

DERVED.

الذخيرة الاصفا

جامع الفاظ مقترنه و مركبه اصطلاحی و استعمال فارسی و امثال و مقولهای عجم طبعاً با سنان
مستعدين و متأخرين و معاصرین عجم و برای هر يك لفظ ترجمه با محاوره
زبان اردو مع استناد كلام زبان دانان است

جلد دوم

مؤلفه خان بهادر شمس العلماء مولوی احمد عبدالعزیز نالطی (نواب نیر جنگ بهادر) طیفیه حسن
سرکار آصفیه

جميع حقوق این تالیف وقف عام است پانصد
نسخه ای این کتاب که طبع می شود از اہم وقف کرده ایم کہیں
اختیار دار و کہ بپابندی قواعد مذبحه اعلان کہ آخر کتاب چاپ شدہ است ازین منتفع شود
۱۳۳۴ ھجری مطابق ۱۳۲۵ ھجری

عزیز المطلب علیہ خیر الابدان

اعزاز و شکرانہ اعزاز

اعزاز (۱) میں اپنی اس تالیف کی اعلیٰ کامیابی پر خداوند کریم کا شکر گزار ہوں اور یہ بات میرے لئے باعث افتخار ہے کہ اس کا نام میرے گھرانے کی نعمت حضور پر نورؐ، ہند گانے عالی متعالیٰ مدظلہ العالی کے مبارک تخلص کے اپنے سہرے پر لئے ہوئے ہے اور اس کا آغاز آپ ہی کی مبارک جوہلی چہل سالہ کی تقریب میں ہوا۔

(۲) میں ہزار سنی لارڈ فٹو بالقا، ہم گورنر جنرل ہند کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ آپ نے براہ عنایت مجھ کو اجازت عطا فرمائی کہ میں اس کتاب کا ڈیڑھ کپڑا ^{۲۵۸} آپ کے نام نامی سے کروں۔ صاحب رزیڈنٹ حیدر آباد و نذرینہ کمراسلہ نشان مورخہ ۲۴ جون ۱۹۰۹ء مجھ کو اطلاع دیتے ہیں کہ ہزار سنی آپ کا شکریہ ادا کرتے ہیں کہ آپ نے اُن کو ایسی عالمانہ تالیف میں اُن کی ^{۲۵۸} کتاب کا کام ہونیکا موقع دیا۔

اعانت (۳) میں ہنر کسنسی و سیرے موصوف کا دل سے شکر گزار ہوں کہ آپ نے باجلاس کونسل پر حکم فرمایا کہ مولف کو اس کتاب کی ہر ایک جلد پر جس جس طرح و شائع ہوتی جائے پان پان سو روپیہ کا آئیریم (صلہ تالیف) عطا کیا جائے۔

(۴) میں اپنے آقائے ولی نعمت اعلیٰ حضرت والی سلطنت دکن حضور پر نور سرکار نظام ادام اللہ اقبالہ کا شکر یہ بجاں و دل ادا کرتا ہوں کہ سرکار مدد و ح نے حکم فرمایا کہ سلطنت آصفیہ کے شاہی خزانہ سے بھی مولف کو اس کتاب کی ہر ایک جلد پر جس جس طرح وہ شائع ہوتی جائے سات سو اسی روپیہ کی امداد عطا کی جائے۔

(۵) حیدر آباد کے امیر عظام سے جناب نواب فخر الملک بہادر حسین الہام صنیعہ تعلیمات و عدالت و کو تو آلی و امور عامہ کی علم دوستی کا بھی شکر گزار ہوں کہ آپ نے اپنے خانگی خزانہ سے اس تالیف کی ہر ایک جلد پر سو روپیہ کا اعزازی انعام مقرر فرمایا ہے۔

شکریہ علی (۶) اگرچہ اس کتاب کی ہر ایک جلد کے پانسو نسخوں کی طبع کا حقیقی صرفہ بقدر الکفۃ سکھ عثمانیہ ہے اور معاونین بالقا بہم کی امداد کا مجموعہ بھی اسی کے قریب قریب ہے۔ لیکن محض اس خیال سے کہ پبلک کو نفع پہنچے میں نے جملہ نسخہ بے مطبوعہ کو بلا لحاظ اپنے نفع کے مع حق تالیف کتاب بلا کسی معاوضہ کو پبلک لائبریری بزم دارس اور بعض شائقین و معاونین زبان فارسی کے لئے وقف

کر دیا ہے معزز ناظرین کتاب پر روشن ہے کہ یہ ۲۸ جلد کی کتاب ہے اور موقوف
کی ضمیمہ کی وجہ سے کمال اہتمام کے ساتھ سال بھر میں ایک اور کبھی دو جلد شائع
ہوتی ہیں اور بظاہر مجھ کو صرف خداوند کریم سے توقع ہے کہ میں اس کتاب کی تکمیل
اپنی باقی ماندہ عمر میں کر سکوں۔ وہو علی کل شیء قدیر۔

پبلکس کا خدائی

۲۰ محمد نجیب العزیز - ناظمی

(خان بہادر شمس العلماء نواب عزیز جنگ بہادر)

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بحمد اللہ کہ نوبت پہ جلد دہم اس کتاب رسید و سومی حصہ اس کتاب باختم رسید۔ بڑا
 کہ آقائے ولی نعمت مابندگان عالمی حضور پر نور۔ نواب آصف جاہ نظام الدولہ نظام الملک
 و المملک میر عثمان علیخان بہادر فتح جنگ۔ جی۔ سی۔ ایس۔ آئی فرما کر و
 سلطنت آصفیہ سید آباد و کن نخت ماراد عالم پیری جواں کرد و بوطائے عہدہ صدر محاسب
 صرف خاص مبارکش و طیفہ یابے راسلک ملازمت باز آور و۔ شک نیست کہ حالا
 از فرائض عہدہ مذکور فرصت مانگ است و تخیلات عالمیاں در جنگ و لیکن تالیف این کتاب
 نگذاشتیم و این کار را باوقات فرصت جمع گماشتیم۔ ثنائین این کتاب اندیشا کنند کہ ملازمت
 سداہ این نہ شود و عشق بابا این کار متقاضی آنست کہ عاشق را با معشوقش ما دام الحیات
 از دل نہ رود۔ انشاء اللہ تعالی۔ ہو اللہ المحین۔

فاکسار۔ عزیز جنگ

جان خنچه دل و آب چشمه پیکان برآمد و نندی
 که از سلیم و جزین بر معنی ششم مذکور شد متعلق است
 به همین که اشارت این همد را بنجا کرده ایم مؤلف
 عرض کند که از سند مآب (بر آمدن وانه از زمین)
 پیدا است و از سند ظهوری (بر آمدن خنچه پیدا
 بمعنی پیدا شدنش و (بر آمدن) درین هر دو شعر
 بمعنی سوم است که گذشت و سند معنی زمین
 از مخلص کاشی و جزین بر معنی ششم مذکور شد
 (ارو) اگنا - بقول امیر - پیدا - اهو نا - نخلنا
 (نباتات کا آتش) (الجماعه دل توجا کے
 گیسوے پر شکن میں ڈاگتی ہے جاے سبز گنگھی
 مرے چمن میں تڑ -

(۹) بر آمدن - بقول موار و بمعنی واقع شدن
 چنانکه (کار و شوار بر آمدن) (حزین) (۵)
 شرمند و عشقم که بے چاره و تدبیر او آسان کند آکا
 که دشوار بر آید تڑ (وله ۵) شود در هر نفس
 صد ناله توفیر تڑ متاع و بد خوش ارزاں بر آمدن تڑ

(وله ۵) جو شید نیل گریه است از دل اگر جزین تڑ
 باز از تور گرم تو طوفان بر آمده تڑ (ظهوری ۵)
 نه زهره نگاه نه انداز نه سخن تڑ برخویش فزوده که
 بدخبر آمد است تڑ مؤلف عرض کند که
 (بر آمدن کا) اصطلاحی است که بجا پیش می آید
 و کلام جزین متعلق به همین است و بر آمدن جزین
 اصطلاح مجاز معنی سوم است و معنی لفظی آن
 بیرون شدن کار و کنایه از کار براری - و روا
 شدن کار پس این سند را متعلق بمعنی دوازدهم
 و انیم (بر آمدن ارزاں) هم اصطلاحی است که
 می آید و بر آمدن درین اصطلاح بمعنی واقع شدن
 است و سند سوم جزین هم متعلق از همین معنی است
 و مجاز معنی سوم که طوفان از تور بیرون شدن
 و سرزون بیان واقعه طوفان توج باشد و در سند
 ظهوری هم متعلق بمعنی واقع شدن (ارو)
 واقع هونا -

(۱۰) بر آمدن - بقول موار و بمعنی شهادت شدن
 (۱۱) بر آمدن - بقول موار و بمعنی شهادت شدن

<p>تاقم کنیم - سند صائب مشق بپه منی سوم است</p>	<p>دارو اتفاق هونا -</p>
<p>ومن وجیه با منی شانزدهم هم تعلق دار دارو</p>	<p>(۲۰) برآمدن - بقول موار و معنی گنجیدن دفاظ شیراز (۵) حکایت شب بهرام از شکایت</p>
<p>دیکهو تیسرے اور سولہویں معنی -</p>	<p>خالست پز که شمه زبانش بصد رساله بر آید پز مکلف عرض کند که مصدر مرکب (برآمدن</p>
<p>(۱۸) برآمدن - بقول موار و معنی توان شدن</p>	<p>چیزی به چیزی) بمعنی ظاهر شدن آن بوسیله چیزی است که بجایش می آید و از سند بالا همین مصدر</p>
<p>و کلمات جدیدی از دست و زبان که بر آید پز که عهد شکرش بر آید پز (حافظ ۵) بر سرانم که گزشت</p>	<p>پیدا است و موحده درین مصدر مرکب بمعنی پز باشد و این معنی بهتر از گنجیدن است که در صورت</p>
<p>بر آید پز دست بکاری زخم که غصه سراید پز (صائب ۵) شراب گر دگدورت نمی برد دل مانا چو دانه</p>	<p>موحده را بمعنی نمی گیریم - پس خیال با معنی ظاهر شدن متعلق است با معنی سوم این (دارو) سخنان</p>
<p>سوخته باشد چه از سحاب بر آید پز مکلف عرض کند که مصدر مرکب (برآمدن از دست و زبان)</p>	<p>ظاهر هونا -</p>
<p>معنی ادا شدن است که ذکرش بر معنی بست چنان می آید و سند سعدی و حافظ متعلق بدانست و</p>	<p>رفتن (۲۱) برآمدن بقول موار و معنی - معنی والی یا</p>
<p>سند سوم البته متعلق است به این معنی (دارو) (۱۹) برآمدن - بقول موار و معنی اتفاق افتادن</p>	<p>حزین ۵) بنیر ازین که گشتنگ جهاں سپری و گر چه کام دل از دور روزگار بر آید پز (حافظ شیراز</p>
<p>(حافظ شیراز ۵) گفتیم غم تو دارم گفتا غمت سرایت گفتیم که ماه من شو گفتا اگر بر آید پز مکلف عرض</p>	<p>۵) دست از طلب ندارم تا کام من بر آید پز یا این رسد بجانان یا جان زتن بر آید (سعدی ۵)</p>

<p>امید بسته برآمد ولی چه فائده ز آنکه بآید نیست که عمر گذشته باز آید (طغرا) مراد چرخ بود و نامردی همه عالم بآید و چو بر آید کسی مراد ندارد و بآید مراد عرض کند که مقصود محقق بالا و امثال مذکور است مستأصنی آنست که بمعنی روا شدن گیریم چنانکه (برآمدن کام) و (برآمدن امید و مراد) که بجا خودش می آید (ارو) برآنا - بقول آصفیه حاصل هونا - کامیاب هونا - با تخته آنا - کام نخلنا - کام پنا -</p>	<p>بخشش مفید آشنایست مشکل تر که صحبت به پنا نه کمتر بر آید بآید بآید بآید بآید بآید مند مصدر مرکب (برآمدن صحبت) پیداست که بجای خودش می آید و معنی این در اینجا موافق و سازوار شدن (ارو) موافق هونا -</p>
<p>(۲۴) برآمدن - به تحقیق یا بمعنی ادا شدن چنانکه (از دست و زبان برآمدن چیزی) و ندای از سعدی و حافظ شیراز بر معنی یازدهم گذشت و این هم مجاز معنی سوم است یعنی کاری یا سخنی از دست و زبان بیرون شدن -</p>	<p>(۲۴) برآمدن - بقول موارد بمعنی بلند شدن (نصیر) همدانی شکم برآمده کلک مرا بسان دوات را که شد ز نقطه محش بمعنی آبله شدن مکلف عرض کند که ذکر این بر معنی پنجم گذشت و از این سند مصدر مرکب (برآمدن شکم) پیداست که می آید (ارو) بلند هونا - او چاه هونا - برهنا -</p>
<p>اداشدن آنست از دست یا از زبان یعنی (برآمدن چیزی از دست) ادا شدن کاری است و (برآمدن از زبان) کنایه از بیرون آدن سخن (ارو) هونا نخلنا - جیبی یا با تخته کوی کام هونا - یا زبان سے بات نخلنا -</p>	<p>(۲۵) برآمدن - بقول موارد بمعنی کوک شدن چون صحبت برآمدن (دری نیشا پوری) (طغرا) (طغرا) (عظری) بقول عشق عمل می کنند زمره ضلالت</p>

<p>و از همین معنی متعلق است مصدر (بر آمدن) بنگار و (بر آمدن) از نام که می آید (ار دو) کایاب هونا - ناکام هونا -</p>	<p>ببقل گوش ندارم غنا و عام بر آیم (زوله ۵) بنوا بگی چه نشینی فلک بفر ببالد تو که از ثوابت خورشید و سه غلام بر آیم تو سختی پیدا که این را شنیدی</p>
<p>(۲۹) بر آمدن به تحقیق مابینی نقش شدن است چنانکه بر (بر آمدن) چیزی بچیزی می آید و من وجه متعلق است بمعنی سوم و پنجم (ار دو) نقش هونا -</p>	<p>بمعنی و از و هم متعلق توان کرد ولیکن معنی تو یافتن واضح تر است (ار دو) قرار پانا - (۲۹) بر آمدن - به تحقیق مابینی داخل شدن و شریک شدن (ظهوری ۵) غم آلوده بگریختن</p>
<p>بر آمدن از زان (مصدر اصطلاحی) ذکر این باشد استعمال بر معنی نهم بر آمدن نود شد (ار دو) از زان حاصل هونا - ست لانا</p>	<p>و ام خاطر نگین تو رنگبهای طرب با بد و ام بر آیم معنی مباد که مصدر (بر آمدن) بعد بمعنی داخل شدن بعدی آید و این من وجه متعلق بمعنی</p>
<p>بر آمدن از انتقام (مصدر اصطلاحی) معنی بیرون شدن از حیطه انتقام یعنی در گذشتن از انتقام و در گذردن و خیال انتقام ترک کردن (ظهوری ۵) کشیده ام نه زار باب کین بهر پیاهم تو که با وجود تسلط</p>	<p>و از و هم هم باشد (ار دو) داخل هونا - شریک (۲۹) بر آمدن - تحقیق مابینی عاجز شدن (ظهوری ۵) افتادگان چو راه توانند کرد دستجو صبار نگار بر آمد است تو مصدر مرکب (بر آمدن از گناوه) بجای خودش می آید که متعلق</p>
<p>از انتقام بر آیم (ار دو) انتقام سو در گزنا - بر آمدن از پیام (مصدر اصطلاحی) بیرون شدن</p>	<p>از همین است (ار دو) عاجز هونا - (۳۸) بر آمدن - تحقیق مابینی کایاب و ناکام شدن</p>

(۲۳۱۶)

شدن از حیطه پیام و ناقابل پیام شدن (ظهور)

۵) پیام بارسان قاصدا بگوشه خلوت و سخن بکشانم خوانم پیام بر آیم و (ار دو) ناقابل پیام هونا۔

بر آمدن از گکاپو (مصدر اصطلاحی) یعنی

عاجز شدن از گکاپو سند این بر معنی بست هفتم

از ظهوری گذشت و جادار و که این را متعلق کنیم به (بر آمدن از چیزی) که به تعمیم می آید (ار دو) عاجز هونا۔

بر آمدن از چیزی (مصدر اصطلاحی) از

چیزی بر آمدن) بجای خودش مذکور شد و تکمیل

آن بر معنی شانزدهم و بست و هفتم (بر آمدن)

با اسناد استمال گذشت (ار دو) و کچو (از

چیزی بر آمدن) جدا هونا۔ دور هونا۔ محروم هونا۔

بر آمدن از خود (مصدر اصطلاحی) از

خود بر آمدن) بجای خودش مذکور شد و سندش

همد را بنجا (ار دو) و کچو از خود بر آمدن۔

(۲۳۱۶)

(۲۳۱۶)

(۲۳۱۶)

بر آمدن از دست و زبان (مصدر اصطلاحی)

بخت این بر معنی بست و چهارم بر آمدن گذشت

و سبب این از کلام سعدی بر معنی هجدهم مذکور۔

(ار دو) با تحسین کوی کام هونا۔ یا زبان سے

بات نکلنا۔ یا تخته اور زبان سے کچھ هونا۔

بر آمدن از عهدہ (مصدر اصطلاحی) متعلق

به معنی هفتم است و مجاز معنی سوم بر آمدن

(ظهوری ۵) بی انظار عجز ای دل مگر شد فرست

جانی و کد چشم از عهدہ ناز و تغافل بر بنی آید

(ار دو) عهدہ هونا۔ بقول آصفیه قمری

ادا کرنا۔ بری الذمہ هونا۔ اقرار پورا کرنا۔ و عهدہ

بر آمدن از عهدہ کاری (مصدر اصطلاحی)

همان (از عهدہ کاری بر آمدن) که گذشت و

سند این هم همد را بنجا مذکور (ار دو) و کچو (از

عهدہ کاری بر آمدن)۔

بر آمدن از کام (مصدر اصطلاحی) معنی

ناکام شدن است و متعلق به معنی سوم باشد۔

(۲۳۱۶)

(۲۳۱۶)

<p>کہ بیرون شدن از مقصود حاصل نشدن نیست (ظہوری ۵) ز کام من نہ ترا و حدیث شکو شکایت و اگر یکام و ناکام و اگر ز کام برآیم و اگر مقصود حاصل نہ ہونا۔</p>	<p>بر آمدن گذشت (ارو) امید بر آنا۔ مراد حاصل ہونا۔</p>
<p>بر آمدن از لباس (مصدر اصطلاحی) تر آں کردن و متعلق باشد باسنی سوم بر آمدن (صائب ۵) قباے صورتی آب و گل نازی نیست و ازین لباس بر آید چون نماز کنید و (ارو) لباس ترک کرنا۔</p>	<p>بر آمدن گذشت اما از کلام سعدی کہ بر معنی ہفتم بر آمدن گذشت بمعنی غالب شدن بر کسی پیدا می شود (ارو) و کچھو با کسی برآمد اور بلحاظ معنی آخر الذکر کسی پر غالب آنا۔ بر آمدن بچیزی استعمال بمعنی مقابلہ کرنا</p>
<p>بر آمدن از نام (مصدر اصطلاحی) ناکام شدن از نام متعلق بمعنی بدست و ہشتم (بر آمدن) باشد (ظہوری ۵) کہ است ناک کہ ناموس در عوض سازم و ہمہ بنام بر آید و من ز نام برآ (ارو) نام کی وجہ سے ناکام ہونا۔</p>	<p>و غالب آمدن۔ بر چیزی متعلق بمعنی چہارم و ہفتم بر آمدن (ظہوری ۵) چہ زحمت می دہی خود را بہر ق تیغ خار غم و کہ پندارم غرورت بر نمی آید یا برام و وسند و گیر از کلام شانی تکلو بمعنی ہشتم مذکور شد (ارو) کسی چیز سے مقابلہ کرنا۔ کسی چیز پر غالب آنا۔</p>
<p>بر آمدن امید و مراد استعمال بمعنی روا شدن و روائی یافتن امید و مراد است سند این از کلام سعدی و ظفر بمعنی بہت و کم</p>	<p>بر آمدن بکسی استعمال بمعنی مقاومت کردن بکسی و مقابلہ کردن با و (ظہوری ۵)</p>

<p>از زمین سر بیرون می کشد - قائم می شود و جاری که بجای لفظ رینا، عمارت یا محال آن را استعمال کنیم (اروو) عمارت کا درست واقع هونا - بننا قائم هونا -</p>	<p>از تالہ سازم گمراہی کار بزاری پڑاں زور ندالم کہ باغیاں بر آیم پڑاں (اروو) کسی کا مقابلہ کرنا - بر آمدن بگر و چیزی استعمال - بگر و چیزی کہ دیدن و اطراف آن گشتن سنداین از کلام</p>
<p>بر آمدن بنام استعمال - یعنی کامیاب شدن بنام و نامور شدن سنداین از کلام ظہوری بر آمدن از نام مذکور شد (اروو) نامور هونا -</p>	<p>حافظ و ظہوری بر معنی چار دہم (بر آمدن) گذشت (اروو) کسی چیز کے اطراف پھرنا طواف کرنا - بر آمدن بہر استعمال - یعنی داخل شدن و شریک شدن بہ حساب است سندش از کلام</p>
<p>بر آمدن پابنگ یا بچیری استعمال - صاحب اند بجا الہ خوا مض سخن گوید کہ (۱) بہنی صدرہ رسیدن آن چیز یا (حافظہ) آن کو ترابنگدلی کرد ہنمون پڑاں ای کاشکے کہ</p>	<p>ظہوری بر معنی بست و ششم بر آمدن مذکور شد (اروو) بدین شریک ہونا جیسے فلاں رقم مدیشگی میں شریک ہوئی ہے -</p>
<p>پاش بنگے بر آمدی پڑاں (۲) یعنی عہدہ بر آ شدن نیز (ظہوری شر) بر چیدن سنگ لفظ درشت کہ پای بیان آن بر نیاید امر کردہ اندیا و در تفسیر آن فرماید ای سنگ لفظی کہ پامی پیاں از اں عہدہ برانشود الخ و باز فرماید</p>	<p>بر آمدن بنا استعمال - بقول بہار است و در آمدن آن (صائب ۵) اگر چہ اذول سنگین ولبر اں سازند پڑاں بنای تو نیکیں بوم برنی آید پڑاں مکولت عرض کند کہ قائم شدن بنا مراد است و متعلق بہ معنی سوم (بر آمدن) کہ چوں بنا</p>

<p>می تواند که همان معنی اول بود و در عبارت تغییر نهایی پس تقدیر عبارت چنین بود که شک لفظ درشت امر کرده اند تا که پای بیان از آن سده نرسد مگر لغت عرض کند که زبانه بشک بر آمدن) مانند ری و یا لغز و قه است و (بر آمدن) یا چیزی را با ناطق تیشتر اگر چه متعلق به این توان کرد و لیکن بخیال ما تخصیص به یک یا همان اول است مثلاً پای کسی به صندوق بر آمدن و مقصود این هم کنایه خوردن است معنی بیان کرده صاحب انند عالم خیال است و معنی دوم که پیدا کرده بهار است درین سند ضرورت ندارد که سند دوم هم متعلق به معنی اول بیان کرده است - و در اینجا (بر آمدن) متعلق معنی نهم است - (ارو) (۱) چنانچه کسی چیزی را بر او کوه سینه پیچاند گمان را و بگوید بر آمدن از سینه -</p>	<p>بحث این بر معنی است و چهارم بر آمدن گذشت و سندش از کلام ساری و حافظ بر معنی همیشه هم گذرد شک لفظ درشت امر کرده اند تا که پای بیان از آن سده نرسد مگر لغت عرض کند که زبانه بشک بر آمدن) مانند ری و یا لغز و قه است و (بر آمدن) یا چیزی را با ناطق تیشتر اگر چه متعلق به این توان کرد و لیکن بخیال ما تخصیص به یک یا همان اول است مثلاً پای کسی به صندوق بر آمدن و مقصود این هم کنایه خوردن است معنی بیان کرده صاحب انند عالم خیال است و معنی دوم که پیدا کرده بهار است درین سند ضرورت ندارد که سند دوم هم متعلق به معنی اول بیان کرده است - و در اینجا (بر آمدن) متعلق معنی نهم است - (ارو) (۱) چنانچه کسی چیزی را بر او کوه سینه پیچاند گمان را و بگوید بر آمدن از سینه -</p>
<p>بر آمدن چیزی بر چیزی استعمال - بتدل به ظاهر و آشکار شدن مؤلفه گوید که نقش چیز بر چیزی قائم شدن است و (بر آمدن) و اینجا معنی نقش شدن است که بر معنی است و نقش مذکور شد و این من وجه متعلق به معنی سوم و پنجم که میسر آمدست هر چه است بر معنی است و نهم کرده ایم مخفی مباد که از سینه پیش کرده بهار (بر آمدن) چیز بر چیزی (پیدا می شود و بقی ندارد که موحده هم معنی (بر آمده چون بنحیه بر اندام بر آمدن (بر می خورده) ز بهار که آب بند قباچست بنحیه باز ناز کیش بنحیه بر اندام بر آید (ارو) کسی چیزی را کسی چیز بر ظاهر برون کسی چیز کا نشش کسی چیز بر برون</p>	<p>بر آمدن چیزی از دست و زبان استعمال</p>

<p>(۲۵۵۱) بر آمدن حدیث و سخن استعمال بمعنی مذکور</p>	<p>نیشاپوری بر معنی بسبب و سوم بر آمدن گذشت</p>
<p>شدن حدیث و سخن است و این مشتق است بمعنی سیزدهم بر آمدن و سندی همدرا اینجا مذکور (ار دو) کسی بابت کا مذکور هونا -</p>	<p>(ار دو) صحبت کا موافق هونا - بر آمدن طوفان استعمال بمعنی حقیقی بزرگ شدن طوفان است و مراد از بیا و قائم شدن و واقع شدن طوفان و بحث این و سندی</p>
<p>(۲۵۵۲) بر آمدن دانه از زمین استعمال بمعنی زوید دانه از زمین است و سندی از کلام صاحب بر معنی هشتم بر آمدن مذکور شد (ار دو) دانه کا زمین بر آمدن در و بدارو استعمال بمعنی بزرگ</p>	<p>از کلام حزمین بر معنی نهم بر آمدن گذشت (ار دو) طوفان آنا - طوفان بر پا هونا - طوفان واقع هونا بر آمدن شکم استعمال بمعنی بلند شدن شکم است و سندی از کلام نصیر ای همدانی بر معنی بیست و دوم بر آمدن مذکور شد (ار دو) پیٹ کا بلند هونا - او سچا هونا - و کن میں (پیٹ) نکلنا کہتے ہیں -</p>
<p>(۲۵۵۳) بر آمدن ویدہ از غبار استعمال بمعنی دیں باشند استعمال بمعنی دوم بر آمدن گذشت (ار دو) آنکھ کا گرد و غبار سے پاک صاف هونا - کے حد سے باہر هونا - لا علاج هونا -</p>	<p>بر آمدن غنچه استعمال بمعنی پیدا شدن غنچه و این مشتق است بمعنی سوم بر آمدن بحث این بر معنی هشتم بر آمدن مذکور شد (ار دو) غنچه نکلنا - ظاہر هونا - محاورہ میں کلیان کل کہتے ہیں بر آمدن کام استعمال بمعنی روا شدن و</p>
<p>(۲۵۵۴) بر آمدن ویدہ از غبار استعمال بمعنی دیں باشند استعمال بمعنی دوم بر آمدن گذشت (ار دو) آنکھ کا گرد و غبار سے پاک صاف هونا - کے حد سے باہر هونا - لا علاج هونا -</p>	<p>بر آمدن غنچه استعمال بمعنی پیدا شدن غنچه و این مشتق است بمعنی سوم بر آمدن بحث این بر معنی هشتم بر آمدن مذکور شد (ار دو) غنچه نکلنا - ظاہر هونا - محاورہ میں کلیان کل کہتے ہیں بر آمدن کام استعمال بمعنی روا شدن و</p>

<p>سند این از کلام حافظ بر معنی سیزدهم برآمدن و بحث این هم چهارم است (اردو) کسی ذکر هونا - کسی کا ذکر هونا -</p>	<p>وروائی یافتن - کام باشد سندش از کلام بر معنی هشت و یکم برآمدن گذشت (اردو) مقصد کار آنا - حاصل هونا -</p>
<p>بر آمدن نام بر آفاق استعمال - یعنی شدن نام باشد سند این از کلام صاحب معنی دهم برآمدن مذکور گشت - چهارم آمدن باستان و همان شعر گوید که بر آفاق معنی شهر آفاق شدن است (اردو) نام کا مشهور هونا -</p>	<p>استعمال - یعنی بیرون شدن کار و کنایه از کار بر آری و روان شدن کار (ظهور می) کار نفس از دعا برآمدن خوش بعد ما برآمدن و شد دیگر از کلام حزین نهم برآمدن گذشت و بحث کامل این چهارم مذکور (اردو) کام مکننا - بقول آصفیه - کار هونا - مطلب مکننا - مقصد حاصل هونا - ذرا</p>
<p>اصطلاح - بقول انند سبواله فرنگی نست فارسی است معنی دلیز و پیشگاه ایوان و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده موقوف عرض کند که معنی لفظی این بیرون آمدن و از نیکه پیشگاه ایوان از ایوان بیرون می آید آنرا (برآمده) نام کردند و دلیزخانه را ازین تعلق نیست معاصرتن عجم با ما اتفاق دارند - (اردو) برآمده بقول آصفیه - فارسی - هم مذکور</p>	<p>صاف و لکویا اور و اغ جگر کو و مو کا کام کیا کیانه مرے ویدیه تر سے نکلاؤ بر آمدن گرد چیز - استعمال - مراد برآمد گرد چیز است که گذشت و بحث این و سندش از کلام حافظ بر معنی چهاردهم برآمدن مذکور شد (اردو) و کچو برآمدن گرد چیز - بر آمدن استعمال - معنی مذکور شدن نام</p>

اوپر کا باہر نکلا ہو اگر مولف عرض کرتا ہے کہ اگر موافق تہیر میں بود تقدیر مولف عرض کنند کہ وہی تخصیص غیر صحیح ہے بالا خانہ کا جو مستحق حصہ مکان سے باہر نکلا ہوا ہوتا ہے اسکو برآمدہ کہتے ہیں اور وہ نیز کا ترجمہ (بالان) کے تیسرے معنی پر گزرا ہے۔

برآں دل | اصطلاح - بقول بہار بخنی برا کہ و خلش ہو و نوزوہ خرج بیت محبوب الہی

عوم و ہراں ارادہ (خواجہ نظامی) بدارا دوسرے ہنگ بوند خاص و باخلاص نزدیک و از خلاص و برآمدل کہ خونریز دارا کنند و بروین خود آشکارا کنند و مولف عرض کند کہ ارادہ و عزم متعلق بہ دل است کہ در دل پیدا می شود و درینجا دل را بمعنی عوم و ارادہ گرفتہ اند و گیر بھیج (اردو) اس ارادہ سے۔ اس قصہ سے۔ ان ارادہ پر برآں سر | اصطلاح - بقول بہار مرادف ہے جو مسرت ہو۔

برآں دل کہ گذشت (میر خسرو) برآں سر شد کہ آرد در برش بر و خوردن شاخ نازک میوہ (۱) (خواجہ بشیر از) برآں سرم کہ ننوشتم می گوئی کہ نام

خیال و ارادہ متعلق بہ دل و دماغ است جزو نیست کہ درینجا سر را بمعنی خیال و ارادہ گرفتہ اند (اردو) دیکھو ہراں دل۔ اُس خیال پرانے پرانے برآں عقل و دانش پیدا کر بیت | مقولہ - حساب محبوب الہی

و کراہین کردہ از محل استعمال ساکت مولف عرض کند کہ فارسیان اس را بحق مسرف استعمال کنند مقصود آنست کہ ہر کہ خارج خود از مدخل بیشتر دار و نا قابل پسند است (اردو) صاحب محبوب الہی مثال نے لکھا ہے "اسی کی آمدنی چو کا خرچ" و کن میں کہتے ہیں "مٹھی بھر کماے" ٹوکر ابھر کھاے" یہ اس شخص کے حق میں مستعمل ہے جو مسرت ہو۔

برآں اور | استعمال - بقول بحر و ضمیمہ برہان و دخت میوہ دار مولف عرض کنند کہ اسم فاعل ترکیبی است کہ بمعنی میوہ بچائش

مؤلف عرض کند که ہاں اسم فاعل ترکیبی است	گندشت آورد امر حاضر است از مصدر آوردن
کہ بمعنی اول گندشت - و فاعل (آوردن)	کہ گندشت و این جمعیت و رخت مستعمل و مجرور
نیت چنانکہ صاحب مؤید گفتہ بلکہ فاعلش	ہم مجازاً برای رخت بار آوردن (آوردن)
آیدہ باشد بجامع معنی حقیقی امر جانمہ (آوردن)	آوردن بقول آمیز فارسی - پہلا ہوا - بچلدار و رخت
است ای بکارش بمعنی دوم مذکور شد و معنی فاعل	(۳) بر آورد بقول نیمہ بیان و مؤید گفت
حاصل نمی شود و آتا ترکیب لفظ بر امر جانمہ	امرا نیز آوردن باشد مؤلف عرض کند کہ ضرورت
آوردن (آوردن) میوہ لائے والا -	بیان نداشت کہ بحث مصدر این می آید و
بر آورد اصطلاح - بقول بہار را چیر	این شامل باش بر ہمہ معانی در آوردن (آوردن)
کہ پیش از کردن کاری تخمیناً مقرر نمایند چنانچہ	دیکھو بر آوردن یہ اس کا امر ہے - اس کا ترجمہ
و سیاقین عبارات و کننہ و خندہا و پرکردن و	نحال - اور بر آوردن کے تمام معنوں پر مثال ہو -
خالی کردن آنها و جزاں و در نوادر گویند کہ این	(۳) بر آورد بقول مؤید شمس و ہفت بمعنی
مجاز مشہور است (شفیع اثر ہے) نتواں کرد	میوہ بیار مؤلف عرض کند کہ ترجمہ معنی میوہ
بہ بیان تہی در بار پا ہست میزاں بر آورد	بچالیش گندشت و آورد امر حاضر آوردن کہ گند
شکم نظر تو صاحبان بحر و اندہ ہم ذکر این کردہ اند	پس این بمعنی حقیقی است (آوردن) میوہ لا -
مؤلف عرض کند کہ بمعنی لفظی حاصل بالصدہ	(۴) بر آورد - بقول مؤید بیارندہ میوہ و فرما
در آوردن و در اصطلاح سیاق فردہ بارانہ کم	کہ بمعنی امر و فاعل آوردن ہم آمدہ صاحب ہفت
کہ برای کاری بطور اندازہ مصارف مرتب کنند	ہمزانش صاحب شمس گوید کہ آیدہ میوہ را گویند

<p>که شامل باشد بر مقدار و تعداد اجناس متعلقه و آن بازخ (ارو) بر آورد - بقول آصفیه اسم مؤنث - فروتخینه - فهرست حساب - تکرار (۲) برآورد یعنی مطلقه اندازه و تخمینه و این مجاز معنی اول است (طهوری) رسید است درین راه کسی که برآورد و رسیدن کرد دست (ارو) اندازه - بقول ابیر - مذکر - قیاس</p>	<p>پادشاهان و مالک و بزرگان اورا خواسته و اورا بلند ساخته باشند دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که معاصرین هم بر زبان ندارند و سند استعمال پیش نه شد - مجر قول صاحب شمس اعتبار را نشاید (ارو) و شخص جسا کو پادشاهوں نے سرفراز کیا ہو - برآورد و نخواه یا مشاھرہ استعمال - مرکب</p>
<p>تخمینه - و بگو اندازه - (۳) برآورد - بقول شمس بنار گویند و فرمایند که در بعض از فرهنگها معنی قلعه و حصار مرقوم است (حکیم فردوسی) بدرگاه شاهنوی فریدون پیک برآوردیده سحرنا پدید با بر اندر آورده بالا او را زمین کوه تا کوه پهنای او را مؤلف عرض که این کنایه باشد که قلعه و حصار هم سر بر می آرد پس با معنی حقیقی تعلق دارد (ارو) قلعه و بگو بناخون - حصار - و بگو انگ -</p>	<p>اضافی است - کنایه از کاغذی که در احد ملاح دکن مطلوبه نام دارد که بعد ختم ماه برای ادای خدمت بصراحت اسم و عهده و مشهره و غیره مرتب می کنند (ارو) برآورد و نخواه - کهه سکت ہیں - مؤنث - برآورد کردن استعمال - بقول اندر جوا فرهنگ فرنگ تخمینه نمودن دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که ما اشار این بر سنی دوم (برآورد) کرده ایم و سند این هم بهر انجا مذکور معاصرین هم بر زبان دارند -</p>
<p>(۴) برآورد - بقول شمس شخصی را گویند که</p>	<p></p>

(ارو) اندازہ کرند۔

بر آوردن | اصطلاح بقول موار و بجز معنی

(۱) بر کشیدن و بیرون آوردن (ظہوری ۵)

از سیدہ گرتزافہ ببل بر آورم و صد داغ نمازہ آ

جگر گل بر آورم و (ولہ ۵) دل ماکہ بیک

موسی ز چاہ فرخ آوینت و نتوانش بیک پند

و بخیر بر آورد و بخوار گوید کہ جمیع معانی متعدی بر آ

مؤلف عرض کنند کہ مصدر آوردن بجایش

گذشت و صراحت ماخذش در اینجا مکررہ ایم۔

بنار علیہ و ریختلانی باقات می کنیم کہ آورد ہم مصدر

است نقیض (برو) و متعدی (آمد) پس فارسی

علامت مصدر آوردن در آخرش زیادہ کردہ مصدر

ساختند و از دو دال مہلہ کہ در کجا جمع شدگی

حذف کردہ (آوردن) کردند پس با حصول

مصدر اصلی است کہ وضع شد با اسم جاد فارسی

زبان۔ و کلمہ بر و ریختا بمعنی اوست و معنی فطری

این مصدر مرکب بالا آوردن و کنا یا از چنبری

بیرون کشیدن و بیرون آوردن متعدی (بر آمد)

و بر آورد حاصل بالمصدر این و (بر آورد) ار

حاضر و (بر آورد۔ بفتح و او و رای مہلہ و دم)

مضارع این و بقول صاحب بحر کمال التصرف

(ارو) نکالنا۔ بقول آصفیہ۔ خارج کرنا۔

باہر کرنا (حیا ۵) محبہ دم و یک تیسو بار نکال

اور بلا و دم آخر میں نہیں ہوں کہ پھر آج بھی سکون

(۲) بر آوردن۔ بقول موار و بمعنی روا کردن

و بقول صاحب انند و اکردن کام و حاجت

دشیخ شیراز ۵) بر آوردن کام امیدوار

ہ از قید بندی شکستن ہزار و (ظہوری ۵)

از ترکش نازت چه نگہ تیر بر آورد و بچکانش

مراد دل بخیر بر آورد و مؤلف عرض کند

کہ مصدر (بر آوردن کار و کام و حاجت)

متعلق بہ بین است کہ در لمقات می آید و

و تا آنکہ این را مضارع نہ کنیم پسوی کار یا

کام یا حاجت یا مثال آن آئینہ حاصل می

شود

<p>دایں معنی مجاز معنی اول است و بس (ارو) بند کرنا - ذروا سے کا۔</p>	<p>برلانا - بقول آصفیہ - پورا کرنا - انجام کو پہنچانا۔</p>
<p>(۴) برآوردن - بقول موار و معنی گردانیدن</p>	<p>مؤلف عرض کرتا ہے کہ آرزو کے لئے تو برلانا</p>
<p>(ظہوری ۵) روی ہمہ گاہی و سرشک ہمہ</p>	<p>مستقل ہے اور امید برلانا - اور پوری کرنا بھی</p>
<p>گلاگون پر عشق تو جہاں را ہمہ گیر نگاہ بر آوردن</p>	<p>کہہ سکتے اور کام کے لئے نکالنا جیسے کسی کا کام</p>
<p>(دولہ ۵) فولاد مراموم نہ از سستی طالع و کافور</p>	<p>نکالنا - اور (کار براری) کرنا بھی مستقل ہے اور</p>
<p>مرا بخت سپہ قیر بر آوردن و دیگر کسی از محققین</p>	<p>و حاجت روا) کرنا بھی کہا جاتا ہے۔</p>
<p>مصادر ذکر میں نکر و مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>(۳) برآوردن - بقول موار و بجز و نوادر معنی</p>
<p>گردانیدن و گردن معنی مرادیت و کلمہ بر</p>	<p>بند نمودن و ورختہ و امثال آن بچیزی یا چیز</p>
<p>درینجا زائد است و آوردن بر معنی نہیں معنی</p>	<p>و مسدود نمودن یہاں میں معنی را بذیل مصدر</p>
<p>کردن گذشت (ارو) کرنا - بنانا۔</p>	<p>(بر آوردن بچیزی) آورده (صائب ۵) می</p>
<p>(۵) بر آوردن - بقول موار و معنی آوردن</p>	<p>بوی می خود را بخوران خویش و گو بر آوردن</p>
<p>و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر میں نکر و (ظہوری</p>	<p>با گل درینجا نہ را و مؤلف عرض کند کہ انہیں</p>
<p>(۵) عشق آمد و ناموس مرا رنگ بر آوردن</p>	<p>مستقل معنی اول است و معنی مسدود کردن</p>
<p>بر روی تو گل دوخت نظر رنگ بر آوردن و</p>	<p>ترکیب میں بالفطری پیدا نہیں شوق چنانکہ (بر آوردن</p>
<p>عرض کند کہ مصرع دوم سند آئینہ معنی است کہ</p>	<p>در) بمعنی بند کردن آن کہ در را برای مسدود</p>
<p>آوردن معنی پیدا کردن است و کلمہ بر درینجا</p>	<p>کر دیش از جای خود می کشند و پیروں می کنند۔</p>
<p>زائد (ارو) لانا - پیدا کرنا۔</p>	

<p>(۶) برآوردن - بقول بهار و بهمنی نهادن (ظهوری ۵) در آنچه محبت کشتی عشق ظهوری جان سختی فرمود و پیا سنگ برآورد و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این معنی نکرد مولف عرض کند که مصدر مرکب (برآوردن پیا سنگ) ایشان می آید و برآوردن در اینجا قرار دادن است معنی نهادن هم توان گرفت (ارود) رکھا قرار دینا -</p>	<p>کردن و نشو و نما دادن و بقول صاحب بحر پرورد نهال (شانی تخلص ۵) هزار نخل بخون جنگ بر درم امید نیست که یکا نوبتم نرسد و ظهوری ۵ بزرگیهای عشقم تربیت کرد و هم از خردی مرغان برآورد و مولف عرض کند که متعلق به معنی اول است مقصودش از پیدا کردن نهال و بیرون آوردنش از زمین باشد بکیش با آب یا خون معنی پرورش کردن پیدای شود (ارود) پرورش کرنا - پالنا -</p>
<p>(۷) برآوردن - بقول بهار و بهمنی و آریه معنی ظاهر کردن (قدسی ۵) نقشش هوا کبسی نقش مرادم و با هر که در صلح زدم جنگ برآورد و مولف عرض کند که مصدر مرکب (برآوردن جنگ) متعلق از همین معنی است و جا دارد که معنی قائم کردن هم گیریم که می آید و قریب معنی ظاهر کردن باشد (ارود) ظاھر کرنا قائم کرنا -</p>	<p>(۹) برآوردن - بقول بهار و بهمنی بلند کردن (حزین ۵) نصرت یزک بود علم کا دیا نیم از نخل آه رایست علیا برآوردیم (ظهوری ۵) در وادی خود هر که تمام است مریدیم و نام عجیبی شیخ بتز ویر برآورد و صاحب اندر هم ذکر این کرده مولف عرض کند که متعلق به معنی اول است بر سبیل مجاز - دیگر هیچ - (ارود) بلند کرنا - بقول ش</p>
<p>(۸) برآوردن - بقول بهار و بهمنی پرورش</p>	<p>آصفیه - او سچا کرنا - او سچا اٹھانا -</p>

<p>(۱۲) بر آوردن - بقول موار و کشیدن (ظهوری)</p> <p>(۱۳) ترسم کند خراب تنهای راحتش بزرگ کرد</p> <p>زوانی حصار می بر آورد و فرماید که چون حصار</p> <p>بر آورد و دیوار بر آوردن بهار گوید که بمعنی</p> <p>دیوار کشیدن باشد - صاحب انده هم بانیش</p> <p>عرض کند که معنی قائم کردن است که بمعنی سبست</p> <p>می آید و مراد از تمهید کردن و نیم مجاز معنی اول است</p> <p>(ارو) کچینا - جیسے "دیوار کچینا - قائم کرنا تمهید</p> <p>(۱۳) بر آوردن - بقول موار و معنی کردن</p> <p>(حزین) احرام کوی دوست بیابان است</p> <p>غلبه بخون دل شفق آسا بر آورد و (شیخ شیراز)</p> <p>نظم بر آورد و فریاد خواند که رحمت بر افتاد</p> <p>و شفقت نماند و بهار در نوادر فرماید که غیب بر آورد</p> <p>کنایه از شفقست و شود از آن تمام بیان باشد موار</p> <p>عرض کند که این معنی معنی چهارم این گذشت</p> <p>ضرورت نداشت که این معنی را جدا قائم کنند</p> <p>(ارو) دیکھو بر آوردن کے چوتھے معنی -</p>	<p>(۱۲) بر آوردن - بقول موار و معنی نواختن و بقول نوا</p> <p>نواختن و بر آوردن (سلمان) آفتابی تو در</p> <p>خورخوان توم است بزرگ آسمانی و بر آوردن را می</p> <p>خور است بزرگ احباب بحر فرماید که بلند ساختن</p> <p>و جز آن و نواختن و نوازش کردن موار</p> <p>عرض کند که معنی پیدا کردن است که بمعنی پنجم</p> <p>گذشت و بر سبیل مجاز نواختن و بلند مرتبه کردن</p> <p>هم توان گرفت (ارو) نوازشنا - بقول آصفیہ</p> <p>ممتاز کرنا - سرفراز کرنا - سر بلند کرنا - عزت بخشنا</p> <p>(۱۱) بر آوردن - بقول موار و بلند و بهار</p> <p>معنی عمارت کردن (نظامی) فرشتہ کف</p> <p>دیوهر خانه را بزرگ آریم از گنج ویرانه را بزرگ</p> <p>عرض کند که معنی آباد کردن است و معنی عمارت</p> <p>کردن از سند نظامی اصلانی بر آید البته از سند</p> <p>ظهوری آئینی پیدا می شود که بمعنی دوازدهم</p> <p>می آید (ارو) تمہید کرنا - ہمارے معنوں کے</p> <p>لحاظ سے آباد کرنا -</p>
--	--

(ظہوری ۵) یاد است کہ مہر تو شکر ریخت بکام	(۱۴) بر آوردن - بقول موار و معنی ساختن
در کو و کیم دایہ چو از شیر بر آورد بک و دیگر کسی از جنتین	(ظہوری ۵) در کین چرخ نالہ خدنگے کشیدہ است
مصادر ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ	از نامت خمیدہ کافی بر آوردم بک و دیگر کسی از جنتین
من وجہ متعلق است با معنی سوم و پانزدہم	مصادر ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ
ولیکن عیبی ندارد کہ این معنی را جدا گانہ جادیم	من وجہ تعلق دارد با معنی چہارم کہ گذشت
کہ مصدر (بر آوردن طفل از شیر) کہ می آید	و عیبی نیست کہ این را جدا قائم کنیم کہ از سخن
متعلق از ہمین معنی است و انہم مجاز معنی اول	کمان - درست کردن کمان مراد است (اردو) بنانا
است (اردو) چھڑوانا - دیکھو بازداشتن -	(۱۵) بر آوردن - بقول موار و معنی رہانیدن
بقول موار و معنی بالا بردن	رحزین ۵) ہستی روا بھنگ خانقاہ نیست
جان راز چارہ سنج طبائع کہ ہم را از	از رہن بادہ ولق و مصللا بر آوردم بک مولف
جبریل را بعرض مصلی بر آوردم بک و دیگر کسی از جنتین	عرض کند کہ این معنی مجاز معنی اول است کہ
مصادر ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ ہاں	رہانیدن ہم بیرون کردن چیزی از چیزی است
معنی نہم است کہ گذشت و ضرورت نہداشت	و مصدر (بر آوردن ولق و مصللا) بجای خود
ایں را قائم کنیم نہی و انیم کہ بحسب موار و ج	می آید و مصدر عام (بر آوردن چیزی از چیزی)
ایں را جدا گانہ قائم کرد (اردو) دیکھو بازداشتن	ہم متعلق بہ ہمین معنی است (اردو) چھڑوانا -
بقول آصفیہ - رہائی کرانا - جدا کرانا -	کے نویں معنی -
(۱۸) بر آوردن - بقول موار و معنی بہر بردن	(۱۶) بر آوردن - بقول موار و معنی بازداشتن

<p>(۳ صفی ۵) در روزگار غم زد و دیدن سر شکاؤ از سجدہ سر بفر فریدوں بر آورد و موقوف عرض طفلی کہ روزگار بر آورد و بی سبب موقوف کند کہ من وجہ با معنی نہم تعلق دار و عیبی نیست عرض کند کہ این معنی ہم تعلق بمعنی اول است کہ جدا گانہ قائم کنیم (ارو) اٹھانا۔ بقول بر سبیل مجاز (ارو) بسر کرنا۔ بقول آصفیہ</p>	<p>گوارنا۔ بھوگنا۔ اوقات گزاری کرنا۔ پورا کرنا۔ نہا ہنا۔ زندگی کو پورا کرنا۔ انجام کو پہنچانا۔</p>
<p>(۲۱) بر آوردن۔ بقول موارد و نحو معنی پرکند چوں از بن و پنج بر آوردن و از جا بر آوردن موقوف عرض کند کہ متعلق بمعنی اول است (ارو) اٹھانا۔ بقول آصفیہ۔ جمانا کے خلاف۔ اپاڑنا۔ جڑ سے کھودنا۔</p>	<p>(۱۹) بر آوردن۔ بقول موارد و کشیدن چوں بدار بر آوردن (خالص ۵) زمرہ بلبل از حقیقت گل بود پز غیرت مشوقیش بدار بر آورد</p>
<p>(۳۲) بر آوردن۔ بقول موارد و معنی انداختن (ظہوری ۵) خورشید و مہ شود بنظر ہر چہ آید گاہی کہ سر بجنب تخیل بر آورم موقوف عرض کند کہ در اینجا کلمہ بر بمعنی درست و بر آوردن معنی در آوردن و مصدر مرکب</p>	<p>موقوف عرض کند کہ کشیدن بمعنی دوازد گذشت و این متعلق بہ ہمان است و قرنی کہ در مقصود پیدا می شود متعلق است بہ مصدر مرکب کہ صراحت آں بر (بر آوردن بدار) کنیم کہ می</p>
<p>(ارو) چڑھانا۔ جیسے سولی پر چڑھانا۔ دایہ (بر آوردن سر بجنب) بجای خودش می آید و دوازدهم و ششم و قرنی کہ در مصدر مرکب</p>	<p>(۲۰) بر آوردن۔ بقول موارد و معنی برداشتن (سعدی در گلستان۔ نثر) سر بر آورد و گفت</p>
<p>(ظہوری ۵) ہر کس کہ سجدہ پیش بر آہیم</p>	<p>کند (ظہوری ۵) ہر کس کہ سجدہ پیش بر آہیم</p>

<p>از صلات پیدا می شود ذکرش در محققاتی است (ظہوری ۵) برجوی ویدہ ہند ظہوری زلال (ارو) ڈالنا۔ جیسے۔ گریبان میں منہ ڈالنا۔ اشک پڑا از چار باغ بخت مگر گل برآ ورم پڑا (۲۳) برآ ورون۔ بقول موارو یعنی گردانید (سندی در گلستان غ) زمیں شور سنبل بر نیار پڑا (ظہوری ۵) تا گریم از شکیب جہان گرد خود مولف عرض کند کہ از سند ظہوری معنی پیدا شیراز پڑا ہر خطہ دل بگردیاری برآ ورم پڑا (ظہوری ۵) گردن می آید کہ بر معنی پنجم گذشت و برای معنی عرض کند کہ مقصود موارو در اینجا (دور دادن) رویا نیدن سند سندی بکار می خورد۔ (ارو) است۔ و گردان طرز بیانش این را با معنی آگاہا۔ بقول امیر آگاہا کا متندی (غالب ۵) چهارم شد کند ولیکن نہ چنانست (ارو ۹) جو ہر تیغ سر شیبہ دیگر معلوم پڑا ہوں میں وہ سبزہ کہ بہرانا۔ بقول آصفیہ گشت کرانا۔ گھمانا۔ زہراب آگاہا ہے مجھے پڑا۔ پکر دینا۔ گردش دینا۔ (۲۶) برآ ورون۔ بقول موارو یعنی نہاد</p>	<p>(۲۴) برآ ورون۔ بقول موارو یعنی ایجا و قائم گردن (ظہوری ۵) از موجی جہاں را کردن چون مضمون برآ ورون و صنعت بہا فم پلاس پڑا خشتہ بکیواں برآم اساس برآ ورون مولف عرض کند کہ حیف است مولف عرض کند کہ بہین معنی نہادن بر معنی کہ سند استعمال پیش نہ شد و این متعلق است ششم گذشت و در اینجا بہ معنی قائم گردن است بہ معنی اول بر سبیل مجاز۔ (ارو ۹) ایجا و کرنا و مصدر مرکب (برآ ورون اساس) بجایش و یکجہا و ایجا و گردن۔ می آید کہ متعلق بہ بہین است (ارو ۹) قائم گردنا (۲۵) برآ ورون۔ بقول موارو یعنی رویانید (۲۶) برآ ورون۔ بقول موارو و بجز ظاہر</p>
--	---

و ام شکا مارون (صائب ۵) خط برآورد و	نافع حیف است کہ سند استمال پیش نہ شد۔
چہرہ او سادہ غایت و در صفحہ ہر آئینہ نہاں	مشتاق سندی با شیم (اردو) تقلید کرنا۔
می باشد مؤلف عرض کند کہ ہمین معنی برنی	(۲۷) برآوردن۔ بقول بجز بمعنی از ہم جدا کردن
پنجم گذشت و ضرورت نہ داشت کہ این را جدا	و سند پیش کردہ اش از کلام ظہوری بر معنی پنجم
قائم کنیم نمی دانیم کہ صاحب سوار و بیچ خیال قائم	گذشت کہ معنی دور کردن است اگرچہ دور کردن
کرد۔ (اردو) و کچھ برآوردن کے پانچویں نو۔	ہم جدا کردن باشد تا اسم و معنی شعر مناسب
(۲۸) برآوردن۔ بقول سنوار و معنی تازہ و	تراست از جدا کردن (اردو) جدا کرنا۔ دور کرنا
شائستہ پیدا و حاصل کردن (طالب آملی ۵)	(۳۱) برآوردن۔ بقول بجز بمعنی عادت کردن
دیدم گل روی نگہم رنگ برآورد و پاؤں بر مژہ	بجزیری مؤلف عرض کند کہ مشتاق سند استعمال
ام نالہ آہنگ برآورد و (صائب ۵) از طو	می با شیم (اردو) کسی چیز کی عادت کرنا۔
من روی سخن رنگ برآورد و این آئینہ را رخ	(۳۲) برآوردن۔ بقول بجز بمعنی در بر گرفتن
من از رنگ برآورد و مؤلف عرض کند	و دیگر کسی ذکر این نکرد مشتاق سندی با شیم و اگر
کہ ہاں معنی پنجم است کہ گذشت تکرار واقع شد	بہند استمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ مخفف
و گیر ہیج (اردو) و کچھ برآوردن کہ پانچویں نو۔	(ببرآوردن) است (اردو) آغوش میں
(۳۹) برآوردن۔ بقول بجز بمعنی تقلید نمودن	لینا ر آتش ۵) جاگتا ہے اپنی آنکھوں سے
و بقول نوادر حرف و حکایت کسی را تقلید کردن	خیال روے یار پو کس طرح آغوش میں لیتا ہوں لالہ کو
صاحب پران بذیل (برآوردہ) بر تقلید کردن	(۳۳) برآوردن۔ بقول اند و بہار انتزع کردن

<p>و یک کسی از محققین مصادره ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که سلب کردن مشتاق است بمعنی اولش که گذشت که سلب کردن چیزی هم بر کشیدن آن است چنانچه است که سلب استعمال پیش مخفی مباد که من وجه بمعنی سی ام هم تعلق دارد زارو (سلب کرنا - مثلاً - بقول آصفیه - زائل کرنا - منوخ کرنا -</p>	<p>بمعنی پنجم تعلق دارد که پیدا کردن است و معنی ساختن و روا کردن - مراد می است (زارو) جاری کرنا - صاحب آصفیه - بهمانا پر فرمایا نند حانما - جاری کرنا - روا کرنا - (۳۴۲) بر آوردن یعنی انداختن تیر و امثال آن و سندش از کلام ظهیری برنی دوم بر آوردن گذشت مؤلف عرض کند که سند ظهیری که در اینجا گذشت برای این معنی مناسب تر است</p>
<p>(۳۴۳) بر آوردن - به تحقیق ما بمعنی منفر شدن مژ آوردن (حافظه) نهال عیشم از ویش بر آوردن زنجت خویش بر خور دارم اشب مؤلف عرض کند که کلمه بر آوردن بمعنی خود که گذشت و مرکب شده است با مصدر آوردن (زارو) بارور هونا - و یکبار و روشن شدن -</p>	<p>(زارو) چلانا بیس تیر چلانا - بر آوردن آهنگ مصدر اصطلاحی - بمعنی بیرون آوردن آهنگ است و تخصیص آهنگ ندارد بلکه برای صدا و نوا و نغمه و ترانه امثال آن هم سند این از ظهیری برنی اولش گذشت و آهنگ بر آوردن (هم بجایش مذکور شد (زارو) و یکبار آهنگ بر آوردن -</p>
<p>(۳۴۵) بر آوردن - به تحقیق ما بمعنی روا کردن و جاری ساختن (ظهیری) چه سیل شوق بر آورده موج طوفان ز نمی توانش بهاشاک صبر پیش گرفت از مؤلف عرض کند که منجم</p>	<p>بر آوردن از جا استعمال - ذکر این بر معنی بست و یکبار بر آوردن گذشت و این مشتاق است</p>

(۳۴۱)

(۳۴۵)

<p>کسی چیز کا نکالنا :- برآوردن از شیر مصدر اصطلاحی بمعنی بازداشتن از شیر سندايس از کلام ظهري بمعنی شازم برآوردن گزشت دایس مرادف از شیر بازداشتن است که بجایش مذکور شد (ارو) دوده چرخا دوده پڑحانا - دیکھو از شیر بازداشتن -</p>	<p>کسی چیز (و) (از جا برآوردن) که بجای خودش گزشت متعلق باشد به (برآوردن کسی از جا) و این متعلق است به چیزی یعنی (از جا برآوردن چیزی) بمعنی بیرون کردن و برکندن آن چیز از جای اوست (ارو) کسی چیز کو اسکی جگہ نکالنا - اکھیرنا -</p>
<p>برآوردن اساس استحال - بمعنی قائم کردن و نهادن اساس باشد سندايس از ظهري بمعنی بست و ششم مذکور شد (ارو) بنیا و ڈالنا بقول آصفیہ پنورکھنا -</p>	<p>برآوردن از رنگ اشتغال - متعلق بمعنی پانزدہم برآوردن است کہ گزشت یعنی رانید چیزی از رنگ و سندايس از کلام صاحب پر بمعنی بست و ششم گزشت کہ از اس برآوردن آئینہ از رنگ پیدا است و آئینہ از رنگ برآوردن ہم بجایش گزشت (ارو) رنگ سے صاف و پاک کرنا -</p>
<p>برآوردن اورنگ مصدر اصطلاحی بمعنی اورنگ و تخت ساختن باشد (ظهري) شاپا همه خواهند گدائی چو ظهري پڑ از خاک رہ شاه خود اورنگ برآوردن دایس متعلق است بمعنی چارنگ (برآوردن) (ارو) تخت بنانا -</p>	<p>برآوردن از سینه استحال - بمعنی بیرون کردن و برکشیدن چیزی از سینه چنانکہ برآوردن غار یا تیر از سینه یا جگر یا دل و اشال آں - متعلق بمعنی اول برآوردن (ارو) سینه یا دل یا جگر</p>
<p>برآوردن پیا سنگ مصدر اصطلاحی بمعنی نهادن پیا سنگ باشد سندايس از کلام ظهري</p>	<p></p>

(۲۵۶۸)

(۲۵۶۹)

(۲۵۶۷)

(۲۵۶۸)

(۲۵۶۹)

(۲۵۷۰)

<p>برمنی ششم برآوردن مذکور بشد (اروو) پانگ میں رکھنا۔ چڑھانا۔ وار پر کھینچنا۔</p>	<p>برمنی ششم برآوردن مذکور بشد (اروو) پانگ میں رکھنا۔</p>
<p>برآوردن بکری (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>	<p>برآوردن بکری (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>
<p>اند اخن عجیب باشد و این متعلق است بمعنی بست برآوردن و بندہ را از کلام ظہوری ہند را بنجا مذکور شد۔ و جادو کہ ایں را متعلق بہ تعیم (برآوردن) بچیزی کہ ہم کہ می آید (اروو) جیب میں ڈالنا۔ چکرو دینا۔ گھمانا۔</p>	<p>اند اخن عجیب باشد و این متعلق است بمعنی بست برآوردن و بندہ را از کلام ظہوری ہند را بنجا مذکور شد۔ و جادو کہ ایں را متعلق بہ تعیم (برآوردن) بچیزی کہ ہم کہ می آید (اروو) جیب میں ڈالنا۔ چکرو دینا۔ گھمانا۔</p>
<p>برآوردن ترانہ (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>	<p>برآوردن بکری (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>
<p>ترانہ بر کشیدن و این متعلق است بمعنی اول برآوردن و بندش ہم ہند را بنجا گذشت موقوف عرض کنند کہ ہاں (برآوردن) آہنگ کہ اشارہ ایں ہم ہند را بنجا کردہ ایم (اروو) دیکھو برآوردن آہنگ اور ترانہ کھینچنا بھی کہہ سکتے ہیں۔</p>	<p>بذیل برآوردن گوید کہ (برآوردن بکری) بمعنی بند نمودن باشد چوں (برآوردن) در ورخندہ و امثال آن و بندش ہاں شرعاً کتب را آورد کہ بمعنی سوم برآوردن گذشت موقوف عرض کنند کہ تعیم ایں متقاضی آنست کہ (برآوردن بکری) را ہم متعلق باین کنیم کہ گذشت (اروو) کسی</p>
<p>برآوردن لٹاکم (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>	<p>برآوردن بکری (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>
<p>فریاد کردن باشد و این متعلق است بمعنی سیراز برآوردن و بندش از شیخ شیراز ہند را بنجا گذشت</p>	<p>چیز سے بند کرنا۔ کسی چیز میں داخل کرنا۔ رکھنا۔</p>
<p>برآوردن بدار (مصدر اصطلاحی) بنا کشیدن کسی را و این متعلق باشد بمعنی نوزد ہم برآوردن (اروو) فریاد کرنا۔ وادیا کرنا۔ واد چاہنا۔</p>	<p>برآوردن بدار (مصدر اصطلاحی) بنا کشیدن کسی را و این متعلق باشد بمعنی نوزد ہم برآوردن (اروو) فریاد کرنا۔ وادیا کرنا۔ واد چاہنا۔</p>

<p>برآوردن تیر مصدر اصطلاحی - بحث این برنی سی و ششم برآوردن مذکور شد و سندش برنی دوم گذشت (ارو) تیر چلانا -</p>	<p>برآوردن تیر مصدر اصطلاحی - بحث این برنی سی و ششم برآوردن مذکور شد و سندش برنی دوم گذشت (ارو) تیر چلانا -</p>
<p>برآوردن چله مصدر اصطلاحی - بمعنی چله بریدن و این متعلق است بمعنی هشت - هم برآوردن که گذشت (باقرکاشی) چله در خم برآوردن چله اند سبب و آنچه می خوانی صافی شود آنکه در دل مینا نشین و (ارو) چله بر کرنا - چله گزارنا -</p>	<p>برآوردن تیغ استعمال بمعنی بریدن و برآوردن تیغ باشد متعلق بمعنی اول برآوردن (حزین) نقاش چل عریه بنیاد کرده است برچون آفتاب تیغ نیجا برآوردن (ارو) تلوار کهن چننا - تلوار نکالنا -</p>
<p>برآوردن چیزی از چیزی مصدر اصطلاحی معنی را بنیدن چیزی از چیزی است سدا یا از (حزین) برنی پانزدهم برآوردن گذشت (ارو) کسی چیز که کسی چیز سے چهر وانا - رانی کرنا - جدا کرنا -</p>	<p>برآوردن جنگ مصدر اصطلاحی بمعنی برپا کردن و قائم کردن جنگ باشد و سند این از کلام قدسی بر معنی هفتم برآوردن گذشت - و این متعلق است بمعنی پنجم و هفتم و بیست و ششم (برآوردن) (ارو) لڑائی قائم کرنا - جنگ برپا کرنا -</p>
<p>برآوردن چاه مصدر اصطلاحی - بمعنی حصار کشیدن باشد و این متعلق است بمعنی دوازدهم برآوردن و سندش از کلام ظهیری همد - انجا نکودر شد (ارو) حصار کهن چننا -</p>	<p>برآوردن چاه بگل و سنگ مصدر اصطلاحی معنی بند کردن چاه بگل و سنگ و امثال آن را یا فغانی (عشق آمد و در چاه فراموشیم انداخت) و نگاه بر آس بگل و سنگ برآوردن و این متعلق است بمعنی سوم برآوردن (ارو) باونی که</p>
<p>برآوردن خط مصدر اصطلاحی - بمعنی نماز و آشکارا کردن خط باشد و متعلق است بمعنی بیست و ششم</p>	<p>برآوردن خط مصدر اصطلاحی - بمعنی نماز و آشکارا کردن خط باشد و متعلق است بمعنی بیست و ششم</p>

<p>برآوردن که گذشت و سندی همدانجا گذشت (ارو و) دلق و مصلحا کچهر وانا - س</p>	<p>برآوردن که گذشت و سندی همدانجا گذشت (ارو و) دلق و مصلحا کچهر وانا - س</p>
<p>برآوردن در مصدر اصطلاحی - یعنی بند</p>	<p>برآوردن در مصدر اصطلاحی - یعنی بند</p>
<p>منهون و مسدود ساختن در و این متعلق است رای یعنی رای را فاعل گیریم متعلق به معنی دهم بآوردن و سندی همدانجا گذشت (ارو و) راسه کا نوازنا - سرفراز کرنا -</p>	<p>منهون و مسدود ساختن در و این متعلق است رای یعنی رای را فاعل گیریم متعلق به معنی دهم بآوردن و سندی همدانجا گذشت (ارو و) راسه کا نوازنا - سرفراز کرنا -</p>
<p>برآوردن رایت استعمال یعنی بلند کردن</p>	<p>برآوردن رایت استعمال یعنی بلند کردن</p>
<p>رایت باشد متعلق به معنی نهم برآوردن که مذکور شد و سندی همدانجا گذشت - مخفی میاد که در اینجا</p>	<p>رایت باشد متعلق به معنی نهم برآوردن که مذکور شد و سندی همدانجا گذشت - مخفی میاد که در اینجا</p>
<p>برآوردن دست دعا مصدر اصطلاحی -</p>	<p>برآوردن دست دعا مصدر اصطلاحی -</p>
<p>آن هم میتوان استعمال کرد (ارو و) جھنم بلند کرنا</p>	<p>آن هم میتوان استعمال کرد (ارو و) جھنم بلند کرنا</p>
<p>برآوردن رخنه استعمال یعنی بند کردن و</p>	<p>برآوردن رخنه استعمال یعنی بند کردن و</p>
<p>مسدود ساختن رخنه باشد و متعلق به معنی سوم برآوردن که گذشت - از قبیل برآوردن و سندی همدانجا گذشت (ارو و) راسه کا نوازنا - سرفراز کرنا -</p>	<p>مسدود ساختن رخنه باشد و متعلق به معنی سوم برآوردن که گذشت - از قبیل برآوردن و سندی همدانجا گذشت (ارو و) راسه کا نوازنا - سرفراز کرنا -</p>
<p>برآوردن رخنه مصدر اصطلاحی -</p>	<p>برآوردن رخنه مصدر اصطلاحی -</p>
<p>برآوردن رنگ استعمال - یعنی پیدا کردن</p>	<p>برآوردن رنگ استعمال - یعنی پیدا کردن</p>
<p>برآوردن رنگ استعمال - یعنی پیدا کردن</p>	<p>برآوردن رنگ استعمال - یعنی پیدا کردن</p>

۱۲۵۸۹

۱۲۵۸۹

۱۲۵۸۹

از ناله نسازم گرامیس کار بزاری و آس زور ندازم
که باغیا بر آیم و (ارو) کسی کا مقابلہ کرنا۔
بر آمدن بگر و چیزی استعمال۔ بگر و چیزی

که دیدن و اطراف آس گشتن سنداین از کلام
حافظ و ظهوری بر معنی چهار دهم (بر آمدن)
گذشت (ارو) کسی چیز کے اطراف پھرنا
طواف کرنا۔

بر آمدن بہد استعمال۔ یعنی داخل شدن
و شریک شدن بد حساب است سندش از کلام
ظهوری بر معنی بست و ششم بر آمدن مذکور شد (ارو)
میں شریک ہونا جیسے فلاں رقم دیشگی میں
شریک ہوئی ہے۔

بر آمدن بنا استعمال۔ بقول بہار است و در
آمدن آں (صائب ۵) اگر چه از دل سنگین
و لہراں سازند و بنای تو بنیایں بوم بر نی آید و
مکولت عرض کند کہ قائم شدن بنا مراد است
و متعلق پیہ معنی سوم (بر آمدن) کہ چوں بنا

از زمین سر بیرون نمی کشد۔ قائم می شود و چار و
کہ بجای لفظ ربتا، عمارت یا مثل آں را استعمال
کنیم (ارو) عمارت کا درست واقع ہونا۔
بنا قائم ہونا۔

بر آمدن بنام استعمال۔ یعنی کامیاب
شدن بنام و نامور شدن سنداین از کلام
ظہوری (بر آمدن از نام مذکور شد (ارو)
نامور ہونا۔

بر آمدن پابنگ یا بچیری استعمال۔
صاحب انند بھو الہ غوا مصن سخن گوید کہ (۱)
بمعنی صدیہ رسیدن آں چیز بیا (حافظ ۵)
آں کو ترا بنگدلی کرد و نہنوں و ای کاشکے کہ

پاش بنگے بر آمدی و (۲) بمعنی عہدہ ہر آ
شدن نیز (ظہوری نشر) ہر چیدن سنگ لفظ
درشت کہ پامی بیان بان بر نیاید امر کردہ
اندک و در تفسیر آں فرماید ای سنگ لفظی کہ
پامی بیان از آں عہدہ بر آئند شود الخ و باز فرماید کہ

(۱۵۴۰)

(۱۵۴۱)

(۱۵۵۰)

<p>می تواند که همان معنی اول بود و در عبارت تعمید لفظی پس تقدیر عبارت چنین بود که سنگ لفظ درشت امر کرده اند که پای بیان از ان صدمه نرسد مؤلف عرض کند که (با بناگ بر آمدن) سنگد ری و پا خرد و قلع شود</p>	<p>بحث این بر معنی است و چهارم بر آمدن گذشت و شدش از کلام سعدی و حافظ بر معنی بیسود هم مذکور سنگ لفظ درشت امر کرده اند که پای بیان از ان صدمه نرسد مؤلف عرض کند که (با بناگ بر آمدن) سنگد ری و پا خرد و قلع شود</p>
<p>است و (بر آمدن) پای پیازی را بمحاطه تمیض اگر چه مستلک به این توان کرد و لیکن بنجیال تخصیص به سنگ یا مثل آن اولی است مثلاً پای کسی به صندوقی بر آمدن و مقصود این هم کند خو رون است معنی بیان کرده صاحب انند</p>	<p>بر آمدن چیزی بچیزی استعمال به قول به ظاهر و شکار شدن مؤلف گوید که نقش چیز بر چیزه قائم شدن است و (بر آمدن) در بنجا معنی نقش شدن است که بر معنی است و نش مذکور شد و این سن وجه مستلک پس سوم و پنجم</p>
<p>عکس خیال است و معنی دوم که پیدا کرده بهار است درین صندوق و ندرت ندارد که شد و دوم هم مستلک به معنی اول بیان کرده است و در بنجا (بر آمدن) مستلک معنی نهم است (ار و و) را پتھر یا کسی چیزه پا اول کو صدمه پیچنا رطخو</p>	<p>که میز آن است معنی است و نهم کرده ایم مخفی مباد که از سببش کرده بهار (بر آمدن) چیز بر چیزه پیدا می شود و بی ندارد که سوخته هم معنی (بر آمدن) چو بنجیه بر اندام بر آمدن (بیر خسرو)</p>
<p>لگنا را و یکسو بر آمدن از عهده بر آمدن چیزی از دست و زبان استعمال</p>	<p>بنجیه بر اندام به آید (ار و و) کسی چیزه کسی چیزه بر ظاهر به آید کسی چیزه کسی چیزه بر هونا</p>

(۲۵۵۶)	<p>برآمدن حدیث و سخن استعمال بمعنی مذکور شدن حدیث و سخن است و این متعلق است بمعنی سیزدهم برآمدن و سندش ہمدرا سجا مذکور (ارو) کسی بات کا مذکور ہونا۔</p>	(۲۵۵۱)
(۲۵۵۲)	<p>برآمدن دانہ از زمین استعمال بمعنی روید دانہ از زمین است و سندش از کلام صاحب بر معنی ہشتم برآمدن مذکور شد (ارو) دانہ کا زمین برآمدن درو و بارو استعمال بمعنی پرو شدن از علاج و مستغنی شدن از اس و لا علاج شدن و بحث این بر معنی ہفتم برآمدن مذکور شد (ارو) و سند این ہم ہمدرا سجا۔ (ارو) در و کا علاج کے حد سے باہر ہونا۔ لا علاج ہونا۔</p>	(۲۵۵۲)
(۲۵۵۳)	<p>برآمدن شکم استعمال بمعنی بلند شدن شکم است و سند این از کلام نصیری ہمدانی بر معنی ہست و دوم برآمدن مذکور شد (ارو) پیٹ کا بلند ہونا۔ او سجا ہونا۔ و کن میں (پیٹ) نکلنا کہتے ہیں۔</p>	(۲۵۵۳)
(۲۵۵۴)	<p>برآمدن غنچہ استعمال بمعنی پیدا شدن غنچہ و این متعلق است بمعنی سوم برآمدن این بر معنی ہشتم برآمدن مذکور شد (ارو) غنچہ نکلنا۔ ظاہر ہونا۔ محاورہ میں کلیان نکل آتے ہیں</p>	(۲۵۵۴)
(۲۵۵۵)	<p>برآمدن صحبت استعمال بمعنی موافق ساز شدن صحبت است سند این از کلام الہی</p>	(۲۵۵۵)

<p>سند این از کلام حافظ بر معنی سیزدهم بر آمدن فرد و بحث این هم همدرا بنجا گذشت (اروو) کسی ذکر هونا کسی کا مذکور هونا -</p>	<p>وروا کی یافتن - کام باشد سندش از کلام حافظ بر معنی نسبت و یکم بر آمدن گذشت (اروو) مقصد کا بر آنا - حاصل هونا -</p>
<p>بر آمدن نام بر آفاق استعمال - بمعنی شهر شدن نام باشد سند این از کلام صاحب معنی دهم بر آمدن مذکور گشت - چهار بذیل بر آمدن با ستاد هماغ شعر گوید که بر آفاق بر آمدن معنی شهر آفاق شدن است (اروو) نام کا مشهور هونا -</p>	<p>بر آمدن کار استعمال - بمعنی بیرون شدن کار و کنایه از کار بر آری و روا شدن کار (ظهوری) کار نفس از دعا بر آمدن خوش آه بعدا بر آمدن و شد دیگر از کلام حزین بر معنی نهم بر آمدن گذشت و بحث کامل این همدرا مذکور (اروو) کام نکلنا - بقول آصفیه - کار هونا - مطلب نکلنا - مقصد حاصل هونا - زفر</p>
<p>بر آمده اصطلاح - بقول اند بواله فرنگ نعت فارسی است بمعنی دلباز و پیشگاه ایوان و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده مؤلف عرض کند که معنی لفظی این بیرون آمدن و از نیکه پیشگاه ایوان از ایوان بیرون می آید آنرا (بر آمده) نام کرده و بدینسان را ازین تعلق نیست معاصرتن بر با ما اتفاق دارند -</p>	<p>صاف و لکبکیا اور داغ جگر کو دھو کا کام کیا کیانه مرے دیدہ تر سے نکلا بر آمدن گرد چیزی استعمال - مراد بر آمد گرد چیزی است که گذشت و بحث این و سندش از کلام حافظ بر معنی چهاردهم بر آمدن نکرده شد (اروو) و یکجو بر آمدن گرد چیزیست -</p>
<p>(اروو) استعمال - بمعنی مذکور شدن نام فارسی - آم</p>	<p>استعمال - بمعنی مذکور شدن نام</p>

(۲۵۴)

(۲۵۵)

(۲۵۶)

اوپر کا باہر نکلا ہو اگر مولف عرض کرتا ہے کہ اگر موافق تدبیر میں بروقت نقد پر مولف عرض کند کہ وہ کی تخصیص غیر صحیح ہے بالا خانہ کا جو سقفت حصہ مکان سے باہر نکلا ہوا ہوتا ہے اسکو برآمدہ کہتے ہیں اور دلیز کا ترجمہ دبالان کے تیسرے حصے پر گزرا ہے۔

برآں دل | اصطلاح - بقول بہار یعنی براں دل (اردو) دیکھو براں دل - اس خیال پر اس کا جواب

عزم و ہر اس ارادہ (خواجہ نظامی) بدارا دوسرے ہنگ بودند خاص و باخلاص نزدیک و از خلاص و برآمدل کہ خونریز دارا کنند و بروکین خود آشکارا کنند و مولف عرض کند کہ ارادہ و عزم متعلق بہ دل است کہ در دل پیدا می شود و در بنجاول را بمعنی عزم و ارادہ گرفته اند و دیگر بھیج - (اردو) اس ارادہ سے - اس قصد سے - اس ارادہ پر براں سرا | اصطلاح - بقول بہار مراد ہے جو مسرت ہو۔

براں دل کہ گذشت (میر خسرو) براں سر شد کہ آرد در برش بر و خوردن شاخ نازک میوہ (خواجہ شیراز) براں سرم کہ نوشتم می گوئی کہ اسم فاعل ترکیبی است کہ بمعنی میوہ سجائش

<p>گذشت آور امر حاضر است از مصدر آورد که گذشت و این بصفت درخت مستعمل و مجرور هم مجاز برای درخت آور (مطل) (ارو و) پار و بقول آصف فارسی - پها پها - پها بار درخت (۳) بر آور بقول فیثیه بر مان و مویده نشسته امر از بر آور دن باشد مؤلف عرض کند که ضرورت بیان نداشت که بحث مصدر این می آید و</p>	<p>مؤلف عرض کند که ما این اهم فاعل ترکیبی است که یعنی اول گذشت - و فاعل (آوردن) نیست چنانکه جاء به متریک گفته بکار فاعلش از زده باشد (فان لم یکن حقیقی) امر حاضر (بر آور دن) است که زار شرا یعنی دوم مذکور شد یعنی فاعل حاصل نمی شود الا بترکیب به اضافه بر با امر حاضر آوردن (ارو و) میوه لاسنه والا -</p>
<p>این مثال باشد بره معانی (بر آور دن) (ارو و) دیکو بر آور دن به اس کا اسرجه - اس کا ترجمه نحال - اور بر آور دن - که تمام معنوی پیشال بکر (۳) بر آور بقول مویده شمس و هفتست یعنی میوه بهار مؤلف عرض کند که به معنی میوه بجایش گذشت و آور امر حاضر آوردن که گذشت پس این یعنی حقیقی است (ارو و) میوه لا - (۴) بر آور - بقول مویده بیارنده میوه و فاعل که یعنی امر و فاعل آوردن هم آمده صاحب بحث همزانش صاحب شمس گوید که از زده میور اگر گویند</p>	<p>بر آور (اصطلاح) - بقول بسیار (اچیز) که پیش از آوردن کار می تخمینا مقرر نماید چنانچه در ساختن عمارت و کندن حوضها و پر کردن و خالی کردن آنها و جز آن و در نوادر گوید کلیا مجاز مشهور است در شمع اثر معنی نتوان کرد به پیاده نوی در بار بار هست میزان بر آور و شکم فطره و ثر صاحبان بگویند هم ذکر این که مؤلف عرض کند که به معنی لفظی حاصل المصد بر آور دن (در اصطلاح سیاق قریب) را نام کند که برای کارهای بطور اندازه مصارف مترجم کنند</p>

<p>کہ شامل باشند بر مقدار و تعداد اجناس متعلقہ آن بازخا (ارور) برآورد۔ بقول اسفندی اسم نوشت۔ فروتینہ۔ فہرست حساب۔ نمک (۲) برآورد یعنی مطلق اندازہ و تخمینہ و این سباز یعنی اول است (ظہوری) تائید است درین راہ کسی را کہ برآورد رسیدن کرد است (ارور) اندازہ۔ بقول امیر۔ ذکر۔ قیاس</p>	<p>پادشاہان و ملوک و بزرگان اور انواختہ و متبر اور بلند ساختہ باشند دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ معاصرین ہم بر زبان ندارند و سند استعمال پیش نہ شد۔ مجر قول صاحب شمس استبرار شاید (ارور) و شخص جبکہ پادشاہوں نے سرفراز کیا ہو۔ برآورد وخواہ یا مشاہرہ استعمال۔ مرکب</p>
<p>تخمینہ۔ دیکھو اندازہ۔ (۳) برآورد۔ بقول شمس بنارگوینہ و فریاد کہ در بعض از فرہنگا یعنی قلعه و حصار مرقوم در حکیم فردوسی ۱۵ بدرگاہ شاہی فریدون برآورد ویدہ۔ ناپید یا بر اندر آورد و بال او را زمین کو تاکہ پہنای او را مولف عرض</p>	<p>اضافی است۔ کنایہ از کاغذی کہ در اصطلاح وکن مطلوبہ نام دارد کہ بعد ختم ماہ برای اداری خدمت بصراحت اسم و عہدہ و مشاہرہ و غیر ذ مرتب می کنند (ارور) برآورد وخواہ۔ کہہ سکتے ہیں۔ نوشت۔</p>
<p>دیکھو اباخون۔ حصار۔ دیکھو رنگ۔ (۴) برآورد۔ بقول شمس شخصی را گویند کہ بہر را بخاک و معاصرین ہم بر زبان دارند۔</p>	<p>استعمال۔ بقول اندر جوام فرہنگ فرنگ تخمینہ نمودن دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ باشد این بر سنی ووم (برآورد) کردہ ایم و سندی ہم بہر را بخاک و معاصرین ہم بر زبان دارند۔</p>

<p>(دارو) اندازه کرنا -</p>	<p>پیرول کشیدن و پیرول آوردن متعدي (برآوردن)</p>
<p>برآوردن (بطلان) بقول موار و بجر معنی</p>	<p>و (برآوردن) حاصل بالمصدر این و (برآوردن) (برآوردن)</p>
<p>درا بر کشیدن و پیرول آوردن (نحوه)</p>	<p>ماضو (برآوردن) - بفتح واو و رای مهلم دوم</p>
<p>از سینه گرفته بلبل برآوردن و صد داغ تازه</p>	<p>مضارع این و بقول صاحب بحر کمال تصریح</p>
<p>جگر گل برآوردن (وله) دن را که بیک</p>	<p>دارو، نکالنا - بقول آصفیه - خارج کرنا -</p>
<p>نوی ز چاه رخ آویخت با نوازش بیک بشته</p>	<p>بهر کرنا (حیات) محمدم و یک تو سوار نکال</p>
<p>در خیر برآوردن و بهار گوید که جمیع معانی متعدي برآوردن</p>	<p>اور بلا و دم آخرین نهین هون که پیر برآوردن</p>
<p>مؤلف عرض کند که مصدر آوردن بجایش</p>	<p>(۲) برآوردن - بقول موار دخی رو آورنا</p>
<p>گذشت و صراحت ماخذش در اینجا کرده ایم -</p>	<p>و بقول صاحب اندو و اگر دن کام و حاجت</p>
<p>بنار علیه و بیجا تلافی یافت می کنیم که آوردن مصدر</p>	<p>در شیخ شیراز (برآوردن) کام امیدوارنا</p>
<p>است نقیض (برآوردن) و متعدي (آمد) برآوردن</p>	<p>به از قید بندی شکستن هزار و (نظوری)</p>
<p>علامت مصدر دن در آخرش زیاده کرده مصدر</p>	<p>از ترکش نازت چه نگه تیر برآوردن و پیکانش</p>
<p>ساختند و از دودال مهلم که در یکجا جمع شدگی</p>	<p>مراد دل پنجه برآوردن و مؤلف عرض کند</p>
<p>حذف کرده (آوردن) که مذکور پس با حصول</p>	<p>که مصدر (برآوردن) کار و کام و حاجت</p>
<p>مصدر اصلی است که وضع شد با هم جابد فارسی</p>	<p>متعلق به بین است که در ملحقات می آید و</p>
<p>زبان - و کلمه بر و بیجا معنی اوست و معنی لغتی</p>	<p>و تا آنکه این را مضافات نه کنیم بر وی کارنا</p>
<p>این مصدر مرکب بالا آوردن و کنایه از چیزی</p>	<p>کام یا حاجت یا امثال آن همین معنی حاصل می شود</p>

<p>و این معنی مجاز معنی اول است و پس (ارو) بند کرنا - دروازہ کا -</p> <p>بر لانا - بقول آصفیہ - پورا کرنا - انجام کو پہنچانا - (۳) بر آوردن - بقول موار و معنی گردانیدن</p> <p>مولف عرض کرتا ہے کہ آرزو کے لئے تو بڑا نا مستعد ہے اور امید بر لانا - اور پوری کرنا بھی</p> <p>کہہ سکتے اور کام کے لئے بھلا جیسے کسی کا کام نکالنا - اور (کار باری) کرنا بھی متعلق ہے اور</p> <p>رجاحت روا کرنا بھی کہا جاتا ہے -</p> <p>(۴) بر آوردن - بقول موار و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن</p> <p>بند نمودن و ورخشد و امثال آن بچیزی یا چیز و مسدود نمودن بہار این معنی را بذیل مصدر</p> <p>(۵) بر آوردن - بقول موار و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن</p> <p>بوی می خود را بخودان خویش و گو برآمد و محشوب</p> <p>با گل و میخانہ را کہ مولف عرض کند کہ انہم متعلق معنی اول است و معنی مسدود کردن</p> <p>ترکیب این بلفظی پیدائی شود چنانکہ (بر آوردن) در معنی بند کردن آن کہ در برابر می مسدود</p> <p>کردن از جای خود می کشند و بیرون می کنند -</p>	<p>و این معنی مجاز معنی اول است و پس (ارو) بند کرنا - دروازہ کا -</p> <p>بر لانا - بقول آصفیہ - پورا کرنا - انجام کو پہنچانا - (۳) بر آوردن - بقول موار و معنی گردانیدن</p> <p>مولف عرض کرتا ہے کہ آرزو کے لئے تو بڑا نا مستعد ہے اور امید بر لانا - اور پوری کرنا بھی</p> <p>کہہ سکتے اور کام کے لئے بھلا جیسے کسی کا کام نکالنا - اور (کار باری) کرنا بھی متعلق ہے اور</p> <p>رجاحت روا کرنا بھی کہا جاتا ہے -</p> <p>(۴) بر آوردن - بقول موار و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن</p> <p>بند نمودن و ورخشد و امثال آن بچیزی یا چیز و مسدود نمودن بہار این معنی را بذیل مصدر</p> <p>(۵) بر آوردن - بقول موار و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن و کنوا و معنی گردانیدن</p> <p>بوی می خود را بخودان خویش و گو برآمد و محشوب</p> <p>با گل و میخانہ را کہ مولف عرض کند کہ انہم متعلق معنی اول است و معنی مسدود کردن</p> <p>ترکیب این بلفظی پیدائی شود چنانکہ (بر آوردن) در معنی بند کردن آن کہ در برابر می مسدود</p> <p>کردن از جای خود می کشند و بیرون می کنند -</p>
---	---

<p>(۶) برآوردن - بقول موار و بسنی نهادن (ظهوری ۵) در پایه محنت کشی عشق ظهوری جان سختی فریاد بیاسنگ برآورد و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این معنی نکرد مولف عرض کند که مصدر مرکب (برآوردن بیاسنگ) به پیش می آید و برآوردن در اینجا قرار دادن است معنی نهادن هم توان گرفت (اردو) رکھنا قرار دینا -</p>	<p>کردن و نشو و نما دادن و بقول صاحب بحر پرورد نہال (شانی تلمو ۵) ہزار نخل بخون جگر برآورد امید نیست که یک نوبتم نثر بخشد و (ظهوری ۵) بزرگیهای عشق تربیت کرد با ہم از خردی مرگین برآورد و مولف عرض کند که متعلق به معنی اول است مقصودش از پیدا کردن نہال و بیرون آوردنش از زمین باشد بشتر کیش با آب یا خون معنی پرورش کردن پیدا می شود (اردو) پرورش کرنا - پالنا -</p>
<p>(۷) برآوردن - بقول موار و بحر و وابسته معنی ظاهر کردن (قدسی ۵) نقشست هوا کبسی نقش مردم و با هر که در صلح زوفا جنگ برآورد و مولف عرض کند که مصدر مرکب (برآوردن جنگ) متعلق از همین معنی است و جادار که معنی قائم کردن هم گیریم که می آید و قریب معنی ظاهر کردن باشد (اردو) ظاہر کرنا قائم کرنا -</p>	<p>(۹) برآوردن - بقول موار و بسنی بلند کردن (حزین ۵) نصرت یزک بود علم کا دیانیم از نخل آد را بیت علیا برآورد و (ظهوری ۵) در وادی خود هر که تمام است مریدیم و نام عجیبی شیخ بتز ویر برآورد و صاحب اند هم ذکر این کرده مولف عرض کند که متعلق به معنی اول است بر سبیل مجاز - دیگر هیچ - (اردو) بلند کرنا - بقول بر سبیل مجاز - دیگر هیچ - (اردو) بلند کرنا - بقول</p>
<p>(۸) برآوردن - بقول موار و نواد معنی پرورش</p>	<p>آصفیه - ا و سچا کرنا - ا و سچا اٹھانا -</p>

<p>(۱۲) برآوردن - بقول موار و معنی نواختن و بقول نوا نواختن و برآوردن (سلمان ۵) آفتابی تو در خور خوان تو مہ است پڑ آسمانی و برآوردہ را کی خور است پڑ صاحب بحر فرماید کہ بلند بساختن مہ و ہر آک و نواختن و نوازش کردن مکتوب عرض کند کہ معنی پیدا کردن است کہ بر معنی پنجم گذاشت و بر سیل مجاز نواختن و بلند مرتبہ کرد ہم توان گرفت (اردو) نواذنا - بقول اصفیہ مستاز کرنا - سر فراز کرنا - سر بلند کرنا - عزت بخشنا (۱۱) برآوردن - بقول موار و انند و ہا معنی عمارت کردن (نظامی ۵) فرشتہ کیم دیوہر خانہ را پڑ برآریم از گنج ویرانہ را پڑ موار عرض کند کہ معنی آباد کردن است و معنی عمارت کردن از سند نظامی اصلا معنی برآید البتہ ارشد ملہوری این معنی پیدا می شود کہ بر معنی دوازدهم می آید (اردو) تعمیر کرنا - ہمارے معنوں کے لحاظ سے آباد کرنا -</p>	<p>(۱۲) برآوردن - بقول موار و کشیدن (ظہوری ۵) ترسم کند خراب تنہای را حش پڑ برگرد زدان حصار برآوردن پڑ و فرماید کہ چون حصار برآوردن و دیوار برآوردن بہ ہر گوید کہ معنی دیوار کشیدن باشد - صاحب انند ہمراہ نش موار عرض کند کہ معنی قائم کردن است کہ بر معنی ششم می آید و مراد از تعمیر کردن و انہم مجاز معنی اول است (اردو) کھینچنا - جیسے - دیوار کھینچنا - قائم کرنا (۱۳) برآوردن - بقول موار و معنی کردن (حزین ۵) احرام کسی دوست بہا کاں ہست غسلے بخون دل شفق آسا برآوردن پڑ (شیخ شیراز ۵) تظلم برآورد و فرماہد خواندہ پڑ کہ رحمت بر افتاد و شفقت مانند پڑ بہار در نواور فرماید کہ غسل برآوردن کنایہ از شست و شو دادن تمام بدن ابا شد موار عرض کند کہ این معنی بر معنی چہارم این گذاشت ضرورت نہ داشت کہ این معنی را جدا قائم کنند - (اردو) دیکھو برآوردن کے چوتھے معنی -</p>
--	---

(۱۴) برآوردن - بقول موار و معنی ساختن
 (ظہوری ۵) در کین چرخ ناله خدنگی کشیده
 (ظہوری ۵) در کین چرخ ناله خدنگی کشیده
 از قامت خمیدہ کمانی برآوردم و دیگر کسی از متقین
 مصادِر ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ
 من وجہ متعلق است با معنی سوم و پانزہم
 و لیکن یہی ندارد کہ این معنی را جدا گانہ جاویم
 کہ مصدر (برآوردن طفل از شیر) کہ می آید
 متعلق از ہمین معنی است و انہم با معنی اول
 است (اردو) چھڑوانا - دیکھو بازداشتن -
 (۱۵) برآوردن - بقول موار و معنی ہانیدن
 (حزین ۵) مستی روا بہ متکلف نالفاہ نیست
 از رہن بادہ دلق و مصلا برآوردم و مؤلف
 عرض کند کہ این معنی مجاز معنی اول است کہ
 رہانیدن ہم بیرون کردن چیزی از چیزی است
 و مصدر (برآوردن دلق و مصلا) بجای خود
 می آید و مصدر عام (برآوردن چیزی از چیزی)
 ہم متعلق بہ ہمین معنی است (اردو) چھڑوانا -
 بقول آصفیہ - رہائی کرانا - جدا کرانا -

(۱۶) برآوردن - بقول موار و معنی بازداشتن
 (۱۷) برآوردن - بقول موار و معنی ہانیدن

<p>از سجدہ سر بفر فیدوں بر آوردن مؤلف عرض کند که من وجهی با معنی نهم تعلق دار و معنی نیست که جدا گانه قائم کنیم (اروو) اٹھانا۔ بقول آصفیہ۔ او بچا کرنا۔ بلند کرنا۔ کھڑا کرنا۔</p>	<p>(۳ صفی ۵) اور روزگار غم زد و دیدن سر شکاؤ طفلی کہ روزگار بر آوردنی سبب مؤلف عرض کند کہ این معنی ہم متعلق بمعنی اول است برہیل مجاز (اروو) بسر کرنا۔ بقول آصفیہ</p>
<p>(۲۱) بر آوردن۔ بقول موارد و بحر معنی پر کند چوں از بن و بیخ بر آوردن و از جا بر آوردن مؤلف عرض کند کہ متعلق بمعنی اول است (اروو) اٹھا کرنا۔ بقول آصفیہ۔ جمانا کے</p>	<p>کرنا۔ بھوگنا۔ اوقات گزاری کرنا۔ پورا کرنا۔ نباہنا۔ زندگی کو پورا کرنا۔ انجام کو پہنچانا۔ (۱۹) بر آوردن۔ بقول موارد کشیدن چون بدار بر آوردن (خالص ۵) زمزمہ بلبلان</p>
<p>خلافت۔ اپارنا۔ جڑ سے کھودنا۔ (۲۲) بر آوردن۔ بقول موارد معنی اندا (ظہوری ۵) خورشید و مہ شود بنظر مہر چہ آید گاہی کہ سر کجیب تختل بر آورم مؤلف</p>	<p>حقیقت گل بود ک غیرت معشوقیش بدار بر آورد مؤلف عرض کند کہ (کشیدن) بمعنی دوازد گذشت و این متعلق بہ ہمان است و فرقی کہ در مقصود پیدا می شود متعلق است بہ مصدر</p>
<p>عرض کند کہ در اینجا کلمہ بر بمعنی درست و بر آوردن بمعنی در آوردن و مصدر مرکب (بر آوردن سر کجیب) بجای خودش می آید و این راسن وجهی تعلق است با معنی نوزدیم</p>	<p>کہ صراحت آں بر (بر آوردن بدار) کنیم کہ می (اروو) چڑھانا۔ چیسے سولی پر چڑھانا۔ دایہ (۳۰) بر آوردن۔ بقول موارد بمعنی برداشتن (سدی در گلستان۔ نثر) سر بر آورد و گفت</p>
<p>و دوازدهم و ششم و قرقی کہ در مصدر مرکب</p>	<p>(ظہوری ۵) ہر کس کہ سجدہ پیش بر آہیم</p>

<p>(ظهوری ۵) بر جوی دیده بند ظهوری زلال اشک از چار باغ بخت مگر گل برآ ورم باز رسدی در گلستان غم زین شور سنبل بر نیار مؤلف عرض کند که از سن ظهوری معنی پیدا کردن می آید که بر معنی خیم گدشت در بای معنی رویانیدن سند سعدی بکار می خورد - (ارو) آگانا - بقول امیر آگنا کا سعدی (غالب ۵) جوهر تیغ سر شمشیر و گیکر معلوم می آید پس ده سبز که زهراب آگنا است می آید - (۲۶) برآ ورون - بقول موار و معنی نهادن و قائم کردن (ظهوری ۵) از موجی جهاں را بیا فم پلاس باز خشته بکیواں بر ارم اساس مؤلف عرض کند که همین معنی نهادن یعنی ششم گشت و در اینجا معنی قائم کردن است و معنی برگردان برآ ورون اساس (بجایش می آید که متعلق به همین است (ارو) قائم (۲۵) برآ ورون - بقول مولد و معنی بر رویانیدن</p>	<p>از صلاحت پیدا می شود ذکرش در محقات می آید (ارو) ڈالنا - جیسے گریبان میر منہ ڈالنا - (۲۳) برآ ورون - بقول موار و معنی گردانیدن (ظهوری ۵) تا گیم از شکیب جهان گرد خود سر از هر خطه دل بگردویاری برآ ورم می آید عرض کند مقصود موار و در اینجا (دور دادن) است و گردانیدن طرز بیان این را با معنی چهارم می کشد و لیکن نه چنانست (ارو) پھر آنا - بقول آصفیہ گشت کرانا - گھمانا - پھر دینا - گردش دینا - (۲۴) برآ ورون - بقول موار و معنی ایجاد کردن چون مضمون برآ ورون و صنعت برآ ورون مؤلف عرض کند که حیف است که سند استعمال پیش نه شد و این متعلق است به معنی آدل بر سیل مجاز - (ارو) ایسا کرنا و یکھوا ایسا و کردن - (۲۵) برآ ورون - بقول مولد و معنی بر رویانیدن</p>
--	---

و آشکارا کردن و صاحب (۵) خط برآورد و	فایده حیف است کہ سند استعمال پیش نہ شد۔
چہرہ او سادہ نماست و در صفا جوہر آئینہ نہاں	مشتاق سند می باشیم (اردو) تقلید کرنا۔
می باشد و مؤلف عرض کند کہ ہمین معنی برنی	(۳۰) برآوردن۔ بقول سحر بمعنی از ہم جدا کردن
پیچہ گذشت و ضرورت نہ داشت کہ ایس را جداگنا	و نہ پیش کردہ اش از کلام ظہوری بر معنی بخر
تأم کنیم نمی دانیم کہ صاحب موارد بچہ خیال تأم	گذشت کہ بمعنی دور کردن است اگرچہ دور کردن
کرد۔ (اردو) و بکھو برآوردن کے پانچویں معنوں۔	ہم جدا کردن باشد تا ہم در معنی شعر مناسب
(۲۸) برآوردن۔ بقول موارد بمعنی تازہ و	تراست از جدا کردن (اردو) جدا کرنا۔ دور کرنا
شائستہ پیدا و حاصل کردن (طالب آملی ۵)	(۳۱) برآوردن۔ بقول سحر بمعنی عادت کردن
دیدم گل روی نگہم رنگ برآورد و دل پر مژدہ	بچیزی مؤلف عرض کند کہ مشتاق سند استعمال
ام نہ لہ باہنگ برآورد و (صائب ۵) از طوئی	می باشیم (اردو) کسی چیز کی عادت کرنا۔
من روی سخن رنگ برآورد و ایس آئینہ را حرا	(۳۲) برآوردن۔ بقول سحر بمعنی در بر گرفتن
من از رنگ برآورد و مؤلف عرض کند	و دیگر کسی ذکر ایس نکرد مشتاق سند می باشیم و اگر
کہ ہماں معنی پیچہ است کہ گذشت تکرار واقع شد	سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ محقق
و گیر ہیچ (اردو) و بکھو برآوردن کے پانچویں معنوں۔	(برآوردن) است (اردو) آغوش میں
(۲۹) برآوردن۔ بقول سحر بمعنی تقلید نمودن	لینا را آتش (۵) بجاکتا ہے اپنی آنکھوں سے
و بقول نوادر حرف و حکایت کسی را تقلید کردن	خیال روئے یار پو کس طرح آغوش میں لیتا ہوں یا لہ کوٹا
صاحب بر بان بنیل (برآوردہ) بر تقلید کردن	(۳۳) برآوردن۔ بقول انند و بہار از تیز جاع کردن

<p>و یکی از متعین مصادر ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که سلب کردن متعلق است یعنی اولش که گذشت که سلب کردن چیزی هم بر کشیدن آن است حیث است که سلب استعمال پیش از مخفی میا که من وجهی با معنی سی ام هم متعلق دارد (ارو) سلب کرنا - مثلاً - بقول آصفیه را امل کرنا - منسوخ کرنا -</p>	<p>با معنی پنجم متعلق دارد که پیدا کردن است و معنی ساختن و روان کردن - مرادی است (ارو) جاری کرنا - صاحب آصفیه نے - بهانا پر فرمایا لنڈھانا - جاری کرنا - رواں کرنا -</p>
<p>(۳۴) بر آوردن - به تحقیق با معنی متمر شدن ثمر آوردن (حافظه) نهال عیشم از ویش بر آوردن و زنجبت خویش بر خور دارم امشب مؤلف عرض کند که کلمه بر در اینجا بمعنی خود که گذشت و مرکب شده است با مصدر آوردن (ارو) بارور مونا - دیکھو بارور شدن -</p>	<p>در اینجا گذشت برای این معنی مناسب تر است (ارو) چلانا جیسے تیر چلانا - بر آوردن آهنگ مصدر اصطلاحی - معنی بیرون آوردن آهنگ است و تخصیص آهنگ ندارد بلکه برای صدا و نوا و نغمه و ترانه امثال آن هم سندا این از ظهوری بمعنی اولش گذشت و آهنگ بر آوردن ، هم بجای مذکور شد (ارو) دیکھو آهنگ بر آوردن -</p>
<p>(۳۵) بر آوردن - به تحقیق با معنی رواں کردن و جاری ساختن (ظهوری م) چه سیل شوق بر آورده موج طوفاں تری توانش بهما شک صبر پیش گرفت از مؤلف عرض کند که (۳۵)</p>	<p>بر آوردن از چا استعمال - ذکر این بر معنی بست و یکم بر آوردن گذشت و این متعلق است (۳۵)</p>

<p>کسی چیز کا بھلنا۔</p>	<p>چیزی و چیز و (از جا برآوردن) که بجای خودش</p>
<p>گذشت متعلق باشد به (برآوردن کسی از جا)</p>	<p>کسی چیز کا بھلنا۔</p>
<p>و این متعلق است به چیزی یعنی (از جا برآوردن</p>	<p>برآوردن از شیر مصدر اصطلاحی - یعنی</p>
<p>چیزی) یعنی بیرون کردن و برکندن آن چیز</p>	<p>بازداشتن از شیر سدا پس از کلام ظهوری بر معنی شاز</p>
<p>از جای اوست (ارو) کسی چیز کو اسکی جگہ سے</p>	<p>برآوردن گزشت و این مراد از شیر بازداشتن</p>
<p>بھلانا۔ اکھیرنا۔</p>	<p>است که بجایش مذکور شد (ارو) و دودہ چھڑنا</p>
<p>برآوردن از زنگ احتمال - متعلق معنی</p>	<p>دودہ بڑھانا۔ دیکھو از شیر بازداشتن۔</p>
<p>پانزدهم برآوردن است که گزشت یعنی رانیدن</p>	<p>برآوردن اساس احتمال - معنی تمام کردن</p>
<p>چیزی از زنگ و سدا پس از کلام صائب بر معنی</p>	<p>و نهادن اساس باشد سدا پس از ظهوری بر معنی</p>
<p>بست و هشتم گزشت که از آن برآوردن آئینه</p>	<p>بست و ششم مذکور شد (ارو) بنیاد و ڈالنا</p>
<p>از زنگ پید است و آئینه از زنگ برآوردن</p>	<p>بقول آصفیہ میو رکھنا۔</p>
<p>هم بجایش گزشت (ارو) زنگ سے</p>	<p>برآوردن اورنگ مصدر اصطلاحی - معنی</p>
<p>صاف و پاک کرنا۔</p>	<p>اورنگ و تخت ساختن باشد (ظهوری) شاز</p>
<p>برآوردن از سینه احتمال - معنی بیرون</p>	<p>هم خواهند گدائی چو ظهوری از خاک ره شاه خود</p>
<p>کردن و برکشیدن چیزی از سینه چنانکه برآوردن</p>	<p>اورنگ برآوردن و این متعلق است به معنی چاه</p>
<p>خار یا تیر از سینه یا جگر یا دل و امثال آن - متعلق</p>	<p>(برآوردن) (ارو) تخت بنانا۔</p>
<p>به معنی اقل برآوردن (ارو) سینه یا دل یا جگر</p>	<p>برآوردن پیا سنگ مصدر اصطلاحی - معنی</p>
<p></p>	<p>نهادن پیا سنگ باشد پس از کلام ظهوری</p>

(۱۸۷۶)

(۱۸۷۶)

(۱۸۷۶)

(۱۸۷۶)

(۱۸۷۶)

<p>و سندنش هم همدرا بنجا گذشت (اروو) سولی پر چرط عانا - وار پر کچینچنا -</p>	<p>بر معنی ششم برآوردن مذکور شد (اروو) پانگ میں رکنا -</p>
<p>برآوردن گبر و چیز (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>	<p>برآوردن جیب (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>
<p>گردانیدن در اطراف چیزی است سندان از کلام ظهور می بر معنی بست و سوم برآوردن گذشت (اروو) کسی چیز کے اطراف پھر انا گشت کرنا - چکر دینا - گھمانا -</p>	<p>از آغوش جیب باشد و این مشتق است بمعنی بست برآوردن و سندان از کلام ظهور می همدرا بنجا مذکور شد - و جا دارد که این را مشتق بر تعمیم دبر آوردن بچیزی کنیم که می آید (اروو) جیب میں ڈالنا -</p>
<p>برآوردن ترانه (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>	<p>برآوردن بچیزی (مصدر اصطلاحی - بہا)</p>
<p>ترانه بر کشیدن و این متعلق است بمعنی اول برآوردن و سندنش هم همدرا بنجا گذشت مولف عرض کن که ہاں (برآوردن آہنگ) کہ اشارہ ایں ہم ہمدرا بنجا کردہ ایم (اروو) دیکھو برآوردن آہنگ اور ترانہ کچینچنا بھی کہہ سکتے ہیں -</p>	<p>بذیل برآوردن گوید کہ (برآوردن بچیزی) بمعنی بند نمودن باشد چون (برآوردن در ورختہ) و امثال اس و سندنش ہاں شعر صائب را آورد کہ بر معنی سوم برآوردن گذشت مولف عرض کن کہ تعمیم ایں متقاضی آنست کہ (برآوردن جیب) را ہم متعلق باین کنیم کہ گذشت (اروو) کسی</p>
<p>برآوردن نظم (مصدر اصطلاحی - بمعنی)</p>	<p>چیز سے بند کرنا - کسی چیز میں داخل کرنا - رکنا -</p>
<p>فریاد کردن باشد و این متعلق است بمعنی سیزدهم برآوردن و سندنش از شیخ شیراز ہمدرا بنجا گذشت (اروو) فریاد کرنا - واویلا کرنا - داد چاہنا -</p>	<p>برآوردن بلار (مصدر اصطلاحی) بہا کشیدن کسی را و این متعلق باشد بمعنی نوزدهم برآوردن</p>

<p>بر آوردن شیر (مصدر اصطلاحی - بحث این بر سنی سی و هشتم بر آوردن مذکور شد و سندش بر سنی دوم گذشت (اروو) تیر چلانا -</p>	<p>مٹی پتھر وغیرہ سے پاٹ دینا - بند کرنا -</p>
<p>بر آوردن چلم (مصدر اصطلاحی - بمعنی چلمه بستریدن و این متعلق است بمعنی پشت - هم و آواز)</p>	<p>بر آوردن تیغ (استعمال بمعنی بر کشیدن بر لب آوردن تیغ باشد متعلق بمعنی اول بر آوردن (حزین) شمشیر جل عریه بنیاد کرده است و چون آفتاب تیغ بریجا بر آوردن (اروو) تلوار کھینچنا - تلوار نکالنا -</p>
<p>بر آوردن چیزی از چیزی (مصدر اصطلاحی - بمعنی ربانیدن چیزی از چیزی است نداین از (حزین) بر معنی پانزدہم بر آوردن گذشت (اروو) کسی چیز کو کسی چیز سے چھڑوانا - رانی کرنا - جدا کرنا -</p>	<p>بر آوردن جنگ (مصدر اصطلاحی) بمعنی بر پا کردن و قائم کردن جنگ باشد و سند این از کلام قدسی بر معنی ہفتم بر آوردن گذشت - و این متعلق است بمعنی پنجم و ہفتم و ہشت و نهم (بر آوردن) (اروو) لڑائی قائم کرنا - جنگ برپا کرنا -</p>
<p>بر آوردن چکا (مصدر اصطلاحی - بمعنی حصار کشیدن باشد و این متعلق است بمعنی دوازدهم بر آوردن و سندش از کلام نلہوری مصدر را بخا نکشانی (عشق آمد و در چاہ فراموشیم انداختن و انگاہ بستران بگل و سنگ و امثال آن را بیا)</p>	<p>بر آوردن چاہ بگل و سنگ (مصدر اصطلاحی) بمعنی بند کردن چاہ بگل و سنگ و امثال آن را بیا نکشانی (عشق آمد و در چاہ فراموشیم انداختن و انگاہ بستران بگل و سنگ و امثال آن را بیا)</p>
<p>بر آوردن خط (مصدر اصطلاحی - بمعنی ظاہر و آشکارا کردن خط باشد و متعلق است بمعنی ہفتم</p>	<p>بر آوردن سنگ (مصدر اصطلاحی) بمعنی بند کردن چاہ بگل و سنگ و امثال آن را بیا نکشانی (عشق آمد و در چاہ فراموشیم انداختن و انگاہ بستران بگل و سنگ و امثال آن را بیا)</p>
<p>بر آوردن خط (مصدر اصطلاحی - بمعنی ظاہر و آشکارا کردن خط باشد و متعلق است بمعنی ہفتم</p>	<p>بر آوردن سنگ (مصدر اصطلاحی) بمعنی بند کردن چاہ بگل و سنگ و امثال آن را بیا نکشانی (عشق آمد و در چاہ فراموشیم انداختن و انگاہ بستران بگل و سنگ و امثال آن را بیا)</p>
<p>بر آوردن خط (مصدر اصطلاحی - بمعنی ظاہر و آشکارا کردن خط باشد و متعلق است بمعنی ہفتم</p>	<p>بر آوردن سنگ (مصدر اصطلاحی) بمعنی بند کردن چاہ بگل و سنگ و امثال آن را بیا نکشانی (عشق آمد و در چاہ فراموشیم انداختن و انگاہ بستران بگل و سنگ و امثال آن را بیا)</p>
<p>بر آوردن خط (مصدر اصطلاحی - بمعنی ظاہر و آشکارا کردن خط باشد و متعلق است بمعنی ہفتم</p>	<p>بر آوردن سنگ (مصدر اصطلاحی) بمعنی بند کردن چاہ بگل و سنگ و امثال آن را بیا نکشانی (عشق آمد و در چاہ فراموشیم انداختن و انگاہ بستران بگل و سنگ و امثال آن را بیا)</p>
<p>بر آوردن خط (مصدر اصطلاحی - بمعنی ظاہر و آشکارا کردن خط باشد و متعلق است بمعنی ہفتم</p>	<p>بر آوردن سنگ (مصدر اصطلاحی) بمعنی بند کردن چاہ بگل و سنگ و امثال آن را بیا نکشانی (عشق آمد و در چاہ فراموشیم انداختن و انگاہ بستران بگل و سنگ و امثال آن را بیا)</p>

<p>بر آوردن که گذشت و سندش همدانجا مذکور شد (اروو) دلق و مصلحا کاچهره وانا - ^{کفای}</p>	<p>بر آوردن در ^{مصدر اصطلاحی - بمعنی بند} بر آوردن رای ^{مصدر اصطلاحی - بمعنی بند}</p>
<p>نمودن و سند و ساختن در و این متعلق است رای یعنی رای را فاعل گیریم متعلق به سنی دهم ^{نقش}</p>	<p>پسنی سوم بر آوردن که گذشت (ظهوری) ^{نقش} و سند این همدانجا گذشت (اروو) رای که خور و دل دیوانه ز تدبیر بر آورد و گر وید خراب</p>
<p>در تمیر بر آورد و (وله) بر آورد و بیگانه و ^{نقش} رایت باشد متعلق بمعنی نهم بر آوردن که مذکور شد</p>	<p>در آشنائی بنیشت جفا (اروو) در و ازه چین وینا - بند کرنا -</p>
<p>خصوصیت رایت نباشد بلکه برای علم و ^{نقش} آن هم میتوان استعمال کرد (اروو) جسته المینه که</p>	<p>بر آوردن دست دعا ^{مصدر اصطلاحی -} بمعنی برداشتن دست دعا باشد و این متعلق است بمعنی نهم بر آوردن که گذشت (خواجهر شیراز)</p>
<p>استعمال بمعنی بند کردن و ^{نقش} سند و ساختن رخنه باشد و متعلق بمعنی سوم بر آوردن که گذشت - از قبیل ز بر آوردن</p>	<p>محراب ابرداں بنما سحر گوی از دست دعا بر آرم و در گردن آرمست (اروو) و عا که لکی ^{نقش} با تته اٹھانا -</p>
<p>نهند یا بسرائی از گر رخنه توان از گل تمیر بر آورد ^{نقش} (اروو) رخنه بند کرنا -</p>	<p>بر آوردن دلق و مصلحا ^{مصدر اصطلاحی} بمعنی رانیدن دلق و مصلحا باشد و این متعلق است بمعنی پانزدهم بر آوردن که گذشت و سند</p>

(۱۶۰۱)

بقول آصفیه نهانا - حاتم کرنا - اشلان کرنا -

برآوردن کام استعمال - یعنی روا کردن

مقصد باشد متعلق به معنی دوم برآوردن که گذشت

و شدش از کلام شیخ شیراز ممد را بنجا مذکور شد

مکلف عرض کند که تخصیص کام نباشد بلکه

استعمال مراد فاش هم ممکن چنانکه برآوردن

حاجت و آرزو و اشلان آن (اروو) کام

نکالنا - حاجت روا کرنا - آرزو بر لانا -

برآوردن کسی را برنگ خویشین مصدر

اصطلاحی - یعنی ساختن کسی را برنگ خویش باشد

متعلق به معنی چهاردهم برآوردن که مذکور شد -

(ظهوری ۵) یار را باید برآوردن برنگ خویشین

نیست چندان رشک بر اغیار اغیارش نکردن

معنی مباد که کلمه برد را بنجا زائد است و آوردن

به معنی حقیقی است (اروو) کسیکه این رنگ پر لانا

برآوردن گفت استعمال - یعنی برداشتن

دست باشد متعلق به معنی بیستم برآوردن که گذشت

و جاری ساختن سیل باشد متعلق به معنی سی و پنجم برآوردن

که گذشت و شدش از کلام ظهوری ممد را بنجا مذکور

شد (اروو) سیل جاری کرنا - روا کرنا -

برآوردن صنعت مصدر اصطلاحی -

یعنی ایجاد کردن صنعت - متعلق به معنی بیست و

چهارم (برآوردن) است حیفا است که صابا

موارد ذکر این بر (برآوردن) نکرد و سندی پیش

ساخت (اروو) صنعت ایجاد کرنا -

برآوردن علم استعمال - یعنی بلند کردن

علم باشد مراد (برآوردن رایت) که مذکور شد

(ظهوری ۵) دلت گرد شکم کشید است نم

نول آه سوزان برآورد علم (اروو) و بگوید برآورد

برآوردن غسل استعمال - یعنی غسل کردن

باشد متعلق به معنی سیزدهم برآوردن که مذکور شد

(کمال اسماعیل ۵) نخت غسلی از چشمه حیات برآورد

بر زیر هر بن موی نمی از آن برسان آورد و دیگر از

کلام حمز ممد را بنجا گذشت (اروو) غسل کرنا

(۱۶۰۲)

(۱۶۰۳)

(۱۶۰۴)

(۱۶۰۵)

(۱۰۹۸۵)

از قبیل بر آوردن دست) که گذشت (اثیر) **بر آوردن گل** استعمال - یعنی رویانیدن

ای اجابت گفت بر آورد لب به آئین بر کشای تو گل باشد و سندی از کلام ظهوری یعنی بست
اختصار از دعا و دستاب آورده ام تو ظهوری پنجم بر آوردن گذشت (ارو) پھول آگانا -

(۱۰۹۸۶)

(۵) کف در دعا بر ظهوری که در اشک تو **بر آوردن مراد** استعمال - یعنی رو کردن
از بهر شاه اثر آورده گوشوار (ارو) و کھو مراد و حاجت رو کردن و این مشتق باشد یعنی
دوم بر آوردن که مذکور شد و سندی از کلام

بر آوردن کمان استعمال - یعنی ساختن کمان باشد مشتق یعنی چهار دهم بر آوردن که
گذشت و سندی از کلام ظهوری همدرا سجا مقصد بر لانا -

(۱۰۹۸۷)

بر آوردن نام مصدر اصطلاحی - یعنی بلند کردن نام و شهرت گرفتن باشد مشتق یعنی نهم
مذکور شد (ارو) کمان بنانا -

بر آوردن گرد از چینی (مصدر اصطلاحی) همدرا سجا مذکور شد (ارو) نام نکالنا - بقول
کنایه از خراب و ویران کردن است ظهوری

(۵) بر آرم گداز چگون اگر آب بگویم درستن آصفیه شهرت حاصل کرنا - مشهور هونا (دوغ) دامان ترخرج تو (ارو) گرداژانا بقول
اس پرده نے تھارا نام اور بھی نکالا تو یہ بھی

آصفیه خاک میں ملانا - تباہ کرنا - برباد کرنا - کوئی جیا ہے جو نام ہو جیا کا تو
جیسے کہ فوج نے شہر کی گرداژ دی تو پوں نے **بر آوردن نخل و تھال پھیری** مصدر اصطلاحی

(۱۰۹۸۸)

یعنی پرورش کردن و نشو و نما دادن نخل پھیرے قلعہ کی گرداژ دی گئے

<p>خوانند صاحب بر این فرماید که قلعه و حصار را هم همدرا بنجا گذشت (ارو) و دشت کویر و کوه بر آ ورون تنگ مصدر اصطلاحی - یعنی تنگ و عمار دفع کردن و خارج کردن آب باشد و این متعلق باشد یعنی اول بر آ ورون که گذشت و سندش از کلام ظهوری بر سنی پنجم بر آ ورون مذکور شد (ارو) شرم کو دور کرنا -</p>	<p>و این متعلق است یعنی هشتم بر آ ورون و سندش هم همدرا بنجا گذشت (ارو) و دشت کویر و کوه بر آ ورون تنگ مصدر اصطلاحی - یعنی تنگ و عمار دفع کردن و خارج کردن آب باشد و این متعلق باشد یعنی اول بر آ ورون که گذشت و سندش از کلام ظهوری بر سنی پنجم بر آ ورون مذکور شد (ارو) شرم کو دور کرنا -</p>
<p>هم آ ورون ویرانه مصدر اصطلاحی - یعنی آباد کردن ویرانه باشد متعلق یعنی یازدهم بر آ ورون که گذشت و سندش همدرا بنجا مذکور شد (ارو) ویرانه کو آباد کرنا -</p>	<p>هم آ ورون ویرانه مصدر اصطلاحی - یعنی آباد کردن ویرانه باشد متعلق یعنی یازدهم بر آ ورون که گذشت و سندش همدرا بنجا مذکور شد (ارو) ویرانه کو آباد کرنا -</p>
<p>بر آ وروصال یعنی تخمین وصال باشد (ظهوری ۵) صد جهان جان از کجایم ظهوری هر زمان از چه در فکر بر آ وروصال افتاده ام (ارو) اندازه وصال که یک سو بر آ وروه بقول سروری را، یعنی کوشک قصر و حصار حبشیدی گوید که بنای بلند و حصار</p>	<p>بر آ وروصال یعنی تخمین وصال باشد (ظهوری ۵) صد جهان جان از کجایم ظهوری هر زمان از چه در فکر بر آ وروصال افتاده ام (ارو) اندازه وصال که یک سو بر آ وروه بقول سروری را، یعنی کوشک قصر و حصار حبشیدی گوید که بنای بلند و حصار</p>
<p>بر آ وروه (۳) بر آ وروه بقول سروری یعنی بالبروه و بالا کره و باشد از سر ایچ الدین راجی ۵</p>	<p>بر آ وروه (۳) بر آ وروه بقول سروری یعنی بالبروه و بالا کره و باشد از سر ایچ الدین راجی ۵</p>

<p>ایں معنی را بر صدر بر آوردن بیان کنند و اینجا نوشت و صراحت نکرد کہ این اسم مفعول ہاں مستدر است کہ بہین معنی بر صنی سوش گذشت (ارو) بند کیا ہوا۔</p>	<p>از کسی بر آوردہ یا تیغ چون بسزہ اش در و کرد و باز دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و موکو لکھت عرض کہ این مشتق است بہ (بر آوردن) مرابہ معنی ہم (بر آوردن) کہ گذشت فی و انیم کہ محققین بالا چہ را ایں را معنی خاص قرار دادہ اند (ارو) بند کیا ہوا</p>
<p>(۵) بر آوردہ۔ بقول سروری معنی گرفتہ صاحب بران فرماید کہ معنی در برگرفتہ باشند لغت</p>	<p>ایں را معنی خاص قرار دادہ اند (ارو) بند کیا ہوا اٹھایا ہوا۔</p>
<p>(۳) بر آوردہ۔ بقول سروری معنی بیرون آوردہ باشند (سراج الدین راجی) خانہ دید در آورد عرض کنند کہ ما ہمیں معنی را بر معنی ہی و دوم (بر آوردہ) نوشتمہ ایم و حقیقت ما خدایں ہم ہمد را بخاند کو در پینہا بہین قدر کافی است کہ ایں اسم مفعول آں است نظر بیان محقق اہل زبان حقیقت طلبان را بغلطی اندازد کہ بصورت اسم جا ذکر این کردہ (ارو) بغل میں لیا ہوا۔ گویں لیا بہر لایا ہوا۔</p>	<p>(۳) بر آوردہ۔ بقول سروری معنی بیرون آوردہ باشند (سراج الدین راجی) خانہ دید در آورد عرض کنند کہ معنی حقیقی اسم مفعول (بر آوردن) است محقق اہل زبان ایں را بصورت اسم جا بد بیان کرد و مشتق است معنی اول بر آوردن (ارو) بہر لایا ہوا۔</p>
<p>(۴) بر آوردہ۔ بقول سروری معنی سد و ساخته را گویند کہ امرا و سلاطین اور بلند مرتبہ کہ باشند صاحب رشیدی فرماید کہ شخصے کہ آنرا پادشا و بزرگان نوازند و بلند سازند۔ صاحب ناصر نوشتمہ</p>	<p>(۴) بر آوردہ۔ بقول سروری معنی سد و ساخته را گویند کہ امرا و سلاطین اور بلند مرتبہ کہ باشند صاحب رشیدی فرماید کہ شخصے کہ آنرا پادشا و بزرگان نوازند و بلند سازند۔ صاحب ناصر نوشتمہ</p>

<p>گوید که کسی که پادشاهان اورا تربیت کرده پرورد و بزرگ کرده باشند - خان آرزو در سراج آرد که در یک بزرگان اورا نوازند و بلند سازند بجزا به حقیقت چنانکه صاحب رشیدی تخمین برده چه بر این معنی بالا است چنانکه گذشت (بهار بر آوردن (ارو) و کچوا ساس -</p>	<p>گوید که کنایه باشد از نواخته و پرورده مراد بر کشیده حکیم فردوسی (۵) چه با دافره است این بر آورده را از چه سازیم در میان خود کرده را (حکیم فرخی ۵) خدا نگان جهان خسر و بزرگ اورنگ بر آورنده نام و فرد برنده ننگ پادشاه جامع و بحر شمس و اندام ذکر این کرده اند عرض کند که سند حکیم فردوسی بکار این می خورد که اسم مفعول (بر آوردن) است بمعنی نهش و مجازاً به معنی مستعمل شد اما از سند حکیم فرخی (بر آوردن نام) پیدا است که بجایش مذکور شد (ارو) و شش جسکو بادشاه یکسی امیر نے سرفراز کیا ہو - (۶) بر آورده بقول برهان معنی بنا و اساس و دیوار</p>
<p>عبارات را گویند صاحب جامع هم زبان بران مؤلف عرض کند که غیر از حنی اول نیست لیکن فرق میان هر دو همین قدر است که این معنی عام است و آن بمعنی خاص و هر دو متعلق به بی یاز بر آوردن (ارو) و کچوا ساس -</p>	<p>فرموده باشد صاحب جامع هم زبان بران خان در سراج بحواله برهان این را آورده مؤلف عرض کند که هان اسم مفعول (بر آوردن) است معنی سی و گیش محقق بالا که این را البشکل اهم جامد آورد خوب نکرد (ارو) خوگر - بقول آصفیه عادی - خو گرفته -</p>
<p>(۷) بر آورده - بقول برهان معنی از هم جدا صاحب جامع هم زبان او خان آرزو در سراج بحواله برهان ذکر این کرده مؤلف عرض کند که جز نیست که اسم مفعول بر آوردن است معنی سی و اش نی دانیم که متعین بالا چرا این را</p>	<p>(۸) بر آورده بقول برهان معنی بنا و اساس و دیوار معنی سی و اش نی دانیم که متعین بالا چرا این را</p>

<p>مثلاً اسم جاد قائم کرده اند (ارورو) جدا کیا هوا - (۱۰) برآورده - بقول برهان یعنی تقلید کرده چه - برآورده یعنی تقلید کردن هم آمده است - حیاً جامع هم زبان برهان خان آرزو و خواه برهان ذکر این کرده مؤلف عرض کن که اسم مفعول بر آوردن یعنی بست و نیم اوست و بس (ارورو) تقلید کیا هوا و شخص جسکی لوگ تقلید کریں (منقلد).</p>	<p>(آویز انیدن) و آویختن بدل آن اسم مصدر (آویختن) است که زانی آویز بدل شد به جای چنانکه قرا و فراخ - فارسیان بر همین اسم جاد صلا مصدر تن زیاده کرده مصدری ساختند - دیگر هیچ (ارورو) لنگانا -</p>
<p>بر آویختن صاحب اند بخواه فرنگ گوید که معروف است مؤلف عرض کند که مراد یعنی اول (آویختن) باشد که بجایش و جزین نیست که کلمه بر درین زاید است مقابل در (آویختن) چنانکه قندیل را در سقف خانه بر آویختن یعنی آویزان کردن - مخفی مباد که ماخذ آویختن را بجایش ذکر نکرده ایم پس درینجا تلفی مافات کنیم که آویز یعنی آویزش بجای خودش گذشت و آویزه زیادت است آویز در آخر از همین اسم جاد آویز مرکب شد پس آویز هم</p>	<p>بر آویختن (بقول موارد) یعنی بر کشیدن باشد صاحب ناصری فرماید که در آویختن (گذشته است تکرار نخواهد در اصل کشیدن است صاحب برهان فرماید که بر کشیدن باشد مطلقاً خان آرزو در سراج گوید که بر وزن ند استن یعنی کشیدن تیغ و امثال آن فرماید که در برهان یعنی مطلق کشیدن آورده و تحقیق اول است چه مرکب است از همین معروف و آویختن یعنی کشیدن تیغ و خنجر و غیره که آویختن بحدث آن نیز آمده و این در غیر تیغ و خنجر و امثال آن مستعمل نمی شود - صاحب بحر فو که یعنی بر کشیدن باشد مطلقاً (سالم التصریف) و بقول صاحب رشیدی مراد (آویختن) که</p>

و کیهو آهینیدن -	گدشت ضایع جهان جابج و جهانگیری هم زبان
بر آهینیدن بقول سروری و بران بران	برهان (بجدر اواسط جمل) اگر آتش فشان
نوا سنجیدن یعنی بر کشیدن باشد مطلقا - صاحب	خنجر بر آهیندی کوه اندر بر شود آتش چو خاکستر
فرماید که (کامل التصریفین) (استاد ابوالموید)	در دل خار از موهلث عرض کند که صراحت
چون آهینیدن تیشش برید بر درن شیه بر یان شد	و اشاره ایس بر آهیندن (کرده ایم که کلمه بر درینجا
زهره آب بخان آرزو در سراج بدیل بر آهیندن	زائد است و صراحت یعنی هم همدرا اینجا گدشت
فرماید که در جهانگیری بر آهیندن بنون در زمل	(ارو) و کیهو آهیندن -
لغات بر آهیندن آورد و لیکن آن بحیم از می است	بقول موار و مراوف بر آهیندن
نوزن ادا سنجیدن معنی مطلق بر کشیدن چنانکه	گدشت - صاحب شمس هم ذکر این کرده موهلث
در برهان است - صاحبان رشیدی و ناصری	عرض کند که مزید علیه و مخفف آهیندن است
و اندر هم ذکر این کرده اند موهلثا عرض کند که	که به تحتانی سوم و پنجم گدشت و ما خیال خود
مزید علیه آهیندن است یعنی پوش که کلمه بر درینجا	همه را اینجا ظاهر کرده ایم اگر آهیندن اصل
زائد باشد و ماصراحت ماخذ و حانی بر آهیندن	گیریم - آن مرکب است از اسم مصدر آهیندن
کرده ایم دیگر هیچ (ارو) بکیهو آهیندن -	و تحتانی زائد و علامت مصدر درن و کلمه بر
بر آهیندن سوار پون	زائد در آعرش - پس تحتانی اول خند شده
بقول بجدرا، هدر و شتاب رفتن در ۲ ازاده	(بر آهیندن) شد - بدون سند استعمال تسلیم
بسیار دویدین کردن - گیر کسی از ششین مصداق	که بجد و قول موار و شمس کنایت نمی کند (ارو)

<p>که گذشت (میر خسرو) چون روان شد شاه شیرانگن باین شکار و از برای شگشتن گشت آه سوار مولف عرض کند گشتن مبعی شدن آمده (ارو) دیکو بر آه سوار بودن -</p>	<p>ذکر این که در مولف عرض کند که خلاف قیاس نیت رشتاش سداستعال می باشیم (ارو) ۱۱ جلد چنان (۲) بهت و دژنه کار داده کرنا - بر آه سوار شدن مصداق طحی بقول بهار</p>
<p>کنایه از جلد و شتاب رفتن (۱) باشد آه هز بران آهین شکار و باندا آه سوار و (۲) کنایه از بسیار دیدن کردن و تیز رفتن سایم (۳) چون مست من سوار بجزم شکار شد شیراز به شکار بر آه سوار شد (۴) مرزا طاهر حیدر (۵) ز دوست آه نکه چون جان توان برد و آه این شکار انگن سوار است و صاحبان اند و همزمان بهار مولف عرض کند که ثانی متعلق از این مصدر نیست و برای مجرور بر آه سوار است که کنایه از عاجل باشد بآهی حال خلاف قیاس نیست و مراد (۶) بر آه سوار بودن (۷) که گذشت (ارو) دیکو بر آه سوار بودن -</p>	<p>بر آه سوار شدن بقول بهار بمعنی بر آه رفتن باشد که بر کشیدن است مطلقا صاحب بحر ذکر این کرده فرماید که سالم التصرف باشد که غیر از ماضی و مستقبل و اسم مفعول نیاید صاحب موارد از عبد الواسع حبلی سند آورده زور بازو به تیغ برنجد و بدوست ازگا و او بر آه سراج الدین خان آرزو در سراج فرماید که بمعنی مطلق بر کشیدن نیست بلکه بمعنی بر کشیدن تیغ و خنجر و شمشیر آه باشد صاحبان جامع و ناصری و جهانگیری ورشیدی و انند هم ذکر این کرده اند مولف عرض کند که کلمه برز آمد است و این مزید علییه همان دآهینختن (که بجایش در ممد و حه گذشت در سند بالا بر اینچنین است (ارو) دیکو آهینختن</p>
<p>بر آه سوار شدن مصداق طحی بقول بهار</p>	<p>بر آه سوار شدن مصداق طحی بقول بهار</p>

بر آهینچین

بقول موارد مراد بر آهینچین

عرض کند که اسم جامد فارسی زبان است انحصار

و بر آهینچین که بجایش مذکور شد مؤلف عرض کند

مصادر بالاقولت تلاش بهار است که از لطافت

که مزید علیهم آهینچین است که گذشت کلمه بر آهینچین

پیدا است و سند مستثنی دوم بر برابر دویدن می آید

زائد و گیر هیچ و مارای خود بصراحت مانده بر آهینچین

(ارو) (۱) برابر بقول آصفیه مساوی است که

نوشته ایم (ارو) و یکپوش آهینچین

نه پستی - همتا - هسه - هرتبه (۲) استقبال و یکپوش

بر آهینچین

بقول برهان بر وزن نداشتن

بر آهینچین استعمال - صاحب آصفی ذکر

مراد است بر آهینچین باشد که گذشت مؤلف عرض

این کرده از معنی ساکت و از سند پیش کرده اش

کنند که مبدل آهینچین است به تبدیل های هوز

معنی مقابل شدن مفهوم می شود (عطار نیشابوری

به تخمانی چنانکه شاهان و شایگان (ارو) (۵) خوانی کشید و هم زخم قات تا بقاف از هم

(۵) خوانی کشید و هم زخم قات تا بقاف از هم

و یکپوش آهینچین

کاسه کجاست که آید برابر می از ظهوری (۵) برابر

بر آهینچین

بقول ضمیمه برهان معنی مساوی باشد

آمدش آینه از شمع از نگر و آهین سخت ولی

صاحب شمس گردید که معنی مقابل و مساوی است

(ارو) برابر هونا - بقول آصفیه - هسه هونا -

صاحب اند فرماید که بفتح (۱) معرفت و مقابل

بر آهینچین کرنا - بقول آصفیه مقابل کرنا - و یکپوش

و حرف و بدین معنی بالفظ کردن و شدن بصله

که چه شمع

بر آهینچین

استعمال و بالفظ دویدن (۲) کنایه از پیشواندن

استعمال - بقول برهان و دویدن

بود (سلمان) تازه ام دعا بتو گویم که بنده

بر وزن ثنا گران گویا می است و وائی که آنرا

بنا گفتن و عای جان تو با جان برابر است از مؤلف

بیونانی سطرین خوانند بر گزندگی عقب خوار کنند

<p>نافع باشد۔ صاحب محیط بر (برابر اس) حوالہ سطر یون دادہ و بر سطر یون فرماید کہ بفتح اول اسم یونانی است و آخر سطر یون نیز گویند و بفارسی برابر و در اصفہانی گل عقرب و آن نباتی است مابین شجر و گیاه شببہ بفتشہ و ہر اشجار نجاد و خود می چید و تنہا و جدا نیز می روید و گل آن شببہ بہ گل بفتشہ</p>	<p>کرده از معنی ساکت و از سند پیش کرده اش بمعنی مساوی بودن معلوم می شود و مؤلف عرض کند کہ متعلق است بمعنی اول (برابر) کہ گذشت (الہی ہمدانی) و ادیدہ و نادیدہ برابر نبودن با فندہ و لافندہ جدائی باشد (ارو) برابر ہونا۔ و کیو برابر آمدن۔</p>
<p>و چند عدد با ہم متصل باشند خوشه و اندرون گلہا زرد و ساق آن سبز نائل بسیار ہی و برگ آن مانند برگ بفتشہ و ضخیم۔ مرکب القوی و رادع او حار و بارد و چون گل و برگ آن را کوفتہ برگزینی عقرب و زنبور و ریتلا و سایر ہوام ضما و نمایند مجرب است (الخ) (ارو) برابران فارسی میں ایک گھانس کا نام ہے جس کا اردو نام معلوم نہ ہو سکا۔ یونانی میں سطر یون کہتے ہیں اس کا</p>	<p>برابر پوئیدن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و از سند پیش کرده بمعنی مساوی داشتن مفہوم می شود (اشیر خستہ) برابر پوئیدن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر</p>
<p>پھول گل بفتشہ کا شببہ ہوتا ہے۔ حار و بارد۔ دافع اور ام ہے۔</p>	<p>برابر پوئیدن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر</p>

ایکیم چون خاک بر آسمان زیر پا آورده و اگر مراد است
 و در باجای برابر دست و مولا عرض کند استقبال کرنا - و یکم استقبال کردن -
 که داشتن یعنی شمرن است - پس این مستحق برابر رسیدن استعمال - بقول بهار - کنایه از
 برابر بودن باشد (ارو) برابر بجهنم مساوی بجهنم کمال عروج پایه اوست مراد است (سر برآوردن)
 برابر رسیدن استعمال - صاحب آصفی این (معن فطرت) هر قطره باران ز غمت دانه اشک
 آورده و از منی سکوت و زبیده مولا عرض است و تیغ ستم ناز تو برابر رسید است و صاحب
 کند که از سبب پیش کرده اش یعنی مساوی پنداشتند هم سجده بهار این را آورده صاحب بحر این را
 و خیال کردن پیدا است (از شیرازی) میسر برابر رسیدن چیزی، نوشته و وارسته همزانش و
 نیست بی معنوق یکدم زندگی کردن و از باجای
 برابر عاشقان و اندامان را (ارو) برابر جان
 برابر بجهنم - مساوی خیال کرنا -
 برابر و رسیدن استعمال - بقول بحر بفتح اول
 و ثانی استقبال کردن - صاحب اند سحاله بهار
 بذیل برابر گوید که کنایه باشد از پیشوارفتن - صاحب
 غیثات هم زبان بحر و صاحب آصفی هم زبان اند -
 و نظامی گنجوی (ع) ز شادی و منزل برابر و دیدن
 بفرنگها فروش دیبا کشید و مولا عرض کند که
 کنایه از کمال عروج و بلند مرتبه شدن که سائیدن

<p>سر بر ابر بلندی را طاهری کند (صائب ۵) که اهل دیں بقدر خرد و طاعتش با طاعت یزداد مشو ز افتادگی غافل سرت برابر گرساید پز که از راه برابر کرده اند پز (جمال الدین سلمان ۵) با کمال تسری قطره گوهری تواند شد پز (ار و و) بلند مرتبه خوشیشتن بینی نمی دانم چرا پز هر زبان آئینه را با خود هونا - کمال عروج بر پهنیا - برابر می کنند پز (ار و و) برابر کرنا - بقول آصفیه یکسان</p>	<p>برابر شدن استعمال - صاحب آصفی ذکر آن کرده از معنی سکوت و رزیده مؤلفت عرض کند که از سندی پیش کرده اش یعنی مساوی شدن مفهوم می شود که متعلق یعنی اول را برابر است که گذشت دفعه کشمیری ۵ چشمه آب بقا هر چند جان بخش است لیک پز کی برابر می شود چاه فرخند ان ترا پز (ار و و) برابر هونا -</p>
<p>برابر کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر آن کرده از معنی ساکت مؤلفت عرض کند که از سند پیش کرده اش معنی مساوی قرار دادن و مساوی شمردن و دانستن پدید است را آصفی شیرازی ۵ من با کینه برابر کنم آن رو را از حیث باشد که در دایره بنیم او را پز (احمد کرانی ۵) سایه یزداد</p>	<p>برابر کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر آن کرده از معنی ساکت مؤلفت عرض کند که از سند پیش کرده اش معنی مساوی قرار دادن و مساوی شمردن و دانستن پدید است را آصفی شیرازی ۵ من با کینه برابر کنم آن رو را از حیث باشد که در دایره بنیم او را پز (احمد کرانی ۵) سایه یزداد</p>
<p>برابر کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر آن کرده از معنی ساکت مؤلفت عرض کند که از سند پیش کرده اش معنی مساوی قرار دادن و مساوی شمردن و دانستن پدید است را آصفی شیرازی ۵ من با کینه برابر کنم آن رو را از حیث باشد که در دایره بنیم او را پز (احمد کرانی ۵) سایه یزداد</p>	<p>برابر کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر آن کرده از معنی ساکت مؤلفت عرض کند که از سند پیش کرده اش معنی مساوی قرار دادن و مساوی شمردن و دانستن پدید است را آصفی شیرازی ۵ من با کینه برابر کنم آن رو را از حیث باشد که در دایره بنیم او را پز (احمد کرانی ۵) سایه یزداد</p>

هونا - مساوی هونا -

نیای بقای خضر بر عمر ابراهیم (نموده اند که از او)

برابر گرفتن | استعمال - صاحب آصفی این را و یکدیگر برابر کردن -

آورده از صفت سکت مؤلف عرض کند که از | استعمال - بقول اندک سوا که فرستاده

سند پیش کرده اش مفهوم می شود که معنی برابر خیال کردن | لغت فارسی است بمعنی مساوی و همسری و تقابلت

و مساوی دانستن باشد (سج کاشی ۵) یکدم که و فرماید که برابری کردن مساوات و همسری شود

رفته با توبه در تمام عمر بر بخت و کون برابر | با کسی باشد مؤلف عرض کند که پای مصدر کن

گرفته ام بر او | برابر بجهت مساوی خیال کرنا | بر لفظ در برابر (زیاده کرده اند و بس که معنی همسری

برابر گرفتن | استعمال - صاحب آصفی ذکر است (خسرو ۵) گرمه شود بر او تار شود بر

این کرده از صفت سکت مؤلف عرض کند که | باطلعت صنم بکند کی برابری بر (ارو ۵) برابری

از سند پیش کرده اش مراد برابری شدن معلوم | بقول آصفی - فارسی - اسم مؤنث - مساوات

می شود که بهایش گذشت (کمال اصفهانی ۵) یکسان پن - همسری -

همپس کز تو چو شکسته دل بگشت بر سه چهارده | بقول و استه را کاغذ نخواه و (۲)

چون بارخت بر بگشت بر (ارو ۵) و یکدیگر برابر | نخواه نیز صاحب ۵ اگر و راه عدم از خویش

برابر نهادن | استعمال - صاحب آصفی ذکر یافتن ده هنوز بر سنگ چشمان حوادث بر اتم

این کرده از صفت سکت مؤلف عرض کند که | دادند بر بهار گوید که برات بر وزن سخاوت

سند پیش کرده اش مراد برابری کردن باشد که | لغت عربی است بمعنی بیزاری و در فارسی برات

گذشت (شفا فی اصفهانی ۵) ای زخم تیغ عشق | بوزن قنات (نوشته نخواه) که بهو چوب آس از

<p>خزانہ زر طلب بدست آید و یعنی تنخواہ مجاز است و فرماید کہ بالفط آورون و برگشتن و دادون و راج شدن و زون و سترن و شدن و کردن و گرفتن نوشتن متعل صاحب غیاث گوید کہ برات لفظ فارسی است یعنی کاغذ نوشتہ کہ بموجب آن از خزانہ زر بدست آید۔ صاحب انسداد صفی ہمزبان بہار (انوری ۱۵) تا مقطع دوران فلک اجماع کہتے ہیں (۲) تنخواہ بقول آصفیہ فارسی اسم مثنوی ہر روز بتوقیع دگر گونہ برات است (دولہ ۱۵) بجا دل زایوان جات و امیر شش را بر من برات است و بتحقق موقوف (۳) یعنی پروانہ رستگاری و ابرنامہ و اینہم مجاز معنی اول است نسبت ماخذ عرض می شود کہ برات لغت فارسی نیست چنانکہ صاحب غیاث گوید بلکہ لغت عربی است بالفتح و بفتح ہمز چہارم بقول محیط الحیط یعنی تنخواہ سلامتی و بری شدن از عیب۔ فارسیان کاغذی نام کردند کہ براسے ایصال تنخواہ از کتاب مجاہد کنند و یہ یا بندہ رقم دہند و اس را در مجاہد معاین اتیاز و در عرف کن اہل نامہ ہم گویند۔ فارسیان ہمزہ را حذف و فرماید کہ بالفط آورون و برگشتن و دادون و راج شدن و زون و سترن و شدن و کردن و گرفتن نوشتن متعل صاحب غیاث گوید کہ برات لفظ فارسی است یعنی کاغذ نوشتہ کہ بموجب آن از خزانہ زر بدست آید۔ صاحب انسداد صفی ہمزبان بہار (انوری ۱۵) تا مقطع دوران فلک اجماع کہتے ہیں (۲) تنخواہ بقول آصفیہ فارسی اسم مثنوی ہر روز بتوقیع دگر گونہ برات است (دولہ ۱۵) بجا دل زایوان جات و امیر شش را بر من برات است و بتحقق موقوف (۳) یعنی پروانہ رستگاری و ابرنامہ و اینہم مجاز معنی اول است نسبت ماخذ عرض می شود کہ برات لغت فارسی نیست چنانکہ صاحب غیاث گوید بلکہ لغت عربی است بالفتح و بفتح ہمز چہارم بقول محیط الحیط یعنی تنخواہ سلامتی و بری شدن از عیب۔ فارسیان کاغذی نام کردند کہ براسے ایصال تنخواہ از کتاب مجاہد کنند و یہ یا بندہ رقم دہند و اس را در مجاہد معاین</p>	<p>اتیاز و در عرف کن اہل نامہ ہم گویند۔ فارسیان ہمزہ را حذف و فرماید کہ بالفط آورون و برگشتن و دادون و راج شدن و زون و سترن و شدن و کردن و گرفتن نوشتن متعل صاحب غیاث گوید کہ برات لفظ فارسی است یعنی کاغذ نوشتہ کہ بموجب آن از خزانہ زر بدست آید۔ صاحب انسداد صفی ہمزبان بہار (انوری ۱۵) تا مقطع دوران فلک اجماع کہتے ہیں (۲) تنخواہ بقول آصفیہ فارسی اسم مثنوی ہر روز بتوقیع دگر گونہ برات است (دولہ ۱۵) بجا دل زایوان جات و امیر شش را بر من برات است و بتحقق موقوف (۳) یعنی پروانہ رستگاری و ابرنامہ و اینہم مجاز معنی اول است نسبت ماخذ عرض می شود کہ برات لغت فارسی نیست چنانکہ صاحب غیاث گوید بلکہ لغت عربی است بالفتح و بفتح ہمز چہارم بقول محیط الحیط یعنی تنخواہ سلامتی و بری شدن از عیب۔ فارسیان کاغذی نام کردند کہ براسے ایصال تنخواہ از کتاب مجاہد کنند و یہ یا بندہ رقم دہند و اس را در مجاہد معاین</p>
---	---

سند پیش کشیده اش یعنی نوشته رسنگاری دادن	از تنخواه بر جایی که حاصل نداشته باشد مؤلف
است متعلق یعنی سوم برات که گذشت رکعتی	گوید که در استعمال فارسیان این مثل است و بجای
شیرازی ۵) مارا با ماں برات کل بخش پڑھرا از	زنند که چیزی را به لطافت الحیل برآیند کنند
گفت خاتم الوصل بخش پڑ (ار ۹) بدوانه دینا -	و شهرت با لفظ عاشقان دارد و از کلام ظهوری
برات بر شاخ آهو مثل - بقول برهان	که بذیل می آید برای غیر عاشقان هم مستعمل و مقصود
و بحر (۱) کنایه از دروغ گفتن و وعده دروغ	از آن تحصیل حاصل است یعنی بی نتیجه پس برای
کردن صاحب ناصری در ضمیمه گوید که کنایه از	معنی دوم (بی نتیجه) بهتر است از (مرحال) و قضا
دروغ و وعده دروغ و (۲) امر حال چنانکه	(ظهوری ۵) ستانند شیراں برای حیات پڑ
گفته اند (ع) برات عاشقان بر شاخ آهو پڑ	تو بر شاخ آهو برات پڑ (ار ۹) (۱) برات
خان آرزو در سراج فرماید که باضافت کلمه	عاشقان بر شاخ آهو یا صاحب محاورات بنده
بر تنخواه و بر جاییکه حاصل نداشته باشد - بین	نے فرمایند که اردو میں مستعمل ہے یعنی یاروکی
شهرت دارد و بعض (بر شاخ آهو) به اضافت	و فاداری کے عہد اور قول و قرار میں مالم ٹول یعنی
خوانده اند یعنی چیزیکه باشد و این ارجحند فی	اب نہیں پھر راجح، ۲) ہے نتیجہ -
نفس الامر صحیح است لیکن لفظ برات اباسے	برات بر شاخ آهو ستانند مصدر
صریح دارد و ازین چه برہی تقدیر محل درست	اصطلاحی - صاحب آصفی بجزالہ بہار ذکر ای
نمی شود و استعمال نیز مساعد آن نیست (انتہی اصبا	کرده فرماید که کنایه باشد از تنخواه بر جاییکه حاصل
انند بحوالہ برهان این را آورده فرماید که کنایه	نداشته باشد و از زبان سند ظهوری مستند

<p>کرده که بر دبرات بر شاخ آهو گذشته مؤلف عرض کند که کار بی کار و بیهوده کردن است که</p>	<p>برات بر شاخ آهو گذشته مؤلف عرض کند که کار بی کار و بیهوده کردن است که</p>
<p>بمحرصول نشدن تخواه و زر بوصول نرسیدن و فرماید که چنین برات را برات راجع نیز گویند و راسته هم ذکر این کرده (صاحب) همیشه</p>	<p>برات بر خزان حاصل کردن نتیجه خیر است که پول بدست آید و اگر کسی برات بر شاخ آهو حاصل کند نتیجه آتش نتایج (ار دو) بیهوده کام کرنا -</p>
<p>آن جنگجو بر آب و آتش نمی زند خود را برات خطا چون حکم آسمانی بر نمی گرد و بر مؤلف عرض کند که مراد دبرات برگردیدن است و پس - (ار دو) و یک برات برگردیدن -</p>	<p>برات بر شاخ آهو نوشتن مصدر اصطلاحی بمقول جهانگیری در ضمیمه کتبه از وعده دروغ باشد چنانکه شهریار است (ع) برات عاشقان بر شاخ آهو مؤلف عرض کند که بطائف الجیل وعده دروغ کردن است و پس (ار دو) جمل</p>
<p>برات بر شاخ آهو یعنی دوش صاحب آنند هم بحواله بهار این را آورده مؤلف عرض کند که هیچ بمعنی اوست و چیزی که بر (بیخ) نوشته شود باقی نماند و معدوم شود - پس نوشتن برات بر</p>	<p>وعده دروغ کردن است و پس (ار دو) جمل و عده کرنا - طمان - طلم طولی کرنا - برات برگردیدن مصدر اصطلاحی - صاحب آصفی بحواله بهار ذکر این کرده فرماید که قبول نشدن تخواه و زر بوصول نیامدن (صاحب)</p>
<p>(بیخ) کار بی حال و بی نتیجه باشد و پس (ار دو) نیست ممکن باز گردیدن ز پستان شیر را (ار دو) بیهوده کام -</p>	<p>(ع) بر نمی گرد و برات قسمت حق خوں مخور را نیست ممکن باز گردیدن ز پستان شیر را (ار دو) بیهوده کام -</p>
<p>برات بر شاخ آهو نوشتن مصدر اصطلاحی</p>	<p>چک واپس هونا - اجازت نامه واپس هونا -</p>

<p>بقول آصفی بخواه بهار مراد برات بر شاخ ستاندن که گذشت مولف عرض کن که بر برات برینج (صراحت کافی کرده ایم و این مصدر است از همان که گنایه باشد از گایه بیکه - و بی نتیجه کردن حیث است که سند استعمال پیش نه شده معاصرین عجم بر زبان ندارند (ار و و) بے نامده اور بے حاصل کام کرنا -</p>	<p>مراد برات بر شاخ آهوستاندن که گذشت دقیلان بدخشان (۵) کن حواله به وزخ من شوش را به بسوی پنج چه نویسی برات آتش را به مولف عرض کند که ازین سند مصدر برات نوشتن یعنی حقیقی او پیدا است و اگر برات آتش بسوی پنج نوشتن) قائم کنیده جا دارد که مسی کار بی کردن گیریم که چون برات آتش بسوی پنج بنویسیم برات بر شاخ آهوستاندن و حاصل نشود (ار و و) بر نامده</p>
<p>برات بسوی پنج اصطلاح بقول بیا و آنند مراد برات بر شاخ آهوستاندن و برات بر شاخ که گذشت مولف عرض کند که برات جاری می شود بسوی خزانده تا بوسیله آن پول از خزان بدست آید پس (برات بسوی پنج) نوشتن گنایه باشد از کار بی نتیجه کردن که پنج - چیزی نمی دهد حیث است که سند استعمال پیش نه شده معاصرین عجم بر زبان ندارند (ار و و) دکیو برات بر شاخ -</p>	<p>برات بسوی پنج اصطلاح بقول بیا و آنند مراد برات بر شاخ آهوستاندن و برات بر شاخ که گذشت مولف عرض کند که برات جاری می شود بسوی خزانده تا بوسیله آن پول از خزان بدست آید پس (برات بسوی پنج) نوشتن گنایه باشد از کار بی نتیجه کردن که پنج - چیزی نمی دهد حیث است که سند استعمال پیش نه شده معاصرین عجم بر زبان ندارند (ار و و) دکیو برات بر شاخ -</p>
<p>برات بسوی پنج نوشتن اصطلاح صاحب آصفی بخواه بهار ذکر این کرده فرماید که برات بر شاخ آهوستاندن و برات بر شاخ که گذشت مولف عرض کند که برات جاری می شود بسوی خزانده تا بوسیله آن پول از خزان بدست آید پس (برات بسوی پنج) نوشتن گنایه باشد از کار بی نتیجه کردن که پنج - چیزی نمی دهد حیث است که سند استعمال پیش نه شده معاصرین عجم بر زبان ندارند (ار و و) دکیو برات بر شاخ -</p>	<p>برات بسوی پنج نوشتن اصطلاح صاحب آصفی بخواه بهار ذکر این کرده فرماید که برات بر شاخ آهوستاندن و برات بر شاخ که گذشت مولف عرض کند که برات جاری می شود بسوی خزانده تا بوسیله آن پول از خزان بدست آید پس (برات بسوی پنج) نوشتن گنایه باشد از کار بی نتیجه کردن که پنج - چیزی نمی دهد حیث است که سند استعمال پیش نه شده معاصرین عجم بر زبان ندارند (ار و و) دکیو برات بر شاخ -</p>

<p>برات وادون استعمال - صاحب آصفی عرض کند که بمبئی و شیفته و پروانه بکار آوردن است ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که و پس رارو و پروانه کام پس لانا -</p>	<p>از سند پیش کرده اش یعنی پروانه رسنگاری وادون پیدا است و متعلق به معنی سوم برات است که گذشت و خواجه نظامی (ع) اگر ماه نورانی و بهر از نقص کمالش بخاتی و بهر از ظهوری (ع) ثبت در دفتر و بهر از قدرت را نام بر جهان غم و اندوه بر اتم و اندک دار پروانه دینا -</p>
<p>برات زردن مصدر اصطلاحی - صاحب آصفی بخواه بهار ذکر این کرده از معنی سکوت و زرد مؤلف عرض کند که حیث است که سند احتمال پیش نه شد - و اگر درست آید تو انیم عرض کرد که معنی جاری کردن برات است (ارو و) برات جاری کرنا -</p>	<p>برات راجح اصطلاح - صاحب بحر ذکر این بر برات بگشتن کرده مؤلف عرض کند که مرکب توصیفی است بمعنی براتی که واپس کرده شد و بوسیله آن پول بدست نیامده (ارو و) واپس شده چاک یا اجازت نامه جبکی رقم نه ملی ہو -</p>
<p>برات شانیدن مصدر اصطلاحی - صاحب آصفی فکرا کرده از معنی ساکت و سنبش هان پیش کرده که از کلام ظهوری بهر برات بر شاخ آهنگ شد مؤلف عرض کند که بمعنی حاصل کردن برات است دارو برات حاصل کرنا -</p>	<p>برات راندن مصدر اصطلاحی - صاحب آصفی بخواه بهار ذکر این کرده فرماید که کنایه باشد از دفتر نگه راندن (ارو و) مگر بهر ایتواصل جیتا شد که بقایا برات عمر بهر قبح او همی راندن مؤلف</p>
<p>برات سهیل از بین وادون مصدر اصطلاحی بقول ناصری (در ضمیمه) کنایه از آنست که کسی یا از مال خودش بمنون و فل خوش کنند (شیخ نظامی ع) و نمک من اقطاع من میصدی و برات سهیل از</p>	<p>برات سهیل از بین وادون مصدر اصطلاحی بقول ناصری (در ضمیمه) کنایه از آنست که کسی یا از مال خودش بمنون و فل خوش کنند (شیخ نظامی ع) و نمک من اقطاع من میصدی و برات سهیل از</p>

<p>عیش باشد معنی اول برات یعنی وثیقه و گناه بر نزاکت معنی غور نغمه مود این کنایه باشد از کسی از مال خودش بخشیدن یعنی نایش غلط در احسان (ارو) مفت احسان رکهار نامق احسان بکنا ذکاب هم بهین معنی مستهل (طهوری) تحصیل غم در کار و انجم برات عیش و رفته ندارم (ارو) عیش کا ذریه عیش کا وثیقه - فاکر عیش کی برات موشه -</p>	<p>پس می دهی مولف عرض کند که محقق نباشد عرض کند که اسندی پیش کرده اش معنی ذریه است شدن و وسیله رزق قرار یافتن (حافظ شیرازی) (ه) روزی مابین که در دیوان عشق و جزئی احمر شد ما با برات (ارو) نبات کا ذریه بننا - برات قرار پانا -</p>
<p>بر است گردان مصدر اصطلاحی - صاحب معنی ذکر این کرده از بیان معنی ساکت و سنی پیش نکرد مولف عرض کند که در کلام انوری استعمال این یا فتمه ایم و از جنی برات قرار داد و دارن بست بهین اول برات که بهایش مذکور شده (انوری) اصغر عنایت نامه کرده و ن عدد بر کرده گیر چون زو یا انت سبحان کرده خصمی یا برات (ارو) و کیم برات و انت برات قرار داد برات کسی بر میخ نیش مصدر اصطلاحی برات عیش استعمال - معنی مدار عیش و ذوق</p>	<p>بر است عا شقال بر شاخ آهو ش صاحب خزینه و امثال فارسی ذکر این کرده از بیان معنی و محل استعمال ساکت مولف عرض کند که صراحت بر برات بر شاخ آهو کرده (ارو) و کیم - (برات بر شاخ آهو) برات عیش استعمال - معنی مدار عیش و ذوق</p>

(۱۱۱۱)

<p>ساختن صاحب ایند سجاد فرنگی فرنگی است آورد فرماید کسی را میوس ساختن (فوقی نزدی) گفت بر قاضی محمد کردست اینک برات و آخر از گرمی برات بنده را برین نوشت و موقت عرض کنند که همان (برات برین نوشتن) است که گذشت (ارو) برات لکند.</p>	<p>براتی اصطلاح - بقول سردی را آجا و غیره که گفته شده باشد چه این قسم چیزها را در وجه برات دهند - صاحب جهانگیری فرماید که جامه و جز آن گویند که کهنه و فرسوده و ضائع شده باشد به سبب آنکه امثال این چیزها در وجه برات بمردم می دهند صاحب ناصری فرماید که بر وزن بناتی جامه کهنه و امثال آن باشد زیرا که امثال این چیزها در وجه برات دهند خسر و دلو می گفته (ه)</p>
<p>برات نویشتن استعمال - صاحب آصفی و کرایس کرده از معنی ساکت موقت عرض کند از سبب پیش کرده اش معنی حاصل کردن برات است دکلمم همدانی (ه) سر کیه خدمت فتراک او نکر کلیم برات بوسه بران خاک آستان گرفت (ارو) دیکو برات ستاندن -</p>	<p>براتی اصطلاح - بقول سردی را آجا و غیره که گفته شده باشد چه این قسم چیزها را در وجه برات دهند - صاحب جهانگیری فرماید که جامه و جز آن گویند که کهنه و فرسوده و ضائع شده باشد به سبب آنکه امثال این چیزها در وجه برات بمردم می دهند صاحب ناصری فرماید که بر وزن بناتی جامه کهنه و امثال آن باشد زیرا که امثال این چیزها در وجه برات دهند خسر و دلو می گفته (ه)</p>

خاص پوشند بکله ایشان را براتی کسی حواله نمایند
 که باندازه پایه او جامه باد و به معنی اندام تو در خوبی
 بسیم سفید خلتی دهد که ولی نیست پیکری و در چنانکه
 نسیم را نیز برادرزاده خوانده نه برادر زلف و نیز
 فرمایند که برات و قباله را بهای سی چاک گویند و
 رنگ محراب است و شب برات را نیز شب
 چاک خوانند و چون صاحبان فرمینگ این
 وقت را آورده بودند موافقت کردم اگر چه
 عربی است - خان آرزو در سراج فرمایند که جامه
 جز آن که گفته و فرسوده باشد بسبب آنکه امثال
 این چیز را در وجه برات نهند این است و در
 و بر بان و سوا که محمدالدین علی قوسی گوید که بر
 وجه برات و قباله جامه مستعمل که پیش دهند
 و در ولایت مازندران و رستم دار این لفظ تیره
 متعارف است که در غیر لباس نیز استعمال می
 چنانکه بعد از طعام خوردن بقیه که بماند از آن
 آنرا نیز براتی گویند و فرمایند که معتمد علیه قول قوسی است

(دشمن شفرده) از نو تازده کن خلعت حسن هر دم
 پس آنکه براتی بشع خود اندازه دارد و له (یکه بر
 ز جامه خانه وصل شود بر تن محراب را در ساس و صاحبان
 رشیدی و بر بان و موید و جامع دانند و شمس هم ذکر
 این کرده اند موقوف عرض کند که بای نسبت
 بر لفظ برات زیاد کرده اند و پس معنی لفظی این
 منسوب به برات و در اصطلاح جامه را گویند که
 بصدقه رستگاری از الزامی و جرمی به ساکین
 دهند و گیرای هیچ - طبع آزما می تحقیقین - طول عمل
 است و پس در براتی پوش (اسم فاعل ترکیبی است
 بمعنی میکنی که لباس صدقه پوشیده (ارو) ده
 لباس جو ساکین کو صدقه میس ملا به - مذکر -
 (۲) براتی - بتول جهاگیری و بر بان و جامع -
 جمعی را گویند که در میزبانی که خدائی چهاره شوی
 بنائند و وس برونند - صاحب رشیدی فرماید که جمعی
 که در سو که خدائی انداد و انداد خانه عروس و
 خان آرزو در سراج بتول رشیدی فرماید که بای

جمع مذکور غالباً استعمال ہندوستان است و برآوردہ اند و دیگر هیچ صورت عرض کند کہ ما از
در ہندی بہ نسبت مجموعی مردم ہماہمی داماد و آرایش
و آتشبازی دیگر لازم آرا گویند و براتی ہر یک
از ان اشخاص را گویند و بہین صحیح است از ہنجا
کہ سندان بناورودہ اند و در شمار استادان نیست
نشد و اللہ اعلم (انتہی) صاحب تحقیق ^{صفا} الا
بحوالہ برہان ذکر این کردہ فرمایند کہ در ہندوستان
بہ نسبت مجموعی ہماہمیان داماد را کہ در عروسی ہنجا
عروس زنند برات و ہر واحد این مردم را براتی
گویند پس سنی نسبت براتی درست شد نور فارسی
معنی نسبت مفہوم نمی شود ظاہر اینکہ براتی ہندی
فارسی نامست مثل خوشکمان و امثال آن بہارگو
کہ باین معنی در کلام استادان یافتہ نشد غالباً
استعمال ہندوستان سنی برات در عرف ہند
مجموعی مردم ہماہمی داماد و آتشبازی و آرایش
و دیگر لازم آرا گویند و براتی ہر ایک اشخاص
و ہوا الحق صاحبان مویہ و ہفت و اندہ ہم ذکر این

کرودہ اند و دیگر هیچ صورت عرض کند کہ ما از
معاصرین عجم تحقیق این معنی کردہ ایم کہ محاورہ فارسی
زبان باشد۔ قول صاحب جامع کہ از اہل زبان
سند را ماند۔ فارسیان می گویند کہ براتیان داماد
می آیند استقبال شان کنید۔ حقیقت این چنان
است کہ در ہنجا ہم بای نسبت در آخر لفظ برات
زیادہ کردہ اند و منسوب بہ برات کسانی را نام
کردند کہ بدست شان وثیقہ دعوت است و ہر
آئین عجم این وثیقہ بواسطہ مطرق یعنی چوب باریک
بر ان زرکاری کنند و بدست ہر یک دعوتی دہند
و بہین برات و وثیقہ دعوت است کہ بوسیلہ آن
سخانہ عروس و داماد۔ دعوتیان را می شناسند
و دیگر هیچ دار و براتی۔ بقول آصفیہ۔ ہندی
اسم مذکور۔ وہ لوگ جو دوٹھاکے ساتھ عقد
کے دن دہن کے گھر جاتے ہین۔
پراثر استعمال۔ بمعنی بر نشان قدم و پہلی بار
معنی مباد کہ آخر یافت عرب است بقول تنجب

بفتقین بمعنی نشان و بقول منتہی الارب بمعنی
نشان قدم فارسیان استعمال این با کلمہ برتر
نمود کرده اند (انوری ۵) اومی شد و جان نحر
ہمی زوز برم پڑ کاہستہ تواناز کن کہ من برانم پڑ
(ارو) نقش قدم پر پیچھے۔

بر اثر کسی آمدن استعمال۔ بقول بہار
وانند بر سر آغ کسی آمدن (عرفی ۵) گل ہم چ
کند باد صبا خواست کہ عرفی پڑ آید سوی کشمیر گلش
بر اثر آید پڑ مؤلف عرض کند کہ بر نقش قدم
کسی آمدن دارو و نقش قدم پر آنا۔ پیچھے آنا۔

بر اثر کسی رفتن استعمال۔ بقول بہار و نند
بر سر آغ کسی رفتن مؤلف عرض کند کہ بر نقش
قدم کسی رفتن چیف است کہ سند استعمال این
پیش نہ شد۔ چینی نیست کہ موافق قیاس و بر زبان
معاصرین ہم مستعمل زارو و کسی کے نقش
قدم پر جانا۔ پیچھے جانا۔

بر ارجیل بقول اندر حوالہ فرہنگ و رنگ

بالفتح و کسر جیم عربی لغت فارسی است کہ فس
بستانی را گویند صاحب شمس گوید کہ بمعنی اجوائین
باشد۔ صاحب محیط بر ارجیل حوالہ کر فس دادہ
و بر کفس گوید کہ ہند ہی آرا آجود گویند و ذکر
کفس ہر آو و سالیون گذشت۔ شان لغت
مقاضی آنست کہ لغت عرب باشد چیف است
کہ مقتقین عرب ازین ساکت و چارہ جزدین
نیست کہ این را اسم جادہ فارسی زبان گیریم
(ارو) دیکھو اگر فس۔

بر ارجی نرسید آئکہ محنت کشید مثل
صاحبان خزینہ و امثال فارسی ذکر این کردہ
اند و از بیان معنی و محل استعمال ساکت و محو
عرض کند کہ فارسیان این مثل مادر مذمت کل
الوجود اس می زنند (ارو) دکن میں کہتے ہیں
منست خالی نہیں جاتی نہ محنت بار آور ہو
ہے نہ محنت کا نتیجہ راحت ہے۔ جس نے

محنت اٹھائی راحت پائی

بر حیل بقول مؤید سجاله قنیه (۱) و یعنی که بغیر خیانت باشد و در آن خسارتی نیفتد و (۲) دنیا و (۳) جانب را نیز گویند. و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده. مؤلف عرض کند که ما از تحقیق ماخذ این قاصد مانده ایم و معاصرین عجم بر زبان ندارند و محققین اهل زبان ازین لغت ساکت. عجیبی نیست که تجرید کاتبین صورت لغت تبدیل شده باشد و الله اعلم بحقیقه الحال. اگر سند استعمال پیش شود تو انیم گفت که اسم جاد است و بس (ارو) (۱) و ده امانت جس پس خیانت نهی می آید. (۲) دنیا و کیو اچاک (۳) جانب بقول آصفیه عربی. اسم مؤنث. طرف سمت. به بلو. رخ. و سا. انگ.

برادر اندر	استعمال. بقول برهان و بحر و اندر	مؤلف عرض کند که تعریف اندر بسیار پیش گذشت
محقق برادر اندر است که پسر پدر باشد از زن	و این بنی برادر علاتی و اخانی است (ارو)	
و دیگر پسر مادر از شوهر دیگر صاحب جامع فرماید که	سویلا بجائی. بقول آصفیه. هندی. اسم مذکر.	
محقق برادر اندر که از یک پدر و مادر نباشند.	و ده بجائی جو ایک ماں یا ایک باپ سے نہ ہو.	

بر ادت بقول شمس البظم لغت فارسی است (۱) جامه مخطوط و (۲) ناگواری را گویند و فرماید که بدین معنی لغتین نیز آمده. مؤلف عرض کند که کسی از محققین فارسی ذکر این نکرده و معاصرین عجم بر زبان ندارند عجیبی نیست که غلطی کتابت واقع شده زیرا که بمعنی اول برده بضم اول لغت عرب است و بمعنی دوم برده بفتح اول هم لغت عربی است. اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که مفرد باشد به تصرف خفیف یعنی الف سوم زائد. و معنی دوم مجاز معنی اول که جامه مخطوط بنظر ناگوار باشد (ارو) (۱) و ده کپڑا جس میں دھاریاں ہوں مذکر (۲) ناگواری. مؤنث.

<p>برادر صاحب غیاث گوید کہ بفتح باشد و فرما</p>	<p>یعنی برادر علّاتی یا اخیانی (ارو) دیکھو برادرانند</p>
<p>کہ اگر چه پہنچ کی از کتب لغت لفظ برادر بتصریح بنظر</p>	<p>برادر پرور اصطلاح بقول انند بجاوالہ</p>
<p>مؤلف نیامده کہ بفتح صحیح است یا کسر مگر صاحب</p>	<p>فرہنگ فرنگ لغت فارسی است سہنی کیسکہ بہ</p>
<p>برہان بر لغت (فرادر) بفتح بروزن برادر نوشته</p>	<p>برادران و خویشاوندان مہربان باشند مؤلف</p>
<p>پس اذین معلوم شد کہ برادر بفتح است صاحب</p>	<p>عرض کنند کہ اسم فاعل ترکیبی است دیگر پہنچ داروں</p>
<p>انند نقل عبارت غیاث کردہ مؤلف عرض کنند</p>	<p>کہنہ پرور بقول آصفیہ اپنے ہال بچوں اور</p>
<p>کہ ہر دو صراحت معنی نکرده اند کہ ترجمہ اخ باشد</p>	<p>رشتہ داروں کی خبر گیری کرنے والا کہم کو بالذوالہ</p>
<p>صاحب سہندان فرماید کہ در سنسکرت اخ را ہر تہ</p>	<p>برادر خواندہ اصطلاح بقول انند بجاوالہ</p>
<p>گویند پس عجیب نیست کہ فارسیان بجذوف ہای ہون</p>	<p>فرہنگ فرنگ لغت فارسی است آنکہ بجا</p>
<p>و تبدیل دال مہلہ بہ تاسے فوتانی منفرس کردہ</p>	<p>برادر گرفتہ باشند مؤلف عرض کنند کہ برادر</p>
<p>باشند چنانکہ گیاه و گیاہ و زرتشت و زروشت</p>	<p>فرضی است کہ اخلاقاً آئرا بہ برادر موسوم کردہ</p>
<p>(ارو) بھائی بقول آصفیہ ہندی اسم</p>	<p>باشند و فارسیان اس را بھگ اضافت خواہنت</p>
<p>مذکر برادر ماجایا بیرن بیر اخ برادر بھئی</p>	<p>اگر چه مرکب توصیفی است (ارو) منہ بولا بھائی</p>
<p>ارو میں مستعمل ہے۔</p>	<p>بقول آصفیہ ہندی اسم مذکر وہ شخص جسے</p>
<p>برادراندر اصطلاح بقول سروری</p>	<p>اپنی زبان سے بھائی کھلیا ہو۔ برادر خواندہ۔</p>
<p>پسر مادر را گویند صاحبان بھروانند فرمایند کہ</p>	<p>پکڑی بدل بھائی بنایا ہو ابھائی۔</p>
<p>مراد برادراندر باشد کہ بجایش مذکور شد</p>	<p>برادر رضاعی استمال بقول انند بجاوالہ</p>

<p>فرہنگ فرنگ لغت فارسی است کہ را گویند۔ صاحب گلدستہ این را آورده از بیان معنی مؤلف مؤلف عرض کند کہ پسر دایہ شیر و این مرکب استعمال سکوت در زیدہ مؤلف عرض کند توصیفی است (اردو) کہ کہ۔ بقول آصفیہ کہ مال سعدی شیراز است در گلستان کہ صوت اسم مذکر۔ آنا کا بیٹا۔ دودہ پلانے والی کالا لڑکا۔ مثل گرفت فارسیان این مثل را بحتی برادر برادر رضاعی۔ دودہ شریک بھائی۔ دہا بھائی۔ خود غرض می زنند (اردو) دکن میں کہتے ہیں برادر رضاعی) بھی اردو میں مستعمل ہے۔ بقول خود غرض بھائی معاملہ میں قصائی یا اس کا آصفیہ۔ اسم مذکر۔ دودہ شریک بھائی۔ مطلب یہ ہے کہ اگرچہ وہ بھائی ہو مگر اپنے معاملہ برادر نسبت اصطلاح۔ بقول اندر بھالہ میں مثل قصائی کے براسلوک کرنے اور لڑنے پر فرہنگ فرنگ کہسرون و سکون سین و فتح آمادہ ہوتا ہے۔</p>	<p>بای سوختہ لغت فارسی است برادر زن را گویند مؤلف عرض کند کہ ما از زبان معاصرین عجم این را بہیامی نسبت در آخر (برادر نسبتی) گویند ش دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر شعبہ ایم کہ مرکب توصیفی باشد و بدون تحتانی انکر و مؤلف عرض کند کہ ظاہر نیست کہ بعد مرکب اضافی است (اردو) سالا۔ بقول آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مذکر۔ بیوی کا بھائی۔ خسر پورہ۔</p>
<p>برادر اندر اصطلاح۔ صاحب سروری بذیل (برادر اندر) سر مایکہ کہ برادر اندر نیز گویند ش دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر نہیں کیا۔ انکر و مؤلف عرض کند کہ ظاہر نیست کہ بعد زبانی مہلہ پنجم والف ششم مخفف (برادر اندر) است و پس (اردو) دیکھو برادر اندر۔ برادرہ بقول جہانگیری و ضمیمہ برادران بالی مضموم۔ سونش آہن و فولاد و ہر چیز را گویند</p>	<p>برادر کہ در بند خویش است نہ برادر نہ خویش است</p>

<p>صاحب جامع فرماید که بر وزن کثاده سونش فلان که بسویان مالیدن ریزد و صاحب موئده این را بحواله قفیه بذیل لغات فارسی جاداده فرماید که بالغتم سونش هر چیزی یعنی سریش آهن صاحب شمس هم این را لغت فارسی گفته مولف عرض کند که بقول انند بالغتم و فتح دال هله لغت عربی است سونش آهن و مانند آن که در وقت سویان کردن بفتند صاحبان ثعب و قبی الاربا و محیط هم این را لغت عرب را گفته اند جزین نیست که فارسیان استعمال این به همین معنی در فارسی کرده اند و محققین اول الذکر بپه حقیقت برده اند (دارود) براده بقول آصفیه فارسی اسم مذکر چوره - ریزه - سفوف - پوذر - لکری یا لوه و غیره کاوه چوراجو آری یا سوہن سے برآمد ہوتا ہے برار صاحب جہانگیری در تسمیہ فرماید کہ (را) بازل مفتوح نام طائفہ ایست کہ ذات و فرومایہ از جنس کتاس و در ملک گجرات باشند و گیر کسی از</p>	<p>محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ وجہ تسمیہ این محقق نہ شد و بوضوح نہ پیوست کہ این علم فارسی زبان است و تحقیق این بدون علم وجہ تسمیہ دشوار است تحقیق (۲) یعنی موافق و ساز دار و روا کہ مصدر مرز در بر آردن صحبت (کہ می آید) اند این است ظاهر امر حاضر بر آوردن یعنی موافق شود و نجار بمخاطب معنی دوم (بر آوردن) (ارود) (را) بر آرایک قوم کا نام ہے جو ملک گجرات میں سکونت پزیر ہے (۲) موافق ساز دار - بر آرمده استعمال بذیل شمس بالفتح بہت زمیندہ و خوش آیندہ و آراستہ باشد و گیر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ ظاهر امر گب اسمی از لفظ بر آ و اسم فاعل (آوردن) مخفی بنا کہ صاحب شمس این را بہ ہمین معنی (آوردن) بر آرمده نوشت و متردید قواش ہمد را بنا کردہ ایم و در اینجا ہمین</p>
--	--

<p>برارش بقول شمس بفتح تکیم و کسر چهارم لغت فارسی است بمعنی (۱) گذارش و (۲) زیبایی و انیز گویند و دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این فکر و موقوف عرض کند که هر دو معنی یکسان است.</p> <p>دوم برار بجای خودش کرده ایم تا آنکه سند استعمال این پیش نه شود و اعتبار را نشانید اگر (براریدن) بمعنی عرض کردن می بود بمعنی او حاصل بالمصدرش خیال می کردیم و اگر در این معنی آراسته شدن متصل می شد برارش بمعنی دوم حاصل بالمصدر آن می بود حیث است که مصدر (براریدن) نیامده و محققین مصادر ازین ساکت (ارود) (۱) گذارش بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث (لغوی سنی او اگر آصفیه - بیان - اظهار معرفت - صورت حال - معنی داشت</p> <p>التماس - درخواست (۲) زیبایش بقول آصفیه فارسی - اسم مؤنث - چهره - آرایش -</p>	<p>کافی است که معنی لفظی این موافق در واکننده و بجا بمعنی زیبنده و این معنی بدون سند استعمال کنیم (ارود) و یکسو آراسته -</p> <p>برار آمدن صحبت مصدر اصطلاحی - بقول بحر موافقت کردن صحبت باشد و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این فکر و موقوف عرض کند که لغت برار بمعنی دوش بجای خود گذشت و این مصدر مرکب است از همان حیث است که سند استعمال پیش نه شد و شاق سندی باشیم (ارود) صحبت برار هونا صحبت براری هونا - بقول آصفیه - صحبت کاموفا هونا - دوستی نهنا (نصیر) و یکسو کیونکر هو اس - هر دو صحبت برار تو هم تو دیوانه می تری بر دل بھی سودا کی ملاک و عاشق (۳) و ملا مضطرب تو هر وقت تالان می تری محبوس تو تری صحبت براری کیونکر هو کی شوخ بر خوشی تو</p>
---	--

زینت - خوشنمائی سجاوٹ - دیکھو (اروند) بہار شدن صحبت مصدر اصطلاحی -	(۵) در عالم خیال تریا کرده ایم پڑ صحبت تگر برابر شود کار کرده ایم پڑ مولف عرض کند کہ بقول بہار راست و موافق آمدن صحبت باشد این مصدر را مرکب کرده اند بالفظ بہار کہ گذشت صاحب انند بہ زبان بہار - صاحب بحر فرماید کہ موافقت کردن صحبت باشد در زمان معر فطرت و در پنج متعلق بمعنی دوم است - (ار و و) دیکھو بہار آمدن صحبت -
--	--

ہر آثر | بقول سرور سی بفتح با (۱) بمعنی آراستہ و نیکو کن (حکیم فرخی ۵) مجلس عشرت بسیج و
 چہرہ معشوق بین پڑ خانہ رایش ہراز و فرش دولت گستران پڑ گویند کہ کار مرا بہر از یعنی نیکو کن
 صاحب بران فرماید کہ بمعنی آراستہ کن و نیکو بجا بیاور باشد - خان آرزو در سراج فرماید کہ
 بعضی نوشتہ اند کہ بمعنی آراستہ کن و نیکو بجا آروا این غلط است چہ بمعنی آراستہ کردن نیست
 بلکہ بمعنی آراستہ بودن است (انتہی) صاحب مؤید ہم ذکر این کردہ مولف عرض کند کہ
 ہر ازیدن بمعنی خوب و زیبا بنودن و وصل کردن چیز را بچیز نئی آید پس این امر حاضر ہما
 مصدر است انچہ خان آرزو از معنی متعدی انگار کند و بمعنی لازم گیر و تصفیہ آں از معنی
 مصدر را این می شود - تسامح و کم غوری محققین است کہ این را بصورت اسم جاہدا آورده اند
 و ضرورت نہ داشت کہ ذکر امر حاضر را بطور مستقل گفتہ دار و و آراستہ کر -

(۳) ہر از بقول سرور سی بمعنی زیبائی و نیکوئی چنانچہ مولانا محمد عصار فرماید (۵) زگوشتش
 حسن را لطف و ہر از سی پڑ ز دوشش لطف را حسن و طرازی پڑ و فرماید کہ ازین بیت حکیم
 لامعی جبر جانی منی نیکی و احسان ظاہری شود ۵ کنوں کہ گر گان خالی شد از ملوک و تاندا پڑ ستودہ

ستایش گاه جو و بر از پ و کسر بالعربی با کسی بینگ بیرون آمدن باشد و محتمل که در بیت مرقوم
 باین معنی باشد - صاحب برهان فرماید که بر وزن نماز یعنی بر از ندگی و زیبائی و نیکوئی و آراستگی
 باشد صاحب نوادر نایل (بر ازیدن) گوید که بر ازش زیب و آرایش و بر از منتهی صاحب
 رشیدی فرماید که بر از با بفتح زیبائی و آراستگی را گویند و برین قیاس بر ازش و بر ازیدن و بی بر از
 صاحب ناصری فرماید که بمعنی بر ازنده و زیبائی باشد و بر این قیاس بر از وین یعنی زیب و بر ازنده
 و بر ازنده یعنی زیبیده و بر ازان نیز می آید و بر ازش و بر ازیدن مصدر این لغت است
 خان آرزو در سراج فرماید که بمعنی زبیدین و آراسته بودن باشد چنانکه گویند فلانی جامع بر از
 است یعنی جامه زیب است دشمن خنزی (حدایگان جواں بخت شیخ ابوالسحاق) که
 تخت خسروی از ذات او گرفته بر از پ صاحبان جامع و جهانگیری و مؤید و انند هم ذکر این
 کرده اند و کثرت عرض کند که اسم مصدر بر ازیدن است بمعنی نیک که می آید و به تحقیق همانست
 است از لغت عرب بر از که بقول منتخب بفتح اول و دوم زمین فرخ و کشاده را گویند و فارسی
 به از از بمعنی نیکوئی و آراستگی استعمال کردند و مصدر بر ازیدن از همین اسم مصدر و
 شده و بر ازش حاصل بالمصدرش - بعضی محققین که بذکر مشتقات مصدر خامه فوسائی کرده اند
 ضرورت نداشته (ار و و) و کیهو آراستگی - زیبائی - مؤث -

بر از - بقول سروری و مؤید و جامع و ناصری چوبی باشد که کفشگران در پس قالب نهند
 جهت اندام کفش و نجاران نیز در میان چوب دیگر نهند در وقت شکافتن - صاحب برهان
 فرماید که چوبی را نیز گویند که کفشگران مابین کفش و قالب گذارند و در و گران میان شکافتن

نہند بوقت شگافتن۔ خان آرزو در سراج بخواہ برہان ذکر این کردہ موکلت عرض کند
 کہ براز بفتح اول و دوم در لغات عرب بمعنی زمین فراخ و کشادہ باشد چنانکہ بضم معنی اول
 ذکر اہی کردہ اہم فارسیان آنرا بہ بمعنی مخصوص منقرس کردہ اند چوبی را نام کردند کہ جزو قالب
 کفش است بمعنی قالب وضع شدہ است از دو حصہ یکی کوچاک کہ آنرا براز نام است و دیگری
 کلاں کہ قالب نام وارد و براز در حقیقت بمعین قالب است کہ برای کشادگی کفش استعمال کنند
 اگر وجود براز نباشد قالب را بعد از تیار می کفش از اس بیرون آوردن دشوار شود و بچاست
 کہ آنرا بالای براز قائم کنند تا قالب بد خشک شدن کفش آسانی بیرون آید و پس از اس برا
 را برمی آرند یعنی براز واسطہ ایست میان قالب و کفش کہ کفش را فراخ می دارد و همچنین است
 چوبی کہ در میان شگاف خوب دارند تا شگاف کشادہ باشد و در تراش مزید برای آردہ یا آلہ
 دیگر بواسطہ فرامی کہ بوجہ براز قائم است آسانی رود (ارو) وہ لکڑی جو جوتی کے
 سانچہ کے تحت میں رکھی جاتی ہے یہ بھی سانچہ کا ایک جزو ہے نیز وہ لکڑی جو کسی بڑی لکڑی
 کے کاٹنے یا چیرنے کے وقت سہارے کے لئے شگاف میں اس لئے قائم کرتے ہیں کہ شگاف
 مل نہ جائے اور آردہ کے چلنے میں آسانی ہو۔ موٹٹ۔

(۴) براز بقول برہان پینہ را نیز گویند کہ بر جامہ وغیرہ آں دوزند و فرمایند کہ در عربی بمعنی پیرو
 آمدن باشد و فضیله و غایت را نیز گویند۔ صاحب کوئید فرماید کہ پینہ و بار۔ را نیز گویند کہ بر
 قبا و خرقہ و میرزائی و دوزند صاحب رشیدی فرماید کہ بمعنی پایہ است کہ مرقوم شد خان آرزو
 در سراج فرماید کہ رشیدی بمعنی پایہ نیز آردہ و اندر تیس حصہ است بلکہ ہفت حصہ و تیسہ است کہ

بر جامه و غیر آن دوزند ازین است که بمعنی وصل کردن و چسپانیدن نیز آورده صاحب جامع
همزبان برهان صاحب برهان برپینه گوید که بر وزن کینه پارچه که بر کفش و جامه و خرقة و دوزند
مؤلف عرض کند که معنی این برهان عرب با کسر با کسی بچنگ از میان صفت بیرون آید
است فارسیان تقریباً این را بهماز بمعنی پاره جامه و حرم استعمال کردند که بلا شکات جامه و
کفش می دوزند که از سطح جامه بیرون می باشد تا موقع شکاف به پیوند و معنی غاطط را از
اینج تعلق نیست (ارو) پیوند بقول آصفیه فارسی - اسم مذکر پاره - جوڑ - تهگی چپی
(۵) بر از - بقول برهان و مؤید بمعنی وصل کردن و چسپانیدن هم آمده است خان آرزو
در سراج بحواله برهان ذکر این کرده مؤلف عرض کند که این مجاز معنی چهارم است
یعنی بمعنی اسم جامد و حاصل بالمصدر که وصل باشد طرز بیان محققین در غلط اندازد که
معنی مصدری بیان کرده اند و برای مصدر (برازیدن) که بمعنی وصل کردن می آید پس
هم مصدر - (ارو) وصل - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر - پیوستگی - ملاپ - جوڑ -
(۶) بر از - بقول مؤید که بذیل لغات فارسی آورده با لفتح بمعنی زیبا دیگر کسی از محققین
فرس ذکر این نکرده مؤلف عرض کند که همان معنی دوم است دیگر اینج طرز بیان مؤید
یا غلطی کتابش این را در اینجا آورده که زیبائی را زیبا نوشت - بدون سند استعمال این را
تسلیم نکنیم (ارو) زیبا و بکھواند ام -

(۷) بر از - بقول مؤید که بذیل لغات فارسی آورده با کسر سرگین آدمی صاحب غیاث
گوید که بکسر اول فضله و غاطط یعنی سرگین آدمی و غیره و فراید که باین معنی با لفتح خطاست

صاحبان ایند و نهی الارب این را یعنی نه کور لغت عربی گفته اند و دیگر کسی از محققین فرس
میگوید نیست مؤلف عرض کند که قسارح صاحب مؤید است که بذیل لغات فرس نوشت
جزین نیست که فارسیان لغت عرب را حنی حقیقتش استعمال کرده اند (ارو) بر از -
بقول شافیه - عربی - اسم مذکر - پیمان - خلافت - چرک - گو - فضله - نجاست -

پہلا اثر (1) | استعمال - بقول بران کبیر آہن را نام کر دند کہ ہشتابہ پیوند است و جادو
 اول | وزن نگاہان آہن پارہ درازی کہ این را بہمنی خوبی و نیکی و دارندہ گیریم و نجما
 گویند کہ بہ ہشتابہ تیغہ کار و شمشیر و خنجر و مشاب
 آن باشد کہ بدرون دستہ و قبضہ فرو کنند۔
 صاحب ناصری بجا کہ بران ذکر این کردہ
 صاحبان مؤید و جامع وانند ہم این را آرد
 اند مولف عرض کند کہ بآن کلمہ السیت کہ
 ترکیب افادہ معنی فاعلی کند و بمعنی محافظ
 بر اثر بودن | استعمال - بقول اند بجا کہ

بر معنی روش گذشت چنانکه در آن و فیلبان
و بر آن زبان معنی حقیقی پیوند وارنده متعلق معنی
چهارم بر آن است و معنی حقیقی متقاضی آن
بود که دسته شمشیر و کار در ابدان موسوم کنند
که بر آن دار و لیکن فارسیان بجز همان پارو

<p>کتابیه از حریص گردانیدن بود مؤلف عرض کند (فردوسی) برادر ترا افسر و تاج و تخت که داد خداوند فرخنده بخت و صاحب نمود فرماید که بفتح بمعنی زبید است و تخیل که با فارسی باشد - صاحب غیاث گوید که بکسر اول بمعنی می زبید مؤلف عرض کند که و بر تحقیقی که مضارع مصدر برآزیدن را که فی آید اسم جلد دانسته اند (اردو) دیباچه زیبا (۳) برآزو - بقول شمس بفتح باورای فارسی بمعنی آیند و رسید باشد مؤلف عرض کند که محقق بے تحقیق که از تحقیق لفظی و معنوی هر دو قاصر است خدایش به بخشد که حقیقت جوین بتدی را تعریفش به ترکستان می (اردو) ناقابل ترجمه -</p> <p>(۳) برآزو - بقول شمس بفتح باورای فارسی و بکسر باینز بمعنی روشن شود مؤلف عرض کند که مضارع مصدر برآزیدن است که می آید و معانی آن همدرا بخاند که روشن شود و بایطو</p>	<p>که از کلام خواجه نظامی مصدر برآز بودن اصل پدید آید است بلکه (وندان برآز) اسم فاعل ترکیبی است که برآزیدن بمعنی وصل کردن می آید و برآز امر حاضرش بمعنی وصل کن و در دندان برآز و کننده دندان باشد یعنی دندان بر سر دندان کننده و این صفت نوک شکر پاره و شکر پاره بقول بحر نوعی از حلواست که بحر بی قطاع گویند امشاده کرده ایم که قند بالای او می چسبد نوک بلند می باشد و بدون چاودیدن در دندان نرم نه شود پس شاعر گوید که شکر پاره بانوک خود که (دندان برآز) است شکر خواره را دندان در بمعنی حریص می گویند این است حقیقت این مصدر که شکیب چند بهاء قائم کرده است (اردو) آهسته برآزو [بقول حروری - و برهان و شمس را] بر وزن طراز و بمعنی زبید (خلایق المعانی) می برآز و ترا که سیمبری بوترک شیرین زبان سیمبری</p>
--	---

<p>شمس ابرین من الالمس - بدون وجود سند استعمال معنی روشن شدن را در مصدر (برازیدن) و تسلیم کنیم (ارو) و یکم برآیدین - (رم) برآرد - بقول شمس - نام ولایت نیروز دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکردند سند استعمال اعتبار را شاید (ارو) ولایت نیروز کا نام - برآرد - مذکر -</p>	<p>از بزرگی آن کار باشد آن کار با دومی برآرد و برآرد که دوست - صاحبان اند و شمس هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که محققین بالاها طبع آزمایها پی به حقیقت نبرده اند چرانی گویند که حاصل بالمصدر (برآیدین) است ما اشاره این بر معنی دوم برآرد کرده ایم و حقیقت نیست که برآرد بمعنی نیک - هم مصدر (برآیدین) است و برآش بمعنی نیکوئی حاصل بالمصدر است فارسیان بے خبر از قواعد در نحوه خود برآرد هم بمعنی نیکوئی استعمال کردند (ارو) و یکم برآرد که دومرے معنی -</p>
<p>برآش بقول برهان (۱) بفتح اول برآش نوازش بمعنی زمیندگی باشد صاحب نوادر بذیل برآیدین گوید که برآش زیب و آرایش باشد صاحب رشیدی فرماید که برآش بفتح زیبایی و آراستگی و برین قیاس برآش و برآیدین و می صاحب مؤید بحواله علمی ذکر این کرده صاحب فرهنگ فدائی فرماید که برآش زمیندگی و شنگی است بدینگونه که هرگاه کاری را کسی دهند که در خورا و باشد زمینده دوست و با دمی رسید و هرگاه کسی دهند که پای او در بندگی فروخیزد</p>	<p>(۳) برآش - بقول برهان و اند بمعنی وصل کردن پینه و یا ره هم هست بر قبا و خرته و هشا آن مؤلف عرض کند که مقصود برهان از پیوند و وزی است که حاصل بالمصدر (برآیدین) بمعنی وصل کردن باشد (ارو) پیوندگان جوژ لگانا (حاصل بالمصدر) وصل -</p>

<p>۳) برارش بقول مؤید شمس و هفت بالفتح پرازنده بقول سروری را، بفتح باوزای محبه</p>	<p>و قیل بضم کیم و کسر چهارم بمعنی گذارش باشد دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد و مؤلف عرض</p>
<p>و دال مهله بمعنی زیبا و خوش آکنده و آراسته باشد در سراج الدین راجی ۵) فرازنده را بیت</p>	<p>کنند که بدون سند استعمال تسلیم نکنیم که معاصرین عجم برزبان ندادند خیال ما این است که محققین با</p>
<p>محققین فرس ذکر این نکرد و مؤلف عرض کنند که اسم فاعل است از مصدر بر ازیدن</p>	<p>د برارش) را که هر دورای مهله به همین معنی گذشت به تبدیل رای مهله دوم به رای هوز درینا نقل</p>
<p>که در محاوره بمعنی زیباست و بجا ط جمله معانی مصدری که می آید اسم فاعل توان گرفت حیف</p>	<p>کرده اند تبدیل رای مهله به منقوطه یا بالعکس آن نیامده پس جزین نباشد که غلطی کتابت است</p>
<p>است که محققین بالا این را بشکل اسم جا به ذکر کرده اند (ارو) زیبا - و بکھواندام -</p>	<p>(ارو) گزارش - التماس - و بکھو (برارش) پراز گشتن مصدر اصطلاحی - بقول بحر</p>
<p>۲) بر ازنده بقول رانما سحوا که سفرنامه ناصر شاه قاجار بمعنی پر رونق آمده صاحب</p>	<p>مناجات کردن (جای ۵) گفت داؤد با خدا بر از زکای مبر از احتیاج و نیاز و دیگر کسی از</p>
<p>بول چال فرما یکدک بمعنی پر رونق و موزون باشد مؤلف عرض کند که همان اسم فاعل</p>	<p>محققین مصادر ذکر این نکرد و مؤلف عرض کنند که گفتن چنانکه کسی نشنود و لفظ را از درینجا</p>
<p>مصدر بر ازیدن که می آید (ارو) رونق با بای مصاحبت است و بس (ارو) دعا دار - و بکھو با جلوه -</p>	<p>کرنا - آهسته دعا مانگنا جو کوئی نه سن سکے - پرازنده مزاج استعمال - بقول وزنها</p>

<p>محققین فرس باذیت مؤلف عرض کند که مجرد قول نوادر بدون سند احتمال اعتبار را نشاید که یان به تنهایی بمعنی بآن موحده اصلا نیامده پس ظاهر اجزین نباشد که دست تصریح کا تبین دراز شد و بر موحده یک نقطه زیاده کرده اند دیگر هیچ (ارو) و دیکه بر از بان -</p>	<p>که بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار آورده بمعنی عمده مزاج باشد مؤلف عرض کند که اسم فاعل مصدر بر ازیدن را مرکب کرده اند بالفظ مزاج - اسم فاعل ترکیبی است و پس (ارو) نیک مزاج - نیک طبیعت نیک بر از بان بقول سروری - برای مهله و</p>
<p>بر از پیدن بقول موارد و نوادر (ارو) زیست آرایش دادن صاحب سروری فرماید که بفتح باد رای مهله و کسر رای محمه زیبا نمودن باشد صاحب بحر فرماید که بر وزن تراویدن بمعنی خوب و زیبا نمودن باشد و فرماید که کامل التصریف است صاحب رشیدی فرماید که بر از بالفصح زیبا کی و آراستگی و برین قیاس بر ازش و بر از پیدن و بی بر از د صاحبان توفید و شمس هم زبان سروری و صاحبان برهان و اندک هم زبان بحر (خفاف ۵) تاکی از عجب گرازیست و در نظر خویش برانید و خان آرزو در سراج بذیل بر از فرماید که بر از پیدن</p>	<p>زادتی همه و او و بر وزن چراغدان آهن پاره که باز نهاله کار ووشمشیر در دست کنند تا آنرا سخت نگاه دارد و بر از بان) نیز گویند صاحب برهان گوید که بر وزن و سنی بر از بان است صاحبان اند و جامع هم زبان برهان مؤلف عرض کند متبدل در از بان است که گذشت که موحده بر او و بدل شود چنانکه آب و آتش و ما حقیقت ناخوش همدرا بخا ذکر کرده ایم و معنی لفظی این صاحب خوبی (ارو) و دیکه بر از بان - بر از بان اصطلاح - بقول نوادر مراد بر از بان و بر از بان که مذکور شد دیگر کسی از</p>

<p>بمعنی زبیدین و آراسته بودن است نه بمعنی آرا کردن و زیبا نمودن چنانکه بعضی نوشته اند موکلف عرض کند که برآز که گذشت اسم مصدر این است که بر زیادت تحتانی زائد و علامت مصدر و آن در آخرش مصدری ساخته اند و بر آزش که گذشت حاصل بالمصدر این است از سند بالا معنی لازم پیدا است چنانکه ادعای خان آرزو است لیکن لازم نمی آید که از معنی متعدی انکار کنیم و از قول صاحب سروری که صاحب بان است کاریگیم معنی لازم بر معنی نوم می آید (اروو) زیب آرایش دینا - آراسته کرنا - (۲) برآزیدن - بقول سوار و نوادر زیب آرایش گرفتن خان آرزو در سراج بذیل برآ ذکر این کرده و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده - صاحب فرهنگ فدائی گوید که یک گونه بزینگی و شائستگی است بدین گونه که هرگاه کاری را بجسی دهند که در خور او باشند زبیده اوست و به اومی زبیدو آن کار باومی برآز و برآزنده اوست</p>	<p>موکلف عرض کند که سندی که بر معنی اوّل تذکر شد بکار این می خورد (اروو) آراسته هونا بسون (۳) برآزیدن - بقول سوار و نوادر و اصل کردن و چسپانیدن صاحب برهان فرماید که وصل کردن چیزی را بچیزی صاحب جهان مکتوب و انشد و هفت ام ذکر این کرده اند موکلف عرض کند که اسم مصدر این جهان برآز که بجایش گذشت (اروو) چسپان کرنا - وصل کرنا - ملانا - چکانا - (۴) برآزیدن - بقول شمس بمعنی فریفتن دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده - معاصرین عجم بر زبان ندارند - سند استعمال پیش نه شد و از ماخذ برآز که بجایش گذشت هیچ تعلق ندارد بدون سند اعتبار را نشاید (اروو) فریشتا بر اسپ چو پین سوار است مثل - صاحبان خزینه و امثال فارسی ذکر این کرده اند و از بیان معنی و محل استعمال ساکت موکلف عرض کند که فارسیان این مثل را بحق کسی زنند</p>
--	---

که کاری کند که بنیادش قوی نباشد (ار و) **بمعنی** رهنمای و هشاری کردن می بود این را موافق
 وکن مین گفته این **پیشگی** گویان کھیلتا ہے **کاکا** قیاس می دانستیم اگر شد استعمال پیش شود تو نیم عرض
 کے گھوڑے پر سوار ہے **کاکا** غلے کا غلے کا و پر سوار ہے **کاکا** کرد که اسم جابد است و جادو که این را منقرس
 بر استا **بقول** اند بجاله فرنگ بالفتح **گیریم** از لغت عرب (برس) که بقول منتخب لفتح اول
 و سکون سین هله و تائی فوقانی بالف کشیده لغت **بمعنی** رهنمای آمده و بجا طحروف زائد مزید علیہ
 فارسی است **بمعنی** رهنمای دانا و هشیار **موکلت** و می تواند که معنی لفظی این (صاحب راه) گیریم و
 عرض کند که اگر محققین اهل زبان ذکر این می کردند **کنایه** از رهنما - دانشد اعلم بحقیقه الحال - (ار و)
 باشد استعمال این پیش می شد در خورا اعتبار می **و** رهنما جو عقلند او رهنما و رهنما بقول آصفیه
 مشتاقی سندی باشیم اگر مصدر در استیدن یا **پاشیدن** و می اسم مذکر - اوی - رهبر - اگوا -

پراش **بقول** سروری بجاله نسخه کمزاد ابرای هله برون خراش **بمعنی** پاشیدن باشد
 صاحبان برهان و ناصری و اند و موبد و شمس هم ذکر این کرده اند خان آرن و در سراج بجاله که
 برهان ذکر این کرده گوید که صحیح بدین معنی بهای فارسی است **موکلت** عرض کند که اسم مصدر
 پراشیدن است که **بمعنی** پاشیدن می آید (اسم جابد) فارسی زبان باشد و این منقرس است
 از لغت سنسکرت (در شا) که بقول صاحب ساطع **بمعنی** باران آمده فارسیان بزیادست الف
 سوم و حذف الف پنجم یا قلب بعض پراش کرده **بمعنی** پاشیدن استعمال کردند و جادو که قلب
 بعضی پراش گیریم که حاصل بالمصدر - باریدن است از همین اسم مصدر - مصدر پراشیدن
 وضع کردند می آید و آنچه بیای فارسی می آید بسندل این است (ار و) **چچر** کا و بقول آصفیه

ہندی۔ اسم مذکر۔ آبپاشی۔ پانی وغیرہ کا زمین پر چھڑکا (شاہ نصیرؒ) یکس کے واسطے کرتی ہے
چشم تر چھڑکا ویکہ آئینہ کا ہین چاہتا ہے مگر چھڑکا ویکہ

(۲) براش۔ بقول سروری بکوالہ نسخہ میرزا بہمنی فروشا ندن باشد۔ صاحبان بران نامری
فرمایند کہ فروشا ندین باشد۔ خان آرزو در سراج بکوالہ ہر ان این را آوردہ فرماید کہ صحیح
ہے فارسی است صاحبان انند و نوید و شمس ہم ذکر این کردہ اند مولا کت عرض کند کہ
این مجاز معنی اول است کہ چون باران بار دگر و فرو نشیند و آنچه بہمن معنی بہ بای فارسی می آید
بمئل این اسم مصدر بر اشیدن کہ بہمن معنی می آید (ار ۹۰) بخاوندنا کا حاصل بالمصدر یا اسم مصدر۔

(۳) براش۔ بقول بران بفتح اول بر وزن و معنی خراش و زخم است۔ صاحبان سروری
ورشیدی و جہانگیری فرمایند کہ بمعنی خراش باشد کہ خراش نیز گویند۔ صاحبان نامری و جامع
و سراج و انند ہر ان شان مولا کت عرض کند کہ ماخذ این برش است کہ حاصل بالمصدر
بریدن می آید فارسیان الف زائد بعد رای ہلہ زیادہ کردہ بمعنی خراش استعمال کردہ مصدر
(بر اشیدن) کہ بمعنی خراشیدن می آید از بہمن اسم مصدر وضع شد (ار ۹۰) خراش بقول
صاحب آصفیہ۔ فارسی اسم مؤنث۔ رگڑ۔ چھیلن۔ زخم۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ گھاو
بریش (خواجہ وزیرؒ) ہون وہ بکس مرے لاشہ پہ نہ روئیکا کبھی ز زخم تن بھی نہ مرے حال چکر بیان
(۴) براش۔ بقول نوید و شمس بمعنی فشردن باشد و گیکہ کسی از محققین فرس ذکر این نکرد۔
اگر سند استعمال پیش شود تو انہم عرض کرد کہ اسم جاد فارسی زبان باشد (بر اشیدن) بدین
نیامدہ (ار ۹۰) پنوڑ۔ بقول آصفیہ اسم مذکر۔ پنوڑ نا کا حاصل بالمصدر۔

(۵) بر اش - بقول نویسنده یعنی بریدن باشد دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد مولف
عرض کند که مزید علیه برش است و اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که اسم جابد باشد
نه اسم مصدر که مصدر بر اشیدن یعنی بریدن نیامده (ارو) برش بقول آصفیه - فارسی
اسم مؤنث باشد و لا تشدید - کات -

(۶) بر اش - بقول شمس - یعنی وزیدن نیز آمده و دیگر کسی از محققین فرس با و نیست مولف
عرض کند که مابدون وجود سند استعمال قول شمس را کافی ندانیم (ارو) پننا - جیت و ایلنا -

بر اشتر سرفرو کردن
مصدر اصطلاحی مراد بر اشتر سرفرو کردن که گذشته و شد

بقول بهار و اندک کنایه از امری که بنایت اشکارا
هم با سنجاند که مولف عرض کند که تسامح بود
باشد از این پنهان کردن خواستن و فرایده معنی
حقیقی هم مثل است فاعل (مولوی منوی) بر اشتر

نشینی و سیرا فرو کنی و در شهری روی که نشیند
مرمرا و مولف عرض کند که ازین سند -
مصدر اصطلاحی (بر اشتر نشستن و سرفرو کردن)

حاصل می شود که کنایه باشد از او پنهان کردن امر
معروف (ارو) ایسی بات کا پوشیده کرنا جو
مصدر اصطلاحی (بر اشتر نشستن و سرفرو کردن)

بر اشیدن
بقول بهار (ارو) بر وزن معنی
خراشیدن باشد و فرایده که کامل التصریف
است و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد

بر اشتر نشستن
استعمال - بقول بهار و اندک

<p>(۳۳) برایشین - بقول بحر معنی پاشین باش دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مولف عرض کند که اسم مصدر این برآش بجای خودش نکر شد (ارو) چهر کنا - دیکهو برآش کے پہلے منے -</p>	<p>مولف عرض کند که اسم مصدر برآش وضع کرده اند که بجای خودش گذشت (ارو) زخمی کرنا - بقول آصفیه - جراحت پہنچانا - مجروح کرنا - چوٹ لگانا - (سوراج کرنا)</p>
<p>(۳۴) برایشین - بقول شمس معنی زیبا نمودن دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مولف عرض کند که اسم مصدر این برآش معنی زیبا شدنی دانیم که صاحب شمس این معنی را ازین مصدر چگونہ پہل کردند مثال ندارد و محاصرین عجم ازین سیکت اعتبار در انشا (ارو) کسی چیز کو خوبصورت اور خوشنما اور خوب ظاہر کرنا</p>	<p>(۳۵) برایشین - بقول بحر ضمیمہ برهان فرو نشاند صاحب مؤید بحوالہ زفا گویا فرماید کہ معنی فرو نشاند باشد - صاحبان موارد و انند و هفت هم ذکر این کرده اند مولف عرض کند کہ برآش اسم مصدر این است کہ بجایش گذشت (ارو) چٹھانا - جیسے گے گرد چٹھانا -</p>

براحت استعمال اصطلاح - بقول بحر ضمیمہ برهان معنی است در انشا و کلام در ابتدا
 کلام بنفیسہ چنانکہ کہ دل بر مقصد و معنی بر مراد باشد صاحب مؤید بذیل لغات فارسی این
 جاداد فرماید کہ نام صنعتی است کہ در ابتدای کلام اعلام مقصود و مراد باشد صاحب
 غیاث بذیل برآست فرماید کہ بر اعتدال استعمال نزد اہل بدیع عبارتست از آنکہ شاعر
 یا فطشی در ابتدای خطبہ کتاب یا در مطلع قصیدہ الفاظی چند ذکر کند کہ شعر بر مطلب باشد
 و بحوالہ شنب آر کہ استعمال بمعنی بانگ کردن کوک بوقت ولادت است ظاہراً و
 تشبیہاً آنست کہ چون مجرب بانگ کردن مولود بوقت ولادت شناختہ می شود کہ پسر است

یاد ختر همچنین از صنعت مذکور بدالات الفاظ متناسبہ در شرح کتاب و قصیدہ دریافتہ می
 کہ این کتاب و قصیدہ در فلان مضمون و فلان احوال است مولف عرض کند کہ منظر
 عرب است بہ ہین معنی اصطلاحی و فارسیان استعمال این کردہ اند و آن جزم نہ باشد
 کہ در حمد و نعت بصفت تجنیس الفاظی استعمال کردہ می شود کہ ازان خوانندہ می داند کہ این
 کتاب متعلق بہ فلان فن است چنانکہ غیاث در دیباچہ خود (و ہونہا) صراحہ لالی بیان
 و صحاح جو اہر تبیان حمد محمودیت کہ در کیتای قاموس اسم سائیش تاج اسامی و از باب
 فرہنگ است لا مخفی مباد کہ صراح و صحاح الجوہری و قاموس و تاج ہر چہ نام فرہنگ
 ہست و این ہر چہ الفاظ در حمد غیاث بہ معنی اسمی کتب مشتمل شد بلکہ تجنیس اسمانی
 دیگر استعمال یافت و ہین است براعت استہلال (ارو) (براعت استہلال) اردو
 بھی مشتمل ہے صاحب فرہنگ آصفیہ نے اسکو ترک فرمایا ہے۔ اس صنعت کو کہتے ہیں جو
 دیباچہ کتاب اور حمد و نعت میں ایسے الفاظ کا استعمال بصفت تجنیس کیا جاوے جن کے
 دوسرے معنوں سے یہ بات ظاہر ہو جائے کہ وہ کتاب کس فن میں ہے۔ (روشن)

<p>پہر ارغ بقول بہ ان و باح با تشدید ثانی لیکن صحیح برای ہمد است و لفظ عربی است چنانکہ از کسر اللغٹ معلوم می شود و از ہتی کا ہم مخفی مباد کہ ہر ارغ بقول شہرہ و ہب بہ ہین نشر زن آمد۔ صاحبہ بمعنی بہ زبان او موعده عرض کند کہ نظر بر اعتبار صاحبہ ہائے کہ از</p>	<p>بر وزن دباغ و قصا و قصہ کنندہ را گویند خان آرزو و سراج فرماید کہ بشہید ہر وزن صبارہ بمعنی قصہ کنندہ و قصا و در فصل برای موعده در بہ ان آمد و قوسی برای ہمد نوشتہ</p>
---	--

<p>این مرکب است از عالم برانگیز و کلمه بر وینجا زائده باشد صاحبان جهانگیری و ناصری و مؤید و موارد و تفسیر و اندک هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که صراحت ماخذ بر مصدر (آغالیدن) بجایش مترک شد ازینجا است که تلفاتی یافت کنیم که آغال اتم مصدر آن است فارسیان بزیادت تحتانی و علامت مصدر آن مصدری ساخته اند که بجایش گذشت این مزید آنست یگزینج (ارو) و کیهو آغالیدن و بر آغالیدن (۲) بر آغالیدن - بقول مؤید یعنی دور کردن باشد و گیکسی از متحققین مصادر ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که مزید علیه (آغالیدن) بزیادت کلمه بر و اسم این مصدر همان آغال که گذشت ولیکن آغال یا آقا یعنی دور نهادن و آغالیدن هم بدین معنی نیست ولیکن متعدی آن (آغالانیدن) که بجایش گذشت یعنی بیچ دانیدن و حلقه کنانیدن آمده - پس اگر</p>	<p>اہل زبانست اگر این را بر برای ہملہ عوض زای ہو ز صیح دانیم - مفرس باشد بر سبیل تبدیل چنانکہ انیران و انیزان - واروند و بازگویند - (ارو) فساد - بقول آصفیہ - عربی - اتم نہ فصد کھولنے والا - رگزن - نشتر زن - جراح - بر آغالانیدن بقول بحر متجدی بر آغالیدن باشد کہ می آید و فر باید کہ کامل التصریف است و گیکسی از متحققین مصادر ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند کہ صراحت ماخذ بر لازم این می آید - (ارو) برانگیزتہ کر وانا - بر آغالیدن بقول بران بالام بروزن سرپادیدن را، یعنی برانگیزتن و تحریر کردن باشد شخصی را بر چیزی و کاری صاحب بحر فرما کہ کامل التصریف است و مضارع این بر آغالہ صاحب رشیدی فرماید کہ بمعنی برانگیزتن باشد کہ بازی تحریر و اغرا گویند چنانکہ در لغت آغالیدن گذشت خان آرزو در سراج فرماید کہ</p>
--	---

سند استعمال این معنی بدست آید تو انیم عرض کرد که
 من وجه چهار معنی اول باشد (ارو و) چکر گانا
 (۴) برا غالیین - بقول مؤید یعنی فرستادن
 و گیر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده مؤلف
 عرض کند که جزین نیست که مزید علیہ آغالیین
 است (که گذشت) بزیادت کلمہ بر - در اولش
 ولیکن آغالیین بدین معنی نه گذشت و در آغال
 هم که اسم مصدر این بجایش مذکور شد این معنی
 نیست اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که
 مجاز معنی اول باشد که (بر نگینتن) شامل است بر (بر انگینتن) و
 هم مخفی باشد که این مبتدل (بر آغالیین) باشد که بجایش مذکور
 به تبدیل مودوده با مقصود (ارو و) یعنی بقول آصفیہ روا
 برا غالیین | بقول برهان بر وزن جاکشید

و کلمہ بر در اینجا زائد است صاحب مؤید فرما
 که بفتح نغته است در بر غلانیین یعنی تحریص
 کردن - صاحب موار و گوید که معنی بر انگینتن و
 تحریص کردن شخصی را بر چیزی یا کاری صاحب
 غیاث گوید که کسی را بر جنگ تیز کردن مؤلف
 عرض کند که غیر از این نیست که مخفف (بر آغالیین)
 باشد یعنی اولش بحد الف پنجم شامل بر همه
 معانی (ارو و) و کیهو برا غالیین -
 (۲) برا غلیین - بقول مؤید معنی دور کردن
 باشد و گیر کسی از محققین فوس باو نیست مؤلف
 عرض کند که صراحت کافی بر معنی اول این کرده
 اهم دیگر هیچ (ارو و) و کیهو برا غالیین کے
 دو معنی -

(۳) برا غلیین - بقول مؤید معنی فرستادن
 باشد و گیر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده
 مؤلف عرض کند که صراحت کافی بر معنی
 اول این گذشت (ارو و) و کیهو برا غالیین
 بحر فرماید که سالم التصریف است خان آرزو در
 سراج فرماید که این مرکب است از عالم بر انگینتن

کے تھیرے سے۔

بر اغو | بقول شمس لغت فارسی است بمعنی

مادہ گاو۔ دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد

مؤلف عرض کند کہ صاحب لغات ترکی اینا

بہین معنی لغت ترکی گفته۔ جزین نیست کہ

فارسیان استعمال این در فارسی ہم کردہ اند

و تسامع صاحب شمس است کہ این را لغت

فارسی نوشتہ (اروو) گائے بقول آصفیہ

ہندی۔ اسم مؤنث۔ مادہ گاو۔ گوا۔ بقرہ۔

دھن جیسے گائے نہ بچی۔ نیند آئی اچھی۔

بر اغولاجی | بقول شمس لغت فارسی است

بمعنی مادہ گاو و آبی دیگر کسی از محققین فرس

این را نیار و مؤلف عرض کند کہ شک

نست کہ این لغت فارسی نباشد کہ در محققین

(بر اغو) گذشتہ و محققین ترکی ازین لغت

ساکت و جاوارد کہ لغت صحیح (بر اغولاجی)

باشد کہ موافق قیاس است تسامع صاحب

یا غلطی کاتب بیش نیست کہ تحریف کردہ است

واللہ اعلم بحقیقۃ الحال۔ (اروو) آبی گاو۔ مؤنث

بر افتاد | بقول شمس لغت فارسی است

بمعنی ہاک شدہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان

ذکر این نکرد (خواجہ شیرازہ) بس تجربہ کردیم

درین دار مکافات و بازرگشان ہر کہ ذر

افتادہ بر افتاد و مؤلف عرض کند کہ ماضی

مطلق (بر افتاد) است کہ می آید۔ ضرورت

نداشت کہ مشتقاتش را مثل اسم جامد ذکر

کنند (اروو) دیکھو بر افتاد۔

بر افتاد | بقول بہار و اند و موارد

(ا) دور شدن و نابود شدن صاحب بحر فرمایند

کامل التصریف است (لما عبد اللہ التلی) (۵)

کہ چون رفت آئندہ در میان و بر افتاد

دار و مدار از میان و (باقر کاشی) (۵) کسرا

بہم سادگاری نماید و محبت بر افتاد و یاری

نماید و (ظہوری) (۵) تا از نظرت نظر نیفتد و

<p>را گویند (خواجہ جمال الدین سلمان ۵) برقع عا تو عافیت و لها بر دیز عافیت بار بر افتاده دور قمر است از مؤلف عرض کند که ما هتوز که افا و هسنی مغولی کند زیاده کرده اند بر ماضی مطلق افتاد و معنی مغلوب بجا است و معنی حقیقی این از پافتاده - (ار و و) منکوب بقول آصفیه - عربی - جفت - غلبه کیا گیا - عاجز - ہارا ہوا - زیر میفزوج - و با ہوا - (گرا ہوا)</p>	<p>زان چہ نقاب بر نیفتد مؤلف عرض کند کہ حقیقتہ مراد و مراد علیہ افتادن است و بہا و بمعنی دور شدن چنانکہ (بر افتادن دار و مدار) و (بر افتادن مجت) و (بر افتادن نقاب) و ہمین معنی بر سنی و وار دہم افتادن ہم مذکور شد (ار و و) دور ہونا محدود ہونا نا بود ہونا -</p>
<p>پرا فراختن بقول نوار دہننی را نصب کردن باشد (نظامی ۵) بسیر سپہرا خنجن ساق ترازوی انجم ہرا خراختند از صاحب فرنگ قدائی فرماید کہ بمعنی برپا نمودن و بلند کردن چادر و خیمہ و دنیا و کالج است مؤلف عرض کند کہ (۲) بلند کردن ہم مراد و مراد افراختن است کہ گذشتہ کلمہ تکرار این را مذکور نہ اند تاکیدی معنی کند و بس چنانکہ (۱) کھڑا کرنا دیکھو</p>	<p>(۳) بر افتادن - بقول ہر ستیزہ کردن گیر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مؤلف عرض کند کہ اگرچہ مستعمل پیش نہ شد لیکن معاصرین عجم ہر زبان دارند و این اثر کلمہ بر است کہ بمعنی پیدا شد و معنی لفظی این فتادن بر کسی کہ کنایہ از ستیزہ کردن است (ار و و) لڑنا - بقول آصفیہ - جگہ لڑنا - تکرار کرنا خصومت کرنا (ذوق ۵) شور و فتل یک یون ہے دختر ریز یک کسی آشنا سے لڑتی ہے بر افتاده بقول بہار و انند مغلوب و ناتوان</p>

<p>ایستاد و ادن (۲) بلند کرنا - بقول اصفیه</p>	<p>بقول اند بجا که فرهنگ</p>	<p>بقول اند بجا که فرهنگ</p>
<p>کرنا - او بجا اٹھانا -</p>	<p>بمعنی (۱) روشن نمودن و مشتعل ساختن است</p>	<p>بمعنی (۱) روشن نمودن و مشتعل ساختن است</p>
<p>الف) برافراختن ترازو</p>	<p>استعمال یعنی نصب</p>	<p>صاحب فرهنگ فدائی فرماید که بمعنی (۱) برافراختن است</p>
<p>کردن ترازو و باشندند این از کلام نظامی بر (برافراختن)</p>	<p>که روشن کردن آتش و مانند آن باشد و هر که</p>	<p>که روشن کردن آتش و مانند آن باشد و هر که</p>
<p>نکرده شد موقوف عرض کند که خصوصیت ترازو نیست</p>	<p>بر سر آن آمده آن را روشن تر گردانید و در نظر</p>	<p>بر سر آن آمده آن را روشن تر گردانید و در نظر</p>
<p>و باید که این را ..... (۵)</p>	<p>شیخ از شعله حسن تو برافروخته است بزرگ را و</p>	<p>شیخ از شعله حسن تو برافروخته است بزرگ را و</p>
<p>ب) برافراختن چیزی</p>	<p>قائم کنیم که بمعنی بلند کردن</p>	<p>پرزده پروانه پروانه مایه موقوف عرض کند</p>
<p>چیزی هم باشد چنانکه برافراختن علم و لوا و غیر ذلک</p>	<p>که مزید علیه افروختن است بزیادت کلمه هر</p>	<p>که مزید علیه افروختن است بزیادت کلمه هر</p>
<p>(ارو) (الف) ترازو قائم کرنا - کھر کرنا ب علم</p>	<p>که هیچ معنی نکند و لازم هم می آید یعنی روشن شدن</p>	<p>که هیچ معنی نکند و لازم هم می آید یعنی روشن شدن</p>
<p>قائم کرنا - بلند کرنا -</p>	<p>(ارو) روشن کرنا - بقول اصفیه - چمکانا - اجاگر</p>	<p>(ارو) روشن کرنا - بقول اصفیه - چمکانا - اجاگر</p>
<p>برافراشتن</p>	<p>بقول اند بمعنی بلند کردن باشد</p>	<p>بقول اند بمعنی بلند کردن باشد</p>
<p>صاحب فرهنگ فدائی فرماید که مراد برافراختن</p>	<p>کرنا - درخشان کرنا - روشن هونا - بقول اصفیه</p>	<p>کرنا - درخشان کرنا - روشن هونا - بقول اصفیه</p>
<p>باشد دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد موقوف</p>	<p>جلنا - چمکانا -</p>	<p>جلنا - چمکانا -</p>
<p>عرض کند که شک نیست که این مراد (برافراختن)</p>	<p>(۲) برافروختن - بقول سوار و بمعنی آراسته</p>	<p>(۲) برافروختن - بقول سوار و بمعنی آراسته</p>
<p>است و مزید علیه (افراشتن) که گذشت و کلمه برافروختن</p>	<p>شدن (نظامی ۵) چو را د آن گرامی بعال</p>	<p>شدن (نظامی ۵) چو را د آن گرامی بعال</p>
<p>اول این زانکه تائید معنی حقیقی کند - (ارو)</p>	<p>چنین بزرگوار و خست باغ از نهال چنین بزرگوار</p>	<p>چنین بزرگوار و خست باغ از نهال چنین بزرگوار</p>
<p>کسی از محققین مصادر این را نیاورد و موقوف</p>	<p>عرض کند که مجاز معنی اول است و شندی هم می آید</p>	<p>عرض کند که مجاز معنی اول است و شندی هم می آید</p>
<p>بلند کرنا - نصب کرنا - دیکھو برافراختن -</p>	<p></p>	<p></p>

چنانکہ (برافروختن چہرہ) و (برافروختن مجلس) لازم و مستعدی ہر دو آمدہ (ارو) باغ کا آرا

ہونا۔ آراستہ کرنا۔

بمعنی رونق دادن و آراستہ کر دینا۔ بمعاصرین

مصدر اصطلاحی بمعنی

برافروختن رخ

عجم بزرگان دارند۔ (ارو) آراستہ کرنا۔

سرخ شدن رنگ رخ باشد و این متعلق بمعنی

(آئین گزفتن) آراستہ کرنا۔ دیکھو (آراستن)

دوم و سوم برافروختن و سندش ہا بنجا از کلام منا

(عجم) برافروختن۔ بقول فرہنگ فدائی

نک گزشت مؤلف عرض کند کہ خصوصیت رخ

سرخ شدن رنگ چہرہ است بنا گہاں از

نباشد بلکہ با چہرہ و روی و امثال آن ہم اصناف

یورش ختم و مانند آن (صائب) رخسار

میتوان و مستعدی ہم۔ چنانکہ (خواجہ حافظ) اندک

گل رنگ ہون برافروزد و بہ چشم حلقہ آن زلف

چہرہ برافروخت دلبری داند (ارو) چہرہ کا

آب سیکر و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این

سرخ ہونا۔ کرنا۔

نکر و مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی اول است

استعمال۔ بمعنی روشن

برافروختن شمع

و بس لازم و مستعدی ہر دو آید (ارو) غصہ

کردن و مشتعل ساختن شمع باشد و این متعلق است

سے چہرہ کا رنگ سرخ ہو جانا۔ غصہ سے چہرہ

بمعنی اول برافروختن و سندش از کلام ظہوری

کو لال کرنا۔ سرخ بنانا۔

ہا بنجا گزشت مؤلف عرض کند کہ لازم ہم

مصدر اصطلاحی بمعنی

برافروختن باغ

می آید (ارو) شمع روشن کرنا۔ ہونا۔ چراغ

آراستہ شدن باغ متعلق بمعنی دوم برافروختن

جلانا۔ چراغ روشن کرنا۔ بقول آصفیہ۔ دیا با

و سندش از کلام نظامی ہا بنجا گزشت مؤلف

چراغ جلنا۔ بقول روشن ہونا۔ دیا جلنا۔

عرض کند کہ بمعنی مستعدی ہم استعمال توان کرد کہ افروختن

(۱۴۱)

(۱۴۱)

(۱۴۱)

برافروختن موم

مصدر اصطلاحی۔ بقول

ارامہ یعنی براگنختن بھنگ باشد دیگر کسی از محققین

انند بخوالہ فرہنگ سکندر نامہ عبارت از گفتن

مصادر ذکر این نکر دمؤلف عرض کند کہ

سخن نرم باشد دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این

(افزولیدن) بجای خودش گذشت و کلمہ بر

نکر دمؤلف عرض کند کہ حیث است کہ سند

درین زائد است و بس۔ شامل ہر ہمہ معانی

استعمال پیش نہ کرد۔ موافق قیاس است کہ کناہ

پس مزید علیہ آنست (دیگر ہیچ زارو) دیکھو

باشد۔ مشتاق سند استعمال باشیم (زارو) نرمی سے

افزولیدن کے دوسرے معنے۔

گفتگو کرنا۔ نرم بات کہنا۔

برافروود

اصطلاح۔ بقول انند بخوالہ فرہنگ

دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر دمؤلف

فرنگ بالفتح و فتح الف وسکون فاو ضم ر انت

عرض کند کہ بنیال مشتاق است یعنی اول و

فارسی است یعنی زیر بالا و سر ازیر۔ دیگر کسی از محققین

مجاز آن کہ افزولیدن ہم یعنی انگنختن بھنگ

نرس ذکر این نکر دمؤلف عرض کند کہ (سر ازیر)

وہ سرکار آوردن گذشت (زارو) دیکھو

مقابلہ سر بالا بجای خودش می آید کہ بمعنی زیر و بالا

افزولیدن کے دوسرے معنے۔

مشتاق سند استعمال باشیم۔ بظاہر کلمہ بر بمعنی علی است

(۳) برافروود یعنی بقول انند بمعنی تقاضا

ولفظ فرو و مزید علیہ فرو بمعنی زیر و الف اتصال

نمودن دیگر کسی ذکر این نکر دمؤلف عرض

میان ہر دو زارو) نیچے اوپر۔ بقول آصفیہ

کند کہ مراد و مزید علیہ افزولیدن کہ بپاش

تایں فعل۔ اوپر تے۔ تے اوپر۔ ایک پر ایک۔ تہ و بالا

گذشت (زارو) دیکھو افزولیدن کے

برافروولیدن بقول انند بالفتح و ضم زای فارسی

پہلے معنے۔

<p>(۴) برا فز ولیدن - بقول انشد بحوالہ فرہنگ رنگ بمعنی پریشان ساختن باشد دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده مؤلف عرض کند کہ مراد و مزید علیہ همان افز ولیدن کہ گذشت (۵) وکیو افز ولیدن کے تیسرے معنی - (۵) برا فز ولیدن - بقول انشد بمعنی دور گرد ہر چیز باشد خصوصاً گردی کہ برجامہ نشین دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده مؤلف عرض کند کہ مراد و مزید علیہ همان افز ولیدن چنانکہ بمعنی سوش گذشت (۶) وکیو افز ولیدن کے تیسرے معنی -</p>	<p>نہ فاجدل کرد و سگ را سگ نوشت و معنی دوم نمی دانیم کہ از کجا پیدا کرد - باشد کہ در معاصریش زنی بدست بدین اسم موسوم باشد - بدون استمال - اعتبار را نشانید (۷) و (۸) برافش (۱) ایک پتھر کا نام (۲) ایک عورت کا نام جو بدست مین ضرب المثل تھی - برافشاندن بقول سوار در حرکت دادن چیزی را بطریق معهود و فرمایہ چون دست برافشان و دامن برافشاندن و پر برافشاندن و آستین برافشاندن - صاحب بہار عجم معنی برافشان را مقید بلفظ دست کرده و اللہ اعلم چہ فرماید (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) بالای من یز برفشاند دست و بند جان فشاند من یز (سعدی) قاضی ار با نشین - برفشاند دست را بر تخت گری خورد و خورد و در دست را بر مؤلف عرض کند کہ مزید علیہ افشان است کہ بجایش گذشت - کلمہ بہر ان زائد بقول شمس لنت فارسی است (۲۱) نام سگے است (۲۲) نام عورتی کہ بشومی مثل است بمحققین فارسی زبان ازین لنت ساکت مؤلف عرض کند کہ برافش بہ تان عوض فالع عرب است بقول تنجب نام سگے - بنی تحقیقی صاحب شمس پیش نیست کہ بزبان یک نقطہ قاف</p>
--	--

دیگر هیچ - مخفی بسا که مرکبات این در محقق می آید
(ارو) و یکسو افشاندن -
(ارو) و یکسو ایمان افشاندن -

(۲) بر افشاندن - بقول موارد نشان کردن و صاحب
(۱) بر افشاندن بوسه | مصدر اصطلاحی - یعنی

(۵) بیاد جلوه ای سر و روان تا جان بر افشاندن و
بیفشاندن زلف کا فر کیش تا ایمان بر افشاندن و در حافظ
(۵) همچو جسم یک نفس باقی است بی ویدار تو و چهره
بنام دلبر تا جان بر افشاندن و چو شمع و (ارو) نشان کرنا
بقول آصفیه - پنجا و کرنا - بکیرنا - و ارنا - صدق
کرنا - قربان کرنا و کی (۵) آتش آتش که حشرین و
بوسه دنیا - بوسه لینا -

(۱) بر افشاندن پر | مصدر اصطلاحی - مراد
دافشاندن بال (که بجایش گذشت - معاصرین
بر افشاندن آستین | مصدر اصطلاحی - همانا

که بر آستین بر افشاندن (گذشت و اشاره این
بر منی اول و بر افشاندن) مذکور (ارو) و یکسو
آستین افشاندن -

(۱) بر افشاندن ایمان | مصدر اصطلاحی -
معنی نشان کردن ایمان باشد متعلق به معنی دوم
بر افشاندن و مندرش از کلام صاحب و حافظ همدرا بخا گذشت

(ارو) جان نشان کرنا -
(ارو) جان نشان کرنا -

(۱۱۱۱)

برافشاندن دامن از چیزی

مصدر مطلق

مراد از افشاندن دامن از چیزی (که بجایش گذاشت

و اشاره این بر معنی اولی در برافشاندن مذکور

شد (ارو) و یکم در افشاندن دامن از چیزی (

برافشاندن دست) مصدر اصطلاح بقول

اندر بحواله فرهنگ فرنگ (۱) کنایه از قصه و

وندش از کلام فغانی و سعدی بر معنی اول برافشا

گذشت موقوف عرض کند که با وجود کردن

مخصوص با معنی اول افشاندن متعلق و (۲)

بزیادت (بر چیزی) مراد از افشاندن دست

بر چیزی (که بجایش گذاشت (ارو) (۱)

و جدا کرنا بقول آصفیه سرست هوا - خوشی یا ذوق

بین جھومنا - اچھلنا - کودنا (۲) و یکم در افشاندن

دست بر چیزی -

برافکندن بقول ضمیمه برهان شیخ اول

(۱) دور کردن صاحب بحر فرماید که کمال التصریف

باشد صاحب سوار گوید که معنی برداشتن است

صاحب فرهنگ فدائی تصریح فرماید که آن چنان

است که چیزی را بلند کنند یا بسوی زمین افکنند

یا اینکه رویه بالا اندازند (مرزا بیدل ۵) هستی

نیست بیدل غیر اظهار عدم یا تا خوشی پرده از رخ

برنگند آواز داد (۲) صاحب ۵) معنی بی لفظ را

ادراک کردن شکل است از برسیگن زینهار از

چهره نازک نقاب از موقوف عرض کند که معنی

افکندن است بزیادت کلمه برهان متعلق به

چهاردهم و کلمه برتاکی معنی کند (ارو) (دور

کرنا - جدا کرنا - اٹھانا -

(۲) برافکندن - بقول ضمیمه برهان و بحر معنی

فرستادن باشد دیگر کسی متحققین مصادر ذکر این

نکرد موقوف عرض کند که مشتاق سند باشیم که

این معنی بر (افکندن) نیامده و با ما خد هم هیچ

تعلق ندارد (ارو) بمعنی - بقول آصفیه

ارسال کرنا - اباغ کرنا - روانه کرنا - بھجنا -

(۳) برافکندن - بقول سوار و معنی انداختن باشد

صاحب اندہ بجا کہ فرہنگ فرنگ ذکر این کرده
عرض کند کہ مراد منی و واژ دہم انگندن کہ
فرماید کہ بمعنی برانداختن باشد در خلاق المعانی کمال
اسماعیل (۵) آن روی را بہر کس منہای اللہ شد
یا پردہ ہر انگن یا برقی فردال کو مکتوفت عرض
کہ مراد منی اول انگندن کہ گذشت و مزید علیہ
آن دیگر ہیچ (اروو) دیکھو انگندن کہ پہلے سنے۔

(۴) براگندن۔ بقول موار و بمعنی خراب و نہدم
کہ دن صاحب فرہنگ فدائی آر د کہ بمعنی ویران
کردن باشد (شیخ عطار) تا بر رخ تو نظر نگندم
بنیاد وجود بر فگندم یا مکتوفت عرض کند کہ مراد
سنی و واژ دہم انگندن است کہ گذشت و من
متعلق بمعنی اول ہم (اروو) دیکھو انگندن کہ
پہلے اور بارہویں سنے۔

(۵) براگندن۔ بقول موار و بمعنی موقوف و
ناہو کردن دیگر کسی از محققین مصارف ذکر این بکنہ
رحیم ثنائی (۵) است تو بر فگندم گرم گشتن سپا گند
دست نگرود و دیگر رنگ ستان از حنائی مکتوفت
بر فگندن پروہ از رخ و از عارض و غیرہ

(۳۱۲)

(۳۱۲)

(۳۱۲)

<p>پردہ از عارض ز تاب رشک بگذارش و زار و پردہ چہرہ اور رخسار سے اٹھانا۔</p>	<p>افگند و مرغ ہو ہو زرد ہو نہ ز دست پیالہ چہ سبکینی ہی نہی ز (ارو) نقاب اٹھانا۔</p>
<p>بر افگندن رسم استعمال۔ یعنی موقوف گرد رسم باشد متعلق بمعنی پنجم بر افگندن و سندش از حکیم ثنائی ہما بخاکدشت (ارو) رسم کو موقوف کرنا۔</p>	<p>بر افگندن نقاب چہرہ و رو و عذر بمعنی برداشتن نقاب باشد متعلق بمعنی اول بر افگندن (انوری) ای چون دل شب جوانی و راحت نہا</p>
<p>بر افگندن نقاب استعمال بمعنی برداشتن نقاب باشد و این متعلق است بمعنی اول بر افگندن (خواجہ شیراز) چو گل نقاب بہ آہستہ (ارو) چہرہ وغیرہ سے نقاب اٹھانا۔</p>	<p>از روی سفیدہ دم بر افگند نقاب (و صاحب ۵) کہاں کار کمال آتشی ہمواری خواهد بود بر افگن از عذر خود نقاب نقاب اٹھانا۔</p>
<p>براق بقول شمس بالضم لغت فارسی است بمعنی مرکبی کہ حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم شب بران سوار شدند و قبیل بالضم اسپ بہشتی کہ حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بران سوار شدہ تاسجد اقصیٰ رفتہ بودند بوقت معراج و از انجا پہر جبریل تاسدرۃ المنتہی و از انجا بر خیزم تا کرسی و از انجا بر رفت تا عرش دانوی ۵ ایش براق نطق و بدو براق نطق ناطقش را زمین پر مولا کف عرض کند کہ براق بالضم بروزن خراب لغت عرب است۔ صاحبان منتہی الارب و منتخب می فرمایند کہ آن کلمات از خرو خرد تر از استر بود۔ فارسیان استہ در فارسی کردہ اند و دیگر پنج (ارو) براق۔ بقول آصفیہ عربی۔ اسم مذکر۔ ایک مشہور بہشتی (خچر سے چھوٹا۔ گدھے سے بڑا) چوپایہ جبریل شب معراج کو رسول مقبول سوار ہوئے۔</p>	<p>براق براق آوردن استعمال صاحب آصفی ذکر انہ کرودہ از سپاہ سنی ساکت و از سند پیش پیش</p>

<p>علیه السلام و جمشدهم ولیکن در جائیکه بانگین و وحش و طیر و دیو پری گفته می شود مراد از سلیمان علیه السلام است و در جانی که با جام و پیاله مذکور می گردد مراد از جمشید و انجا که با آئینه و سدر نام برده می شود اسکندر مراد باشد و این (انتهی) پس براق جم مرگب اضافی است بمعنی براق سلیمان (ارود) براق جم فارسیون نے اُس ہوا کا نام رکھا ہے جو سلیمان علیہ السلام کی مسخر تھی۔</p>	<p>بمعنی حاضر کردن براق است (ملا جانی ۵) پسج راه عرشت کردم اینک براق براق برق سیر آوردم اینک براق (ارود) براق حاضر کرنا۔ براق براق برق تاز استعمال۔ بقول ضمیمہ ہر و بحر کنایہ از اسپ جلد و ونده و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این تکرر مؤلف عرض کند کہ مرگب توضیحی است بمعنی براق تیز رو۔ اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ براق را برہیل مجاز بمعنی اسپ گرفته اند (ارود) تیز رو گھوڑا۔ مذکر براق جم اصطلاح۔ بقول برہان و بحر و ضمیمہ ناصری و ضمیمہ جہانگیری و انند و رشیدی را، کنایہ از بادی است کہ تحت سلیمان علیہ السلام رامی برد صاحب جامع فرماید کہ کنایہ از بادی کہ بحضرت سلیمان مسخر بود (ابوالفرج ۵) ای باد</p>
<p>(۴) براق جم۔ بقول ضمیمہ ناصری کنایہ از اسپ صاحب شمس گوید کہ بمعنی اسپ جم باشد و دیگر کسی از اہل لغت ذکر این تکرر مؤلف عرض کند کہ مجاز باشد (ارود) جمشید کا گھوڑا۔ مذکر۔ براق چہارم فلک اصطلاح۔ بقول ضمیمہ برہان و بحر و انند و ہفت را، کنایہ از آفتاب است مؤلف عرض کند کہ مرگب اضافی است (ارود) و کچھ آفتاب کے دوسرے معنی</p>	<p>ہوای براق جم تو ای قاصد روم ای رسول چین مؤلف عرض کند کہ جم بقول برہان بفتح اول و سکون ثانی بمعنی پادشاہ بزرگ باشد و نام سلیمان</p>

(۲) براق چهارم فلک - بقول ضمیر برہان شد احتمال ہم پیش نکرده اند و معاصرین عجم ہم بر بن بحر کنایہ از فلک ہفتم ہم گفتہ اند صاحب مؤید ندارد موافق قیاس نیست و غیر از تسامح نباشد بحوالہ ادوات فرماید کہ ای آسمان ہفتم و فرماید کہ در اصطلاحات و تفسیر ہم بدین معنی آورده اند لیکن اگر آفتاب امی گفتی رو ابو دوی مؤلف غزنی ۵۰ پیچیدہ و چون خط نور بظلم کشند از براق خورشید گوید کہ معنی حقیقی نتیجہ تعلق با کنایہ ندارد و مؤلفین در لکام کشند (ارو) براق کو لکام دنیا۔

(۱۸۱)

براکوہ بقول برہان و جامع و جہانگیری و رشیدی و ناصر و سراج شمس و انند بفتح اول و ضم کاف و سکون داد و ہا نام کوہ ہے است کہ ما بین مشرق و جنوب قصبہ روش واقع است از ولایت فرغانہ نزدیک باند جان رحیم زاری تہستانی (از جہانگیری ۵) وقت برچیدن گوزا بر اکوہ رود و بہ کش باز پسین درہ رود و در کوش مؤلف عرض کند کہ وجہ تسمیہ این متحقق نشد کہ لفظ بر آچہ معنی بر کوہ زیادہ کردہ اند و جا دارد کہ الف زائد باشد و بر کوہ یعنی بالای کوہ باشد و نظر بر بلندی این کوہ بدین نام موسوم شدہ (ارو) براکوہ فارسی بین ایک پہاڑ کا نام ہے جو قصبہ روس کے جنوب و مشرق کے درمیان واقع ہے۔ اسم مذکر۔

براماسیدن بقول اند بحوالہ فرهنگ نگہ آماسیدن است و بس (ارو) و کچھو آماسیدن لغت فارسی است یعنی منقوع گشتن مانند ضمیر و عجین دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این کر و مؤلف عرض کند کہ بزبان کلمہ تبر مزینہ مصادر ذکر این کر و مؤلف عرض کند کہ اگر

<p>استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که مبتدل (بر لاسین) است که سین مهله بهای پوز بدل شود چنانکه خروس و خرده و راس و راه (ارو) و کچو براماسیدن - بقول اند بواله فرهنگ فرنگ و پس (ارو) و کچو براماسیدن -</p>	<p>مراد منه براماسیدن و براماسیدن است که گذشت و یک کسی از متحققین مصادر ذکر این نکرد موقت عرض کند که اگرند احتمال پیش شود تو انیم عرض کرد که بحد الف مخفف (براماسیدن) است براماسیدن</p>
<p>بران بقول اند بواله فرهنگ فرنگ بالضم و تشدید رالت فارسی است بمعنی تیز و برنده صاحب نوادر بنیل بریدن ذکر این کرده گوید که بمعنی قطع کننده باشد موقت عرض کند که اسم حال است از مصدر بریدن که می آید ضرورت نداشت که محقق اول الذکر این را بطور اسم جامد بیان کند (ارو) نیز - بقول آصفیه - نقیض کند - و صاردار - نوکدار - باطوط کاسنه والا - بران - برنده -</p>	<p>بر انداختن بقول موارد نوادر (۱) زیادت کلمه بر بر مصدر انداختن و بر انداختن خراب کردن و منهدم ساختن رطانی نظیری پیشاپوری (خانه) که می آید از همین است (ارو) خراب (۵) دل آگست که سرگشته رویت باشد و خانانها کرنا - منهدم کرنا -</p>
<p>و شکر خنده بر انداخته (مولانا السانی ۵) باز (۴) بر انداختن - بقول موارد موقوف و نابو از چشم ترم خانه بر انداخت فراق و آشتی دانستن کردن (نظامی ۵) چو بشکست از هیر بدشت خونین جگر انداخت فراق موقت عرض کند که مجرور (بر انداختن) مزید علیه انداختن است</p>	<p>بر انداختن (۴) بر انداختن - بقول موارد موقوف و نابو از چشم ترم خانه بر انداخت فراق و آشتی دانستن کردن (نظامی ۵) چو بشکست از هیر بدشت خونین جگر انداخت فراق موقت عرض کند که مجرور (بر انداختن) مزید علیه انداختن است</p>

(۱۰) برانداختن - بقول اند بجاله فرسنگ فنگ
 بند کرنا - روکنا -
 (۱۱) برانداختن - بقول فدا لای دورا فنگدن چیز
 بمعنی شکست دادن و بیک کسی از محققین مصادر
 است از جابے خودش - و بیک کسی از محققین مصادر
 ذکر این نکر دمؤلفت عرض کند که معنی مراد
 یعنی اگر کسی ای ابر زمین برانداخت گویا شکست
 است چنانکه ما اشاره آن کرده ایم (ارو) و بیک
 داو داو را مغلوب کرد - (ارو) شکست
 مغلوب کرنا -

(۱۱)

(۱۲) برانداختن - به تحقیق ما - بمعنی رسنیت چر
 خون برانداختن (عرفی) خنده جام جم گریا
 گر کیشیش خون براندازد (ارو) خون بهانا
 بمعنی حقیقی انداختن که مراد افکندن است
 و کلمه بر هیچ معنی نه کند و سندان از عرفی بر معنی دوازدهم
 این می آید (ارو) پهنکدینا - دال دینا -
 (۱۳) برانداختن - بقول اند بجاله فرسنگ فنگ
 بمعنی پریشان و پراکنده کردن و بیک کسی از محققین
 مصادر ذکر این نکر دمؤلفت عرض کند که
 سند استعمال می باشیم و مجاز معنی هشتم باشد (ارو)
 پرانده کرنا - پریشان کرنا -

(۱۲)

(۱۳)

(۱۴) برانداختن - به تحقیق ما - بمعنی بیرون آوردن
 و بیک خود براندازد (ارو) ترک کرنا - دور کرنا -
 بمعنی پریشان و پراکنده کردن و بیک کسی از محققین
 مصادر ذکر این نکر دمؤلفت عرض کند که
 و ظا هر کردن باشد (انوری) هر شراری که برانداخت
 دل از روی دهن و بر فلک دیدم رخشان شده

<p>انجم کردار بزرگ خاقانی (۵) اگر کسی شب غراب از خلق بزرگ بیضه آتشین براندازد (ارو) (۲۷۴۸)</p> <p>بمعنی نخستین برانداز ختن که گذشت و جاوید کلبین بمعنی یازدهم متعلق کنیم - مراد (بال و پیرانداختن) که بجایش مذکور شد - (ظهوری ۵) اوج پرواز نشان اگر کمال بزرگسند بال و پیر براندازند بزرگ (ارو)</p>	<p>نخلاندا - ظاهر کرنا -</p> <p>برانداختن آئین - مصدر اصطلاحی -</p>
<p>بمعنی معروف کردن آئین باشد متعلق بمعنی دوم برانداختن و سندنش از کلام نظامی همدرا بخاکد و آئین برانداختن (بجایش مذکور شد (ارو)) و یکپو آئین برانداختن -</p> <p>برانداختن بنیاد - مصدر اصطلاحی بمعنی خراب کردن و سندنم ساختن بنیاد باشد متعلق بمعنی اول برانداختن که گذشت (حافظ ۵) اگر غم لشکر انگیزد که خون عاشقان ریزد و من سنا</p>	<p>برانداختن آئین برانداختن -</p> <p>برانداختن اشک - مصدر اصطلاحی -</p>
<p>بمعنی ریختن اشک باشد متعلق بمعنی یازدهم بر انداختن که گذشت و همین است (اشک برانداختن) که بجایش مذکور شد (ظهوری ۵) چون ظهوری در آرزوی نثار بزرگ رشک گهر براندازد و بزرگ (ارو) آنسو بهانا - اشک پیکانا - و یکپوشک برانداختن -</p>	<p>برانداختن بر بیضه - مصدر اصطلاحی - بمعنی بیضه نهادن متعلق است بمعنی سیزدهم برانداختن و سندن این از خاقانی همدرا بخاکدشت (ارو) اندازینا -</p>
<p>برانداختن بال و پیر - مصدر اصطلاحی - بمعنی پرواز داشتن پرده باشد متعلق بمعنی چهارم برانداختن</p>	<p>برانداختن بال و پیر - مصدر اصطلاحی - بمعنی پرواز داشتن پرده باشد متعلق بمعنی چهارم برانداختن</p>

(۲۷۴۸)

(۲۷۴۹)

(۲۷۵۰)

(۲۷۴۸)

(۲۷۴۹)

(۲۷۵۰)

<p>و منهدم ساختن خانه باشد مراد از برانداختن خانان، متعلق بهی اول انداختن و سندنش از مولانا لسانی هدر رانجا نذر شد (ارو) گهر برادر کرنا</p>	<p>که مذکور شد (میر خسرو) پرده برانداز که چون لاشوم و پرده کشای در آتشوم و سند دوم از ظهوری بر معنی چهارم گذشت (ارو) پرده اٹھانا</p>	<p>(مذکور)</p>
<p>برانداختن خرد مصدر اصطلاحی - بهی ترک کردن خرد باشد سندان از عرفی بر معنی رواز دهم برانداختن گذشت (ارو) عقل کھوڑنا</p>	<p>برانداختن چاره مصدر اصطلاحی - بهی اندیشیدن و تجویز کردن چاره کار باشد متعلق بهی سوم برانداختن که گذشت و سندنش از کلام نظامی هذر رانجا گذشت (ارو) چاره کا سوچنا - تجویز کرنا</p>	<p>(مذکور)</p>
<p>برانداختن خون مصدر اصطلاحی - بهی رسین خون باشد متعلق بهی یازدهم برانداختن (ظهوری) که در اچون بلالہ بطراز مذکور خون تا کر بر اندازند و سندنش دیگر از عرفی شیرازی هانجا</p>	<p>برانداختن حساب مصدر اصطلاحی - بهی بهی بمل آوردن حساب باشد متعلق بهی سوم برانداختن و سندنش از کلام نظامی گنجی هذر رانجا مذکور شد (ارو) حساب کرنا</p>	<p>(مذکور)</p>
<p>برانداختن دم مصدر اصطلاحی - بهی بند کردن دم و کنایه از موقع سخن ندادن مر از عاجز کردن است متعلق بهی ششم برانداختن و سندنش از خواجہ نظامی هذر رانجا گذشت (ارو) دم بند کرنا - بقول آصفیہ خاموش کرنا - منہ بند کرنا</p>	<p>برانداختن خانان مصدر اصطلاحی - بهی خراب کردن و منهدم ساختن خانان باشد متعلق بهی اول برانداختن و سندنش از کلام نظیری نیشاپوری هذر رانجا گذشت (ارو) خانان خراب کرنا - بر باد کرنا</p>	<p>(مذکور)</p>
<p>برانداختن خانه مصدر اصطلاحی - بهی</p>	<p>برانداختن خانه مصدر اصطلاحی - بهی</p>	<p>(مذکور)</p>

(۱۷۹۸)

مصدر اصطلاحی - معنی

بر انداختن شترار

خون کے مارے بات نہ نکلنے دینا۔

بیرون آوردن و ظاہر کردن شترار باشد
این بر معنی سیزدهم (بر انداختن) مذکور شد (ارو)
چنگاریان جھاڑنا۔

مصدر اصطلاحی - معنی

بر انداختن رای

قائم کردن رای باشد متعلق بمعنی سوم بر انداختن
برسبیل مبادرتی (نفاذی) بر انداز رانی کہ یاری
وہ ازین چشمہ رنگاری دہ (ارو) را قائم کرنا

(۱۷۹۹)

مصدر اصطلاحی - معنی

بر انداختن کله

مصدر اصطلاحی - معنی

بر انداختن رسم

بلند کردن کلاه در ہوا و بوجہ آمدن متعلق بمعنی
چہارم بر انداختن (خاتانی) دل سپودے تو
سر انداز دے سر عشقت کله بر انداز دے (ارو)
وہ کرنا۔ ٹوپی اُچھالنا۔

موقوف کردن و بلند کردن رسم باشد متعلق بمعنی
دوم بر انداختن و مراد (بر انداختن آئین)
(حافظ) و گر رسم فنا خواہی کہ از عالم بر اندازی
ہیفشان تا خورد و یزد ہزاران جان دہر بیت

(۱۸۰۰)

مصدر اصطلاحی - معنی

بر انداختن ملک

بر باد کردن ملک باشد متعلق بمعنی پنجم بر انداختن
کہ گذشت و سندش از کلام نظامی ہمدرا بخاند کو
شد از قبیل (بر انداختن خاندان و خانہ) (ارو)
دیکھو بر انداختن آئین۔

بر باد کردن ملک بر باد کرنا۔
بر انداختن نظر
بر انداختن (بر انداختن) کہ گذشت (ظہوری)
از سر ذوق سر بای کلاہ و در نشاط خبر
بر انداز دے (ارو) سر کرنا۔ سر اُچھالنا۔

(۱۸۰۱)

مصدر اصطلاحی - معنی

بر انداختن نظر

بر انداختن (بر انداختن) کہ گذشت (ظہوری)
از سر ذوق سر بای کلاہ و در نشاط خبر
بر انداز دے (ارو) سر کرنا۔ سر اُچھالنا۔

بر انداختن نظر باشد و گنایہ از دیدن متعلق بمعنی
ہشتم بر انداختن کہ گذشت (ظہوری) (عاشق)

<p>چون نظر بر اندازند بر پا نشاند و بر سر بر اندازند (ارو) و متعلق یعنی هشتم (بر انداختن) (ظهوری) (ص) حسرت غمزه چون خورد فرو پا بنفش بیشتر بر اندازند (ارو) نشتر چیهونا - نشتر وینا - نشتر لگانا - بقول آصفیه</p>	<p>نظر و التنا بقول آصفیه - سرسری طور سے دیکھنا - بگاہ کرنا - دیکھنا -</p>
<p>بر انداختن نقاب مصدر اصطلاحی - یعنی</p>	<p>برداشتن نقاب باشد متعلق یعنی چهارم بر انداختن</p>
<p>کیا کام ہی تمام ہو نشتر چیهو تے مین تور گمان کو چھو کر بر انداز اصطلاح - بقول بہار و جردان مذکور یہ از</p>	<p>که گذشت (همان بر انداختن برده) که مذکور شد</p>
<p>دید با برخویش دوزم چون بر اندازد (خواہ نظامی) (ص) بر اندازد کن نقاب بر در تماشا گاہ او دیدند حیران نوی (ارو) بر انداز خویش از کہ باشد میانه ندانکہ نہ پیش از مکتوف نقاب الٹنا - نقاب اٹھانا - (دیکھو رازن نقاشی) عرض کند کہ متغف (بر اندازد) و گنایہ از پنج باشد کہ بر اندازد</p>	<p>بر انداختن بیشتر اصطلاح - یعنی بیشتر از (ارو) (ارو) پنج - بقول آصفیه - اسم مذکر نقیض امر اٹھانا</p>
<p>بقول بران و ناصری و انند بضم اول و سکون یون و وال منقطه بافت کشیده و بقای زود رود های انسان و حیوانات دیگر را گویند و بقول جہانگیری بفتح ثانی و بقول جامع بروز سخن بان - صاحب شمس گوید کہ در سکندری این لفظ را بمعنی مذکور در کاف آورد و سخاں آرزو و سر اج فرمایند و زن گل اندام باشد مکتوف عرض کند کہ اسم جامد فارسی زبان است بخمال ما بضم بای فارسی و سکون ثانی و فتح الف و سکون نون صحیح است کہ اصل این (بر انداز) باشد ہزای ہوز و آخرش فارسیان بقاعدہ خود بای فارسی را بہوحدہ وزای ہوز را بہ فاعل کردہ (بر انداختن) کہ بزد چنانکہ است و استب - ز غنم و فتنہ و اگر بکات عربی آخر ہم گیریم ہم ان بتل</p>	<p>بر انداخت</p>

که زبانه آواز بجای هم بدل شود چنانکه مزیدن و مکیدن (و بجا انداختن) بقول بران یعنی بر مهره کردن یعنی خوردن پُر و گردانیدن از سوره آمده و تبرکی آزار (او خشی) گویند و آن دلیل اضم شد طبعه باشد پس (براندان) حاصل بالمعنی و مجازا یعنی روده با استعمال شد (ارو) آنتین بقول آصفیه - اسم مؤنث - روده - انتریان -

بران دل	استمال - بقول بهار و بحر و مانند
بمعنی بران عزم و بران اراده باشد (نظامی)	آرد و برش بر او خوردن شاخ نازک
میوه تریز مؤلفت عرض کند که همین استمال	
بران دل که خون ریز دارا کنند و بر و کین خود	بالف ممدوده سوم بجایش گذشت (ارو)
آشکارا کنند و در میر خسر و بران دل شد	دیکه بران دل -

براندن بورخ	استمال بقول رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه تا چار نام شهری است که
آزار براندن برگ گویند مؤلفت عرض کند که مفرس دبیژن برگ است و این مستقر صوبه است	
در جرم دیگر هیچ (ارو) بیژن برگ یک شهر کا نام ہے جو جرمین واقع ہے - مذکر -	

بران سر	استمال بقول بهار و بحر و
غیاث بمعنی بران عزم و بران اراده مراد	از کثرت استمال ممدوده به مقصود بدل شد
بران دل که گذشت (خواجہ شیراز) بران بهر	(ارو) دیکه بران سر -
که ننوشتم می و گنه نکشم اگر موافق تدبیر من بود	بران عقل و دانش بپایه گریست مثل - این
تقدیر بر مؤلفت عرض کند که همین اصطلاح	که آمد بود نور و خرج بیست هانست
بامدوده گذشت و تعریف آن همدراستجا کرده ایم	استمال بدل شد بالف مقصود دیگر هیچ (ارو)

دکھو در آن عقل و دانش بیاید گریست

بر انخار (اصطلاح) بقول اند بخوا

فرهنگ فرنگ بضم بای موحده لغت ترکی است

یعنی فوج جانب دست راست که بحرانی آنرا

میمنه گویند. صاحب غیاث بر بر انخار بخوا

لغات ترکی فرماید که بختتین و غین معجمه در ای طبع

بترکی نام فوجی که بروز جنگ جانب دست راست

بادشاه استاده باشد موقت عرض کند که

فارسین استمال این کرده اند و پس (ارور)

میمنه. بقول آصفیه. عربی. اسم مذکر. فوج کاو

حقیقه جولائی بین بادشاه یا سپه سالار کے واکین

لختہ پر ہو. واکین بازو کی فوج -

بر انگشت پیمپین (مصدر اصطلاحی)

بقول وارسه و بحر (۱) یادداشتن - بهار گوید

چهر چیز که بر انگشت پیمپیه می شود. هر وقت

نظری باشد گویا خویش را یاد می دهد و میز

(۲) آن نگه از نگاه دور پیمپین انداشت

این گناه سهل بر انگشت پیمپین نداشت

صاحب اند هر زبان بهار موقت عرض کند

رسم قدیم است که چون خواهند که چیزی را یاد

دارند رشته را بر انگشت می پیمپند یا اگر بر رومال

دستی زنند و متقدیمین عجم زخم بر انگشت هم میزدند

بلکه لیمور اسوراخ زده بر زخم انگشت می پوشیدند

تا بوسیله آن چیزی که در خیال است اذان

غفلت نه شود و معاصرین روشن خیال آنرا

با قلم سبزه بر آستین می نویسند یا در کتاب کوچک

یا در انگشت که در حیب می باشد باقی حال مراد

رشته انگشت بستم و پیمپین است که می آید

و این مخفف آن باشد (ارور) و کنین می گویند

بن (پیمپین گره دنیا) یعنی کسی بات کو یاد رکھنا -

بحول نه بانا. صاحب آصفیه نے صرت در گونا

بر نگھای - یاد رکھنا -

(۳) بر انگشت پیمپین - بقول وارسه و بحر

کردن (سجرا کاشی) تا اشک بر اغیر بر انگشت

<p>چنانکه قراخ و قرازماد بر آغالیدن (ارو) بر انگیخته کرنا - بقول اصفیه - آگسنا - بهر کانا - اُبحارنا - اغوا دینا - بهکانا -</p>	<p>نه پیمید ز شهباز خدای عظیم ما تم خویشان ز بهار همین سند را برای منی اول آورده و ازین منی سکوت و زریده صاحب اند هم زبان بهار کولت</p>
<p>(۲) بر انگیختن - بقول بحر فرستان شخصی را بر کار و چیزی موقت عرض کند که حیث است که سند شامل پیش نه نشد و بصورت وجود سند توانیم عرض کرد که مجاز منی اول است که آگاه کردن برای کاری و فرستان شخصی به کاری هر دو قریب بمنی یکدیگر است و متعلق بمنی یازدهم انگیختن بر یاد ت کله تر بران (ارو) کسی شخص کو کسی کام کے لئے بھیجنا -</p>	<p>عرض کند که مجاز است مقصود از همیشه پیش نظر داشتن و نظر نگاشتن بر چیزی (میشود) کردن چنانکه محققین مقدم الکر خیال کرده اند - (ارو) همیشه پیش نظر رکنا - دکن من کتن آگه لگاے رہنا دکانا - بقول اصفیه چپکر کینا بر انگیختن بقول بحر (۱) تحریر کردن و فرماید که کامل التصریف است و مضارع این بر انگیزد صاحب اند گوید که بمنی بر آغالیدن</p>
<p>(۳) بر انگیختن - بقول بحر دور کردن (ظهوری) سز در جذب محبت که دلر با یز از بروز حشر از ما بر انگیزند موقت عرض کند که اگر چه بمنی بر منی پانزدهم انگیختن هم مذکور شد ولیکن سند که پیش شده متعلق است بمنی بر خیزانیدن (ارو) مراد منی دوازدهم انگیختن باشد که گذشت (ارو)</p>	<p>باشد (ظهوری) (۱) ان کما نماند ابروست قضا صدرا نکلن ز خوش بر انگیخته ترک قدر انما ز ترا موقت عرض کند که مزید علیه انگیختن است بمنی شانزدهم و بس که کله تر در اول این نرا کرده اند - هیچ منی نکند - و مضارع این در انگیختن بود - غای مجبه به زای هنوز بدل شد</p>

(۶) برانگینتن - بقول	دور کرنا بقول آصفیہ - الگ کرنا - القط کرنا - جدا
بہنی بلند کردن - دیگر کسی از محاسن حاد و زبر	کرنا - خارج کرنا - ہٹانا در شک (۵) جو شکوہ دل
این نکر و مولف عرض کند کہ مزید علیہ معنی	بالان حضور کرتے ہیں تو ہم اس فساد کو پہلو سے
اول انگینتن کہ بجائیش مذکور شد و گاہ بر تائید معنی	دور کرتے ہیں تو اور بلحاظ معنی آخر اٹھانا -
کند (ارو) بلند کرنا - و کچھ انگینتن کے پہلے سے	(۴) برانگینتن - بقول مجرد و روشن (ظہوری
(۷) برانگینتن - بقول انند بھوالہ فرہنگ	(۵) برانگیز از راہ شکیب گری تو کہ بر جہ صبح منبر
بہنی بر کشیدن باشد - دیگر کسی از متقین مصاد	نشیند تو مولف عرض کند کہ معنی بلند کردن
ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ مزید علیہ	است کہ بہنی ششمی آید و اگر کشان کشان
انگینتن بہنی پنیش کہ گذشت (ارو) کھینچنا	بسوی معنی تخریریم - معنی دور کردن باشند دور
و کچھ انگینتن کے پانچویں سے	شدن (ارو) بلند کرنا - و کچھ رہا انگینتن کے
برانگینتن از آغوش مصدر اصطلاحی -	چھٹے سے:
بہنی نیز اندن از آغوش باشد متعلق بہنی سوم	(۵) برانگینتن - بقول بحر پیدا کردن (ظہوری
برانگینتن و سندش از کلام ظہوری ہمد را سجا گذ	(۵) ای قطرہ پی آب برانگیز سحابی تو از گریہ
(ارو) آغوش سے اٹھانا پہلو سے اٹھانا -	پر شور کہ عمان گلہ دارد تو مولف عرض کند
برانگینتن از چیزی مصدر اصطلاحی (بہنی	کہ متعلق باشد بہنی اول یا دوم انگینتن کہ بجائیش
بلند کردن از چیزی باشد متعلق بہنی ششم برانگینتن	گذشت (ارو) پیدا کرنا - بقول آصفیہ
و سندش از کلام ظہوری ہمد را سجا مذکور شد (ارو)	ظاہر کرنا - موجود کرنا -

<p>مصدر (ب) بمعنی حقیقی است و مصدر (الف) بمعنی مجازی که کنایه باشد و تخصیص جوہار صلا کہ دن از راه باشد و این مصدر خاص است و امثال آن ہم استعمال توان کرد در (ارو) (الف) عجیب اور نامکن کام کرنا (بر باد کرنا) (ب)</p>	<p>کسی چیز سے دور ہونا۔ دور کرنا۔ برائے نجات از راه مصدر اصطلاحی بمعنی بلند کردن از مصدر عام (برائے نجات) که گذشت (ارو) کسی چیز سے بلند کرنا۔ اٹھانا۔</p>
<p>کسی چیز سے دھول اڑانا۔ گرد اڑانا۔ برائے نجات انیدن بقول بحر متدی برائے نجات باشد و فرماید کہ کامل التصریف است مؤلف عرض کند فارسیان بقاعده خود انگیزین را کہ لازم و متعدی بیک مفعول است متعدی بد مفعول کرده اند و زیادت کلمہ بر مزید علیہ انگیزین است کہ بجای خودش گذشت (ارو) (ب) برائے نجات اور یہ تمام معانی میں اس کا متعدی ہے و کیوں انگیز انیدن۔</p>	<p>مصدر اصطلاحی بمعنی پیدا کردن حساب باشد متعلق بمعنی پنجم پیش ششم برائے نجات و شدش از کلام ظہوری ہمدرا بخاک گذ (ارو) ابر پیدا کرنا۔ ظاہر کرنا۔ برائے نجات گرد از جوہار مصدر اصطلاحی (الف) برائے نجات گرد از جوہار</p>
<p>مفعول کنایہ باشد (الف) کنایہ باشد از کار عجیب و نامکن کردن و بر باد کردن و (ب) بمعنی خیزاندن و بلند کردن بمعنی حقیقی متعلق بہ معانی سوم و ششم برائے نجات مراد بر آوردن گرد از چیزی که گذشت (ظہوری) بجا گرید از جوہار رگ بر انگیزم بخوش آن کہ گرید کاہ بگر افسردہ می آید بخوشی مباد کہ در کلام ظہوری</p>	<p>برائے نجات گرد از جوہار (الف) کنایہ باشد (الف) کنایہ باشد از کار عجیب و نامکن کردن و بر باد کردن و (ب) بمعنی خیزاندن و بلند کردن بمعنی حقیقی متعلق بہ معانی سوم و ششم برائے نجات مراد بر آوردن گرد از چیزی که گذشت (ظہوری) بجا گرید از جوہار رگ بر انگیزم بخوش آن کہ گرید کاہ بگر افسردہ می آید بخوشی مباد کہ در کلام ظہوری</p>

انگیزیدن باشد که بجای خودش گذشت کلمه برادر
بر انگیزتن بهمه معانیش (ارو) و (کیز) بر انگیزتن
اولش زیاده کرده اند و بس و مرادش
که کل معنی.

برانه بقول سروری و برهان و جامع و سراج بفتح اول دنون بر وزن زمانه نام شهری در سمرقند
ایست (عظیم عصری) سپه کشید چه از تازی و چه از بلخار و چه از برانه چه از بابکند فارغان
مؤلف عرض کند که حیث است که وجه تسمیه این معلوم شد و تعریف مزید این شهر هم بدست
نیامد. (ارو) برانه فارسی بین ایک شهر کا نام ہے مذکر۔

برانی | بالفتح و کسر نون۔ بقول اندلسی و فرہنگ فرنگ لغت فارسی است (۱) بمعنی فرنگ
گلین یا آوند چینی که دران گلهاء و شکر و شیرینی و ادویه نگهدارند و دیگر کسی ادمحققین فرس فکر
این نکر و مؤلف عرض کند که به تحقیق ما مرگب است اولفظ پیر و الف و نون در اند یعنی
پران بالضم مزید علیہ پیر۔ تحتانی آخره برای نسبت یعنی چیزی که منسوب به پیری است کاسه
و ظرفی باشد۔ بای فارسی را بعرابی بدل کردند چنانکه تپ و تب۔ فارسیان نادانقت از حقیقت
ما خود و محاوره خود این را بفتح اول استعمال کردند اسم جاد و فارسی زبان است (ارو) و ده
چینی یا میسی کا برتن جس میں شکر اور شیرینی وغیرہ رکھتے ہیں۔

(۲) برانی۔ بقول اندلسی و فرہنگ فرنگ بضم اول و تشدید ثانی بمعنی قطع و برش باشد
کہ بای مصدری لفظ بران زیادہ کردہ اند (طہوری) نامند و درم شمشیر غزہ برانی و جگر شکافی
مزیگان دشنہ ساز گذشت از مؤلف عرض کند کہ ہم اور لفظ بران کہ بالضم و تشدید گذشت
بستی طیز و برندہ نوشتہ و ماہد را بنجا ختیفش بیان کردہ ایم پس جزینہ نباشد کہ بای مصدری

در آخرش زیاده کرده یعنی حاصل بالمصدر یعنی برش استعمال کرده اند و مبارزاً بمعنی تیزی - مخفی مباد
 بر آن اسم حال است از مصدر بریدن و فارسیان بزیادت بای مصدری بر اسم حال بمعنی حاصل
 بالمصدرش استعمال کردند و این قاعده جدید نظر آمد برای حاصل بالمصدر - و رای قواعد مروجیه
 که صراحتش بر لفظ (آسوی) گذشت و بر لفظ (حاصل بالمصدر) می آید و این قاعده جدید که درین
 لفظ نظر آمد از قبیل (ارزانی) است که بجایش گذشت که آن هم درای قواعد متداوله
 حاصل بالمصدر بود (ارو) برش - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - بالتشدید - کات - تیزی
 بر انبیین | بقول اندکچو که فرهنگ فرنگ بالتضمینت فارسی است بمعنی بوسه دادن
 دیگر که از محققین مصادر ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که جزین نیست که اسم مصدر این
 بر آن لغت سنسکرت است که بقول ساطع بفتح اول بمعنی محبوب و معشوق آمده و فارسیان با
 فارسی را به بای عربی بدل کردند چنانکه اسپ و اسب و زیادت بای معروف و علامت مصدر
 و آن مصدری ساختند که در محاوره بحکم بالتضمین بوسه دادن مشتق شد و این کنایه باشد (ارو)
 بوسه دینا - و بگوید ادا کردن بوسه -

بر او | بقول برهان بفتح اول و سکون آخر که او باشد طائفه را گویند از جنس گناس و سرگین
 جامع فرماید که طائفه از گناس و سرگین کش را گویند - خان آرزو در سراج فرماید که طائفه که گناس
 و سرگین کشی کنند صاحبان ناصری و اند و هفت هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که شفت
 (در آور) است بمعنی رای مهله - و معنی حقیقی این بیرون کننده و مراد از صاف و پاک کننده که
 سرگین و خاشاک را دور کنند دیگر هیچ و جادار و که این را شفت و دراز و گیریم که او نسبت بر
 لفظ

بر از زیاده شد چنانکه هستند و پس اوان زای آفر خذف شده بر آو باقی ماند و بر آو بسنی سرگین
 بر معنی هفتش مذکور شد و الله اعلم - (اردو) خاکروب بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - جادویش
 مهتر - گناس - بهنگی - حلال خود -

(۱۶۶۱)

بر اوج آمدن اصطلاح - بمعنی بلندتر
 گردیدن و عروج حاصل کردن باشد رانوری
 (۱) هر که سر بر خاک ایوانت نهاده روی قدرش
 پایش از تحت التری بر اوج کیوان آمده است
 (اردو) بلند مرتبه هونا - عروج حاصل کرنا -
 (۲) بقول سروری بر رای هله بر وزن براج
 (۱) زیب و نیکوئی را گویند صاحب برهان گوید
 که بر وزن پگاه بسنی خوبی و نیکوئی و آراستگی باشد
 صاحب ناصری فرماید که بر وزن نماز بمعنی پرانند
 یعنی زیچندگی و نیکوئی و آراستگی است صاحب
 رشیدی فرماید که بالفتح مراد بر آو باشد که گذشت
 بمعنی زیبائی و آراستگی و فرماید که برین قیاس
 (۲) بر آو - بقول برهان و جامع بمعنی خوب
 و نیکو و آراسته و حکیم اسدی طوسی (۳) بدان گونه

برازش و برآزیدن وی برآزیدی آید صاحب
 جامع فرماید که بر وزن نگاه خوبی و آراستگی را گویند

<p>در محققاتی آید (اروو) راه پر - راستہ پر - براه آوردن (مصدر اصطلاحی - بمعنی بر جاؤ و مستقیم قائم کردن و درست کردن باشد - (ظہوری) خواہش از وفا براہ آورد و بخت عاشق کہ بی وفاست حریف (اروو) راہ پر لانا - بقول آصفیہ - اصلاح کرنا - درستی پر لانا - نیک بنانا (قلق) لای خدا ہی اس بت ظالم کو راہ پر کو چھائی ہوئی ہے بے اثری روئے آہ پر کو براه استادن (مصدر اصطلاحی) بقول بہا (۱) بمعنی انتظار کشیدن باشد (سالک قزوینی (۲) کہک از حسرت رفتار قیامت زایش پر بسک استادہ برہ رنجتہ خون بر پائش کو صاحب اند نقل نگارش مولف عرض کند کہ سند پیش شدہ برای (برہ ایستادن) باشد علی ہذا کہ راہ مخفف راہ است و بس (۲) بمعنی حقیقی است (اروو) (۱) انتظار کرنا - بقول میر منتظر</p>	<p>سالار زار و تباہ کو ہی شد رہی پیش آمد براہ کو (فروسی) نہ رویش نکوی و نہ رایش براہ کو صاحبان ناصری و جاگیر و اند شمس ہم ذکر کردہ اند مولف عرض کند کہ بہدل بہان ہزار کہ بمعنی شش مذکور شد (اروو) دیکھو ہراز کے چھٹے -</p>
<p>(۳) براہ - بقول بہان ہرازش و ہرازدین ہم گویند - دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ جزین نباشد کہ این را بہدل براز بمعنی (دوش - ہم مصدر ہرازدین) گیریم کہ ذکرش ہمدانجا گذشت و (ہرازش) حاصل بالمصدر ہرازدین است پس بر آہ بہدل براز را مراد برازش گفتن ہمید از ہار یک بینی و بی اعتنائی نسبت اعدا فارسی است (اروو) دیکھو ہراز کے دوسرے -</p>	<p>(۴) براہ - بہ تحقیق مخفف رہراہ است یعنی بہرہل و این استعمال بمعنی حقیقی است و سندان راہ تگنا (آتش) خود چلو تگنا</p>

<p>یار سے لینے جواب خط مشوق کو اور میں کرتا ہوں۔ دو دن نامہ ہر کا انتظار (۲) راستہ پر بکھڑا رہنا۔</p>	<p>دست ہونا۔ اصلاح پذیر ہونا (۲) جاننا۔ روانہ ہونا۔</p>
<p>براہ افتادون اختلاط (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>براہ افتادون (مصدر اصطلاحی)۔ بقول</p>
<p>بہار (۱) قریب بانجام رسیدن و روبراہ آمدن</p>	<p>بقول بہار (۱) قریب بانجام رسیدن و روبراہ آمدن</p>
<p>کار صاحب اندک گوید کہ قریب بانجام رسیدن</p>	<p>کار صاحب اندک گوید کہ قریب بانجام رسیدن</p>
<p>و روبرو آمدن و روبراہ آمدن کار باشد صاحب</p>	<p>و روبرو آمدن و روبراہ آمدن کار باشد صاحب</p>
<p>مخبر مایکہ (۲) یعنی روان شدن است (تاثير)</p>	<p>مخبر مایکہ (۲) یعنی روان شدن است (تاثير)</p>
<p>بی سرانجامی من خوب براہ افتادہ است و ہجرت</p>	<p>بی سرانجامی من خوب براہ افتادہ است و ہجرت</p>
<p>خانہ مار اور دیواری نیست و مولف عرض</p>	<p>خانہ مار اور دیواری نیست و مولف عرض</p>
<p>کند کہ بہ ہر دو معنی کنا یہ باشد و محققین بالا در معنی</p>	<p>کند کہ بہ ہر دو معنی کنا یہ باشد و محققین بالا در معنی</p>
<p>اول تسامح کردہ اند کہ کار را ازین تیج تعلق نیست</p>	<p>اول تسامح کردہ اند کہ کار را ازین تیج تعلق نیست</p>
<p>اگر مضامین کنیم کہی معنی این روبراہ آمدن و دور</p>	<p>اگر مضامین کنیم کہی معنی این روبراہ آمدن و دور</p>
<p>شدن کسی است و اگر مضامین کنیم ہوی چیزی</p>	<p>شدن کسی است و اگر مضامین کنیم ہوی چیزی</p>
<p>اندر ان صورت معنی بیان کردہ محققین بالا درست</p>	<p>اندر ان صورت معنی بیان کردہ محققین بالا درست</p>
<p>می شود و لیکن معنی روبرو آمدن و بانجام رسیدن</p>	<p>قابل نظر است و نادریست۔ فائل (ار و و)</p>
<p>راہ پر آنا۔ بقول آصفیہ۔ سید سے راستہ پر آنا۔</p>	<p>راہ پر آنا۔ بقول آصفیہ۔ سید سے راستہ پر آنا۔</p>

<p>موافق هونا - مناسب هونا - درست هونا - ۲) گران خوابان غفلت را برآه انگن و صاحب اند و کیهو برآه استادان کے پہلے منے۔ برآه انگندن مصدر اصطلاحی - بقول ہیا آ ورون، است کہ گذشت و بجاد این معنی بیدار کردن و زراہ نمودن (صائب ۵) رگ پیدا شد (ارو) بیدار کرنا (راہ پر لانا) خواہست اذا فسر دگیہار شتہ را تنگم ژ بہو کی ہین و کیهو برآه آ ورون۔</p>	<p>برآہام بقول جامع و سروری و ناصری و برہان بلتخ اول ہان (ابراہیم) مؤکف عرض کند کہ مخفف و مبتدل (ابراہیم) باشد کہ الف اول حذف شد و تہمتانی بدل شد بالف و عجبی نیست کہ اصل لغت عبرانی ہین باشد و عربان بزیاوت الف و صلی و راؤل و مالکہ الف دوم بہ تہمتانی (ابراہیم) کردہ باشند و اللہ اعلم و مخفف این برآہم ہم می آید و تہمتانی مزید این ہند را بنجا کنیم (ارو) و کیهو برآہم۔</p>
<p>برآہ انداختن مصدر اصطلاحی بقول بہار بیدار کردن و راہ نمودن مرادف برآہ انگندن کہ گذشت (صائب ۵) ہال و پرشد شوق من سنگ نشان خفتہ را تر من برآہ اند اضم این کاروان خفتہ را تر صاحبانند ہمزبان بہار مؤکف عرض کند کہ کنایہ باشد و بس (ارو) و کیهو برآہ انگندن۔</p>	<p>برآہ افتادن مصدر اصطلاحی بمعنی رہ راست گرفتن و برآہ آمدن است ہمان برآہ افتادن کہ گذشت و اول الف زائد است و بس (صائب ۵) زوشگر وجود برآہ افتادن است ژ در جو بار سبزی آب از ستاونست ژ (ارو) و کیهو برآہ افتادن برآہ یابا کو ہی رفتن مصدر اصطلاحی بقول</p>

کنایہ از لواطت و اغلام کردن دیگر کسی از متحققین بمصاحبت
 ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ دبا بے کوی نے (لئے جاتا) پر اس معنی کو ترک کیا ہے لیکن
 بمعنی لفظی کسی کہ درو امن کوہ ہا بسر برد و از آب و
 کار ندارد۔ سو قیان و لوطیان عجم بطریق ہزل
 آئہ تناسل را گفته اند و از کوہ۔ سیرین ارادہ کر د
 اند پس از معنی حقیقی این مصدر اصطلاحی۔ ہا
 کنایہ پیدا کردہ اند کہ ذکرش بالا گذشت یا در
 اغلام کرنا۔ کہہ سکتے ہیں۔ صاحب آصفیہ نے
 اغلام کا ذکر فرمایا ہے۔ عربی۔ اسم مذکر۔ لغوی
 معنی غلام کی سواری لینا۔ اصطلاحی۔ لونڈائی
 سواری کستا۔ لڑکوں کے ساتھ بد فعل کرنا۔ لوط
 لونڈے بازی و لواطت کرنا بھی کہہ سکتے ہیں۔
 براہ بردن | مصدر اصطلاحی۔ بقول و اثر
 و بہار و بحر و اند بسر بردن (سلیم ۵) دوروز
 عمر کہ خواہ و خواہ می گذرد و چنانکہ می بری آزا برا
 می گذرد و مولف عرض کند کہ گذاردن ہم
 این معنی پیدا می شود بر سبیل کنایہ (ار و و) لوط
 دکن میں یعنی بسر کرنا مستعمل ہے۔ صاحب آصفیہ
 نے (لئے جاتا) پر اس معنی کو ترک کیا ہے لیکن
 صاحبان زبان کے زبان پر ہے۔ بسر کرنا۔
 بقول آصفیہ گزارنا۔ بھوگنا۔ اوقات گزاری کرنا
 براہ داشتن | (مصدر اصطلاحی) بقول
 بحوالہ بہار کنایہ از تردد و انتظار در دو چیزی
 داشتن گوید کہین در بیت خواجہ نظامی واقع
 است لیکن اکثر بدین معنی چشم براہ داشتن
 مستعمل می شود نہ تنہا براہ داشتن مولف
 عرض کند کہ سینہ زوری و کد کاوش متحقق است
 از قبیل ایجا و بندہ کہ از چشم براہ داشتن چشم
 حذف کردہ مجرد (براہ داشتن) بدین معنی قائم
 کرد و حوالہ کلام نظامی داد و نقل کلام نکر و اما
 تسلیم نہ کنیم تا آنکہ سند استمال نہ بینیم (ار و و)
 دیکھو براہ استادن کے پہلے معنی۔
 براہ سپردن | (مصدر اصطلاحی) بقول
 در چراغ را، سفری کنن۔ صاحب بحر فائدہ سفر

کردن یعنی کسی را مسافر گردانیدن است (قدسی) کار نیک کردن و دعای خوب گفتن مستفاد می شود و
 کسی که منع تواند راه خانه اگر دو چشم منتظر آتش سپرد و اگر درین صورت از خدا و خواهد بود و فرماید که این
 مکتوبت عرض کند که از زمین حی تحقیقی (۱) کتا به پیدایش از ابل زبان تحقیق پیوسته (۲) پیوسته خیر خوا
 یعنی سپردن براه عالم بقای بدو عاگر در طاعت و بند بایا دشمن طریق ماست از بی راه رو و براه سپردن
 منتقل یعنی دوم است اول - بهار نسبت این طریق ماست از صاحب آنند بهر بانش مکتوب
 گوید که نفرین و دعای بد کردن مثلاً سیدی کسی عرض کند که (خدا حافظ گفتن) است و پس (۳)
 گوید که ترا براه جد خود سپردم ای باطن حیدم ترا (خدا حافظ کهنه) صاحب آصفیه نے صرف
 خواهد زد و نیز گویند براه ابل غ سپرد و از جابج خود (خدا حافظ) کا ذکر کیا ہے اور فرمایا ہے ایک
 یعنی رومان است (حسن تاثیر) بی تود کلمه دعا ہے جو رخصت ہونے وقت ایک
 شمرم کہ ہمہ چشم باشد که خدا باز رخ گشته سپردم دوسرے کو کہتا ہے۔
 بر آتش از صاحب آنند نقل نگار بہار (۴) پیر اہم بقول ہفت کبیر اول و رای مہل
 (۱) مسافر بناوینا - چلا دینا (دکن میں کہتے ہیں) بلف کشیدہ و کسر ای بد زہ و سکون سیم بہان
 سوار ہی بڑھانا (۲) مرنے کی بددعا کرنا۔ موت ابراہیم است و گیر کسی از محققین فرس ذکر این
 کے لئے کو سنا۔ نکرد مکتوبت عرض کند کہ مخفف ابراہیم الف
 (۳) براه سپردن - بقول بہار و دعای نیک اول و تھانی را فارسیان حذف کردہ اندوس
 و آفرین نیز مستعمل گویند براه جد سپردم ای کین ابراہیم بنت عربی نیست بلکہ عبرانی است و بہر
 اجراء حسنہ خواهد داد لیکن ازین بیت را قم یعنی کبیر اول و چہارم منقرس توان گفت (۴)

ابراہیم بقول امیر ایک پیغمبر کا نام ہے جو حضرت
 رسول مقبول صلی اللہ علیہ وسلم کے اجداد میں تھے
 ان کا لقب خلیل اللہ تھا۔ سب سے پہلے ابراہیم آپ
 کا نام ہوا جس کے معنی ہیں (مہربان باپ) آپ کے
 باپ کا نام آزر تھا۔ آپ کے بدن سے مشک کی
 بو آتی تھی۔ درندے آپ کے ہاتھیں کرتے تھے۔ نرود
 کے دوسرے آپ کے درخت تک ایک غار میں پرورش
 پائی۔ سولہ برس کی عمر میں غرو نے آپ کو آگ کی
 ڈھیر میں ڈال دیا تاہم آگ گلزار ہو گئی۔ خانہ کعبہ کو
 جسکی حضرت آدم نے بنا ڈالی تھی اور طوفان نوح
 میں معدوم ہو گیا تھا آپ نے از سر نو تعمیر کیا۔
 پیرامیدین | بقول انند بھوالہ فرہنگ فرنگ
 بالفتح و کسر ابراہیم فرستادن و (۲) سفر کردن
 لکھ کر کسی از متحققین۔ صامد زکرا میں نکر و مولف
 عرض کند کہ اسم مصدر این همان (براه) است
 کہ بمعنی بر راہ گذشت۔ فارسیان بقاعدہ خود
 زیادتیای معروف و علامت مصدر و زن

(در آخرش) مصدری ساختند کہ باصول متغین فارسی
 جعلی است و باصول ماکہ بر (اسم مصدر) بیان
 کردہ ابراہیم مصدر اصلی چہ اسم مصدر این لغت
 زبان فارسی است معنی لفظی این براہ بود و گن
 از فرستادن و سفر کردن۔ طالب سند استمال می
 ارسال کرنا۔ (ارو) (۱) بھیجنا۔ بقول آصفیہ۔ ارسال کرنا
 ابلاغ کرنا۔ روانہ کرنا۔ پہنچانا۔ (۲) سفر کرنا۔ بقول
 آصفیہ۔ سیاحت کرنا۔ مسافرت کرنا۔ روانہ
 ہونا۔ کوچ کرنا۔ (غافل) کاروان گل سفر
 شاید چین سے کر گیا پڑ آج جو نالان ہے تو
 مثل جس اے غنڈلیب پڑ۔

پیرامیدین | صاحب مؤید ندیل لغات فارسی
 فرماید کہ ہاں ابراہیم کہ در فصل الف گذشت
 مولف عرض کند کہ مخفف ابراہیم و حقیقت
 این بر ربراہیم، نوشتہ ایم۔ (ارو) دیکھو پیرامید
 پیرامی | بقول انند بھوالہ فرہنگ فرنگ
 فارسی است بمعنی بہر وجہت مولف عرض کند

کہ مرگب از موحده و لفظ رای یعنی سبا کہ رای
 بقول متنب لغت عربی است بمعنی تدبیر فارسیان
 بزبانت موحده در اولش امین را استعمال کرده اند
 بمعنی مستذکرہ بالاد (ارو) واسطے بقول آصفیہ
 لئے۔ از بہر جیسے خدا کے واسطے
 برای آتش برون آمدن (مصدر صطلحی) آتش گرفتن

بقول بحر جاگرم ناکرہ رفتن و امین مبالغہ است
 از زود برگشتن دیگر کسی از محققین مصادر ذکر
 امین نکرد مولف عرض کند کہ مراد آمدن
 آتش گرفتن است کہ بہارند استعمال
 این پیش نکرد خلاف قیاس نیست و آریستہ ذکر
 (ارو) و کجور (آمدن آتش گرفتن)

اصطلاح۔ بقول صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار معنی
 برای العین چشم دروہر و باشند مولف عرض کند کہ معنی حقیقی این چشم خود دیگر هیچ گویند کہ
 مشاہدہ کردم یعنی چشم خود دیدم حقیقت این است کہ (رای امین) بقول انزل لغت عرب
 است بضم تثنی اول معنی رویدن چشم و صاحب غیبات ہم ذکر این کردہ و بنیال بمعنی
 حاصل بالمصدر است بمعنی مشاہدہ چشم فارسیان بزبان موحده کہ افغان معنی معیت کند
 استعمال این کردہ اند بمعنی مشاہدہ خود (ارو) آنکھوں کے سامنے۔ دروہر۔ ہماری تحقیق

کے لحاظ سے (اپنی آنکھ سے)

برای خویش بودن استعمال - بقول غازی

در چرخ - خود مطلب و تنها منتفع شدن در کار

و بقول بحر - خود مطلب بودن و تنها منتفع شدن

از چیزے - بہار گوید کہ خود مطلب بودن و تنها منتفع

شدن در کاری - صاحب اندہ ہمزبان بہار غازی

۵) الطاف نیست این ہمہ بودن برای خویش

سود است سود با تو شریک زبان ما تو مولف

عرض کند کہ بہی حقیقی است (ارو) خود مطلب

ہونا - خود غرض ہونا - ذاتی نفع حاصل کرنا -

صاحب آصفیہ نے (خود غرضی) اور (خود ملی)

کا ذکر فرمایا ہے -

برای خویش شدن استعمال - بہی خود مطلب

و خود غرض باشد (خواجہ شمس الدین) چورای

عشق زدی با تو گفتم ای بلبل یو کن کہ این گل

خود و برای خویش شدن است تو مولف غرض

کند کہ بہی حقیقی است یعنی بہر اد خود و برای خود

از خود غرض (ارو) خود غرض - بقول آصفیہ

خود مرا و - خود کام - خود مطلبیا - وہ شخص جو

اپنی غرض پر تو محبت اور آشنائی کا دم بھر

اور دوسرے کے مطلب پر بے پروائی و

بے اعتنائی ظاہر کرے - اکل کھرا -

برای سان دادن مصدر اصطلاحی -

بقول رہنما - بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار

شمارہ لشکر و یک کسی از محققین مصادر ذکر این کرد

مولف عرض کند کہ سان لغت فارسی است

بسنی مطلق سلاح جنگ کہ می آید - رسم است

کہ چون نوبت جنگ رسد تقسیم اسلحہ بر لشکر کنند

و بوسیلہ آن شمارہ لشکر می گیرند پس (سان دادن)

بسنی حقیقی خود شن بسنی سلاح دادن است

و کنایہ از شمارہ لشکر گرفتن - صاحب روزنامہ

این مصدر را باللفظ (برای) استعمال کرد و

محقق کم سواد در انتخاب مصدر لفظ (برای)

داخل مصدر کرد و دیگر ہیچ (ارو) جائزہ

شکر کے لئے۔

برای صرف شب چہرہ استعمال۔ بقول

رہنما برای طعام شب مولف عرض کند کہ

معاصرین عجم طعام شب را بشجرہ گویند و نارسا

قدیم نقل و مہوہ خشک را کہ مردم در ہنگام

شب آشپزی خوردند و این مرگب و حقیقت برای

چارہ شب حیوانات بود کہ در محاورہ برای انسانا

ہم نقل شد چنانکہ بجایش می آید۔ کم سواد ہی صبا

رہنماست کہ لغت (شب چہرہ) را در ولین

شین معجمہ نہ نوشت و الفاظ (برای صرف) را

در اول این نقل کرد کہ داخل محاورہ نباشد۔

(ارو) رات کے کھانے کے لئے۔

برای فلان را استعمال۔ بہار گوید کہ مریض

برای فلان باشد صاحب اندہ ہر زبان بہار

خسر و ۵: ہجڑم اگر چہ سخت خون بود گناہ ۶

خون من ہریز برای ثواب را (انوری ۵)

ہر آن مشک تو قیغ تو بران نبود و زمانہ طئ کند

ہجڑم حتی را مولف عرض کند کہ معاصرین باستان و ہنرم

استعمال ہم محاورہ دانی می زند و در استعمال خود ہم قسم

زائد آزند و معاصرین عجم استعمال قدیمی عجم را ترک

اولی دانند و بر فارسی دانان ہند کہ عمل بران

کنند ریش خندی (ارو) فلان کے لئے۔

برای ہا سر خری بہر سید (مثل) صاحبان

خزینہ و امثال فارسی ذکر این کردہ اند و از ہیا

معنی و محل استعمال ساکت مولف عرض کند

کہ مراد از کجا این سر خرید باشد) بہ تبدیل

بعض الفاظ و لیکن ما این را از زبان معاصر

عجم شنیدیم (ارو) دیکھو (از کجا این سر خرید)

برای مصلحت کون خرامی پوشد (مثل)

صاحب محبوب الامثال ذکر این کردہ از بیان

معنی و محل استعمال ساکت مولف گوید کہ فانی

چون بضرورت برای کردن کاری غیر مطہوع

مجبور می شوند این مثل را می زند معاصرین عجم

در اول این (عربی ندارد) زیادہ کنند (ارو)

<p>ضرورت کے وقت گدھے کو باپ کہتے ہیں کاخا محبوب الامثال نے اس کا ذکر کیا ہے۔ برای نہا دن چہ سنگ چہ زر مثل صاحبان</p>	<p>جزین نہ باشد کہ بای مصدری یا نسبت در آخر لفظ برآی زیادہ کروہ اندوین (اروہ) دیکھو براہ۔</p>
<p>خزیمہ وامثال فارسی و محبوب الامثال ذکر کرتا کروہ اندواز بیان معنی و محل استعمال ساکت مولف عرض کند کہ این مصرعہ مال سید کو شیراز است کہ صورت مثل گرفت و فارسیان بحق بخیلان زنند (اروہ) دکن میں اسی فارسی مثل کا استعمال خیلوں کے حق میں ہوتا ہے برایہ بقول خزیمہ برہان ترجمہ غلت باشد صاحب موارد فرماید کہ معنی سبب مولف عرض کند کہ بای نسبت بر لفظ برآی زیادہ کروہ اندوہ گریج (اروہ) سبب دیکھو</p>	<p>بر باد اصطلاح - بقول انس بجوالہ فرہنگ لفظ فارسی است بمعنی نیست و نابود دیگر کسے از محققین فارسی ذکر این نکر و مولف عرض کند کہ لفظ معنی لفظی موافق قیاس است کہ (بر ہوا کر دن چیزی) تباہ و نابود کردن باشد و استعمال این با مصداق متعدد کہ می شود در محققات می آید (اروہ) بر باد - بقول صفیہ فارسی - تباہ - ویران - او جڑ - کھوپا ہوا - خرا خارت - تلف - ضائع۔</p>
<p>بر باد و دیون مصدر اصطلاحی بمعنی تباہ بودن است (انوری ۵) بودہ بر باد و خاجیکہ و گاہ کز جام ساقیت پر شراب چونک و لاری</p>	<p>کے نوین معنی غلت - بقول آصفیہ - وجہ - سبب - باعث - کارن -</p>
<p>بر باد و پانی شستن مصدر اصطلاحی بمعنی تباہ رہنا۔</p>	<p>برای بقول خزیمہ برہان مراد صہ برای است کہ ترجمہ غلت باشد مولف عرض کند کہ</p>

<p>مستعمل بودن است (صائب ۵) بر باد و پای وعدہ خلایق نشسته کز چندین هزار خانه بسپلا واده کز (ارو) جلد بازی کرنا - عجلت کرنا - بر باد دادن (مصدر مطلق) بقول بهاروند ز انکنا می از نیست و نابود کردن صاحب بحر</p>	<p>درین چمن کز بر باد واد یک نفس بے غمانم کز مؤلف عرض کند که چیزی که در هوا نهانند پیشانی می شود در هوا چنانکه زلف و غیر ذلک و این کنایه باشد (ارو) بکھیرنا - بقول مفتش کرنا - پراکنده - کرنا -</p>
<p>گوید که یعنی نابود گردانیدن باشد (خواجہ شیراز) (۵) زلف بر باد داده تانہی بر بادم کز تاز بنیاد کمن تا کمنی بنیادم کز (صائب ۵) چوپسته ز دوسر خویش می دهد بر باد کز کسی که رخنه کلب را نمی کند سد و کز (خاقانی ۵) زلفش اندر خوشش بسکه کج بازی نمود کز دو دمان خوشیتن را عاقبت بر باد داد کز مؤلف عرض کند که</p>	<p>(۳) بر باد دادن - بقول بحر - در هوا کشیدن و دیگر کسی از محققین مصا در ذکر این نکره مؤلف عرض کند که معنی حقیقی است (ظہوری ۵) دانه دل را چو کاه تن غمش بر باد داد کز تابه بیند کشت زار خوشیتن و هفتان کجاست (وله ۵) بر باد و هم خاک خود را کز بر خا طرش از زان غبار است کز (ارو) هوا بین اڑانا -</p>
<p>دادن درینجا بمعنی کردن است و معنی (بر باد) بجایش مذکور شد (ارو) بر باد کرنا - و کھو (ربا و بر دادن) (۲) بر باد دادن - بقول بهار و اندر پیشانی کردن (صائب ۵) چون غنچه دہشتم دل جمعی</p>	<p>(۴) بر باد دادن - بقول بحر ضایع کردن - و دیگر کسی از محققین مصا در ذکر این نکره (الوزی) (۵) وادام باسید روزگاری بر باد کز تابلوده ز روزگار خود روزی کز مؤلف عرض کند مجاز معنی اول است که گذشت (ارو) بر باد</p>

<p>و این هم کنایه با ش یعنی غام فقط صاحب (۱) گرچه از بیداد و خسر و زین جهان فرادفت دولت او هم باندک فرضی بر باد رفت (دولت)</p>	<p>کرنا - بقول آصفیه - ضائع کرنا - کھونا - اڑانا - (و کیو با و پروادون) بر باد وادن خرمن مصدر اصطلاحی -</p>
<p>رگ جانها بدم تیغ عدم پیوست است و زو بر باد رود و هر چه بدم پیوسته است و در ظهوری بیم است که بر باد رود خاک ظهوری و ساقی بمن آتش چه شوی عالم آب است (دولت)</p>	<p>بقول ضمیمه برهان و مجرد (۱) معروف است و (۲) کنایه از مستهلک ساختن و ضائع کردن عیش (۳) عمر تلف گردانیدن و دیگر کسی از محققین مصداق ذکر این نکرده و مؤلف عرض کند کتابه و ضائع کردن خرمن است و بس متعلق بمعنی اول و چهارم (بر باد وادن) و تا آنکه این المضاف به عیش یا عمر نکنیم معنی دوم و سوم اصلا پیدا نمی شود - محققین بالا غور نفرموده اند و بدون سند استعمال - معنی دوم و سوم را تسلیم نه کنیم</p>
<p>بر باد وادن مصدر اصطلاحی - بقول بهار</p>	<p>(۱) خرمن بر باد کرنا (۲) عیش بر باد کرنا (۳)</p>
<p>مستعدی بر باد رفتن که گذشت - صاحب اند فرمایند که مستعدی بر باد شدن است (مخلص شاهی) (۴) چراغ برق روشن ورنه می مردم بهر توانی اگر این خرمن میخیزد بر باد می کردم (دافری)</p>	<p>عمر بر باد کرنا - بر باد رفتن مصدر اصطلاحی - بقول بهار و اند لازم (بر باد وادن) که گذشت گوید که حقیقت معانی زین - بر مستعدی این گذشت</p>

خاک پای تو مرا ز آتش سودای مرا بر زنی آب بهم
انده بر باد کنی هر کلفت عرض کند که شامل است
بر همه معانی بر باد و اون بختیت مستعدی (ارو) و
بر باد کرنا - و کچھ بر باد دادن -

بر باد کردن خلق را خرمن | مصدر اصطلاحی

بمقول موتی دای عیش خلق را مستهک گردانیدن
و گیر کسی از متفقین مصاور ذکر این نکرد و کلفت
عرض کند که اگر سند استمال پیش شود تو انیم عرض
کرد که خرمن را استعاره کرده اند به عیش - معاصر
عجم بر زبان ندارند ولیکن خلاف قیاس نیست
(ارو) مخلوق کے عیش کو تلف کرنا ضائع کرنا

بر باد نشستن | مصدر اصطلاحی (ا) بمعنی

بر باد سوار شدن چنانکه تخت سلیمان علیہ السلام
و غبار و غیر ذلک کہ کنایہ باشند از پریدن (انوری)
(۵) تو سلیمان و وزیر تو فرس تخت رواں از تخت از
معجزه بر باد نشسته جو غبار از صاحبان هفت و
موتی دایین را بمعنی (۲) سوار شدن بر اسپ

گفتند اند و بند آن فقره آورده اند، بر باد نشستن
هر زبان بخیال مؤلف ضرورت ندشت
که فقره بالا بطور اصطلاح قائم کنند تحقیق همین
است که باد بمعنی اسپ مشتمل است چنانکه بر معنی

پاز و همیشه گذشت و این مرگب آن ست و پس
(ارو) (۱) هوا پر از بار (۲) گھوڑے پر سوار ہونا

(الف) بر باد نهادن - مصدر اصطلاحی -

بمقول بہار و بحر و اند مراد بر آب نهادن
کہ گذشت (میرزا بیدل) بیدل کن آرام
تثنا کہ در ایجاد او بر باد نهادند جو پر واز بنایم
مؤلف عرض کند کہ .....

(ب) بر باد نهادن بنا | اید بر باد نهادن چیز

کنایہ باشد از بی ثبات و نا پائدار کردن آنرا چنان
بر (آب نهادن جهان) باقی حال مجرور (الف) بدو
اضافت چیزی نیست (ارو) (الف) هوا پر
قائم کرنا - رکھنا بمعنی نا پائدار کرنا - و کچھ بہتر
نہاؤن (ب) کسی چیز کی بنانا یا پائدار قائم کرنا -

<p>دو منزله و بالا خانه باشد و بس همین است باخذ این (ارو) و کمیو بالا خانه -</p>	<p>برپاوه بهانه اصطلاح - بقول شمس بفتح ای حجره دیگر سازند مولف عرض کند که لفظاً</p>
<p>(۲) برابر - بقول سروری سجاوله تحفه بروزن و معنی خردوار باشد یعنی خانه تابستانی دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و مولف عرض کند که برای موسم گرما خانه با بر مقام بلند تعمیر کنند که شب بسیار هوا دار و خنک می باشد - مجاز</p>	<p>و معنی غلط است نتیجه کم التفاتی محقق و دوست تصرف کاتبین این را بدین هیئت قانم کرد که قیاس را در آن دخل نیست - خدایش بیامرزد که خدمت زبان فارسی خوب ادا کرد (ارو) تا قابل ترجمه -</p>
<p>معنی اول است و بس (ارو) و ده مکان جس بین موسم گرما بسر کرین - تابستانی مکان - شبیه یا پیاپی پر بنایا هوا مکان - مذکر -</p>	<p>برپا بقول برهان و جهانگیری بابای اسجد بروزن سرور (ا) یعنی بالا خانه و حجره باشد که بر بالای حجره دیگر سازند صاحب سروری فرما</p>
<p>(۳) برابر - بقول ناصری معنی گل ناچیده زیرا که دگل برابر) یعنی گل ناچیده است حکیم فرخی ۱۵ - از در ویدار بدیدای و بدیدار</p>	<p>که حجره بالای حجره دیگر را گویند و بر و نیز گویند و بقول ناصری و نویده معنی بالا خانه باشد که بر بالا خانه سازند صاحب جامع فرماید که بالا خانه</p>
<p>آن روی کران نورستان دگل برابر و زوهم و گفته ۱۵) فری آن فرزند زلفین مشکین و فری آن فروزنده رخسار دلبر و کی چون نفشته فرو کرده بر گل و در چون گل نافر و کرده از پرت</p>	<p>معروف صاحبان شمس و اند و هفت هم ذکر این کرده اند مولف عرض کند که بار در اینجا بهیست و ششم است که گذشت یعنی حصا و فصول و چیزی که بالای حصار و فصول است</p>

و فرماید که این لغت در برهان و فرهنگ نیست
 و دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد مؤلف
 عرض کند که (گل بر بار) گلی را توان گفت که
 بعد پیدا شدن بار برگ های گل ریخته نه شود
 و قائم باشد و این بر بعضی ثمرها دیده ایم و در اینجا
 مجرور (بر بار) چیزی نیست خیر از معنی لفظی که ترجمه
 آن دعلی ثمر باشد کم التفات محقق صاحب
 زبانت که اینجا بسته کرده و بمعنی پی پیره واز
 سند ووش (گل) نافر و کرده از پیدامی شود
 که مراد (گل بر بار) است و پس اگر مجرور
 (بر بار) این قسم گله نام کرده باشند برای آن
 دیگر باید و تا منظر نیاید این معنی را تسلیم نه کنیم و
 تسامح محقق اهل زبان دانیم (ار و و) و
 بهصول کا حصه جو بیل آنی کے بعد قائم ہو اور
 نہ جھڑا ہو۔ مذکر۔

بر باران | اصطلاح - بقول اندکحوالہ فرهنگ
 فرونگ بفتح اول و سکون رای مہلہ لغت فارسی است
 بمعنی مزرعی کہ بہنگام باران کاشتہ شود و دیگر کسی
 از محققین فارسی ذکر این نکرد مؤلف عرض
 کند کہ ہاں زمین کہ آنرا در ہند زمین خریف
 نام است بدون آبرسانی روئندہ یعنی
 (بر باران روئندہ) مشتاق سند استعمال باشند کہ
 ہر دو محقق بالا از اہل زبان نیند (ار و و) خریف
 کی زمین جس کی کاشت صرف بر سانی پانی
 ہوتی ہے۔ مؤنث۔

بر بار و اشتق | مصدر اصطلاحی - بمعنی
 بار آوردن است (انوری ۵) بی لقی
 کارمن اندر غم عشقت بکار سیت کہ جز ہجو تو
 بر بارندار و (ار و و) بار آور کرنا - بار لانا۔

بر بارہ | اصطلاح - بقول سروری بفتح او
 دوم (ا) حجرہ بر بالای حجرہ دیگر باشند و فرماید کہ
 بر وارہ ہوا و نیز گویند - صاحب برہان فرماید کہ
 بر وزن ہر کارہ بمعنی بر تبار است یعنی حجرہ بالا
 حجرہ دیگر - صاحب ناصری فرماید کہ بمعنی بالا خانہ

خان آرزو در سراج آورده که حجره بالاین را
گویند که بالا خان باشد و فرایده که بعضی برآر بچند
نیز بهین معنی آورده اند و این مرکب است
از بر و باره و تحقیق آن در باره گذشت صاحب
جامع و جهانگیری و مؤید و اند و شمس هم ذکرین
کرده اند مؤلف عرض کند که محققین بالا
پس حقیقت نبوده اند معنی لفظی این چیز
که بر حصار است یعنی بر معنی علی و باره یعنی
اولش که حصار و دیوار بلند است - پس
(بر باره) کنایه باشد از بالا خان و جادارد که
باره را درین اصطلاح - مبتدل بالا گیریم که
لام به رای هله بدل شود چنانکه چنال و چنار
(ارو) و کیهو بار کے پہلے معنی -

(۳) بر باره - صاحب نامری بحواله جهانگیری

(۲) بر باره - بقول بران راهی را نیز گویند
غیر راه متعارف خانه که از آنجا نیز آمد و شد
کنند صاحب مؤید بحواله مشرفنامه فرمایند
باخته یعنی نخست و بر باخته گوید که راهی که در
برابر گرفته اند و آن ولایتی است معروف

غیر در برای در آمدن در خانه بود و نیز گند
چهار پہلو و حواله ادات آرد که معنی آن را
مطلق باشد صاحب اند هم ذکر این کرده
مؤلف عرض کند که (بر باره) مبتدل
(بر بالا) که لام بدل شد به رای هله چنانکه
آوند و آوند و معنی لفظی این بر بلند و کنت
از راهی که و رای راه خانه از بالا خان هم
بیرون خانه رود و این قدر است اتفاق همه
معاصرین عجم و تحقیق قیاسی هم پس محققین بالا
تمیزی که در معنی پیدا کرده اند اگر سند احتمال
پیش شود تو انیم عرض کرد که مجاز باشد و پس
(ارو) و کیهو باخه کے پہلے معنی -

<p>صاحب غیاث گوید که پاردم یعنی دچی درین است است مؤلف عرض کند که یعنی متذکره بالا بر بالای کسی کار افتادن مصدر صطلحی</p>	<p>کنایه ایست و بس (اردو) گپ مارنا بقول آصفیه جھوٹا بولنا یعنی بگماننا - بویبر کی اڑانا - ڈینگ مارنا بقول آصفیه شیخی بگماننا اڑانا - تعلی کرنا - دون کی لینا -</p>
<p>(۱) (اردو) حوصلے سے زیادہ کام کارادہ کرنا - (۱) (اردو) واقع شدن بر ذمتہ کسی کاری کہ مشکل باشد (انوی) (۲) (اردو) افتاد بر بالای ادکار نہ بر بالای من کاری بیفتا دیگر (اردو) شکل کام گلے پڑنا -</p>	<p>(۲) (بر بالای پاردم گوریدن - بقول بر وضیمہ سروری و بحر و اند کاری و ہستی پیش گرفتن کہ زیادہ بر قدرت اوست مؤلف عرض کند کہ این کنایہ باشد کہ کسی کہ بیش از حوصلہ خود کاری گیرد گویند کہ از خوف گوزمی زند -</p>
<p>بر بالای اہم رختن استعمال یعنی بر یکدیگر افتادن باشد (صائب) (۳) در گلوی شمع اشک از تنگی جانشد گرہ ز بسکہ در بزم تو بر بالای اہم پروانہ رخت (اردو) ایک دوسرے گرتا -</p>	<p>صاحب ناصری بگوید کہ سازبست مشہور و عودست یا طنبور و در اغلب لغات بہمین اہم است و فرماید کہ ملی بفتح ہر دو با سازبست و شبیہ بہینہ مرغابی - کاسہ وار - و بت - پارسی تہامی قرشت و بطاعت بہ آن و بر بطرا کہ ہر دو با مفتوح است عربان مکتور کردہ اند صاحب اند نقل نگار ناصری مؤلف عرض کند کہ بت ہموحیدہ و فوقانی بر معنی سومش مذکور شد کہ بزبان فارسی مرغابی را نام است و این ساز را ازین وجہ (ہر بت) گفتند کہ در پائینش کانہ شکل بط سازند بچای دیش چوب درازی کہ بالای آن تارہای سازی باشد و معنی لفظی این (بالا بطی)</p>

(۱۱۱۹)

(۱۱۱۹)

ہر بت

دیگر پنج و بر طبق طایفه بقول منتخب معرب (ار و و) بر بت - فارسی بین ایک سازگانام
ہے مثل ستار کے جس کا کاسے زیرین بطبعے مشابہ ہوتا ہے اس کا معرب (دربط) صاحب
اصفیہ نے اس کو ترک فرمایا ہے۔ اردو میں بر طبق کہہ سکتے ہیں۔

مرید | بقول سروری ورشیدی و برہان و جہانگیری و ناصری و جامع و شمس و انتہی بای
اول و دوم تازی بروزن فرقد (۱)، نام ولایت سیستان باشد و (۲) مخفف باربد است۔
خان آرزو در سراج گوید کہ ہضم ای دوم و بفتح آن علی اختلاف المذہبین مخفف باربد مطر
معا صاحب پروردگار نام ولایت سیستان و فرماید کہ غالب کہ بنام مطرب مذکور بسبب حکومت
ایتمیر شہرت گرفتہ باشد **مولف** عرض کند کہ اگر کار از قیاس گرفتن است چرا نگوییم کہ باربد
از ولایت در بہین شہر موسوم بہ باربد شد و اللہ اعلم بالقواب۔ وجہ تسمیہ این بمعنی اول
پنج برنگ شود (ار و و) (۱)، ولایت سیستان کانام فارسی میں برتبہ ہے (۲)، و یکھو باربد۔

مرمر | بقول برہان بروزن مصر (۱)، نام صنفی از مردمان است و (۲) ہرزہ گوئی و
پڑگوئی و (۳) لجاجت و (۴) بعربی نام ولایتی است در مغرب کہ مردم آنجا سبز چہرہ می
باشند۔ صاحب مؤید مذکور ہمہ سانی فرماید کہ بمعنی چہارم ہم لغت فارسی است۔ صاحب
رشیدی گوید کہ نوعی از مردمان از قسم جنس و بقول بعض ولایتی است بمغرب کہ مردم آن سبز
چہرہ باشند۔ صاحب جہانگیری بر معنی اول و چہارم قانع و نسبت بمعنی چہارم تصریح فرماید
کہ عربی است۔ صاحب جامع ذکر معنی اول و چہارم کردہ نسبت معنی دوم گوید کہ ہرزہ گوئی
و بدگوئی است۔ صاحب غیاث نسبت بمعنی چہارم صراحت کن کہ بفتح ہر دو بای موحده کلکیت بجای

حبشه که مردم آن سبزه رنگ باشند و به ترکی بکسر هر دو بای موحده بمعنی یک یک صاحب اسرائیل
 آورده که به یونانی بر برترس گر و هی را نام است که مغرب افریقه آباد است بنایت سنگدل
 و وحشی و جمع آن بر آبره صاحب اندامین را بمعنی اول هم عربی داند و فرماید که این قوم
 از اولاد قیس غیلان است میان حبش و زنگ ساکن و چون احدی از ایشان بر زن غیر
 کفو عاشق شود زده آن کس بروض کا بینش بریده با وی ازدواج دهند و بقول صاحب
 منتخب و نتهی الارباب لغت عربی است نام گر و هی است در مغرب زمین و نام گر و هی دیگر
 است در حبش موقوف عرض کند که بمعنی اول شک نیست که لغت عرب است و بمعنی
 دوم مفترس (بزرگتره رای هندی) که لغت سنسکرت باشد که بقول ساطع بمعنی هرزه گوئی است
 و مصدر سنسکرت (بزرگتره) از همین وضع شده (بزرگتره) بیهوده گویا از همین لغت گفته اند پس
 جزین نیست که فارسیان به تبدیل رای هندی به همله مفترس کردند بمعنی دوم و آنچه بعضی محققین
 در تعریف معنی دوم بزرگتره گوئی نوشته اند تسامح شان است یا غلطی کتابت که هرزه گوئی عیب است
 و بزرگتره گوئی وصف و نسبت معنی سوم عرض می شود که مجاز معنی دوم است و پس که لجاجت هم
 قریب هرزه گوئی است و بمعنی چهارم بسیار شهرت دارد که نام شهری از مقبوضات فرنگستان
 صاحب فرهنگ آصفیه این را بدین معنی لغت عرب گفته می فرماید که اهل این شهر سیاه فام
 می باشند صاحب غیاث این را بدین معنی لغت ترکی گفته ولیکن صاحبان کفر و لغات ترکی
 از این معنی ساکت خیال ما این است که همان قوم که ذکرش بر معنی اول گذشت از همین شهر
 باشد که بزرگتره نام دارد و محققین عرب بمعنی اول این را لغت عرب گفتند و بمعنی چهارم ترک کردند

و جادو دار کہ نعت فارسی باشند چنانکہ بعض محققین گفتہ اند واللہ اعلم بحقیقتہ الحال۔ مخفی مبارکہ
 شہری موسوم بہ بربر و جغرافیہ انگلیسی واقع است در افریقہ (ارو) ۱، بربر فارسی اور عربی میں
 ایک قوم کا نام مٹوٹ (۲) ہرزہ گوئی کہہ سکتے ہیں۔ صاحب آصفیہ نے ہرزہ کو کا ذکر کیا ہے
 فارسی۔ اسم مذکر۔ یہودہ گو۔ یاود گو۔ (مٹوٹ) (۳) بجائیت بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مؤنث
 عاجزی۔ مٹوٹ۔ چالوسی (۴) بربر حبش میں ایک ملک اور جہان کے لوگ سبز رنگس ہیں مذکر
 بربر شمس بقول شمس ہر دو بالنت فارسی است نام ولایتیست از زنگبار و گو سپندان
 آنجا را نیز بربری گویند و دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد مگر لکھت عرض کند کہ حقیقت
 این شہر برمنی چہارم بربر گذشت بدون سند استعمال این نعت را تسلیم نہ کنیم کہ تحقیق صاحب
 شمس پایہ ندارد (ارو) و دیکھو بربر کے چوتھے معنی۔

بربروت کسی تیز بین (مصدر مطلق)	بربروت کسی توجہی کرنا۔ خاطرین نہ لانا۔ دلیل سمجھنا۔
بربروت کسی گوزیدن (مصدر مطلق)	بقول اندکجا کہ بہار بحفارت دیدن کسی را
بربروت کسی گوزیدن (مصدر مطلق)	مراد (بربروت کسی گوزیدن) کہ ہی آید۔
بربروت کسی گوزیدن (مصدر مطلق)	مخفی مبارکہ کہ تیز بین بقول بحر یعنی تیز زدن
بربروت کسی گوزیدن (مصدر مطلق)	و گوز کردن آمدہ و دیگر کسی از محققین مصادر
بربروت کسی گوزیدن (مصدر مطلق)	ذکر این نکرد۔ طالب سند استعمال باشیم۔ سوا
بربروت کسی گوزیدن (مصدر مطلق)	قیاس است و کنایہ (ارو) حقارت کی
بربروت کسی گوزیدن (مصدر مطلق)	نظر سے دیکھنا۔ بقول آصفیہ دوسرے کو دلیل و خاک

بربروشان بقول رشیدی و ناصری و اتند نفیج هر دو باب و ششم رای دوم است پیغمبران را گویند خان آرزو در سراج فرماید که بای فارسی بشنخ هر دو باب و بوزن پرده پوشان بمعنی مطلق است از هر پیغمبری موکلف عرض کند که الف و نون جمع در آخر (بربروش) است و (بربروش) بمعنی پیغمبر نیامده و (بربروش) بای فارسی هم بمعنی نیست لیکن (بروشان) بای موحده - برورین قلمه - بمعنی است پیغمبری از هر جنس (می آید) کان بهتل (بروشان) باشد که به همین مذهب به همین معنی می آید) چنانکه کشتی و کشتی و صراحت ماخذش اهر را بنجا کنیم و در اینجا همین قدر کافی است که زیادت کلمه بر مزید علیه است ننید انیم که خان آرزو این لغت را به بای فارسی از کجا پیدا کرد (دقیقی) شفیع باش برشته مرادین ذلت و چو مصطفی بر دادار بربروشان را (شمس فخری) اگر دعوی کند رایش نبوت و شود خورشید و ماهش بربروشان را (ارو) است بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - و ده گره جو کسی پیغمبر کا پیرو هو -

<p>بربری بقول محیط که بذیل جابج آورده</p>	<p>ای نسبت بربری گفتند اندرین صورت لغت</p>
<p>اسم فارسی بزرگ کوچک است که بزرگ نشود</p>	<p>فارسی زبان گیریم بترکیب فارسی و برزواو</p>
<p>شیر آن لطیف تر از شیر نوع دیگر باشد</p>	<p>هر دو شامل و سن و صبر معنی بلند می هم ازین لفظ</p>
<p>موکلف عرض کند که بقول ساطع است</p>	<p>پیدا است فاعل (ارو) بربری - بقول آصفیه</p>
<p>است مؤنث بربر که کلان می باشد بخیال</p>	<p>ارو - اسم مؤنث - ایک قسم کی چتگری</p>
<p>عج نیست که از نسل ملک بربر باشد که نیاید</p>	<p>بصورت اوربری بکری رشاید اول مین</p>

<p>(۲) بر بست - بقول ناصری بمعنی نحو است کہ علی است معروف و بخش بمعنی صرف است - صاحب انشد نقل نگارش موکلت عرض کند کہ مجاز ہمان معنی اول کہ گذشت یعنی چیزی را کہ اہل زبان مضبط کردہ اند مراد از قاعدہ شہو باشد و تخصیص این با علم نحو - محاورہ ایست و بس - (ارو) نحو - بقول آصفیہ عربی - اسم مؤنث جلون کا علم - وہ علم جس سے کلموں کی ترکیب آئے - ویا کرن - وہ علم جس سے اجزائے کلام کو صحیح صحیح جوڑنا - کھولنا انکا باہمی تعلق - واسطہ یعنی لگا و معلوم ہو -</p> <p>بر بسترا و فنادن (مصدر اصطلاحی) کنائے</p>	<p>ملک بربر واقع افریقہ سے یہ بکری آئی ہوا</p> <p>بر بست اصطلاح - بقول بران و مؤید و ناصری و جامع و بحر باسین بے نقطہ بر وزن مست را بمعنی طرز و روش و قاعدہ و قانون دستور و رسم را گویند خان آرزو در سراج بخوا کہ بران ذکر این کردہ صاحبان بہار و انشد و ہفت ہم ذکر این کردہ اند موکلت عرض کند کہ حاصل بالمصدر مصدر بر بستن است کہ می آید بخف (بر بستہ) و بلحاظ معنی لفظی این مجاز آگہنی مضبط پیدا می شود و مجاز بمعنی روش و قاعدہ مستعمل شدہ دیگر ہیج - قول صاحب جامع کہ از اہل زبان است سندی را ماند - (ارو) قاعدہ بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر - دستور - رسم - رواج - چال - ریت - آئین - قانون - ضابطہ - نسیم دہلوی ۵) آل کار جهان فانی کہی نہیں ایک قاعدے پر جو چار دن ہے و فوراً رح بعد اس کے غم و اہم ہے کہ</p>
<p>صاحب فراش شدن - بوجہ بیماری زانوری ۵) مرگ از برای دادن دار و طبیب شدہ بیمار ہیبت تو جو بسترا و فنادن (ارو) فریش ہو دکن میں مستعمل ہے - صاحب فراش ہونا کہہ سکتے ہیں یعنی بیماری کی وجہ سے بستر سے اٹھ نہ سکتا -</p>	

د ذوق ۵) اٹھے جهان ہی سے جو بہتر سے وہ اٹھو (سر بستگان جمع رہ بست) است یعنی قاعدہ و تیرامریض عشق جو صاحب فراش ہے بڑ صاحب آصفیہ قانون ہا۔ ووشہا خان آرزو در سراج بکرا نے صرن (صاحب فراش) کا ذکر فرمایا ہے یعنی وہ بیمار جو بہتر سے نہ اٹھ سکے۔

بر بست رخت

اصطلاح - بقول مؤید و مفت کلمہ ہا می مختفی باشد و حال آنکہ بر بست را بر وزن ای سفر کرد و کوچ نمود مؤلف عرض کند کہ مصدر اصطلاحی (بر بستن رخت) می آید و این ماضی مطلق آنست - کم غوری محققین بالاست کہ این را برنگ مستولہ آورده اند و بے تحقیقت نبرده (ارودو) دیکھو در بستن رخت، یہ اس کا ماضی مطلق ہے۔

بر بستہ فتادان

مصدر اصطلاحی - مراد بر بستہ فتادان کہ گذشت (انوری ۵) جو بر بستہ فتادم مشتری گفت کہ یارب این عطار در اچہ افتاد و مخفی مباد کہ افتادان - اصل است و فتادان مخفی و راو فتادان (مزید علیہ ان (ارودو) دیکھو بر بستہ و فتادان۔

بر بستگان

اصطلاح - بقول برلمان بروڈ

سرست گنتہ و نیز الف و نون در غیر ذی حیات خلاف قیاس است پس سماعی باشد و بر آن ضم ضرور - صاحب سفرنگ در شرح (فقہ شمس) نامہ شت و خورش ز رشت) آورده (وہو ہذا) پس ایشان را گزیر نیست از بر بستگان و بر نہادان کہ ہمہ بران ہمد استان باشند و فرماید کہ بر بستگان ہفتہ بار اربعہ و سکون رای ہلہ و کاف فارسی یعنی قوانین و ضوابط است و مفرد بر بستہ مؤلف عرض کند کہ بیچارہ خان آرزو کہ طالب سند است نمی داند کہ (بر بستگان) بقا کہ او ذکرش کرد جمع (بر بستہ) باشد و (بر بستہ) از مصدر (بر بستن) ماضی مطلق اوست بزیادت

ہای ہوز و آخرش کہ افادہ معنی مفعولی کند و بجا
 قواعد فارسی معنی این پابندان قواعد و مراسم و
 قوانین است و لحاظ سے و سائیر جادارد کہ بجا
 مجاز معنی قواعد ہم گیریم۔ صاحب برہان کہ معنی
 قواعد و قوانین آورد و جزین نیست کہ بر قواعد
 و قوانین فارسی زبان غور نکرد۔ فتاویٰ (ارو)
 قواعد بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ قاعدہ کی
 جمع۔ دستور۔ قاعدے۔ ضوابط۔ رسوم۔ ریت
 رواج۔ قوانین بقولہ عربی۔ اسم مذکر۔ قانون کی
 جمع۔ اور ہمارے مسنون کے لحاظ سے پابندان
 قواعد و قانون۔ قاعدہ و انان۔

برہن بقول نوادر و موارد و بہار و انند
 (۱) حاصل کردن چیزے۔ صاحب بحر فرماید کہ
 کامل التصریف است اما عینہ اسم فاعل نیامدہ
 (میر خسرو) کسی کہ دست بفرماک دولت تو
 زندہ کن ہزار آرزو از روزگار بر بند و بکسوف
 غرض کند کہ مضارع این (بر بند) ولیکن در کسی چیز کو حاصل کرنا۔

معاوردہ فارسی (بر بند) مستعمل و (بر بند)
 و تحقیق مضارع (بر بندیدن) و مرید علیہ
 (بر بندیدن) است بزیادت کلمہ ہر کہ می آید متقین
 فارسی کہ از ماخذ بے خبر اند می فرمایند و تصنیف قاعدہ
 کردہ اند چنانکہ (صاحب تحقیق القوانين) آورده
 و اگر ما قبل آخر ماضی سین غیر منقوطہ و حرف
 پیشینش غیر الف بود در مضارع آن سین ہ
 نون مفتوح مبدل گردد چنانکہ بند و و پیوند و
 زیادت وال ساکن بلفظ بند و و پیوند و بعد نقل
 فتح نون بر حرف آخرش برای دفع التباس خطست
 (راخ) و بعض متقین معاصر می فرمایند کہ سین ہدا
 و نون بدل می شود و ہین بستہ و بند و را بستہ
 خوشان می آورند۔ مای گوئیم کہ ضرورت تصنیف
 این قاعدہ در (بند) باقی نماند و تحقیق ماخدا
 این چنانکہ عرض کردہ ایم بہتر از آنست کہ قاعدہ
 ایجاد کنند کہ در ہنجا ضرورت ندارد۔ (ارو)
 کسی چیز کو حاصل کرنا۔

(۲) بر بستن - بقول نوادر و موارد و بهار و نه
 از همین که کنایه از آماده سفر شدن و تهیه سفر کردن
 است و روانه شدن هم - محقق مذکور - غور نکرد -
 من چه بر بسته ام از لولوی لالای سخن بکاش
 رسم است که چون تهیه سفر کنند - رخت و لباس
 چون لاله و بان سخم بودی لال بزرگ (۵) با آنکه
 را بر می بندند و درست کنند (اروو) اٹھانا
 در میان تودل بست عالمی بکس زبان میان بنیہ
 باندھنا -

کر ایچ بر نہ بست موکلف عرض کند کہ متعلق
 و مجاز معنی اول است و بس (اروو) فائدہ
 از محققین مصادر ذکر این نکرد موکلف عرض
 اٹھانا - و یکھوار پہلوی کے چیزی دیدن -
 کند کہ بستن لازم و مستعدی ہر دو آمدہ مرادف
 بستہ شدن و بندیدن و بر بستن مرید علیہ السلام

(۳) بر بستن - بقول موارد و بند کردن چون
 دکان بر بستن (طالب آملی ۵) دکان بر بستن
 کا ندرین عہد بزمیائی کم از بیماری نیست
 بستہ ہونا - بقول آصفیہ - جہنا -
 بستہ ہونا -

موکلف عرض کند کہ معنی حقیقی است (اروو)
 بند کرنا - بقول آصفیہ - مقفل کرنا -
 (۶) بر بستن - بقول بجز نیمفزدون از اپنے
 ہست دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد

موکلف عرض کند کہ مقصود محقق از بحال
 خود بودن است - طرہ بیانش درست نیست
 محققین مصادر ہم ذکر این نکرد موکلف عرض
 کند کہ معنی حقیقی است و بر بستن رخت متعلق
 می باشیم (اروو) اپنے حال پر ہونا -

<p>(۷) بر بستن - بقول بحر نشو و نما نکردن دیگر بند هدا - جیسے منصوبہ بند هدا -</p> <p>(۸) بر بستن - به تحقیق ما - یعنی پوشیدن چون قبا بر بستن (انوری ۵) آصف ملک سلیمان دوم خیمه بزد و بزمین چو در کلچه بر نه و بر بند قبا یز (ارو ۹) پهننا - بقول آصفیه - پوشیدن کا تر جامه زیب تن کرنا - کپڑا بدن میں ڈالنا -</p>	<p>(۷) بر بستن - بقول بحر نشو و نما نکردن دیگر بند هدا - جیسے منصوبہ بند هدا -</p> <p>(۸) بر بستن - به تحقیق ما - یعنی پوشیدن چون قبا بر بستن (انوری ۵) آصف ملک سلیمان دوم خیمه بزد و بزمین چو در کلچه بر نه و بر بند قبا یز (ارو ۹) پهننا - بقول آصفیه - پوشیدن کا تر جامه زیب تن کرنا - کپڑا بدن میں ڈالنا -</p>
<p>(۹) بر بستن - به تحقیق ما - یعنی متعلق کردن (انوری ۵) بردارن کسوت همیت یز بر بسته قضا خاص مردم یز (ارو ۹) متعلق کرنا -</p> <p>(۱۰) بر بستن - به تحقیق ما - یعنی حقیقی بستن که لازم و متعدی هر دو آید چنانکه (بر بستن بیان) و (بر بستن چیزی) که اشاره این بر معنی چهارم کرده ایم (ظهوری ۵) چرخ در کین ظهوری خوش میان بر بسته است یز باد سدره مجتبی بی محابای روم یز (انوری ۵) بر بست دست</p>	<p>(۹) بر بستن - به تحقیق ما - یعنی متعلق کردن (انوری ۵) بردارن کسوت همیت یز بر بسته قضا خاص مردم یز (ارو ۹) متعلق کرنا -</p> <p>(۱۰) بر بستن - به تحقیق ما - یعنی حقیقی بستن که لازم و متعدی هر دو آید چنانکه (بر بستن بیان) و (بر بستن چیزی) که اشاره این بر معنی چهارم کرده ایم (ظهوری ۵) چرخ در کین ظهوری خوش میان بر بسته است یز باد سدره مجتبی بی محابای روم یز (انوری ۵) بر بست دست</p>
<p>(۱۱) بر بستن از چیزی - مصدر اصطلاحی یعنی متمش شدن و فائدہ برداشتن از چیزی متعلق یعنی</p>	<p>(۱۱) بر بستن از چیزی - مصدر اصطلاحی یعنی متمش شدن و فائدہ برداشتن از چیزی متعلق یعنی</p>

دوم بر بستن و سندنش از کلام سلمان هانجا گذشت
(ارو) کسی چیز سے فائدہ حاصل کرنا۔ متعلق ہونا۔ عاجز ہونا۔

(۲۶۸۲)

بر بستن و کان | استعمال یعنی بند کردن

بر بستن بر چیزی | مصدر اصطلاحی۔ یعنی دکان باشد متعلق بمعنی سوم بر بستن کہ گذشت متعلق کردن است۔ متعلق بمعنی ہشتم (بر بستن) و سندنش از کلام طالب آملی ہمدرا ہانجا مذکور شد و سندنش از انوری ہمدرا ہانجا مذکور شد (ارو) دوکان بند کرنا۔ متعلق کرنا۔

(۲۶۸۳)

(۲۶۸۴)

بر بستن و بان | استعمال یعنی بند کردن

بر بستن و رواڑ | استعمال یعنی بند شدن و بند کردن در باشد و اگر مضاف کنیم چیزی بمعنی مسدود شدن و کردن در بواسطہ آن چیز۔ (امیر خسرو) اول از زرد ہانش بر بستند و رواڑ ہروی) بر بستہ زیاد خود پسندان کو دروازا دل بخش نسیان کو و این متعلق باشد بمعنی سوم بر بستن کہ گذشت (ارو) دروازه بند ہونا۔ بند کرنا چہنا۔

(۲۶۸۵)

بر بستن و ست | استعمال یعنی بستہ شدن چمن یہ زیر و بم میراؤ

(۲۶۸۶)

(۲۶۸۷)

بر بستن ویدہ از خود | استعمال کنایہ از ترک

بہنی ہم بر بستن کہ گذشت و سندنش ہمدرا ہانجا خودی کردن و بدرجہ قنای اللہ رسیدن متعلق

بمعنی سوم بر بستن که گذشت رعنی ۵، از خود
گردیده بر بندی چگونیم کام جان بینی از همان کر
اشتیاق دیدنش زادی همان بینی (ار و و) یعنی
خودی کو ترک کرنا۔ اپنی انانیت سے آنکھ بند کرنا۔

بر بستن رخت | مصدر اصطلاحی۔ کنایہ باشد
از تہیہ سفر کردن و روانہ شدن ہم چنانکہ گذشت
از دنیا بر بست کا یعنی روانہ شد از دنیا مراد ف
(بر بستن محل، کہ می آید)۔ (ار و و) اسباب
باندھنا رکن میں کہتے ہیں۔ باندھا ہونڈھی کرنا۔
آمادہ سفر ہونا۔ روانہ ہونا۔

بر بستن قبا | مصدر اصطلاحی۔ کنایہ از پوشیدن
قبا کہ چون قبا پوشند بند قبا بر می بندند و از ہین
عادت این مصدر بدینہی متصل شد و نداین
از انوری بر سنی دہم بر بستن گذشت (ار و و)
قبا پہننا۔

بر بستن محل | مصدر اصطلاحی۔ بمعنی بستن
محل باشد بر شتر و کنایہ از آمادہ سفر و روانہ شدن

بمعنی متعلق بمعنی نہم بر بستن کہ گذشت (ار و و)
(۵) مراد منزل جانان چہ امن و وحش چون ہر دم
جس فریادی دارد کہ بر بندید محلہا از (ار و و)
محل باندھنا۔ آمادہ سفر ہونا۔ سفر پر روانہ ہونا۔

بر بستن میان | استعمال۔ بمعنی بستن میان
باشد و کنایہ از آمادہ و مستعد بودن بر کاری متعلق
بمعنی نہم بر بستن کہ گذشت و سندش از ظہوری
بہر را بنجانہ کور شد۔ مخفی بہا کہ خصوصیت میان
نباشد۔ جادارد کہ مضائقہ کنیم بسوی کمر ہم را
کمر باندھنا۔ کسی کام پر کمر باندھنا۔ صاحب آصفیہ
نے کمر باندھنا کا ذکر فرمایا ہے بمعنی مستعد ہونا۔

آمادہ ہونا۔ کسی کام کے سر انجام کو تیار ہونا۔
رجرات ۵) کمر تو قتل پر کس کے بت خو خوار
باندھے ہے کچھ خنجر کو کتا ہے کبھی تلوار باندھی ہے
بر بستہ | بقول بران و ناصری و جہانگیری و

سروری و وزن برجستہ را، نقیض بر بستہ است
و آن چیزی را گویند کہ روح نباتی در وی اثر

۵۵۳۰

(۲۶۸۱)

(۲۶۸۵)

(۲۶۸۹)

نکنند و نشو و نما نتوانند کرد و زیاده از آنچه هست
توانند شد مانند بعضی از جمادات که سنگ و کلوخ
و امثال آن باشند صاحب جامع فرماید که جمادات
و هر آنچه نشو و نما نکنند و نمهند باشند - خان آرزو
در سراج فرماید که جماد را گویند که نشو و نمالند و
این در اصل عام است که در خاص شهرت
گرفته (شاعری ع) بر بسته و گر باشند و بر بسته
و اگر صاحبان رشیدی و مویده و بحر و بهار و مانند
هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که مقابل
بر بسته و بمعنی حقیقی بسته شده و کنایه از نشو و نما
منفقود شده و به حالتی باقی مانده حاصل نیست
که (بر بسته) ماضی مطلق مصدر (بر بستن)
است که ای مختفی که افاده معنی مفحولی کند در
آخرش زیاده کرده اند و بعضی مقتنین این را
صفت مشبهه گفته اند و در اینجا استعمال این بمعنی
مجاز است و بس (ارو) جماد - بقول صنفیه
عربی - اسم مذکر - غیر ذی روح اشیا - بیجان
چیزین - حیصه دوات - پتھر - پہاڑ - زمین - خور
وہ چیز جسے نشو و نما نہ ہو - (پتھر) اہو پتھر نام کے
مصدر سے
(۲) بر بسته - بقول ناصری بمعنی سخن موزون
و شعر مقتضای منظوم را نیز گویند برخلاف سخن
که ناموزون و بی قافیہ است و بحر و بنثر و نشو و
نمائی خوانند - صاحب اند نقل نگارش - دیگر کسی از
محققین فارسی زبان ذکر این نکرده و مؤلف
عرض کند کہ مضمونی را گویند کہ آنرا در شعر بسته
باشند - معاصرین عجم تصدیق این کنند طریقی
صاحب ناصری بہ تعریف غلط اصل مقصود را
دور کرده و نقل نگارش را عقل نیاشد اگر سند
استعمال پیش شود یا مجر و قول ناصری را کافی داریم
مجاز بمعنی بیان کرده باشد (ارو) شعر مذکر
وہ مضمون جو شعرین باندھا جائے - مذکر -
بربط | بقول بران و جامع بفتح اول مسکن
ثانی کہ طای حطی باشد نام سازیمت مشہور و بعضی

گویند بر بطن ساز خود است و آن ظنهور مانند
باشد کاسه بزرگ و دسته کوتاه. صاحب شمس گوید
که بالغی تمام ساز است که تارهای ابریشمی بندند
و تبارش خود گویند. صاحب اندکحواله بهار
فرماید که نام ساز است معروف که مثل ظنهور باشد
مگر کاسه بزرگ و دسته کوتاه دارد و بحواله رساله
معربات که از صاحب رشیدی است می آورد که
که بر بطن معرب برت است یعنی سینه بط که شبیه

باشد سینه بط و پنجه از تشبیهات اوست. صاحب
سوار اسپیل می فرماید که بیونانی برتبان خود
مشهور (کمال اسماعیل) اگر ز پنجه بر بطن مصفا
طلبم بوز پنجه چنگ برون آور و چو شیر تریان
(انوری) نهیب رزم تو بگست جوشن بهر
شکوه بزم تو بگست بر بطن اهد بواحبان
نقشب و فتی الارب گویند که سازی است معروف
که آنرا خود نیز گویند معرب بر بطن کبیرا یعنی سینه
بط زیرا که شبیه است بدان مؤلف عرض کند

و اندک نعت فارسی است بهی بر بطن نواز
(سعدی) چون در آواز آمد آن بر بطن
کتخدا را گفتم از بهر خدای تو مؤلف عرض کند
که تحتانی آخر ز آمد است و (بر بطن سرا) اسم
فاعل ترکیبی است و این مجاز است که سرودن
بمعنی نواختن گرفته اند که در پرده سرود خوان است
(دار و) بر بطن نواز. بر بطن سجانیه االا.

اصطلاح - بر بطنی
نسبت بر آخر بر بطن زیاد کرده اند و دیگر هیچ

(انوری ۵) زہرہ گرد مجلس بزم نہا شد بر طبقی
در میان اختران چون زاو فی الطنبور باد (ارو) و لیکن طالب سند استمال می باشیم کہ ہر دو محققین
بربط سرائی۔
بالا صاحب و بان غیند (ارو) (۱) پیشانی

بر بلند | اصطلاح۔ بقول انند سحوالہ فرہنگ
فرنگ بالفتح لغت فارسی است بمعنی (۱) بسیار
بلند و نیز (۲) بالا خانہ را گویند در ممالک مشرقی۔
آرایش اور زینت جو دروازے کی بلند سی پر
کی جائے۔ مؤنث۔

دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد مؤلف
عرض کند کہ ہر دو معنی موافق قیاس است و لیکن
مجرد قول انند و صاحب فرہنگ فرنگ بدو
سند استمال اعتبار را نشاید کہ ہر دو از اہل زبان
نہند (ارو) (۱) بہت بلند (۲) و کیو بالا خانہ
مؤلف عرض کند کہ در سید زون ضرب۔

بر بلندین | اصطلاح۔ بقول انند سحوالہ
فرہنگ فرنگ بالفتح لغت فارسی است بمعنی
(۱) موہای مرغولہ سر کہ بالای پیشانی بر آمدہ باشد
(۲) بمعنی آرایش کہ بالای در باشد دیگر کسی از
محققین فارسی ذکر این نکرد مؤلف عرض کند

بر سید | اصطلاح۔ بقول برہان و ناصر سی
بر وزن سر بند (۱) سینہ بند طفلان و پستان بند
کہ معنی لفظی این چیزی کہ منسوب بہ بلند است و

زمان را گویند چه بر معنی پستان هم آمده است
 و آنرا بهر بی لکبیه خوانند صاحب سروری فرماید
 که آنرا باز رنگ هم گفته اند صاحب رشیدی بر
 سینه بند زنان قانع خان آرزو در سراج
 مذکور هر دو معنی فرماید که تخصیص رشیدی به سینه
 بند زنان خطاست صاحبان جاگیر
 و جات شمس و بحر و اندام ذکر این کرده اند
 مولف عرض کند که آنرا نگه ذکر هر دو معنی
 کرده اند پی به حقیقت نبوده اند چراغی گویند که
 بر بند مراد سینه بند است و بس موقع
 استعمال این اکثر پیدای شود برای طفلان
 برای حفاظت سینه و برای زنان برای پستان
 و اگر مردان جوان بیمار یا ضعیف را ضرورت حفاظت
 سینه پیش آید استعمالش کنند - فائل (ارو)
 سینه بند - بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر -
 انگلیا - وہ کپڑا جو بچوں کی رال ٹپکنے کے سبب
 کپڑے بچانے کے لئے سینه تک باندھ دیتے ہیں
 مولف عرض کرتا ہے کہ کن بین (سینه بند)
 عام ہے - اس کپڑے کو کہتے ہیں جو حفاظت سینه کے
 لئے استعمال کرتے ہیں - اکثر بچوں کے لئے اور
 جس کا استعمال عورتیں کرتی ہیں اس کی شکل مندرجہ
 وکن بین مخصوص ہے جسکو انگلیا یا چوکی کہتے ہیں
 اور عام طور پر سینه بند کی ضرورت بعض وقت
 بیماروں یا ضعیفوں کو بھی ہوتی ہے - سینه
 کی حفاظت کے لئے -
 (۲) بر بند - بقول بحر و اندام معنی شخصے کہ درکار
 مہارت تمام داشتہ باشند می گویند کہ فلانی درین
 کار بند است دیگر کسی از عتقین فارسی ذکر این نکر
 مولف عرض کند کہ بدون سند این معنی را تسلیم
 نہ کنیم کہ ہر دو محقق بالا از اہل زبان نیند - و اگر سند
 استعمال بدست آید تو انہم عرض کرد کہ اسم جاد فارسی
 زبان است (ارو) ماہر - بقول آصفیہ -
 عربی - استاد - حاذق - استاد و کار - کامل فن - تجربہ کار
 پر ہنگاہ زون (مصدر اصطلاحی) بمعنی تاج

<p>که تعمیم منی اول بر سبیل مجاز است و منی دوم حقیقی است و در اینجا پوز که به بای فارسی است مبتدل (بود به بای عربی) چنانکه تپ و تب و بر مبتدل بد که دال هله به برای هله بدل شود چنانکه بادوان و با روان - و در پتوز (و در پوز) به همین منی بهایش مذکور شد - و صراحت کامل اخذ بر (پتوز) کرده ایم که به فوقانی دوم و بای فارسی سوم گذشته - خان آرزو و ذوق تحقیق ندارد و اینجا است که اکثر تصحیف می سپارد (ار دو) و کمی پتوز -</p>	<p>تاراج کردن جای رخت و کالا باشد (ظهوری) (ع) غیرت عشق تو بر بنگاه زود فکر سر سودای سامان بر طرف با موقوف عرض کند که بنگاه بمعنی منزل و مکان و جای نقد و جنس می آید - پس معنی تاخت و تاراج کردن از مصدر زدن پیدا شد - (ار دو) سامان و اسباب کو لوثا - تاراج کرنا بر بودن [بقول بحر - بالکسر بمعنی بودن باشد و فرماید که کامل التصریف است و مضارع آن بر باید موقوف عرض کند که اصل این ربودن که بهین منی می آید و مرصده مکسور زائد و فارسی به سکون رای هله می خوانند (ار دو) لیجانه -</p>
<p>اصطلاح - خان آرزو و در سراج بهواله برهان و جهانگیری ذکر این کنند (ار دو) افسوس مبتدل بر پوز باشد و نیز فرماید که غالباً تصحیف است و صحیح به پوس است صاحب شمس هم ذکر این کرده موقوف عرض کند که حقیقت این بر اصطلاح گذشته گذشته و در اینجا همین قدر کافی است که زای پوز بدل به پوس بسین هله مبتدل آن موقوف عرض کند</p>	<p>اصطلاح - خان آرزو و در سراج بهواله برهان و جهانگیری فرماید که بر وزن زرد بهین (ار دو) پیرامون و آن چند نگان و (۲) متقا مرغان باشد و نیز فرماید که غالباً تصحیف است صحیح به پوز بهین معنی است چنانکه گذشته و به پوس بسین هله مبتدل آن موقوف عرض کند</p>

<p>بہ بین مہلہ چنانکہ آتار و آتاس دیگر ہیچ خیال ناکارو نسبت تصحیف کہم التقاتی است (ارو) دیکھو پتھور۔</p>	<p>بہ بین مہلہ چنانکہ آتار و آتاس دیگر ہیچ خیال ناکارو نسبت تصحیف کہم التقاتی است (ارو) دیکھو پتھور۔</p>
<p>بر پوسوس بقول برہان واندسین اول کسور و تھانی ہوا و رسیدہ و بین دوم نردہ بنت یونانی نوعی از ہلاب و عشقہ است و رنگ آن مانند رنگ زعفران باشد و بردختا پیچید۔ صاحب محیط ذکر این نکرہ و مولف عرض کند کہ ذکر این بر (ارغ) گذشت (ارو) دیکھو</p>	<p>بر پوسوس بقول برہان واندسین اول کسور و تھانی ہوا و رسیدہ و بین دوم نردہ بنت یونانی نوعی از ہلاب و عشقہ است و رنگ آن مانند رنگ زعفران باشد و بردختا پیچید۔ صاحب محیط ذکر این نکرہ و مولف عرض کند کہ ذکر این بر (ارغ) گذشت (ارو) دیکھو</p>
<p>بر پون اصطلاح۔ بقول مؤید باضم نشت بی تحقیق بدون سند استعمال اعتبار را نشاید۔ معاصرین عجم از ہر دو معنی ساکت (ارو) (۱) حریر۔ بقول ۳ صفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ ریشمی کپڑا (۲) دیکھو اور فن۔</p>	<p>بر پون اصطلاح۔ بقول مؤید باضم نشت بی تحقیق بدون سند استعمال اعتبار را نشاید۔ معاصرین عجم از ہر دو معنی ساکت (ارو) (۱) حریر۔ بقول ۳ صفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ ریشمی کپڑا (۲) دیکھو اور فن۔</p>
<p>بر پی بدل چگونہ گزیند کسی بدل مثل میان خرمینۃ الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ اند و از بیان معنی و مثل استعمال ساکت مولف عرض کند کہ فارسیان این مثل را بد صفت کسی و چیزے زند کہ در کمال خوبی باشد (ارو) و اپنی مثال آپ ہے۔ جس کا مقصد یہ ہے کہ لانا فی</p>	<p>بر پی بدل چگونہ گزیند کسی بدل مثل میان خرمینۃ الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ اند و از بیان معنی و مثل استعمال ساکت مولف عرض کند کہ فارسیان این مثل را بد صفت کسی و چیزے زند کہ در کمال خوبی باشد (ارو) و اپنی مثال آپ ہے۔ جس کا مقصد یہ ہے کہ لانا فی</p>
<p>بر سید یا و رنگ اصطلاح۔ بقول وارثہ و بحر ظہور امر متنبہ الوقوع۔ صاحب اند و ہار ذکر</p>	<p>بر سید یا و رنگ اصطلاح۔ بقول وارثہ و بحر ظہور امر متنبہ الوقوع۔ صاحب اند و ہار ذکر</p>

<p>مصدر (برسید با درنگ بودن) بہین معنی کردہ اند واستناد ہمہ محققین از بہین یک سند است (حیاتی گیلانی) با آب و هوای اعتدالیش مز بر بیدار ہستہ با درنگ است مؤلف عرض کند کہ برای امر نامکن و منتفع الوقوع اصطلاحی قرار دادہ اند کہ وجود با درنگ یعنی خیار پروخت بیدار نامکن است است (ار و و) نامکن کام - ہوا میں گرہ - ہوا میں گرہ دینا - بقول آصفیہ نامکن کام کا ارادہ کرنا ہر پا استعمال - بقول انسہ بوالہ فرہنگ درنگ</p>	<p>بر پا - بقول آصفیہ - فارسی - قائم ہوا ہوا - برقرار - (الف) ہر پا چہ رہید مقولہ - بقول بہار وانند یعنی خیلہ ترسید و فرمایند کہ ترجمہ محاورہ بہین ہست (ملا طفرہ در ہجو پوچی - نشر) چون نظرش بر غنیم افتاد ہر پا چہ رہید مرادف بشوار رہید کہ می آید مؤلف عرض کند کہ پاچہ حصہ شلوار را گویند کہ لباس یک پا و جزو شلوار است (کہ بجایش می آید) حادث است کہ خیلی ترسناک شود در پاچہ شلوار و در شلوار ہر پا می کند از بہین عادت این کنایہ شد بمعنی اول الذکر و این در حقیقت ماضی مطلق مصدر .....</p>
<p>بفتح و بای فارسی بلف کشیدہ لغت فارسی است بسنی قائم واستادہ و نصب کردہ شدہ مؤلف گوید کہ بمعنی حقیقی است ترجمہ (علی رطل) و حاصل آن قیام واستادگی است اگرچہ چیزے را کہ ہر پا بیان کنند کہ پای ندارد چنانکہ (رفتنہ بر پاست) و خیمہ بر باشد استعمال این با مصادر فارسی زبان و ملحقات می آید (ظہوری) بزد در غم طناب آرم ستون ہم بزد آرم خیمہ افلاک بر پاست (ار و و) ہند نثر اد مصدر را ترک کردہ ماضی مطلقش را بصورت مقولہ ذکر کردہ اند - تسامع شان باشد و بس (ار و و) (ب) پا جامہ میں ہگ لینا - اس کا لفظی ترجمہ ہے - و کن میں بمعنی دبیجہ خوف زدہ ہونا مستقل ہے (پیشاب خطا ہونا) بقول آصفیہ ذکر کہ مارے کا پینا اور (گدینا) بقولہ خوف کے مارے</p>	<p>رب (ب) و رہا چہ رہید است - محققین ہند نثر اد مصدر را ترک کردہ ماضی مطلقش را بصورت مقولہ ذکر کردہ اند - تسامع شان باشد و بس (ار و و) (ب) پا جامہ میں ہگ لینا - اس کا لفظی ترجمہ ہے - و کن میں بمعنی دبیجہ خوف زدہ ہونا مستقل ہے (پیشاب خطا ہونا) بقول آصفیہ ذکر کہ مارے کا پینا اور (گدینا) بقولہ خوف کے مارے</p>

بہینہ نہ پھر دینا۔ خوف سے پیچانہ نکل جانا۔ نہایت خائف
 و شہید نہ زور ہونا۔ (الف) اس کا ماضی ہے۔

برپا و اشستن | مصدر اصطلاحی۔ یعنی قائم
 انند یعنی (۱)، نصب کردن و (۲) برانگستن۔ صاحب

راشستن و نصب کردن۔ صاحب رہنا ہوا کہ سفر
 تا صلاۃ بنی نہاہ تا چار ذکر فقرہ برپا داشته بودند

کر وہ فرماید ای نصب کردہ بودند مؤلف عرض
 کہ حقیقت این بر (برپا) بیان کردہ ایم (ارو)

برپا کرنا۔ بقول آصفیہ۔ کھڑا کرنا۔ اٹھانا۔ دکن
 (نصب کرنا) بھی ستمل ہے۔ جیسے خیمہ نصب کرنا۔

برپا شدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول بھرا
 بر فاستن و (۲) قائم شدن۔ بہار این را (برپا

کردن) ذکر کردہ فرماید کہ مبنی نصب کردن و برانگستن
 باشد صاحب انند ہذا بش مؤلف عرض کند

کہ حیث است کہ بہار و نقل نگارش ہر دو در لازم
 و مستندی فرق نہ کردہ اند این لازم است و (برپا

کردن) کہ بجایش می آید مستندی آن (ارو) برپا
 ہونا۔ بقول آصفیہ (۱) کھڑا ہونا۔ اٹھنا۔ (۲) بنانا۔

معنی دوم کا ترجمہ قائم ہونا بھی ہو سکتا ہے۔

برپا کردن | مصدر اصطلاحی۔ بقول بہار و

انند یعنی (۱)، نصب کردن و (۲) برانگستن۔ صاحب

بحر نسبت معنی اول فرماید کہ مبنی قائم نمودن باشد
 و گوید کہ (۳) ایجاد کردن ہم (سید حسین خاں)

جان خود را خواہم از رشک خنابہ خاک ریخت
 میروم کز دست خوبان فتنہ برپا کنم ہر مؤلف

عرض کند کہ برای معنی سوم طالب سند استعمال
 کہ از نظر مانگداشت و معاصرین ہم ہر زبان انداز

و محققین اہل زبان ہم این را ترک کردہ اند (ارو)
 (۱) نصب کرنا۔ قائم کرنا۔ (۲) دیکھو برانگستن (۳)

دیکھو ایجاد کردن۔

برپا پنچہ ریدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول بھر

خیلی ترسیدن و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد
 مؤلف عرض کند کہ (برپا پنچہ ریدن) بہ تخمانی

پنجم (مزید علیہ یہاں) (برپا پنچہ ریدن) کہ گذشت
 تخمانی زائدہ بر لفظ پانچا دہ کردہ اند پس صاحب

<p>که بجای ستانی بچم نون را نقل کرد و غیر از تسامح یا غلطی کتابت نباشد که (پاچه به نون سوم) در فارسی زبان بمعنی (پاچه یا پاچه) نیامده و سند استعمال هم پیش نه شد (ارو) و بگوید پاچه ریدن -</p>	<p>جست بر موکلف عرض کند که بمعنی دفعه نخستین و ایستادن بار آورده رفتن باشد و پس (ارو) و بگوید پاچه ریدن -</p>
<p>برپای افتادن مصدر اصطلاحی - بقول بحر بحر و الحاح کردن و عذر تقصیر نمودن و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر و موکلف عرض کند که عادت است کسی که از مخاطب عاجز شود بطلب رخصت برپای او سر خود می نهد از همین عادت - این مصدر اصطلاحی قائم شد (ارو) پاؤن بر گرنا - پاؤن بر سر رکنا - بقول آصفیه - نهایت عجز کرنا - و کن مین اسی کا استعمال - بمعنی - خطا کی معافی چاهنا - عفو قصور چاهنا -</p>	<p>برپای افتادن مصدر اصطلاحی - بقول بحر بحر و الحاح کردن و عذر تقصیر نمودن و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر و موکلف عرض کند که عادت است کسی که از مخاطب عاجز شود بطلب رخصت برپای او سر خود می نهد از همین عادت - این مصدر اصطلاحی قائم شد (ارو) پاؤن بر گرنا - پاؤن بر سر رکنا - بقول آصفیه - نهایت عجز کرنا - و کن مین اسی کا استعمال - بمعنی - خطا کی معافی چاهنا - عفو قصور چاهنا -</p>
<p>برپای خاک زدن مصدر اصطلاحی - بقول ضمیمه برهان و جهانگیری و بهار و بحر و بهار - بمعنی ذلیل و خوار گردانیدن موکلف عرض کند که معاصرین عجم بر زبان ندارند - خلاف قیاس نیست ر طالب سند استعمال می باشیم (ارو) و لیسل کرنا - و بگوید امانت کردن -</p>	<p>برپای حبستن مصدر اصطلاحی - بقول بهار و انند بمعنی بزور پا بر حبستن - صاحب بحر فرماید که بمعنی بزور حبستن باشد و شیخ شیراز (ه) و لی همچنان بر عادت داشت دست بر که شته سر بر آورد و بر پا</p>
<p>برپای داشتن مصدر اصطلاحی - بقول بحر</p>	<p>برپای داشتن مصدر اصطلاحی - بقول بحر</p>

بمعنی قائم و ثابت قدم داشتن صاحب ضمیمه
 بر این فرماید که کنایه باشد از قائم و ثابت قدم
 بودن. صاحب مؤید ذکر امر حاضر این کرده و موصوفه
 عرض کند که خلاف قیاس نیست. کنایه باشد
 و این همان است که بدون تحتانی بنجم نمانده گذشت
 (ارو) و بگوید (بر پا داشتن)

پای آن بر پروا قناب افتد و صاحب اند
 نقل نگار بهار مولف عرض کند که حقیقت
 این بر (بر پای افتادن) گذشت (ارو)
 و بگوید بر پای افتادن
 بر پای نشستن | مصدر اصطلاحی - کنایه

از عاجز آمدن و از تنگاپو باز آمدن (انوری ه)
 بر پای ششم آخر الامر بر چو نماند گمان همگنان
 است (ارو) تنگ کر بیثنا - عاجز آنا -
 (سلاک بلوی ه) جب تنگ کے تری راہ میں
 بیٹھے تو کھلا حال پر جو کھوے ہوئے ہیں وہی
 کچھ پاسے ہوئے ہیں پر

بر پروا قناب | استعمال بقول برهان بابی

فارسی بر وزن پروه پوشان مطلق است
 گویند از هر پنجه‌ری که باشد صاحب سروری
 بسو که تحفه فرماید که بفتح بای تازی و فارسی و
 سکون راسی مهله اول و ضم دوم است و از هان
 ابیات شمس فخری و استاد و قیقی استناد فرماید که

بر پای کردن | مصدر اصطلاحی - بمعنی

ثابت و قائم کردن و این بر زیادت تحتانی
 پنجم هاست که بجایش گذشت (انوری ه) خور
 روزی دو سه پیش از وزارت بر پای کردن
 در جوار ملک (ارو) قائم کرنا -

بر پای کسی افتادن | مصدر اصطلاحی -

بقول بهار کنایه از نهایت محزون و الحاح کردن
 و فرماید که درین بیت مرزا صاحب که بردست
 پا افتادن واقع شده بنا بر تغلیب است و الا
 تنها بردست افتادن معنی ندارد (صائب ه)
 بفرماید کس از خواب صبحی برنی خیزد مگر بر دست

(۱۱۹۱)

(۱۱۹۱)

بر (بربروشان) گذشت و فرماید که در نسخه وفائی بلند شدن (ظهوری) خوش آن مرغ کز آشیان
پرستان آمده بفتح بای فارسی و او و وسین هله و پرپر دژ زبیت اگر خوفشان بر پرپر دژ کجا شمع
نون مشد و ونیز فرماید که در فرهنگ پرستان بشین کوبد در پای کوبی که پر دانه در شک زانان بر
مجموعه وسین هله بر وزن عروسان نیز بمعنی است پرپر دژ (وله) نفس را پر و از انگند حرفت دژ
نوشته و بیت است و قیسی را باین طریق آورده چرا ققعه از داستان بر پرپر دژ کهن زند که خوشی را
رخ (بر داور مربروشان را) اما در نسخه و معیار می پرانم دژ نوی زاطلس و پریشان بر پرپر دژ (وله)
جمالی نوشته وفائی چنانکه مرقوم شد آمده (آهی کلا) کند شعله های درونی کبابش دژ بیان نفس
صاحب جامع فرماید که بر وزن پرده پوشان گرفتن بر پرپر دژ (ارو) (۱) و یکپو پریدن (۲)
مطلق است هر پنجه و بجای میم فانیز آمده صاحب دژ و ر هونا - و یکپو بر انگشتن که چو تخته معنی (۳)
هفت و موارد هم ذکر این کرده اند موهل بلند هونا -

عرض کند که با حقیقت این بر (بربروشان) بر شپشت لبمت چیزی مصدر اصطلاحی -
کرده ایم که بهر دو موحده گذشت و باعتبار محققین متعل چیزی شدن و پروای آن نکردن (ظهوری)
صاحب زبان توانیم عرض کرد که موحده دوم که (بر شپشت بسته چنبر بازوی صبر و طاقت دژ)
در اصل نیست است در پنجاه بای فارسی بدل شد زلف تو ذوق دارد بر گوشال مردم دژ (ارو)
(ارو) و یکپو بربروشان - متعل هونا - پروا نکرنا -

بر پرپریدن استعمال (۱) مزید علیه پریدن بر شپشت خوابیدن مصدر اصطلاحی -
باشد بهمه معانی (۲) بمعنی دور شدن (۳) بقول بهار و انند (۱) معروف و (۲) بآرام خواب

(۲۹۹۳)

(۲۹۹۳)

<p>که درون دارسته فرماید که مرادش پیش از خوابیدن باشد که گذشت صاحب بحر بر سنی دوم قانع فراموشی (۵) بشتاب بسوی نجف ایدل بشتاب دریاب این فوز را بزودی دریاب و چون خواب نجف عبادت یزدان است و خود را بخت رسان و بر پشت بخواب و مؤلف عرض کند که با بحث کامل این برداشت خوابیدن کرده ایم و نیست که چون بر پشت دراز کشند همه اعضا را یابد و لیکن بحالت نوم خواب پشت را آرام بخش ندانند که خوابهای مستوحش رود و سپس در اینجا مقصود از محض دراز کشیدن بر پشت است کنایه از راحت گرفتن نه به آرام خواب کردن - صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار بر پشت خوابیده را بمعنی حقیقتش آورده (ارواح) (۱) چیت سونا - پیٹھ کے بل سونا دیکھو در پشت خوابیدن (۲) آرام لینا -</p>	<p>به بای عجیبی سوم کنایه از حقیر و ساقط الاعتبار دانستن و فرماید که اینجا پیشم بمعنی موسی خایه باشد - چهار گوید که از حقیر و از پایه اعتبار ساقط دانستن و فرماید که اینجا پیشم بمعنی موسی عانه است صاحب بحر دارسته و صاحب اندک نقل نگار بهار در مخلص کاشی (۵) صوفی نیم که سرکشی بر سر گذارم تاج را و زور کمان و خدمت بر پیشم زد حلاج را و مؤلف عرض کند که معاصرین عجم که از سوتیاند این را برزبان دارند (۹) پیشم بر مارنا - بقول صنفیه بکچ چیز نہ بچھنا - خاطر بین نہ لانا -</p>
<p>بر پوز بقول جهانگیری بمعنی پوز است یعنی پیرامون دهن و آن را بتفوز نیز خوانند - صاحب ناصری فرماید که بر وزن زر و وز برای مجله در آخر پیرامون دهن چرندگان و منقار پرندگان را گویند و بر پوس نیز گویندش - صاحب موبد فرماید که نفیج بای دوم که سوم است فارسی همان بتفوز مذکور بر آوردن دهن و منقار</p>	<p>مصدر اصطلاحی - بقول آریستو بر پیشم زدن</p>

مرغان باشد صاحبان جامع دانند و شمس هم ذکر
این کرده اند مؤلف عرض کند که تحقیق آن
بر پتوز که به فوقانی دوم بجایش گذشت و در اینجا
همین قدر کافی است که فوقانی بدل شد به دل
مهلکه چنانکه زرششت و زرششت (ارو)
دیکهو پتوز.

بر پوز | بقول برهان مراد بر پوز که
گذشت و دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد
و در نسخه قدیم برهان برای هوز آورده مؤلف
عرض کند که اگر زای فارسی آخره را تسلیم کنیم
جزین نیست که به بدل (بر پوز) است که بزرگ
عربی گذشت چنانکه آژیم و آژیم دیگر هیچ
(ارو) دیکهو پتوز.

بر پوس | بقول برهان و جهانگیری و جانی
مراد بر پوز که گذشت صاحب ناصری
بنیل بر پوز ذکر این کرده حکیم سنائی در صفت
جمع کوران گوید بلکه دست بر اعضای فیله
هم بر زبان ندارند (ارو) خارش دیکهو ازوب

هر یک آنرا بچیرے تعبیر نموده اند (۵) آنکه را بد
ز پیل لموسش بر دست و پای سطر و بر پوش
گفت شکلی چنانکه مضبوط است و راست همچون
عمود مخروط است مؤلف عرض کند که
به بدل بر پوز که زای هوز آخره بدل شد به
مهلکه چنانکه آياز و آياز (ارو) دیکهو پتوز
بر پون | بقول اندلسی و فرنگ فرنگ
بفتح اول و ضم ثانی لغت فارسی است
را گویند دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این
نکرد مؤلف عرض کند که چون معنی ندرین
می آید و چون این را مرگب کردند یا کلمه بر
قلب اضافت شد معنی حقیقی مند بغل و کنا
از خارش که از کثرت خراشیدن اکثر حصه جسم
بالائی (دوجه لباس) زیاد تر متاثر شده شل
مند کلفت می گردد - طالب سند استعمال می باشد
که مجرد قول محققین هند نثر ادکا فی نیست
عجم بر زبان ندارند (ارو) خارش دیکهو ازوب

بر پین

اصطلاح - بقول انندخواه فرنگ بفتح اول و ثالث لغت فارسی است
 بهنوی (۱) تخت و (۲) خرفه را نیز گویند و گیکسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و ذکر خرفه مع
 خواشش بر بنکه مذکور شد مؤلف عرض کند که چیزی که سینه و برادرین می باشد تخت است
 و این کنایه باشد اندر صورت باید که نامی هنوز ارم مفتوح گیریم و اگر بای هنوز را ساکن و
 مخلوط التلفظ خوانیم یعنی بر وزن زن - جزین نباشد که کلمه بر مرکب شد با پین که لغت سنسکرت
 است و بقول ساطع کفیه مار و معنی لفظی این چیزی که بر بند می آن کفیه مار است و کنایه از تخت
 شاهی و بهاز مطلق تخت هم و فارسیان به تصرف در تلفظ مفروض کردند - مخفی بهاد که راجگان
 سلف تخت شاهی را بشکلی می ساختند که بر بالای سر چتری بشکل کفیه ماری بود اگر چه شاهان عجم
 این را ترک کردند و لیکن در اسمش اشاره آن باقی ماند و به تسمیه این بهنوی دوم متحقق شد جزین
 نیست که اسم جاد و انیم - صاحب محیط هم این را ترک کرد (۱) تخت (۲) دیکهو بنکه -

بر پیچیدن

بقول بجر - (۱) بهنوی پزمرده شدن
 و (۲) در هم پیچیده شدن و فرماید که کامل التصریف
 است و مضارع این بر پیچید و به تحقیق (۲) بهنوی
 پیچ و تاب خوردن و غضبناک شدن (طهوی)
 ای شیخ در زنت زمار بر پیچ با گرخواهی از روی تو
 تازی بر آورم از مؤلف عرض کند که مرعیه
 پیچیدن است بزیادت کلمه بر بران (دارود)
 (۱) پزمرده هونا (۲) پشیا جانا (۳) پیچ و تاب
 کانا - و کیهو تاب رفتن -
 اصطلاح - بقول ضمیمه بران
 بر وزن سر پیچیده بهنوی (۱) پزمرده و (۲)
 در هم پیچیده شده - صاحب مؤید نسبت
 معنی دوم فرماید که بهنوی در هم شده و صاحب
 انندخواه فرنگ ذکر این کرده فرماید

<p>نوادری من حیث اللفظ و المعنی هر دو غلط (و هو) (۱) جز آب دودیده می نشوید و اگر دی که زنا بر خرم بخت و مولف عرض کند که اسم مصدر این پیچ بود به با می فارسی و محتانی و جیم فارسی پس جیم فارسی بدل شد بعربی چنانکه کاج و کاج و پس ازان جیم عربی بدل شد به خای مجسمه چنان اسفاناج و اسفاناج و فارسیان بزیادت مصدر تن مصدری ساختند که پیچتن شد و بزیادت کلمه بربران (بر پیچتن) مزید علیه است (ارو) (۱) پلینا بقول آصفیه - پیچیدن یا نور دیدن کا ترجمه - طے کرنا - موڑنا - باندن کسار آتش قتل پر میرے اٹھایا ہے جو بیڑا تو نے کز خوب کس کر کرے ترک جفا کا لپیٹا (۲) پلینا بقول آصفیه پیچیدہ ہونا - لفظ ہوتا (۳) چارہ کرنے جوڑے سینہ سے کھینچا پیکان تخت دل ساتھ نکل آئے پٹ کر لاکھون بقول برهان دانند و ہفت بابا بر پیچتم</p>	<p>که بمعنی درآم کشیده و تاب داده صاحب هفت هه زبان نوید مولف عرض کند که باخی مطلق (بر پیچیدن) که گذشت شامل بهر سه های زاده که افاده معنی مفعولی کند در آخرش زیاده کرده اند - اسم جامد نیست که ذکرش جدا گانه کنند کم التفاتی صاحبان تحقیق است که بر قواعد فارسی زبان اعتنائی کنند (ارو) و کچھ پیچیدن یہ اس کا ماضی مطلق ہے بمعنی مفعولی (۱) پڑمردہ پلینا (۲) پیچ و تاب کھایا ہوا - بر پیچتن بقول نوادری (۱) پیچیدن صاحب بحر تذکر این معنی فرماید کہ (۲) بمعنی تاب خوردن - کہ مجاز معنی اول است و فرماید کہ کمال و مضارع این بر پیزد - صاحب نوادری برای معنی اول از قاضی رکن الدین قمی استناد کرده اما ازان نہ استعمال بر پیچتن ظاہری شود نہ معنی مذکور الصدر بلکہ ازان استعمال پیچتن پیدا است کہ بقول بحر بمعنی پر ویزن کردن آمدہ پس استناد</p>
---	--

<p>بر وزن انگشته بمعنی پیچیده و تاب خورده باشد - بھول مانا - بھنگنا - بھکنا - بی راه ہونا (۲) غلط اصول پر کام کرنا -</p>	<p>خان آرزو در سراج فرماید کہ بجای پیچیدہ و تاب داده و ہم او فرماید کہ این ظاہر تحریرت در بخت</p>
<p>بر تابد مقولہ - بقول مؤید و ہفت - ای طاقت آرد و تحمل کند - دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این</p>	<p>ہما می ہوز - بجای بای فارسی است چنانچہ بیاید ہو گشت عرض کند کہ کم التفاتی محققین است</p>
<p>نکر و موکلف گوید کہ این مضارع بر تابیدن است کہ بمعنی تحمل کردن و طاقت آوردن</p>	<p>کہ نظر بر مصدر گذشتہ نہ کردند و این ماضی مطلق آنست بزیادت ہای زائدہ در آخرش و دیگر ہمچ</p>
<p>مقولہ نقل کردہ اند (ارو) و یکھو بر تابیدن یہ اویں کا مضارع ہے اور اس کے تمام معانی پر</p>	<p>کہ افادہ معنی مفعول کند و صراحت ماخذش ہمارا کردہ ایم کہ اذان تر وید خیال خان آرزو نسبت</p>
<p>بر تابہ انداختن مصدر اصطلاحی - (۱) بمعنی بریان ساختن است و (۲) کنایہ از مبتلا</p>	<p>تحریر می شود (ارو) (۱) پیچیدہ بقول آصفیہ پٹا ہوا (تاب کھایا ہوا)</p>
<p>سوز و گداز کردن (ظہوری ۵) ولی را کعبہ در صحرا خود بر تابہ اندازد و کہ در تاب تمنا ہای زمین می گردد</p>	<p>بر بی غلط رفتن استعمال - بمعنی (۱) راہ گم کردن کہ معنی حقیقی است و (۲) کنایہ باشد</p>
<p>منحنی مباد کہ تا بہ بقول بر بان بروزن لایہ طر فی باشد پس کہ در ان کو کو و خاکینہ و ماہی بریان</p>	<p>از در راستی برگشتن (۱) و بر اصول غلط کار کردن (ظہوری ۵) خود را مبادا گم کنم بر بی غلط تانکی</p>
<p>کنند و مانا ہم بر بالای آن پزند (ارو) (۱) توے پر جھوٹا (۲) بتلای سوز و گداز کرنا -</p>	<p>روم از دوست می افتد بدر مغز جان کیستی (ارو) (۱) اگر اہ ہونا - بقول آصفیہ - راستہ</p>

(۲۴۹۶)

برتابه فتاون

مصدر اصطلاحی - بمعنی (۱) جامه فارسی زبان است (ارو) (۱) تاب و طاق
 بریان شدن برتابه لازم مصدر گذشته و (۲) رکنا - متعل هو نا (۲) پیرنا - بقول آصفیه - گمانا -
 کنایه از مبتلای سوز و گداز شدن (ظهوری) (۳) پیرنا - چکر دنیا - واپس کرنا - لوٹنا - موڑنا -
 فتنه بکوی تو برتابه ماهی خورشید بوزرشک سایه که برتابه ختن | بقول شمس لغت فارسی است
 دریای بام می افتد بوز (ارو) (۴) بهونا جانا (۵) بمعنی سوار شدن و گیکسی از متحققین مصداق ذکر
 مبتلای سوز و گداز هونا - این نکره مؤلف عرض کند که تاب و ختن بمعنی

برتابیدن | بقول بحر بمعنی (۱) تاب و طاق و دیدن بجای خودش می آید و بهر بمعنی بالا پس
 داشتن و متعل کردن و (۲) گردانیدن باشد و معنی حقیقی این بالا و دیدن و کنایه از سوار شدن
 فرماید که کامل التصریف است و مضارع این اگر چه مامن و بهر صراحت ماخذ کرده ایم ولیکن
 برتابد - و گیکسی از متحققین مصداق ذکر این نکره بدون سند استعمال - مجر و قول صاحب شمس را
 (ظهوری) (۳) برتابه عشق بالا دست تقدیم است تسلیم کنیم که محقق بی تحقیق است و از اهل زبان
 می برم خود را از بزم وصل ممنون می برم (نظامی) (۴) نیست (ارو) (۵) سوار هونا - بقول آصفیه - چو هونا
 خرد تا بد و بر نیابد ترا که تاب خرد بر نیابد ترا و او بر نهیما -

بر تارک زون | مصدر اصطلاحی - بقول بهر
 که بمعنی طاقت و تیج هر دو می آید و کلمه بر زانند و بمعنی (۱) استوار کردن چیزی را بر سر چون گل و
 بقول متضین فارسی مصدر جعلی و باصول ماکه کلدسته و شاخ گل و تاج و افسر و پیر و مسواک و
 بر (اسم مصدر) گذشته مصدر اصلی که تاب اسم نهند آن و فرماید که بعضی کنایه از (۲) پیچ و شدن

و ۳، و راندیشہ فرورفتن نیز نوشته اند در نورالدین
 نھری ۵، از خارر گندر گت دست احترام پڑ
 بر تارک ملک زده گلهای افتخار پڑ صاحبان بچونند
 ہمنان بہار مولا کت عرض کند کہ از کلام نھری
 (بر تارک زدن چیزی) بمعنی قائم کردنش بر سر پدا
 می شود و لیکن ما بقابلہ تعمیم تخصیص گل را پسند
 می کنیم یعنی در تارک زدن گل، کنایہ باشد از
 قائم کردن گل و دستار و معنی دوم و سوم را بدو
 سند استعمال تسلیم نتوانیم کرد کہ موافق قیاس نیست
 و استعمالش از نظر مانگداشت و مجر و قول ہر متحققین
 ہند نہر ادکھایت نمی کند و معاصرین عجم بر زبان
 ندارند (ارو) (۱) سر پر لگانا (۲) بیخود ہونا
 (۳) فکر کرنا۔ بقول آصفیہ۔ تامل کرنا۔ سوچنا۔ بچانا
 خیال کرنا۔ غور کرنا۔ (فکر میں پردانا بھی کہہ سکتے
 ہیں۔ صاحب آصفیہ نے اس کا ذکر نہیں کیا۔
 بر تارک سر نہادون | مصدر اصطلاحی بقول
 بہار کنایہ از کمال تعظیم (عرفی شیرازی ۵) زبان

دل شوریدہ را بر تارک سرمی نہم پڑ کاشیان
 مرغ بجنون شد دل شیدای من با مولا کت
 عرض کند کہ چیزی را بر سر نہادون علامت
 کمال تعظیم اوست و از ہمین رسم این مصدر
 قائم شد (ارو) سر پر رکھنا۔ بقول
 آصفیہ تعظیماً کسی چیز کو اٹھا کر سر پر رکھنا
 نہایت تعظیم و تکریم کرنا۔ مقدس جاننا (جرات
 ۵) ہاتھ جرات کے جو کل سنگ در یار لگانا
 کبھی چھاتی سے لگا یا کبھی سر پر رکھنا پڑ
 پر تارہ پانہ | اصطلاح۔ بقول شمس لنت
 فارسی است یعنی اشارت کہ سوار تار پانہ کند
 مولا کت عرض کند کہ مقصودش جزیں
 نباشد کہ استعمال این حالت تازیانہ را ظاہر کند
 چنانکہ او بر تازیانہ می رود یعنی تازیانہ زنا
 می رود اگر چہ من و چہ موافق قیاس است
 و لیکن بدون سند استعمال قول صاحب شمس لنت
 نشاید معاصرین عجم بر زبان ندارند و متحققین

فارسی ازین ساکت (ارو) کوژاگاتا هوا - جیسے وہ کوژاگاتا ہوا اگر گیا۔

برتاس بقول سروری و جهانگیری ورشیدی بفتح با و سکون رای هله و بعد از راتای فرشت

(۱) نام یکی از مبارزان چنانچه نامی فرماید که بقول شیخ نظامی در قصه اسکندر روس نام پهلوانی بوده است صاحب برهان فرماید که بهمه معانی باطای حطی هم بنظر آمده - خان آرزو در سراج گوید که بروز کرپاس باشد و نیز فرماید که این لفظ پارسی نیست و غالب که ترکی باشد صاحبان مؤید شمس اند هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که محققین ترکی زبان ازین ساکت و وجه تسمیه این متحقق نه شد و اجمال تعریف ترک این را بر ذکرش تفوق داشت و استعمال این باطای حطی چنانکه صاحب برهان آورده تصرف عربان باشد بطور تعریب (ارو) برتاس فارسی بین ایک پهلوان کا نام ہے۔ اسم مذکر۔

(۲) برتاس - بقول سروری ورشیدی و جهانگیری و مؤید شهر نیست در حد و روس و بعضی نام ولایت ترکستان گفته اند که روباه آنجا پوستین خوب وارد و فرماید که برطاس بطای حطی هم آمده صاحب مؤید فرماید که در آنجا پوستین خوب می باشد و آن از پوست روباه آنجا است صاحب ناصری گوید که نام شهریه بوده از ترکستان و تصرف روس آمده - خان آرزو در سراج بحواله توسی می نویسد که نام شهری در ولایت روس و ترکستان است و بحواله رشیدی فرماید که ولایتی است در حد و روس که مردم آنجا پوست پوشند و برطاس بطای هم که محارب آن و تحقیق آنست که حد و روس و ترکستان بهم پیوسته است - پس همه صحیح باشد لیکن این لفظ پارسی نیست و غالب که ترکی باشد - صاحبان برهان و جامع و انند و شمس هم ذکر این کرده اند و حکیم

(۵) ای شیعہ فلک رو بہ برتاسی تو پوچشید فلک غلام نجاتی پڑ مولف عرض کند کہ محققین لغت ترکی ازین لغت ساکت و وجہ تسمیہ این متحقق نشد کہ چیست (دو پرتاش) بہ بامی فارسی و شیرین ہم بہین معنی می آید و آن مبتدل این باشد یا این مبتدل آن کہ بامی عربی بہ فارسی و سین ہم بشین بدل شود و بالعکس این ہم و بدینوچہ کہ این ولایت در ترکستان متحقق است - قیاس متقاضی ہمین است کہ لغت ترکی باشد (اردو) برتاس - مذکر - ایک شہر کا نام ہے جو حد دروس میں واقع ہے اور بقول بعض ترکستان میں -

(۳۷) برتاس - بقول سروری پوست رو بہ آن ولایت را نیز گویند کہ بر معنی دوم گذشت صاحب برہان فرماید کہ پوستین آنجا را نیز صاحب ناصری تذکر معنی دوم گوید کہ ارباب لغت نوشته اند کہ از پوست رو بہ آنجا پوستین کنند ازین قرار خرد و سنجاب و سمر و خواہ بود صاحبان رشیدی و سراج و شمس دانند ہمزبان برہان و محمد عصار - صاحب ہر و شتری (۵) از دورا مشک بیدانہ بضم نوزدہ ہر جا ہا برتاس و قائم پڑ مولف عرض کند کہ در معنی دوم رو بہ برتاسی کہ گذشت ازان متحقق است کہ معنی دوم اصل است و معنی اول و سوم و چہارم و پنجم ہمہ مجاز آن کہ بدون کلمہ نسبت متصل شد (اردو) برتاس کی کوٹری کی کھال اور پوستین کو بھی برتاس کہتے ہیں جو اس مقام کی کوٹری کی کھال سے بنایا جاتا ہے - مذکر -

(۳۸) برتاس - بقول سروری و رشیدی و شمس بر مردم ولایت برتاس نیز اطلاق کنند - خان در سراج فرماید کہ صاحب قاموس برتاس را بضم نام گروہی نوشته کہ بلا و ایرستان بہلا در دم پیوستہ است (شیخ نظامی گنجوی) بخیر زانیان راست آراستہ پڑ چپ بود برتاس بر تاس

مؤلف عرض کند کہ برہمنی سوم صراحت کردہ ایم است کہ مردم برتاس را بدون کلمہ نسبت مجازاً برتاس نام شد (ارو) ولایت برتاس کے باشندون کو بھی برتاس کہا گیا ہے۔
 (۵) برتاس۔ بقول رشیدی شمس روباہ آن ولایت را نیز گویند و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد **مؤلف** عرض کند کہ ہاں کہ صراحتش برہمنی سوم کردہ ایم (ارو) ولایت برتاس کی لومڑی کو بھی برتاس کہتے ہیں۔ نوٹ۔

<p>برتاسی بقول انند۔ بجا الہ فرہنگ فرہنگ بالفتح و کسرین ہا بہ لغت فارسی است نوعی از صوفیہ کہ از ولایت برتاس می آزند و دیگر کسی از محققین فارسی با او نسبت مؤلف استعمال پیش نشود تو انہم عرض کرد کہ بمبتدل برتاس عرض کند کہ بای نسبت بر لفظ برتاس زیادہ کردہ اند و بس و حقیقت برتاس بجایش مذکور شد (ارو) برتاسی فارسی بین ایک قسم کے صوف کو کہتے ہیں جو ولایت برتاس میں پیدا ہوئے۔ (ارو) دیکھو برتاس۔</p>	<p>برتاش بقول شمس بالفتح مراد برتاس باشد بہرہنچ۔ انیش و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش نشود تو انہم عرض کرد کہ بمبتدل برتاس است کہ سین مہلہ بدل شدہ شین بہ چنانکہ گستی کشتی مخفی مباد کہ برتاش بہ بای فارسی و شین بہ بہ معنی دوم برتاس بجای خوش می آید۔ (ارو) دیکھو برتاس۔</p>
---	--

برتاشاک بقول سرورنی و برہان و جہانگیری بشین مجملہ دکات بر وزن فرواش کیا ای
 است کہ آنرا ہوسی ماوران گویند و بہرہنچ شویلا خوانند صاحب نامری فرماید کہ برتاشاک
 بہان سنی است و آن (برہناسب) است کہ مذکور خواہد شد صاحب رشیدی گوید کہ گایای
 است کہ گل زرد دارد۔ خان آرزو در سراج فرماید کہ در برہان برتاشاک بزاہت را

سین بهله نیز بهین منی آورده و رین سوت تنق و مبتل آن باشد صاحب محیط ذکر بر تاشک
نکر و البته (بر ترا اسک) را آورده سوال (بر نیاست) و او و ذکر بر نیاست مع خواص او بر
(ارطیس) گذشت مولف عرض کند که شیرازیان این را (بر ترا اسک) نامت که می آید
و این مبتل آنست و این که رای نه که چهارم حذف شد چنانکه با آ و با آ و شین مجله بدل شد
بهین مهله چنانکه کشتی و کستی (ار و و) و کجوار طیس -

<p>بر تافتن بقول بهار و نوادر و موارد (۱) یعنی برداشتن باشد صاحب بحر فرماید که کامل التصریف است و مضارع این بر تابد است که کلمه بر در نیاید است. حاصل نیست صاحب موارد این را یعنی توان برداشتن آن که غیر از متحمل شدن نباشد و همان برداشتن است مراد از برداشتن کردن (طالب آملی) از آن مقتضای مردم این غزل طالب نیز که دو شقانییم بر تافت بار و ریف مولف عرض کند که تافتن بدین معنی نیامده ولیکن (تابیدن) یعنی تاب و طاقت آوردن می آید پس محاوره فارسیان درین (مصدر اصطلاحی) موافق قیاس است زیرا که اسم مصدر (تافتن) هم لفظ و انند یعنی پذیرفتن باشد و خواجہ جمال الدین سلمان (دل ز غوغای می و سودای عشق می بتنگ می بود ملکی مختصر حکم و سلطان بر تافت مولف عرض کند که سند بالا متعلق است بهی سوم که می آید آنچه محققین بالا معنی تازه پیدا کرده بر معنی شجر غور نفرموده اند (ار و و) قبول کرنا اور بلحاظ هماره خیال که و کجوار بر تافتن سکے</p>	<p>بر تافتن بقول بهار و نوادر و موارد (۱) یعنی برداشتن باشد صاحب بحر فرماید که کامل التصریف است و مضارع این بر تابد است که کلمه بر در نیاید است. حاصل نیست صاحب موارد این را یعنی توان برداشتن آن که غیر از متحمل شدن نباشد و همان برداشتن است مراد از برداشتن کردن (طالب آملی) از آن مقتضای مردم این غزل طالب نیز که دو شقانییم بر تافت بار و ریف مولف عرض کند که تافتن بدین معنی نیامده ولیکن (تابیدن) یعنی تاب و طاقت آوردن می آید پس محاوره فارسیان درین (مصدر اصطلاحی) موافق قیاس است زیرا که اسم مصدر (تافتن) هم لفظ</p>
---	--

تیسرے معنی)

راہبھی آراستن نوشتہ صاحب بحر فرماید کہ بمعنی

(۳) بر تافتن۔ بقول موارد و متحمل شدن و تابیدن باشد صاحب نوادر ہمزبان موارد

بخیاں ما متعلق بمعنی اول است بر سبیل مجاز و تہذیب صاحب فرہنگ فدائی گوید کہ بحر علی النطاش

(۵) زد و دو داغ دل پیچیدہ عطری در دماغ جان یا منعطف ساختن را گویند مؤلف عرض

صداع کجاست نسرتین و ریحان بر نمی تابد مؤلف کند کہ مزید علیہ تافتن است و بس کہ معنی

عرض کند کہ ضرورت نمائست کہ برداشتن و متحمل شدن تاب دادن دران باشد رار و و موثر نام قبول

فرق قائم کنیم باصل اولی ہست کہ این را متعلق آصفیہ۔ بل وینا۔ پیچدار بنانا۔ خم دینا۔ جیسے

ہر مصدر (بر تابیدن) کنیم (ار و و) دیکھو گوکھر و موثرنا۔

بر تافتن کے پہلے معنی۔

(۶) بر تافتن۔ بقول بحر در ہم پیچیدہ شدن

(۴) بر تافتن۔ بقول موارد و نوادر بمعنی باز پایہا در وقت رفتار و دوندگی بسبب خوف

گردانیدن چنانکہ بر تافتن دیدہ و امثال آن ہیبت و یاماندگی و ضعیف دیگر کسی از محققین

(ار و و) پھیرنا۔ بقول آصفیہ موثرنا۔ رخ مصادر ذکر این نکرد مؤلف عرض کند کہ

اگر این را مضامین کنیم بسوی پا البتہ در الوقت بدلنا۔ پھراننا۔

(۵) بر تافتن۔ بقول موارد و بمعنی تاب دادن این معنی حاصل می شود و ہوافت قیاس و

چون بر تافتن زلف رنظامی گنجوی ۵ دران از مجرور (بر تافتن) معنی پیدا کردہ صاحب

پردہ کز راستی یافتم یو سخن را سر زلف بر تافتم بحر مستبر نہ انیم تا آنکہ سند استمال پیش نہ شود

و فرماید کہ شارح سکندر نامہ درین بیت بر تافتن (ار و و) چلنے کے وقت پاؤں کا ایک دوسرے

بل جانما - ضعف یا خوف یا تکان سے صاحب
اصفیہ نے پاؤں ڈگنا، کا ذکر فرمایا ہے۔ یعنی
پاؤں اٹھ کر اٹھانا۔ قدم اکھڑنا۔ ہٹ ٹوٹنا۔

برتا فتن افسانہ کسی مصدر اصطلاحی۔

قبول کردن افسانہ کسی را باشد متعلق بمعنی دوم
در برتا فتن کہ گذشت و خصوصیت افسانہ نسبت
برای سخن تعمیرا هم استعمال توان کرد (ظہوری
۵) رفته و خواب آرزوی سرفرازی فارغم
گوش ما افسانہ فر فریدون بر تافت (ارزو)
افسانہ قبول کرنا۔

برتا فتن افغان مصدر اصطلاحی بمعنی

متحمل شدن افغان باشد متعلق بمعنی سوم برتا
فتن کہ گذشت (ظہوری ۵) پی زند اینان آرزو
چاہ دتن داری پز اگر زلف پریشان جوش
افغان برنی تا بد پز مخفی مباد کہ درینجا ہم خصوصیت
افغان نیست و باصول متعلق با مصدر برتا
هم مذکور کہ مصدر برتا بیدن برای این اولی

است و این داخل است در تمسیم مصدر برتا

چیزی کہ می آید۔ (ارزو) فتن کا متحمل ہونا۔

برتا فتن بار مصدر اصطلاحی۔ بمعنی بردا

بار باشد متعلق بمعنی اول و سوم برتا فتن کہ

مذکور شد (ظہوری ۵) جامہ گلگون بدوش

خویش خوش شیرین کشید پز نیست باری را کہ

از بس بار گلگون بر تافت پز (ولہ ۵) برتا

تارک عاشق بجز داغ جنون پز بار مرغ و آشی

فرق مجنون بر تافت پز و این داخل است

در تمسیم (برتا فتن چیزی) کہ می آید۔ (ارزو)

بار اٹھا سکتا۔ بار کا متحمل ہونا۔

برتا فتن تہدید مصدر اصطلاحی۔ بمعنی

متحمل تہدید شدن متعلق بمعنی سوم برتا فتن

کہ گذشت (ظہوری ۵) جہد کن تا کشدش

ششمہ بغیرت بردار پز دل شب گرد کہ تہدید

عس برتا پز و باصول ما اولی است کہ متعلق

بمصدر (برتا بیدن) کنیم و این داخل است

و تعمیم (بر تافتن چیزی) کہ نمی آید (ارو) و مکی کا
متعلق ہونا۔ و مکی کی برداشت کرنا۔

بر تافتن چیزی | مصدر اصطلاحی - بمعنی متعل

شدن چیزی است و مصداق خاص کہ ہمد رینجا
گذشت و می آید داخل ہین تعمیم است و بس
(ارو) کسی چیز کا متعل ہونا۔

بر تافتن حکم | مصدر اصطلاحی - بمعنی متعل

شدن حکم متعلق بمعنی سوم بر تافتن کہ مذکور شد
و سندش از خواجہ سلمان ہمد رانجا گذشت و انہم
داخل است و تعمیم بر تافتن چیزی کہ گذشت
(ارو) حکم کی برداشت کرنا۔

بر تافتن درمان را | مصدر اصطلاحی -

کنایہ از قبول کردن درمان متعلق بمعنی دوم بر تافتن
کہ گذشت (ظہوری) بر تابد جگر در کتک
درمان را تونہ پسند و سر شوریدہ سران سامان
را تونہ باصول ما اولی باشد کہ مصدر (بر تابدین)
این را متعلق کنیم و خصوصیت درمان اہم نباشد

بلکہ برای مرض و امثال آن ہم استعمال توان کرد
(ارو) و واقبول کرنا۔

بر تافتن دیدہ از چیزی | ہر دو مصداق اصطلاحی

و بر تافتن روی | - بمعنی باز گردانیدن

دیدہ و روی از چیزی و مجازاً بمعنی کنارہ کشیدن
پس متعلق بمعنی چہارم بر تافتن باشد کہ گذشت

(رحمین) بر تاب حزین از دو جہان دیدہ

دل را پز عشق است درین دائرہ در کار
و گر تیغ پز (ظہوری) چند داغ توروی

بر تابد پز تا کی سینہ تیغ و تاب خورد و باصول

ما متعلق بہ مصدر (بر تابدین) اہم توان کرد

و اولی همان است کہ امر حاضر (بر تاب) و

مضارع (بر تابد) حقیقہ متعلق است پز

(ارو) آنکہ (یا آنکسین) پھیر لینا۔ یا

پھیرنا۔ بقول امیر۔ توجہ اٹھالینا۔ کنارہ کرنا

(ناخ) پھیر کے آنکسین مرزہ سے نیش
عقرب کی طرف پز کا کل پہچان کے بدلے مار

مصدر اصطلاحی بمعنی	برتا فتن زور مستی	پہچان دیکھنے کو (رہنہ پھیر لینا) بقول آصفیہ۔
متحمل زور مستی شدن متعلق بمعنی سوم برتا فتن	متحمل زور مستی شدن متعلق بمعنی سوم برتا فتن	روگردان ہونا۔ منہ موڑ لینا۔ روگردانی کر لینا۔
کہ مذکور شد (ظہوری سے) بروائے عیش۔ زور	کہ مذکور شد (ظہوری سے) بروائے عیش۔ زور	(الف) برتا فتن زمام مصدر اصطلاحی
مستی غم بر بنی تابی بڑ حریف بادہ این بزم غم	مستی غم بر بنی تابی بڑ حریف بادہ این بزم غم	بمعنی بازگردانیدن زمام باشد متعلق بمعنی چارم
پہیمانہ میسازد و این داخل است در تقسیم	پہیمانہ میسازد و این داخل است در تقسیم	برتا فتن کہ مذکور شد۔
(برتا فتن چیزی) کہ گذشت (اردو) زور	(برتا فتن چیزی) کہ گذشت (اردو) زور	(ب) برتا فتن زمام اختیار بمعنی بی اختیار
مستی کا متحمل ہونا۔ مستی کو برداشت کرنا۔	مستی کا متحمل ہونا۔ مستی کو برداشت کرنا۔	شدن است کہ از ہین سند پیدا می شود و باہل
مصدر اصطلاحی	برتا فتن صداع	ما اولی تر است کہ این را متعلق بہ مصدر
بمعنی متحمل درد سر شدن متعلق بمعنی سوم برتا	بمعنی متحمل درد سر شدن متعلق بمعنی سوم برتا	در بتابیدن (کنیم) (انوری سے) ہرخ برتا بد
کہ گذشت و سندش ہم ہا نہانہ کور و اینہم داخل	کہ گذشت و سندش ہم ہا نہانہ کور و اینہم داخل	عنان اختیار بڑ ہر کجا عزم تو برتا بد زمام بڑ
تقسیم (برتا فتن چیزی) است (اردو) درد	تقسیم (برتا فتن چیزی) است (اردو) درد	(اردو) الف۔ باگ موڑنا۔ دیکھو باز پھیرنا
سر کا متحمل ہونا۔ برداشت کرنا۔	سر کا متحمل ہونا۔ برداشت کرنا۔	عنان (ب) بے اختیار ہونا۔
استعمال بمعنی باز گردانیدن	برتا فتن زلف	(م) استعمال بمعنی تابیدن
عنان باشد و مراد و برتا فتن زمام متعلق	عنان باشد و مراد و برتا فتن زمام متعلق	و تاب دادن زلف باشد سند این بر معنی پنجم
بمعنی چارم برتا فتن کہ گذشت و سندش از	بمعنی چارم برتا فتن کہ گذشت و سندش از	برتا فتن از نطانی گذشت کہ متعلق بہ همان
کلام انوری بر (برتا فتن زمام) مذکور شد (اردو)	کلام انوری بر (برتا فتن زمام) مذکور شد (اردو)	معنی است (اردو) زلف کو مڑ وڑنا۔
دیکھو برتا فتن زمام۔	دیکھو برتا فتن زمام۔	بل دینا۔

<p>برتا فتن کیفیت مصدر اصطلاحی یعنی برنی تابیدار و (و) کسی نام کے سننے کی</p>	<p>متحمل کیفیت شدن متعلق بمعنی سوم برتا فتن کہ طاقت رکھنا۔ متحمل ہونا۔</p>
<p>گزشتہ (باقراشی) کی طرف جام شراب و برتخت نشاندن مصدر اصطلاحی۔</p>	<p>کی طرف۔ وی نگار پُر طرف ماکیف و وبالابرنا بقول بہار (۱) سرون مولف عرض کند کہ</p>
<p>بیش ازین ہر بنیال ما این متعلق است بہ مصدر مقصودش از معنی حقیقی باشد و (۲) کنایہ باشد</p>	<p>(برتا بیدن) کہ بجاییش گزشتہ۔ مخفی مباد کہ</p>
<p>کیف بالفتح بقول غیاث بمعنی نشہ و مستی و چیزیکہ نشہ و بیہوشی آرد و (و) مستی کا متحمل ہونا۔</p>	<p>از پادشاہ قرار دادن و ہر زبان معاصرین</p>
<p>نشتہ و بیہوشی آرد و (و) مستی کا متحمل ہونا۔ معنی حقیقی اور (۲) بقول آصفیہ تخت نشین</p>	<p>کرنار۔ عنان حکومت سپرد کرنا۔ بادشاہ بنانا۔</p>
<p>برتا فتن نام مصدر اصطلاحی۔ بمعنی</p>	<p>متحمل نام شدن متعلق بمعنی سوم برتا فتن</p>
<p>معروف مولف عرض کند کہ (۲) کنایہ از لازم گزشتہ۔ معاصرین عجم ہر زبان دارند و (و) و</p>	<p>است کہ مذکور شد و داخل تعمیم برتا فتن چیزیکہ</p>
<p>اولی آنست کہ متعلق دانیم بہ برتا بیدن۔ (۲) تخت پر بیٹھنا۔ مصدر گزشتہ</p>	<p>کا لازم و ونون سنون مین۔ (۱) حقیقی</p>
<p>برتر بقول ضمیمہ برہان (۱) ترجمہ علت است صاحب انند سواکہ فرہنگ فرنگ ذکر این</p>	<p>کند و فرماید کہ بفتح اول و ثالث بمعنی (۲) بلند تر و اعلیٰ باشد صاحب فرہنگ فدائی بمعنی بالائے</p>

دائرہ نوشتہ (انوری ۱۵) ایبتابش و بختش ز آفتاب فروں یز و یاربخت و ہمت ز سہا
برتر یز و ولہ ۱۵) قدرش از قدر آسمان برتر یز علش از راز اختران آگاہ مولف عرض کنہ
کہ معنی اول را طالب بند استمال باشیم کہ از نظر مانگداشت (ارو ۱۱) علت بقول آصفیہ
عربی۔ اسم مؤنث۔ وجہ۔ سبب۔ باعث۔ کارن ۲۲ برتر۔ بقول آصفیہ (فارسی صفت)
زیادہ بلند۔ نہایت عمدہ۔ بزرگتر۔

برتر آمدن استمال۔ بمعنی بالاتر و بلندتر خورشید و سہ را برتر از وی زند یز مولف عرض
شدن متعلق بمعنی دوم برتر کہ گذشت (انوری ۱۵) کند کہ معنی لفظی این برتر از و نہاد و معنی شد کہ
کس نیست کہ بر بساط عشقت یز از صف نعال بالا کنایہ باشد کہ وزن کہ دن۔ امتحان کردن است
برتر آید یز (ظہوری ۱۵) ایام کو ب طاقت بی (ارو ۱۱) امتحان کرنا۔ بقول امیر جہانچہا زنا
طاقتان نیاز یز اکثریت جفا و نافرمانی ہم (اروغ ۱۵) امتحان کر کے ترا صاف پشیمان ہوگا
مولف عرض کند کہ آمدن بمعنی شدن ہم آمدہ چنانکہ بمعنی ہفتم آمدن مذکور شد (ارو ۱۱)
برتر ہونا۔ برتر ثابت ہونا۔ فائق ہونا۔ ہم نے جانا تھا کہ خیروں سے بھی کیسا ہوگا۔
برتر اسک بقول برہان بفتح فوقانی و سین

برتر از و زون مصدر اصطلاحی۔ بقول بی نقطہ ہر وزن سرتر اسک مراد برتر اسک
دارستہ و بہار و اند۔ و بحر امتحان کردن و قدر کہ گیارہ بوی مادران را گویند۔ صاحب محیط
چیزی در یافتن باشد (فخلص کاشی ۱۵) تاکہ بذیل برتجاسف فرماید کہ بفارسی ہوا دران و شیر
سجد بر ستارہ حسن او صد سال وادہ یز آسمان برتر اسک گویند و ذکر افعال و خواص ہر عطیہ

<p>(ظهوری ه) جاری شده است برتر و بر خنک حکم من یو چشم محیط خون و دلم کان آتش است (ارو) خشکی اورتری بر حاکم هونا - تمام رو زمین پر حکم جاری هونا -</p>	<p>برتر و زیاده کرده اند (انوری ه) کمترین آستان در که تست یو برترین ایم گنبد اخضر یو زلفانی (ه) توئی برترین دانش آموز پاک یو زوایش قدم رانده بر لوح خاک یو (ارو) اعلی تر -</p>
<p>برتری بقول فرهنگ فدائی معنی بالائی و افزونی باشد مؤلف عرض کند که جزین نیست که پای مصدري بر لفظ برتر زیاده کرده اند سند این در لغات می آید (ارو) برتری بقول آصفیه - فارسی ام نوشت - عذگی فضیلت بر پهن -</p>	<p>برتری نخستینی استعمال - بقول فرهنگ فدائی معنی رجحان تقدم باشد دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که مرکب اضافی است معنی فضیلت در تقدم است از بلند تران بدرجه اول بودن یعنی فوقیت و تقدم از همه دیگر هیچ - مخفی سبب که سخنانی در نخستینی برآید</p>
<p>برتری حبس استعمال - معنی طلب بلندی مرتب کردن (ظهوری ه) برتری از مدحت شاهی ظهوری جسته است یو کاسمان از درگ قدرش فروتن بگذرد یو (ارو) برتری چاهنا برتری طلب کرنا -</p>	<p>معنی مصدري است (ارو) تقدم بین فضیلت - یعنی برتر و ان پر فوقیت - برترین چهار اصطلاح - بقول سرفنگ و سایر - فلک هشتم را گویند که فلک ثوابت</p>
<p>برترین بفتح اول و ثالث معنی بالاتر و بلند مرتب تر باشد جزین نیست که یا دنون نسبت بر مرتبه برترین (و این گفته باشد (ارو) فلک ثوابت</p>	<p>برترین استعمال - بقول سرفنگ معنی فضیلت در تقدم است از بلند تران بدرجه اول بودن یعنی فوقیت و تقدم از همه دیگر هیچ - مخفی سبب که سخنانی در نخستینی برآید</p>

کہہ سکتے ہیں۔ مذکر یعنی آٹھوان آسمان جس پر ثابت ہیں
بر تقدیر استعمال۔ بقول اندھجوالہ فرہنگ
 فرنگ بفتح لغت فارسی است بمعنی بالفرض و
 بشرط۔ دیگر کسی از اہل تحقیق ذکر این نکر و موکلف
 عرض کند کہ معاصرین عجم ہر زبان دارند ولیکن طرز بیان
 محقق بالادست نباشد گویند کہ بر تقدیر فتنش
 اینچنین باید کرد یعنی بحالت فتنش یا بصورت فتنش
 (ارو) بحالت یا بصورت کہہ سکتے ہیں۔

بر تکان بقول غیاث بفتح و تاء فو تانی مفتوح و کاف عربی بمعنی گلیم باشد صاحب اندھجوالہ
 غیاث ذکر این کردہ دیگر کسی از محققین فارسی این را نیاورد و موکلف عرض کند کہ معاصرین عجم
 ہر زبان ندارند اگر سند استعمال پیش شود تو انہم عرض کرد کہ این اسم جادہ فارسی زبان باشد یا فتر
 از لغت سنسکرت تکان (بمعنی تعب) و کلمہ بر وراؤش زیادہ کردہ اند۔ رسم است کہ چون
 انسانی را تعب رود و آب آب بشو۔ گلیم بالائی جسم کنند تا ہوا سی سرد نقصان نہ بخشد
 پس جادہ کہ فارسیان گلیم را (بر تکان) نام نہادند یعنی چیزی کہ بحالت تکان ہر جسم کہ وہ
 میشود و اللہ اعلم (ارو) کسبل۔ بقول آصفیہ (سنسکرت) اسم مذکر۔ بھیڑ کے ہالون کا
 بنا ہوا کپڑا جو بارش اور سردی سے محفوظ رہنے کے واسطے غریب غرا کام میں لاتے ہیں۔
بر تل بقول اندھجوالہ فرہنگ فرنگ بفتح اول و ثالث لغت فارسی است بمعنی ہیبت کا
 دھولناک دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و موکلف عرض کند کہ معاصرین عجم ہر
 زبان ندارند اگر سند استعمال پیش شود جزین نباشد کہ این را اسم جادہ فارسی زبان دانہم
 (ارو) ہیتناک۔ بقول آصفیہ۔ خوفناک۔ دہشتناک۔ پرخڑ۔ بہیاناک۔ ڈرانا۔ مہیب۔
بر تلہ بقول اندھجوالہ فرہنگ فرنگ بفتح اول و ضم ثالث و فتح لام لغت فارسی است

بمعنی (۱) عطا بخشش و (۲) قسمی از کلاه تاتاری است که آنرا زیر دستار نهند و بمعنی (۳) مال باشد. صاحب فرنگ فدائی نسبت بمعنی اول فراید که پیشکش بخشش بسیار بزرگ نامور را گویند و از معنی دوم و سوم ساکت موقوف عرض کند که برای معنی اول قول صاحب فدائی که از معنی اول اهل زبان است سندی را ماند و اگر سند استعمال معنی دوم و سوم هم بدست آید توانیم عرض کرد که اسم جامه فارسی زبان است معاصرین عجم بزرگان ندارند و جادار و که بمعنی سوم این مفرس بزرگان و انیم که لغت سنسکرت است و صاحب ساطع این را لغت هندی گوید که بمعنی حامل و دوطول شمشیر شده پس فارسیان بای فارسی را بپوشیده بدل کردند چنانکه تپ و تب و الف آخر را به های هوز چنانکه یاسا و یاسه و استعمال کردند بمعنی سوم پس اندر این صورت مفرس باشد (ار و و)
(۱) و یکم و بخشش (۲) بر تله فارسی مین ایک قسم کی ٹوپی کو کہتے ہیں جس کو تاتاری لوگ دستار کے نیچے پہنتے ہیں موقوف (۳) پھول کا ہار۔ اسم مذکر صاحب اصفیہ نے ہار کا ذکر فرمایا ہے فارسی۔ اسم مذکر۔ پھولوں یا موتیوں کی مالا۔

برشمیدن بقول انند بھالہ فرنگ بفتح بای تازی لغت فارسی است بمعنی (۱) بتخلال پیدا شدن برب (۲) درو پیدا گشتن در مشانہ از غایت حرارت و (۳) انپاشتن بنیم و جزآن در جوال و (۴) بر تاختن و حملہ بردن و (۵) غلطان افتادن و (۶) فروانگندن۔ و (۷) فرو بردن و (۸) جوش دادن گوشت را۔ و گیر کسی از محققین مصداق ذکر این نکرد۔ موقوف عرض کند کہ تم بقول برہان بفتح اول و سکون ثانی آفتی است کہ در چشم پیدا شود مانند پردہ و آنرا بر عری غشاوہ گویند و تم در سنسکرت بقول ساطع ظلمت و آتش مزاجی

و مصدر تنهانا یعنی سرخ شدن چهره و گرم شدن از بهین اسم مصدر است و تنهانا بهشت حاصل باله
پس اگر سند استعمال تنهیدن پیش شود تو انیم عرض کرو که اسم این مصدر بهمان تم است که لغت
سنگرت است که فارسیان بزیادت تنهانی و علامت مصدر و آن مصدری ساختند که باصول
و مقنین فارسی زبان جعلی است و بهیچ اول استعمال کردند که حقیقی است و دیگر همه معانی مجاز
آن و کلمه بربران زائد باشد - معاصرین عجم بر زبان ندارند و محققین مصادر عجم ازین مصدر
ساکت تا آنکه سند استعمال هر یک معنی بنظر نیاید اعتبار را نشاید (ارو ۹) (۱) بتخاله پیدا
بتخاله بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - ده چخاله جو بخار که بعد هونشون پر هو جاتے ہیں -
آبله تپ - (۲) غایت حرارت سے متاثرین درد پیدا ہونا (۳) رونی وغیرہ کو تھیلے میں
بھرنا (۴) حملہ کرنا (۵) لڑنا - غلطان ہونا - گرانا (۶) فریب ہونا - موٹا ہونا (۷) گوشت
جوش دینا - اُبالنا -

<p>پر تن بقول سروری در شیدی و سراج شمس واندہ برای ہلکہ و تابی فرشت بر وزن گردن بهیچ گردن کش و متکبر و سرکش باشد ضد فروتن دختر الدین گرگانی (۷) زن مسکین فروتن مرد بر تن و کمان سرکشی آہختہ بر زن و مذکور عرض کند کہ معنی لفظی این بلند تن ویدہ پنجرہ کہ متکبر ہمیشہ سر خود را بلند دارد و را بدین اسم</p>	<p>موسوم گردن از قبیل سرکش و گردن کش است و ہیں - اسم فاعل ترکیبی و جا دار کہ درین اصطلاح تن را امر حاضر بیندن یا تنوون گیریم کہ بعضی می آید ہیں کسی کہ خود را بالائی کشد متکبر است ارو (۹) سرکش - بقول آصفیه - فارسی - باغی نافرمان متمرّد - پر تنگ بقول سروری و بران برای ہلکہ</p>
--	--

و نامی قرشت بروزن فرنگ (۱) تنگ دوم بر تنگ (اردو) بالاتنگ و کن مین متصل ہے
 باشد از دو تنگ است کہ در نزد گردن بند نوازا یا چمڑے کے اُس بندھن کا نام ہے جو گھوڑے
 و زبر تنگ نیز گویند صاحبان جامع و ناصری و کے زین پر کتے ہیں۔ زیر تنگ کا ضد جو گھوڑے کا
 رشیدی و جہانگیری گویند کہ بروزن خرچنگ بالا گردن کی جانب سامنے کے دونوں پاؤں کے
 تنگ را گویند از دو تنگ زین و تنگ یزدین و در میان بانڈھا جاتا ہے جسکو زیر بندہ اور پیش بند
 را زیر تنگ نامند۔ صاحب رشیدی صراحت بھی کہتے ہیں (مذکر)
 مزید کہ چیز اطفال را در گہوارہ وزین را (۲) بر تنگ۔ بقول سروری نوارمانندی باشد
 بر پشت اسبان و بار پشت را بدان محکم کنند۔ کہ از کر باس و غیرہ پر کوک و پچیند صاحب ہر
 مولف عرض کند کہ این بر معنی دوم می آید فرماید کہ نوارمانندی را گویند کہ از کر پاس و غیرہ
 خان آرزو در سراج بخوالہ جہانگیری فرماید کہ و وزند و ہر گہوارہ اطفال نصب کنند۔ خان آرزو
 در سراج فرماید کہ نوارمانندی کہ در بلان را بدان در گہوارہ بندند (عطار) چو طفلان دست
 مختف (زبر تنگ) است کہ بہین معنی آمرہ از بر تنگ بکشاد و جلیل از چہرہ شہرنگ بکشاد و
 و بخوالہ رشیدی آرد کہ معنی بالاتنگ باشد و قضا برین تقدیر احتیاج تجویز تخفیف نباشد۔
 صاحبان انند و شمس ہم ذکر این کردہ اند شرف در کن الدین (۳) زود و مان جلال تو آسمان
 شفرہ (۴) یکران ترا خم فلک زمین است و طفلی است نر فگند و ایہ صغش ز کہکشان بر تنگ
 طوقش فرو مجرہ بر تنگ است و (خاقانی) (۵) و (اردو) وہ نوازا یا چمڑے کا فیتہ جو بچوں کے
 اخضر کہ چو گند ناست از رنگ برمانند گند بہت گہوارہ پر بانڈھا جاتا ہے تاکہ گہوارے کے جھونے

مین سچہ گرنہ پڑے۔

(۳) برتنگ - بقول برہان و جات نوعی از پارچہ

پوڑائی۔

کم عرض اہمست خان آرزو در سراج فرماید کہ بعضی
بہنی مذکور نوشتہ اند لیکن این تخصیص از خصوصیت

برشتی

بقول برہان و جات و نوید و اندو

مقام ناشی شدہ مؤلف گوید کہ طرز بیان

محققین بالا در غلط اندازد و ما از محاصرین عجم

تحقیق کردہ ایم کہ ہر پارچہ بسیار کم عرض را فارسیا

برتنگ نامند کہ بمعنی پینا بر معنی پنجش گذشت

(اردو) ہر وہ کپڑا جو بہت کم عرض ہو جسکو

دکن میں چیری کہتے ہیں۔

(۴) برتنگ - خان آرزو در سراج فرماید کہ

بمعنی پینائی نیز آید چہ بمعنی پیناست و بگر

کسی از محققین فرس ذکر این نکرد مؤلف

عرض کند کہ اگر سند احتمال بدست آید تو انہم عرض

کرد کہ کلمہ برزائد باشد و تنگ مجازاً بمعنی پینائی

کہ بمقابلہ درازی کم است و توجیہ خان آرزو

برای سنی سوم باشد صحت است کہ از غور کاگز

سراج بر وزن گردنی (۱) بمعنی غرور و تکبر و بہتر

باشد صاحب سروری بذکر این فرماید کہ لیکن

ازین بہت فردوسی (۲) بمعنی نیرو و قوت ظاہر

می شود مؤلف گوید کہ سندی کہ می آید متقاضی

معنی (استغنا) است نہ نیرو و قوت استغنا مجاز

غرور و تکبر است و جہین نیست کہ بای نسبت بر

(برتنگ) زیادہ کردہ اند کہ بمعنی مغرور و متکبر

گذشت (فردوسی ۳) چو از شیر آمد سوسوی خور

شد از نان و از گوشت با برشتی (اردو)

(۱) غرور - بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر (لغوی

معنی فریفتگی) اصطلاحی - عجب - تکبر - گمنام - غرور

ناز - بتختہ - و ماخ (۲) استغنا - بقول آصفیہ -

اسم مذکر - بے پروائی - لا ابالی - غنی پن -

بر تنیدن بمعنی تنیدن باشد و مزید علیہ

آن که کلمه بر زائد است بمعنی بافتن (ظهیری ۵) آوازی بدم اذناه و سال فاده م (ارو) مبتنا بقول صفیه
 پرخ گردان رشتہای روز و شب بر می تند ^{چیز} کپڑا یا کوئی اور چیز تانا - بانا کر کے تیار کرنا -

بر تو بقول مؤید بحوالہ تقیہ وادات بالفتح بمعنی جائے باریک باشد و فرماید کہ در زانگو یا بای
 فارسی آورده دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرده و مؤلف عرض کند کہ بر تو بمعنی سایہ بہ بای
 فارسی می آید کہ جسمی نازک تر است فارسیان استعاره جائے باریک را بر تو گفتند و بای فارسی بل
 شد بہ موخده چنانکہ تپ و تب دیگر هیچ (ارو) باریک کپڑا - اسم مذکر -

بر تو اثر بودن چیزی مصدر اصطلاحی - زبخت باد عزتے بر تو اثر تر (ارو)
 بمعنی علی الاتصال و پی در پی بودن چیزی باشد کسی چیز کا پی در پی ہونا - مسلسل
 (انوری ۵) زچرخت باد عزت و تر اید ^{اثر} ہونا - علی الاتصال ہونا -

بر تو بقول انند بحوالہ فرہنگ فرہنگ بالکسر و ضم ثالث لغت فارسی است بمعنی خرماکہ
 تمام خشک گردیدہ باشد دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرده و مؤلف عرض کند کہ وجہ تسمیہ
 متحقق نشد اگر سند استعمال این پیش شود تو اینم عرض کرد کہ اسم جاد فارسی قدیم باشد و جادارد کہ
 اصل این (بر تو) بہ بای فارسی باشد کہ مبتدل شد بہ موخده و ہم افادہ بمعنی تخصیص کند چنانکہ
 دوم و سوم پس معنی لفظی این چیزی کہ مخصوص باشد بہ فروغ و عکس و شعاع - خرمای خشک
 است و این تخصیص محاورہ باشد و پس (ارو) چہوارا بقول آصفیہ ایک قسم کی سوکھی کھجور -

بر تہ بقول سروری بفتح اول و ثالث بروزن پردہ نام مبارک دسیت تورانی - صاحبان برہان
 و جامع فرمایند کہ بروزن شرطہ نام پسر نوابہ کہ سہارزی بود از ایرانیان - خان آرزو در سراج

فرماید که بفتح و فوقانی مفتوح نام یکی از پهلوانان ایران و گوید که بعضی بر وزن شرطه نوشته اند صاحبان جهانگیری و رشیدی و مؤید شمس دانند هم ذکر این کرده اند **مولف** عرض کند که چه تسمیه معلوم نشد (ارو) برته فارسی بین ایک ایرانی پهلوان کا نام ہے جو توابہ کا لفظ تھا

بر تهیدین بقول انند سخاله فرهنگ فرنگ می آید پس معنی حقیقی این بر تهیدین و معنی او

بفتح اول و ثالث است یعنی (۱) تا چارم و نیز معنی نهم و دهم مجاز آن و معنی ششم لایم بر زمین فرو افکندن و (۲) مدوم کردن و (۳) زیر و زبر کردن و (۴) محو نمودن و (۵) فراهم آوردن صاحب فرهنگ فدائی فرماید که (۶) یعنی برخاک فرو افتادن و (۷) سرنگون شدن و (۸) ویران گشتن هر کاخ یا بنیادی است که بتمازی انهدام گویند و (۹) سرنگون کردن و (۱۰) ویران و پائمال و با خاک یکسان نمودن جامی و ذکر معنی سوم هم کند دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد **مولف** عرض کند که درین مصدر کلمه بر زائد است و تهیدین مرکب اصلی و جعلی بر (اسم مصدر) گذشت حیث است باشد از ته و بای معروف و علامت مصدر و مخفی سها که به بقول برهان یعنی زیر و پاکین

معنی اول و معنی نهم و دهم مجاز آن و معنی ششم لایم بر زمین فرو افکندن و (۲) مدوم کردن و (۳) زیر و زبر کردن و (۴) محو نمودن و (۵) فراهم آوردن صاحب فرهنگ فدائی فرماید که (۶) یعنی برخاک فرو افتادن و (۷) سرنگون شدن و (۸) ویران گشتن هر کاخ یا بنیادی است که بتمازی انهدام گویند و (۹) سرنگون کردن و (۱۰) ویران و پائمال و با خاک یکسان نمودن جامی و ذکر معنی سوم هم کند دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد **مولف** عرض کند که درین مصدر کلمه بر زائد است و تهیدین مرکب اصلی و جعلی بر (اسم مصدر) گذشت حیث است باشد از ته و بای معروف و علامت مصدر و مخفی سها که به بقول برهان یعنی زیر و پاکین

معنی اول و معنی نهم و دهم مجاز آن و معنی ششم لایم بر زمین فرو افکندن و (۲) مدوم کردن و (۳) زیر و زبر کردن و (۴) محو نمودن و (۵) فراهم آوردن صاحب فرهنگ فدائی فرماید که (۶) یعنی برخاک فرو افتادن و (۷) سرنگون شدن و (۸) ویران گشتن هر کاخ یا بنیادی است که بتمازی انهدام گویند و (۹) سرنگون کردن و (۱۰) ویران و پائمال و با خاک یکسان نمودن جامی و ذکر معنی سوم هم کند دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد **مولف** عرض کند که درین مصدر کلمه بر زائد است و تهیدین مرکب اصلی و جعلی بر (اسم مصدر) گذشت حیث است باشد از ته و بای معروف و علامت مصدر و مخفی سها که به بقول برهان یعنی زیر و پاکین

(۲) معدوم کرنا۔ بقول آصفیہ۔ ناپید کرنا۔ فنا کرنا۔
 نیست و نابود کرنا (۳) زیر و زبر کرنا۔ بقول آصفیہ
 تہ وبال کرنا۔ الٹ پٹ کرنا۔ (معروف ۵)
 حسن نے کاوش مرگان سے بیک چشم زدن کر
 کر دیا جسکو یہاں زیر و زبر وہ مین ہوں کر (۴)
 مٹانا۔ بقول آصفیہ محو کرنا۔ زائل کرنا۔ بر آورد
 کے تین تیسویں معنی (۵) خواہم کرنا۔ بقول آصفیہ
 اکٹھا کرنا۔ جمع کرنا۔ بٹوانا۔ (۶) زمین پر کرنا۔
 (۷) سرنگون ہونا۔ (۸) ویران ہونا۔ بقول
 آصفیہ۔ اجرنا۔ تباہ و برباد ہونا۔ خراب
 ہونا۔ (زکی ۹) گھر جو ویران ہو اپنا
 تعجب کیا ہے کڑا لہ ورد سے تو شہر
 اُجر جاتے ہیں کڑا (۹) سرنگون کرنا۔
 آصفیہ اُجاڑنا۔ برباد کرنا۔ پامال کرنا منہدم
 کرنا۔ مسمار کرنا۔ ڈھانا۔ (زکی ۱۰) جا کین زندان
 سے کہاں اسے وحشت خانہ خراب کڑا کر چکے تھے
 پہلے ہی رو رو کے ویران گھر کو ہم کڑا۔

بر تلیبا بقول ضمیمہ جہانگیری ویران و اسند بادل مفتوح بٹانی زدہ و تالی مسورہ
 و تالی معروف بزبان ژند و پاژند پرستوک را گویند و آن پرندہ ایست معروف صاحب
 تاصری بحوالہ ایران ذکر این کردہ فرماید کہ در فرہنگہا نیست صاحب محیط بر پرستوک حوالہ
 خطاف دادہ و بر خطاف فرماید کہ بضم اول و تشدید طاء ہبلہ و الف و حا و بحر ابابیل
 و عصفور الجنۃ و بیونانی شاکیطون و خالکیدوس و بترکی قرلا نفوخ و بخاری پرستوک و
 فرنگہ و بابوانہ و بجزیری بے سنگ و بھندی سیالی و کھنیا ویت دیوری نامند و آن طائری
 است مشہور جتہ آن کو چک سیاہ و منقار آن نائل بزروی و شکم آن سفید و مالون خانہا
 و ساجد و متغابرو آن از طیورستانسہ بھورہ است و خانہ خود در سقفہا و جاہای بلند کہ رسیدن

هر کسی بسوی آن شکل باشد هپا سازد و از امر عجیب آن اینست که احدی از مردم آن را بخورد
 چیزے و جماع کردن با ماده آن ندیده و آن را اعدای بسیار از طیور شکاری است و در آشیانه
 خود سرگین خودنی اندازد و هرگاه آواز عددی شنود اکثری سیر و بالجمله گوشت آن گرم و خشک
 و راؤل سوم و خاکستر آن سرد و خشک و سرگین آن در گرمی و خشکی شدید و چون خاکستر
 آن با غسل در حنک بمالند خناق و جمیع امراض حلق را نفع کند و منافع بسیار دارد (الخ)
 مؤلف عرض کند که اسم جاد فارسی قدیم است و پیر (افسر گر) ذکر این بالا جمال گذشته -
 جاد دارد که مفترس باشد و مرکب از کلمه بر بمعنی علی و تیب با لغت ترکی بمعنی پشته بای فارسی بمعنی بلبل
 شد و معنی لفظی این چیزے که بر پشته باشد که این جانور جاهی بلند را بر آس آشیانه خود پسند کند
 والله اعلم - (ارو) ابابیل - بقول امیر - عربی - اسم مؤنث - پرستوک - فارسی - یک چو
 سا پرندہ سیاه رنگ جس کے سینہ کے پر سفید ہوتے ہیں - (نصیر) ہین باہر سوی مینی شیخ
 کے یون مخزنیون سے پر کہ جیسے آشیان سے سر نکالے ہین ابابیلین پر -

برقیشا بقول ہفت بفتح اول و سکون رای ہله و کسر ثناء فوقانی ہشنا ستھانی رسیدہ
 و شین منقوطہ بالف کشیدہ بزبان ژند و پاژند پرستوک راگویند مراد برقیشا کہ گذشت
 مؤلف عرض کند کہ صراحت ماخذش ہمد را بنجا کردہ ایم و در اینجا ہین قدر کافی است کہ
 موحده بدل شدہ فوقانی چنانکہ بکوب و شکوت و فوقانی پنجم بدل شدہ شین ممبہ چنانکہ خت
 و رخش - مخفی مباد کہ قیاس غالب مابین است کہ صاحب ہفت بہ نقل لغت سکندری خورد
 دیگر کسی از محققین فرس با او نیست بدون سند استعمال اعتبار را نشاید (ارو) دیکھو برقیشا -

بر شریارفتن

مصدر اصطلاحی - بقول بحر است - مشتاق سند استعمال باشیم (ار و و) کمال اعتلای درجه حاصل نمودن و دیگر کسی که (آسمان پر سر پهنیا) بقول امیر سر فراز هوندا - و بگوید این نکرد مولف عرض کند که موافق قیاس (از افلاک گذشتن) -

برج

بقول برهان و ناصری و اندر بفتح اول فنیانی و سکون جیم (۱) رستنی باشد که آنرا (اگر ترکی) گویند صاحب جان فرماید که رستنی که آنرا بترکی (اگر) و عبری (دوج) گویند و فرماید که (۲) برج بضم پروژن کنج و در عربی برج آسمان و قلعه که معروف است صاحب نقشب گوید که برج بضم پاره و کوشک و یکی از دوازده بخش فلک ثوابت و بروج و ابراج جمیع آن فارسیان بترکیب خود استعمال این کرده اند صاحب محیط بر برج حواله دوج داده و بر (دوج) فرماید که بخارسی برج خوانند و ذکر افعال و خواصش بر آدوی گذشت مولف عرض کند که نظر بر اعتماد صاحب ناصری یعنی اول را تسلیم کنیم و اشاره این بر (آدوی) گذشت که اسم جامد فارسی زبان است و یعنی دوم لغت عرب است که استعمال این در ملحقاتی آید بقاعده فارسی (ار و و) (۱) و بگوید آدوی (۲) برج - بقول آصفیه عربی - اسم مذکر - و بگوید بخش که تیسرے معنی -

برج آبی

اصطلاح - بقول کوئید و بحر وین (برج آبی) تین بر چون کو گفته این - یعنی شمس و انند و غیاث سه برج اند عقرب حوت - سرطان موقت عرض کند که مرکب توصیفی است و این هر سه برج را بدین اسم مرکب خوانده اند که تعلق با آب دارد - (ار و و) فارسی عقرب - حوت - سرطان - مذکر - برج آتشی اصطلاح - بقول بحر و انند حوت - سرطان موقت عرض کند که مرکب توصیفی است و این هر سه برج را بدین اسم مرکب خوانده اند که تعلق با آب دارد - (ار و و) فارسی

<p>برج که تعلق با آتش دارد (ارو) فارسی بین که اینفظ داشتن و ماندن مستقل - صاحب فرسنگ (برج آتشی) بین برجون کوکته بین - (ار) حمل - (۲) قوس (۳) اسد - مذکر -</p>	<p>برج که تعلق با آتش دارد (ارو) فارسی بین که اینفظ داشتن و ماندن مستقل - صاحب فرسنگ (برج آتشی) بین برجون کوکته بین - (ار) حمل - (۲) قوس (۳) اسد - مذکر -</p>
<p>برج آفری اصطلاح - بقول ضمیمه برهان و مؤید و بحر شمس مرادف برج آتشی است که اذان حل و اسد و قوس مراد باشد موقت عرض کند که مرکب توصیفی است که آذر یعنی آتش گذشت بای نسبت در آخراست و بس (ارو) و کجی برج آتشی -</p>	<p>برقرار و ثابت و قائم باشد (ارو) برقرار بقول آصفیه - قائم - بحال - برجا داشتن استعمال بسنی است و برقرار و قائم داشتن در نظامی گنجوی (۵) عملها پیشینه برپای داشت همان رسم ویرینه بر جای داشت (ارو)</p>
<p>برجا اصطلاح - بقول انند بحواله بهار بافت لغت فارسی است بسنی ثابت و برقرار و فرما پیر رکنا -</p>	<p>برقرار رکنا - قائم رکنا - بحال رکنا - جا پیر رکنا -</p>
<p>برجاس صاحب برهان گوید که بضم اول و سکون ثانی و جیم بلف کشیده و بسینی بی زده آماجگاه و نشانه تیر را گویند و فرماید که عرب آنرا که در هوا نشانه تیر کرده باشد (برجاس) گویند و آنرا که در زمین نشانه کنند (هدف) خوانند صاحب مؤید این را بذیل لغات عرب آورده فرماید که بضم نشانه تیر که بلند بر نیزه یا بر چوبی کنند و بحواله قنیه گوید که بسنی نشانه آهنی که در هوا باشد و بذیل لغات فارسی هم ذکر این کرده بابرهان متفق و صاحب اند فرماید که لغت عرب است و صاحب سواد استبیل گوید که لغت فارسی است اما عربان نشانه</p>	<p>صاحب برهان گوید که بضم اول و سکون ثانی و جیم بلف کشیده و بسینی بی زده آماجگاه و نشانه تیر را گویند و فرماید که عرب آنرا که در هوا نشانه تیر کرده باشد (برجاس) گویند و آنرا که در زمین نشانه کنند (هدف) خوانند صاحب مؤید این را بذیل لغات عرب آورده فرماید که بضم نشانه تیر که بلند بر نیزه یا بر چوبی کنند و بحواله قنیه گوید که بسنی نشانه آهنی که در هوا باشد و بذیل لغات فارسی هم ذکر این کرده بابرهان متفق و صاحب اند فرماید که لغت عرب است و صاحب سواد استبیل گوید که لغت فارسی است اما عربان نشانه</p>

گویند که برای تیر و تنگ بر نیزه یا چوبی در سوا قائم کنند و نشانه را که بر زمین قائم کنند هدف نام است. صاحبان فنی الارب صراح و محیط الحیط هم ذکر این کرده اند و لیکن هیچ تصریح نکرده اند که فارسی الاصل است یا عربی الاصل مؤلف عرض کند که شک نیست که لغت عرب است و فارسیان یعنی مطلق نشانه استعمال این کرده اند و بس - اندرین صورت مفسر تو انیم گفت محققین فرس بر استعمال شعر اخور نگه اند (انوری ۵) جرم بر جیس اگر غمی دهدت که چرم بر جاس ناوک غم باد بر (سندی شیرازی ۵) کسان مرد راه خدا بوده اند که بر جاس تیر بلابوده اند (ارو) نشانه - بقول آصفیه - فارسی اسم مذکر - نشان کا مرید علیه - هدف -

بر جاسپ بقول رشیدی و ناصری و جاس و اندر بضم اول بر وزن و معنی لهر اسپ نام مبارک است تورانی که با پیران و یسه بچنگ گو در ز آمده بود مؤلف عرض کند که اصل این (بر جاسپ) به الف پنجم و بای فارسی است و (ار جاسپ) هم به همین معنی گذشت و صراحت ماخذ که چگونه لفظ اسپ درین داخل شد همدراستجا کرده ایم و اشاره این همدراستجا مذکور و در اینجا همین قدر کافی است که لفظ (بر جا) بمعنی خود است و بر لفظ اسپ زیاده شده و وجه تسمیه این بزمن نباشد و معنی لفظی این قائم بر اسپ - بای فارسی بدل شد به عربی چنانکه تپ و تب - و الف اسپ حذف شد (ارو) و بکھوار جاسپ -

بر جاسپ بقول برهان و جهانگیری بولج عرض کند که حقیقت این همدراستجا ذکر کرده ایم و مؤید و شمس مراد بر جاسپ که گذشت مؤلف (ارو) و بکھوار جاسپ -

بر جاسف بقول ناصری و بھواله برهان و جهانگیری، بضم اول و سکون ثانی نام غله است

کہ آنرا ملک و جلیان گویند صاحب انند فرماید کہ در برہان باین سنی بہیم فارسی ہم آمدہ مخفی نہا
کہ صاحبان برہان و جہانگیر کی بہنی مذکور (در چافت بہیم فارسی) نوشتہ اندنہ بہیم عربی۔ صاحب
محیط ذکر بر چافت نکرد و بر جلیان حوالہ خلر دادہ و بر خلر فرماید کہ بعضم خای بجمہ و فتح لام مشد
و سکون رای ہملہ و بقول بعض بہ زای ہجمہ۔ غلہ کہ آنرا جلیان نیز گویند و ہفارسی متشو و مشک
دیوانہ و بہندی ستر کاہلی و بیتانہ نامند و بعض می نویسند کہ جلیان دانہ زرعی است شبیہ
بعدس۔ آنرا بشیرازی طومشو و خلر و خرقی گویند و گیلانی گفتہ کہ آن از جوب ماکولہ است
شاخہای آن مرتب طویل نسبت بر روی زمین و این سبجون نوشتہ کہ آن دانہ ایست سرخ و سبز
و آنرا خام و پختہ می خورند و آن در شام کثیر الوجود است و بعض گویند کہ از علوف و دواب
است سرد در اول سوم و خشک و در آخر دوم و آشامیدن طبع اقسام آن با غسل جہت
سرفہ و تصفیہ ریہ و درد سینہ و تلہین خشونت سینہ و اخراج اخلاط فاسدہ و دفع فضلات
غلیظہ از سمدہ و امعا و اورار نمودن شیر و بول و حیض۔ نافع۔ و ضا د آن مقوی اعضا و
رفع کلف و با غسل جہت تحلیل اورام مفید و منافع بسیار دارد (مؤلف عرض کند کہ
اسم جاد فارسی زبان باشد و بس و ذکر این بردارد نس) ہم گذشتہ و بدین وجہ کہ اختلاف
خفیف در اقوال است مادر بنجا صراحت مزید کردیم (اردو) ستر کاہلی۔ بقول جامع الادویہ
ایک غلہ کا نام ہے جسکو فارسی میں جلیان اور عربی میں خلر کہتے ہیں دوسرے درجہ میں گرم و
خشک ہے اکثر اعضا کے آس کو دفع کرتا ہے اور ضا د بلغم کو دفع کرتا ہے اور سیدے کھاتا ہے
اور پیشاب لاتا ہے اور ریاح پیدا کرتا ہے۔

در

برجاماندن

استمال را، یعنی ساکن شدن
و کنایه از جیس و حرکت شدن و حیران ماندن و

(۲) قائم شدن (ظهوری طه) در تماشای آن

خرام بجااست از گریز چرخ برجاماندن در صاحب

(۳) از جوانی و اغیار بر سینه مانده است بر نفس

پای چند اندین طاووس برجامانده است بر اردو

(۱) کهر اهنه ساکن هونایی حس و حرکت هونا چیر

هونا - (۲) قائم هونا -

برجامه

اصطلاح - بقول اندر سوره فرسنگ

فرنگ بالفتح ثبوت فارسی است یعنی جامه نفیس

و قیمتی دیگر کسی از متقین فارسی ذکر این نکر و مو

عرض کند که اگر سند استمال بدست آید تو انیم قیاس

کر و که کلمه بر او رینجا یعنی فائق گرفته اند و فی نفسه

یعنی فوق است و این قاعده فارسیان است

که مصدر را گاهی یعنی فاعل گیرند چون دار فنا

یعنی دار فانی - باقی حال قلب اضافت جامه

است و جا دارد که برجامه را یعنی جامه بالا قلب

اضافت گیریم که بر معنی بالا آمده و کنایه از جامه

نفیس و قیمتی که آنرا بالای دیگر لباس می پوشند -

(ار و و) نفیس و قیمتی پیرا - مذکر -

برجان قدم نهادن

مصدر اصطلاحی -

بقول برهان و رجحانگیری - و ضمیمه و جامع و

سراج و بحر کنایه از ترک چاره و علاج کردن

و بر هلاک راضی شدن باشد - صاحبان رشیدی

دانند و بهار فرمایند که کنایه از ترک جان گفتن

و برگ خود را راضی بودن موقت عرض کند

مشتاق سند استمال باشیم و قول متقین اول الذکر

را بهتر از آخر الذکر دانیم که صاحب جامع از

اهل زبان است و این مرادف بالا را ده دست

از جان شستن است (ار و و) معالجه کو ترکنا

او را یعنی هلاکت پر راضی هونا - جان پر کھلنا بهتر

ترجمه ہے - بقول آصفیه جان کو چو کھنوی ذالتا پیش

تین محل هلاکت بین مبتلا کرنا -

برجان قدم نهادن

مقولہ - بقول شمس -

<p>برجای بقول بهار و انند یعنی ثابت و برقرار (مراودن برجای) که گذشت و فرمایند که بالفظ و ان و مانند مثل مؤلف عرض کند که جزین باشد که تحتانی زائده در آخر این است (ارود) و همچنین برجای بودن مصدر اصطلاحی - یعنی ثابت</p>	<p>ای ترک چاره کنم و برهلاک خود را ضعیف باشم - صاحب مستوفد فرمایند یعنی ترک جان کنم و برهلاک خود را ضعیف کنم کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند مضارع مصدر گذشته باشد و گیران آنگاه این را برنگ مقوله ذکر کرده اند اتباع سندی کرده باشند و غور بر مصدرش نکردند (ارود)</p>
<p>و برقرار و ساکن و قائم بودن را انوری (۵) آفتاب فلک آرای چو برجای بودن جای دارد که جهان را ز چراغ آید عاریت (ارود) برقرار رهناسکن رهناسکن - قائم رهناسکن</p>	<p>اینی هلاکت پر را ضعیف بود جان - جان پر کیلیون - برج اولیا اصطلاح - بقول وارسته نام برجی است از بروج قلمه هرات و فرماید که از کتب تواریخ</p>
<p>برجای خود بودن استعمال - بقول سمرقانی بودن چیزی یا کاری دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که این کناه باشد چنانکه معاصرین عجم گویند یا خیال او برجای خود بود یعنی مناسب و درست است موافق قیاس باشد (ارود) درست هونا هونا - مناسب هونا - بجا هونا -</p>	<p>معلوم شد صاحب برهان همزانش مؤلف عرض کند که مرگب اضافی است و جا دارد که برین برج کاسه همزیت نه شده باشد بر اثر دعای اولیای وقت که اکثر سلاطین سلف طالب و مستفاد آن می بودند و انتم اعلم - (شفیع اثره) از که جوید فوش داروی شفا زیر آن نیست که این دوا در طبه عطار برج اولیا (ارود) برج اولیا فارسی بین قلمه هرات که یک برج کاهم بود</p>
<p>برجای خویش بودن مصدر اصطلاحی -</p>	<p></p>

(ارو)

بقول بحر مراد است در جای خود بودن که گذشت

و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این مکرر مؤلف

عرض کند که صراحت کافی هدر رانجا کرده ایم - پامی در آمدن و عاجز شدن و افتادن (ظهوری)

(ارو) و یکصد بر جای خود بودن - (ه) بر جای نشد که ز سنگینی در دم بتر طاقت کرد

بر جای خویش نشستن استعمال بهیچیتی چون نشود باز گران است (ارو) عاجز هونا

است یعنی علی محله بودن (ظهوری ه) برون گر پڑنا

نشست ز دل جان بکرم طنازان کو نیاز آمده

بر جای خویش بنشستند (ارو) اپنی جای

بیٹھنا - علی محله هونا - در بهماز آمد است (ظهوری ه) خواشم مقطع

بر جای سر و شدن - مصدر اصطلاحی - رقم سازم قلم بر جای ماند بتر رفته نام خویش از یاد

بقول بحر یعنی مردن باشد و دیگر کسی از محققین

مصادر ذکر این مکرر مؤلف عرض کند که خلا

قیاس نیست زیرا که جسم مرده سردی شود و این

کنایه است (ارو) مرنا - بقول آصفیه

(فعل لازم) فوت هونا - دنیا سے گزینا - دم بخانا آبی و آتشی است که گذشت - مرکب توصیفی

وفات پانا - گزینا - چل بسنا - جان دینا - انتقال

کرنا (میر بحر ه) دہی در دفرقت دہی انتقال - دلو - کہہتے ہیں - مذکر -

بر جای ماندن - مصدر اصطلاحی - مراد

بر جا ماندن که گذشت - جزین نیست کہ تسمانی پیچ

در بهماز آمد است (ظهوری ه) خواشم مقطع

رقم سازم قلم بر جای ماند بتر رفته نام خویش از یاد

بین احوال چیست (ارو) یکصد بر جا ماندن

برج بادی (اصطلاح) بقول مؤید و شمس و

بحر و انند و غیاث شمس برج را گویند یعنی جوتا -

میزان - دلو - مؤلف عرض کند کہ از قبیل برج

فارسین بین برج بادی - جونا - میزان

دلو - کہہتے ہیں - مذکر -

(ارو)

(ارو)

برج ثریا

اصطلاح - بقول سروری و برهان که ثور را برج ثریا گفتند بمعنی خانه ثریا (خاقانی سم و جهانگیری و ناصری و در ضمیمه) و شمس و بکر دانند (۱) کنایه از دهان مشتوق و خوبان و صاحب حسنه و (۲) برج ثور را نیز گویند خان آرزو و در سراج نسبت بمعنی اول فرماید که کنایه از دهان مشتوق باشد سبب کثرت دندان صاحبان مکتوب و جامع هم ذکر این کرده اند مکتوب عرض کند که مرکب اضافی است و ثریا لغت عرب است نام منزلی از منازل ثمر کذا فی المنتخب صاحب غیاث بر ثریا گوید که بمعنی پیر وین و آن شش ستاره باشد متصل به دیگر و آن منزل سوم است از منازل ثور در اصل لغت تصحیر ثروی صیفه مکتوب فعل التفضیل مشتق از ثریا بمعنی کثرت و چون در ستارگان مذکور قدری کثرت است. لهذا بدین اسم مسمی گشت و الا پس نظر بکثرت دندان به تشبیه ستارگان دهن یار را برج ثریا گفتند و این ستاره باشد که کنایه نسبت بهی دوم عرض می شود که برج ثور خانه ثریا است ازینجا

برج چهل ساله اصطلاح بقول انند این کرده اند مکتوب عرض کند که مرکب اضافی است و ثریا لغت عرب است نام منزلی از منازل ثمر کذا فی المنتخب صاحب غیاث بر ثریا گوید که بمعنی پیر وین و آن شش ستاره باشد متصل به دیگر و آن منزل سوم است از منازل ثور در اصل لغت تصحیر ثروی صیفه مکتوب فعل التفضیل مشتق از ثریا بمعنی کثرت و چون در ستارگان مذکور قدری کثرت است. لهذا بدین اسم مسمی گشت و الا پس نظر بکثرت دندان به تشبیه ستارگان دهن یار را برج ثریا گفتند و این ستاره باشد که کنایه نسبت بهی دوم عرض می شود که برج ثور خانه ثریا است ازینجا

برج چهل ساله اصطلاح بقول انند این کرده اند مکتوب عرض کند که مرکب اضافی است و ثریا لغت عرب است نام منزلی از منازل ثمر کذا فی المنتخب صاحب غیاث بر ثریا گوید که بمعنی پیر وین و آن شش ستاره باشد متصل به دیگر و آن منزل سوم است از منازل ثور در اصل لغت تصحیر ثروی صیفه مکتوب فعل التفضیل مشتق از ثریا بمعنی کثرت و چون در ستارگان مذکور قدری کثرت است. لهذا بدین اسم مسمی گشت و الا پس نظر بکثرت دندان به تشبیه ستارگان دهن یار را برج ثریا گفتند و این ستاره باشد که کنایه نسبت بهی دوم عرض می شود که برج ثور خانه ثریا است ازینجا

صاحب شمس ذکر معنی دوم کرده و چه کنایہ آن متحقق قلعه ہرات کے ایک برج کا نام ہے۔ اسم مذکر۔
 نمی شود البتہ نسبت معنی سوم توان گفت کہ عقل
 انسان در چہل سال کامل نمی شود۔ پس برج چہل سال
 عقل را ہم توان گفت ولیکن از برای معنی دوم کسی از اہل تحقیق ذکر این نکرد مولف عرض کند
 و سوم طالب سند باشیم کہ مجر و قول صاحب شمس کہ ہان برج خاکستر کہ گذشت آن مرکب اضافی
 اعتبار را شاید (ار دو) (ار دو) و کیو (ار دو) (ار دو) بود و این مرکب توصیفی و تعریفش ہما بخاکرہ
 فرشتہ۔ و کیو آتش پسند کے پہلے معنی عقل ایم (ار دو) و کیو برج خاکستر و برج اولیا۔
 و کیو آس۔

برج خاکستر اصطلاح۔ بقول رخا آرزو شمس وانند و غیاث لغت فارسی است یعنی ثور
 در چراغ نام برجی است از بروج قلعه ہرات
 و فرماید کہ از مطلع السعدین و غیرہ بیہوش رسیدہ
 صاحب بحر ہر زبان او دیگر کسی ذکر این نکرد مولف
 عرض کند کہ مرکب اضافی است و وجہ تسمیہ جز
 نباشد کہ تمیزش از آہک خاکستر رنگ شدہ کہ
 کہتہ ہن۔ اسم مذکر۔

برج خوشہ اصطلاح۔ بقول ضمیمہ ہر
 و مؤید و بحر برج سنبہ را گویند مولف عرض
 کند کہ سنبہ لغت عربت بقول منتخب یعنی خوشہ

و شمال جمع از ہیناست کہ برج سنبہ را فارسیان
 بت ترکیب اضافی برج خوشہ گفتند۔ (اردو) سنبہ
 بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ آسمان کے چھٹے
 برج یعنی کنیا اس کا نام جو ایک لڑکی کی صورت
 پر واقع ہے جس کا دامن نیچے کو اٹکا ہوا سر
 شمال و مغرب کی طرف اور پاؤں جنوب و مشرق
 کی جانب ہین بیان ہاتھ کو سہ کی طرف جھکا ہوا
 اور سیدھا ہاتھ کندھے کی جانب اٹھا ہوا ہے
 چونکہ اس ہاتھ میں گہون کی بالی بھی ہے اس وجہ
 سے یہ نام رکھا گیا۔

برج دراندختن | مصدر اصطلاحی بقول

رشیدی و شمس بی حجاب ملاقات کردن و دراندختن
 دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده و محو

عرض کنند کہ صاحب سروری در ضمیمہ خود ذکر
 مضارع این کنند و با ستنا و ہین یک قولش

(کہ صاحب زبان است) این مصدر اصطلاحی

اعتبار را شاید۔ مخفی مباد کہ چون برج انداختہ

شود حاملی باقی نماند و چیزے کہ در پس است
 صاف بنظر آید و بی حجاب شود پس از ہین افتنا
 اصلی این محاورہ قائم شد۔ بسبیل کنایہ دیگر هیچ
 (اردو) بی حجاب ملاقات کرنا۔ بی حجاب آنا۔

برج دریدن | مصدر اصطلاحی بقول

برہان و جامع و بحر و اندکنایہ از ہینجاہ دردن
 باشد مؤلف عرض کنند کہ اگرچہ سند استعمال

پیش نہ شد۔ لیکن با ستنا و قول صاحب جامع
 کہ از اہل زبانست این مصدر اصطلاحی را

تسلیم کنیم کہ از قبیل و مرادف (برج دراندختن)

است کہ گذشت (اردو) دیکھو برج دراندختن

برج زہر مار | اصطلاح۔ بقول وارستہ

(۱) بمعنی کفچہ مار باشد (اشرف ۵) نیست چیز

زہرناست حاصلی اورا مگر ہر طالع خصمت ہو

عقرب بود برج زہر مار ہر (۲) بکنایہ شخص ہر

روی غضب آلود را گویند و فرماید کہ لیکن ہر

آن بدین معنی بالفاظ تشبیہ مانند چون و ہچو

و امثال آن واقع شود (اشرف ۵) چو برج
 زهر مار از چشم گشته که چو افسی سینه مال از روی گد^{عینه}
 (دوله ۵) همچو برج زهر مار آید پیشم مدی
 چون کبود تر خانه از طعنش مشکب ساختم در خان آژ^{از}
 در چراغ فرماید که بضم بای مؤنثه و سکون را
 مهله و جیم تازی باضافت بسوی (زهر مار) گن^{گن}
 از شخص بسیار زخمه رو و ترش رو باشد و از سنی
 اول سکوت و زریه صاحبان بجز مانند هزبا^ن
 وارسته مؤلف عرض کند که (زهر مار) مرکب
 اضافی است بمعنی ستم مار و اضافت این مرکب
 بسوی برج بمعنی برج بلندی که زهر مار دارد
 و کنایه از کفچه مار است امثال این بمعنی دوم از انسان^ن
 متذکره بالا ثابت نیست و محققین صاحب زبا^ن
 ذکر این نکرده اند و اگر طالع را با برج زهر مار
 تشبیه دهند یا روی کسی یا کسی را مثل برج
 زهر مار گوئیم مراد از مذمت او است و بس چنانکه
 در امثال بالا گذشت و ضرورت ندارد که بدون^{ند}

امثال سنی دوم قائم کنیم محققین بالا غور نفور^{اند}
 (از و و) (۱) کفچه بقول آصفیه - فارسی - کم ند^{ند}
 سانپ کا پهن - جیسے کفچه مار (۲) ترش رو بقول
 آصفیه - فارسی - اسم مذکر - ناخوش - ناراض -
 بید باغ - نک چڑھا - مکدر - منقض - غصیل -
 بھی کہہ سکتے ہیں -
 بر حسب^ب بقول موار و خیز کردن که بعربی و تو
 گویند و فرماید که این مزید علیہ جستن است که
 می آید و بر جستن (فرماید که (۱) بمعنی خیز کردن
 و (۲) گریختن و (۳) و خشیدن و (۴) پریدن
 و ده (۵) ار شدن و (۶) بر آمدن باشد پس بر
 جستن هم شامل باشد بر همه معانی (النوری
 (۷) ترا له خورشید شعله بار و اگر ترا بر جبهه برقی
 خاطرش بنام ترا صاحب اند - هم ذکر این کرده
 مؤلف عرض کند که سنی که پیش شد مصدر
 (بر جیدن) راست می آید و کلمه بر در هر دو
 زائد و مصدر جستن (۱) اصل است و (جیدن)

مبتدل کن نجفی مباد که اسم مصدر (جستن) جست است	و منی بر جسته و جز آن (تاثيره) کلاک تاثير
که منی حقیقی آن گریز باشد کذا فی البرهان - فارسیا	همان منی بر جسته که بخت یزلب کشودند ملائک هم
علامت مصدر (تن) در آخرش زیاده کردند	در تخشیش یز (وله ۵) از حسرت آن قامت
وازد و تایی فوقانی مجتمه یکی را حذف کرده جستن	بر جسته انقباض است یز خطها که کشند از پس مردن
ساختند و اسم مصدر (جهیدن) جبه که اصلش جستن	مزارم یز (نمیره) قدی چون شعله بر جسته کشید
است که مخفف جستن باشد به حذف فوقانی آخره	بلند از یاد او در سینه آتش یز (صائب ۵)
فارسیان سین هله را به یای هوز بدل کردند چنانکه	گل از نشو و نما گر اینچنین بر جسته خواهد شد یز گ
خروس و خرّوه و بزایدت یای مکسور و علامت	ابر بهاران رشته گلدهسته خواهد شد (وله ۵)
مصدر دن مصدری ساختند که باصول مقنین	مباش منکر آب روان گفتارم یز که سر و مصرع
فوس جعلی است و باصول ماکه برد اسم مصدر	بر جسته یک گواه من است یز و (۲) بقول
گذشت اصلی که اسم مصدر مال فارسی زبان است	صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه
بحث کامل معانی این بجای خودش می آید در اینجا	تا چار بلند کرده شده بعل دست و غیره صاحب
هین قدر کافی است که مزید علیه جستن است -	بول چال هم زبان او موقوف عرض کند که
(ارو) و کمیو جستن به اس کا مزید علیه ہے -	بای زانده که افاده معنی اسم مفعول کند بر ماضی
بر جسته بقول بهار و دانش و بحر بفتح اول و ثانی	مطلق بر جستن زیاده کرده اند و بس و این
لغت فارسی است بمعنی (۱) نهایت خوب و پسندیده	معنی مراد است که در اینجا ذکر شد که از معنی
و بلند و بر کشیده چون شعله بر جسته و مصرع بر جسته	حقیقی (گر نیز کرده شده) پیدا است و تعلق دارد

<p>باسمانی مجاز مصدر - دیگر هیچ (اردو) (۱) چنانکه بخت و بهت و تازی هندی را به فتوتانی جیسے شعر پسندیدہ یا مصرع پسندیدہ - بلند - کمال جیسے شعلہ بلند یا سنی بلند وغیرہ (۲) آبشارا ہوا - رویندہ و روہندہ و فربہ و فربہ -</p>	<p>برج سوم اصطلاح - بقول ہفت بقسم (اردو) شہر کا برج جو تفصیل شہر پر ہو - اسم مذکر برج سیم اصطلاح - بقول فیہ برہان و شمس و بحر مرادف برج سوم کہ گذشتہ معارف کہ در شامین آغاز برج با از برج حل است و سوم آن جوزا - از پنجاست کہ فارسیان برج سوم جزا را گفته اند - (اردو) جوزا - بقول آصفیہ عربی - اسم مذکر - دو پیکر - تیسرے آسمانی برج کا نام جو دو نیکو پشت سے جزوان لڑکون کی شکل کا ہے - مہنہ راس -</p>
<p>برج شرف اصطلاح - برجی کہ ستارہ را در ان شرف حاصل شود چنانکہ شرف آفتاب در برج حل است و شرف ماہ در برج ثور و شرف زہرہ در حوت و شرف مریخ و زحل در جدی و شرف مشتری در سرطان و زحل در</p>	<p>برج سیتہ اصطلاح - بقول رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار بمعنی برج شہر باشد صاحب بول چال تصریح فرماید کہ سیتہ منقرس سنی باشد کہ لفظ انگلیسی زبان است سنی شہر پس معاصرین فرس تختانی سوم زیادہ کردند</p>

<p>میزان پس حل برج شرف آفتاب باشد و</p>	<p>برج قید اصطلاح - بقول ضمیمه برهان</p>
<p>نور برج شرف ماه و کهنه از انور می باشد</p>	<p>(۱) نام برجی است از حصار در بند و بقول</p>
<p>آنکه برج شرف رسد خورشید بنگاه آنکه به صحر</p>	<p>بجو (۲) برجی که در خانه سازند صاحب بگوید</p>
<p>کشد سبب لشکر از (ار و و) برج شرف کبه</p>	<p>ذکر هر دو معنی کرده بهار نذر معنی اول فرمایند</p>
<p>سکتے ہیں یعنی وہ برج جس میں کسی ستارہ کو</p>	<p>که (۳) بکمال عنصر دانش برجی که در ان قید</p>
<p>شرف حاصل ہو۔ صاحب آصفیہ نے اسکو</p>	<p>کنند صاحب اند به زبان بهار و صاحب شمس</p>
<p>ترک فرمایا ہے۔</p>	<p>هم زبان بگوید مؤلف عرض کند که مرکب</p>
<p>برجها داشتن (مصدر اصطلاحی) بمعنی</p>	<p>اصنافی است بمعنی سوم و معنی اول به مجاز و برج</p>
<p>آماده ظلم کردن و مستعد ستم ساختن و عامل</p>	<p>مقتید باشد و بمعنی دوم هم مجاز است که</p>
<p>بر ستم داشتن (ظهوری) کار و بار و فائز</p>	<p>داخل خانه واقع (ار و و) (۱) محصور برج</p>
<p>که دهر یا خویش را اگر نه بر جفا داری (ار و و)</p>	<p>نذر گر (۲) و برج جو مکان بین بنائین (۳)</p>
<p>ظلم پر آماده کرنا۔</p>	<p>و در برج جس میں کسی کو قید کریں۔</p>
<p>برجها زون (مصدر اصطلاحی) آماده ظلم</p>	<p>برج کبوتر اصطلاح - بقول خان آرزو</p>
<p>کردن کسی را (ظهوری) بر جفا زون و فا</p>	<p>در چراغ برجیکه برای اندن کبوتران سازند</p>
<p>بکار سبزی در و داری و ابکار بهر باغی می باشد</p>	<p>وارسته و بهار فرمایند که در ایران رسم است</p>
<p>که درین شعر (خود را) محذوف است (ار و و)</p>	<p>که عمارت بلندی چشمه چشمه در صحر سازند و</p>
<p>دیکه بر جفا داشتن۔</p>	<p>خاصه برای کبوتران است موسوم به برج کبوتر</p>

<p>یعنی برجی کہ دران خانہ کبوتر است و جادارد برج کبوتر در سر کار شاہی ضبط شود و شتفع اثر دارد و کند زندگ تو قلعه را خالی بگردان دارندہ (اردو) دیکھو برج کبوتر۔</p>	<p>ہون پنجال کبوتران بکار نگریزان آید محمول شد فلک خالی ز پیکان از گزند روزگار بڑ گوئی این برج کبوتر مار پیدا کردہ است بڑ صاحب بحر ہزار خان آرزو و صاحب اند</p>
<p>برج کمان اصطلاح۔ بقول خان آرزو در چراغ (۱) بمعنی خانہ کمان و (۲) برج قوس رانیز گویند و فرماید کہ دوم مشہور است۔ اول چنانکہ وحید گوید ز مالہ ماہ برج پر و کشد ز حجاب بڑ چہ روی یار ز برج کمان شود پیدا صاحبان بحر و اند و بہار ہم ذکر این کردہ اند مولف عرض کند کہ مرکب اضافی است و بس (اردو) (۱) خانہ کمان۔ کمان کے لئے کہہ سکتے ہیں۔ لفظ کمان (فنی قربان) پر گزرا (۲) قوس۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مؤنث</p>	<p>صفت کہ ہر برج کبوتر افتد مار بڑ (تاثر ۵) شد فلک خالی ز پیکان از گزند روزگار بڑ گوئی این برج کبوتر مار پیدا کردہ است بڑ صاحب بحر ہزار خان آرزو و صاحب اند ہزار ہا بہار مولف عرض کند کہ مرکب اضافی است و بس (اردو) برج کبوتر فارسی مین اس بلند ستون خانہ دار کو کہتے ہیں جو صحرا وغیرہ مین کبوترون کے رہنے کے لئے بنایا جاتے۔</p>
<p>برج کوکٹار اصطلاح۔ بقول بہار و آسمان کے نوین برج کا نام جو شکل کمان مانا گیا ہے۔ وہن اس۔</p>	<p>برج کبوتر خانہ استعمال۔ بقول (خان) در چراغ (۱) و وارستہ و بہار و اند و بحر مراد برج کبوتر کہ گذشت (اشرف ۵) ز جوش</p>
<p>برج کوکٹار اصطلاح۔ بقول بہار و آسمان کے نوین برج کا نام جو شکل کمان مانا گیا ہے۔ وہن اس۔</p>	<p>فکر مرغ نامہ آوری مراد برج کبوتر خانہ شد سر بڑ مولف عرض کند کہ مرکب اضافی است</p>

<p>و قارش زیب افلاک پڑ زیب سنگی چو برج کوکنا از وطن بیرون رفتن و کار آشکارا کردن باشد است پڑ (ملاطاهره) بسکه ز بد خشک بهار و صاحبان انند و بجر هم ذکر این کرده در زاهد چو افیون کار کرد و بر مرزار او اند (سبحر کاشی) تا بر نیم خون دشمن خوش سز و گنبد ز برج کوکنا پڑ مخفی مباد که بهمچو شمشیر بر جلازده ایم پڑ مولف عرض کند کوکنا بر وزن هوشیار بقول بهمان غلام که مقصود وارسته از معنی اول - جلا وطن کردن و غوزه خشکاش را گویند و عبری رتآن است و معنی دوم مجاز آن بر سبیل کنایه - السعال - خوانند - خان آرزو در سراج فرما (اردو) (جلا وطن کرنا - ۲) بی پرده هونا که مرکب است از کوک بهی سرفه و تار که ظاهر هونا - پرده سے کل آنا - ترجمه رتآن است و این بسرفه مفید مولف عرض کند که مرکب اضافی است و کنایه - غوزه را برج گفتند و برج کوکنا بر سبیل تشبیه کوکنا باشد و بس (اردو) ڈوڈا بقول آصفیه - اسم مذکر - پوست کوکنا مستکم (دکن میں خشکاش کا بونڈا کہتے ہیں)</p>	<p>بر جلال زون مصدر اصطلاحی - بقول بهار خشتناک شدن و نعمت خان عالی در محاصره حیدرآباد - و قلیکه باو شاه (جلال مخاطب بسراہ خان) خشم نموده بوده نوشته بر در جلال زدند و شیش گزفته کشیدند مولف عرض کند که این است مایه تحقیق محقق و نقل نگارش (انند) ذکر ماضی مطلق همین مصدر مرکب کرده گوید که (که از روی بی پر وائی غصه ناک و بی تامل در نظر شدت در آمد)</p>
<p>بر جلا زون مصدر اصطلاحی - بقول وارسته (۱) معروف و (۲) از حجاب بر آمدن و بی پرده شدن و فرماید که جلا با لفتح - یعنی</p>	<p>بر جلا زون مصدر اصطلاحی - بقول وارسته (۱) معروف و (۲) از حجاب بر آمدن و بی پرده شدن و فرماید که جلا با لفتح - یعنی</p>

<p>وہندشان ہین نثر نمبت خان عالی است کہ از (ارو) غضناک ہونا۔ بقول آصفیہ مصدر (ہر در زدن) پیدا است و لفظ جلال درین نثر علم (بسر راہ خان) است کہ امیری بود پس مصدری کہ قائم کردہ اند چیز نیست تحقیق کے ناقابل ترجمہ۔</p>	<p>وہندشان ہین نثر نمبت خان عالی است کہ از (ارو) غضناک ہونا۔ بقول آصفیہ مصدر (ہر در زدن) پیدا است و لفظ جلال درین نثر علم (بسر راہ خان) است کہ امیری بود پس مصدری کہ قائم کردہ اند چیز نیست تحقیق کے ناقابل ترجمہ۔</p>
<p>پرچم بقول شمس لنت فارسی است یعنی موی ہن دم مادہ گا و و بز کو ہی دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و مولف عرض کند کہ پرچم بہر دو با وجیم فارسی بقول صاحب کنز لنت ترکی است یعنی (طرہ شعر) و در فارسی زبان ہم مستعمل کہ بجای خودش می آید اگر سند استعمال این بدست آید تو انیم عرض کرد کہ مبتدل و منفرس است چنانکہ تپ و تب و کاج و کاج (ارو) مادہ گا و کے دم کے بال۔ مذکر۔</p>	<p>پرچم بقول شمس لنت فارسی است یعنی موی ہن دم مادہ گا و و بز کو ہی دیگر کسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و مولف عرض کند کہ پرچم بہر دو با وجیم فارسی بقول صاحب کنز لنت ترکی است یعنی (طرہ شعر) و در فارسی زبان ہم مستعمل کہ بجای خودش می آید اگر سند استعمال این بدست آید تو انیم عرض کرد کہ مبتدل و منفرس است چنانکہ تپ و تب و کاج و کاج (ارو) مادہ گا و کے دم کے بال۔ مذکر۔</p>
<p>برجنون زون خود را مصدر اصلاحی۔ یعنی شریک و انبار و از حلیہ لفظ ہیچ تصریح نکرد و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ہم ذکر این نکرد و مولف عرض کند کہ بخور بالضم ہو او معروف در محاورہ معاصرین عجم طریق وضع و آئین و گونه مستعمل گویند کہ یا بخور حلیہ بازی مکن یا صاحب رہنا بخور اسفرا ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این معنی مثل کردہ پس کلمہ بر بمعنی حقیقی اوست یعنی علی و معنی لفظی</p>	<p>برجنون زون خود را مصدر اصلاحی۔ یعنی شریک و انبار و از حلیہ لفظ ہیچ تصریح نکرد و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ہم ذکر این نکرد و مولف عرض کند کہ بخور بالضم ہو او معروف در محاورہ معاصرین عجم طریق وضع و آئین و گونه مستعمل گویند کہ یا بخور حلیہ بازی مکن یا صاحب رہنا بخور اسفرا ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این معنی مثل کردہ پس کلمہ بر بمعنی حقیقی اوست یعنی علی و معنی لفظی</p>

(۱۸۶۸)

(۱۰۱)

<p>برجوشیدن استعمال مزید علیه جوشیدن</p>	<p>این (بر طریق) وکنایه از شریک است بجان</p>
<p>باشد شامل بر همه معانیست جزین نیست که کلمه</p>	<p>مجرد و قول صاحب شمس بدون سند استعمال</p>
<p>در اینجا آمده است (ظهوری) برنجوشد</p>	<p>اعتبار را نشاید (ارو) شریک - بقول</p>
<p>تا با شک از سینه گوهرهای غم زد و مبدم بر دیده</p>	<p>آصفیه اسم مذکر - رفیق - دوست - ساتھ رہنے</p>
<p>تر آستین افشوده اہم (ارو) و کیو جوشیدن</p>	<p>والا - همراهی (شاه نصیر دہلوی) دل میں</p>
<p>برجہانیدن استعمال بقول اند بحوالہ</p>	<p>رکھوں نہ کیوں ترے ابرو کا میں خیال نہ آتا ہوں</p>
<p>فرہنگ فرنگ بافتح لغت فارسی است</p>	<p>کام وقت ہر ای دلبر با شریک را طرز پر</p>
<p>معنی بر خیزانیدن دیگر کسی از محققین مصادر</p>	<p>برجوشیدگی اصطلاح - بقول اند بحوالہ</p>
<p>ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ جزین</p>	<p>فرہنگ فرنگ لغت فارسی است بافتح و ضم</p>
<p>نیست کہ مزید علیہ جہانیدن است کہ بجایش</p>	<p>جیم چیپک و آبلہ را گویند دیگر کسی از محققین</p>
<p>می آید بز یادتی کلمہ بران (ارو) و کیو</p>	<p>فارسی زبان ذکر این نکر و مؤلف عرض کند</p>
<p>جہانیدن -</p>	<p>کہ غالب سند باشیم کہ استعمال این بدین معنی از</p>
<p>برج ہلال اصطلاح - بقول برہان</p>	<p>نظر مانگد شست و معاصرین عجم بر زبان ندارند</p>
<p>(ضمیمہ ناصری) و نوید و شمس و بحر و اندو</p>	<p>ولیکن موافق قیاس است یعنی چیزی کہ</p>
<p>ہفت بکسر جیم و ہای ہوز کنایہ از برج سر طان</p>	<p>یعنی برج شمش خوست چیپک و آبلہ باشد -</p>
<p>باشد باعتبار اینکه خانہ ماہ است - خان آرزو</p>	<p>زارو (چیپک) بقول آصفیہ فارسی اسم</p>
<p>در سراج بحوالہ ذکر این کند و بحوالہ</p>	<p>مؤلف - سیتلا - بھنڈی مانا -</p>

توسی فرماید که این غلط محض است چه برج هلال
 همان است که هلال در آن برج باشد و ماه
 دیگر است و هلال دیگر مؤلف عرض کند
 که از هلال بر سبیل مجاز ماه گرفتگی عیب ندارد و
 پس وجه تسمیه بنیة محققین بالادست است
 قول ناصری که از اهل زبان است اعتبار را
 شاید (ارو) سرطان - بقول آصفیه -
 عربی - اسم مذکر - آسمان کے چوتھے برج کا نام
 جسے ہندی میں گرگ اس کہتے ہیں - اور یہ زمانہ
 قمر خیال کیا جاتا ہے چونکہ اسکی صورت خرچنگ
 سے مشابہ ہے لہذا اس نام سے موسوم ہوا -
 استعمال بقول موار و مراد جستن
 کہ گذشت دیگر کسے از محققین مصادر ذکر این نکرد
 مؤلف عرض کند کہ مرید علیہ جہیدن کہ بجای خودش
 نی آید زیادت کلمہ بر بران (ارو) دیکھو
 جہیدن -

برجیس بقول بران و جامع و جہانگیری بادل کسور بشارتی زود و جیم کسور و یای معروف
 بر وزن ادریس یکی از نامہای ستارہ مشتری باشد و باؤل و ثالث ہر دو فارسی ہم آردہ ستارہ
 رشیدی فرماید کہ بالفتح ستارہ مشتری را گویند و بالکسر معرب آن است چنانکہ حریری در
 درة الخواص بآن تصریح کردہ صاحب ناصری فرماید کہ بالفتح نام مشتری باشد اعراب
 فتح آنرا کسرہ کردہ برجیس کردہ اند و صاحب غیاث فرماید کہ ستارہ مشتری کہ بر فلک ششم
 ثابہ و سعد است و آنرا قاضی فلک گویند و خانہ او قوس و حوت است و فرماید کہ این
 معرب برجیس است کہ بالفتح باشد چرا کہ وزن فعلیل بالفتح در کلام عرب نیادہ خان
 آرزو در سراج گوید کہ بر وزن ادریس و بعضے گویند کہ بالفتح فارسی است و بکسر معرب
 آن - صاحب سفرنگ در شرح فقرہ ہشتم و سائیر نامہ شت و خورشید پاک آوردہ

ای شگرف بزرگ ستودہ برجیس سپہر فرماید کہ برجیس بکمر ہای ابجد و سکون رای مہلہ و کسر
 جیم مشتری را گویند کہ اورا ہر روز وہم گویند و بر سپہر ششم است مؤلف عرض کند کہ اسم
 جامد فارسی قدیم یعنی زند و پاژند است و بس و ماخذ این جزین نباشد کہ در اصل ہر جیس
 بود یہ ہای فارسی بمعنی پُر رونق و پُر زینت کہ جیس بمعنی زینت می آید (خواجہ نظامی ۵)
 چو برجیس در جنگ ہر بد گمان کو کمان دارم و برندام کمان تو (مختاری ۵) خواندہ نظم
 وصال را بر جیس پُگشتہ تیر فراق را بر جاس تو (صاحب ناصری ۵) چو عطار و قمرین
 کیوانش تو جرم برجیس بیدش بر جاس تو (انوری ۵) جرم برجیس اگر غمی دہست تو جرم
 بر جاس ناوک غم باد تو (ارو) دیکھو آرم کے تیسرے معنی۔

پرجیسٹن	بقول نوادر لختی است در جستن	دیکہ کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده و مؤلف
مزید علیہ جستن کہ بیاید و دیکہ کسی از محققین مصادر	عرض کند کہ (چار میخ) در محاورہ فارسی زبان	
ذکر این نکرده و مؤلف عرض کند کہ قول نوادر	تغذیبہ است کہ بجایش می آید کہ دو دست	
بدون سند استعمال اعتبار را انشاید اگر سند	و دو پای را بر چار میخ بندند پس بمعنی فطی	
بدست آید تو انیم عرض کرد کہ مزید علیہ جستن	این بر چار میخ بستن است و تحذیب بچار	
است بزیادت سخنانی چنانکہ استادان و ایستاد	میخ۔ مشتاق سند استعمال می باشیم (ارو)	
دارو) دیکھو برجستن۔	چو میخا کرنا۔ بقول آصفیہ۔ چت یا اونڈھا۔	

بر چار میخ زدن	مصدر اصطلاحی۔ جدا	ڈالکر چاروں ہاتھ پاؤں میخوں سے باندھ کر
بحر فرماید کہ تغذیب و شکنجہ باشد بطریق مہود		سزا دینا۔ چار میخ کردن کا ترجمہ۔

بر چارمیخ کشیدن

مصدرا اصطلاحی -

هم غلامیست که از ابروی ملک و جلیان گویند

بقول خان آرد و در چراغ مراد (بر چارمیخ

صاحبان جهانگیری و سروری و رشیدی و

زودن) که گذشت صاحب بحر هم زبان او

سراج هم تصریح فرمایند که بهیم فارسی است

(داشترن) اصل قانون شریعت است

مخفی مباد که ذکر افعال و خواصش بقول محیط

شرع او می کشد آهنگ را بر چارمیخ چار

بر (بر جات) گذشت که بهیم تازی بجایش

تار می مؤلفت عرض کند که این کنایه است

نذر شد درینجا بهین قدر کافی است که بهیم عربی بدل

بلکه بمعنی تحقیقی است و بمعنی مجر و تمذیب مجاز

به بهیم فارسی چنانکه گنج و کاج - مخفی مباد که در ترکی زبان

آن (دارد و) دیکو بر چارمیخ زودن -

بقول کنیز (بر چاق) به قات عوض نا بمعنی با قله

بقول برهان بضم اول و سکون

آمده جا دارد که فارسیان قات را با عابدل

ثانی و بهیم فارسی بلف کشیده و بفای زده

کردند خلافت قیاس (ارد و) دیکو بر جات -

بر چرخ

بقول برهان و جامع با بهیم فارسی بر وزن بر رخ بمعنی ژوپین است و آن

نیز باشد که کوتاه و نه دراز رشیدی گوید که بفتح با و بهیم فارسی و در آخر خانیزه کوچک که

اغلب مردم هند وستان دارند و بر چه گویند خان آرد و در سراج بزرگ قول برهان و

رشیدی فرماید که قول رشیدی سن حیث القیاس اقوی است بهار گوید که بضم اول و

بهیم فارسی پیش از خای بجمه نیزه کوچک که اغلب مردم هند وستان دارند - صاحب انده نیزه

بهار و صاحبان ناصری و هفت هم زبان برهان (خاقانی) از خنجر دور و رویه که کشور گشتش

وزیر چرخ سه پایه دو سلطان شکستش بر مؤلفت عرض کند که (بر چها) بقول ساطع

بهار و صاحبان ناصری و هفت هم زبان برهان (خاقانی) از خنجر دور و رویه که کشور گشتش

وزیر چرخ سه پایه دو سلطان شکستش بر مؤلفت عرض کند که (بر چها) بقول ساطع

بهار و صاحبان ناصری و هفت هم زبان برهان (خاقانی) از خنجر دور و رویه که کشور گشتش

وزیر چرخ سه پایه دو سلطان شکستش بر مؤلفت عرض کند که (بر چها) بقول ساطع

بهار و صاحبان ناصری و هفت هم زبان برهان (خاقانی) از خنجر دور و رویه که کشور گشتش

وزیر چرخ سه پایه دو سلطان شکستش بر مؤلفت عرض کند که (بر چها) بقول ساطع

بهار و صاحبان ناصری و هفت هم زبان برهان (خاقانی) از خنجر دور و رویه که کشور گشتش

سکرت است - مذکر بمعنی نیزه و حرب و برجهی مؤنث آن - فارسیان بای هتوز را حذف کردند
والف آخر را به خای مجمه بدل ساخته (برجج) کردند چنانکه استه و شسته دیگر میسج - (ارو)
برجهی بقول آصفیه - هندی - اسم مؤنث - ایک چھوٹا بھالا جس کا پھل چھوٹا ہوتا ہے -

<p>برچید صاحب فرہنگ رشیدی بذیل برچین فرماید کہ مخفف برچیدن باشد و برین قیاس برچید خان آرزو در چراغ گوید کہ برچید بکنہ جیم فارسی مخفف برچید باشد و برین قیاس برچیدن مؤلف عرض کند کہ بحث کامل بر مصدر این کنیم بیان یکی از مشتقاتش ضروری نداشت در اینجا ہمین قدر کافی است کہ یہ کنہ جیم فارسی ماضی مطلق آنست (دعوت بخاری) (۵) ہوای قیرگون برچید نقاب قیرگون از رخ ز سپہر ساج گون بہا و تاج عاج گون بر سر ز (ارو) و بکھو برچیدن یہ اس کا ماضی مطلق ہے - اور اس کے تمام معنوں پر مشامل - برچیدن بقول برہان و جہانگیری و جامع و ناصری و نوادر و شمس بفتح اول و کسر سوم</p>	<p>مخفف برچیدن - صاحب رشیدی فرماید کہ برین قیاس برچید صاحب اند گوید کہ مخفف برچیدن و آنرا برچیدہ نیز گویند کہ مخفف بر است و بقول صاحب بحر بکسر جیم فارسی مخفف برچیدن و فرماید کہ اشتقاق این غیر ماضی نیامدہ و بقول صاحب موارد و مضار این برچند دھیکم سنائی (۵) آن کبک مرقع سلب برچیدہ دامن تر از غالیہ غل ساخته از بہر نشان را بؤ مؤلف عرض کند کہ اصل این چیدن کہ بجای خودش می آید و مزید طلبہ آن بزیادت کلمہ بر (برچیدن) و مخفف این ہے حذف تثنائی (برچدن) و (برچیدہ) بکسر جیم فارسی - ماضی مطلق این بزیادت ہائی ہتوز در آخر کہ افادہ معنی مفعولی کند و (برچیدن)</p>
---	--

<p>مضارع (برچیدن) است که حقیقت آن همدرا انجا بیان کنیم و صراحت ما خذیم هانجا اولی (ارود) و یکھو برچیدن - برچشم آستین کشیدن مصدر اصطلاحی یعنی تسلی دادن باشد (صائب) نیست غیر از آه غمخواری دل تنگ مرا اثر رشتہ گاہی آستین برچشم سوزن می کشد (ارود) آنسو پوچھنا بقول امیر تسکین و دلاسا وینا (نیم) - روشن کیا ویدہ پدر کو اثر مادر کے بھی چل کے آنسو پوچھو اثر (و یکھو اشک از رخسار چیدن) برچشم گفتن مصدر اصطلاحی - بقول بحر و مانند و غیاث کنایہ از قبول کردن موکلف عرض کند کہ لفظ گفتن را درین اصطلاح داخل کردن تسامح متفقین است (چشم و چشم) مقولہ ایست کہ فارسیان باقبال حکم کسی گویند ترجمہ (بالرأس العین) اگر سند استعمال است آید بر چشم) ہم مرادف آن ولیکن معاصرین</p>	<p>حجم بر زبان ندارند (ارود) و یکھو چشم - برچین بقول بہار و مانند بضم اول و جیم فارسی مرادف بر چنج کہ گذشت در وید (۵) زیر و از ہر گز نہ بیند ملال اثر ز بر چنج مدا کشود است بال اثر دیگر کسی از اہل تحقیق ذکر این نکرد موکلف عرض کند کہ بسدل بر چنج است و بس کہ خای ہجہ بدل شد بہ قاف چنانکہ برخ و برق و چخاخ و چقاق صراحت ما خذیم (بر چنج) کردہ ایم (ارود) و یکھو بر چنج - بر چوب بستن مصدر اصطلاحی بہا گوید کہ در پیشگاہ عدالت چوب بلندی نصب کنند و عاصیان را بدان بستہ چوب و تازیانہ می زنند چنانچہ در ہندوستان در صحن چوب کو توالی نیز همین عمل کنند (سفر فطرت) - شاو کرد از بادہ جان مردم غمناک را اثر جور گران بستہ بر چوب تلافی تاک را اثر صاحبان اند و بحر ہنر زبان بہار موکلف عرض کند کہ این</p>
--	---

کنایہ باشد از آذیانہ زدن دیگر اینچ (ارو)

کوڑے مارنا۔

بر چہار میخ کشیدن

مصدر اصطلاحی۔

بہنہ استخفاف و استہزا کردنش (انوری ۵)

آن چہرہ کہ ہر کہ وصف آن نشید است از ہر

چہرہ آفتاب و نہ خندید است (ارو)

ہنسی کرنا۔ بقول آصفیہ رسوائی کرنا۔ بدنامی

کرنا۔ تضحیک کرنا۔ فصاحتی کرنا۔ (داغ ۵)

ہماری میت پہ تم جو آنا تو چار آنسو بہا کے

جانا تو فرار ہے پاس آبرو بھی کہیں ہماری

ہنسی نہ کرنا تو

بقول انند بھوالہ بہار مراد (بر چہار میخ کشیدن)

کہ گذشت و بسندش همان شعر اشرف آورده

کہ در اینجا مذکور شد مؤلف عرض کند کہ ہا

ہو تو در لفظ چہار۔ اصل است و چار مخففش

پس این اصل است و آنکہ گذشت مخفف

این بحذف (ارو) دیکھو بر چہار میخ کشیدن۔

بر چہین

بقول موارو و نوادر (۱) فراہم آوردن و حاصل کردن صاحب بحر فرماید

کہ کامل التصریف است و مفہوم این بر چہین (میںیت محوی ۵) چو درویشان

و لم ہر صبح گرد و بر در دہا تو کہ از ہر جا ملالی بہر قوت شام بر چہین تو مؤلف عرض کند

کہ مزید علیہ (چہین) است کہ کلمہ بزرگتر باشد بران و صراحت معنی ہما سجا کنیم و در اینجا

ہمین قدر کافی است کہ ماخذ (چہین) اسم جامد چہین است کہ شگنجے را گویند کہ بر جسم انسان

بلند و ظاہر شدہ باشد۔ نون آخر را حذف کردہ در آخرش علامت مصدر دن آوردند

و مجازاً بمعنی دانہ یا چیزے از زمین برداشتن و انتخاب کردن و غیر ذلک استعمال کرد

کہ بجایش می آید (ارو) دیکھو چہین۔

(۲) برچیدن۔ بقول موار دونو اوزر و بحر برداشتن چنانکہ برچیدن دکان بمعنی برداشتن دکان کہ مراد از بند کردن آن است۔ رسم است کہ چون دکان بکشایند ہمہ سامانش را ہم کین تا کم کنند و چون بردارند سامان را فراہم آورده در صندوقی گذارند مجاز معنی اول است (صائب ۵) چار بازار عناصر پر بکر گشتہ است بزوقت آن آمد کہ برچینند این بازار را (ارو) اٹھانا۔ بقول آصفیہ۔ برخواست کرنا۔ موقوف کرنا۔ چھوڑنا۔ بند کرنا۔ (۳) برچیدن۔ بقول موار دونو اوزر و بہار وانند بمعنی دور کردن باشد چون برچیدن بلا و رعشہ و سند این ہر دو در ملحقات می آید مؤلف عرض کند کہ مجاز باشد یعنی مجاز معنی دوم (ارو) دور کرنا۔ دیکھو بر انگشتن کے تیسرے معنی۔

(۴) برچیدن۔ بقول موار بمعنی در نور دیدن چون بساط برچیدن مؤلف عرض کند کہ متعلق بمعنی دوم است و بس (دانش ۵) ہدوق آشتی از دوستان رنجیدنی دارد بساط دوست داری چیدن و برچیدن دارد (ارو) لیٹنا۔ بقول آصفیہ۔ برچیدن یا نور دیدن کا ترجمہ۔ طے کرنا۔ موڑنا۔ باندھنا۔ کسنا۔

(۵) برچیدن۔ بقول بحر بمعنی انتخاب کردن و برگزیدن باشد چنانکہ برچیدن شکست مؤلف عرض کند کہ متعلق بمعنی اول است و بس (ظہوری ۵) عہد خوبان با درستی بستہ عہد تو خاطر م برچیدہ از عالم شکست (ارو) انتخاب کرنا۔ دیکھو انتخاب کردن۔

(۶) برچیدن۔ بقول بحر بمعنی برہم گذاشتن چیز ہا و آراستن مؤلف عرض کند کہ متعلق بہ استعمال باشیم (ارو) جاکر رکھنا۔ آراستہ کرنا۔

برچیدن امید

مصدر اصطلاحی - کنایه

(برچیدن بنجیه روی) گوئیم کنایه باشد از

از منقطع ساختن امید باشد مجاز معنی سوم
 برچیدن که گذشت و خصوصیت امید باشد
 بلکه با مثل آن مضاف توان کرد چنانکه (برچیدن)
 آرزو و مراد (ظهوری) امید خنده برین
 از لب خشک بزرگه مهر گریه بر چشم ترافت زار و
 امید منقطع کرنا -

برچیدن بازار

مصدر اصطلاحی - بمعنی

چهارم (برچیدن) که بجایش گذشت (ظهوری)

برداشتن بازار است متعلق بمعنی دوم برچیدن
 که مذکور شد و مندرش هدر انجا گذشت مخفی ببا
 که خصوصیت بازار نیست جا دارد که مضاف
 کنیم بسوی دکان هم (ارو) بازار اتحادیا -

برچیدن بلا

مصدر اصطلاحی (بقول)

(ارو) فروش بلیطنا -

خان آرزو در چه رخ دور کردن بلاست
 بازار بند کرنا -

برچیدن بنجیه

مصدر اصطلاحی - بمعنی

و فرایده که در اصل برچیدن در محل دور

دور کردن بنجیه باشد (ظهوری) منم در
 پاشی بنجیه ها و لقی برچیدم از که از صید پشه ها
 خرقة دام خرقة پوش آمد بزرگ مخفی سباده که اگر
 این بلاستانی است (سعید اشرف) -
 رفته از گل چیدنش خاری بدست وی رود بزرگ

<p>صاحب آصفی (داسن جشک لینا) پر لکھا ہے اگ ہو جانا۔ دیکھو (افشاندن داسن) برچیدن درو (مصدر اصطلاحی) بمعنی کشیدن و سلب کردن درو متعلق بمعنی سوم برچیدن کہ گذشت و سندنش از کلام خواجہ شیراز ہمدرا بنجاند کورشد (ارو) درو و بکلیف</p>	<p>خار خا رول کہ برچیدن بلای دست او پر مخفی مباد کہ این متعلق بمعنی سوم برچیدن است کہ گذشت و صاحب موارد درست نکرده کہ این را بمعنی پنجم برچیدن متعلق کردہ (ارو) بلا کو دور کرنا۔ دفع کرنا۔ غیر کی بلا اپنے سر لینا۔ لینا برچیدن داغ (مصدر اصطلاحی) بمعنی برداشتن داغ و کنایہ از دفع کردنش متعلق بہ بمعنی سوم (برچیدن) کہ گذشت (ظہوری</p>
<p>برچیدن دکان (مصدر اصطلاحی) بمعنی برداشتن دکان باشد متعلق بمعنی دوم برچیدن کہ گذشت (حکیم حاذق پور حکیم ہام) ضرور نفع چون دکان برچید پڑ یاس اندر حقیقت</p>	<p>(۵) مرا ہم طلبم ز سینہ داغم برچین پڑ از زہر نبالم شکرم پیش انداز پڑ (ارو) داغ کو دفع کرنا۔</p>
<p>است امید پڑ (ظہوری) (۵) بازار جنون من گرا این است پڑ برچیدہ شود دکان ہام (ارو) دکان اٹھا دینا۔ دکان بند کرنا برچیدن رخت (مصدر اصطلاحی) بمعنی برداشتن رخت و کنایہ از ترک متعلق بمعنی دوم یا سوم برچیدن کہ مذکور شد (کمال</p>	<p>برچیدن داسن (مصدر اصطلاحی)۔ بمعنی کشیدن داسن مجاز بمعنی سوم (برچیدن) کہ گذشت (ظہوری) (۵) داسن از ریشک صبا برچیدم پڑ گوہر عطر گر بیان چہ نزاع پڑ (الوہی (۵) مگر اندر میان آن حرکت پڑ عطف داسن ز خاک رہ برچید پڑ (ارو) داسن کھینچنا۔</p>

(کلام)

(درو)

(۵) رخت بر چید ز سودای من آن عشوہ فرو
سر بازار در گرمی طلبید دانستم ز (ارو) سامان
اٹھانا۔ تعلقات کو ترک کرنا۔
نقاب اٹھانا۔ نقاب الٹنا۔ بقول آصفیہ
گنگوٹ اٹھانا۔ گنگوٹ کھولنا۔ منہ کے اوپر
سے پردہ ہٹانا۔ منہ کھولنا۔ (دیکھو از رخ نقاب

بر چیدن رخشہ مصدر اصطلاحی بمعنی کشیدن

(۱۱۱۱)

دور کردن رخشہ باشد متعلق بمعنی سوم بر چیدن
کہ گذشت (ظہری ۵) بکوشش نیست مکن
رعشہ از سیلاب بر چیدن بوشکیبا کے تواند کرد
ناصح ناشکیبار ب (ارو) رعشہ دور کرنا دفع
برداشتن است مؤلف عرض کند کہ ہنی

بر چیدن ملال مصدر اصطلاحی بمعنی
مطلق بر چیدن است وہامی ہتوز در آخرش

(۱۱۱۲)

فراہم آوردن و حاصل کردن ملال باشد متعلق
بر چیدن کہ مذکور شد و سندش
از کلام میرمنیت محوی ہمدرا بجا گذشت (ارو)
رنج و ملال حاصل کرنا۔
اور اس کے تمام معنوں پر شامل۔

بر چیدن نقاب مصدر اصطلاحی
بر چیدہ شدن استعمال۔ صاحب زمانہ

(۱۱۱۳)

بمعنی برداشتن نقاب باشد متعلق بمعنی دوم
بر چیدن کہ گذشت و سندش از کلام معنی
بنجاری بر لفظ (بر چید) مذکور شد (ارو)
بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر
فقہ "بر چیدہ شد" کردہ فرماید کہ بمعنی موقوف
شد پس بر چیدہ شدن بمعنی موقوف شدن است

موقوف عرض کند که مصدر مجبول برچیدن است و بس چنانکه گویند یا بساط نعمت برچیده شد یعنی بر دوشسته شد و نور و یدیه مشرق شال بر همه معانی مجبولی و مضبوطی برچیدن (صائب) ریخت چون دندان امید زندگی بے حاصل است یا می رسد بازی با خر مهره چون برچیده شد (ارو) اٹھایا جانا برچیدن کا مصدر مجبول برچیدن کے تمام معانی مضبوطی پر شال۔

سنت سم بالیدہ مو برچیدہ ناف و خرد سر کو چک و ہن فرہ سرین لاغریان (ارو) وہ جس کی ناف کے اطراف کا حصہ بلند ہو جو داخل حسن ہے۔

برچیزی افگندن

مصدر اصطلاحی

بقول بہار موقوف داشتن چیزی را بر آن چیز (صائب) راہر ورا انگہ آرام در منزل خوش است و خواب خود را و ورہین بر خلوت گور افگند یا صاحب اتند نقل نگاہ بہار موقوف عرض کند کہ این کنایہ باشد و رای معنی حقیقی مراد (انداختن چیزی کی کسی) (ارو) کسی چیز کو کسی چیز پر موقوف رکھنا (دیکھو انداختن بہ چیزے و کیسی)

برچیزی انداختن

مصدر اصطلاحی

بقول بہار مراد (برچیزی افگندن) کہ گذشت صاحب اتند ہر زبان او (تلاوشتی) مجال گفتگو تنگ است گوشتی زبان

برچیدہ ناف اصطلاح بقول واد و بہار و بجز و اند بجم فارسی کسی کہ حوالی ناف بالیدہ باشد موقوف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است و متعلق بہ معنی دوم برچیدن بر سبیل مجاز کہ بلندی حوالی ناف داخل حسن است (تجلی) از زخاندانش زخمی در حسن لاف تو قرص می بود اگر برچیدہ نام (معتشر کاشی و صفت اسپ) نرم کا کل

(۶۷۸)

<p>در کش و همان به کاهن نصیحت راه وقت بر اندازد و (وله ۵) به بازار قیامت گرد آید چون تو مجبوی با حساب روز محشر را بر وزنگ اندازد و مولا عرض کند که اینهم بمنی مجاز و رای معنی حقیقی است (ار و و) دیگر داند اخن به چیز و یکس)</p>	<p>و اصطلاح ادقش نیست و کنایه از ستم کردن (میر خسرو ص) بچند زهر سودا باز آمده بود این دل و ناگاه ترا دیدم بر خویش بلا کردم (ار و و) کسی چیز بهر بلا نازل کرد تا ستم کرنا مصدر اصطلاحی بهر چیزی بهادادون</p>
<p>قدر و مقدارش گذاشتن مرادف (بهر چیزی بهادادون) که بهایش مذکور شد (محمد سعید افشار (۵) چنان در آدیت بود استاد و که بهر چیز بهایی خودی داد و مولا عرض کند که بحث کامل هدر رانها گذشت (ار و و) و یکم بهر بلاست و ستم لازم مصدر آینه چنانکه گویند بهادادون -</p>	<p>بهر چیزی بلا شدن مصدر اصطلاحی بنقول بهار و اند کنایه از ستم کردن و ستم رسیدن شدن دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مولا عرض کند که کنایه از واقع شدن بلاست و ستم لازم مصدر آینه چنانکه گویند آندنش بر ما بلا شد (ار و و) کسی که میس بلا هونا ستم هونا -</p>
<p>بهر چیزی بچیدن استعمال - بقول بهار کنایه از ناخوش شدن و عتاب کردن مولا عرض کند که بمنی حقیقی و کنایه از تیج و تاب خوردن و ناخوش شدن است و مخلص کاشی (۵) رشته را بیتاب دارد در شک جسم لاغرم نیست بجا که طبعیم بر دوای پیچیده است و حساب</p>	<p>بهر چیزی بلا کردن مصدر اصطلاحی بقول بهار و اند مرادف (بهر چیزی بلا شدن) که گذشت مولا عرض کند که بلا نازل کردن بهر چیزی است متعدی مصدر گذشته</p>

انند هم زبان بهار (ارو) پیچ و تاب کھانا
و بکھو تاب رفتن -

بر چیزی چشم سرخ کردن

مصدر اصطلاحی
بقول غیاث و بحر و انند یعنی طبع و اشتقاق آن
چیز باشد مؤلف عرض کند که طبع چیز
داشتن است طرز بیان محققین ناخوش باشد
رسم است که چون چشم بر چیزی دوزند و بالکمال
نظر بر آن کنند سرخی در چشم پیدای شود از
همین عادت این محاوره را پیدا کرده اند -

(ارو) دکن میں کہتے ہیں دیدے لال کنا
یعنی کسی چیز کو طبع سے گھورنا جیسے پراسے
مال پر دیدے لال کرتے ہو کسی چیز کی طبع
کرنا - لالچ کرنا -

بر چیزی چیزی دوختن

مصدر اصطلاحی
بقول وارسته مشغوف بودن این بان بنجوی
که چشم زدن از آن بر ندارد صاحب بحر و انند
هم زبان وارسته مؤلف گوید کہ ہمہ تن جمیع

شدن بر چیزی چنانکہ (چشم بر چیزی دوختن)
کہ بجایش می آید یعنی یک لحظه نظر جدا نکردن
از چیزی کہ داخل تعمیم همین مصدر است و ما
این تعمیم را پسند نمیکنیم (ظہوری) گل اگر
دوخته بر روی تو خود را رسدش بوجیب از
دست ز شوق تو دریدن دارد (ارو) (م)
ہونا - ہنک ہونا - ہمہ تن کسی کا ہور ہنا -

بر چیزی خور دن

مصدر اصطلاحی
بقول بہار و انند و بحر پیوستن بخیزی (میزر)
طاہر وحید در تعریف قصر (کنگرہ اش)
ریختی از ہم تمام بوی گکش خوردی اگر برشا
(مفرد قمی) بسکہ کردم گریہ خون دیدہ تا
ابر و رسید بآب این سر شہ طغیان کردہ پیل
می خورد بؤ مؤلف عرض کند کہ با مجر و مؤلف

ہم ہمین معنی پیدای شود چنانکہ (بگوش خوردن)
بمعنی رسیدن بگوش و مسموع شدن و خیال با
جا دارد کہ تعمیم در بعض مواقع منافی محاورہ میشود از
سبب

ماکہ تخصیص را پسند کنیم یعنی (بر شام خوردن گوشت)
 و (بر تیل خوردن آب) و (بر پیراغ خوردن هوا)
 (صائب ۵) طرہ خم بخش شب ہمہ شب می از نا بہار (کلیم ۵) تار فتمہ ام ز بزم توہر نشستہ
 کہ نسیمی پیراغ دل سوزان نخورد و با محفی مباد کہ ام با بیتاب شوق بر در صلح اینچنین زندہ
 خوردن بہمنی ملاقی شدن می آید (اردو) کسی (صائب ۵) پردہ وحدت مقام لغتہ منصوبہ
 چیز سے ملنا۔ پیوستہ ہونا۔ نیست کوی محل چون مرغ بر آہنگ زدل

بر چیزی دوختن مصدر اصطلاحی بقول بہار کنایہ از پیوند کردن۔ صاحب اندہز با
 (ظہوری ۵) خدنگ افگنی از کہ آموختی کز (مصدر اصطلاحی بقول
 کہ صد حسرت بر جگر دوختی کز موکلف عرض بہار کنایہ از پیوند کردن۔ صاحب اندہز با
 کند کہ ازین سند مصدر (چیزی را بر چیزی دوختن) پیدا می شود و معنی (دوختن) در اینجا
 بر سبیل مجاز است و بس (اردو) کسی چیز کو کسی چیز سے ملانا۔ پیوند کرنا۔

بر چیزی زدن مصدر اصطلاحی بقول (مصدر اصطلاحی بقول
 پیوستن چیزی را دف بر چیزی خوردن کہ گذشت۔ صاحب
 اندہز فرماید کہ چون بر آہنگ زن ۲ بر جنون زدہ بودن بر کسی (ظہیری ۵) چون غنچہ دل بند

و چو بود بر هوا متاب یز بر گل سوار باش معنی
 از صبا متاب یز (خاقانی ه) ابر کفا از کرم
 نیست چو تو یک جواد یز بحر و لا بر سخن نیست
 چو من یک سوار یز ملاطاهر وحید در دیباچه
 اضطراب گوید شتر بر بایندگان قصب است
 مسلم الثبوتی سوار است و دیگر کسی از محققین
 فارسی ذکر این نکرده و مکتب عرض کند که
 کتابیه باشد و فارسیان این را بمعنی مجبور کردن
 کسی را استعمال کرده اند که نتیجه آن غلبه باشد
 و بس هر سه سند بالا بکار این نمی خورد و لیکن
 این مصدر اصطلاحی موافق محاوره و قرین
 قیاس و بر زبان معاصرین عجم است (ارو)
 گردن پر سوار هونا - بقول آصفیه - سر رهنا -
 سر هونا - مجبور کرنا -

بر چیزی کشیدن | مصدر اصطلاحی -
 بقول بهار و بحر و اند بمعنی پیشکش کردن
 (شاهی سبزواری ه) عاشقی که دم زنده

و فای خون بر پایش یز در جان کشد بر تو برنجی
 جان از و یز مکتب عرض کند که به سر را
 مهله بر بمعنی پیش است و بس و از سند پیش
 شده (بر کسی کشیدن) پید است بمعنی
 پیشکش کردن (ارو) پیشکش کرنا تحفه
 پیش کرنا - تحفه دینا -

بر چیزی گذاشتن | مصدر اصطلاحی -
 بقول بهار و اند مرادف (بر چیزی افکندن
 و بر چیزی انداختن) که بجایش مذکور شد -
 (امیر شاهی سبزواری ه) غم ناسمده خوردن
 بنقدم رنج می دارد یز همان بهتر که با فردا گذارد
 کار فردا یز مکتب عرض کند که موافق
 قیاس است و بحث کمال این بر مصداق بالا کرده
 ایم مخفی میا که سند بهار بکار او نمی خورد که
 ازان (با چیزی گذاشتن) پید است حادار
 که در کلام شاعر لفظا بر باشد و نقل نگارش
 آنرا با نوشتن و حقیقت نیست که (چیزی را

بچیزی و با چیزی و بر چیزی گذاشتن، اصل است
و طرز بیان محققین بالا خوب نیست (ار دو)
دیکه بر چیز افکندن -

بر چینا | بقول اند بخواه فرسنگ فرنگ
بفتح اول و کسر جیم فارسی و سکون تخانی و نون
بالت کشیده نسبت فارسی است یعنی فراهم
کننده و جمع آورنده مؤلف عرض کند که محققین
نژاد بر قواعد فارسی غور نه کرده اند و این است که
این را بطور اسم جامد نوشتند حقیقت این است
که بر چین امر حاضر (بر چین) است مثل
بر همه معانیش و الف فاعلی در آ خرش زیاده
شد چنانکه دانا و بینا - دیگر هیچ (ار دو)
فراهم کرنے والا - جمع کرنے والا -

بر چین گاه | اصطلاح - بقول ضمیمه
برهان، و بحر بفتح و جیم و کاف فارسی
بمعنی کرسی باشد صاحب اند بخواه فرنگ
فرنگ ذکر این کرده فرماید که بفتح و کسر ثالث

بمعنی نشستگاه و کرسی باشد صاحب مؤلف
بخواه ز فائگو یا این را آورده صاحب شمس
فرماید که بمعنی کرسی باج خواه و باج ستان
و گذر بان را گویند مؤلف عرض کند که
معاصرین عجم و قیاس هر دو تقاضای معنی
بیان کرده صاحب شمس کنند و معنی لغت این
جای اخذ کردن و کنایه از کرسی باج ستان
حیف است که محققین اول الذکر غور نکرده
که بر تعمیم معنی پی ببرند - (ار دو) که
بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - تحت
اورنگ - سریر - سنگها سن - مسند - گدای
اورنگاه معنی آخر الذکر محمول بر کامقام گذر
بر حال کسی بخشودن | استعمال - رحم
کردن بر کسی باشد (انوری) ناله های
کنم چنانکه بهر بزرگ بر حال من بخشاید
(ار دو) کسی بر رحم کرنا -
بر حج | بقول شمس با و را هر دو بفتح و جیم

<p>فارسی زشت و پلید را گویند مؤلف عرض کند که بخای مجله سوم و جیم فارسی همین لغت همین معنی می آید. جز این نیست که نقطه حرف سوم بنحطی کتابت حذف شده. اگر سند استعمال پیش بشود تو انیم عرض کرد که تبدیل خلاف قیاس باشد یا تبدیل بعد تبدیل با اسم جاد فارسی زبان (ارو) و کچو برنج.</p>	<p>عقل و هوش اند این قطره های باران بود انوری (۵) در روزگار عدل تو با جبر خالصیت از بیجا و از تعرض کا است بر حذر مؤلف عرض کند که حذر به حای حطی و ذال مجله لغت عرب است بمعنی پر هیز کردن و بیدار بود پس فارسیان این را بمعنی حاصل بالمصدر گرفتند یعنی بیداری و هشاری پس ازان مرکب شد با کلمه (بر به موحده) و معنی لفظی این بر هشاری و احتیاط و عیب نداشتن که به بای فارسی مضموم هم گیریم اندر این صورت بمعنی سر پای سی و هشاری بسیار و ملو از بیداری باشد (ارو) خبر داد هشیار.</p>
<p>بر حذر استعمال بقول (خان آرزو) چراغ بمعنی بر کنار و فرماید که همین تحقیق پیوسته و بهای فارسی خطاست بهار گوید که بالفتح و حای حطی ذال مجله بمعنی یکسو و بر کنار صاحب اند هم زبان بهار (محمد علی سلیم ۵) سلیم بر حذر از تیز فتنه باش که باز بلند ساخت زمانه کمان شیطان را (میر معزی ۵) در حلقه زلف تو سپاه جیش و زنگ بر بودند زود جاد و بابل بخذر بر (میرزا صاحب ۵) زانچه هر عرق خاک ز نهار بر حذر باش تو سیلاب</p>	<p>بر حذر باش که سر می شکنند و پوایش امثال صاحب امثال فارسی ذکر این کرده از بیان معنی و محل استعمال سکوت در پیله مؤلف عرض کند که فارسیان امثال را بر سهیل عطف و پند حق کسی زنند که مشغول کاری خوشگ باشد</p>

معاشرین عجم ہر زبان ندارند (اردو) شدن بر کلام کے (صائب) ہر کہ
 سوچ بھلے کام کرو۔ بچے رہو کہیں سر نہ ٹوٹے۔ بر حرف نہ انگشت ریز و خون خویش پاکشتہ
 یہ دکن کی کہاوت ہے اُس شخص کے لئے جو گرد و مار صائب چون گذارد پابراہ (اردو)
 خوفناک کام کرتا ہو۔ اعتراض کرنا۔ حرف گیری کرنا۔ صاحب صیفیہ

بر حرف نماز مردہ کروں | مصدر صطلحی

بقول ضمیمہ برہان۔ کنایہ از میرانیدن حرف و
 شہرہ باشد صاحب بحر فرماید کہ کنایہ باشد از
 ترک دادن حرف و شہرہ مؤلف عرض
 چینی کیا ہے اور (حرف پڑنا) بقولہ اعتراض
 کرنا۔ نکتہ چینی کرنا۔ اور حرف گیری کرنا۔
 (انگلی رکنا) بقولہ۔ حرف گیری یا چینی کرنا۔

بر حسب دلخواہ | استعمال۔ بقول بہار و بحر

وانند یعنی بروفق آرزوی دل (ملا عبداللہ

ہاتقی در ذکر فتح دمشق گوید) شد آن

فتح بر حسب دلخواہ نیز بوزن و مردش آمد

غلام و کنیز بزم مؤلف عرض کنند کہ کلمہ بر

ولفظ (حب) ہر دو درین جا زائد است

واز (دلخواہ) مقصود حاصل شود (اردو)

دلخواہ۔ بقول آ صیفیہ۔ فارسی۔ مرضی کے

موافق۔ دلپسند۔ مرغوب۔ خاطر خواہ۔

بر حرف کسی نگشت نہاؤں | مصدر

اصطلاحی، بمعنی اعتراض کردن و معترض

بر خفج

بقول موسید بحواله شرفنامه لغت یکم
سوم و تیل بالضم (۱) خواب گرانی که مردم را
در خواب فرو گیرد و بیهوشش آچماسه گویند و
بحواله ز فنگویا آرد که (۲) بهیضی و بواسیت یعنی
سخت بدست و بحواله ادات فرماید که باجم
فارسی به معنی سرشت است و یکی از محققین
فارسی زبان ذکر این نکرد و مخفی مباد که بر خفج
بقول محققین فارسی زبان به خای مجمه جم
تازی و فارسی بهین معنی می آید و ما خدش
جز این نباشد که خفج به خای مجمه و فاجیم عربی
معنی کابوس است - پس کاتبین مطیع
و نقل نگاران نقطه خای مجمه را ترک کردند
و دیگر هیچ (ارو) و بجهو بر خفج -

بر حلق خنجر مالیدن

در استعمال بقول
بحر ذبح کردن و گلو بریدن و هم او
(بر حلق کار و امثال آن مالیدن) را
مردن این گوید و صاحبان بهار رسم دارند

هر دو بهین مصدر را (بر حلق مالیدن
خنجر) نوشته اند (شیخ شیراز) شبانکه
تنیج بر حلقش بمالید و روان گو سپند از
وی بنالید و مؤلف عرض کند که
خصوصیت خنجر نباشد - تنیج و شمشیر و
امثال آن هم توان گرفت - مخفی مباد که
ساخت خنجر و استعمال آن نزد اسلمه بازان
مخصوص است برای پهلوی و شکم چنانکه
کنار هندی برای قلب و جگر و سینه
و کار و تیغه برای حلق و شمشیر خدا
برای هر یک مقام و لیکن فارسیان
در استعمال خود تنیج قانم نداشته
اند - چنانکه قاتلان در وقت ضرورت
از سلاح موجوده بحسب موقع کار گیرند
پس استعمال چیزی که خلاف آنست بر سبیل مجاز باشد
و در بعض نسخ گلستان در شعر بالا لفظ کار و بهیض
تنیج است (ارو) گله پر خنجر پھیرنا -

برخ بقول سروری و بهمان وجهانگیری ورشیدی باغای نقطه وار بر وزن چرخ
 (۱) بمعنی پاره و حصه و بهره و لغت و بعضی خان آرزو در سراج فرماید که اینک گویند
 برخی چنین گفته اند ترا دپاره از مردم است و صاحب فرہنگ فدائی گوید که پاره خوش
 و خروہ هر چیز را گویند و بتازی (بعض) (شاعر) برخی از عمر گرامی صرف کرد تا تا
 آرزو بشکست در دژ صاحب ناصری آورده که برخ بر وزن چرخ پاره و حصه و بهره
 و لغت و بعضی و برخی بمعنی پاره و حصه و چون شتر قربانی را پاره پاره برند آن را
 (شتر برخی) گفته اند و چون (برخی) بمعنی قربانی است (برخیست شوم) یعنی خدا و قربان
 شوم باشد ملک الشعر کاشانی بهر دو معنی گفته (۲) چون هیون بر خیم ای جان من
 برخی شاه زنده اعضا یم برند و من زهر در بیگناه ز (شیخ سعدی) ہی رفتی
 و جان و دل در پیش ز دل دوستان کرده جان بر خیش ز (ولہ) برخی جان سوز
 که شمع افق را ز پیش بهر و چراغدان شریا ز (شاعری از ناصری) گل آب شد از
 شرم چو روی تو بدید ز در سر و خم افتاد چو تو چسبید ز دل بنده آن سرده که چون قدر تو
 رست ز جان برخی آن گل که چو روی تو رسید ز صاحبان جامع و مؤید و شمس و بهار
 و انند ہم ذکر این کرده اند و کثرت گوید که برخ در عربی بمعنی زون شمشیر که بعضی گوشت
 بریده شود آمده (کذا فی القراح و نتهی الارب) پس جزین نباشد که فارسیان از
 همین ماخذ این را منقرس کرده اند و بس (ارو) پاره بقول آصفیه فارسی مکرر
 حصه - پرزه - مذکر -

(۲) برخ - بقول برهان تالاب و استخر را نیز گویند صاحب جهانگیری فرماید که زمین پستی باشد که آب باران در آن جمع شود و آنرا تالاب و برسم نیز خوانند صاحب سروری بواله جهانگیری ذکر این کرده - صاحب مؤید فرماید که زمین پست که آب باران در آن جمع شود صاحبان جاج و سراید و ناصری و شمس و انند هم ذکر این کرده اند مولف عرض کند که بالفتح باشد مخفی میباد که رخ - مخفف رخنه است که بجای خوش می آید فارسیان بزیاد موحده و راوش اسم جاد ساخته یعنی تالاب برسمیل مجاز (ارو) و بگو استخر که پیشه معنی -

(۳) برخ - بقول برهان - و جاج و جهانگیری و رشیدی و شمس و انند یعنی برق ام هست که برادر عدد باشد صاحبان مؤید و سراید هم ذکر این کرده اند مولف عرض کند که بنیاد بعضی اسم جاد فارسی است و معرب آن برق به قاف و بقول نقیب برق لغت عرب است بالفتح یعنی رشیدن برق و ترسانیدن - پس عجب نیست که فارسیان قاف را بهای مجرب بدل کردند چنانکه چتاق را بختاق کردند (ارو) بجلی بقول آصفیه - هندی - اسم موش و ده چمک یا شعله جو یا دلون کی رگڑ سے پیدا ہوتا ہے - برق - گاج - صاعقه -

(۴) برخ - بقول سروری و برهان و جاج و رشیدی و سراید و ناصری و مؤید و شمس و انند ماہی را نیز گویند مولف عرض کند که باعتبار صاحبان جاج و ناصری که از ایل زبانند اسم جاد گیرم مجاز معنی سوم که ماہی هم در آب مثل برق در لحظه ظاهر شود و غائب و تابش هم از و ظاہری شود خصوصاً در شب (ارو) ماہی - بقول آصفیه فارسی - اسم موش - مچلی - حوت - مچلی - مین - جل توری -

(۵) برخ - بقول برهان و ناصری شمس بمعنی سرشک آتش باشد صاحب جامع فرماید که بمعنی سرشک و اشک چشم است صاحب مکتب بحواله دستور ذکر این کرده و در بیان معنی همزمان برهان مکتب عرض کند که مجاز معنی سوم است و پس که سرشک و اشک هم مثل برق تابشی دارد (ارو) و بگوید اشک -

(۶) برخ - بقول برهان بمعنی ششم هم می آید و فرماید که باین معنی بضم اول نیز گفته اند صاحب سروری بحواله ادوات ذکر این کرده فرماید که باین معنی بضم اول باشد صاحب رشیدی همزمان سروری بخان آرزو در سراج فرماید که بمعنی ششم و ادوات بضم بانیز آمده لیکن نوی بقتضین گفته صاحبان ناصری و مکتب و جامع و اند شمس هم ذکر این کرده اند مکتب عرض کند که جزین نیست که مجاز معنی سوم است همچون معنی پنجم که گذشت (ارو) و بگوید اشک (۷) برخ - بقول ناصری بضم اول نام سیاهی بوده از اولیا الله در قدیم که آنرا برخ اسود می نامیده اند و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده و مکتب عرض کند که سیاه فام برخ نام کردن وجه تسمیه موافق قیاس نیست جزین نیست که علم است محقق در برخ این (ارو) برخ - فارسی معنی یک ولی کانا می - جن کو برخ اسود بکنه این -

بر خارج | بقول اند بحواله فرهنگ فرنگ بالفتح لغت فارسی است بمعنی دوک - دیگر کسی از محققین فارس ذکر این نکرده و مکتب عرض کند که صراحت ناخبر (برخ حاج) کنیم که می آید و آن مزید علیه این است - مخفی سباد که دوک بمعنی چرخه رسیدن باشد نیز یکی از اجزای آن که بهندی نگار گویند - (ارو) چرخه - بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - سوت

کاتنے کا آلہ۔ ڈھیرا۔ بھلا۔ بقول آصفیہ۔ اسم مذکر۔ دوک۔ رنگوا۔ چرنے کی وہ آہنی سلائی جس کا تے وقت لکڑی بنتی جاتی ہے۔

برخار | بقول ضمیمہ برہان بروزن بردار ترجمہ رفع است دیگر کسی از معقین فارسی زبان ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ اسم جاد است و ماخذ این غیر ازین نباشد کہ تا بہنی حقیقی و کلامی بہنی اوست و بہاڑ مستعمل شد برای رفع۔ چنانکہ لفظ برخار بہنی لفظی۔ خاری کہ بالاست و صورت رفع۔ خارے را ماند کہ بالاسی لفظ واقع شود۔ طالب سند استعمال باشیم واللہ اعلم۔ (اردو) پیش بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ ضمتہ۔ ضم۔ رفع۔ وہ علامت جو کسی حرف کے اوپر نصف واو کے بجائے لکھتے ہیں جیسے اُس اور تِس میں۔

برخواست | بقول فرہنگ فدائی دگرگشت است حقیقت معنی اول و معنی دوم مجاز برخاستن است و نیز (۲) دو شمان نشست است آن بہنی رخصت۔ مقابل نشست کہ فارسیان کہ ہر یک از انہا ہم جدا گانہ دار و ہچون نشست رخصت و برخاست، گویند و نیز گویند لا حکم خسروی کہ (جلوس سلطنت) است نشست برخاست شد لا آمد فقر برخاست شد (اردو) چاکری کہ روز یا شب کشیک چاکر است و برخاست دو شمان انہا است نشست و برخاست (مجاہد) و معاشرت، مولف عرض کند کہ اسم مصدر (برخواستن) است و ماضی مطلقش ہم و حال بالصدر آن نیز و (خواست، مخفف این بہن

آن بہنی رخصت۔ مقابل نشست کہ فارسیان کہ ہر یک از انہا ہم جدا گانہ دار و ہچون نشست رخصت و برخاست، گویند و نیز گویند لا حکم خسروی کہ (جلوس سلطنت) است نشست برخاست شد لا آمد فقر برخاست شد (اردو) چاکری کہ روز یا شب کشیک چاکر است و برخاست دو شمان انہا است نشست و برخاست (مجاہد) و معاشرت، مولف عرض کند کہ اسم مصدر (برخواستن) است و ماضی مطلقش ہم و حال بالصدر آن نیز و (خواست، مخفف این بہن

آن بہنی رخصت جیسے وہ برخاست کہ چکی بین ان کی برخاست ہو چکی ہے۔ صاحب آصفیہ نے اسکو ترک فرمایا ہے البتہ برخاست کہ ناوا

بر خاسته بود نا کا ذکر فرمایا ہے۔

بر خاستن

بمقول بهار و مانند و نوادرو
ضمیمه بر بان (۱۱) مقابل شمستن (خان آرزو
در چراغ) فرماید که معروف است صاحب
بهر گوید که بعضی استادان باشد که نقیض شستن
است (کامل القصیر) و مضارع این بر
خیز و (صائب ۵) بهار عزت موی سپید پیر
را که ز جایی خویش بتعظیم صیدم بر خیز و (الف)
عرض کند که (الف) بر خاستن و رب) بر خیزید
و مصدر است (الف) اصل خاستن است
و خاستن متعقبات بحذف کلمه پیر و رب) امر علیه
خیزیدن و متعاقبات خیزانیدن و خیزانیدن
و اسم مصدر (الف) برخاست باشد که گذشت
فارسیان بر زیادت علامت مصدر (تن) در
آخرش و بحذف یک از دو فتاوی مجتمه مصدر
وضع کردند و اسم مصدر (خیزیدن) خیز است
که بعضی هست ای آید پس خیز و خیزد که امر حاضر

و مضارع است تعلق دارد با مصدر رب)

و مضارع و امر حاضر (الف) و محاوره

نیامده پس فارسیان مضارع و امر حاضر

را استعمال کردند و متقنین فارسی ربنا و قنیت

از ماخذ) آنرا از مشتقات (الف) دانستند

و بقرار داد قاعده که صاحب تحقیق القواین

ذکرش کرده امر حاضر و مضارع را با مصدر

مطابق کردند و (بهذا) - اگر ما قبل آخر

ماضی سین منقوطه و حرف پیشینش الف بود

و مضارع آن سین بیای مفتوح بدل شود

و بر خیزد از بر خاست شاذ است - و صائب

جامع القواعد گوید که اندرین حالت بحذف الف

سین مهله به یا و زای هوز بدل شود - مای

گوئیم که چون از ماخذ هر دو آگاه شدیم ضرورت

ندارد که این قاعده را متعلق باین کنیم که درینجا

ضرورت ندارد - واضح باد که معنی اول (الف)

که در اینجا مذکور شد - حقیقی است (معنی مباد که

(برخاستن) با حصول متقین فارسی زبان مصدر

اصلی است و رب (مصدر جلی و با حصول ما

کہ بر (اسم مصدر) بیان کردہ ایم ہر دو اصلی

باشد کہ اسم مصدر ہر دو۔ مال فارسی زبان است

پہنچین (الف) با حصول شان سماعی است

کہ بے خبر انداز ماخذ و با حصول ما (الف و ب)

ہر دو قیاسی کہ صراحت ماخذ ہر دو کردہ ایم

(ارو) اٹھنا۔ بقول امیر بیٹے ہوئے کا

بیٹھنا یا بیٹھے ہوئے کا کھڑا ہونا۔

(۳) برخاستن بقول انند و نوادر و موار

و ورشدن و ہر طرف گشتن باشد بہار گمید

کہ چنانکہ درین عبارت "تا فتنہ فروشت

و نزاع برخاست" (امیر صاحب ۵)

روز و شب چون خونین دارم بزمیر تیغ جا

تا مرابند خموشی از زبان برخاست است

مولف عرض کند کہ مجاز معنی اول است

و گیر تیغ (ارو) اٹھنا بقول امیر۔ ٹٹنا۔

رائل ہونا جیسے (ناسخ) کوئی لکھ کر اٹھانا

ہے جو آنکو اٹھ نہیں سکتے تو بنو جن حروفین

مضمون ہماری تا توانی کا پڑ فقرہ امیر ایک

آنکھ کا لحاظ تھا وہ بھی اٹھ گیا (آتش

۵) دنیا سے رسم و راہ محبت کی اٹھ گئی و راستے

ہین اب تو عاشق و معشوق ڈاب بین ڈ۔

(۳) برخاستن۔ بقول موار و معنی بیدار

شدن و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این کلام

(امیر صاحب ۵) درین دو وقت اہا

کشاوہ پیشانی است کہ دل شب از نوا

سپیدہ دم بر خیزد مولف عرض کند کہ

مجاز معنی اول است (ارو) اٹھنا بقول

امیر بیدار ہونا۔ جاگنا (۵) آنکھیں سچید

ادھر ہوں رو کر اسیر اپنی کونہ و کچھ کردہ

ہر صبح آرسی کا پڑ

(۴) برخاستن۔ بقول نوادر رسیدن و پیدا

شدن صاحب موار و فرماید کہ کہنی رسیدن با

شدن

بہار گو یکہ چون وقت پیزی بر خاستن اند
 اہل است و بس (ارو) اٹھنا۔ بقول
 اہم زبان بہار (خواجہ شیراز) نوبت زہد
 اہمیر۔ نکلنا۔ اگنا۔ (مصنفی) نکل لالے کا
 فروشان گران جان بگذشت و وقت شاو
 و طرب کردن زندان بر خاست و موکلف
 زمین سے اٹھاؤ۔

عرض کند کہ مجاز معنی اول است و بس (ارو)
 اٹھنا۔ بقول امیر آنا۔ نمودار ہونا۔ (صبا)
 جب اٹھا اور وہ ساتی کا کم یاد آیا تو ماسے
 روتے مجھے گزرا ہے یہ ساون کیسا تو (ناخ)
 اٹھنے لگی ہے کیون مرے زخم دہن میں تیس تو
 آتی ہے شاید آج ہو اکوے یار کی تو (صبا)
 دل میں اک درد اٹھا آنکھوں میں آنسو پھرا کر
 بیٹھے بیٹھے ہیں کیا جانے کیا آیا تو۔

(۵) بر خاستن۔ بقول موار و بمعنی روئید
 باشد دیگر کسی از محققین مصداق ذکر امین نکرو
 (حزین) از کد امی چمن ایں سرو و غلامان
 بر خاست و کز پیش عمر ابد بزدہ دامان
 می آید یعنی بر پا و بلند شدن چنانکہ بر خاستن
 شور و تیغ و امن معنی بہتر از بیرون آمدن
 است (ارو) باہر آنا۔ نکلنا۔ جیسے تلوار خیل
 سے نکلنا۔ اور بلحاظ ہمارے معنوں کے
 بلند ہونا۔ جیسے تلوار بلند ہونا۔ نیز ا

باند ہونا۔

(۷) برخاستن۔ بقول موار و بمعنی قطع تعلق

کرون از چیز سے خان آرزو در چراغ این را
معنی ترک کردن آوردہ فرماید کہ اکثر با لفظ

تسقط و گاہے بدون لفظ مذکور می آید سلا
سادجی ۵) گرتو در باغ روی لاله کند

کلمہ پُغنیہ یکبارگی از بند قبا بخیزد پُغنیہ
۵) گشتی بر ہم نشین یا از سر جان برخیزد

برگر دست گردم بشیم و برخیزم پُغنیہ
عرض کند کہ مجاز معنی اول است و بس

(ارو) اٹھنا۔ محاورہ دکن میں قطع تعلق
کرنا۔ جیسے وہ جان پر سے اٹھ گیا ہے یا امیر

نے ان معنوں کو ترک فرمایا ہے لیکن آپ ہی
نے اُسکو بمعنی عدم ہونا لکھ کر (دنیا سے اٹھنا)

کی مثال دی ہے۔ ہماری رائے میں اسی ایک
مثال سے قطع تعلق کرنے کے معنے بھی پیدا ہوتے

ہیں۔ نیز کہتے ہیں وہ دسترخوان سے اٹھ گیا

جس کے معنے یہ نہیں ہیں کہ چلے بھی گئے بلکہ ساق

ہیں کہ دسترخوان سے قطع تعلق کیا (دیکھو
برخاستن از چیزی) جس کے ترجمہ میں ہم نے

محاورہ اردو کی مزید صراحت کی ہے۔

(۸) برخاستن۔ بقول موار و بمعنی آمادہ
شدن دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نزد

(خواجہ شیراز ۵) دل دو نیم شد و دلبر کلا
برخاست پُغنیہ گفت با منشین کو تو سلا

برخاست پُغنیہ عرض کند کہ مجاز
معنی اول است و بس (ارو) آمادہ ہونا

امیر نے اٹھ کھڑا ہونا) پر فرمایا چلنے پر مستعد
اور تیار ہونا۔ جیسے آپ کا اشارہ پایا اور

اٹھ کھڑا ہوا اس میں چلنے کی تخصیص ہے
لیکن دکن میں کہتے ہیں وہ فساد پر ناحق

اٹھ کھڑے ہیں یعنی آمادہ ہیں۔
(۹) برخاستن۔ بقول موار و بمعنی بوجہ

آمدن دیگر کسے از محققین مصادر ذکر این نزد

(حزین ۵) نمک برداغ خورشید قیامت
می زند شورم تو چون شوریدہ از دلفکاران
بر نمی خیزد تو مکتوف عرض کند کہ ہاں
معنی چہارم است کہ گذشت (ارو) و کچھ
بر خاستن کے چوتھے معنی۔
مکتوف عرض کند کہ بہنئی حاصل شدن
مجاز معنی نہم است دہنیم مجاز معنی اول باشد
(ارو) اٹھنا۔ بقول امیر۔ حاصل ہونا۔
(امیر ۵) جب تک کہ در باغ سے دریا
نہ اٹھیگا تو کچھ لطف تماشائے گلستان نہ

(۱۰) بر خاستن۔ بقول موار و بہنئی گسیختن
اٹھیگا تو

باشد دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد
(صائب ۵) خار خار و لم از سینہ نمایان گردد
بخنہ تنگ رفویم زگر یہاں بر خاست تو مکتوف
عرض کند کہ بہنئی معدوم شدن و باقی نہاں
است مجاز معنی اول و من و جہر تعلق دارو
بامعنی دوم کہ گذشت و مجاز ہاں معنی اول
(ارو) و کچھ بر خاستن کے دوسرے معنی۔
از محققین مصادر ذکر این نکرد مکتوف
عرض کند کہ متعلق است بمعنی دوم کہ بجائ
مذکور شد و معنی و اشیدن نتیجہ ترکیب است
باقض (ارو) و کچھ بر خاستن کے دوسرے معنی۔

(۱۱) بر خاستن۔ بقول موار و بہنئی توان
شدن (سعدی در بوستان ۵) چہ بر خیز
از دست کردار من تو مگر دست لطف شود
یار من تو دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد
(۱۲) بر خاستن۔ بقول موار و بہنئی
پریدن و زائل شدن چون بر خاستن
رنگ (علی خراسانی ۵) مہ چہرہ خراش

<p>شدن هم پیدای شود (ارو) بنا - چلنا متحرک هونا - جیسے هوا کا چلنا -</p>	<p>شد ازین در و نورنگ از رخ آفتاب دیگر کسی از محققین مصاد ذکر این نکر و مؤلف</p>
<p>(۱۶) برخاستن - بقول موار و بمعنی شاد شگفته شدن باشد چون برخاستن دل و برخاستن جان (خواجہ شیراز) روزہ</p>	<p>عرض کند کہ مجاز معنی اول است و من وجه متعلق بمعنی دوم (ارو) و کیجو برخاستن کے دوسرے معنی -</p>
<p>یکسو شد و عمید آمد و دلہا پر خاست ٹوی بمیانہ بجوش آمد و سے باید خاست (صاحب) پروہ بردار ز رخسار کہ جان بر خیزد و نورنگ از آئینہ ام بال نشان بر خیزد و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ من وجه متعلق بمعنی پانزدہم است کہ دل در عالم مسرت زیادہ حرکت می کند و جا دارد کہ برخاستن در اینجا بمعنی تعظیم کردن</p>	<p>(۱۴) برخاستن - بقول موار و بمعنی صل شدن چون برخاستن غرض (نظامی) چو فروختندش غرض بر شماست و در و پیکر خود ندیدند راست و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی چہارم و نہم است (ارو) و کیجو برخاستن کے گیارہویں معنی -</p>
<p>گیریم رسم است کہ تعظیم کسی برمی خیزند و ہونا معنی بہتر است از شاد و شگفته شدن (ارو) شگفته ہونا - خوش ہونا - تعظیم کو اٹھنا (۱۶) برخاستن - بقول موار و بمعنی رہائی یافتن</p>	<p>(۱۵) برخاستن - بقول موار و بمعنی در باشد چون برخاستن باد و سدا این بذیل ملوحت می آید دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ من وجه متعلق باشد بمعنی چہارم یا نہم و منی متحرک</p>

باشد چون برخاستن از دام و ستداین از کلام
حافظ بجایش می آید مؤلف عرض کند کہ
من وجہ تعلق وارو با معنی ہفتم (ارو) را این
(۱۸) برخاستن۔ بقول موارو یعنی منقطع شد
چون برخاستن اسید (خاقانی) بلبلم در

(۲۰) برخاستن۔ بقول موارو یعنی برخاستن
باشد چون برخاستن فال (علی خراسانی)
فریاد کہ فال طالع من و از ہر ورق کتاب
برخواست و دیگر کہ از محققین مصادر ذکر
این نکر و مؤلف عرض کند کہ متعلق
معنی سیزدہم کہ گذشت (ارو) اٹھنا۔
بقول امیر منقطع ہونا۔ ختم ہونا۔ (مخصوص
ہے آب ودانہ کے ساتھ جیسے (اسیر) روکا
تیرے گھر میں بہن پھر قفس نہ دام و حسیاد

(۲۱) برخاستن۔ بقول ضمیمہ برہان و بحر
معنی افروختن ہم می آید۔ دیگر کسی از محققین
مصادر ذکر این نکر و مؤلف عرض کند
کہ (آتش برخاستن از چیزے) کہ بجایش گذشت
(۱۹) برخاستن۔ بقول موارو یعنی روشن
چون برخاستن چین از چیزے (کلمہ)
ای خوش آندم کہ ولت از سر کہن برخیزد و

ششم گذشت (اردو) و بکھو افروختن۔

دشمنش از کلام صاحب ہمد را بنجا مذکور (اردو)

(۲۲) برخاستن۔ بقول بہار وانند یعنی

اٹھنا۔ بقول امیر بیٹھے ہوئے کا کھڑا ہونا۔

بلند شدن تیغ سند پیش کردہ اش از شیخ علی

و بکھو برخاستن کے پہلے سنے۔

حرمین بر منی ششم مذکور شد مؤلف عرض

برخاستن از چیزی | مصدر اصطلاحی

کند کہ ما ہمد را بنجا تصفیہ اینمنی کردیم (اردو)

بقول بہار یعنی ترک کر دن مؤلف عرض

اٹھنا۔ بقول امیر بلند ہونا جیسے یہ دیوار

کند کہ متعلق یعنی ہفتم (برخاستن) است

برخاستن ابر | مصدر اصطلاحی۔ بقول

کہ گذشت و دشمنش ہم ہمد را بنجا مذکور گویند

بحر منی بلند شدن ابر مؤلف عرض کند کہ

کہ دل از دنیا برخاست و (اردو) کسی

متعلق یعنی چہارم دست و دوم برخاستن

چیز کو چھوڑنا۔ ترک کرنا جیسے دل دنیا سے

کہ گذشت طالب سند باشیم کہ استعمال این

اٹھ گیا صاحب آصفیہ نے (دل اٹھ جانا)

از نظر مانگد شد (اردو) ابر اٹھنا۔ بقول

اٹھنا) پر فرمایا ہے۔ خاطر برداشتہ ہونا او

آصفیہ و امیر بادل آنا۔ آسمان پر بلی نمایان

اسی کے متعدی (دل اٹھنا) پر لکھا ہے قطع

ہونا (نسخ ۵) ارباب اٹھنا ہے اسے نسخ کیا

تعلق کرنا۔ دل نہ لگانا۔

برق بین کو آگ برساتا ہوں اپنے دید کہ

برخاستن از خود | مصدر اصطلاحی

شناک سے نہ۔

یعنی از خود قطع تعلق کردن و از خودی بیرون

برخاستن از جای | استعمال یعنی حقیقی

شدن متعلق یعنی ہفتم برخاستن کہ گذشت

ست متعلق یعنی اول برخاستن کہ گذشت

(نہو سی ۵) از خود برخیز تا عکسش دریافت و

توئی زنگار این آینه بر خیزد (اردو) و کچھو (اردو) دیکھو بر خاستن از چیزی -	از خود بدر رفتن -
بر خاستن نامہ اصطلاح - بقول انند بھوالہ	بر خاستن از دام مصدر اصطلاحی - رہا
فرہنگ فرنگ لغت فارسی است بمعنی غول	شدن از دام است متعلق بمعنی ہفتدہم برخاستن
نامہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این	ر حافظ شیراز (ع) طائر قدسم و از دام جہان
نکر مگوئیٹ عرض کند کہ وثیقہ و پروانہ	بر خیزم تو (اردو) دام سے رہا ہونا - رہا
منظوری استغایا موقوفی از عہدہ باشد ہوا	پانا - چھوٹنا -
قیاس است ماصرتین نجم بر زبان دارند -	الف) برخاستن از سر جان مصادر
(اردو) پروانہ معزولی - مذکر -	ب) برخاستن از سر چیزی اصطلاحی
بر خاستن امید مصدر اصطلاحی -	الف) کنایہ باشد مراد (دست از جان
بمعنی منقطع شدن امید متعلق بمعنی ہجرت	شستن) و آمادہ مرگ بودن سندہ این از
بر خاستن است کہ گذشت و سندش از خفا	کلام سعدی شیرازی بر معنی ہفتم برخاستن
ہمدرا بخاند کور (اردو) امید منقطع ہونا -	گذشت و (ب) بقول بہار مراد (برخاستن
بر خاستن باد مصدر اصطلاحی - بقول	از چیزی) کہ گذشت صاحب انند ہرنش
بحر بمعنی وزیدن باد - متعلق بمعنی پانزدہم	ر صائب (ع) کلید گشتن فردوس دست ہما
بر خاستن کہ گذشت مگوئیٹ عرض کند	است تو بہشت فی طلبی از سردرم بر خیزم
کہ مجاز معنی اول برخاستن است و پس -	عرض کند کہ اینہم متعلق است با معنی ہفتم برخاستن
(خواجہ شیراز) در چہن باد بہاری ز کنار	

(۲۵۵)

(۲۵۵)

(۲۵۵)

<p>گل و سرو پڑھو اداری آن عارض وقامت بر خاست (ارو) ہوا ہونا۔ ہوا چلنا۔ بر خاستن تیر مصدر اصطلاحی۔ بمعنی</p>	<p>خاموشی باقی نہ رہنا۔ زبان چلنا۔ بلند شدن تیر است و آمادہ بریدن شدن متعلق بمعنی بست و دوم بر خاستن کہ گذشت و سندنش بر (بر خاستن شرمی آید) (ارو) تیر اٹھنا۔ بلند ہونا۔</p>
<p>بر خاستن بچہ مصدر اصطلاحی بمعنی گھینچتن بمعنی متعلق بمعنی دہم بر خاستن کہ مذکور شد و سندنش از کلام صائب ہمدرا ہوا گذشت (ارو) بچہ ٹوٹ جانا۔</p>	<p>بر خاستن بچہ مصدر اصطلاحی بمعنی آمادہ شدن بلامت است متعلق بمعنی ہشتم بر خاستن کہ گذشت و سندان از خواجہ شیر ہمدرا ہوا مذکور شد (ارو) بلامت اور زجر و توبیخ پر آمادہ ہونا۔</p>
<p>بر خاستن تشنگی استعمال۔ بمعنی رفع تشنگی و دور شدن تشنگی باشد متعلق بمعنی دوم بر خاستن کہ گذشت (مرزا صائب) چہ غم دینہ بیاد وصال یرخیزد تو چہ تشنگی بسراب از سفا بر خیزد تو (ارو) پیاس بچنا۔ بقول صغیر تشنگی رفع ہونا۔</p>	<p>بر خاستن بند از زبان استعمال بمعنی دور شدن و بر طرف گشتن بند از زبان متعلق بمعنی دوم بر خاستن کہ گذشت (مرزا صائب) روز و شب چون خونیاں دارم بر زیر تیغ جایی تو تا مرا بند خموشی از زبان بر خاست است (ارو) زبان سے مانع کا دور ہونا۔</p>
<p>بر خاستن تیغ از میان مصدر اصطلاحی بمعنی بیرون آمدن تیغ از نیام یا بلند شدن تیغ۔ متعلق بمعنی ششم یا بست و دوم بر خاستن کہ گذشت و سندنش ہم ہمدرا ہوا مذکور شد (ارو) تلوار سپیان سے نکلنا۔ لڑائی کی آمادگی۔ تلوار اٹھنا</p>	<p>بر خاستن تیغ از میان مصدر اصطلاحی بمعنی بیرون آمدن تیغ از نیام یا بلند شدن تیغ۔ متعلق بمعنی ششم یا بست و دوم بر خاستن کہ گذشت و سندنش ہم ہمدرا ہوا مذکور شد (ارو) تلوار سپیان سے نکلنا۔ لڑائی کی آمادگی۔ تلوار اٹھنا</p>

(۲۶۶۲)

مصدر اصطلاحی بمبئی

بر خاستن خط

و میدان خط متعلق بمبئی پنجم بر خاستن

که گذشت (صائب ۵) نه خط از چهره

آن آکنه سیاه بر خاست و که درین آکنه

جو هر بنا شا بر خاست و (شاعر ۵) خط

سبزی که ز پشت لب جانان بر خاست و

رگ ابریس که از چشمه جوان بر خاست و

(ارو) خط نگار یا آنا - بقول آصفیه

سبزه آغاز هونا - رخسار هر داری کا نواز

بر خاستن دل مصدر اصطلاحی (۱)

بمعنی شاد و شگفته و سرور شدن دل

و به تعظیم بر خاستن آن متعلق بمبئی شانزدهم

بر خاستن که مذکور شد و سندش از خواجہ شیراز

هردر انجا گذشت از قبیل (بر خاستن جان)

که مذکور شد - محقق مباد که معاصرین عجم (۲)

بمبئی برداشته خاطر شدن هم استعمال کنند

چنانکه گویند "دلم از دنیا بر خاست" و اندر

وکن بین متصل ہے جیسے وحوالہ اٹھنا - صاحب

آصفیہ نے اسکو ترک فرمایا ہے -

بر خاستن ثمر استعمال - بمبئی موجود

ثمر متعلق بمبئی نهم بر خاستن که گذشت (صائب

۵) گاہی از نخل اسیدم ثمری بر خیزد و که

زهر برگ بقصدش تبری بر خیزد و (ارو)

ثمر پیدا ہونا - پل آنا - بار آنا -

بر خاستن جان مصدر اصطلاحی -

بمعنی شگفته و سرور شدن جان و تعظیم بر خا

آن متعلق بمبئی شانزدهم بر خاستن و سند

این از کلام صائب هردر انجا مذکور (ارو)

جان کا شگفته ہونا - خوش ہونا - تعظیم کو اٹھنا

بر خاستن چین از ابرو و بدن و چین و غیر لک

اصطلاحی - بمعنی محو شدن چین از آن متعلق بمبئی

دوم یا نوزدهم بر خاستن که گذشت و سندش

هردر انجا مذکور (ارو) چین کا دور ہونا -

محو ہونا -

(۲۶۶۱)

(۲۶۶۱)

(۲۶۶۱)

(۲۶۶۱)

(۶۶۶۸)

بر خاستن رنگ

مصدر اصطلاحی -

بمعنی پریدن و زایل شدن رنگ متعلق بهی
سین و هم بر خاستن که گذشت و بندش از
کلام علی خراسانی بعد از آنجا مذکور دارد (دو)
دیکھو باختن رنگ -

متعلق باشد با معنی بر خاستن که گذشت -

(۱) دل اٹھنا - (۱) بقول آصفیہ دل
رازہ ہونا - (۲) ناتوانی سے غم بھر کے
ایسے بیٹھے کہ اٹھنے و نپا سے مگر دل نہ اٹھائے
(۲) خاطر برداشتہ ہونا - جی اچٹ جانا - جی
نہ لگنا (جرات سے) کہیو صبا جو ہو و سہ گبر

(۶۶۶۹)

بر خاستن رنگ ملال

مصدر اصطلاحی -

بمعنی دور و بر طرف شدن رنگ ملال باشد
متعلق بمعنی دوم بر خاستن کہ گذشت (صاحب)

یار کی طرف نہ دل سب طرف سے آپ کے جا
سے اٹھ گیا تو -

بر خاستن رسم

مصدر اصطلاحی - بمعنی

(۱) ز آب سبزہ خوابیدہ می شود و بیدار
زدل ببادہ چہ رنگ ملال بر خیزد و نفعی بباد
کہ انہم من و چہ جان (بر خاستن رنگ) است
کہ گذشت (حزین سے) ہر جفا کی کہ کنی

دور و بر طرف شدن رسم و کنایہ از موقوف
شدن رسم و آئین متعلق بمعنی دوم بر خاستن
کہ گذشت (حزین سے) ہر جفا کی کہ کنی

(۶۶۷۰)

بر خاستن رنگ از چیزی

مصدر اصطلاحی -

بمعنی دور و بر طرف شدن رنگ باشد از
چیزی متعلق بمعنی دوم بر خاستن کہ گذشت
(صاحب سے) ز پای تانہ نشیند سپہر نمک
کہ رنگ ز آئینہ ماہ و سال بر خیزد و نفع (اردو)

راحت جان است ولی تر رسم انصاف بآ
از دو جهان بر خیزد و نفع (اردو) رسم اٹھنا
امیر نے (اٹھنا) پر (موقوف ہونا و بند ہونا)
کا ذکر فرمایا ہے (قلق سے) رسم انصاف اٹھی
خوب ہوا یہ ورنہ تر زخم دل ہرگز ناگوار نہ ہوتا

رنگ کاکسی چیزست دفع هونا-

اندر هزبان خان آرزو موگفت عرض

بر خاستن سرو | مصدر اصطلاحی - یعنی

کنند که ند معنی اول بر معنی ششم برخاستن

رویدن سرو باشد متعلق بمعنی پنجم برخاستن

مذکور شد و نیز بر (بر خاستن ضرر) می آید-

که گذشت و سندش هم چهار انجا مذکور (ارو)

منفی میاد که برخاستن شور بمعنی اول متعلق

سرو کا اوگنا-

معنی بست و دوم برخاستن و بمعنی دوم

بر خاستن سلامت از کسی | مصدر

متعلق بمعنی دوم برخاستن باشد (ارو)

اصطلاحی - بمعنی دور و بر طرف شدن سلامتی

(۱) شور اٹھنا (۲) شور کا دور هونا - دفع

از کسی - متعلق بمعنی دوم برخاستن که مذکور شد

بر خاستن ضرر | استعمال بمعنی پیدا شدن

و سند این بر معنی هشتم گذشت (ارو)

و بوجود آمدن ضرر متعلق بمعنی نهم برخاستن

سلامتی کا اٹھ جانا - باقی نه رہنا - خیر نه هونا -

که گذشت (صائب) نه ز م خوردن

بر خاستن شور | مصدر اصطلاحی - بقول

ما شور و شرمی بر خیزد و نه زهم صحبتی با ضرر

خان آرزو در چراغ (۱) بمعنی بلند شدن

بر خیزد و (ارو) ضرر پیدا هونا -

شور و این مشهور است و (۲) بمعنی بر طرف

بر خاستن غرض | مصدر اصطلاحی -

و دور شدن شور نیز پس گویا از اضداد

معنی حاصل شدن غرض باشد متعلق بمعنی

باشد (وحید) چو موج بحر گر در تبت

چهار و هم برخاستن که گذشت و سندش از

من ناکه دارد و کسرم شد خاک و از سر شور

نظامی گنجوی چهار انجا مذکور (ارو) عرض

سودا بر نمی خیزد و (انتی کلامه) بهار و بحر و

بر خاستن غرور | مصدر اصطلاحی - بمعنی

(۱۶۱۱)

(۱۶۱۱)

(۱۶۹۸)

(۱۶۱۱)

(۱۶۹۹)

<p>دور و بر طرف شدن غرور باشد متعلق بمعنی دوم برخاستن که گذشت (صائب) ترا زایل کمال آن زمان حساب کنند که از دل تو غرور جمال برخیزد (ارزو) غرور و برپا</p>	<p>خاطر تحت نمی گردد و فروغ مهر از رویای پر خونت برخیزد و (ارزو) فروغ پیدا هونا روشنی حاصل هونا - فروغ هونا -</p>
<p>دل تو غرور جمال برخیزد (ارزو) غرور و برپا برخاستن غم مصدر اصطلاحی - بمعنی دور و بر طرف شدن غم باشد متعلق بمعنی</p>	<p>برخاستن قفل مصدر اصطلاحی - بمعنی دوازدهم برخاستن که گذشت و سندی از کلام صائب هدر انجا مذکور (ارزو) قفل کلمنا -</p>
<p>دوم برخاستن که مذکور گشت و سندی این بر درخاستن تشنگی (گذشت (ارزو) غم دور هونا - دفع هونا -</p>	<p>برخاستن کسی مصدر اصطلاحی - بوجود آمدن کسی متعلق بمعنی نهم برخاستن که گذشت و سندی این از خزین هدر انجا مذکور (ارزو)</p>
<p>کسی شخص کا وجودین آنا - برخاستن کلفت مصدر اصطلاحی - معنی دور و بر طرف شدن کلفت باشد متعلق</p>	<p>برخاستن قال مصدر اصطلاحی - معنی بر آمدن قال باشد متعلق بمعنی بستم برخاستن که گذشت و سندی از علی خراسانی هدر انجا مذکور (ارزو) قال کلمنا بقول</p>
<p>معنی دور و بر طرف شدن کلفت باشد متعلق معنی دوم برخاستن که گذشت و شیخ علی حزن (۵) باتور خلوت دل و صل مدای خواهم ترا کز میان کلفت روزان و شبان برخیزد و ترا</p>	<p>آصفیه - شگون هونا - کوئی غیب کی بات بستم هونا - برخاستن فروغ مصدر اصطلاحی - اسم - بوجود آمدن فروغ باشد متعلق بمعنی نهم برخاستن که گذشت (صائب) گناه انجا</p>
<p>(ارزو) کلفت دور هونا - بقول آصفیه</p>	

رنج و تکلیف کا ثننا - کدورت کا جانا رہنا -

از غفلت چون نخل بر سر موم نزار (دو) نقش

زائل ہونا - ثننا -

بر خاستن گنہ از گردن

مصدر اصطلاحی

بمعنی دور و بر طرف شدن گنہ باشد متعلق

بر خاستن نہال | مصدر اصطلاحی -

بمعنی روئیدن نہال باشد متعلق بمعنی پنجم

بر خاستن کہ گذشت (حزین ۵) شطون

می رود از ویدہ سن تا تومی آئی تر باین تمکین

نہال از جو بیاران بر نمی خیزد و تر (اردو)

درخت او گنا -

بر خاستن نزاع | مصدر اصطلاحی -

بقول بحر بمعنی زائل شدن نزاع باشد دیگر

بر خاستن وقت | مصدر اصطلاحی -

بمعنی رسیدن وقت باشد متعلق بمعنی چہارم

بر خاستن کہ گذشت و سندش از کلام خواجہ

شیر از ہدر انجا مذکور (اردو) وقت پہنچنا -

بر خاستہ خاطری | اصطلاح - بقول انند

بحوالہ فرهنگ فرنگ لغت فارسی است بمعنی

آزردہ ولی و رنجش خاطر - دیگر کسی از محققین

فارسی زبان ذکر این نکرہ مکولف عرض

کنہ کہ (بر خاستن خاطر) مراد معنی دوم

کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرہ مخفی بنا

کہ این متعلق باشد بمعنی دوم بر خاستن کہ

مذکور شد و سند این از کلام صاحب ہدر انجا

گذشت (اردو) نزاع باقی نہ رہنا -

بر خاستن نقش | مصدر اصطلاحی بمعنی

زائل شدن نقش باشد متعلق بمعنی سیزدہم

بر خاستن کہ گذشت (بیدل ۵) بہ کوشش

بر خیزد نقش آسایش ز پہلویم نازگ خوابیت

(۳۷۷۱)

(۲۷۷۱)

(۳۷۷۱)

(۳۷۷۱)

<p>در خاستن دل، است و در خاسته خاطر بر خاسته دل، اسم فاعل ترکیبی بهی کسی که دل از کاری بر خاسته باشد مراعت آزرده دل پس در بنجای مصدري در آخرش زیاده</p>	<p>کرده اند و گیر هیچ (ار و و) آزرده ولی - مؤنث - صاحب آصفیه نے (برداشت) خاطر هونا) کا ذکر فرمایا ہے (برداشت خاطر) بھی کہہ سکتے ہیں -</p>
<p>بر خاش بقول مؤید بحوالہ لسان الشعر بالفتح بمعنى جنگ باشد و فرماید که در بعضی فرهنگها بای فارسی است و آن بهی خصوصت زبانی آمده و بجای نغان نیز مشتمل می شود صاحب شمس فرماید که بالفتح و با بار تازی و فارسی جنگ و خصوصت را گویند - صاحب انند گوید که بجای بای مؤخده بای فارسی هم درست است صاحب هفت هم زبان او مؤلف عرض کند که به تحقیق ما اصل این بابای فارسی است - اسم جامد فارسی زبان و ترکان هم استعمال این کرده اند چنانکه صاحب کتیر که محقق ترکی است صراحت کند که این لغت فارسی زبان است بای فارسی در بنجابدل شد به عربی - چنانکه استپ و استپ (ار و و) بر خاش بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - لڑائی - جهنگ - ا - ٹنٹا - مناقشہ - ان بن - فساد -</p>	<p>فرهنگها بای فارسی است و آن بهی خصوصت زبانی آمده و بجای نغان نیز مشتمل می شود صاحب شمس فرماید که بالفتح و با بار تازی و فارسی جنگ و خصوصت را گویند - صاحب انند گوید که بجای بای مؤخده بای فارسی هم درست است صاحب هفت هم زبان او مؤلف عرض کند که به تحقیق ما اصل این بابای فارسی است - اسم جامد فارسی زبان و ترکان هم استعمال این کرده اند چنانکه صاحب کتیر که محقق ترکی است صراحت کند که این لغت فارسی زبان است بای فارسی در بنجابدل شد به عربی - چنانکه استپ و استپ (ار و و) بر خاش بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - لڑائی - جهنگ - ا - ٹنٹا - مناقشہ - ان بن - فساد -</p>
<p>بر خاشجو مصطلح بقول مؤید بحوالہ فرهنگ بالفتح و ضم جمیع لغت فارسی است بمعنی جنگجو دیگر کسی از اهل تحقیق ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است (ار و و) بر خاشجو بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - لڑاکا - جهنگجو</p>	<p>بر خاطر گران آمدن مصدري اصطلاحی - بمعنی بار بودن بر دل و بار خاطر بودن (ظهوری) گشته ام گاهی وی آیم گران بر خاطرش بر دلم صد کوه اندوه است از و بار نیست (ار و و) دل هر بار هونا - گران هونا - صاحب آصفیه</p>

<p>نہ (گران گزنا)۔ (گران ہونا) پر فرمایا ہے۔ ناگوار گزنا۔ ناپسند خاطر ہونا۔ دل کو بُرا لگنا۔ گران گزنا برخاک افتادن مصدر اصطلاحی قبول بہار کنایہ از خوار و بی اعتبار شدن مؤلف ہونا۔ بے کار ہونا۔</p>	<p>عرض کنند کہ موافق قیاس است۔ معاصرین عجم ہر زبان دارند (خواجہ شیراز ۵) چون خا رہت شدم وزن بانگ درشت و چیفت است کہ آواز تو برخاک افتد (صائب ۵) سخن پاک محال است کہ افتد برخاک و طولیان مزد خود آخرز شکر می گیرند (رولہ ۵) از ہوا گیر و سخن را چون طرف باشد رسا و مستقیم چو نارسا باشد کلام افتد بخاک و صاحب انند ہمزانش (ارو ۵) خوار ہونا۔ ذلیل ہونا۔ بے اعتبار ہونا۔</p>
<p>برخاک افتادن حرف مصدر مصطلحی بقول وارستہ و بحر یعنی قبول ناشدن حرف باشد دیگر کسی از متقین مصداق ذکر این نکرد مؤلف عرض کنندہ متعلق از همان مصدر (برخاک افتادن) کہ گذشت (ارو ۵) گفتگو کا مقبول نہونا۔</p>	<p>برخاک افکندن مصدر اصطلاحی۔ بقول بہار کنایہ از خوار و بی اعتبار کردن مؤلف عرض کنند کہ مستعدی (برخاک افتادن) است و موافق قیاس (خواجہ شیراز ۵) اگر ز مردم ہشیاری ای نصیحت گوی و سخن بخا میگوین چہ کہ من مستم و صاحب انند ہر زبان (ارو ۵) بے اعتبار کرنا۔ خوار کرنا۔</p>
<p>نہ (گران گزنا)۔ (گران ہونا) پر فرمایا ہے۔ ناگوار گزنا۔ ناپسند خاطر ہونا۔ دل کو بُرا لگنا۔ گران گزنا برخاک افتادن مصدر اصطلاحی قبول بہار کنایہ از خوار و بی اعتبار شدن مؤلف ہونا۔ بے کار ہونا۔</p>	<p>برخاک افتادن تکلیف مصدر مصطلحی بقول وارستہ و بحر قبول ناشدن تکلیف دیگر کسی از اہل تحقیق ذکر این نکرد و مؤلف عرض (ارو ۵) بے اعتبار کرنا۔ خوار کرنا۔</p>

بر خاک افکندن تکلیف

مصدر مطلق

بر زبان دارند موافق قیاس است (ارو) و بگوید بر خاک افکندن -

بمقول بحر قبول ناکردن آن خان آرزو در چرخ

بر خاک انداختن تکلیف

مصدر مطلق

فرماید که از عالم حرف کسی بر خاک افکندن است

بمقول وارسته و بحر کنایه از قبول ناکردن تکلیف باشد مراد (بر خاک افکندن تکلیف) که بجایش مذکور شد (سجراکشی ۵) می خورده

مؤلف عرض کند که متعلق از همان در بر خاک افکندن است دیگر هیچ (ارو) تکلیف قبول نکرد نا گوار نکرد نا -

بر خاک افکندن حرف

مصدر مطلق

و ستانه خرامید بصحرا بر خاک بینداخته تکلیف هو را بر مؤلف عرض کند که خصوصیت

بمقول بحر بسنی قبول ناکردن حرف باشد دیگر

اضافت بسوی تکلیف نیست - موافق قیاس

کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد مؤلف

است (ارو) و بگوید بر خاک افکندن تکلیف

عرض کند که متعدی همان (بر خاک افتادن حرف) که گذشت (ارو) کسی کی گفتگو کو

بر خاک انداختن حرف

بمقول وارسته و بحر کنایه از قبول ناکردن حرف

قبول نکرد نا -

بر خاک انداختن

مصدر اصطلاحی

باشد مراد بر خاک افکندن حرف که گذشت

بمقول بهار کنایه از خوار و بی اعتبار کردن مرد

و بگوید از محققین مصادر ذکر این نکرد مؤلف

(بر خاک افکندن) که گذشت و برای شد

عرض کند که تخصیص حرف نباشد (ارو)

همان مثال آورده که بر (بر خاک انداختن تکلیف) می آید مؤلف عرض کند که معاصرین

بر خاک زدن

مصدر اصطلاحی - بمقول

<p>بجو یعنی مخلوب و ناچیز ساختن باشد دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که مخلوب را در کشتی همیشه بر خاک کنند از همین رسم این مصدر اصطلاحی قائم شده (ارو) مخلوب کرنا - بقول آصفیه - عاجز کرنا - هرانا کرنا مطیع کرنا - تاج کرنا - بسین کرنا - بر خاک ماندن مصدر اصطلاحی - یعنی عاجز و در مانده شدن مؤلف عرض کند که لازم مصدر گذشته باشد و بس موافق قیاس است - (دانوری ۵) میان تو و من هم اندر هم آمم یز که بر جستجوی تو بر خاک مانم (ارو) عاجز هونا - یا عاجز آنا - بقول آصفیه تهنکنا - مخلوب هونا - یا یوس هونا - چین مولنا - بر خاک نشانیدن مصدر اصطلاحی - بقول بهار و انند کنایه از خوار و بی اعتبار کردن مراد بر خاک افکندن و انداختن که بجایش مذکور شد (سید حسین خالص ۵) بنجاک تیره مراد عرض نشانند فلک یز بدو و چشم تو اگر سر سه کامرانی کرد یز (دانوری ۵) چون سیم و زرم بر آتش کند رخت یز و در سیم وزرے که بود بر خاک نشانند یز دیگر کسی از محققین مصدا ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که موافق قیاس است و معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) و بکچیر خاک افکندن او بر خاک نشان بر خاک نشستن مصدر اصطلاحی - بقول بهار و انند کنایه از خوار و بی اعتبار شدن مراد (بر خاک افتادن) که بجایش مذکور شد مؤلف عرض کند که موافق قیاس است و معاصرین عجم بر زبان دارند و خواه آصفی ۵) ازان بنجاک نشستم که آن کمان ابرو یز مرا به تیر سو خود کشید و دور انداخت (صائب ۵) نشیند زود بر خاک سیه از گرد افرازی یز چو آتش هر که زامداد خسان بر نش ی باله (ارو) و بکچیر خاک افتادن -</p>	<p>بجو یعنی مخلوب و ناچیز ساختن باشد دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که مخلوب را در کشتی همیشه بر خاک کنند از همین رسم این مصدر اصطلاحی قائم شده (ارو) مخلوب کرنا - بقول آصفیه - عاجز کرنا - هرانا کرنا مطیع کرنا - تاج کرنا - بسین کرنا - بر خاک ماندن مصدر اصطلاحی - یعنی عاجز و در مانده شدن مؤلف عرض کند که لازم مصدر گذشته باشد و بس موافق قیاس است - (دانوری ۵) میان تو و من هم اندر هم آمم یز که بر جستجوی تو بر خاک مانم (ارو) عاجز هونا - یا عاجز آنا - بقول آصفیه تهنکنا - مخلوب هونا - یا یوس هونا - چین مولنا - بر خاک نشانیدن مصدر اصطلاحی - بقول بهار و انند کنایه از خوار و بی اعتبار کردن مراد بر خاک افکندن و انداختن که بجایش مذکور شد (سید حسین خالص ۵) بنجاک تیره مراد عرض نشانند فلک یز بدو و چشم تو اگر سر سه کامرانی کرد یز (دانوری ۵) چون سیم و زرم بر آتش کند رخت یز و در سیم وزرے که بود بر خاک نشانند یز دیگر کسی از محققین مصدا ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که موافق قیاس است و معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) و بکچیر خاک افکندن او بر خاک نشان بر خاک نشستن مصدر اصطلاحی - بقول بهار و انند کنایه از خوار و بی اعتبار شدن مراد (بر خاک افتادن) که بجایش مذکور شد مؤلف عرض کند که موافق قیاس است و معاصرین عجم بر زبان دارند و خواه آصفی ۵) ازان بنجاک نشستم که آن کمان ابرو یز مرا به تیر سو خود کشید و دور انداخت (صائب ۵) نشیند زود بر خاک سیه از گرد افرازی یز چو آتش هر که زامداد خسان بر نش ی باله (ارو) و بکچیر خاک افتادن -</p>
---	---

برخان	بقول برهان و جاسع و سراج و ناصر بروزن ترخان را، یعنی آواز و صدا باشد و	عرض کند که امر حاضر (بر خواندن) که مزید علی خواندن
	(۲) نام ولایتی است از ملک فارس. صاحب	است و تحقیقت این سبب که خان مخفف
	انزوری بر سنی اول قانع و فرماید که با حنا و	خوان (مخفف واو) یعنی آواز باشد و همین است
	نیز دیده شد و بای فارسی هم آمده صاحبان	تسمیه علم متحقق نشد (ارو) را، و یکدیگر آواز که چنانکه
	هفت و اندهم ذکر این کرده اند مکتوب	در برخان فارس که ایک ملک کا نام ہے۔ مذکر

برخت	بقول مؤید بهنم یکم و سوم لغت فارسی است یعنی چهره - و دیگر کسی از محققین فارسی	
	زبان ذکر این مکتوب لغت عرض کند که تاسی فوقانی آخر زائد است بر لغت رنخ چنانکه	
	پاداش و پاداشت و موقده اول مفرغ هم زائد و جادارد که همین را اسم جاد فارسی قدیم	
	گیریم در رخ که حالا بر زبان است مخفف آن - بعضی از معاصره بن بجم برانند که برخت بهنم	
	اول و سکون مابعد اصل است و مخفف آن رخ که در محاوره حال مستعمل موقده اول	
	زائد و عجیب نیست که قدما یونانی و عربی الاصل بر رخ را بر موقده نام کرده باشند که چهره هم مانند	
	برق می تابد و فارسیان قدیم قاصد را بنمای بجمه و تاسی مدوره را به تاسی دراز بدل کردند	
	چنانکه برق و برن و چمق و چمق - و الله اعلم بحقیقه الحال تا آنکه سند استعالم پیش نه شود	
	تصحیح اعراب این دشوار تر است و اجمال قول مجرب و صاحب مؤید بحقیقت این را روشن نمی کنند	
	دارو، چهره بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - صورت - رخساره - منه - مکترا -	

برنج	بقول امری بروزن اعراب لا یعنی زشت و نازیبا و زبون و فرمایند بفتح اول و تاسی هم آمده - صاحبان	
-------------	--	--

بفتح اول و ثانی مشتق (۲) کفل و ساغری اشتر و خروگا و و امثال آنرا خوانند و آنرا فرج و فرخش نیز گویند صاحب اند هم زبان ناصری موکلف عرض کند که اصل این (برج) بلو یعنی دم بلندی کمی دارند - اسم فاعل ترکیبی - و کنایه از کفل اشتر و خروگا و معنی اول مجاز آن که برای زشت و ناز بها هم همین لغت را استعمال کردند کاف عربی بدل شد به غامی بمجه همچون کتان و تخان و شاما کچه و شاما نچه آنچه به (جیم فارسی) و (با و جیم فارسی) و (فاعض تهن) می آید همه مبتدل این است که صراحت تبدیل هر یک همد را بنجا کنیم (ارو) (ارو) - بقول آصفیه - بدر خراب - کلتا - زبون - نازیبار (۲) پشچا - و کچو است -

<p>برسچ بقول سروری بفتح باورای مهله و بسکون غامی بمجه (۱) بهی زشت باشد و فرج نیز گویند و (۲) بمعنی کفل اسب و استر و خروگا امثال آن نیز صاحب برهان بر معنی اول قانع و فرماید که باین معنی بفتح اول و ثانی هم آمده است - صاحب شمس گوید که مراد (برج) که بجیم تازی گذشت موکلف عرض کند که بر لغت گذشته صراحت کامل و شاز این هم کرده ایم جز این نباشد که جیم عربی درجا بدل شد به جیم فارسی چنانکه کاج و کاج داری پانا - صاحب آصفیه نے دگده پر سوار کرنا، پر</p>	<p>دکچو برج - بر خرو و سوار شدن مصدر اصطلاحی</p>
<p>بقول دارسته و بخروا نند و بهار بکافات مثل خود گرفتار آمدن موکلف عرض کند که سهل ترین و اقل منزای عجم همین است که ملزم و خاطی را بر خری و بلوی دوش سوا کرده تشهیری کنند و روی بعضی را به همین حالت سیاه هم می سازند از همین رسم این مصدر اصطلاحی بمعنی عام قائم شد (ارو) سزا پانا - صاحب آصفیه نے دگده پر سوار کرنا، پر</p>	<p>مصدر اصطلاحی بقول سروری بفتح باورای مهله و بسکون غامی بمجه (۱) بهی زشت باشد و فرج نیز گویند و (۲) بمعنی کفل اسب و استر و خروگا امثال آن نیز صاحب برهان بر معنی اول قانع و فرماید که باین معنی بفتح اول و ثانی هم آمده است - صاحب شمس گوید که مراد (برج) که بجیم تازی گذشت موکلف عرض کند که بر لغت گذشته صراحت کامل و شاز این هم کرده ایم جز این نباشد که جیم عربی درجا بدل شد به جیم فارسی چنانکه کاج و کاج داری پانا - صاحب آصفیه نے دگده پر سوار کرنا، پر</p>

فرمایند - رسوا کرنا - تشهیر کرنا (به اسی کلام لازم)	صاحب اند همز بانس دیگر کسی از محققین مصداق
بر خر خود سوار کردن	مصدر اصطلاحی
یعنی بمکافات عمل خود گرفتار کردن مستعد می	مصدر گزشت (طغرا) امید اسپ سواری
ندارم از گردون و چوپیم بخر خود مگر سوار	این مصدر اصطلاحی بر (بر خر خود سوار شدن)
کند و موقوف عرض کند که مراحت کافی	مذکور شد (ارو) و بگوید (بر خر خود سوار کردن)
بر مصدر گزشته کرده ایم (ارو) گدیده	بر خر نشان دادن
سوار کرنا -	مصدر اصطلاحی - بقول
بر خر خود نشستن	مصدر اصطلاحی - مراد مصدر گزشته (خواجہ شیرازی) یارب
بقول وارسته و بهار و بحر و اند بمکافات عمل	این نمود و نشان را بر خر خود بر نشان و کاین
خود گرفتار آمدن مراد (بر خر خود سوار شدن)	همه ناز از غلام ترک و استر می کنند (ارو)
که گزشت (عالی شیرازی) تاچه خرباش	و بگوید بر خر سوار کردن -
ز و زبیر و بر خر خود نشستن باز آن خرباش	برخش
عرض کند که تحقیق این بر (بر خر خود سوار شدن)	بر وزن بدخش قفل اسپ را گویند صاحب
نوشته ایم (ارو) و بگوید بر خر خود سوار شدن -	برهان فرماید که پشت اسپ صاحب تاصری
بر خر سوار کردن	مصدر اصطلاحی - بحواله برهان ذکر این کرده صاحبان جان
بقول بهار و تشهیر کردن در رسوا گردانیدن	و اندام ذکر این کرده اند (مسود سعدی) بزر

چرمہ تواز میں خون کڑکڑدش بر بخش دیلور کڑ
موکلف عرض کند کہ اگر این را بر وزن ہوش
گیریم بدل آن است کہ جیم عربی بدل شدہ
شین مجہ چنانکہ کاج و کاش و صراحت ماخذ
برنج بجایش گذشت چون بر وزن بدخش
گیریم چنانکہ محققین بالا گفتہ اند مخفف بر بخش
باشد کہ بمعنی بالائی رخس است و کنایہ از کفل
اسب و دیگر ہیچ دارد و دیگر برنج کے دو کھتری
برخشان بقول سروری براس ہملہ و شین
و غای مجتہدین بوزن ارمان مقامی است میان
ایران و توران دیگر کسی از محققین فارسی زبان
ذکر این نکر و **موکلف** عرض کند کہ وجہ تسمیہ
این محقق نہ شد کہ از خصوصیات این مقام
ذکر ی نیامد (اردو) برخشان فارسی میں
ایک مقام کا نام ہے جو ایران اور توران
کے مابین واقع ہے۔ مذکر۔

و بہار و صاحبان بحر و انند فرمایند کہ معمول
زنان باردار است کہ وقت وضع حمل
خشت زیر پا گذارند بر سر پا نشیند و زور بر
ہر دو پا زنند تا طفل بہولت از رحم بر آید
(سالمک یزدی ۵) من خشت لالہ در گلز آیتی
زادہ ام کرمی شود لہر میز خون گر خاک من ساغر
شود کز (طغرائہ) پیش ازان کزدایہ بیند
مادر گلبن مدد کز طفلہای غنچہ بر خشت لہات
زادہ اند **موکلف** عرض کند کہ این مصد
مرتب خبری دہ از رسم زنان عجم دیگر ہیچ و معنی این
غیر از دادن نیست کہ لازم است (اردو)
ایران کی عورتوں کا قاعدہ ہے کہ وضع حمل
کے وقت پاؤں کے نیچے اینٹ رکھتے ہیں اور
اُس پر ہنچوں کے بھل بیٹھتے ہیں اور پاؤں
پر زور دیتے ہیں جس کی وجہ سے آسانی سے
وضع حمل ہوتا ہے اسی کو فارسیوں نے برخشت
زادن سے تعبیر کیا ہے۔

برخشت زادن مصدر اصطلاحی۔ وارت

برخصت او

استعمال۔ بقول دارستہ و

بحر یعنی با جازت او (سلیم) برخصت تو کہ
خواہم باب شستن کو نہ صغیر اگر سخن در رسال
می گذرد و فرمایند کہ رخصت بمعنی اجازت
نوشته اند و محمد قلی سیلی (۵) ہانا کہ در حاصل رخصت
منع مرا مشب کو کہ در بیرون بزمش مدعی
نوشنودمی گرد و کو صاحبان اند و بہار ہم ذکر
این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ رخصتہ

لنت عرب است و بقول منتخب بمعنی دستوری
پس جزین نیست کہ فارسیان بقاعدہ فارسی
بمعنی حقیقتش استعمالش کردہ اند و در غور ہم
نبود کہ این را بشکل مرگبہ ذکر کنند (ارزو)
اس کی اجازت سے۔

برخط بیند از سر | مقولہ۔ بقول مؤید

ای اسیر و مطیع باش صاحب ہفت نقل بکاش
و دیگر کسی از متحققین فارسی زبان ذکر این نکرد و مؤلف
عرض کند کہ اصلاً این مقولہ نیست بلکہ برخط

تسلیم سر نہادن، مصدر نسبت اصطلاحی کہ بجا خود

می آید و جادار کہ تسلیم را ہم ازین مصدر
نکنیم کہ مجرور و سر برخط نہادن، ہم بہ ہمین معنی
بجایش می آید و در محاورہ کہ عجم استعمال این مصدر
انداختن از نظر مانگداشت۔ اشتقاقی است استعمال
می باشیم و اگر بنظر آید این را امر حاضرش دانیم
(ارزو) تسلیم خم کر۔ مصدر آئندہ کا امر حاضر
برخط تسلیم سر نہادن | مصدر اصطلاحی

بمعنی مطیع شدن و اطاعت کردن و مجرور (ہ)
برخط نہادن، ہم بہ ہمین معنی می آید (صاحب)
دیدہ پوشیدہ را صائب کشاد از حیرت است
برخط تسلیم سر نہ کار چون مشکل شود (ارزو)
تسلیم خم کرنا۔ مطیع ہونا۔ اطاعت کرنا۔ رضا
برضا ہونا۔

بر خفج | بقول سروری بہ رای مہلہ و فاوفا

بر وزن برجست گرانی و ثقلی کہ مردم را در خوا
فر گیرد و آنرا بحر بی کا بوس و ضا غوطا گویند

و بفرس سگابه و فرهاج و فرنجک و خنج نیز کردند و پس ازان فوقانی بکثرت استعمال شده خنج باقی ماند و الله اعلم بحقیقه الحال (رار دو) دیکهو استنبه -

خنج | بقول برهان بفتح اول و سکون ثانی و ثالث و مفتوح بغا و جیم فارسی زده گرانی باشد که در خواب بر مردم افتد و آنرا بعربی کابوس و عجب الجنّه خوانند و بعضی آنرا از شیاطین می دانند و فرماید که باین معنی بجای حرف اول یا خطی هم آمده صاحبان جامع و رشیدی هم تصریح جیم فارسی فرموده اند صاحب جهانگیری از همان اسناد استناد کرده که بر (بر خنج) گذشت - خان آرزو در سراج فرماید که در برهان بجای حرف اول تختانی نیز آورده و این تصحیف است چه در کتب معتبره مصححه بجای موحده است و در رشیدی است که آنرا بر پنج بفتح با و فا و سکون نون و جیم تازی مفتوح و کاف نیز

و بفرس سگابه و فرهاج و فرنجک و خنج نیز خوانند صاحبان ناصری و هفت هم این را بسجیم تازی آورده اند (شمس فخری) چنان در خواب شد ظلم از همیشه بآنکه پنداری و بگرفت بر خنج بآستاد آقاجی و بوصول تو من این بدم از مکر جهان بآ تا فراق آمد و بگرفت جو بر خنج مرا بک صاحب اند این را بفتح اول و ثالث و راج آورد و لیکن دیگر کسی از محققین فارسی زبان با او نیست مگر کلف عرض کنند که ما حقیقت این بر (بر خنج) ذکر کرده ایم که به حامی خطی گذشت و کلمه بر وزن زائد است و مجر و خنج به همین معنی اسم جادو فارسی زبان است - مخفی سها که فارسیان همین مرض کابوس را خفتک و خفتو گویند که معنی حقیقی اینی هر دو خواب کو چاک و منسوب به خواب است - پس خیال ما این است که فارسی عربی الاصل خفتک را بقاعده تعریب خنج

گویند و قوسی گوید که آنرا بفارسی فرمایند و
 فهرست یک نیز خوانند و نزدیک مؤلف قول قوسی
 مستد است در ایتی کلام مؤلف عرض کند که اینجا
 همین قدر کافی است که جیم عربی بدل شد بجیم
 فارسی چنانکه کاج و کاج و حقیقت ماخذ
 بر (بر خنج به جیم عربی) اندک ورشد (ار دو) دیگر
 بر خنجی بقول سروری بخواه که مؤید بفتح با و نا
 و سکون رای هله و فا و کسر جیم فارسی بمعنی
 سنگینی و سیزه کاری باشد صاحب برهان
 گوید که با جیم فارسی بر وزن سر و سستی - و سستی
 و سیزه کاری را گویند صاحب مؤید فرماید
 که بضم یکم و سوم باشد خان آرزو در سراج
 بخواه برهان ذکر این کرده فرماید که غالب
 که منسوب است به بر خنج بمعنی گرانی که در خوا
 بر مردم از جهت سودا شود و لغت جلیله نیست
 صاحبان جامع و هفت هم ذکر این کرده اند
 مؤلف گوید که خان آرزو ذکر ماخذ این

درست کرد و معنی لفظی این به یامی نسبت کسی که
 مرض بر خنج دارد و معنی بیان کرده محققین بالا
 مجاز آن را رد و سنگینی - بقول آصفیه
 هم مؤلف - سستی - گرانی - لرا آبی - بقوله - هم مؤلف
 سیزه - معرکه آرائی - دیگر است که چرخه معنی -
 بقول انند بخواه فرسنگ فرنگ
 بر خلات
 بالفتح لغت فارسی است بمعنی بر عکس وضع
 دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد
 مؤلف عرض کند که از مجر د خلات هم
 که لغت عرب است در فارسی زبان همین سخن
 حاصل می شود فارسیان در محاوره خود کلمه آبر
 را برین زیاده کرده اند که ترجمه (علی الرغم)
 عربی است (ار دو) بر خلات - بقول آصفیه
 (صفت) انا - متضاد - بر عکس - یقیض
 متباين - مختلف - متاخر - زائل - غیر مطابقت
 ناموافق -

بر خلد سر بودن | مصدا صلاحي - بقول

<p>پیشانی و سراج و شمس و آتند و بهار کنایه از پاینداری و بهیشتی یافتن صاحب مؤتلفه ذکر ماضی مطلق این یعنی در خلد برود (که ده گوید که ای همیشگی یافت و فرماید که اولی اینست که گویند - (سرباسمان برود) مؤتلفه عرض کند که حیف است از مؤتلفه الفضل که فرق نمی کند در خلد و اسمان - (سرباسمان برود) را اگر مصدر اصطلاحی قرار دهیم و شد استعالمش یا بیم - کنایه باشد از بلند مرتبه شدن و از معنی بهیشتی اصلاً تعلق ندارد پس این در خلد انداختن است (ارود) پاینداری حاصل کرنا - مداومت - بهیشتی حاصل کرنا پرخلد سرزون مصدر اصطلاحی -</p>	<p>پرخلد سرزون مصدر اصطلاحی بقول</p>
<p>بحر و برهان و جامع و ضمیمه ناصری کنایه از پاینداری و بهیشتی و جاودانی یافتن مؤتلفه عرض کند که کنایه ایست موافق قیاس مراد است در خلد سرب برودن که گذشت (ارود) و بگوید پرخلد سربازون - پرخوابه بقول برهان و جامع و سراج و آند و بحر با و و معدوله بر وزن سر وابه (۱) بمعنی توشک و نهالی و (۲) پرخوابه را نیز گویند صاحب ناصری فرماید که بمعنی توشک و نهالی و رفت خوابست و پرخوابه را نیز گویند که در سرب آدمی بخسب مؤتلفه عرض کند که بمعنی اول کلمه بر بمعنی علی است یعنی چیزی که بر آن خواب کنند و بمعنی دوم کلمه بر بمعنی آغوش باشد یعنی منسوب به خواب آغوش - (ارود) (۱) توشک بقول آصفیه - ترکی - اسم مؤنث - روی و آستر گنجا - گدا - گدایا - نهالچه - گدیری - بچه ناخوش پلنگ (۲) پرخوابه - بقول آصفیه - فارسی - ایک</p>	<p>پرخلد سربازون مصدر اصطلاحی بقول</p>

بستر پر سونے والے - ہم بستر سائو نیوالی یا والہ -	خاج بدون واو یعنی پلپیا است چنانکه صاحب
بر خواج بقول انند سجوا که فرهنگ	برهان ذکرش کرده و بر معنی بلند پس پلپیا
بالفتح لغت فارسی است بمعنی دوک مراد است	بلند معنی حقیقی است و کنایه از دوک که مشابه
بر خواش که می آید دیگر کسی از محققین فارسی زبان	پلپیا ی بلند است - واو در اینجا زاید است و پس چنانکه
ذکر این نکرده و گوشت عرض کند که این	مخل و منول - پس این مزید علیه بر خاج باشد
است که بدون واو بجایش گذشت یعنی مباح	و پس (ار دو) و بگوید بر خاج -

بر خواستن	مصدر اصطلاحی (۱) بمعنی حقیقی خواستن که مزید علیه آنست و (۲) کنایه از
منتش شدن و فائده حاصل کردن و برای این معنی برابر بمعنی بار گیریم که خواستن بار کنایه باشد	
از منتش شدن و حقیقت این است که معنی دوم هم حقیقی است که سند صاحب تقاضای آن	
می کند (صاحب ۵) ترا کسی که بآه سحر خورسته است و ز نخل زندگی خویش بر نخل خورسته است	
(ار دو) (۱) چاهنا (۲) پهل چاهنا - منتش هونا - فائده حاصل کرنا -	

بر خواش بقول انند سجوا که فرهنگ	و بگوید بر خاج -
بالفتح لغت فارسی است بمعنی دوک مراد است	همه خواندن مراد است مزید علیه خواندن باشد
بر خوان که گذشت معنی عرض کند که	که می آید (انوری ۵) جز جمال الدین خلیف
به پیش که جمیع عربی بدل شد به پیش مجسمه چنانکه	آنکس که بر خواند از معنی و تألیفات هایدات
و کاش و صراحت ماخذ هدر اینجا کرده ایم و دیگر	تألیفات (۵) بر خوان از آنکه طعمه زجاست
کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده (ار دو)	پنجمین و آنجا بیای عقل بهر جان نمی رسد و

(ارو) دیکھو خواندن۔

کرده اند مکتوفت عرض کند که معنی اول از

برخوان **نیشستن**

استمال۔ صاحبان بیا

بالیدن پیدای شود و (بر خود بالیدن) بستی

وانند بر معروف قانع مکتوفت عرض کند که

دوم است و پس (ظهوری ۱۵) شهید تیغ تو

بمعنی حقیقی است یعنی مطعام شدن چنانکه گویند

بر خود جهان جهان باله تو عجب نباشد اگر

که او با بر خوان نیشست یعنی مطعام شد طعم با

در گفتن نمی آید تو (وله ۱۵) بر خود از ذوق

(ارو) دسترخوان پر نشینا۔

بنالیم چرا از شادی تو پروای بیفتنا نیم بهالا

برخوان **نهادن**

استمال۔ صاحبان

پروم تو (ارو) (۱) پھولنا۔ بقول آصفیہ

و بہار بر معروف قانع مکتوفت عرض کند

موتا ہونا۔ قربہ ہونا۔ (۲) خوش ہونا۔ مگن ہونا۔

کہ از سندی کہ پیش شد بر خوان نهادن کبان

(حاجہ بین پھولانہ سمانا) دیکھو استخوان در

بمعنی حقیقی پیداست و معنی لفظی این آوردن

پوست نگین۔

بر سفر و باشد (شیخ اوحی ۵) بر خوان

بر خود بالیدن **چنگ**

(۱۶۹۲)

بمعنی بلند آواز شدن چنگ است (صائب

سینہ از دل بریان نہادہ ایم تو در ہنگار

(۵) ز کلک من زمین خشک صائب نبلستان

نبیل خیالت کبابا تو (ارو) دسترخوان

شد تو کہ چون مطرب بود تر دست بر خود

پہر لانا۔ رکھنا۔

بر خود بالیدن

مصدر اصطلاحی بقول

چنگ می باله تو (ارو) چنگ کا بلند آواز ہونا۔

(۲) بنایت شاگشتی

بر خود بالیدن **سرو**

(۱۶۹۲)

بمعنی بالیدن سرو است از شادی ز ظہوری

صاحبان انند و بہار ذکر این بدون تصریح معنی

<p>شود زاهد بزمند از جہ و دستار بر خود آدمیت از مؤلف عرض کند کہ ..... دب، بر خود بستن دل کنایہ باشد از</p>	<p>آزادی چرا بر خود نبالد سر و در بستان بزمشوق خدمت قد تو دامن بر میان دارد بزم (ارو) سرو کا خوشی سے پھولنا۔ بالیدہ ہونا۔</p>
<p>غور کردن چنانکہ (رسالہ کای یزدی) سن درین دریای دلی بر خود نہ بہم چون حباب بزم گر شکستہ می خورم در بند تا وان نیستم بزم وارستہ فرماید کہ انچہ بعد از تنبیح معلوم شد خصوصیت (بر خود) ندارد بل اسناد بغیر نیز آمدہ چنانچہ حیاتی گیلانی فرماید (د) ای صنوبر پیش سر مایہ عوی بر مخیز بزم در بانی را خدا بر آن قدا را بست بزم (شفیع اثر) برنگی عاری انداز قابلیت مردم دنیا بزم کہ نتوان چون حبابستن</p>	<p>بر خود برداشتن مصدر اصطلاحی۔ بقول وارستہ بر خود قرار دادن و خاص خود دانستن مراد (بر خود برداشتن) کہ گذشت صاحب بحر ہزبان او فرماید کہ انچہ بعد از تنبیح معلوم شد اینہا خصوصیت بر خود ندارد و بل اسناد بغیر نیز آمدہ مؤلف عرض کند کہ صراحت کافی ہماںجا کردہ ایم و (بر خود) و (بر خود) ہر یکی است و این کنایہ باشد (ارو) دیکھو بخود برداشتن۔</p>
<p>دالف، بر خود بستن مصدر اصطلاحی۔ بر ایشان آدمیت را بزم مؤلف عرض کند کہ چہ را نمی گوید کہ (بر کسی بستن چیزی) بمعنی ختم کردن و مخصوص کردن آن چیز بر آن کس است و این بجای خودش آید (ارو) (الف) و دیکھو بخود برداشتن (دب) غرور کرنا۔</p>	<p>بقول وارستہ و بحر مراد (بر خود برداشتن) کہ گذشت۔ بہار گوید کہ بر خود قرار دادن چیز کہ در اصل نبودہ باشد صاحب اسناد نقل نگار (شفیع اثر) بصورت معنی انسان میسر کہ</p>

<p>مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>پرخود چیدین</p>	<p>مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>پرخود چیدین</p>
<p>خان آرزو در چراغ بمعنی تکبر و مغرور بودن و مستطرد بودن باشد - صاحب بحر فرماید که (۱) بمعنی تفاخر و تکبر کردن است - دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده مولف عرض کند که شاره این بر رنج و چیدین کرده ایم - طالب بند استمال باشیم (ارو) (۱) هیچ و تاب کمانا - و بگوید تاب رفتن و بنحو چیدین (۲) اینستا بقول آصفیه - اگر نا - بل کرنا - زور دکمانا - غرور کرنا بھی کہہ سکتے ہیں -</p>	<p>قرار دادن و بر خانی خود مغرور بودن مولف عرض کند که کنایه باشد و بس و مراد معنی اول (رنج و چیدین) است که گذشت - در محسن تاثیر (این لطافت فی سمن دارد نه برگ یا سمن می کند بر خود گرانی ناز بر خود چیده اش می رسد از انقلاب و هر بر خود چیده را می آفتد رخت که گشتی را ز طوفان می رسد بر صاحبان بحر و اندو بهار هم ذکر این کرده اند (ارو) و بگوید بنحو چیدین کے پہلے سنے -</p>	<p>خان آرزو در چراغ بمعنی تکبر و مغرور بودن و مستطرد بودن باشد - صاحب بحر فرماید که (۱) بمعنی تفاخر و تکبر کردن است - دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده مولف عرض کند که شاره این بر رنج و چیدین کرده ایم - طالب بند استمال باشیم (ارو) (۱) هیچ و تاب کمانا - و بگوید تاب رفتن و بنحو چیدین (۲) اینستا بقول آصفیه - اگر نا - بل کرنا - زور دکمانا - غرور کرنا بھی کہہ سکتے ہیں -</p>	<p>انند سوا کہ فرہنگ فرنگ (۱) بمعنی پریشان و مستطرد بودن باشد - صاحب بحر فرماید که (۲) بمعنی تفاخر و تکبر کردن است - دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده مولف عرض کند که شاره این بر رنج و چیدین کرده ایم - طالب بند استمال باشیم (ارو) (۱) هیچ و تاب کمانا - و بگوید تاب رفتن و بنحو چیدین (۲) اینستا بقول آصفیه - اگر نا - بل کرنا - زور دکمانا - غرور کرنا بھی کہہ سکتے ہیں -</p>
<p>مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>پرخود تراشیدن</p>	<p>مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>پرخود تراشیدن</p>
<p>وارسته و بحر بمعنی بنحو قرار دادن و خاص خود دانستن مراد بر خود برداشتن و بنحو تراشیدن که بجایش مذکور گشت - صاحبان اندو بهار هم ذکر این کرده اند مولف عرض کند که ماہدر انجا صراحت معنی کرده ایم (ارو) و بگوید بنحو تراشیدن -</p>	<p>پرخود چیدہ مستکبر و مغرور و برای این از محسن تاثیر سند پیش کرده که بر رنج و چیدین گذشت مولف عرض کند که حیف است که محققین بالا</p>	<p>وارسته و بحر بمعنی بنحو قرار دادن و خاص خود دانستن مراد بر خود برداشتن و بنحو تراشیدن که بجایش مذکور گشت - صاحبان اندو بهار هم ذکر این کرده اند مولف عرض کند که ماہدر انجا صراحت معنی کرده ایم (ارو) و بگوید بنحو تراشیدن -</p>	<p>وارسته و بحر بمعنی بنحو قرار دادن و خاص خود دانستن مراد بر خود برداشتن و بنحو تراشیدن که بجایش مذکور گشت - صاحبان اندو بهار هم ذکر این کرده اند مولف عرض کند که ماہدر انجا صراحت معنی کرده ایم (ارو) و بگوید بنحو تراشیدن -</p>

<p>این را اسم دارد و استند و خیال نکرده است در غیب - بهار گوید که سحر فوق الطاقه کردن در تحمل امر کرده و تحمل تا طام کردن و بر رو نیاوردن گویند - خیل بر خود زدم که این کار کردم</p>	<p>مصدر اصطلاحی - بقول و فرماید که این از اهل زبان تحقیق پیوسته صاحبان بحر و اندک هم ذکر این کرده اند مولف عرض کند که جبر بر خود کرده است و بس رسیده اشرف - بر سر طلف آمد آخو سینه کو با هم چوید خیلگی بر خود زدم تا مهر باش ساختم نزد خلص کاشی - اگر کشد خنجر بقشام غیر مشب باک نیست نزد آنکه بر خود می زند باسن چو پندیا را (ارو) طاقت سے بڑھکر کام کرنا غیر مرغوب کام کی برداشت کرنا - اپنے پر جبر کرنا - پر خود سپردن مصدر اصطلاحی - بقول و ارسته مرادف بخود سپردن که بجایش مذکور شد و فرماید که آنچه بعد از تنج معلوم شد نصیب</p>
<p>پرخود دادن و ارسته مرادف بر خود و ارشدین و تراشدین که گذشت و فرماید که خصصیت بر خود ندارد بل اسناد غیر نیز آمده صاحب بحر و زبان او دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این نکرده و مولف عرض کند که مرادف (بخود دادن) است و بس (ارو) و یکجو بخود دادن -</p>	<p>پرخود است ساختن لباس مصدر اصطلاحی - کنایه باشد از پوشیدن لباس (صا) چه بر خود است چون فانوس می سازد لباسی را که هر دم شمع و گیر سر بر آرد از گریبان (ارو) لباس پہنا - بر خود زدن مصدر اصطلاحی - بقول</p>

(۱۷۵۶)

بر خود ندارد بل اسناد بغیر نیز آمده مؤلف

عرض کند که موافق قیاس است و صراحت

کامل معنی همد را نجا کرده ایم (ارو) و دیگر خود

پرخود سوار شدن | مصدر اصطلاحی -

بقول اند بخواه غیاث بکافات عمل خود

گر فتنه آمدن و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر

این نکرد و هم او سندی پیش نکرد و غنی مباد که

صاحبان تحقیق همین معنی را بر روبرو خود سوار

شدن (ذکر کرده اند و خود صاحب غیاث

هم بر خود سوار شدن را نیاورد بلکه بر خر خود

سوار شدن را بعضی مذکور ذکر کرده معلوم می شود

که تسامع صاحب اند است که تحریرا گذشت

و بجایش خود را گذاشت بجای آنکه خود را

می کرد و خر خود را بسواری میگرفت (ارو)

و دیگر خود سوار شدن -

بر خود شکستن | مصدر اصطلاحی - بقول

خان آرزو در چراغ بمعنی نازیدن و مغرور

بودن (محسن تاثیر) زلفش از در و بخود

مار صفت می پیچد و بسکه بر خود شکند شوخی

کلهش و دارسته فرماید که بمعنی تحمل ناملائم

کردن و بر رویا و ردن باشد و نیز فرماید که

اینکه عزیزان معنی آن نازیدن و مغرور بودن

نوشته اند و شعر محسن تاثیر به بند آورده بقیاس

راه رفته اند و معنی تبت مذکور نفهیده بهار

گوید که مراد بر خود زدن باشد که گذشت

گویند خیلی بر خود شکستم که فلان کار کردم یعنی

کاریکه مناسب خوردن نبود کردم و فرماید که

این از اهل زبان ب تحقیق پیوسته صاحب اند

نقل نگارش و صاحب بحر هم زبان دارسته

مؤلف عرض کند که بمعنی منسوب بخود کردن

است دیگر هیچ (ارو) اپنے ساتھ منسوب

کرنا - اپنے نسبت خیال کرنا جیسے اسکی شو

کو کیون اپنے ساتھ منسوب کرتے ہو اور اپنے

نسبت خیال کرتے ہو - اور کیون یہ سمجھتے ہو کہ

وہ تہمین کو ناراض کرنے کے لئے ایسا کرتا ہے؟

بحر وانند ہم ذکر این کرده اند (ارو)

بر خود قنادن | مصدر اصطلاحی - بقول

گانڈ مرانا - بقول آصفیہ اعظم کرنا -

بحر بر خود قرار دادن و خاص خود دانستن مرا

بر خود گذاشتن | مصدر اصطلاحی - بقول ارشد بخود

بر خود برداشتن و بستن کہ بجایش گذاشت

قرار دادن و خاص خود دانستن مراد

و سندی پیش نہاختہ گیر کسی از محققین مصادر

بر خود برداشتن و بخود گذاشتن کہ بجایش

ذکر این نکرد مولف عرض کند کہ مراد

مذکور شد و نیز فرماید کہ انجہ بعد از متبع معلوم

(بخود قنادن) است کہ بجایش گذاشت و

شد اینہا خصوصیت بر خود ندارد بل اسناد

صراحت معنی ہمد را بجا کردہ ایم (ارو) دیکھو

بغیر نیز آمدہ مولف عرض کند کہ صراحت

بخود قنادن -

معنی بر (بخود گذاشتن) کردہ ایم (ارو)

بر خود کشیدن | مصدر اصطلاحی - بقول

دیکھو بخود گذاشتن -

وارستہ سوار کردن مفعول فاعل را بر خود

بر خود گرفتار | مصدر اصطلاحی - بقول

(محسن دباغی - نشر) اگر نامردی کہ از عمل

ضمیمہ برہان و بحر معنی بر خود لازم کردن و

شنیع اعلام تائب شدہ باشد از تکلیف بر

بر ذمہ خود گرفتار و بقول وارستہ بہنی بخود

خود کشیدن استعفا نماید نشاید بکینہ کون کر

قرار دادن و خاص خود دانستن مراد

بعد اوت اول بستن یک و فرماید کہ در بہار د

بخود گرفتار کہ بجایش مذکور شد و سندش

ہم باین معنی آوردہ بہار گوید کہ بمعنی سوا

از تسائی ہمد را بجا گذاشت و فرماید کہ انجہ بعد

کردن مایون فاعل را بر خود باشد صاحبان

از متبع معلوم شد خصوصیت بر خود ندارد بل

<p>موکلف عرض کند که خوف کردن و ترسیدن است که بحالت خوف لرزه در جسم پیدا شود (ارو) کانپنا - بقول آصفیه - لرزه خوف که بر (بخود گرفت) گذشت - صاحبان اند و هفت هم ذکر این فرموده - صاحبان شمس و مویذ ذکر صیغه مشکلم ماضی مطلق این کرده اند و مصدر را گذاشته موکلف عرض کند که ماصراحت معنی بر (بخود گرفت) کردیم (ارو) و بگوید بخود گرفت -</p>	<p>استاد بغیر نیز آمده بهار گوید که کنایه باشد از پذیرفتن و قبول کردن و در خود جایی دادن و او هم پسندش همان بیت مولانا مسانی آورده که بر (بخود گرفت) گذشت - صاحبان اند و هفت هم ذکر این فرموده - صاحبان شمس و مویذ ذکر صیغه مشکلم ماضی مطلق این کرده اند و مصدر را گذاشته موکلف عرض کند که ماصراحت معنی بر (بخود گرفت) کردیم (ارو) و بگوید بخود گرفت -</p>
<p>بر خود نالیدن مصدر اصطلاحی - معنی تا تشنگی کردن بر حالت خود باشد (ظهوری) (ه) نمک بنهاد شور خنده بر خوان جگر خواران که چرا بر خود بنام راحت آزار پیدا شد (وله) بر خود از ذوق بنالیم چرا از شادی که پر و بالی بفتانیم بیالا برویم (ارو) اپنی حالت پر افسوس کرنا - اپنی حالت پر رونا -</p>	<p>بر خود لرزیدن مصدر اصطلاحی - بقول بحر معنی مضطرب شدن باشد (ظهوری) (ه) در بلای سهموم دشت فراق که چند بر خود چو شعله لرزیدن (صائب) ز فیض راستی از محبت بر خود مئی لرزم که بکوه قاف دارم پشت از سنگ تمام خود (وله) (ه) کند مشوق را پی پرست و پایی تابی عاشق که بلرزد شمع بر خود چون زجا پروانه بر خیزد (ارو)</p>
<p>بر خود نشستن مصدر اصطلاحی - بقول اندک بحواله غیاث بکافات عمل خود که غار آمد</p>	<p></p>

<p>مرادف (بر خود سوار شدن) که گذشت و مستند و یکجو بخود نوشتن -</p>	<p>پیش نکرده مخفی مباد که صاحب غیاث الدین</p>
<p>بر خود نهادن مصدر اصطلاحی - بقول</p>	<p>در بر خود نوشتن را آورده نه (بر خود نوشتن)</p>
<p>دارسته مرادف (بر خود نهادن) که بجای</p>	<p>و نهی توان گفت که غلطی کاتب باشد زیرا که</p>
<p>مذکور شد و فرماید که آنچه بعد از تتبع معلوم شد</p>	<p>صاحب انند پابنده ردیف است و این را</p>
<p>خصوصیت بر خود ندارد بل اسناد بغیر نیز آید</p>	<p>بعد (بر خود کشیدن) آورده و محققین مصداق</p>
<p>صاحب بحر هم زبان او موقوف عرض کند</p>	<p>هم ذکر این کرده اند موقوف عرض کند</p>
<p>که حقیقت این چهار بخاند کور که بخود و بر خود هر</p>	<p>که این از قبیل (بر خود سوار شدن) است</p>
<p>یکی است (ارو) و یکجو بخود نهادن -</p>	<p>که گذشت و ما حقیقت تحقیق و تسامح صاحب</p>
<p>بقول سروری بخواند نسخه حسین علی</p>	<p>انند ها بخایان کرده ایم و این در غلطی مراد</p>
<p>و شمس فخری و لسان الشعرا بر وزن نفقور</p>	<p>آنست و بس (ارو) و یکجو (بر خود سوار شدن)</p>
<p>را، بمعنی بهره بر باشد یعنی شریک و انباز</p>	<p>بر خود نوشتن مصدر اصطلاحی - بقول</p>
<p>و فرماید که در شعر فنامه بر وزن انبر آمده و (۲)</p>	<p>دارسته بخود قرار دادن و خاص خود نوشتن</p>
<p>بو وزن انبر بمعنی بر خورنده و (۳) امر به (۲)</p>	<p>مرادف (بخود نوشتن) که گذشت و فرماید که</p>
<p>خوردن) صاحب برهان فرماید که با او</p>	<p>خصوصیت بر خود ندارد بل اسناد بغیر نیز آمده</p>
<p>معدوله بر وزن مصدر بمعنی بهره بر باشد که</p>	<p>صاحب بحر هم ذکر این کرده موقوف عرض</p>
<p>شریک و انباز است و محقق بر خور دار</p>	<p>کند که ما حقیقت معنی این ها بخایان نوشته ایم (ارو)</p>
<p>هم و بر وزن منفور هم آمده صاحب رشیدی</p>	

فرماید که بفتح با و ضم غا یعنی صاحب برخ و عام فی الخاص باشد - (شمس فخری ^{اول})	حقیقه که شریک و انباز باشد و این مرگب است
چون رنجور و گنجور صاحب ناصری می نویسد که از شهبان جهان نیست کسی بر خور بار فخری	که بمعنی اول در اصل (برخ بر) است - ^{منا} (۱)
موسیّد گوید که با و او معده و له یعنی بر خور دار	شود و جو اندر شود و خداوند برخ - و قیل در
اصل (برخ در) بوده - ای خداوند بهره و	فرماید که در سان الشعرا بر وزن (مرو) مندرج
است و در ادوات مذکور است ای حفظ	از مرادات گیر و معنی ترکیبی بر رنجور - صاحب
شمس نسبت معنی اول گوید که آنکه محفوظ از	سر ادوات منقطع بدرجات خود باشد - بهار گوید
که بر وزن رنجور در اصل بمعنی صاحب	حقیقه و نصیب است زیرا که مرگب است از
برخ بمعنی حقیقه و نصیب و هر که کلمه نسبت	است از عالم مزدور و گنجور و بهجازه معنی شریک
و انباز استمال یافته و این از عالم اطلاق	

<p>منفی معنی نسبت است پس اگر بنای قافیه فرخی بر فتح است چنانکه اختر و گوهر پس قول صاحب برهان صحیح است لیکن معنی بیت متبعا دارد و اگر بنای قافیه آن بر ضم است مثل و ستور و کا فور - پس قول رشیدی درست باشد و معنی شعر هم بی تکلف می شود صاحبان</p>	<p>معنی اول و دوم یکی است (ار و و) (۱) بهر بهره ور - بهره یاب - بقول آصفیه صاحب نصیب - خوش قسمت - اقبالند - (۲) بر خوردار - بقول آصفیه - اقبالند - بخوار زندگانی کا پهل اٹھانے والا (۳) بار آورده کامیاب ہو -</p>
<p>جایع و جهانگیری دانند و هفت هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که اصل معنی اول با لفظ برخ بفتح واو بود و در محاوره حرکت واو باقی نماند و ما قبلاش مضموم شد چنانکه (گنج ور) را گنجور خوانند و بمعنی (ور) اسم فاعل ترکیبی با لفظ بر بمعنی بار و مثر و هیچ ضرورت ندارد که بقول ناصری آن را بمبدل (برخ بر) گیریم اگر چه موصوفه به واو بدل شود چنانکه آب و آو و حاجت نیاشد که این را مخفف (بر خوردار) دانیم چنانکه صاحب برهان خیال کرده و بخيال ما</p>	<p>اصطلاح - (ب) بقول (ب) بر خوروار بهار رنگب از (الف) که بمعنی بر خوردن است و آنرا که کلمه نسبت باشد از عالم خریدار و فروختار و سوا که قوسی گوید که معنی این بر و خور و پدار صاحب بحر نسبت (ب) فرماید که بمعنی (ا) کامیاب و متمتع و (۲) فرزند نیک بخت - خان آرد و در سراج نسبت معنی اول گوید که بهره ور و معظوظ و در بحث بر و آرا صراحت ماخذ - همان کند که بقول بهار نذکور شد مؤلف عرض کند که (الف) بمعنی کامیابی حاصل بالمصدر در خوردن است</p>

<p>کہ بمعنی کامیاب شدن می آید و کلمہ آرمختفت آور امر حاضر آوردن پس بمعنی لفظی کامیابی آرندہ۔ اسم فاعل ترکیبی است و همین است حقیقت معنی اول و معنی دوم مجاز آن دانوری ۵) جاہست از حرز و حفظ مستغنی بوجانت از عمر و مال برخوردار ہو (ظہوری ۵) نخل در از زمین سینہ محکم کردہ باد بک شکر راحت برودہ دل از نالہ برخوردار ہو (ار و و) دالف، گامیابی</p>	<p>اگر سند استعمال این بدست آید توانیم عرض کرد کہ محقق (بر خوردار) است بحدف وال مہلہ چنانکہ زودتر و زودتر و حقیقت معنی (بر خوردار) بجایش گذشت و معنی اصطلاحی این کامیاب باد کہ دعای بزرگان است برای خردان عموماً و خصوصیت با فرزند دارد (ار و و) بر خوردار ہو۔ کامیاب ہو۔</p>
<p>(۲۶۹۱) بر خوردار بودن مصدر اصطلاحی۔ معنی کامیاب بودن و شدن است متعلق بمعنی اول (بر خوردار) (ظہوری ۵) باد بر خوردار دل از راحت آزار عشق ہو صد حیات عشق کو از بہر صرف کار عشق ہو (انوری ۵) یارب از حکمت چہ بر خوردار ہو جانمن ہو کہ بنود سی شمر اندر جو الم بر سیری ہو ر (ار و و) بر خوردار ہو نہ۔ کامیاب ہو نہ۔</p>	<p>بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ بہرہ مندی مقصد وری۔ فتحیابی۔ فیروز مندی۔ (ب) بر خوردار۔ بقولہ (۱) فیروز مند۔ (۲) اقبال مند بیٹا۔ فرزند۔ قرۃ العین۔ نور چشم مؤلف عرض کرتا ہے کہ کن مین ناخلف بیٹے کو (بر خوردار) صرف طنزاً کہتے ہیں اور لفظ بر خوردار سے نیک روش فرزند مراد ہے۔</p>
<p>(۲۶۹۲) بر خوردار نشستن مصدر اصطلاحی۔ بودن و کامیاب نشستن متعلق بمعنی اول</p>	<p>بر خوردار پا مقولہ دعائیہ۔ بقول انند بمعنی ہمیشہ بر خوردار باد مؤلف عرض کنند</p>

بر خوردار) کہ گذشت (ظہوری) بر
 شغل جنون تو بر نکردی بویاغ داغ بر خوردار
 بنشین کر (ارو) بر خوردار ہونا۔ کامیاب
 ہونا۔ کامیاب بیٹھنا۔
 بر خور داری | اطلاق بمعنی (۱) کامیابی (ظہوری)
 شغل اسید ہل پیشہ دواند کر تو بر خوردار نیست
 (انوری) نعمت جاہ تو عالم را ہیتا نیتے است
 حظ بر خور داری عالم از و مو فور باد کر و (۲) بمعنی
 سعادتمندی فرزند جزین نیست کہ یای صدی
 در ہر دو معنی مرگب است در آخر بر خوردار کہ
 بسا پیش گذشت۔ صاحبان بحر و غیاث گویند
 کہ بر (بر خور داری) و (نور چشمی) یای تانیث
 برای دختر آوردن محض خطاست چہ کہ در
 فارسی یا برای تانیث نیست مگر در ہندی
 و اگر گویند برای متکلم است خصوصیت دختر
 نمی ماند بہر صورت این القاب بر اسے دختر خانی
 اگر کہ است نیست موقوف گوید کہ چہ انہی گویند
 کہ این فارسی کاہستان ہند است نہ زبان
 عجم و ہر چہ استعمال فارسیان است بالاند کو شند
 (ارو) (۱) کامیابی۔ موقوف۔ (۲) بر خور داری
 فرزند کی سعادت مندی جیسے یہ ان کی بر خور داری
 ہے جو اپنے باپ کی خدمت کرتے ہیں، صاحب
 آصفیہ نے (بر خور داری) پر فرمایا ہے کثیر ولاد
 جیسے نیستی بین بر خور داری، یہ معنی ہمارے
 موضوع سے خارج ہیں۔
 بر خور واریا | مقولہ دعائیہ۔ بقول ہفت
 بہ شتاہ شمتانی بalf کشیدہ یعنی بر خوردار
 باشی و فرماید کہ اگر الف ندا گویند بمعنی ای
 بر خوردار موقوف عرض کند کہ این است
 نقد معلومات و متاع تحقیق محقق بانام و نشان
 کہ معنی اول الذکر برای (بر خوردار) باشد
 کہ بہ موحدہ بalf کشیدہ گذشت مخفف (بر خوردار)
 باد) و اگر الف آخر را برای ندا گیریم معنی
 لفظی آن (ای بر خوردار من) کہ شمتانی را

(۱۶۹۷)

<p>بر خورون صاحب بحر گوید کہ باوا و معدو ہر گاہ صلہ آزارند معنی آن حظ از امید و نسبت با برگر فتن و بہرہ بردن و بر جہت خود ظفر بافتن و بر خوردار شدن و پے نیاز شدن و بیوہ خوردن و ہر گاہ با صلہ آزارند معنی آن دو چار شدن و پیوستن و رسیدن</p>	<p>برای شکم گیریم و همین است موافق قیاس نمی دانیم کہ محقق بالا بطور خلاف قیاس می نویسد - معاصرین عجم ازان سکت و سند استعمال بنظر نیامد (ار و و) (۱) و کچھو بر خوردار با (۲) اسے میرے پر خوردار -</p>
<p>باشد - سالم التھریر - مضارع این بر خورد صاحب ضمیمہ برہان ذکر ہمہ معانی بالا بلا تین صلہ می کنند خان آرزو در پیراں بر ملاقات کردن و دو چار شدن تانخ و در و بر و خورد را ہم بدین معنی آورده و از کلام شفا فی استناد کردہ (۳) جدا از خود ششم آنقدر تنہا بیا تو</p>	<p>بر خور و با مقولہ دعائیہ - بقول ضمیمہ برہان یعنی ہمیشہ بر خوردار باشد و بر خوردار باشی صاحب مؤیدیم ذکر این کہ و مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ مخفف (بر خورد و باد) است کہ کلمہ در خورد بمعنی کاسیابی بجای خودش گذشت و دال پہلہ آخرہ حذف شد (ار و و) و کچھو بر خوردار با -</p>
<p>کہ با خورد و بر و بر خورد و نشنا ختم خود را تو صاحب موار و گوید کہ بمعنی کامیاب شدن و بہرہ گیر رسیدن است و بس مؤلف عرض کند کہ بر درینجا بمعنی آبر است و خوردن بمعنی حقیقتش پس (۱) بمعنی حقیقی است یعنی ما</p>	<p>بر خورد و باد مقولہ دعائیہ - بقول شمس بمعنی ہمیشہ بر خوردار باد مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ بمعنی حقیقی است زیرا کہ (بر خورد و) بمعنی کامیابی بجایش گذشت (ار و و) کامیاب ہو -</p>

<p>کردن و خوردن (۲) مجاز گشتی کامیاب شدن و (۳) بهی دو چار شدن - مخفی با که دینی سوم لفظ بر تسمی آغوش است معنی اصطلاحی (بر خوردن) در آغوش آمدن باشد و بهماز ملاقات کردن هم (۴) بهی حال شدن مجاز این است که در محقات می آید (سندی خ) هرگز از شاخ بید بر نخوری (ظهوری ۵) عمر بگذشت نشد پاک ز خون چشم تری و نخل امید نشانیم و نخوردیم (جانی ۶) خوشا وقتی و خرم روز گاری که یاری بر خورد از وصل یاری و سند می دوم بر (بر خوردن) با کسی و کسی در محقات می</p>	<p>از عمر) و (بر خوردن از نعمت) و امثال آن (ظهوری ۷) چون نماید بر تو مرهم زخمی او نیستی و بر نخورد از درد و غم هر کس جز او نخوار داشت و صاحب ۸) بر خوری از عمر کرد نظاره روی ویت و عمر یک سیر از شتاب بر آید (وله ۹) بوسه قیمت ازان لب با مصد جان کرده و بر خوری از نعمت خوبی که از آن کرده و (دار و) کامیاب هونا - صاحب صفیه ن (پهل پانا) بر فریایا ہے - نتیجه پانا - منفعت حاصل کرنا (آتش ۱۰) پهل پانگانه عشق سے ابروی یار کے و اے دل ہے ایسی تیغ سے چشم کرم غلط کو</p>
<p>مصادر اصطلاحی -</p>	<p>آید (دار و) (۱) پهل کھانا - پهل پانا (۲)</p>
<p>بقول بهار (الف) رب (ب) بر خوردن یکسی</p>	<p>کامیاب هونا - پهل پانا - (۳) ملاقی هونا -</p>
<p>ملاقات کردن و دو چار شدن و پیوستن و</p>	<p>مصدر اصطلاحی -</p>
<p>به وی و در کرم بر خوردن) مبالغه است و فریاد که شفا فی (رو بر و خوردن) بسته و این غریب</p>	<p>بقول بهار کنایه از منتفع و کامیاب شدن از چیزی چنانکه (بر خوردن از درد و غم) و (بر</p>

است (ه) جدا از خود شستم آنقدر تنها بیدارم بافتان بر نخورد و بچشمه های خون بزرگان سهر
 که با خور و بر و بر خوردم و نشناختم خور و بر و بر
 (ه) از تو تا دوریم از ما دور می گرد و حیات با
 با تو چون بر می خوریم از زندگی بر می خوریم با
 (مسن ه) بر خور و امرو ز گرم با من با این
 فیض ز نشسته پیش بود و موقت عرض کند
 که (دب) مراد (الف) است (صاحب ه)
 جان تازه می شود ز لب روح پرورت و هر کس
 که بر خورده تو از عمر بر خور و (وله ه) هر کس
 و عاکنه با جابت قرین شود و در هر کجا بیکد
 احباب بر خورند و (وله ه) اگر بهو خنگان
 گرم بر خوری چه شود و که شعله نیز به تعظیم خار
 بر خیزد و مخفی بهاد که اگر (دب) را بحالت
 اضافت (دچیزی) خوانیم بهی پیوستن و نتیجه آن
 کامیاب شدن است چنانکه ملاقات دل به
 در و لب به فتان و غزل ظهوری (ه) سر
 بفکر ترک سامان بر خور و (دب) در و لب
 (۱) یعنی حاصل شدن چیزی و ملاقی شدن
 کسی چنانکه (بر خور دن آرام) (ظهوری ه)
 در صف کامل تان از بسکه خواندم و در عشق
 بهر شوق بیخودی آرام جانی بر خور و (دب) در خور
 آستان (وله ه) خوش ظهوری غافل خواب
 پسین نزدیک شد و هر کجا خواهی نهادن آستان
 بر خور و (دب) در خور دن نو جوانی (وله ه) از

بر خور دن چیزی و کسی

مصدر صطلحی

(۱)

پیران شیدیم و نو جوانی بر بخورد و در وقت از بارفتن و ستر
 دهانی بر بخورد و در بخوردن ابر و کمان (دولت) سینه
 پرو و ریم چندمی بر اسید ناوکی پناه از این می عیبت ابرو
 بر بخورد و در (۲) یعنی پیدا شدن که قویست یعنی اول
 است چنانکه در بخوردن گلستان (دولت) آزارهای یا
 میدادم به بلبل ای درشت و خارها و درل شکست و گلستانی
 بر بخورد و در (۳) کامیاب شدن چنانکه در بخوردن
 نسیان (دولت) خاتم خود را برم از یاد خود و بختی
 کرد و نسیان بر بخورد و در (۴) حاصل هونا - ملاقی
 هونا - (۲) پیدا هونا - ظاهر هونا (۳) کامیاب هونا -
 بر خورده | بقول اندک و آنکه فرسنگ نگ بفتح و ضم
 وزای هوز و زار نیت فارسی است یعنی آوردن گلین
 بزرگ که شبانان بکار برند و کسی از محققین فارسی زبان
 ذکر این نکرد و موقوف عرض کند که بر معنی بلند است
 خود بمقتل خود که کلاه آهنین سر باشد - وال هبله بل
 شد به زای هوز چنانکه سترخ مرد و سترخ مرز پس معنی
 لفظی این خود بلند و کنایه از طرف بزرگ گلین که شبانان

انرا که کار گیرند - هم جامه فارسی زبان است (اردو) معنی کا
 برتن جنین چرخها و بکر و نکو پانی پلاکین - مذکر -
 اصطلاح - بقول اندک و آنکه فرسنگ فرنگ
 بفتح بمعنی خوب و درست و بسیار نیکو موقوف عرض کند
 اگر استمال این بدست آید متواتریم قیاس کرد که معنی بالا خوش
 و زاندا خوش و کنایه از خوشتر باشد معاصرین عجم بر زبان
 و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و مجرد بیان
 محقق هندی را در تسلیم کردن خوش نمی آید (اردو) بفتح
 اصطلاح - بقول ضمیمه برهان با و او
 معنوله بر وزن کم این معنی کج و نادر است و فرمایند
 بعضی از ثنائی هم باین معنی آمده صاحب مولف
 بدیل لغات فارسی بجا آنکه زفا نگویا گوید که بدون کلمه بجم
 بدین معنی آمده صاحب اندک و آنکه فرسنگ نگ بمعنی
 کج و ناهموار گفته موقوف عرض کند که فاعل بر وزن
 سهیل و بر وزن فاعل بمعنی زمار است (وردیوان
 دست و پای نادر است) می آید پس درین جای
 قدر کافی است که بزیادت کلمه بر در اولش

<p>مزیه علیه است (ارو) که بقول آصفیه راست کانیقص - تیرها - بر خویش بالیدن</p>	<p>مصدر اصطلاحی - (۳) از بار چیزی یا برضی بالیدن و متورم شدن هم (صائب ۵) سبک مغزیکه از اسباب جهان بر خویش می بالد که چو حتما کز بارگران بر خویش می بالد (ارو)</p>
<p>بقول بحر مراد (بر خود بالیدن) یعنی (۱) فربه شدن و (۲) بنایت شاد گشتن که گذشت آنند هر بانش مؤلف عرض کند که کنایه است و بس (ظهوری ۵) بهرت دل ز بس بر خویش بالید که آن تنگی برایت فکر جا کرد و (وله ۵) به سیرانی شعله بر خویش بالید که گویا کزین تفته داری بر آید که حقیقت این است که (بر خویش بالیدن) هم مراد است ولیکن چیزی که در اینجا لائق بیان است همین قدر است که (بر خود یا بر خویش یا بر خویشتن بالیدن) جان یا دل یا کسی (معنی خاص دارد و یعنی شادمان شدن و اگر این هر سه را مضاعف کنیم بسوی در دو امثال آن معنی کثرت پیدا شود و شدت آن چنانکه (وله ۵) چنین</p>	<p>۲ و ۱ دیکهو بر خود بالیدن (۳) پهلوان متورم هونا - بر خویش بر داشتن مصدر اصطلاحی</p>
<p>بقول بحر مراد (بر خود بر داشتن) است که بجایش گذشت مؤلف عرض کند که بجای (بر خویش) (بر خویشتن) هم می آید و صراحت معنی مصدر اینجا گذشت (ارو) دیکهو بر خود بر داشتن - بر خویش بستن مصدر اصطلاحی - بقول</p>	<p>بحر و بهار مراد (بر خود بستن) که بجایش گذشت (ساک یزدی ۵) آسیا پای ناک</p>

می پیچد کو دارد (و) دیکھو بخود پیچیدن -

بر خویش تراشیدن | مصدر اصطلاحی -

بقول بحر مرادف بر خود تراشیدن موقوف

عرض کند که بجای خویش - خویشش هم توان

گفت صراحت معنی همدرا بخاک کرده ایم (اردو)

دیکھو بر خود تراشیدن -

بر خویش بخشاشیدن | مصدر اصطلاحی -

بمعنی بخشایش خواستن بر خود و خود را بخشاشیدن

چنانکه از کلام (ظهوری ۵) بعشق که چه نداری

ز من رحیم تری کو هزار چشم که بر خویشش به

بخشاشیم (اردو) اپنے آپ کو بخشاشانا -

بر خویشش برداشتن | مصدر اصطلاحی -

بقول بحر مرادف بر خود برداشتن که گذشت

موقوف عرض کند که اینهم کنایه باشد و صراحت

معنی همدرا بخاک کرده ایم (اردو) دیکھو بخود برداشتن

بر خویشش بستن | مصدر اصطلاحی - بقول

بحر مرادف (بر خود بستن) که گذشت موقوف

بر دانه من آفت اند کو تا ولی بر خویش می

بندم غبارم کرده اند کو (کلم ۵) که بهنجو

تیر هوای بخویش رفت هست کو که فی ترقی

او مایه تنزل شد کو موقوف عرض کند که

صراحت معنی همدرا بخاک گذشت (اردو)

دیکھو بر خود بستن -

بر خویش پیچیدن | مصدر اصطلاحی -

مرادف (بخود پیچیدن) است که بجایش

گذشت (ظهوری ۵) به بین در ناتوانیها

من ای در و طغیانی کو ظهوری تا کی بر خویش

اند در و واپسید کو (وله ۵) من از ول

ابد بر خویش از بهران چرا پیچم کو برو پیچیده

ام خود را خجالت اینکه واپسید کو (صائب ۵)

بمن هم چون خضر دادند عمر جاودان اما کو گره

شد رشته عمرم ز بس بر خویش پیچیدم کو (وله

۵) ز بار در دمن کوه گران بر خویش می

پیچید کو زمین از سایه ام چون آسمان بر خویش

<p>عرض کند که صراحت معنی هدر اینجا گذشت و اینم کنایه باشد (ارو) و بگوید بر خود بستن -</p>	<p>(اصطلاحی) بمعنی ظاهراً شدن صبح است (انور) (ه) هم ازین بود زانکه اول روز یا صبح بر خیزن</p>
<p>بر خویشین تراشیدن (مصدر اصطلاحی) بقول بحر مراد (بر خود و بر خویش تراشیدن) که گذشت مؤلف عرض کند که صراحت معنی (بر خود تراشیدن) کرده ایم (ارو) و بگوید بخود تراشیدن -</p>	<p>قیام در پید یا مخفی میاد که از (قبا در پیدن) جسم اندرون قبا ظاهری شود از همین تعبیر این معنی اصطلاحی ازین مصدر پدید آید پس مجرد در بر خویشین قبا در پیدن کس خود را ظاهراً گردن است و بس (ارو) صبح کا</p>
<p>بر خویشین دادن (مصدر اصطلاحی) بقول بحر مراد (بر خود دادن) است - مؤلف عرض کند که ما صراحت معنی بر (بخود دادن) کرده ایم که گذشت (ارو) و بگوید بخود دادن -</p>	<p>ظاهراً هونا - بر خویشین گذاشتن (مصدر اصطلاحی) بقول بحر مراد (بخود گذاشتن) مؤلف عرض کند که صراحت معنی هدر اینجا کرده ایم (ارو) و بگوید بخود گذاشتن -</p>
<p>بر خویشین فتادن (مصدر اصطلاحی) بقول بحر مراد (بر خود فتادن) مؤلف عرض کند که صراحت معنی (بر خود فتادن) گذشت (ارو) و بگوید بخود فتادن -</p>	<p>بر خویشین نوشتن (مصدر اصطلاحی) بقول بحر مراد (بخود نوشتن) که گذشت مؤلف عرض کند که صراحت معنی هدر اینجا مذکور (ارو) و بگوید بخود نوشتن -</p>
<p>بر خویشین قبا در پیدن صبح (مصدر) مصدر</p>	<p>بر خویشین نهادن (مصدر اصطلاحی) بقول</p>

(۲۰۵)

بحر مراد (بخود نهادن) که گذشت (ملاحضی) عرض کند که صراحت معنی این برد بخود چیدن

(۵) اگر باشد ز بخور آن راه تو نهم بر خوشین گذشت (ارو) و بکجو بخود چیدن -

آزار آن راه تو مولف عرض کند که حقیقت **بر خوشین خندیدن** مصدر اصطلاحی -

معنی همدرا بخاند کردن (ارو) و بکجو بخود نهادن - استهزا بر خود کردن و تحقیر و خود گرد

(ظهوری ۵) ز خنده سیرنگ ویده اگر ای گل **بر خوشین چسبیدن** مصدر اصطلاحی - ناق

به بلبش رو و بر خوشین خوش بخند آید (ارو) حرکت شدن از تنگی مقام (ظهوری ۵) بر خوش

و بس تنگی جا چرخ پیچید بر وصل تو ز بس غم اینو آپ پر پنهنا - صاحب آصفیه نے ہنسنا پر

ز دل تنگ بر آورد ز (ارو) پنهان تنگی فرمایا ہے - تحقیر کرنا - ہنسی اڑانا - ہنسر کرنا -

بر خوشین دادن مصدر اصطلاحی - قبول مقام کی وجہ سے ناقابل حرکت ہو جانا -

بر خوشین چیدن مصدر اصطلاحی - قبول بحر مراد (بر خود چیدن) است که بجا

خودش گذشت (میخا) تو ای گل پیش او کنده که صراحت معنی برد بخود دادن (کرده ایم

(ارو) و بکجو بخود دادن - **بر خوشین زدن** مصدر اصطلاحی - این

و نگی نداردی کو نباید این قدر بر خوشین چیدن مصدری است عام بمعنی (۱) مراد (بر خود

(بیدل ۵) این استقامتی که تو بر خوشین چیدن زدن، (۲) اختیار کردن و (۳) خاموش شدن

چون اشک بر سمرقہ پا در رکاب گیر (صاحب از قبیل دتن زدن) (ظهوری ۵) بی وقوفیا

(۵) چون غنچه این بساط که بر خوشین چید که (ظهوری ۵) بی وقوفیا

تامی کشی نفس همه را باد برده است تو مولف (ظهوری ۵) صرفه جان کرده تو میشوی ناگه به بخت

(۲۰۵)

(۲۰۵)

تشم بر خویش زن و آینه نه خاک بخت فقر را
بر سر نه میزنی خود را بر آریاب کرم بر خویش زن
و حق آنست که استمال این باضافت بسوی چیز
خصوصیتی در محاوره پیدا کند که در لطافت می آید
(ارو) (۱) و بگو بر خود زن (۲) اختیار
کرند (۳) خاموش هونا - خاموش رهنا - ساکت
هونا
بر خویش زن ارم | مصدر اصطلاحی -

(۲۰۰۱)

کنایه از اختیار کردن باغ و بهار و دلشاد شدن
و تازه ولی اختیار کردن متعلق بمعنی دوم (بر
خویش زن) (ظهوری ۵) صد چین پز مردگی
در غنچه دل چیده از بهارستان نو برگی ارم
بر خویش زن و (ارو) تازگی اختیار کرنا
دلشاد هونا -

بر خویش زن از عدم | مصدر اصطلاحی -
عدم اختیار کردن و عدم شدن متعلق است
بمعنی دوم (بر خویش زن) که گذشت و ظهوری
(۵) از چه برگردن نهی بار خراج زندگی و

(۲۰۰۲)

با وجودت باج خواهد از عدم بر خویش زن و
مقصود شاعر اینست که بار خراج زندگی را
بر گردن خود بیند - او یعنی باج گیر از وجود تو
باج می خواهد پس تو عدم اختیار کن و عدم
شود - مخفی مباد که درین جا کلمه از زائد است
و معنی ندارد (ارو) عدم اختیار کرنا -
معدم هونا -

(۲۰۰۳)

بر خویش زن اکسیر | (مصدر اصطلاحی) -
کشته کردن خود را یعنی مانند اکسیر کردن خویش را
و جا دارد که اکسیر غم بر خود زن برای آنکه
همه تن غم شوی همچون زغالص که چون اکسیر
پرس زنند زغالص می کند آنرا (ظهوری ۵)
سکه داغش بنام سینه صافان میزنند و عشق
در کتب گرفت اکسیر غم بر خویش زن و مقصود
شاعر اینست که چون در او اکل عمر بتلای عشق
بشده کشته غم یار شود تا بر سینه صاف شود سکه داغ
زنند (ارو) کشته بنجامنا - یا اکسیر کے اغوس

<p>برخویش قنادن مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>مناظر هونا - زر خالص بنانا -</p>	
<p>برخویش زون رقم مصدر اصطلاحی - بحر مراد بر خود فتادن که گذشت مؤلف عرض کند که صراحت معنی این بر بخود فتادن مذکور شد (ارو) و بگوید بخود فتادن -</p>	<p>برخویش زون رقم قابلیت پیدا کردن در خویش (ظهوری) - سادگی در عشق پیر کاران رقم برخویش زون گر فکر دی مشق بی تابی قلم برخویش زون (ارو) رونق دنیا - قابلیت پیدا کرنا - اسپه آپ کو قابل اور لائق بنانا -</p>	<p>(۱۱۱)</p>
<p>برخویش گذاشتن مصدر اصطلاحی - بقول بحر مراد بر خود گذاشتن (که گذشت مؤلف عرض کند که صراحت معنی این بر بخود گذاشتن) مذکور شد (ارو) و بگوید بخود گذاشتن -</p>	<p>برخویش زون صیقل مصدر اصطلاحی صیقل کردن خود را کنایه از جلادادن قلب خود (ظهوری) صیقلی در کار و در ظلمتستان درون و میترانی کردول را جام جم برخویش زن و (ارو) بنودل کو صاف و پاک کرنا جلادادن برخویش زون قلم مصدر اصطلاحی - مهر انجام مذکور شد (ظهوری) بهوش نشو ای دل اینچه بهوشست و برخویش ملز زینش - نوشست و (وله) سلامت از بتان برخویش لرزد و چه سازم گر با سلامی سازم (ارو) و بگوید بر خود لرزد و زین -</p>	<p>(۱۱۲)</p>
<p>برخویش لرزیدن مصدر اصطلاحی - بقول بحر مراد بر خود لرزیدن (که گذشت مؤلف عرض کند که صراحت معنی این مهر انجام مذکور شد (ظهوری) بهوش نشو ای دل اینچه بهوشست و برخویش ملز زینش - نوشست و (وله) سلامت از بتان برخویش لرزد و چه سازم گر با سلامی سازم (ارو) و بگوید بر خود لرزد و زین -</p>	<p>برخویش زون قلم خود را آماده وزیر مشق چیزی کردن سدا این از ظهوری بر برخویش زون رقم گذشت (ارو) اسپه آپ کو وزیر مشق بنانا مشق کر عادت کرنا - آماده کرنا -</p>	<p>(۱۱۳)</p>

بر خویش نابخشودن

(مصدر صطلاحی)

(ارو) دیکھو بخود نہادن۔

بقول سحر و غیاث: مانند قصہ چیز سے کہ دن کہ
از ان ہلاک شود موقوف عرض کند کہ نابخشود
خود را کنایہ باشد از پر وای جان نکر دن طرز
بیان محققین بالا درست نیست۔ طالب سند
باشیم کہ از نظر مانگداشت معاصرین عجم استعمال
(بر خود بخشیدن) یعنی رحم کردن بر خویش کنند
دارو) اپنے آپ پر رحم نہ کرنا۔ جان کی پروا نہ کرنا۔

بر خویش نوشستن

(مصدر اصطلاحی)

(ارو) دیکھو بر رخ کے پہلے سے۔

بقول بحر مرادف (بر خود نوشستن) است کہ
بجایش گذشت موقوف عرض کند کہ صراحت
معنی بر (بخود نوشستن) کردہ ایم (ارو) دیکھو
بخود نوشستن۔

بر خویش نہادن

(مصدر اصطلاحی بقول)

بحر مرادف (بر خود نہادن) کہ بجایش گذشت
موقوف عرض کند کہ صراحت معنی بر (بر
نوشستن نہادن) و (بر خود نہادن) کردہ ایم
از بسیار۔ صاحب برہان ذکر ہر دو معنی کند
و نسبت معنی دوم گوید کہ خدا شدن است۔ ثانی
آرزو و در سراج بذکر قول برہان گوید کہ این از
دو وجه غلط است۔ اول آنکہ بفتح فاست کہ

پیشا که رشیدی و بهانگیری آورده اند و فرماید که
 بهمنی معنه در بهر یکسر خاویا می نویسد است ازین
 که توسی نوشته که برخی بر یاد تو یا بهمنی قمرانی
 و خدا از باب به (برخ بهمنی) نیست دوم
 آنکه بهمنی قمرانی در قد است نه قمران شدن
 و خدا گردیدانی - موقوف گوید که معنه بهمنی
 اول و دوم غیر ازین نباشد که فدیه را فارسی
 برخی گویند و پس (برخ سعدی) جان برخی
 روی یار کردم که گفتم مگرش و فاست نیست
 (دولت) همی رفتی و دید باور پیش تو دل
 دوستان کرده جان برخیش تو سعید اشرف
 (همچو گشتی ام از فضل خدا مانده همین که شوم
 از مدد فیض تو برخی بهره تو معنی اول را با اعتبار
 صاحب سروری تسلیم کنیم که از اهل زبان است
 و امین مجاز معنی سوم باشد یا تحتانی معروف و
 بسند شیخ شیراز درست است و صراحت ناخذ
 بر معنی اول برخ گذشت و معنی دوم غلط است

که متعلق به مصدر (برخی کردن) است و از برخی
 برخی پیدا نمی شود و معنی چهارم بایا سی زائد و
 حدیث (ارو) (۱) و به چیز جو کسی چیز که
 خوشی می جاس - موقوف - فدیه - بقول آصفیه
 سحر - اسم مذکر و مال یار و بهر جس سے کسی
 قیدی کو سرکار میں روپیہ دیکر خرید کر لین - زر
 مخلصی (۲) خدا کرنا - قربان کرنا - نثار کرنا - خدا
 ہونا - (۳) دیکھو برخ کے پہلے معنی -

برخی | بقول اندلسی که غیاث بالفتح و خا
 معجمه کسور بالفت کشیده نیست فارسی است نام
 پدر آصف که وزیر سلیمان علیه السلام بود
 موقوف عرض کند که الف آخره زائد باشد
 و عجیب نیست که در وجه تسمیه این یکی از معانی
 لفظ برخ داخل باشد که متحقق نیست (ارو)
 برخیا آصف (وزیر سلیمان) کے با کلام ہی مذکر
 برخی بهره | اصطلاح - وارسته فرماید که
 (۱) بمعنی بسیار بهره و گوید که برخی بفتح با و سکون

برای مهله و غای همه ویای محلی معروف بقول
فرهنگ اخلاق ناصری زیادتى و (۲) بسیار
ارزانی و صاحب بحر نیکو معنی اول و دوم
گوید که (۳) آنچه بدل چیزى بکسى دهند موقوف
عرض کنند که کم غوری محققین است و پس معلوم
میشود که از سید شرف که بر معنی سوم برخی
گذشت در غلط افتاده اند که در این استمال
این معنی (حقه از بهره) می باشد و معنی سوم
هم بر معنی اول لفظ برخی بقول صاحب سرور
ذکور شد که از اهل زبان است و معنی دوم را
بدون سند استمال تسلیم نه کنیم باینی حال ضرورت
نداشت که این را اصطلاحی قرار دهیم و مجرد
قول وارسته و مکرر هر دو هند نژاد اند بدو
سند استمال اعتبار را نشاید معاصرین عجم بر
زبان ندارند و محققین اهل زبان ازین اصطلاح
ساکت (ار و و) (۱) بڑا فامده - مذکر (۲) بڑی
ارزانی - مؤنث (۳) وہ چیز جو کسی چیز کے متبادل

بین کسی کو دے جائے - مؤنث - دیکھو برخی کی پہچان
بر خیدن | بقول صاحب انند سحواله
فرهنگ زبانک بالفتح (۱) بیرون کشیدن و
واکشیدن و بدر آوردن و (۲) دور کردن
و (۳) کشادن صوف و پنبه و (۴) موتر کردن
و (۵) خارجیدن اطراف باغ و مانند آن
و (۶) مبدل شدن و (۷) میخ کوفتن و (۸)
نصب کردن جواهر را بر طلا - و دیگر کسی از محققین
مصاد در فرس ذکر این نکرد - مؤنث عرض
کنند که برخی به همه معانی که گذشت بلحاظ ماخذ
هیچ تعلقی ازین همه معانی ندارد و قیاس متقارن
آنست که کتابت جیم فارسی را به غای مجرور
(بر خیدن) را (بر خیدن) نوشته و لیکن
(بر خیدن) که بجایش گذشت بر بعض معانی
این شامل اگر چه قیاس من وجه اکثر معانی
بالا را بر (بر خیدن) درست می کند و لیکن
نی توانیم که بر تحقیق معانی از مجرد قیاس کار گیریم

<p>ساکت مؤلف عرض کند که فارسیان این بطور موعظت استعمال کنند مقصود آنست که در صبح صادق از خواب بیدار شدن خوش است (اردو) دکن میں کہتے ہیں، گجر دم جاگو تو قسمت جاگے، اس کا مقصد یہ ہے کہ بہت سویرے بیدار ہونا۔ خوش قسمتی کی علامت ہے۔</p> <p>(الف) پر خیزیدن مصدریت کہ محققین</p>	<p>پس طالب سند استعمال می باشیم و بدون سند استعمال بیج معنی را تسلیم نہ کنیم (اردو) (۱) باہر کچھنا۔ باہر لانا۔ (۲) کاٹنا۔ دور کرنا (۳) صوف اور روئی کو کھولنا۔ صاف کرنا (۴) بال مونڈنا (۵) کاٹنے چھنا۔ دور کرنا۔ صاف کرنا۔ (۶) بدل ہونا (۷) بیج گاڑنا۔ (۸) کند کرنا۔ یعنی جواہر کو طلا میں نصب کرنا۔ جڑنا۔</p>
<p>مصادر این را ترک کرده اند مراد بر خاستن ومزید علیہ خیزیدن بزیادت کلمہ بربران صا اند سجاوہ خواص سخن ذکر مضارع این برخیز کرده گوید کہ در مقام برآید آمدہ چنانکہ خواہش گفتہ (۷) اگر برخیزد از دستم کہ با دلدارش نیم ز جام وصل می نوشم ز باغ خلد گل چینم و مؤلف عرض کند کہ وجود مضارع در کلام فارسیان خبری دہد ازین کہ مصدر برخیزیدن آمدہ مقشین فوس و محققین مصدا در برخیزد را بنا و اوقیئت متعلق بہ بر خاستن کردہ اصل مصدر را ترک کردہ</p>	<p>بر خیزانیدن بقول بحر و سواد متقدی بر خاستن و کامل التصریف مضارع این برخیز (ظہوری ۵) جگر خوار می کن ای غیرت مجلس بر خیزانم کہ پشت دست حسرت زخم زندان برنی تا بدو مؤلف عرض کند کہ خیزیدن اصل است کہ اسم مصدرش خیز باشد و خیزیدن و خیزاندن متعدی و برخیزانیدن مزید علیہ آن بزیادت کلمہ بربران (اردو) اٹھانا بلند کرنا بر خیز نگاہ و شادمان باش منقولہ صاحب مجبوب الامثال ذکر این کردہ از معنی و محل استعمال</p>

<p>رب) پر خیزیدن از دست</p>	<p>مصدر رگب</p>	<p>برخ بمعنی حصہ و فدیہ بجای خودش</p>
<p>است از الف) کنایہ از ممکن شدن و اختیار بود که در کلام حافظ استعمال آن بر الف) مذکور شد صراحت ماخذ بر خیزیدن) می آید (ار و الف) اٹھنا رب) ممکن ہونا۔ اختیار میں ہونا۔ ہو سکتا۔ پر چین</p>	<p>گذاشت۔ یا و نون نسبت در آخرش زیادہ کرده اند و معنی لفظی این منسوب بہ برخ واگر سند استعمال پیش شود تو انیم گفت کہ در محاورہ معنی اندک از ہمین زیادت</p>	<p>پیدا شد کہ خلاف قیاس است و صورت اسم جامد گرفت (ار و و) ۲ و ۱ تصور اسما حصہ اور فدیہ مذکر۔</p>
<p>بر و بقول سروری و جامع و بر بان و سراج بضم با و سکون رای مہملہ چیتان باشد یعنی لغوی کہ از یکدیگر پرسند و بعضی آنرا لغز و آبدہ بد الف و کسر با و فتح دال مہملہ نیز گویند دکذا فی السامی) مؤلف عرض کند کہ اسم جامد است و بس چنانکہ (ح) یک جفت کبوتران ابق و ہستند جدا جدا معلق و پر و از آسمان نمایند و از خانہ خود برون نیایند می پرسیم کہ چیت آن۔ مخاطب در جواب گوید کہ چشم است (ار و و) چیتان بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ پھلی۔ بھول۔ بجاوت۔ کسی قسم کا اتا پتا خواہ نظم میں خوا نثر میں بنا کر اس چیز کا نام دریافت کرنے کو کہتے ہیں مثلاً خدا کا دیا سر پر یعنی چاند۔ (۲) بر و۔ بقول جہانگیری مراد (بر و ابر و) و (بر و برو) بمعنی از راہ دور شود (بر و دین) مصدر این است۔ بر بان گوید کہ بفتح اول بر وزن فردا مرست از دور شدن از</p>	<p>اول و کسر ثالث لغت فارسی است بمعنی را، بہر اندک و (۲) فدیہ اندک مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>پیدا شد کہ خلاف قیاس است و صورت اسم جامد گرفت (ار و و) ۲ و ۱ تصور اسما حصہ اور فدیہ مذکر۔</p>

راه یعنی ارزاه دور شو- صاحبان رشیدی و ناصری و جامع همزانش- مؤلف
 عرض کند که مصدر بردن یعنی ارزاه دور گردیدن و بطرفی شدن می آید (انوری)
 مسرع حکم تو صد بار فزون و چرخ را گفته بود که ره بردی (ارو) دور بود- ایکه فیه جامع
 (۳) برد- بقول جهانگیری و جامع و برهان و رشیدی و ناصری بر وزن فرد یعنی سنگ خان
 آرزو در سراج بذکر این معنی گوید که از بخت طوف سنگین را (بردی) گویند و خرم را هم سبب
 سختی (بردی) خوانند و نام دیگر این خرم (سنگ شکنک) است مؤلف عرض کند که
 اسم جاده فارسی قدیم است و بس (ارو) پتھر- مذکر-

(۴) برد- بقول جامع و برهان و سراج بضم اول ماضی بردن مؤلف عرض کند که
 اگر اشتقاق مصدر ذکر کردن است چه انگویند که بفتحتین مضارع بردن هم- چیزی
 که در اینجا قابل بیان است اینکه بردند آورداست اسم مصدر بردن و بردیدن که ترجمه آن
 نقل است و صراحت وضع مصدر بجایش کنیم (ارو) نقل بقول آصفیه- عربی- اسم
 مؤنث- تبدیلی- سرکاو-

(۵) برد- بقول رشیدی بافتح مسجد سیت در شیراز که آنرا مسجد بردی هم گویند- خان آرزو
 در سراج فرماید که مسجد را گویند که اکثر از سنگ باشد مؤلف عرض کند که به تحقیق ما از معاصرین
 بجم قول رشیدی اصح و جادارد که وجه تسمیه مسجد شیراز کار سنگ بست او باشد ولیکن مطلقا
 مسجد را فارسیان بردنی گویند اگر چه سنگی باشد (ارو) شیرازین یک مسجد کا نام بردند
 جس کو مسجد بردی می گفتم- این- مؤنث-

(۶) برد۔ بالضم بقول خان آرزو در سراج باصطلاح شطرنج بازان حالت مقرری معروف (ظہوری ۵) در برد و عشق ظہوری اگر بتان کو بازند ساز نقش بہ لیلانج می دہند
مکولت عرض کند کہ چون بازی شطرنج بقواعدش ناقابل بازی دین شود گویند کہ بازی
 برابر شد یا وہین را برد نامند و کسی کہ برد قائم کند غلبہ بدست او باشد کسراتات و منی
 مجازی این فتح و غلبہ حال بالمصدر بردن (ارو) برد بقول تصنیف فارسی۔ اسم مکولت۔ جب شطرنج
 میں کوئی مہر کسی پادشاہ کے ساتھ نہیں رہتا اور صرف پادشاہ ہی رہ جاتا ہے تو وہ بازی
 برد کہلاتی ہے اور نصف مات سمجھی جاتی ہے۔ **مکولت** عرض کرتا ہے کہ بلحاظ قواعد شطرنج
 برد کے مختلف اشکال ہیں۔ مات سے کم درجہ ہے جس نے برد کی اسی کا غلبہ دوم درجہ
 میں سمجھا جاتا ہے۔ جب بازی بلحاظ قواعد کھیلنے کے قابل نہیں رہتی تو کہتے ہیں برد ہو گئی
 (۷) برد۔ بقول مؤید بحوالہ اداات بالضم لغت فارسی و نوعی از جامہ کہ پوشش زمستان
 باشد و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و **مکولت** گوید کہ اگر سند استعمال پیش شود
 تو انیم عرض کر دے کہ مفہوم فارسیان از لغت عرب برد کہ بالفتح بمعنی ہرودت است
 بہ تصرف در اعراب بلہوسی خاص را نام کر دند کہ بزستان می پوشند (ارو) فارسیوں نے
 ایک خاص بلہوس کو جو سرد و موسم ہین استعمال کیا جاتا ہے برد کہا ہے غالباً یہ ایک لبادہ ہے
 جیسے انگریزی اور کوٹ۔

بردا	بقول انند بحوالہ فرہنگ فرنگ بالفتح	و جنگ آوردان مکولت عرض کند کہ بدون
لغت فارسی است بمعنی شور و غوغای مبارز	سند استعمال تسلیم نہ کنیم کہ معاصرین عم ازین	

<p>ساکت و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکند عجیبی نیست کہ از (برادر) گرفته باشند کہ می آید (ارو) و کچھو برادر -</p>	<p>نبرد از قبیل (دوادم) و (سالاسال) کہ تذکرش بر (الف الصفاق) گذشت و اینہم بمعنی حاصل بالمصدر است با مبالغہ و لیکن</p>
<p>برادر (اصطلاح - بقول سرور می بفتخ ہر دو با (دا) در رکاب ملوک و سلاطین گویند یعنی دور شو و ورشو و (برادر) بخند</p>	<p>این را با مصدر (بر دیدن) هیچ تعلق نیست بلکہ اسم جاہد بر (دا) کہ اسم مصدر بر وزن است ہر دو را (دا) و (برادر) و در میان ہر دو الف الصفاق</p>
<p>الف ہم آمدہ صاحبان جہانگیری و ہریان و رشیدی و بحر و جامع این را مرادف معنی دوم برادر گویند و بس - خان آرز و بذکر معنی بالا گوید</p>	<p>باشد و معنی لفظی این دست درازی لشکر یا درینجا چنانکہ (حکیم سوزنی) روز و (ارو گیر برادر میدان نبرد کو ہر غلام شہر دی</p>
<p>کہ تحقیقی بہ معنی دور شدن است و بر دیدن مصدر آن مؤلف عرض کند کہ برادر حاضر زمین مصدر است و تکرار امر و در میان</p>	<p>ہم نبرد زال باد کو صاحب سروری غلط کرد کہ بذکر معنی اول کلام حکیم سوزنی را بسند گرفت و ما از برای آن سند نوری آورده ایم و تحقیق</p>
<p>آن الف الصاق و اتصال از قبیل (فارو) و (دوادو) معنی حاصل بالمصدر پیدا می کند و مراد از شور و غوغای دور باشی است (لاور)</p>	<p>بالا بر نزاکت ہر دو غور نفرمودہ اند (ارو) (ارو) ہشو - بڑھو - کی آواز جو بادشاہوں کو امرا کی سواری کے ساتھ کرتے ہیں (۲) لو</p>
<p>(۳) وارو حضرت عالی بر سید کو چون درآمد ز درم برادر کو (۲) بالضم بمعنی شور و غوغا</p>	<p>گھسٹ - بقول صاحب آصفیہ اسم مؤنث غارت گری - لوٹ مار -</p>

بر وادن	بمقول ضمیمه سروری کنایه از (۱)،
تلف کردن و (۲)، صرف کردن و (۳) را گردان	بیاد عشق او بر واده ام بر بازگشتم عاشق دیدار
(انوری ۵)، بیاد بک مگر نیست سال بر وادن	او تدبیر حسیت بود به تحقیق با معنی حقیقی این
مرا خدا می نداد دست زندگانی نوح بود صاحب	(۴)، مژ وادن (ظهوری ۵) شاخ و برگ
جهانگیری (در ضمیمه) و صاحب رشیدی بر معنی	می دهم از رشک گر تقلید را بپوشیتم نمی که جز
سوم قانع - صاحبان بحر و برهان و ناصری و	مهر و محبت بر وادم و (۵)، کنایه از منتج شدن
جاس و موارد دیگر معنی سوم گویند که سر وادن	(انوری ۵) روزم با آخر آمد و روزی نداد
که همان معنی سوم است - خان آرزو و در سراج	بر بود زانگونه روزگار که آن روزگار بود
به نقل قول برهان گوید که: لیکن درین محل	(۶) در آغوش گرفتن و آغوش دادن (نصا
نظر است: "مؤلف عرض کند که چرا و بچه	(۵) زخم با پهلوی به خنجر می دهد و شیشه با سنگ
و چه چیزین نباشد که نظرش بر حقیقت نرسید	بر می دهد و (۶) مراد وادن چنانکه (بیا
ورنه محلی نبود که محل نظر گوید - مخفی بسا که کلمه بر	بر دادن خاکستر) (انوری ۵) بیاد عدم
که بمینی علی و فوق و بالا به جای خودش گذشت	(ار و و (۱)، تلف کردن (۲)، صرف کردن
بر مصدر وادن زیاده کرده اند و هر سه معانی	(۳) را گردان (۴) چهل دینا - لیکن محاوره
بر سبیل کنایه پیدا شد - قول محققین اهل زبان	ار وین (چهل آنرا) استعمال به معنی: اس
همچو ناصری و جاس - سیما سروری قابل توفیق	درخت کو اسال چهل نین آید - دکنین کشته
و سندی را مانند (انوری ۵) پیش ازین عمری	اس درخت نه اسال چهل نین دیا

<p>(۵) پھل دینا۔ جیسے دکن میں کہتے ہیں: "اگلی محنت نے پھل نہیں دیا" اور محاورہ اردو میں: "اُن کی محنت بارساؤ نہیں ہوئی"۔ (مخوف میں لینا) دینا۔ دیکھو (داون)</p>	<p>تقدیر و تفرقہ خیل نازان بود لیکن ضابطہ فارسیان است کہ اسم فاعل مرکب و صیغہ امر بریک وزن می آید مثل (تیز رو) و (سختن) و (دقیقہ سنج) و شک نیست در ان کہ امر از برد</p>
<p>بردار خان آرزو در سراج گوید کہ معرو چنانکہ (سعدی) ہمہ از بہر تو سرگشتہ و فرما بردار کہ شرط انصاف نباشد کہ تو فرمان نہی و فرما پد کہ بعضی از اہل تحقیق نوشتہ اند کہ یکی از اہل ایران کہ فاضل و ثقہ بود می گفت کہ لفظ بردار کہ اینجا واقع است بضم اول است بخلاف (فرمان بردار) بدان معنی کہ فرمان را برداشتہ برد مثل علم بردار کہ آن فرمان بمعنی حکم است و بردار ماخوذ از بردن بمعنی پذیرفتن و قبول کردن و این فرمان بمعنی کاغذ نوشتہ است و بردار مشتق از برداشتن و بردن کہ بمعنی رسانیدن است ازان فرمان بر می باید گفت مثل (کبوتر نامہ بر) و برین</p>	<p>لفظ بر می آید پس اسم فاعل نیز بر می باید و این لفظ در ہر دو معنی مشترک است پس (فرمان بر) بمعنی فرمان بردندہ باشد خواہ بردن بمعنی رسانیدن باشد خواہ بمعنی پذیرفتن باشد نمایند چہ لازم کہ وقت ارادہ پذیرفتن امر از بردن۔ بردار بضم اول باشد پس بردار بفتح اسم فاعل است از برداشتن چہ امر این مصدر نیز بردار آمدہ و برداشتن بمعنی گرفتن بردوش و آویختن بدست آمدہ و بمعنی پذیرفتن و قبول نمودن نیز مستعمل شدہ چنانکہ در عرف می گویند: "بتن برداشت" یعنی قبول کرد و غالب آنست کہ فاضل مذکور را شبہ از لفظ بردار شدہ باشد چہ کہ خوردن درین محل بمعنی معرو</p>

نیست واسم فاعل (خوردار) اذان آمده واز	و حق تحقیق آنست که برداشتن از فاعل
خوردن بهی مشهور - خوردن پس از فرمان بردن بهی	مصنوعه مرکبه است از قسم نگاه داشتن مرکب
رسائیدن فرمان بر - باید گفت مثل بنیامبر	از بر بهی بالا و داشتن بهی معروف - پس برین
واز (فرمان بردن) بهی پذیرفتن - فرمان بردار	تقدیر از عالم بر خوردار نباشد چه آن مأخوذ
بضم واز فرمان برداشتن فرمان بردار بفتح و	است از (بر خوردن) بهی نصیب و بهره
از آنچه گفته شده موضوع پیوست که این تفرقه	یا فتن و آرز که کلمه نسبت است و این اثر
بجساب است و نیز بر لفظ (بر خوردار) که خلا	بهی بالا و آرز که اسم فاعل است از داشتن
قیاس است قیاس کردن و و از حساب	و بردار که منظور آن فاضل است از بردن
است (انتهی کلامه) و خود خان آرز و گوید	بضم است لیکن حق آنست که قیاس درین
که خلاف قیاس بودن لفظ بر خوردار محل نظر	امور پیش نمی رود و برهان قدر که مسموع است
است چه مردار و رفتار و گفتار و دیدار	اقتضای کرده می آید و بردار بضم از هیچ اهل با
آمده - غایتش کلمه آرز که مفید معنی نسبت است	استماع نه شده و هر که دعوی کند سندی برای
گاهی افاده فاعلیه کند چنانکه (بر خوردار) و	او ضرور است (انتهی) موقوف حقیر این
(مردار) و گاهی افاده بهی حاصل بالمصدر چنانچه	کتاب عرض می کند که نمیدانیم که خان آرز و
در رفتار و گفتار و دیدار و برداشتن بهی	چرا نقل قول فاضل کرد و چه نتیجه از تحقیق خود
پذیرفتن و قبول کردن محل نظر و در متن بردار	بر آورد - می گوید که (حق تحقیق آنست) و
تمام کلمه بهی قبول کرد است نه تنها برداشتن	نمی دانند که هیچ تحقیق نکرد و سخنان است که او را

در گمان است - باید دانست که بردار را امر	و امثال آن و (۲) بمعنی لفظی (بالای دار) که کلمه
حاضر است از برداشتن و برداشتن مرکب است	بمعنی علی است و دار بمعنی خودش و جاد دارد که
او کلمه بر و مصدر و داشتن و بوجه همین کلمه بر	اسم مفعول ترکیبی گیریم بمعنی کسی که بالای دار
معنی بلند کردن و مصدر مرکب برداشتن پیدا	آید و بحثه و کشیده شده و مرکبات این در لغات
شده چنانکه بهایش می آید و اصل بر دار بقاعده	بی آید و حقیقت (بر خوردار) بجای خودش
فارسی (بر داشت) بود و همین مجهر را بدل کردند	بیان کرده ایم که موافق قیاس است این است
به رای مهله چنانکه انگاشتن و انگارون و	حق تحقیق که مطابق قیاس و قواعد فارسی
آغاشتن و آغاردن و امباشتن و مباردن	است - نمیدانیم که خان آرد و چه حق تحقیق
و جاد دارد که برعکس این گیریم که برداشتن مرکب	اگر در که نازبران می کنند ما گوئیم که درین لفظ
است از اسم مصدر بردار و مبتدل آن برداش	قیاس ما به منزل رساند و ضرورت انگار است
و علامت مصدر تن تکمیل بحث ماخذ این	باقی نماند و بهترین تحقیق آنست که هر چه از
مصدر بجای خودش کنیم انشاء الله بالجمله بردار	زبان و کلام اهل زبان گوش خود و محقق زبان
امر حاضر است و معنی اسم فاعل اصلا دران	آنرا بر سبیل قیاس و قواعد باخذ بر منفی مباد
نباشد و فاعل این مصدر بردارنده باشد -	که اگر (بر آوردن) بضم موحده بمعنی بازی
فارسیان بقاعده خود چون اسم را با امر حاضر	به بردار رساندن گیریم چنانکه معروف است
مرکب کنند افاده بمعنی فاعلی کننده همین است اسم	(۵) بازیم برد آورد چون غیر شده باقی نماند
فاعل ترکیبی چنانکه (علم بردار) و فرمان بردار	که شهبان در عرصه تنهائی آید نیز در اندیشه

(۱۹۱۷۱)

(۳) ربردار، بضم اول کسی را توان گفت که باز
 را به بر در سازد که این مرکب است از لفظ ربر
 و لفظ دار که مخفف (آور) و امر حاضر آوردن
 است و این اسم فاعل ترکیبی است بقاعده که
 بالاف کور شد و اس برهند نژادی که سکندری خورد
 است و این مایه تحقیق می داند که حق تحقیق
 او کرده است مقصود فضلی بجم نمی داند و با
 قلت معلومات خودی خواهد که از حکمرانان بجم بلج
 ستاند صاحب اند سخوا که فرهنگ فرنگ ذکر
 معنی دوم کرده گوید که (۴) بمعنی برافروشته و
 بلند ساخته و آویخته و بردار کشیدن و کردن
 (۵) بمعنی خانه تابستانی - مؤلف عرض کند
 اگر سند استعمال معنی چهارم بدست آید تو انیم گفت
 که مجاز معنی دوم است که از معنی دوم که خاص
 است معنی چهارم بطور عام پیدا شد و آنچه
 صاحب اند این را بمعنی مصدر می ربردار
 کشیدن بیان کرد و بر قواعد فارسی ربا
 نکرد و برای معنی پنجم هم طالب سند استعمال باشد
 که معاصرین عجم بر زبان ندارند اگر سند استعمال
 پیش شود تو انیم قیاس کرد که منفردس باشد که
 مرکب است از کلمه ربر بمعنی بلند و بالا و دار
 بلند خانه تابستانی را گوئیم که معاصرین هم برا
 موسم تابستانی بالاس کوه ها خانه ها سازند که سرد
 می باشد (۶) بمعنی بردارنده و گیرنده و
 این اسم فاعل ترکیبی است به ترکیب کلمه بر
 بالفظ دار که امر حاضر داشتن است و سند این
 معنی از اصطلاح (بردار و بدو) من و جبر
 حاصل می شود (ار و و) (۱) اٹھا (۲) دار
 یولی دیا هو شخص - مذکر (۳) بازی کو برد
 کرنے والا - مذکر - (۴) بلند کیا هوا - لشکریا هوا
 مذکر - (۵) تابستانی مکان جو بلندی پر واقع
 هو - مذکر - (۶) اٹھایا جانے والا - لینے والا
 بردار زدن | مصدر اصطلاحی - بقول

<p>مصادر اصطلاحی - بقول</p>	<p>(۱) بر دار کردن</p>	<p>بهار و اندر مراد بر دار کردن و کشیدن و فدا</p>
<p>بحر و بهار مراد (بردار)</p>	<p>(۲) بر دار کشیدن</p>	<p>که اما رسم ولایت چنان است که چوبی خم نصب</p>
<p>زردن) که گذشت (امیر شاهی سبز واری (له)</p>	<p>زردن) که گذشت (امیر شاهی سبز واری (له)</p>	<p>کنند و آدمی را رسن بجلت بسته بر دار می کشند بطوری که</p>
<p>من گرفتارم بجرم عشق بر دارم کنید تا تا بکوی</p>	<p>من گرفتارم بجرم عشق بر دارم کنید تا تا بکوی</p>	<p>در هندوستان کشند مرسوم نیست (ملا وحشی (ه)</p>
<p>دوست دشمن بیندم با دار و گیر تو را خواجه نظامی</p>	<p>دوست دشمن بیندم با دار و گیر تو را خواجه نظامی</p>	<p>اینکه وحشی راز دی بر دار کم لطفی نبود تا اولش</p>
<p>(له) بفرمود تا خوار کردند نشان تو رسن بسته</p>	<p>(له) بفرمود تا خوار کردند نشان تو رسن بسته</p>	<p>بر دار ملت واری بایست کرد تا در ملاستانی (له)</p>
<p>بر دار کردند نشان تو (سید حسین خالص (ه)</p>	<p>بر دار کردند نشان تو (سید حسین خالص (ه)</p>	<p>بدین رغبت که من جان در سهر کار نوی بازم با دوست</p>
<p>خالص آن سوخته که خونی پروانه نبود تا شعله</p>	<p>خالص آن سوخته که خونی پروانه نبود تا شعله</p>	<p>عشق را همه بر دار خواهم زد تا موکلف</p>
<p>راشع بگو بهر چه بر دار کشید تو را واله پروی (ه)</p>	<p>راشع بگو بهر چه بر دار کشید تو را واله پروی (ه)</p>	<p>عرض کند که جزین نیست که این بمعنی حقیقی است</p>
<p>نگهم را کشیده از مرگان تو دور باش نگاه او</p>	<p>نگهم را کشیده از مرگان تو دور باش نگاه او</p>	<p>و زدن بجای خودش بهی بر دار کردن و کشیدن می آید</p>
<p>بر دار تو را صائب (ه) گرونی داریم از سوی</p>	<p>بر دار تو را صائب (ه) گرونی داریم از سوی</p>	<p>نخعی مباد که حال رسم هند هم همچنان است که در</p>
<p>سیان با یک تری سر نمی بچیم اگر بر دار مار میکشی تو</p>	<p>سیان با یک تری سر نمی بچیم اگر بر دار مار میکشی تو</p>	<p>عجم بود فرق همین قدر است که بعضی چو خمیده</p>
<p>دارو (۲۰۱) دیکو بر دار زردن -</p>	<p>دارو (۲۰۱) دیکو بر دار زردن -</p>	<p>بالای دو ستون راست چوبی قائم کنند و در</p>
<p>اصطلاح - بقول و ارسته</p>	<p>بر دار و پادرو</p>	<p>در میانش آویخته بگردن مجرم می اندازند و مجرم</p>
<p>و بحر و بهار دزد و عیار که چیزی را از پیش کسی</p>	<p>و بحر و بهار دزد و عیار که چیزی را از پیش کسی</p>	<p>را آویخته کنند تا بحبس دم بپزد و نتیجه هر دو یک</p>
<p>بجستی بر دار و و راه خود گیر و در محاوره گویند</p>	<p>طرفه بر دار و بدوست (سليم (ه) بسنگین</p>	<p>و اصد است (ارو) دار پر چله ها - بقول هم</p>
		<p>سولی پر چله ها - سولی دینا -</p>

باری کوہ آورد تاب و کہ بردار و بدو باشند آخر
 مکتوب عرض کن کہ بردار یعنی ششم است کہ وہ ہای نسبت بر امر حاضر برداشتن زیادہ
 کہ بجایش گذشت و بدو بقول منتخب لغت لغت
 بالفتح بمعنی بیابان و در بیابان بودن و در محاورہ
 معاصرین عرب - عربان رشتی کہ در کوہ و بیابان
 سکونت پذیرند پس فارسیان این ہر دو لفظ را
 با و او عطف جمع کردہ یعنی عیار و وز استعمال
 کردند و این محاورہ باشد و بس (ارو) اچکا
 بقول امیر ہندی - بدحاش - اٹھائی گیر - شا
 وہ چور چون دھاڑے نظر کے سامنے مال
 اڑا لے اور کسی کو خبر نہ ہو - (میر) اس راہ دنیا
 سے ملکر دل کیونکہ کھو نہ بیٹھیں و انداز و ناز اچکا
 غمزہ اٹھائی گیر از
 پروارہ اصطلاح - بقول شمس لغت فارسی
 است بالفتح راہی کہ غیر در برای آمدن خانہ بود و
 عرض کنند کہ معاصرین عجم و محققین فارسی زبان
 ازین ساکت - قول مجر صاحب شمس اعتبار
 نشاید اگر سند استعمال بدست آید تو انیم قیاس
 کردہ اند و معنی لفظی این منسوب بہ بردار و
 بدینو چہ کہ (بردار و بدو) دزد و چہار را
 گفتہ اند چنانکہ گذشت بعید نیست کہ در معنی
 را بدین اسم موسوم کردہ باشند و این من و چہ
 تعلق دارد بہ استعمال ہند ہم (ارو) چور
 دروازہ) دکن بین اس دروازہ کو کہتے ہیں
 جو مکان کے معمولی دروازہ کے سوا کسی دروازہ
 جانب رکھا جائے - صاحب آصفیہ نے اس کا
 ذکر کیا ہے اور فرمایا ہے - اسم مذکر - غیر معلوم
 دروازہ وہ راستہ جو عام لوگوں کو معلوم نہ ہو
 برداشت | بقول بحر کہ بذیل برداشتن
 نوشتہ (۱) یعنی سواری صاحب غیاث ہمزبان
 و بقول اندر سحر الہ فرہنگ فرنگ (۲) تحمل و
 صبر و شکیبائی و (۳) نوعی از ساز و گوید کہ
 لغت فارسی است فدائی کہ از معاصرین عجم بود

در فرهنگ خود بکر معنی دوم گوید که (۴) اعزاز
 و اکرام هم چنانکه گویند که برداشت کردم یا
 یعنی عیون نهادم و گرامی داشتم - **مؤلف**
 عرض کند که اسم مصدر برداشتن است که می آید
 و عا دارد که این اسم را اسم مرکب گیریم از کلمه بر
 و لفظ داش که معنی بالا دارنده بود فارسیان
 بزیادت فوقانی در آخرش چنانکه پاداش و پاداش
 و فرامش و فرامشت) خاص کردند برای هر چه
 معانی بالا که در آن معنی بلندی پدید است و
 نسبت معنی سوم عرض می شود که بلحاظ بلندی آوازش
 عجیب نیست که بدین اسم موسوم شد و نسبت معنی چهارم بر
 اعتبار محقق اهل زبان گوئیم که اعزاز و اکرام هر دو
 دارد و بلندی (ار و) (۱) سواری - برکت
 (۲) برداشت - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث -
 سهار - تحلل - صبر - سفتو که - (۳) آیت ساز
 کا نام فارسی بین برداشت سه یکن است
 بلند آوازی کی و چه سه یه نام هوا هو (۴) اعزاز
 و اکرام - مذکر -

برداشتن مصدر است شامل برسی و دوستی حقیقه و هزار که بقول بحر و موارد (۱) یعنی بلند
 ساختن و بالا بردن است و کامل التصریف، مضارع این بردار - چنانکه (برداشتن نوا) و
 (برداشتن دست و عا) که بجای خوش می آید - **مؤلف** عرض کند که (برداشت) که گذشت
 اسم این مصدر است که بزیادت علامت مصدر رتن (در آخرش مصدری وضع کردند و
 یک فوقانی از دو فوقانی محتمه حذف شده (برداشتن) شده و مضارع این (برداشتن) بود
 ولیکن در محاوره شین مجسمه بدل شده برای مهله چنانکه شالش بر (بردار) گذشت - و عا دارد که
 این را امر بر علیه (داشتن) گیریم بزیادت کلمه بران و بر معنی بالا و فوق گذشت و داشت
 مرکب است از داشت و علامت مصدر رتن که از دو فوقانی یکی حذف شد و داشت

فارسی زبان بہنی حفظ و محافظت آمدہ و متقین و متقین مصادر فارسی داشت را حاصل ہلہ
داشتن گرفتہ اند و تحقیق ما چنانکہ مذکور شد اسم مصدر ہم منفی بہاد کہ فصل میان کلہ برد
لفظ داشتن ہم آمدہ چنانکہ در (برد داشتن سہر بہ تیغ) می آید کہ متعلق بہ معنی ہم این است -
خان آرزو در چراغ خوب اختصاری را پسندید و بر معروف قناعت کرد و معنی ہفتم را مزید
بران و در سراج سکوت مطلبی کہ ترک کردن فتنی بہتر از در و ہستری دانست و دعوی (حق تحقیق
ادا کردن) شایان ہجو محققین است کہ از سی و چار معانی دو معنی را برداشت و شئی معانی
را بر دم ترک الاول ملاحظہ گذاشت و از ان دو معانی یکی را معروف نام نہادن انقدر است
دار کہ سی و سہ معانی را در حیطہ بیان می آرد اگرچہ معروفش مجہول است (۵) آفرین باد بر
ہمت مردانہ او و کہ با قصای زمین است ہمانانہ او (۶) اٹھانا۔ بقول امیر اپنجا
کہ ناد فقرہ) اتنی بھی کیا کابل ہے ہاتھ اٹھا کر بوتل اُتار لو!

(۲) برد داشتن بقول بحر مقل کردن و برد و باری نمودن چنانکہ (برد داشتن بار) و برد داشتن
حرف) کہ بجای خودش می آید (ظہوری ۵) حرف مرہم گفتہ باشند پیر رضای من ہم و ہیر و ت
این قدر از و لفظ گہری برد داشت (۵) شوخ خارا ہوش ما خارا شکن و کہ دآن خاری
کہ خارا برداشت و (۶) اٹھانا۔ بقول امیر جھیلنا اور سہنا۔ مصیبت برداشت کہ نیکی
جگہ (۵) در خافل) کیا کیا اٹھائے صدے اس نے جدائیوں کے پڑ پڑ ہے یا کہ خارا میں کچھ نہیں
بہتہ تا (۵) آتش) روز مولود سے ساتھ اپنے ہوا غم پیدائ لالہ سان داغ اٹھانے کو
ہوے ہم پیدائ (۵) اسیر) ہزار زخم جگر پر اٹھائے بلبل نے و دیار دہن سے جو خبہ گل

(۳۳) آتش (۳۳) نہ کسی کو گڑی کہی ہنہ و نہ کسی کی گڑی اٹھانی بات و

(۳۴) برداشتن۔ بقول بحر و مہار و جاکشیدن موقوف عرض کند کہ خوب ہمنی دوم است چنانکہ برداشتن (دکسی) ہمنی برداشت ہر کسی کردن و سندا ہمنی بجای خودش می آید (ارو) جو رستم ہنا۔

(۳۵) برداشتن۔ بقول بحر شروع و آغاز خواندگی کردن و بقول صاحب موار و سرودن چنانکہ برداشتن غزل کہ بجای خودش می آید موقوف عرض کند کہ تہم صاحب بحر را پسند کنیم۔ (ارو) آغاز کردہ شروع کرنا کسی غزل وغیرہ کا گانا۔ امیر نے اٹھانا پرفرا پڑھنا۔ نکالنا (ہندوؤں کی نسبت) (انشاء) یاد آتا ہے وہ حرقون کا اٹھانا اب تک و جیم کے پیٹ میں اگ منتط ہے اور غل ہے

(۳۶) برداشتن۔ بقول بحر اٹھانا کسی رسامون موقوف عرض کند کہ مشتاق سندا استعمال ہا کہ از نظر مانگداشت و صفت است کہ پیش یہ بخند (ارو) اٹھا دینا۔ ستانا۔ (آتش) ہونہ و سہ ایلا کوئی میدا ہنن دیتا ہے کہ ساہ و یوار کو اندیشہ حامل کہان و

(۳۷) برداشتن۔ بقول بحر و موار دو و ر نمودن و بقول مودع کردن ہم چنانکہ برداشتن چین از آمد و وغیرہ (رنگ) و (برداشتن مزاج) کہ بجای خودش می آید موقوف عرض کند کہ چیز را از جای او دور کردن است (ارو) اٹھانا۔ بقول امیر کوئی چیز کسی جگہ سے ہٹانا۔ نکالنا۔ باہر کر دینا۔ رفع کرنا۔ ہٹانا۔ (ضرر) اس کے سے کر بیان اٹھا کر فرش بچا دوئے (رنگ) چمن سے جب رخ انور سے تو نقاب اٹھاے و یہ رنگ ہو کہ صاحت ہو یا ہمن سے ہوا

(۸۱) نہواس چار حدین نقد راج کیوں کلام اپنا پڑا اٹھا کہ اعتراض خیر کو سگہ بٹھایا ہوگا
 (نفرہ) اٹھایا اسے فلک کیوں تو نے اٹھو کو سے جانان سے کو مناسب کار و کامیو ہسترتا تو اس کا
 (۸۲) برداشتن۔ بقول بحر اختیار کردن و بقول موار دپیش گر فتن چنانکہ (برداشتن کا سر)
 و (برداشتن راہ) کہ بجای خودش می آید۔ مؤلف عرض کند کہ استمال این از ملقات
 این ظاہر شود (اردو) اٹھانا۔ بقول امیر اختیار کرنا۔ (نفرہ) جیسے باپ نے گھائیے نے اٹھایا
 (۸۳) برداشتن۔ بقول بحر و موار د جائز و برداشتن چنانکہ (برداشتن کسی) مؤلف
 عرض کند کہ این در حقیقت بمعنی اجازت دادن باشد و مبلع کردن۔ سند این در ملقات
 می آید (اردو) روار کھنا۔ بقول آصفیہ جائز رکھنا۔ مباح سمجھنا۔ منظور کرنا۔
 (۸۴) برداشتن۔ بقول بحر و موار د بریدن و قطع کردن چنانکہ (برداشتن سر بہ تیغ ہمو
 عرض کند کہ من وجہ تعلق دارد بمعنی بہت و سوم برداشتن کہ برداشتن سر بہ تیغ ہم جدا
 کردن سر از جسم است۔ سند این در ملقات می آید (اردو) کاٹنا۔
 (۸۵) برداشتن۔ بقول بحر ساختن و بقول موار د ساختن و ایجاد کردن چنانکہ (برداشتن
 چیز ی بچیزی) کہ بجای خودش می آید مؤلف عرض کند کہ تمیہ و قائم کردن چیزی اہم ظہر
 مین مینی باشد چنانکہ (برداشتن دیوار) کہ بجایش مذکور شود (اردو) اٹھانا۔ بقول امیر
 بنا نا۔ تمیہ کرنا۔ آتش (۸۶) خوابی سے ارادہ ہے مکان تمیہ کر نیکا و اگر اگر قصرن کو گدہ کی
 منزل اٹھائی ہے

(۸۷) برداشتن۔ بقول بحر و موار د بمعنی محل کردن۔ صاحب موار د فرماید کہ یا فتن و دریا

ہم چنانکہ (برداشتن خجالت) موکلف عرض کند کہ (گرفتار و بدست گرفتار) ہم داخل ہن
 معنی است چنانکہ (برداشتن جاروب) صاحب موارد با ستنا و کلام ظہوری (برداشتن
 جاروب) را بہنی کشیدن و دادن نوشتہ ولیکن (بدست گرفتار) کہ بالا مذکور شد بہتر از آن
 است و برداشتن اسید) بمعنی حاصل کردن آرزو ہم بہہین تعلق دارد و عبادت کہ
 معنی شانزدہم یعنی (پیدا کردن) را ہم من وجہ باہین متعلق کنیم و (برداشتن خرمن)
 و (برداشتن ملاوت) و (برداشتن مایہ) و (برداشتن نقش) و (برداشتن زخم) ہم کہ
 بجای خودش می آید متعلق است بہہین (ظہوری) گشت بر سیدہ عرض محزن راغ و زنجہ
 می خود است بیشتر برداشت) و معنی (راخذ کردن) نیز داخل ہین معنی است (ظہوری)
 چہ مقدار شمرندہ می خورام کہ عجب گر ز من اینقدر بر ندارد و (ارو) اٹھانا۔ بقول
 امیر حاصل کرنا۔ پانا۔ لینا۔ ہاتھ میں لینا (فقہ) ہم نے آپ کی بدولت بڑے بڑے مرے اٹھائے
 (زوق) ابر باران کے نہ کیوں لطف اٹھائیں مینوار با کہ اڑاتے ہین گنہہ گار ہی رحمت کے
 مرے کو (ناسخ) خفت اس درجہ اٹھائی ہے سیہ کاری سے کہ جس جسم سے ہے دانا فلفل
 (فقہ) ہکو کسی کا احسان اٹھانا گوارا نہیں (دنیہ) تا چند کام لیجئے گاتے شرم سے و اکن
 تو خیر خم گردن اٹھائیے کو

(۱۲) برداشت۔ بقول بحر و سوار بمعنی ہمراہ گرفتار و بنیال موکلف بردن ہم چنانکہ (برداشتن
 نوشتہ) و (برداشتن سراغ) صاحب موارد گوید کہ ظاہر نصیر آبادی در حال ولی قلی بیگ نوشتہ
 نبیان و سماران را برداشتہ متوجہ آن مقام شدہ و (برداشتن زادراہ) ہم سب این است کہ

بجائیش می آید (ارو) ساتھ لیجا تا۔

(۱۳) برداشتن۔ بقول بحر و صلت کردن مؤلف عرض کند کہ جہت است کہ نہ استمال پیش نہ دو از نظر ناگزشت و معاصرین عجم بر زبان ندارند و متقین مصادر فرس ازین معنی ساکت۔ مشتاق سندری ہاشیم (ارو) ملنا۔

(۱۴) برداشتن۔ بقول بحر و صلت کردن و بقول صاحب موارد بجا آوردن کہ بنیال ماہر دو یکی است و بیان موارد بہتر از صاحب بحر است چنانکہ (برداشتن فرمان) کہ بجائیش می آید (ارو) اٹھانا۔ بقول امیر انجام دینا۔ اہتمام کرنا۔ (فقہ) اکیلی جان نے ساری گھر کا کام اٹھالیا ہے (بجالاتا)

(۱۵) برداشتن۔ تحقیق ماہی بے تعلق کردن چنانکہ (برداشتن دل) و (برداشتن دست) و (برداشتن چشم) صاحب موارد این را معنی دور انداختن نوشتہ و من وجہ تعلق دارد با معنی ششم کہ گذشت (ارو) اٹھانا۔ بقول امیر قطع تعلق کرنا۔ آپ فرماتے ہیں کہ ان معنی کا استعمال ہاتھ اور دل اور آنکھ کے ساتھ ہے (ریشک ۵) اسے ریشک کہہ دشتی بتان جب اٹھائے گا ہم نے جہان سے دل شید اٹھالیا (صباح ۵) پہلو تہی نہ عاشق خستہ سے کیسے بڑے بیمار سے نہ تھا میجا اٹھائیے (برق ۵) تیرے دیدار سے میں آنکھ اٹھاؤں کیونکہ کرنا ہے ہاتھ نہ لگتا نہیں ہرگز (۱۶) برداشتن۔ بقول موارد معنی برآوردن مؤلف عرض کند کہ پیدا کر دین و من وجہ بعضی حال کردن است کہ بر معنی یازدہم گذشت چنانکہ (برداشتن ہنر) کہ بجای خود می آید (ارو) لانا۔ دیکھو برداشتن کے گیارہویں معنی۔

(۱۷) برداشتن - بقول موار و نحو و نا پد پد کردن چون (برداشتن نام از جهان) **مکولف**
 عرض کند کہ (مسدود کردن و موقوف کردن) داخل ہین معنی است چنانکہ (برداشتن رسم)
 کہ بجایش می آید (ارزو) اٹھانا - بقول امیر معصوم کرنا - مٹانا - موقوف کرنا - (صبا
 ۵) بزم جهان سے پیش ہمارا اٹھالیا کی کیا قہر ہے ہین نہ خدایا اٹھالیا (فقہ) اسلام
 عجم بین تفر آیتا تعری کے ذ اسواسطے تانہ ہب ز رشت ہٹا کے (فقہ) ہم نے اپنے پہا
 سے پرسم اٹھا دی

(۱۸)

(۱۸) برداشتن - بہ تحقیق مابعدی بار و فقر آوردن و کلمہ برد درینجا بمعنی شرو بار است کہ با
 داشتن مرگ شد و سندان از صاحب بر (برداشتن خجالت) می آید (ارزو) بار آور ہونا -

(۱۹)

(۱۹) برداشتن - بہ تحقیق مابعدی منقوش شدن و نقش حاصل کردن چنانکہ (برداشتن نگین
 نام را) کہ بجای خودش می آید - صاحب موار و بسند اصطلاح بالا (برداشتن) را بمعنی رو

و ظاہر و نمایان شدن آورده و غور بر سب مرزا بیدل نکرده کہ بر برداشتن نگین نام را
 آید (ارزو) منقوش ہونا - کندہ ہونا - کھودا جانا - جیسے "کتبہ ابیک کندہ نہیں ہوا کھو آئی

(۲۰) برداشتن - بقول موار و میراندن و فریاد کہ متعلق بہ معنی ہند ہم ہم درست می شود کہ
 گشت چنانکہ (برداشتن خدا کے را) کہ بجای خودش می آید **مکولف** عرض کند کہ ہین

غوش می نماید کہ ابن را جدا گانہ قائم کنیم (ارزو) اٹھانا - بقول آصفیہ فقہ کرنا - جان لینا
 (فقہ) خدا دنیا سے عزت و آبرو کے ساتھ اٹھالے (رباعی) کیا خوار و زبون کیا وفانے

مکھوڑ کرنے میں بٹھا دیا حیا نے مکھوڑ نظرون سے بتوں کے گر پڑا تھا مومن پر شک اٹھالیا خدائے

(۲۱) برداشتن - بقول موار و بمعنی بیرون آوردن چون (فروغ از چیزی برداشتن) -
 (لہوری ۵) نقاب چون زرخ آن آفتاب بردارد و صدا آفتاب فروغ از نقاب بردارد
 اسی بیرون می آید و مولف عرض کند کہ صاحب موار دایمینی را از زمین سند پیدا کرده است
 عزیزین نیست کہ از نقاب (برایمینی) از برداشتن نقاب گیر و مقصودش همین کہ از برداشتن
 نقاب فروغ صدا آفتاب کہ مراد از فروغ حسن یار است بیرون می آید و ما این را متعلق کنیم
 به معنی شنا نزد ہم کہ پیدا کردن است فمائل (ار دو) باہر لانا - پیدا کرنا - ظاہر کرنا -

(۲۲) برداشتن - بقول موار و بمعنی خوردن چنانکہ (برداشتن می) کہ بجای خودش می آید
 مولف عرض کند کہ این کنایہ باشد کہ برداشتن حام و می حرکتی کہ اذان خوردن بظہور
 می آید (ار دو) پینا -

(۲۳) برداشتن - بقول موار و بمعنی جدا کردن چنانکہ (برداشتن سلسلہ زبا) کہ می آید مود
 عرض کند کہ جدا کردن و دور کردن قویب ہدیہ گیر است - پس من وجہ تعلق دارد با ششم
 (ار دو) جدا کرنا - دور کرنا - (دیکھو برداشتن کے چٹے منے)

(۲۴) برداشتن - بقول موار و بمعنی سلب کردن چنانکہ (برداشتن خواب) کہ بجای خودش
 می آید مولف عرض کند کہ اینہم من وجہ با معنی فہم تعلق دارد کہ از سلب چیزی مود می
 و مود می آن پیدا می شود (ار دو) اٹھانا - بقول میرٹھا مود کرنا - دیکھو برداشتن کے ستر حین

(۲۵) برداشتن - بقول موار و بمعنی زائل و شنیہ کردن - چنانکہ (برداشتن رنگ) کہ بجای
 خودش می آید مولف عرض کند کہ من وجہ تعلق از دور کردن است کہ بر معنی ششم گذشت

(ارو) زائل کرنا۔ مستحکم کرنا۔

(۲۶) برداشتن۔ بقول موار و بمعنی کردن چنانکہ (برداشتن فنان) و برداشتن (اللہ) و برداشتن ترکناز) مؤلف گوید کہ ہر دو معادرا قول الذکر من وجہ بمعنی اقول ہم متعلق دارد و از (برداشتن الامان) معنی گشتن ہم پیدا می شود کہ مراد از صدای الامان بلند کرنا است (ارو) کرنا۔ بلند کرنا۔ کہنا۔

(۲۷) برداشتن۔ بقول موار و بمعنی زود زود بر قمار آوردن چنانکہ (برداشتن پا) مؤلف عرض کند کہ متعلق است بمعنی اول برداشتن کہ گذشت و صراحت کافی بر (برداشتن پا) کنیم (ارو) اٹھانا۔ بقول امیر۔ بڑھانا۔ دیکھو برداشتن پا۔

(۲۸) برداشتن۔ بقول موار و بہار بمعنی پذیرفتن (صائب ۵) ہزار خر قہ آلودہ را تن سے برداشت و کہ دولت است کہ پیرمغان بانصاف است و (ظہوری ۵) گر یہ سہرا دیم دریا برداشت و داغ دل گشتیم و صحرا برداشت و مؤلف عرض کند کہ (برداشتن چیزی بہ چیزی) ہم متعلق بہ همین است کہ می آید (ارو) اٹھانا۔ بقول امیر قبول کرنا۔ آپ نے اسکو رنگ کے ساتھ مخصوص فرمایا ہے (صبا ۵) خونباری فراق سے گلپوش ہو گئے و کپڑوں نے رنگ داغ جگر کا اٹھالیا و

(۲۹) برداشتن۔ بقول موار و یافتن و دریافتن چنانکہ (برداشتن پی) مؤلف عرض کند از معنی ہنتم و یازدہم معنی بدست می آید و ذکر این معنی یازدہم کردہ ایم (ارو) پانا۔ بلند کرنا۔ دیکھو برداشتن کے ساتھ تین اور گیا رھوین سے۔

(۳۰) برداشتن - بقول موار و بمعنی بردن چنانکه (برداشتن سراج) مؤلف عرض کند که متعلق است بمعنی دوازدهم که ذکر این هم با شما کرده ایم و ضرورت ندارد که این را جداگانه قائم کنیم (ارو) لیجانا -

(۳۱) برداشتن - بقول موار و بمعنی خریدن چنانکه (برداشتن چیزی بپیزی) مؤلف عرض کند که متعلق بمعنی بست و هشتم برداشتن است که گذشت سند این بر مصدر بالایی آید و نقص نیست اگر معنی اول الذکر هم قائم کنیم (ارو) خریدنا -

(۳۲) برداشتن - بقول موار و بمعنی نوشتن چنانکه (برداشتن نقل) صاحب موار نوشته که برای این پیش کردن انقلش بر (برداشتن سواد) و (برداشتن نسخه) بر نوشته ام نقلی مباد که اگر چه برای این معنی سند احتمال بدست نیامد لیکن معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) لکھنا - (۳۳) برداشتن - بتحقیق ما بمعنی بهره و نفع یافتن و حاصل کردن که کلمه بهره در اینجا معنی است از معنی ثمره و بار که بجایش گذشت و سند این از ظهوری بر برداشتن از چیزی می آید - (ارو) نفع پانا - حاصل کرنا - فائده اُٹھانا -

(۳۴) برداشتن - بتحقیق ما بمعنی واکردن چنانکه (برداشتن قفل) که می آید و سند این هم همدرا بخاند کور و من وجه تعلق نماز باشد با معنی ششم (ارو) کھولنا -

برداشتن آب	مصدر اصطلاحی بقول کردن آب متعلق به معنی یازدهم برداشتن -
بجرا، همراه گرفتن مسافر آب را مؤلف عرض	در ظهوری (۳۵) اطلاق آبی که حسرت کش شود و غیره
کند که متعلق بمعنی دوازدهم برداشتن و در	چرا از جوی خنجر بردارند و غنی مباد که (آب

برداشتن (در مدوده بهین دوستی گذشت
(ارو) و بکھو آب برداشتن -

برداشتن اختیار از کسی

یعنی سلب کردن اختیار متعلق بهین بهست و

چهارم برداشتن که گذشت (ظهوری) هر

کسی در مانده آورده از روز نخست و اختیار

از ظهوری اختیاری برداشتن (ارو)

اختیار لے پنا و بکھو اختیار بردن از دست

برداشتن از چا

کردن از جا و کنایه از ترقی دادن و کامیاب

کردن متعلق بهین اول برداشتن که گذشت

(ظهوری) گو که بار آرزو آورد و دل

کاسمان ز زور از جابر برداشتن و نغنی به

که مصدر (از جابر برداشتن کسی را) بهین معنی

در الف مقصوره گذشت (ارو) و بکھو از

جابر برداشتن کسی را -

برداشتن از چیزی

مصدر اصطلاحی

(۱۰۰)

(۱۰۰)

(۱) نتیجه حاصل کردن و بهره یافتن از آن است

و کله بر درینجا بمعنی بهره و نش باشد و اسبج

تعلق از مصدر (برداشتن) ندارد (ظهوری)

(۵) بکاک خود سران بیدار پیدا است و که

از راه سکندر بر ندارند و مقصود شاعر بهین

قدر معلوم می شود که سکندر از خود سری بر

آب حیات راهی اختیار کرده که از مقصد دور

بود کسانی که با او بودند از آب حیات محروم

مانند بر خلاف خضر که او از ایش دور شد

و کامیابی حاصل کرد پس تشبیه سکندر بر

دعوی مندرجه مصرع اول در محض خود سری

است و پس (۲) نیست و نا بود کردن و نا

بردن متعلق بهین دوازدهم و هفدهم مصدر برد

(رصاب) نیست در طالع قدوم مهبان

امین خانه را و سبیل بر دارد مگر از خاک این

ویرانه را (ارو) (۱) بهره یاب بهونا - کامیاب بهونا

(۲) نیست و نا بود کرنا - اپنے ساتھ لیجانا -

(۱۸۷۸)

برداشتن از کسی | مصدر اصطلاحی - بمعنی برداشتن الامان | مصدر اصطلاحی - کنایه باشد

(۱) جور کشیدن از کسی متعلق بمعنی سوم برداشتن اند الامان کردن و الامان گرفتن و صداسه الامان
 (کلمه ۵) بردباری چیست جور از دشمنان برداشتن برداشتن متعلق بمعنی اول و سبت و شش
 ورنه جان پروردن است از دوستان برداشتن برداشتن است که بجایش گذشت و الامان برداشتن
 مخفی مباد که همین معنی بر (از کسی برداشتن) و رالف مقصود و ره گذشت (صائب ۵) ملامت
 در رالف مقصود گذشت و (۲) حاصل کردن از دل میباید من فغان برداشت پز سخت
 از کسی متعلق بمعنی یازدهم برداشتن (ظهوری) بجای من نگه الامان برداشت پز (آرد و)
 (کلمه ۵) بی نصیب اند از تغافل دیگران پز دیده الامان کنایه بقول امیر سپاه مانگنا و دیکهو الامان
 نادرین از ما برداشت پز (آرد و) (۱) برداشتن

(۱۸۷۹)

سپهنا - تکلیف اخطا - دیکهو از کسی برداشتن | برداشتن امید | مصدر اصطلاحی (۱) حاصل کردن

(۲) حاصل کرنا - دیکهو برداشتن که گیارهون و پید کردن آرزو و امید است متعلق به معنی
 برداشتن اشک | مصدر اصطلاحی بمعنی دور کردن یازدهم و شانزدهم برداشتن که بجایش گذشت
 و دفع کردن اشک کنایه از بند کردن که متعلق (ظهوری ۵) غور فریب ظهوری من و تو هم ششم
 بمعنی ششم برداشتن که گذشت (ظهوری ۵) دل تو اینهمه امید از کجا برداشت پز و (۲)
 هر چنانکه پس روزی شلایینی نکر و چشم تر نا امید شدن چنانکه انمعنی در الف مقصود
 اشک (خیالی از نگار ۵) برداشت پز (آرد و) برد امید برداشتن گذشت سنا این از
 روانه ترک کرنا - فغانی شیرازی همدرا نجا مذکور و انمعنی متعلق است

(۱۸۸۰)

(۱۲۸۱)

بای ششم برداشتن (ارو و ۱۱) امید پیدا **برداشتن بخیرے** استعمال پذیرفتن بمعنی

گرنما (۲۲) امید برنا (و کیو امید برداشتن) **برداشتن بخیرے** و خریدن متعلق بمعنی بست و ششم و بی

برداشتن اندازه مصدر اصطلاحی بمعنی برداشتن که گذشت (ظهوری ۱۵) برگشیدم

اندازه کردن و قیاس کردن متعلق بمعنی بست **برداشتن** ریشهای جان تبارے بر نداشت پگل

برداشتن ظهوری ۱۵ بهین عیب دار و که خود رساندم از غم ترکان بخارے بر نداشت پگل

منائی پاک که اندازه هر نظر بر نداد و پوختی مباد (ارو و ۱۱) کسی خیر کے معاومنه من قبول کرنا

که بهین مصدر و رالف مقصوره بر (اندازه) خریدنا -

(۱۲۸۲)

برداشتن گذشت (ارو و ۱۱) و کیو اندازه **برداشتن بر** مصدر اصطلاحی - حاصل کردن

بر و بار باشد متعلق بمعنی یازدهم برداشتن

برداشتن بار استعمال در اصل بار شدن که گذشت (ظهوری ۱۵) ظهوری شکوه خوش

معنی بار برگردن با پشت گرفتن متعلق بمعنی باشا و برگشت پوزنخل انجین بر نداد و پگل

اول برداشتن و (۲) تحمل تکلیف شدن متعلق (ارو و ۱۱) پچل پانا - بقول آصفیه ثمره حاصل

بمعنی دوم برداشتن (بار برداشتن) بهین گرنما -

(۱۲۸۳)

بر و بمعنی بجایش مذکور شد (صائب ۱۵) **برداشتن بفرزند می** مصدر اصطلاحی

فاست خم گشت و پشت بار طاعت بر نداشت گنایه باشد اگر گرفتن و قبول کردن به پسر

پهره بے شرم تو رنگ خجالت بر نداشت خزانگی متعلق بمعنی بست و ششم برداشتن که

(ارو و ۱۱) و کیو بار برداشتن - بجای خود گذشت (مآذاتف غلانی ۱۵)

ول بهانروز پدران من شیدا برو داشت که که نفرزیم	برداشت بود جادار که معنی اول هم تعشق کنیم
این عشق جگر خا بر داشت بود (مرزا ملک مشرقی)	بلند کردن بهایم محاوره باشد (ارو) دیگر
چرخ آرزو که گواره پیشیم برداشت بود پدر عشق	بر آوردن اساس -
بفرزدی خویشیم برداشت بود (ارو) متبنی کرنا	برداشتن بجا مصدر اصطلاحی معنی
بقول آصفیه - گویند - فرزدی بین لینا -	اصل کردن بهار متعلق بمعنی یازدهم برداشتن
بنانا - بٹا کر لینا	که گذشت (ظہوری ۵) از نگارش بٹا کر لینا
برداشتن کبھی مصدر اصطلاحی جائز	خران گلزار خلد بود ویدہ کن باغ رخسارش بہار
داشتن و روا داشتن کبھی متعلق بہ معنی برداشتم	برداشت بود (ارو) بہار حاصل کرنا -
برداشتن (ظہوری ۵) سخن بر سر دہ طوطی	برداشتن پا مصدر اصطلاحی - کینا
زان قد بود بخود سرو صنوبر بردارند بود (ارو)	پاشد از زود رفتن و تعجیل بر رفتار آمدن
کسی کے ساتھ جائز کہنا - چھبے محتاط لگا پیکر	متعلق بہ معنی بست و بنقہم برداشتن لیکن
قد کی تشبیہ سرو کے ساتھ جائز اور روا نہیں	بخیال متعلق است با معنی اول برداشتن یا
کہتے اس لئے کہ وہ بے بار ہے	و قدم بمعنی حقیقی بلند کردن پا و قدم است
برداشتن بنانا مصدر اصطلاحی - معنی قائم	برای رفتار (ساکت قزوینی ۵) همچو بچون
کردن بنا - متعلق بمعنی و ہم برداشتن است کہ	پئے آواز دہائی بردار بود سز بخیر بدوش
بجایش گذشت (خالص ۵) گرد باد تو گجا	انگن و پائی بردار بود (ارو) قدم اٹھانا
اے کجائی صحرا کو این بنار اول ویران شدہ بہتر	بقول آصفیہ جلدی جانا - پاؤں بڑھانا -

(۱۲۸۹)

(۱۲۸۹)

(۱۲۸۹)

جلدی جلدی قدم رکھنا آتش (۵) جب

اٹھایا پاد آتش مثل آواز جرس ہو کو سوا

پہنچ چوڑ کر مین قافلہ جاتا رہا

برداشتن پنیہ از گوش

(۱) کنایہ از خبر دار شدن و باز آمدن از غفلت

(۲) بمعنی حقیقی دور کردن پنیہ از گوش -

متعلق بمعنی ششم برداشتن (زالالی) کہ

یعنی پنیہ چست از گوش بردار ہو کہ گردن شبا

سرفروہ کار ہو (اروو) (۱) غفلت سے باز

آنا۔ (۲) کانون سے روئی نکالنا۔

برداشتن پی

سرانغ گرفتن و پیروی کردن متعلق بمعنی ہفتم و

یازدہ ہم و بست و ششم برداشتن کہ گذشتہ

ستارین از ساکت فروینی بر برداشتن پا

نمذکر (دانش) نمی ماند نہان لطف سخن

جہتہ می یابد ہو پی آہوی مشکین را بوجہ

بردارد ہو (نظامی) حق نصرت شاہ بگذاشتن

پی کشتن شاہ برداشتہ ہو (اروو) پناگنا

بقول آصفیہ کوچ لگانا۔ سرانغ لگانا۔ پیروی

اختیار کرنا۔

برداشتن ترکنا

معنی ترکنا کردن است متعلق بمعنی ہفتم و بست

ششم برداشتن کہ گذشتہ (ساکت فروینی)

عشق چون ترکنا بردار ہو فی سوار بر اسہا

فرسان ہو (اروو) کوٹ مار کر ناغہ کر گئی نا

برداشتن توشہ

(برداشتن زادراہ) متعلق بمعنی دوازہم

برداشتن کہ بجایش نہ کو رشد (ظہوری) (۵)

سودا ز وامق کہ ہنگام سفر ہو توشہ خبر سودا

غدا ریز داشت ہو (اروو) توشہ ساتھ لینا

برداشتن تیغ آکشی

مقابل (برداشتن تیغ بر کسی) برداشتن تیغ

معنی ششم است و بمعنی اصطلاحی این جان

بخشی کسی کہن (ظہوری) (۵) در حرم بگذاشتن

۱۸۵۷۱

۱۸۵۷۲

۱۸۵۷۳

۱۸۵۷۴

۱۸۵۷۵

(۱۸۵۶۵)

(۱۸۵۶۶)

(۱۸۵۶۷)

شیخ از نامو غره بر صید خود حرام نکند و (ارو) که بجایش گذشت (ظهوری) آن جلا
 جان نجشی کرنا -
 برواشستن شمر | مصدر اصطلاحی یعنی برداشت و (ارو) جلا حاصل کرنا -

(۵۶۹۱)

بر آوردن و پیدا کردن مُتَرَتِّلُکْ یعنی شانزدهم
 برداشتن ست که بجایش گذشت (ظهوری) برواشستن چراغ | استعمال یعنی دو
 بفرص نخل امیدم اگر ثمر برداشت و ز کینه دست کردن آنست متعلق یعنی ششم برداشتن
 زمین و زمان تیر برداشت و (ارو) پهلنا (ظهوری) شتر رسان شعله گره ورشید
 بقول آصفیه بارور پهلنا - (لفظی ترجمه پهل لانا)
 پهل پیدا کرنا
 چراغ دور کرنا - پهلنا -

(۵۶۹۱)

برداشتن چاروب | مصدر اصطلاحی (الف) برداشتن چشم اخیری | مصداق

(۵۶۹۱)

معنی گرفتن چاروب بدست و چاروب کشیدن
 (ب) برداشتن چشم از کسی | اصطلاحی
 مُتَرَتِّلُکْ یعنی یازدهم برداشتن که گذشت (ظهوری)
 زهی خیرام که طاقس بهر فراشی و بجلوه گاه تو
 چاروب بال و پر برداشت و (ارو)
 چاروب کشی کرنا - چارو وینا -

برداشتن جلا | مصدر اصطلاحی جلا
 کردن روشنی و تابندگی مُتَرَتِّلُکْ یعنی یازدهم و (ارو) برداشتن
 چشم از دام بردار و (مؤلف) عرض کند

(۵۶۹۱)

<p>بعضی قبول کران چیزیں معاوضہ چیزیں خریدنا و این متعلق است بمعنی بست و ششم برداشتن کہ گذشت (نظری ۵) جز محبت ہرچہ ہر دم سو و محبت برداشت ہو دین و دانش عرض کہ ہم کس چیزیں برداشت ہو بعض محققین این بمعنی سی و یکم برداشتن متعلق کنند (ارو) قبول کرنا کسی چیز کا کسی چیز کے معاوضہ میں خریدنا۔</p>	<p>کہ از ہر دو سند بالامصدر (برداشتن چیز از چیز) پیدا است ازینجا کہ ما (الف) را قائم کردیم (ارو) انگہ اٹھانا (بقول امیر) قطع نہ کرنا توجہ اٹھانا۔ (برق ۵) تیرے دیدار سے میں انگہ اٹھان کیونکہ ہر زلف سے پائے نظر حلقہ زنجیر میں ہے برداشتن چیزی از چیزی مصدر اصطلاحی</p>
<p>اصطلاحی بمعنی دور کردن چین است از ابرو مرادف (از ابرو گرہ بیرون بردن) متعلق بمعنی ششم برداشتن کہ بجای گذشت (منفی) مشکل است از ابروی آن شوخ چین برداشتن جو بیشتر نتوان از چین برداشتن (ارو) چین ابرو سے دور کرنا۔ دیکھو (از ابرو گرہ بیرون بردن)</p>	<p>(۱) ساختن و مخلوق کردن و ایجاد کردن چیزی باشد متعلق بمعنی دہم برداشتن چنانکہ (برداشتن سیما) (حسین ثنائی ۵) ز سپہ ضمیری کہ چرخ آئینہ فام ہو ز گرد راہ تو سیما می اختران برداشت ہو (۲) حاصل کردن گرفتن چیزی از چیزی متعلق بمعنی یازدہم برداشتن کہ گذشت۔ سند این از صاحب بر (برداشتن ل) می آید (ارو) (۱) کسی چیز کو کسی چیز سے بنانا مخلوق کرنا (۲) کسی چیز کو حاصل کرنا۔</p>
<p>برداشتن حرف مصدر اصطلاحی بمعنی</p>	<p>برداشتن چیزی از چیزی مصدر اصطلاحی</p>

(۶۶۷۸)

برون سراغ ست متعلق بمعنی دوازدهم بر داشتن
 برواشتن سلسلہ ازما استعمال بمعنی جدا
 کہ بجایش گذشت (بیدل) از سبکہ و جان کردن سلاسل از پاست متعلق بمعنی بست و سوم
 اگر انجانیست اظهار اثر بوی گل ہر جا رو با خوش برواشتن (صائب) دست اگر در کمرہ کہ گداز
 بردار و سراغ ب (ارو) سراغ ساتھ ایچانا پتاینا زور شوخی کہ در سلسلہ از پادداشت ب (ارو)
 نشان بتانا - سراغ بتانا - پانون سے بخیر نکالنا -

(۶۶۷۹)

برداشتن سر شیخ مصدر اصطلاحی - بردن سر و قتل کردن متعلق بمعنی ہنم
 برداشتن کہ گذشت (اخلاق محنی) ہر خا کہ بجایش گذشت یعنی مباد کہ سواد بمعنی ملک و
 کہ سر بر زند از گلشن ملک بونی الحال سرش بتیغ و ہر آرنجاند کہ رش و انشا را امد السنتان (تائیر)
 بر باید داشت ب (ارو) سر کاٹنا - قتل کرنا - غیر دل کندن ز عالم و لغشین مانشد ب (ارو) سواد
 سر شیخ سے جدا کرنا - از سبکہ روی درم برداشتم ب (ارو) سواد
 حاصل کرنا -

(۶۶۸۰)

برداشتن سر شمع را مصدر اصطلاحی - بریدن سر شمع و گل گرفتن متعلق بمعنی ہنم
 برداشتن (باتر کاشی) تارست بی رخ تو شبنان اہل دل ب بردار شمع را سر و نشین سجا
 شمع ب (ارو) گل کرنا - بقول آصفیہ چراغ کی ٹیم کرنا - شمع کا گل کاٹنا - جل ہوئی بتی تراشنا -
 برداشتن عبرت مصدر اصطلاحی - بمعنی حاصل کردن و گرفتن عبرت متعلق بمعنی
 یازدهم برداشتن کہ گذشت (صائب) اگر چنین را وہ خود باز ستاند صائب ب غیر عبرت

(۶۶۸۱)

نشان هیچ ز دنیا برداشت بود (ظهوری) بر سر دارا
 اسکندر چه دید بود عبرتی از حال دارا بر داشت
 (ار و و) عبرت حاصل -
 چهار و سیم برداشتن که بجایش گذشت رسیدن
 از پنج شیر از بر (بردار) مذکور شد (ار و و)
 فرمان برداری کرنا حکم کی تعمیل کرنا -

برداشتن غبار از رخ | مصدر اصطلاحی
 برداشتن فروغ | مصدر اصطلاحی

صاف و پاک و دور کردن غبار از چهره کنایه از
 غمخواری کردن میثاق یعنی ششم برداشتن
 که گذشت (ظهوری) اینهمه دامن فشانها
 آن ز کشتن پوز از خانه هرگز غباری نداشت
 (ار و و) اگر دهره دور کرنا غمخواری کرنا
 پیرون آوردن و پیدا کردن فروغ باشد متعلق
 به معنی شانزدهم و بیست و یکم (برداشتن) که بجایش
 مذکور شد و سنده این از ظهوری یعنی بیست و یکم
 گذشت (ار و و) فروغ ظاهر کرنا -

برداشتن فغان | مصدر اصطلاحی
 برداشتن غل | مصدر اصطلاحی

کنایه باشد از فغان کردن و فغان بلند کردن
 متعلق به معنی اول و بیست و ششم برداشتن که
 سر و و ن و آغاز کردن خواندگی غزل متعلق
 به معنی چهارم برداشتن که گذشت (حافظه) مطربان

در و محبت غزلی خوش برداشت بود که حکیمان
 جهان را مژه خون بالا بود بود (ار و و) گانا -
 برداشتم بر دادم بر دادم خود و بنیم و از شوق فغان
 برداشتم بر دادم بر دادم بر دادم بر دادم بر دادم

برداشتن قفل | مصدر اصطلاحی
 برداشتن فرمان | مصدر اصطلاحی

کنایه از واکردن قفل متعلق به معنی سی و چهارم
 برداشتن که گذشت (ظهوری) در گام

بجا آوردن فرمان و حکم باشد متعلق به معنی
 برداشتن که گذشت (ظهوری) در گام

<p>(صائب) عجب دارم خدا بر دار و این ظلم نمایان را چه که پیش چشم من آئینه زان رخسار</p>	<p>بروی ظهوری و بقتل که جز زور زبر ندارد (ارو) قفل کهولنا -</p>
<p>گل چید (ارو) جائز کهنا - روار کهنا - برداشتن کسی را مصدر اصطلاحی</p>	<p>برداشتن کار مصدر اصطلاحی یعنی اختیار کردن و پیش گرفتن کار متعلق یعنی</p>
<p>همراه گرفتن کسی را متعلق یعنی دو از دهم برداشتن که بجایش گذشت سبیلین از طاهر نصیر آبادی همدر آنجا ز کورش (خرین) - از بهت سرستان بر دار خرین خضری و تنها</p>	<p>بهفتم برداشتن که گذشت (عبدالزاق فیاض) واعظا کار تو بهیوده سرایت دلم و این چه کارست که برداشته کار کم است (ارو) کام اختیار کرنا -</p>
<p>رفتن صحای محبت را (ارو) کسی کو ست لینا - ساته لیجانا -</p>	<p>برداشتن کام مصدر اصطلاحی یعنی حاصل کردن مقصد متعلق یعنی یاز دهم برداشتن</p>
<p>برداشتن مایه مصدر اصطلاحی یعنی حاصل کردن مایه متعلق یعنی یاز دهم برداشتن</p>	<p>ست که بجایش گذشت (ظهوری) بشهر شور بختان شیر خور دم بگو که کام اینجا به سنگر</p>
<p>ست که بجایش گذشت (ظامی) ز بهر برداشتن مایه یا ب و بر و بستم از نظم پیرایه -</p>	<p>بردارند (ارو) مقصد حاصل کرنا - برداشتن کسی مصدر اصطلاحی یعنی</p>
<p>(ارو) سرمایه کا حاصل کرنا - برداشتن مغفر مصدر اصطلاحی -</p>	<p>جائز و روا داشتن کسی متعلق یعنی ششم برداشتن (فضللی جرباد قانی) تا که از جور تو دل با</p>
<p>معنی بالا بردن و بلند ساختن مغفر - کنا پاز</p>	<p>جفا بردارد و آنقدر خیر بیاکن که خدا بر دارد</p>

بر سر پوشیدن آن باشد که متعلق بمعنی اول برداشتن
ست - سندن این از ظهوری بر (برداشتن خجیر)
گذشت (اروو) خود پنهان -
برداشتن می

مصدر اصطلاحی - معنی

ملک آرمی گیتی بان بو (اروو) نام مٹانا -

خوردن شراب است متعلق بمعنی بست و دوم
برداشتن که گذشت (فردوسی) شب
فرد آمد و ماه می پوزگفتن برآسا و بردارمی
مؤلف عرض کند که معنی لفظی این برداشتن
جام شراب است متعلق بمعنی اول و کنایه از خوردن
می بر سبیل مجاز (اروو) شراب پینا -
برداشتن نافه زاز

مصدر اصطلاحی -

کنایه از دور کردن نزاع باشد متعلق بمعنی ششم

پیدا کردن نافه زاز متعلق بمعنی شانزدهم برداشتن
که گذشت - و جادار که متعلق بمعنی دهم کنیم
(طهری) به یکدیگر بر چین زلف و کاکش گذشت
باد بو کز برای پوشنا سان نافه زاز بر نشسته
(اروو) نافه زاز - پیدا کرنا - ایجاد کرنا - بنانا -
برداشتن نام

مصدر اصطلاحی - معنی

پیدا کردن نسو باشد متعلق بمعنی یازدهم

برداشتن نام

مصدر اصطلاحی - معنی

پیدا کردن نسو باشد متعلق بمعنی یازدهم

برداشتن که بجایش گذشت (صائب) ^(۱) ثواب
 نسخ از آن چشم ز شوقی برداشت پوز و زنجون
 بنظر چشم غزالی دارد مخفی مباد که نسخه معنی نقل
 است (کذا فی المنتخب) (ارو) نقل لینا نقل
 آصفیه کسی حکم بکتاب و غیره کو دوسری کاغذ
 بر اصل کے مطابق لکھوانا۔

برداشتن نقش ^(۲) مصدر اصطلاحی بمعنی
 بلند کردن دست گرفتن نشتر برای زد نشخ جدا
 کردن نشتر باشد متعلق بمعنی اول و یازدهم برداشتن
 (ظهوری) رگ جان چون نیکادی بفرمای
 که شرکان تو نشتر بر دارند (ارو) نشتر اٹھانا
 نشتر راتہ بین لینا۔

برداشتن نقاب ^(۳) مصدر اصطلاحی بمعنی
 دور کردن نقاب متعلق بمعنی ششم برداشتن که
 بجایش گذشت۔ سندان از ظهوری بمعنی بست
 یکم (برداشتن) مذکور (ارو) نقاب اٹھانا

برداشتن نقش ^(۴) مصدر اصطلاحی بمعنی
 حاصل کردن نگین نام را و منقوش شدن نگین از نام
 حاصل کردن نگین نام را و منقوش شدن نگین از نام

اصل کردن و گرفتن و کشیدن نقش تصویر کشیدن
 متعلق بمعنی یازدهم برداشتن که بجایش گذشت
 (صائب) مصدور را کند بیدست و پاجستی که
 شوق افتد بر نشتر نقشی درست از روی آینه
 بردار دو (ارو) اگر از صفی آئینہ حیرت می شود
 زائل ہو توان برداشتن از خاک راحت نقش بیدل
 (ظهوری) راه می سوزد چمن گوشت مرده
 وشت و در نقش کف پا بر داشت (ارو)
 نقش اٹھانا۔ تصویر کینچنا۔

برداشتن نقل ^(۵) استعمال بمعنی برداشتن
 و گرفتن نقل متعلق بمعنی سی و دوم برداشتن
 که بجایش گذشت و من و چیر یا منی یازدهم هم
 تعلق دارد معاصرین بحکم این با بر زبان دارند
 و مراد (برداشتن نسخ) باشد که بجایش گذشت
 (ارو) نقل لینا۔ دیکھو برداشتن نسخ۔

کسی متعلق بعضی یازدهم برداشتن (فرا بیدل ۵) که گذشت (طاهر و حید ۵) شب بهمان زمان
 گرانجان را با شادی و شمع نسبت با سبک و جان بگویند
 می شود و قالب همی چون نام بردار و پو (ارو ۵) که
 منقوش هونا - کنده هونا -

این دل بیتاب بردار و پو چشم صورت مخمل فنام
 خواب بردار و پو مخفی مباد که برداشتن علم و لوا
 و نیزه و امثال آن هم از همین قبیل است (ارو ۵)

برداشتن خم | مصدر اصطلاحی معنی دور کردن

و دفع کردن بنی و تری ست متعلق بعضی ششم برداشتن
 که گذشت (طهوری ۵) حیض شرکان پخته و پخته
 مرجان نکر دگر چه ابری دیده ام خم (گریه داری)
 بزداشت پو (ارو ۵) تری گاه و رگنا -

برداشتنی | اصطلاح - بقول ضمیمه بران

ترجمه حلیت باشد مؤلف اعرض کند که یک
 قابلیت در آخر مصدر برداشتن زیاده کرده اند
 دیگر هیچ چنانکه گفتی و شنیدی و امثال آن خیال را

برداشتن شک | مصدر اصطلاحی متعلق

شدن شک و عار دگر اگر دوش متعلق بعضی
 برداشتن که گذشت (طهوری ۵) بزطهوری
 نبض گیران را چه دست پو در دمانگ و او بزد
 (ارو ۵) تنگ و عار قبول کرنا گوارا کرنا تنگ
 عار کا متعلق هونا -

ترجمه حلیت صحیح نباشد و حلیت بهمین و غیر
 صحیح معلوم می شود که صاحب ضمیمه بران چنین

آخره را مصدری قرار داد (ارو ۵) برداشتی
 برداشت را در بطحا مهابر به خیال که برداشت
 کے قابل -

برداشتن نوا | مصدر اصطلاحی پند کردن

و بالا بردن نوا باشد متعلق بعضی اول برداشتن
 برآفرینی مطلق مصدر برداشتن زیاده کرده

برداشتنه | بقول ضمیمه بران ترجمه محمول

(مؤلف) اعرض کند که بای مفیدی مفهومی

<p>در اسمیه معاصرین عجم بزبان دارند (ارو) بر داشته خاطر بقول تندخوا فرسنگ فرنگ ریخته و آزرده دل (مکولت) دل اچاٹ ہوا ہو۔ صاحب آصفیہ نے (برداشتہ) عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است مراد از کسی دل خاطر ہونا کا ذکر فرمایا ہے۔ دل اکھڑنا۔ بے دل از کاری برداشتہ باشند و کنایہ از پریشان خاطر ہونا۔ دل اچاٹ ہونا۔</p>	<p>ریکریج (ارو) اٹھایا ہوا۔ برداشتہ خاطر اصطلاح بقول تندخوا فرسنگ فرنگ ریخته و آزرده دل (مکولت) دل اچاٹ ہوا ہو۔ صاحب آصفیہ نے (برداشتہ) عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است مراد از کسی دل خاطر ہونا کا ذکر فرمایا ہے۔ دل اکھڑنا۔ بے دل از کاری برداشتہ باشند و کنایہ از پریشان خاطر ہونا۔ دل اچاٹ ہونا۔</p>
<p>بر داغ بقول بران۔ باغین نقطہ دار و حرکت غیر معلوم۔ اسپرک را گویند۔ وان گیا کہ چیز بایران رنگ کنند۔ صاحبان جامع و ناصری بر گیاه اسپرک قانع۔ صاحب محیط ازین لغت ساکت۔ و بر اسپرک گویند کہ اسم اکلیل الملیک است و فرماید کہ بفارسی اسم زیر پرست۔ و بقول بعضی تن کہ عروق نیز گویند (مکولت) عرض کند کہ ماصراحت کامل ہے (اسپرک) کہ دہ ایم کہ بجاییش گذشت۔ و وجه تسمیہ (بر داغ) بقول معاصرین عجم جزاین نباشد کہ چون این گیاه را بردارند یاد بر پارچہ کنند۔ دست و پارچہ از وراغدار شود و بدجہ رنگی کہ درین گیاه است کہ باوئی گئی بر می آید۔ و معنی لفظی این داغ کنندہ قلب (داغ برک) اسم فاعل ترکیبی است۔ مخفی مباد کہ بردن یعنی کردن و انداختن ہم می آید (ارو) دیکھو اسپرک۔</p>	<p>بر داغ بقول بران۔ باغین نقطہ دار و حرکت غیر معلوم۔ اسپرک را گویند۔ وان گیا کہ چیز بایران رنگ کنند۔ صاحبان جامع و ناصری بر گیاه اسپرک قانع۔ صاحب محیط ازین لغت ساکت۔ و بر اسپرک گویند کہ اسم اکلیل الملیک است و فرماید کہ بفارسی اسم زیر پرست۔ و بقول بعضی تن کہ عروق نیز گویند (مکولت) عرض کند کہ ماصراحت کامل ہے (اسپرک) کہ دہ ایم کہ بجاییش گذشت۔ و وجه تسمیہ (بر داغ) بقول معاصرین عجم جزاین نباشد کہ چون این گیاه را بردارند یاد بر پارچہ کنند۔ دست و پارچہ از وراغدار شود و بدجہ رنگی کہ درین گیاه است کہ باوئی گئی بر می آید۔ و معنی لفظی این داغ کنندہ قلب (داغ برک) اسم فاعل ترکیبی است۔ مخفی مباد کہ بردن یعنی کردن و انداختن ہم می آید (ارو) دیکھو اسپرک۔</p>
<p>بر داغ وین مصدر اصطلاحی بقول بہا و تیر دانند بالضم بازی بردن از حریف و دست یا غنن بروی۔ (میخبر و نه) شہ از منصوبہ آن سپہ را جو کہ از آن منصوبہ برداقتہ را کہ۔</p>	<p>بر داغ وین مصدر اصطلاحی بقول بہا و تیر دانند بالضم بازی بردن از حریف و دست یا غنن بروی۔ (میخبر و نه) شہ از منصوبہ آن سپہ را جو کہ از آن منصوبہ برداقتہ را کہ۔</p>

(اردو) (۱) فتح حاصل ہونا غلبہ پانا۔ (۲) برد ہونا۔

برو ال | بقول برآن و جامع و ناصری بر وزن و معنی پر کال و ہم اد پر پر کال فرمایہ کہ معنی پر کار کہ اقرار دائرہ کشیدن ست۔ صاحب مؤید گوید کہ بایں فارسی ہم آمدہ (مؤلف) عرض کند کہ تبدل پر کار ست کہ بجایش می آید بایں فارسی بحرل بدل شد چنانکہ اسب و اسب و رای مہلہ بہ لام چنانکہ چار و چنال (اردو) پر کار بقول آصفیہ فارسی۔ ہم نہ کہ۔ دائرہ کشیدن کا اوزار۔

بروان | بقول برآن و جامع و ناصری بر وزن دربان شیرہ گیا ہمیت بغایت بدبو و گندہ۔ صاحب محیط ذکر این نہ کردہ بر (بروانیا) فرمایہ کہ اسم فاشتر و بر فاشتر آگوید کہ معرب از فاشتر سریانی ست (مؤلف) عرض کند کہ مذکر این برار جالون کردہ ایم چین است صحت مزید (بروان) از محققین نہ شد تا معلوم می کردیم کہ اسم این در السنہ صحیحست و ظاہر این قدر بخیاں می آید کہ (بروان) اسم جادست و شیرہ بردانیا از نام کردند کہ ذکرش بالا گذشت و اسد اعلم بحقیقہ الحال (اردو) دیکھو جالون جس کو عربی میں کرتہ البیضا کہتے ہیں (جنگلی انگور) اور اسی کے شیرہ کا نام فارسی میں (بروان) ہے جس کی کامل حقیقت معلوم نہ ہو سکی۔

بروانگ | بقول شمس ال مہلہ ہم جانور است کہ پس خور و شیر بخورد و بجوازہ موتیہ گوید کہ پروانہ و پروانگ بیک معنی ست (مؤلف) عرض کند کہ صاحب مؤید ذکر پروانگ بیک فارسی و واسعہ کردہ و دیگر محققین فارسی زبان ہم بہ کان عربی و بحث کا جلس بجای خود

می آید اگر سند استعمال این بای عربی و وال سوم پیش شود و زانیم عرض کرد که مُبَدَل است که موحده
ببای فارسی و او بدل مبدل شود چنانکه شب و شب و بیه و بیه خیال ما همین قدر است که کلمه جوئی
صاحب شمس تصحیف روده (ار و و) دیکو پروانک۔

پروانه | بقول اند بجاله فرزندک فرنگ بالفتح لغت فارسی است بعضی نان که در شیر
آمیخته در روغن بریان کنند (مؤلف) عرض کند که محققین زبان فارسی ازین ساکت معاینه
بهم بر زبان ندارند اگر سند استعمال بنظر آید زانیم عرض کرد که اصل این ببای فارسی است معنی
پراز وانه و دانه دار (شیر برنجی) را ماند که بعضی برنج۔ پاره دمی نان را و شیر و شکر کرد و پزند
که بصورت حلوا می دانه دار می شود۔ بای فارسی موحده بدل شد چنانکه آسپ و آسب معاینه
بهم یا بای فارسی هم استعمال این کنند۔ طالب سند استعمال با شیم (ار و و) ده دانه و آسپ
جود و و اور شکر و و روٹی کے چورے سے پکائی جاتی ہے۔ مؤلف۔

<p>بر و بار اصطلاح بقول سردری (۱) بالفم تحلل که در معنی ترکیبی این تاقل است۔ و صاحب و حلیم۔ صاحب بر لرن فرماید که تاب آورنده و تحلل کننده (۲) بارکش و (۳) جفاکش و بقول جامع بر وزن ظلم کار معنی تحلل کننده۔ صاحب ناصری با اتفاق بر لرن فرماید که ملائم الطبع۔ صاحب قاضی فرماید که متحل و جهور باشد۔ همان آرزو و در لرن و چراغ این را نیاورد۔ و ز که بر وارش بهار فرماید ز گلزار جهان قانع بخاری (۴) منوچهری (۵) توخا</p>	<p>که در معنی ترکیبی این تاقل است۔ و صاحب و حلیم۔ صاحب بر لرن فرماید که تاب آورنده و تحلل کننده (۲) بارکش و (۳) جفاکش و بقول جامع بر وزن ظلم کار معنی تحلل کننده۔ صاحب ناصری با اتفاق بر لرن فرماید که ملائم الطبع۔ صاحب قاضی فرماید که متحل و جهور باشد۔ همان آرزو و در لرن و چراغ این را نیاورد۔ و ز که بر وارش بهار فرماید ز گلزار جهان قانع بخاری (۴) منوچهری (۵) توخا</p>
---	--

<p>که در ترکی من بر دبار عاشق به خوش نیست خوار گام خوبست بر دباری به (مؤلف) عرض کند که اسم فصل ترکیبی است مرکب از دو اسم جاد که یکی بر د معنی چارش که مقابل آورد است و دیگری با که معنی اولش گذشت پس معنی این برنده و بر داند بارست و کن به از بخت و بارکش این است معنی کبی این که تمیز خان آرزو و صاحب بجا در آن تامل است (ارو) بر دبار بقول آصفیه فارسی (۱) تامل بهاری - پر کم - سلیم الطبع - سپه والا برداشت کرد والا - (۲) بارکش - بقوله بوجه والا - زیاده بارکش - (۳) جفاکش - جور و ستم سپه والا -</p>	<p>که کین در عشق که که بر دل من سایه کمر باشد (اوله) رعونت فایست از بر دباری سر بلند می بگرد بار سر و از راه رعنائی نمی گردد به (انوری) بهر دست خواهی بیرون آیی با من بوز تو دستبده ز من بر دباری به (اوله) جز صبر و بر دباری روئی نمی نه بینم به چون عاشقم چه چاره جز صبر بر دباری به و سند معنی دوم از کلام منوچهری بر (بر دبار) هم گذشت - استعمال معنی سوم از نظر مانگدشت و معاصرین عجم بر زبان ندارند (ارو) (۲۱) بر دباری - بقول آصفیه فارسی اسم مؤنث - برداشت - تامل - صبر - (۲) جفاکش مؤنث - (۳) بارکشی - مؤنث -</p>
<p>بر دباری اصطلاحی - بقول فدائی که از معاصرین عجم بود (۱) معنی شکیبائی و تحمل و صبوری (۲) جفاکشی و (۳) بقول اند بارکشی (مؤلف) عرض کند که جزین نیست که بای مصدري بر لفظ و با نمیوه کرده اند (صائب) به بر دباری من نیست</p>	<p>بر دباری اصطلاحی - بقول برهان نفیج دو با ابجد و سکون دوراے قرشت و دال به نقطه مراد (بر دبار) که امر بدور شدن باشد یعنی دور شو - حاجان جهانگیری و بحر رشیدی هم که این کرده اند (مؤلف) عرض کند که حقیقت</p>

(بردا برد) بجایش عرض کرده ایم و این مراد	معنوی سے) ہمت سبک نہ ادا کہ باہمت نگرین
معنی اولش باشد تکرار بر دست کہ امر حاضر بدین	چاؤش بادشاہ براند کہ بر و برد (ار و)
باشد نہ (بدور شدن) صاحب بر بلن تشام کرد	مٹو بڑ ہو۔ دیکھو (بردا برد) کے پہلے
و بعض لفظ معنی را بیان کرد۔ قتائل (مولوی	معنی۔

بر و خطی | اصطلاح۔ بقول نغیث و اند جنسی از چادر کہ در بافت آن خطای باریک رنگین می باشد۔ صاحب بحر بر مج و خطی اکتفا کردہ باریک و رنگین را گذاشت (مؤلف) عرض کند کہ برد بالفہم بقول نغیث یعنی جامہ مخطوط لغت عرب است۔ فارسیان لفظ خط را بر و زیادہ کردہ بایں معروف نسبت در آخرش آوردند و بعضی بالا استعمال کردند پس این مفسرین باشند (ار و) وہ چادر جسکی بافت میں باریک اور رنگین خطوط ہوں۔ مؤنث۔

بر و در | اصطلاح۔ بقول بزرگن و جامع و ناصری بر وزن زر کہ مخفف برادرست کہ بجایش گذشت (مؤلف) عرض کند کہ قول صاحبان ناصری و جامع کہ از اہل زبانند اعتبار را شاید لیکن مستحیرین بجمہر زبان ندارند (ار و) دیکھو بر و در

بر و در او فتادون | مصدر اصطلاحی۔ کنایہ از بیرون شدن کہ افتادن بر در مکان علامت است (انوری سے) اکنون کہ ماہ روزہ بنقصان آؤفتاد
بر و ریشتی زون | مصدر اصطلاحی بقول بحر یعنی تواضع و خاکساری کردن (مؤلف) عرض کند کہ کنایہ محراب نیست و نام محبوب چیست

<p>بروز زون مصدر اصطلاحی بقول بحر</p>	<p>کہ سند استعمال پیش نہ شد۔ دیگر کسی از محققین ناسی</p>
<p>دہار داند بیرون رفتن (طغراہ) شگوفہ چہان شلخ او سرزدہ بو غم از صحن این باغ بر در زدہ بو (صائب ہ) ہر در شایع صد تافکہ تفرقہ بہت پوزو</p>	<p>و گراہن مکر و معاصیرن عجم ہر زبان ندادند (ارو) تواضع کرنا۔ بقول آصفیہ عاجزی سے پیش آنا خوش اخلاقی سے پیش آنا۔ خاطر مدارات کرنا۔ ادب گت کرنا</p>
<p>بروز زون مصدر اصطلاحی بقول بحر</p>	<p>بروز زون مصدر اصطلاحی بقول بحر</p>
<p>عرض کنند کہ معنی حقیقی این (۱) از آمدن خود اطلاع کروں ست کہ کسی بجانہ کسی رود بر درش می زند تا صاحب خانہ در را بکشاید و مرجا گوید مراد معنی ہو (بروز زون) و (۲) معنی بیان کردہ محققین بالا کہ آن ہر دو سند بالا پیدا ست مراد معنی اول (بروز زون) و (۳) خلاف کروں مجاز معنی دوم ست (افوری سہ)</p>	<p>وارستہ و اندر ادون (بروز زون) کہ گذشت (شیف اثر ہ) تا سریت دم از صفازدہ است آنروز بر در جلا زدہ است (مکولت) عرض کند کہ مقصد و شاعر جزین نباشد کہ آرزو بے پردہ شد و مراد معنی دوم مصدر بالا باشد (ارو) و بکنہ (بروز زون کے دوسرے معنی)</p>
<p>بروز جلال زون مصدر اصطلاحی بقول بحر</p>	<p>بروز جلال زون مصدر اصطلاحی بقول بحر</p>
<p>و مدہ را بر در وزن چندین بعد نہ پوزند گانی را گرجان می بر و پوزا (ارو) (۱) از تجیر کشکشانانہ و یکپوزیدہ زدان (۲) ہر جانانہ یکپوزدہ بر زون کے پہلے معنی (۳) بخانا نہ کرنا۔</p>	<p>خوشنک شدن۔ وارستہ بند این همان فقرہ خان را آورده کہ بر (بروز جلال زون) گذشت و بہار نیم کہ این کردہ و از حقیقت این ہر تانہی بحث کردیم طالب سند دیگر باشیم اگر چہ موافق قیاس ست</p>
<p>بروز زون مصدر اصطلاحی بقول بحر</p>	<p>بروز زون مصدر اصطلاحی بقول بحر</p>
<p>مراد بر در زون یعنی پیش بیرون رفتن۔</p>	<p>(ارو) و یکپوزدہ بر جلال زون۔</p>

<p>(بر در عرفان زدن) کنایہ از عرفان اختیار کردن کہ با خواجہ خود برابر شود (مؤلف) عرض کند کہ شدن یعنی رفتن می آید پس این موافق قیاس (ار و و) دیکہو بر در زدن کے تیسرے معنی۔ بر در عرفان زدن مصدر اصطلاحی بقول اسی بر نوضیح مخصوص او بچند می ارزو و فرماید کہ این زبان الواطست (مؤلف) عرض کند کہ پیچ ترکیب این درست نمی شود ہر دو محققین ہند نہا دستمال پیش نہ کردند ترک این بر بیان تفوق داشت۔ (ار و و) ناقابل ترجمہ بر در نہا دن مصدر اصطلاحی بقول دانند کنایہ از بیرون کردن (کمال سہیل)۔ زاغ سیاہ دل را بر در نہا و بیل و چون دیکم طاؤس گشتہ پر حواصل (نظامی) کہ اند کہ فردا چہ خواہد رسید و نہ ویدہ کہ خواہد شدن نا پدید کہ مرادہ از خانہ بر در نہند و کہ اتاج اقبال ہند نہا (مؤلف) عرض کند کہ موافق قیاس (ار و و) گہر سے باہر کرنا۔</p>	<p>(خواجہ نظامی) از و سیم آن بندہ بر در شود و کہ با خواجہ خود برابر شود (مؤلف) عرض کند کہ شدن یعنی رفتن می آید پس این موافق قیاس (ار و و) دیکہو بر در زدن کے تیسرے معنی۔ بر در عرفان زدن مصدر اصطلاحی بقول بہار و وارستہ از حجاب و شرم بیرون آمدن۔ (صائب) ز شرم تست کہ از ایکیشی خطاب تو نیز بر در عرفان زن و کرم باش (ظہوری) خال دل ہم نگردم داند و زده ام گرچہ بر در عرفان صاحب بحر فرماید کہ از حجاب و شرم بر آمدن است (مؤلف) عرض کند کہ (بر در چیزی زدن) مصدر عام کہ از ہر دو سند بالا پیدا است و عرفان بصورتی انہیں ندارد و این متعلق باشد با سبب (بر در زدن) کہ گذشت و کنایہ باشد از تحریک کردن بحیرتی و یا بچند کہ رفتن و خبر دادن از نیکہ ارادہ داخل شدن در ایسم و اینچہ محققین بالا معنی اصطلاحی پیدا کرده درست نہ باشد و ہر دو اشعار صائب و ظہوری</p>
---	---

(۱۲۹۶)

<p>شراب بردست گیر و (یعنی شراب خوارست)</p> <p>برگفتہ او عمل کن۔ پس معنی (بردست گرفتن)</p> <p>عمل کردن سنت نہ باور کردن۔ این اصطلاح</p> <p>بمعنی بیان کردہ نشان ندیدیم و از زبان معاہرین</p> <p>بخیم نشنیدیم و طالب سند دیگری باشیم معنی میا</p> <p>کہ از ہمین سند مصدر</p>	<p>(الف) بروریدن استعمال یعنی درخت</p> <p>و مزید بایہ آن بزیادت کلمہ بربران (طوری</p> <p>س) زخم و خالی پرست از لغت دوست</p> <p>دست را کہ چون برمی در پوست بود (اوروی)</p> <p>پنج کسر و او پنج برید بودی گند بروریدہ سینہ باز</p> <p>پس ازین دوست مصداق اصطلاحی</p>
<p>(ب) بردست گرفتن شراب یعنی شراب</p> <p>خورون پیدا می شود کہ موافق قیاس است قائل</p> <p>(ارو) (الف) باور کرنا یقین کرنا۔ اورجگا</p> <p>معنوں کے لحاظ سے عمل کرنا (ب) شراب پینا۔</p> <p>بردست و پا زدن مصدر اصطلاحی</p> <p>بقول بھر و بہار و انداز غرور سخن با اشارت کہو</p>	<p>(ب) بروریدن پوست یعنی افشای</p> <p>راز کردن</p> <p>(ج) بروریدن سینہ بمعنی مجروح کردن</p> <p>سینہ۔ بدست می آید (ارو) (الف) دیکھو</p> <p>دریدن۔ (ب) افشای راز کرنا (ج) سینہ</p> <p>چاک کرنا۔</p>
<p>(صائب) وزن بردست و پا گریب خود پوشیدہ</p> <p>می خواہی بگو کہ می گروہ زایا اشارت مال مرید</p> <p>(مؤلف) عرض کند کہ نہ باشد و بس۔</p> <p>(ارو) غور کی وجہ سے اشارت مال مرید</p> <p>بردست و پای افتادن مصدر اصطلاحی</p>	<p>(الف) بردست گرفتن مصدر اصطلاحی</p> <p>بقول بھر و بہار و انداز غرور سخن با اشارت کہو</p> <p>(میر مغزی) ہر کہ او گیر در دست۔ شراب</p> <p>ہر صبا گوید۔ بردست بگیر (مؤلف)</p> <p>کند کہ بمعنی شعر را ہمین قدر غنیدہ ایم کہ</p>

<p>بقول بگرداف (برپای افتادن) (مؤلف) ولیکن موافق قیاس است - و معاصرین عجم بر زبان عرض کنند که سند آن بهم پیش نه شد و سند این هم - دارند (ارو) دیگر برپای افتادن -</p>	<p>بر موع بقول برمان بر وزن مجمع نام شهر است آباد کرده نوشابه که اصلش (بروم) بود و در سکندر بر موع - و بر موع نام نهادند - صاحب جامع انقذ ربیضا یک این شهر واقع است میانه قزاق و گنجه و صاحب غیاث گوید که از توابع ایران است در آذربایجان باقیم خیم (مؤلف) معنی کنند که وجه تسمیه این بر (برده) می آید که اصل ست های پخته تعبیر با بعین مهله بدل شد (ارو) بر موع توابع ایران است یک شهر کا نام است جو نوشابه کا آباد کیا هواب - مذکر -</p>
<p>بر و عجوز اصطلاح - بقول بگرداف (مؤلف) بقول بگرداف (مؤلف) بقول بگرداف (مؤلف) در آخر زمستان - گویند در آن روز بلال در صحرا دره بود لهند باین اسم شمی گشت - چه بر دمخفی سراد عجوز یعنی پیرزن باشد - بهار صراحت فرید کنده سه روز آخر شباط و چهار روز اول آذرست و چهار صراح گوید که پنجم روزست (شیخ شیراز) همچنان که نهیب بر عجوز پز شیرزا خورده و لعل دایه نه روز صاحب غیاث گوید که بانفتح عین مهله هم مفتوح - مفت روزست در آخر زمستان - سه روز آخر بهمن که بهمن پهاگن گویند و چهار روز اول اسفند که بهمن</p>	<p>تقریباً جیت باشد - چون این روز در آخر زمستان واقع شده لهند بر عجوز نامند - و آنجا آن هفت روز بقول صاحب صراح این است - (عین) بکسر صاد مهله و تشدید نون و (عین) بکسر صاد مهله و تشدید نون مفتوح و سکون با سوجه و رای مهله (و بکر) بفتح واو و سکون با موقده و رای مهله و (آخر) بر وزن فاعل (موتمر) بصیغه هم فاعل و (مطل) بفتح و کسر و تشدید لام اول و (مطلی الجهر) بالضم (انتهی) - (مؤلف) عرض کنند که اصطلاح</p>

<p>عرب است که فارسیان ترکیب اضافی استعلاش کردند یعنی لفظی این سرمای پیرزن یعنی هفت روزی که سرمای آن پیرزن را خصوصاً نقصان بخشد بوجه شدت یعنی چنانکه جوانان تحمل آن پیرزن تحمل آن نکنند (ارو و) برعکس - آخر موسم سرمای که مخصوص سادات و ن کو کهنه بین - چنین سردی بهت کثرت سے ہوتی ہے - نگر بروعه بقول صاحب مؤید و هفت ہا شہری کہ ذکرش بر (بروع) گذشت (موت) عرض کند کہ اشارہ این ہمد را بجا کردہ ایم جز این نیست کہ ہای ہمزہ آخرہ درین زمانہ باشد یا نہیں اصل است و آن مخفف این (ارو و) دیگر برع بروقترا فکندن مصدر اصطلاحی - وہ قلمکار چادر جس پر نقش و نگار ہو - موت بقول سروری بجوانہ نسخہ میرزا بہ را و دال ہمتین بوزن مردک افسانہ و اظہار کہ از یکدیگر پرسند و بعد از تفرگینہ - و جہا لہ لسان الشعر اودات گوید کہ بفتح با (۱) افسانہ و بضم با (۲) تفر (شاعر) چیز مطالت تو سخنیهای مشائخ علمایات و جز میخ توینر لہای افضل بردک ۴ (امیر خسرو) از بردک ہای و دما و در سببہ کہ کہ اینہ فکرش دل وانا سبت خستہ و حجاب</p>	<p>بقول بریان کنایہ از نوشتن - صاحبان چنانگیر می بحر ورشیدی و صراح و بہا ہم ذکر این کردہ اند - (خاقانی) مشو و رخط از پند خاقانی اسی جان کہ این خوش حدیثی ست بر دفتر افکن (موت) عرض کند کہ موافق قیاس است کہ انداختن بر گان و دفتر - کتابت کردن ست و بس (ارو و) لکھنا برو قلمی اصطلاح - بقول بحر و انند مراد (بر خطی) صاحب غیاث صراحت فرماید کہ خط این چادر برابر سطر سی قلم باشد - و بقول بعض فرماید کہ نقاشان بر و از قلم نقش و نگار کنند - (موت) عرض کند کہ - آخر اقوی من الاول صراحت ناند بر (بر خطی) اگر دہ ایم (ارو و) وہ قلمکار چادر جس پر نقش و نگار ہو - موت</p>
<p>بقول سروری بجوانہ نسخہ میرزا بہ را و دال ہمتین بوزن مردک افسانہ و اظہار کہ از یکدیگر پرسند و بعد از تفرگینہ - و جہا لہ لسان الشعر اودات گوید کہ بفتح با (۱) افسانہ و بضم با (۲) تفر (شاعر) چیز مطالت تو سخنیهای مشائخ علمایات و جز میخ توینر لہای افضل بردک ۴ (امیر خسرو) از بردک ہای و دما و در سببہ کہ کہ اینہ فکرش دل وانا سبت خستہ و حجاب</p>	<p>بقول سروری بجوانہ نسخہ میرزا بہ را و دال ہمتین بوزن مردک افسانہ و اظہار کہ از یکدیگر پرسند و بعد از تفرگینہ - و جہا لہ لسان الشعر اودات گوید کہ بفتح با (۱) افسانہ و بضم با (۲) تفر (شاعر) چیز مطالت تو سخنیهای مشائخ علمایات و جز میخ توینر لہای افضل بردک ۴ (امیر خسرو) از بردک ہای و دما و در سببہ کہ کہ اینہ فکرش دل وانا سبت خستہ و حجاب</p>

برهان و جامع ذکر کرد و معانی بالا کرده اند. صاحب نامصری فرماید که اصل این (پروک بهای فارسی) است
یعنی در پرده (مؤلف) عرض کند که خیال نامصری درست است و همین لغت بهای فارسی یعنی ام
بجایش می آید و معنی اول را مجاز این دانیم و کاف آخر بای تصغیر باشد یعنی پرده که چکی یا برای نسبت
بمعنی منسوب به پرده یا برای تشبیه بمعنی مثل پرده. و ما دارد که زائد هم گیریم و انقسام کاف بجای مثل
در ردیف کاف بزی می آید یعنی جا دارد که کاف بزی بر لفظ بزرگتر یا ده کرده باشند که بهین معنی سجا
خودش مذکور شد (ارو) (۱) افسانه بقول آصفیه فارسی اسم مذکر حکایت بے اصل قصه
کهانی گفته احوال قصه جهولی بات سرگذشت حال - ماجرا - ذکر - (۲) چستان - دیکه و تکریم
بروگی | اصطلاح بقول آنند جو که فرنگ فرنگ بالفتح و کاف فارسی لغت فارسی است
بمعنی غلامی و بندگی و اسیری (مؤلف) عرض کند که هم او بر (برده) فرماید که بمعنی غلام و کنیه که
لغت ترکی است. و صاحب برهان این را بمعنی اسیر آورده که می آید و صاحب کز که محقق ترکی زبان است
ذکر این کرده صراحت کند که لغت فارسی است. صاحب غیاث هم این را لغت ترکی گفته. بنجیان قول
کتر برای نزدیک ادعای غیاث دانند کافی است باقی حال فارسیان بقاعده خودیای مصدری آخر
آورده. و بی تیر آخره را به کاف فارسی بدل کردند چنانکه بخشگی درویندگی و بندگی (ارو) غلام
بقول آصفیه فارسی اسم مؤنث. طلقه بگوشی - بندگی - عبودیت - عبدیت -

برول خورون مصدر اصطلاحی بقول که	تیر از کیش می آرول آزاری برون و برول
بمعنی رنجاندن - و بیادغ نمودن - خان آرزو	مخورگر هست در دین ترا (دله) زحمت و
در چراغ فرماید که بیادغ نمودن می گیری (صاحب)	برول می خور می هر دم فیدانی کو که از لرنه لعل

<p>انجم از اخلاک می ریزد (شفیع اثره) در دهنش</p>	<p>انجم از اخلاک می ریزد (شفیع اثره) در دهنش</p>
<p>سبحان خویش نامح و آگه دار و هیچو تیر طعن تا کی بر دل</p>	<p>سبحان خویش نامح و آگه دار و هیچو تیر طعن تا کی بر دل</p>
<p>می خوری (محسن تاثیریه) هر دل را با خدا</p>	<p>می خوری (محسن تاثیریه) هر دل را با خدا</p>
<p>بر دلها محو بود اگر خدا دوست میباری آن را</p>	<p>بر دلها محو بود اگر خدا دوست میباری آن را</p>
<p>مکن (مؤلف) عرض کند که (بر چیزی)</p>	<p>مکن (مؤلف) عرض کند که (بر چیزی)</p>
<p>مصدر می عام است که معنی (پویشتن بچیزی)</p>	<p>مصدر می عام است که معنی (پویشتن بچیزی)</p>
<p>بجای خودش گذشت و این مصدر خاص متعلق</p>	<p>بجای خودش گذشت و این مصدر خاص متعلق</p>
<p>بیان و معنی عام این (بدل رسیدن) است و کیا</p>	<p>بیان و معنی عام این (بدل رسیدن) است و کیا</p>
<p>از بار دل شدن و شکسته دل کردن کسی را و حاصل</p>	<p>از بار دل شدن و شکسته دل کردن کسی را و حاصل</p>
<p>آن همان رنجانیدن که بالا آمد کور شد و لیکن بدل</p>	<p>آن همان رنجانیدن که بالا آمد کور شد و لیکن بدل</p>
<p>شدن بهتر از رنجانیدن است و (بر طبع خوردن)</p>	<p>شدن بهتر از رنجانیدن است و (بر طبع خوردن)</p>
<p>و (بر دماغ خوردن) و (بر گوش خوردن) و امثال</p>	<p>و (بر دماغ خوردن) و (بر گوش خوردن) و امثال</p>
<p>آن هم متعلق به همین مصدر عام است که بجای خودش</p>	<p>آن هم متعلق به همین مصدر عام است که بجای خودش</p>
<p>می آید (ارو) کسی کور بخید که نا کسی که</p>	<p>می آید (ارو) کسی کور بخید که نا کسی که</p>
<p>بار خاطر هونا کسی کا دل توڑنا</p>	<p>بار خاطر هونا کسی کا دل توڑنا</p>
<p>بر دل سر و گردن مصدر اصطلاحی - بقول بحر</p>	<p>بر دل سر و گردن مصدر اصطلاحی - بقول بحر</p>
<p>بقول بحر و بهار دانند ناخوش و بی دماغ شدن به بهار</p>	<p>بقول بحر و بهار دانند ناخوش و بی دماغ شدن به بهار</p>

کنند که این کنایه باشد (امیرشاهی سبزه داری) اگر فتن بار بود و لیکن در محاوره لفظ بار حذف
 میخ از پیخ و پهای دلم زانکه یوز دیوانه کسی دل بگریخته باشد (بر دل گرفتن) باقی ماند (ارو و) دل آرزو
 (مؤلف) عرض کند که اصل این اصطلاح (بهره) بهونا - بقول آصفیه ناخوش بهونا -

بروم | بقول برلمان همان بروی که گذشت و اما اشاره این به درانجا کرده ایم - خان آرزو
 در سراج گوید که نام قدیم شهر بروی و فرماید که بروی غالباً مغربیه بین است و بقول بعضی فرماید که سکنه
 بدین نام خوانده - در نسخه صورت فارسی بودن این محل ترد دست لیکن تصحیف است و صحیح هر دو است
 بروی نام سموم چنانکه نظامی گوید (سه) هر دوش لقب بود و آغاز کار با کون بر دوش خوانند آموزگار بود -
 (مؤلف) عرض کند که باستاند کلام نظامی باخان آرزو اتفاق داریم و از اینکه ذکر (بروم بدل) را
 غیر از برهان دانند و بهفت دیگر کسی از محققین اهل زبان مثل ناصری و جامع و سروری و مکر و مجریدیان محققین
 پسند نژاد را کافی ندانیم عجبی نیست که دست کاتبین دراز شد و اشاره ای بهوز را بلفظ موحده و او را
 بدل هم بدل کردند و این تبدیل غیر از تصحیف نباشد و صاحب برلمان هم (بروم را به ای بهوز و او را)
 بروی سموم (معنی همین شهر آورده و ازین هم تائید خیال خان آرزو می شود) (ارو و) دیگر بروی -

بروم غ خوردن | مصدر اصطلاحی - بقول رنگ دار و خنده ای شرم بیزارش و گل این باغ خور
 تخر ناخوش و ناپسند آمدن و غم افراشدن ورنجاندن
 و بی دماغ نمودن (سیلم) بی لب و با ده بر طبع
 بی معن این ناز باغ بود چو فریاد و لفظ خور و بر دماغ بود
 ایاغمی خورد بود نکست گل بی رخ او بر دماغ می خورد بود
 (مؤلف) عرض کند که ما صاحت کامل بر
 فوشت (مؤلف) عرض کند که ما صاحت کامل بر

(۱۲۸۹۵۱)

(بر دل خوردن) کرده ایم و معنی این ناگوار و طبع شد
از قبیل بار خاطر شدن و لیکن اصلا مراد (بر دل خوردن)
نیست و فرق دل و دماغ در معنی این هر دو مصداقیم
فرق دارد مثلاً اگر عطر ناپسند شود گویند که (بر دماغ خوش)
یعنی بوی او پسند دماغ نه شده و دماغ را ناخوش کرد و حبس
از محققین بالا سیما از خان آرزو که در عرض معنی این
لزاکت را بکار نبرد (ارو) دماغ کو ناگوار خوانا-

بر دم تیغ افتادن

شدن و بر زیر تیغ آمدن - و این مصداق خاص داخل
(بر چینی افتادن) است - ما بر بیان مصداق عام این
مصدر خاص را پسندیدیم (ظهوری) دل و دم تو را
روز راحت بگو که تیغ محنتی را بر دم افتد (اوله)
جوش عشقی از برای خود ظهوری فکر کن بگو بر دم تیغ بجا
روزگار افاده ام بگو معنی صبا که در سند اول (رای)
افغانی است و معنی داخل این مصدر صبی نیست (ارو)
تکوار کی زدین آنا - مجروح خوانا - گمائل خوانا -

(الف) بر دم سپید

(ب) بر دم سپید

روید و نیز در غضب شد (شهبانه فردوسی) چه ستم
پیام سپید شنید بگو در یای آتش زکین بر دمید
صاحب بر مان گوید که ماضی بر (دمیدن) باشد که
رویدن و سبز شدن است یعنی سبز شد و روید -
و معنی در غضب شد و قهر آلود گردید و ماضی دم زدن
و سخن گفتن و نفس رسانیدن و خود را بر باد کردن -
و طلوع و ظاهر شدن صبح و دم زگران را هم گفته اند -
صاحب ناصری هم همچو بر مان پریشان بیانی کرده -
(صوت گفت) عرض کند که ضرورت نداشت که از کیه
مشق (ب) ذکر کنند و مصدر را بگذارند و اینجا این
قصر کافی است که این ماضی مطلق (بر دمیدن) است
و صراحت معانی مصدری (ب) می آید و (ب) بقبول
بحر و بر مان و ناصری (ا) یعنی دم زدن را کامل
التصویر و مضامین این (بر دم) (صوت گفت) عرض
کند که نزد علی و دمیدن است زیرا که کلمه بر مان
و همین است معنی حقیقی این - صاحب بر مان بگو
نفس رسانیدن هم نوشته و این داخل همین معنی است

<p>شدن۔ سند این از فردوسی بر (برومید) گذشت بہار این را بمعنی جوش زدن۔ و درخشم شدن گوشت (مؤلف) عرض کند کہ بحالت غضب تنہا دخل ست پس این معنی ہم مجاز معنی اول باشد (ارو) خشمناک ہونا۔ صاحب آصفیہ نے (جوش میں آنا) پر کہا ہے غضب میں آنا۔ غضب میں بہرنا پھر کہنا (۴) برومیدن۔ بقول تجر و برآن و ناصری بمعنی سبز شدن (مؤلف) عرض کند کہ این مثل بمعنی پنجم ست کہ می آید محققین بالا غور نہ کردہ اند حضرت نہاشت کہ معنی سبز شدن را بر (برومیدن) قائم کند (ارو) دیکھو برومیدن کے پانچویں معنی۔ (۵) برومیدن۔ بقول سبز بمعنی رویدن (مؤلف) عرض کند کہ مجاز معنی اول ست کہ ہرور و کشش ہوا تہات از زمین می درو می روید (النوری) از زمین مختلفہ الوان کہ برومید ہر سر فگندہ ساحت ہر قہ و حل (ارو) آگنا۔ دیکھو برآمدان کے آٹھویں معنی۔</p>	<p>و صاحبان ناصری و برآن کہ اشارہ دم زرگران کردہ اند متعلق از بہین معنی باشد و ماخذ رویدن دم کہ اسم مصدر باشد فارسیان تختانی و علامت مصدر برآن زیادہ کردہ مصدر می ساختند کہ بجای خوشا می آید و باصول ما مصدر اصلی ست کہ اسم مصدر مال فارسی زبان ست و باصول متقنین فارسی با مصدر جعلی و تختانی زائد علامت آن چنانکہ بر لفظ (اسم مصدر) صراحت این گذشت (ارو) پھر مارنا۔ بقول آصفیہ زور کے ساتھ منہ سے ہوا کو پھونکا آپ ہی نے پھونکنا کا بھی ذکر فرمایا ہے۔ (۲) برومیدن۔ بقول سوار و بمعنی برآوردن چو (برومیدن آہ) کہ بجای خودش می آید (مؤلف) عرض کند کہ سند این ہم مصدر آنجا مذکور داین ہم مجاز معنی اول ست کہ درآد ہم دم و نفس التعلق (ارو) کہینچنا نہکان۔ کرنا۔ جیسے آہ کرنا۔ (۳) برومیدن۔ بقول تجر و برآن و ناصری بمعنی بجوش آمدن ازخشم۔ و بقول صاحب جو غضب آلود</p>
--	--

<p>(۶) برومیدن - بقول بجز و بران و ناصری معنی که محض طلوع و ظاهر شدن معنی این است صبح داخل معنی نیست بلکه استعمال این برای صبح آمده و این متعلق است معنی پنجم برومیدن بر سبیل مجاز که بر آفتاب و صبح هم حاصل رویدن نبات از زمین است که بر معنی پنجم بجایش گذشت و معنی لفظی این با اکثر و بلند شدن و کنایه از بر آمدن و ظاهر شدن (ارو) و نکلنا - نمودار هونا - ظاهر هونا - طلوع هونا -</p>	<p>(۷) برومیدن - بقول بجز و بران و ناصری معنی سخن گفتن (مؤلف) عرض کند که بر اعتقاد صریح که از اهل زبان است تسلیم کنیم و مشتاق سند باشیم که این معنی از نظر نگاشت و معاصرین عجم هم بزرگان ندارد اگر چه سخن گفتن با معنی اول بر سبیل مجاز دارد که در سخن گفتن و نفس را تعلق است و لیکن و راز قیاس می نماید و بجا قول صاحب ناصری دوم نتوانیم زد (ارو) کهنا - بات کرنا -</p>
<p>برومیدن آه مصدر اصطلاحی بمعنی کشیدن و بر آوردن و بر آمدن آه متعلق بمعنی دوم (برومیدن) که گذشت (مؤلف) عرض کند که (آه برومیدن) در محدوده کور و صراحت کافی بهر آنجا کرده ایم سند هم از طالب آملی (ارو) و دیگر آه برومیدن برون بقول موارد و نوا در بالضم (۱۱) مقابل</p>	<p>(۸) برومیدن - بقول بجز و بران و ناصری معنی خود را بر باد دادن (مؤلف) عرض کند که دیدن درین مصدر بهین معنی است که می آید (خود را) داخل معنی نیست تسامح صاحب تحقیق است که خیارش نموده اند یعنی برومیدن خود را و کسی را هر دو درشت و بجز و برومیدن معنی (بر باد دادن) است و لیکن اینهم متعلق بمعنی اول باشد (ارو) بر باد کرنا -</p>
<p>اورون و فرماید که بر دو حاصل المصداقین است و مضارع این بر دو بفتحین - صاحب بحر بر برون قانع و بقوله (کامل التصریف) و مضارع این بر دو بفتح اول و دوم - صاحبان ناصری و جامع پنجم معنی</p>	<p>(۹) برومیدن - بقول ناصری و بران و بجز بمعنی طلوع و ظاهر شدن صبح (مؤلف) عرض کند</p>

بر بودن گفته اند (مؤلف) عرض کند که صاحب (ارو و) حاصل کرنا - پانا -	
سوار که بر بودن را بر معنی چهارم جا داده است تسامح	(۳۲) بر دون - بقول سوار و نوادر معنی عرض و
اوست که مقابل آوردن همان بر بودن است پس بر د	و اظهار کردن چنانکه (بر دون حاجت) و (بر دون عیب)
بمعنی حقیقی مراد بر بودن باشد و بر د که بمعنی چهارم	(مؤلف) عرض کند که مجاز معنی اول است -
بجایش گذشت اسم مصدر این فارسیان بریادت	(ار و و) پیش کرنا - ظاهر کرنا -
علامت مصدر در آن و بحدت یک دال جمله از دال	(۳۴) بر دون - بقول سوار و نوادر معنی بر بودن چنانکه
مجموعه مصدری ساخته که قیاسی و اصلی است و اسم	(بر دون نقد) (مؤلف) عرض کند که همان معنی
این مصدر مال فارسی زبان است - آنچه امر حاضر این	اول است که گذشت و (بر بودن نقد) متعلق بمعنی
بالفتح آید حقیقت آن جز این نیست که فارسیان بدفع	ششم باشد که می آید و ازین معنی تعلق خاص ندارد و -
التباس از امر حاضر بریدن که بر بالضم است این را	(ار و و) سے متعلق -
در محاوره خود بالفتح گفتند (ار و و) لیجانا -	(۵) بر دون - بقول سوار و معنی تباہ کردن چنانکه (بر دون)
(۲) بر دون - بقول سوار و نوادر معنی حاصل کردن	سراپیزی را و (بر دون عزت) (مؤلف) عرض
و بدست آوردن چنانکه (بر دون اجزند) (بر د	کنند که من و چه متعلق بمعنی نهم هم کسی آید - معاین
ثواب) و (بر دون لذت) (مؤلف) عرض کند	عجم بر زبان دارند (ار و و) تباہ کرنا - بر باد کرنا -
که آنچه صاحب سوار و معنی بست و بکمر که (یا قن سیم)	زائل کرنا -
جدا گانه قائم کرده است درست نیست - یافتن	(۶) بر دون - بقول سوار و معنی دزدیدن و تفتن و
حاصل کردن هر دو یکی است و این معنی هم مجاز معنی است	خانه را و هیچ نگذاشتن در آن چنانکه (بر دون خانه)

<p>(مؤلف) عرض کند متعلق بمعنی اول است بر سبیل مجاز معاصرین عجم بر زبان دارند و دور کردن هم متعلق به همین است که سندش بر (برون عشوه) می آید - (ارو) زائل کرنا -</p>	<p>و فرماید که لفظ خانه درین اصطلاح بقاعده مجاز است یعنی همه اسباب خانه و لفظ برون قریبه لها بمعنی دور دیده برون (مؤلف) عرض کند که برون برون که می آید سند این است و (برون خانه) متعلق است</p>
<p>(۱۰) برون - بقول موار و دیگر بمعنی کردن چنانکه (سعی برون) و امثال آن که در ملحقات می آید - (مؤلف) عرض کند که معاصرین عجم بر زبان دارند مجاز معنی اول است (ارو) کرنا -</p>	<p>بمعنی شانزدهم (برون) که بجای نشاندن کور شود - (ارو) چرانا - بقول آصفیه چوری کرنا سیر کرنا (۱۱) برون - بقول موار و بمعنی کم و زیاده شدن چنانکه (برون هر دو خانه کمان) (مؤلف) عرض کند که</p>
<p>(۱۱) برون - بقول موار و بمعنی برداشتن چون است برون (و امثال آن که در ملحقات می آید) (مؤلف) عرض کند که مجاز معنی اول است - معاصرین عجم بر زبان دارند - (ارو) اترانا -</p>	<p>ما از معنی اختلاف داریم و صراحت کامل بر (برون پرور) خانه کمان (کنیم) (ارو) کم و زیاده بونا - (۱۲) برون - بقول موار و بمعنی چنانکه (برون نام) (مؤلف) عرض کند که معاصرین عجم هم بر زبان دارند</p>
<p>(۱۲) برون - بقول موار و بمعنی ساختن چنانکه (برون) قالب که در ملحقات می آید (مؤلف) عرض کند که معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) بنانا -</p>	<p>و اصل این (برون بر زبان) بود - در محاوره و لفظ (بر زبان) مذکور شده محض برون بفرسینه قائم ماند که مراد از گفتن است مجاز معنی اول (ارو) کهنا -</p>
<p>(۱۳) برون - بقول موار و بمعنی بجا آوردن چنانکه (برون فرمان) که در ملحقات می آید (مؤلف) عرض</p>	<p>(۹) برون - بقول موار و بمعنی زائل کردن چنانکه (برون) ناب و غیر ذلک که در ملحقات بجای خودش می آید</p>

ر تبه به بالا) و امثال آن که در ملحقات می آید - (مؤلف) عرض کند که مجاز معنی اول است (ارو) بجالانا تعمیم کرنا -	کنند که معاصرین عجم بر زبان دارند و مجاز معنی اول است (۱۳) بردن - بقول موار و معنی کشدن چون (نقب بردن) که در ملحقات می آید (مؤلف) عرض کند که من وجه متعلق به معنی دهم نیز که نقب کردن محاوره بسیار است و نقب کشدن بر زبان معاصرین عجم نیست - و مجاز معنی اول است - (ارو) کهودنا -
(۱۸) بردن - بقول موار و معنی بسلاست بردن چنانکه (بردن جان) و امثال آن که در ملحقات می آید (مؤلف) عرض کند که مخفوط و مخفوش هم داخل همین است چنانکه (بردن ایمان) و دهم مجاز معنی اول است و معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) بچانا -	(۱۵) بردن - صاحب موار ذکر این کرده از معنی است (مؤلف) عرض کند که (بردن آب) که در ملحقات می آید و این هم مجاز معنی اول است (ارو) بهالچانا (۱۶) بردن - بقول موار و معنی غارتیدن چنانکه (بردن رهن) که در ملحقات می آید (مؤلف) عرض کند که بر باد کردن مجاز داخل همین است و بخیا مال سند این (بردن خانه) باشد که بجایش می آید و (بردن رهن) متعلق به معنی ششم باشد (ارو) غارت کرنا - دیکو بردن خانه - (۱۷) بردن - بقول موار و معنی رساندن چنانکه (بردن اگر می کرنا - انجام کو بهنچانا -

منهیدم کرنا۔	(۲۱) بردن۔ بقول موارو بجز و ناصری و جامع
(۲۵) بردن۔ بقول موارو بمعنی یافتن چنانکه (بردن)	بمعنی یافتن چنانکه (بردن راه) و انشال آن کہ
پنجه کہ در ملحقات می آید (مؤلف) عرض کند	در ملحقات می آید (مؤلف) عرض کند کہ بمعنی
کہ مجاز معنی اول است (ارو) موڑنا۔ پھیرنا۔	دوہم اشجاد دارد (ارو) پانا۔ حمل کرنا۔
(۲۶) بردن۔ بقول موارو بمعنی برآوردن چنانکہ	(۲۲) بردن۔ بقول موارو بمعنی رفتن و طی کردن
(برون پوست از تن) کہ در ملحقات می آید (مؤلف)	چنانکہ (بردن راه) کہ در ملحقات می آید (مؤلف)
عرض کند کہ معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو)	عرض کند کہ معاصرین عجم بر زبان دارند مجاز بمعنی
(۲۷) بردن۔ بقول موارو بمعنی محفوظ و سلامت	اول است۔ (ارو) طی کرنا۔ چلنا۔
ماندن است چنانکہ (بردن جان) (نظامی س)	(۲۳) بردن۔ بقول موارو بمعنی گذاردن چنانکہ
سبحان بر دھود هر کسی گشته شاد و کس از کشتن کس	و بردن نماز کہ در ملحقات می آید (مؤلف)
نیاردیداد و (مؤلف) عرض کند کہ بمعنی	عرض کند کہ بنجیل یا مشغول و منہک کردن است
همچو ہم هست کہ بالا گشتت خبرین نیست کہ درین	و ہمین معنی از (بردن نماز) پیدا می شود کہ بجایش
سند استندانی حمل نص بر آن است بمعنی سلامتی	مذکور شود (ارو) ادا کرنا۔
جان کہم عزیز صاحب موارو است کہ ایر را بمعنی	(۲۴) بردن۔ بقول موارو بمعنی خراب و بدم
جدا گانه خیالی کرد و نیز نوعا در ستوبان اقتدا کند	کردن چنانکہ (بردن بنیاد) کہ در ملحقات می آید
(ارو) و یکہو بردن کے اظہار دین معنی۔	(مؤلف) عرض کند کہ مجاز معنی اول است۔
(۲۸) بردن۔ بقول موارو بمعنی برپا کردن چنانکہ (بردن)	(ارو) ڈلونا۔ بقول آصفیہ کرنا۔ بھکان موڑنا

(۲۸۹۸)

حشر که در طعنت می آید (مؤلف) عرض کند که صریحاً
عجم بر زبان دارند (ارو) بر پا کرنا۔

(۲۸۹۹)

(۲۹) بردن۔ بقول موار و معنی آمدن چنانکه (بردن
خواب) که در طعنت می آید (مؤلف) عرض کند که

همین مصدر بر معنی نهم متضاد این می نماید ولیکن حقیقت
این بر (بردن خواب) بیان کنیم انشاء الله (ارو) آنا

(۳۰) بردن۔ بقول موار و معنی صرفه کردن چنانکه (بردن
لطف) که در طعنت می آید (مؤلف) عرض کند که

من و چه متعلق معنی دهم است و بس (ارو) صرف
کرنا۔ کرنا۔

(۳۱) بردن۔ بقول موار و معنی موقوف کردن چنانکه
(بردن رسم) که در طعنت می آید (مؤلف) عرض

کند که مسدود و بند کردن داخل همین است (ارو)
موقوف کرنا۔ مسدود کرنا۔ بند کرنا۔

(۳۲) بردن۔ بقول موار و معنی داشتن چنانکه (بردن
روزه بروزه) که در طعنت می آید (مؤلف) عرض

کند که معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) رکبنا۔

از (ناصری) طرزه قمار می بود و بازی عشق بنان
باختش بردن است بردن آن باختن و باختن آن

در سراج گوید که بجا بردن بازی را گفته اند لیکن شهباز

<p>این لغت عرب است - صاحب انند هم این را لغت فارسی نوشته گوید که بقول بعض لغت عرب باشد - (مؤلف) عرض کند که معنی اول را طالب سند بایم که مجرب بیان صاحب بحر کافی ندانیم که هیچ ماخذ بدست نمی آید نسبت معنی سوم عرض می شود که (برفون) بالکسر و فتح ذال معجمه بقول منتخب مطلق سنور و نوعی از اسپان و تحقیق آن است که اسپ که مادر و پدرش عربی نباشد یا یکی از آن عربی نیست (الخ) پس چا دارد که فارسیان به تبدیل ذال معجمه به وال عربی و تحفیف واد مفرس کردند و معنی سوم استعمالش کردند و معنی دوم که نفیم دارد مجاز نیست - مخفی مباد که برآ معنی دوم استناد از کلام عبدالواسع قابل قبول است و برای معنی سوم قول ناصری که از اربل زبان است اعتبار را شاید (ارو) (د) تند و تیز جانا - (۲) رفتار من تند و تیزی - مؤلف - (۳) و ده گهوا جبر رفتار من تند و تیز مو - مذکر -</p> <p>پرون آب مصدر اصطلاحی بمعنی باغود</p>	<p>نگرفته (مؤلف) عرض کند کسی که معلوم است و سحت ندارد مجاوره را غیر مشهور می شمارد و این مصدر نیست غیر از آن که برسی و چا معنی گذشت و اسم این مصدر همان بردوست که ذکرش بر معنی ششمش کرده ایم و معنی حقیقی این (۱) برد کردن بازی و (۲) تجاوز غالب آید (ارو) (۱) برد کرنا - (۲) غالب آنا - (۳۴) بردن - بقول بحر کسر اول و فتح سوم (۱) تند و تیز رفتن - فرماید که سالم التصه یعنی است که غیر ماضی و مستقبل و اسم مفعول نیاید - صاحب رشیدی (۲) بر تندی و تیزی رفتار قانع (عبدالواسع در صفت ابره) گهی با خاک همچنان گهی با دهم پیشه و گهی با چرخ هم زمان گهی با بحر هم بردن و صاحب ناصری با اتفاق رابطه می گوید که (۳) اسپ جلد و تیز را هم گفته اند - صاحب جامع متفق ناصری - خان آرزو در سراج تذکره معنی بالا فرماید که (بردون) - بردن فرعون نیز همین معنی آورده گویند که لفظ تازیست و بردون بقول برهان کسر اول بمعنی اسپ ز جلد و تند و فرماید که</p>
--	--

<p>برون آرزو مصدر اصطلاحی - بقول وارد (بذیل معنی دهم برون) بمعنی آرزو کردن (شانی تکتوسه) من از کجا و تناسی دل بهینم بس چه که می بزم بخیاں تو آرزوئی چند بود کمال فجنده (آرزو فرما که چشم تو باز باز کشم که بعشوه گاه بنواز بود) (تلف)</p>	<p>برون آب ست صاحب سوار ذکر این بذیل معنی پانزدهم کرده از معنی ساکت (گلستان سعدی) شد غلامی که آب جو آرد آب جو آمد و غلام برود مخفی مباد که آب برون چیزی (در محدوده گذشت (ارو) بهایجانا -</p>
<p>برون آبرو مصدر اصطلاحی - بقول موارد (بذیل معنی نهم برون) زائل کردن آبرو (حافظ شیرازی) جام می دید بخت دم ز روان بخشازد آبرو آن لب جان بخش روان بخشا برد (مولف اخضر) کند که (آبرو برون) در محدوده گذشت (ارو) دیکهو آبرو برون -</p>	<p>برون ارجمندی مصدر اصطلاحی - بقول موارد (بذیل معنی دوم برون) بمعنی حاصل کردن ارجمندی (عبدالحی سنو کوی) در محدوده رسال بهوشمندی بود به دم ز طوافش ارجمندی (تلف)</p>
<p>برون آرام مصدر اصطلاحی - ربودن و دور کردن آرام از دل متعلق بمعنی چارم برادر و اله هر وی (آرام و راحتی که ز دل ماتم تو بردی چون مرغ اشک باز نیامد با شیان بود مخفی مباد که (آرام) برون (بهین معنی در محدوده گذشت (ارو) و سندی این بر برون نقش می آید (ارو) و ده خطانی بر آما ده کرنا - جوده خطانی کرنا -</p>	<p>برون از سپهر بیان مصدر اصطلاحی - آماده نقش بیان کردن متعلق بمعنی چارم برون و سندی این بر برون نقش می آید (ارو) و ده خطانی بر آما ده کرنا - جوده خطانی کرنا -</p>

(۸۰۶۱)

برون از کسی

مصدر اصطلاحی - تحقیقنا

نسبت برون از کسی (مخلص کا علی ۵) تا ملا لکند
از ما عشق آن وحشی نزال ہو درویدن طفل اشکنا
را آمو برده است ہو صاحب نوادر این را بذیل
برون یعنی گرد برون با ستنا و همین شعر مخلص آورده
گوید کہ در ولایت رسم است کہ درویدن گروئی بند
(مؤلف) عرض کند کہ ضرورت این طول عمل
ندارد - (ارو) کسی پستی لیجانا -

(۸۰۶۲)

برون ایمان

مصدر اصطلاحی - محفوظ

و نگاه داشتن ایمان متعلق بمعنی پیچیدہم برون کہ
بجایش گذشت و سندیان بر (برون جان) ای
(ارو) ایمان پیمان -

برون بازی

مصدر اصطلاحی - بقول مولانا

(بذیل معنی اول برون) (۱) برون بازی وضعی
خاص - (مؤلف) عرض کند کہ برادر دینی
باشد کہ برون بدین معنی سی و پنجم گذشت
و سندش ہم چہرہ آنجا مذکور (۲) بازی برون

محاورہ فوس بمعنی غالب آمدن و این معنی عام است
بر سبیل مجاز از معنی اول (ارو) (۱) مجر کرنا -
بازی کو برابر کرنا - یعنی جب شطرنج بازی میں کسی
مات نہ ہو اور بازی برابر ہو جائے تو اسکو برابر کرنا
ہیں - اور اسی سے برد ہونا - برد کرنا - دکن میں
مستعمل ہے - صاحب آصفیہ نے برد کا ذکر فرمایا
لیکن برد ہونا - اور کرنا کو نہیں لکھا (۲) بازی
لیجانا - بقول آصفیہ جیتنا - غالب آنا -

برون بکارت

مصدر اصطلاحی - بقول

مولانا (بذیل معنی نہم برون) زائل کردن بکارت
(طالب آمل ۵) بہ جملہ خانہ غم کہ بود دختر ز بو
نگاہ پرده شکان کش بکارت بردو (مؤلف)
عرض کند کہ معاصرین عجم بزرگان دارند (ارو)
بکارت زائل کرنا - از انکہ بکارت کرنا - صاحب آصفیہ
چیرہ اتارنا - پر ازالہ بکارت کرنا کا ذکر فرمایا ہے
برون بٹیا د - مصدر اصطلاحی - بقول مولانا
(بذیل معنی بست و چارم برون) بمعنی خواب دہم

کرون بنیاد (خواجہ شیرازہ) پاک کن چہرہ ماقطعہ
برون پوست ارتق | مصدر اصطلاحی -

زلف از اشک ہو ورنہ این سیل دامدم ببرد بنیاد
 (مؤلف) اعضا کند کہ معاصرین عجم بر زبان دارند
 (ارو) عبارت از زنا - کرنا - منہدم کرنا -
 بقول موارد (بذیل معنی بست و ششم برون) بمعنی
 بر آوردن پوست ارتق (حسین ثنائی) اگرش
 نہد ارتق آفتاب لطف پوست ہو چو ز آفتاب چہرہ

برون پنجم | مصدر اصطلاحی - بقول موارد
 (بذیل معنی بست و پنجم - برون) بمعنی پنجم تا فتن -

(عالی) از زوجین پنجم فرشتہ برودہ است ہوش
 زوہ یازگہ دو سفید مسج ہا (مؤلف) اعضا کند کہ
 کہ معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) پنجم موثرنا -
 پنجم پہننا - ویکہوا فتنہ دن پنجم -
 بقول موارد (بذیل معنی بست و یکم برون) بمعنی پی یا فتن -
 (مسلمان) ز کوشش بشیم سحر بوسی برد ہوش

برون پنجم ہوش | مصدر اصطلاحی - بقول
 موارد (بذیل معنی نوزدہم برون) بمعنی انداختن پنجم

در پنجم (حزین) عشق آزمود قوت بازو و شمشیر ہا
 تا پنجم پنجم شرکان کہ می برد ہا (مؤلف) اعضا کند کہ
 کہ معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) پنجم سے پنجم
 طانا - پنجم کرنا - بقول آصفیہ دو آدمیوں کا پنجم کے
 سے زور کرنا - پنجم لڑانا -
 بقول موارد (بذیل معنی دوم ہم تعلق دارد کہ سراغ یافتن
 و حاصل کردن ہر دو یکی است) (ارو) سراغ
 پانا - بقول آصفیہ کہوچ پانا - پناگنا (ناخ)

برون پیام | مصدر اصطلاحی - بقول موارد
 کس کی ہم جستجو میں نکلے تھے ہر نہیں پاتے کہیں
 سراغ اپنا ہا

<p>(بذیل معنی ہفتم ہر دین) بعضی رساندن پیام - کند کہ معاصرین عجم بزبان دارند (ارو) بخارا تارا دکن میں مستقل ہو۔ بخار دفع کرنا۔ تپ دور کرنا تپ اتارنا۔ صاحب آصفیہ نے (تپ اتارنا) کا ذکر فرمایا ہے۔ یعنی لازم۔</p>	<p>(ارو) (۵) قاصدی کو کہ پیاجی برودلار برود سوی گلش خبر مرغ گرفتار برود (مؤلف عرض کند کہ ہمارے معنی اول ست و معاصرین بزبان انڈ (ارو) پیام لیجانا۔ پیام پہنچانا۔ کہ سکتے ہیں پروں تاب مصدر اصطلاحی۔ بقول مؤد</p>
<p>(بذیل معنی یازدہم ہر دین) برداشتن حکم (سعدی ۵) سخت ست پس از جو حکم بردن پو خود کردہ بنار جو مردم بردن پو (مؤلف) عرض کند کہ معاصرین عجم بزبان دارند (ارو) حکم سہنا۔ حکم برداشت کرنا۔ حکومت برداشت کرنا۔</p>	<p>پروں تاب مصدر اصطلاحی۔ بقول مؤد (بذیل معنی نہم ہر دین) بعضی زائل کردن تاب۔ (ظہوری ۵) شب بگلگشت آمد از مہ تاب برد صبح از ہر جلوه اش مہ تاب برد پو (مؤلف عرض کند کہ معاصرین عجم بزبان دارند و تحقیق معنی مصرع دوم بر (بردن مہ تاب می) می آید۔ (ارو) آب و تاب زائل کرنا۔ چک دیکھانا بے نور کرنا۔</p>
<p>برون تلخی مصدر اصطلاحی۔ بقول مؤد (بذیل معنی نہم ہر دین) بعضی زائل کردن تلخی (باقو کاشی ۵) وقت مردن بزبان نام لبست آوروم پو تاش تلخی جان کند نم از کام برد پو (مؤلف) عرض کند کہ معاصرین عجم بزبان دارند (ارو) تلخی کو دور کرنا بردن تلخی دیکھو صفحہ ۵۷۳۱۔</p>	<p>برون تب مصدر اصطلاحی۔ بقول مؤد (بذیل معنی نہم ہر دین) بعضی زائل کردن تب (میرزا ۵) تابی در لگ شکل و صعب است بر طبیب بردن ز مرد پیر تب بلع درشت پو (مؤلف) عرض بردن ثواب مصدر اصطلاحی۔ بقول مؤد (بذیل</p>

معنی دوم بردن اصل کردن ثواب (خواجہ شیخ) (مؤلف) عرض کند کہ معاصرین عجم بر زبان
 ثواب روزہ و حج قبول آن کس بردن کہ خاک میکند
 عشق را زیارت کردی (مؤلف) عرض کند کہ
 مین و جوہر متعلق بمعنی بست و یکیم ہم (ارو) ثواب
 حاصل کرنا۔ پانا۔ صاحب آصفیہ نے اس کو ترک
 فرمایا ہے اور ثواب کمانا۔ پرکھا ہے۔ نیکی حاصل
 کرنا۔ بھلائی حاصل کرنا۔

برون جان | مصدر اصطلاحی۔ بقول مؤلف

(بذیل معنی ہیچ ہم بردن) جان بسلامت بردن
 (حزین) با تیغ بازی مژدات جان کہ می برد
 از چنگ کفر زلف تو ایسان کہ می برد کوناز و کرشمہ
 غمزه بون جملہ تشنہ اندو جان از مصاف شیر شکار
 کہ می بردی (مؤلف) عرض کند کہ معاصرین عجم
 بر زبان دارند (ارو) جان بچانا۔

برون چور | مصدر اصطلاحی۔ بقول مؤلف

(بذیل معنی یازدہم بردن) برداشتن چور و ستم۔
 سندہ این از شیخ شیراز برد (برون حکم) گذشت۔

برون چین | مصدر اصطلاحی۔ بقول

موارد (بذیل معنی نہم بردن) معنی زائل کردن
 (مؤلف) عرض کند کہ دور کردن بہتر از بست
 متعلق بمعنی چارم بردن (سیر مغزی) برداشت
 دولت تیغ او خم کو بردار روی ملت برای پیرین
 (مؤلف) عرض کند کہ معاصرین عجم بر زبان

دارند (ارو) چین وقع کرنا۔ شاننا۔

برون حاجت | مصدر اصطلاحی۔ بقول

موارد (بذیل معنی سوم بردن) معنی عرض داشتن حاجت

(شیخ شیاره) سبب حاجت نیز یک تر شودی؛

که از غمی بدش فرسوده گردی؛ **مؤلف**

عرض کند که معاصرین عجم بر زبان دارند -

(ارو) حاجت پیش کرنا - خواستش ظاهر کرنا

ضرورت اور عرض اور مطلب بیان کرنا -

برون حسرت | مصدر اصطلاحی - بقول

موارد (بذیل معنی دهم برون) بمعنی حسرت کردن

(خرین) بوسید ه ایم الب جان بخش یا راز

حسرت بخضر و چشمه حیوان که می بردی؛ **مؤلف**

عرض کند که معاصرین عجم بر زبان (ارو) حسرت

برون حسرت | مصدر اصطلاحی - بقول موارد

(بذیل معنی است و هشتم برون) بمعنی بر پا کردن حسرت

باشد (وحشی) غمزه او حسرت فتنه بر جا بردی

حاجت را همه اسباب پیشا بردی (ظهوری)

فلک را بر در زه بر سر حسرت که کلب بریند بر یکدیگر

معنی سبب که حسرت بختین بقول غیاث و بهار لغت

فارسی است بمعنی گروه و فوج و بالفتح بقول صراح

لغت عرب است بمعنی قیامت پس درین هر دو

معنی حسرت بختین لشکر و فوج است و مصداق برون

حسرت و (بسر برون حسرت) هر دو متعلق بمعنی اول است

ضرورت ندارد که با ست داین هر دو اسناد معنی بر پا کردن

قائم کنیم و این معنی برهان وقت قائم میشود که حسرت

بختین بمعنی روز قیامت گیریم که نیامده (ارو)

حسرت بر پا کرنا -

برون حکایت | مصدر اصطلاحی - بقول

موارد (بذیل معنی هفتم برون) بمعنی رساندن حکایت

(بوستان سعدی) وزیر اندرین فتنه راه بردی

بجست این حکایت بر شاه بردی؛ **مؤلف**

عرض کند که مجاز معنی اول است معاصرین عجم بر زبان

دارند (ارو) خبر پنهانی کسی واقع گانه کرنا

برون حمله | مصدر اصطلاحی - بقول موارد

(بذیل معنی دهم برون) بمعنی حمله کردن (نظامی)

بر و حمله برد چون شیر است؛ یکی گز که شیر سپید است

مؤلف عرض کند که معاصرین عجم بر زبان دارند

<p>(ارو) حمله کرنا - بقول آصفیه - دهاو کرنا - پورنا کرنا - چوٹ کرنا -</p>	<p>از فرزند مردم می توان بردن و مؤلف عرض کند که متعلق بهی دوم بردن هم (ارو) خانه حاصل کرنا</p>
<p>برون حبیف مصدر اصطلاحی - بقول مؤلف (نذیل معنی دوم بردن) یعنی ظلم کردن که حبیف یعنی ظلم آورده (حافظ شیرازی) اگر همه خلق جهان برین تو حبیف برند، بکشند از همه انصاف ستم را و در آنجا مؤلف عرض کند که مراد از ظلم کردن معاصرتین عجم بر زبان دارند (ارو) ظلم کرنا -</p>	<p>برون خانه مصدر اصطلاحی - بقول مؤلف (نذیل معنی ششم بردن) یعنی در دیدن و لقب کردن خانه و هیچ نگذاشتن در آن (سید شریف) می شود خانه هر شهر گفتن مدعی می بود دیگر نمی دانم که امی خانه را بگو (شیخ شیرازی) خانه صاحب نظران میر پرده ز پر پر کرنا می در می مؤلف عرض کند که این مصدر اصطلاحی من وجه متعلق بهی ششم</p>
<p>برون خاصیت مصدر اصطلاحی بقول مؤلف (نذیل معنی سیم بردن) یعنی یافتن خاصیت - (شوکت) وید نش از دور ناخن میزند داغ مرا بگو زخم دل خاصیت مشک از سواوش می برد مؤلف عرض کند که معاصرتین عجم بر زبان دارند (ارو) خاصیت معلوم کرنا -</p>	<p>برون بست که بعضی غارتیدن گفته شد - و بر یک بجای داخل معنی مذکور (ارو) غارت کرنا - بقول آصفیه لوٹنا - کپوٹنا - تاراج کرنا - تباہ و برباد کرنا -</p>
<p>برون تشیع مصدر اصطلاحی - بقول مؤلف (نذیل معنی سیم بردن) یعنی تشیع یافتن (صاحب) ز شعر خوش نتوان فیض شعر دیگران بردن تشیع ۱۲۵</p>	<p>برون خجالت مصدر اصطلاحی بقول موارد (نذیل معنی یازدهم بردن) یعنی برداشتن خجالت مؤلف عرض کند که من وجه متعلق معنی دوم بردن باشد (خواجہ حافظ) دل داد</p>

بمزد و خجالت همی برم بوزین نقد قلب خویش
که کردم نثار دوست و معاصرین عجم بر زبان
وارند - معنی مباد که در دیوان حافظ شعر بالا
با اختلاف الفاظ چنین است بوجان دامنش می‌نهد
و خجالت همی برم بوزین نقد کم عیار که کردم
نثار دوست بوحشی نثار که اندرین صورت
هم (بردن خجالت) معنی بیان کرده صاحب بود
س - (ارو) شرمند و نه نا - خجالت اثنان
که سکت هین -

بردن خسارت مصدر اصطلاحی - بقول (۱)
بذیل معنی بست و یکم بردن (بمعنی خسارت یافتن
(نظیری ۵) عشق را فائده در کوی زیارت نکال نیست
هر که زین کوی سفر که خسارت برد و (مؤلف)
عرض کند که مستحق معنی دوم بردنست (ارو)
نقصان اثنان - نقصان پنهان - بقول آصفیه ثوبانها
خساره دینا -

بردن خم مصدر اصطلاحی - زائل کردن خم

متعلق معنی نهم بردن - سنده این بر (بردن چین) از
کلام میر معزی گذشته (ارو) خم شانا - دکرنا
بردن خسار مصدر اصطلاحی - بقول موارد
بذیل معنی نهم بردن (زائل کردن خسار - (واله قهری)
از سیراکی برد گیرش ایام باده بجای دیگر خسار
هری را و (مؤلف) عرض کند که معاصرین عجم
بر زبان وارند - (ارو) خسار دفع کنایه شانا -

بردن خواب مصدر اصطلاحی - بقول (۱)
بذیل معنی نهم بردن (۱) معنی زائل کردن خواب -

(میر معزی ۵) در غمزه تو خواب نیروی بشب از من
تا وقت سحر ناله من زار نبودی بوزیل معنی بست
نهم بردن (۲) آمدن خواب - صاحب بحر (بردن خواب)
کسی را قائم کرده فرماید که ظهور حالت نوم باشد -
(امشیل ایامه) آسودگیست مشکل هر که شباب
بگذشت بر آسان می برد خواب چون وقت خواب
بگذشت بوز (تهنیه) هیچ نوبهار بدستان چو
بگذری بوزا بروی بستر گل خواب می برد بوز (تقاسم)

<p>مشهدی (۵) چون نحو دقیق نیز دیکم خرد از دین</p>	<p>(ار و و) (۱) آگاه هونا - واقف هونا - (۲) قابو</p>
<p>نواینه را خواب می برد (۵) صاحب (۵) در زیر تیغ خواب</p>	<p>پانا - بقول آصفیه موقع پانا (۳) راسته طی کرنا -</p>
<p>نمی کردم از غرور و اکنون مرا بسایه کل خواب می برد</p>	<p>برون رتبه بیالا مصدر اصطلاحی -</p>
<p>مؤلف عرض کند که (برون خواب اگر کسی) بهی ال</p>	<p>بقول موارد (بذیل معنی بهفهم برون) بیالا رسا</p>
<p>سست و (برون خواب کسی را) بهی دوم - دیگر هیچ -</p>	<p>رتبه (عبدالرزاق قیاض (۵) رتبه افتادگی را</p>
<p>(ار و و) (۱) نیند که زائل کرنا - دفع کرنا - آینه نینا</p>	<p>خوش بیالا برده ام پوشایه بر بالایی خود می انگند</p>
<p>(۲) نیند آنا -</p>	<p>دیوار ما - مؤلف عرض کند که چهار معنی اول</p>
<p>برون راه مصدر اصطلاحی - بقول موارد (بذیل</p>	<p>و معاصیرین عجم بر زبان دارند (ار و و) رتبه</p>
<p>معنی بست و یکم برون (۱) راه یافتن (صاحب)</p>	<p>بڑا نا - بقول آصفیه درجه زیاد کرنا (مرتبه</p>
<p>جعب خریش چو صائب کسی که راه نبرد و گلی نچید ز نو</p>	<p>بڑا نا بهی که سکتے ہیں)</p>
<p>چراغ بنائی - مؤلف عرض کند که خیال مکنایه</p>	<p>برون رسم مصدر اصطلاحی - (بقول</p>
<p>آگاه شدن سست و (۴) به تحقیق اسوق و قابو یافتن که</p>	<p>صاحب موارد - بذیل معنی سسی و یکم برون بهی</p>
<p>دراهی دیگر معانی سست که بر (راه برون) می آید و سست</p>	<p>موقوف کردن رسم (والد هروی (۵) فی اضطرار</p>
<p>این از بوستان سعدی بر (برون حکایت) گذشت</p>	<p>کرده بدل جای ولی سکون پوگرزلف بقیار تو</p>
<p>و (۳) بقول موارد (بذیل معنی بست و دوم برون)</p>	<p>رسم قرار برد و مؤلف عرض کند که معانی</p>
<p>طی کردن و رفتن (صاحب (۵) را بهی که مرغ عقل یک</p>	<p>عجم بر زبان دارند (ار و و) رسم در و اچ کاو</p>
<p>سال می برد و دیک نفس جنون سبک بال می برد و</p>	<p>کرنا - اطمینان</p>

(۲۰۶۱)

برون رشک

مصدر اصطلاحی بقول

کرنا۔ بے روپ بنانا۔

موارد (بذیل معنی دہم برون) بمعنی رشک کرنا
(جزین ۵) بسکہ چون نقش قدم محو سرانایمی ام
رشک با بر حیرت من صورت دیوار بردی (مؤلف)
عرض کنند کہ معاصیرین عجم بر زبان دارند (۱۲)
رشک کرنا۔

برون شیخ

مصدر اصطلاحی بقول موارد

(بذیل معنی یازدہم برون) بمعنی شیخ برداشتن۔
(لطامی ۵) ہر جا کہ میرفت میر شیخ گنج ہم باید
راحت ہی بردیج ہو (مؤلف) عرض کنند کہ
معاصیرین عجم بر زبان دارند (۱۲) شیخ اٹھنا

برون رنگ

مصدر اصطلاحی بقول

موارد (بذیل معنی نہم برون) بمعنی زائل کردن
رنگ (حافظ شیرازی ۵) ہزار آفرین بر می سرخ باؤ
کہ از روی مارنگ زردی ہر دی مؤلف
کنند کہ معاصیرین عجم بر زبان دارند (۱۲)
رنگ مٹانا۔ بقول آصفیہ بے رنگ اور پیرنق

برون روزگار

مصدر اصطلاحی بقول

موارد (بذیل سہمی بمعنی برون) (۱) بے سر برداشتن
روزگار (شیخ عطار ۵) روزگاری بھوی بے برجم
روی نہم و روزگارم بردی (سعدی ۵) باؤ
مایہ روزگار سپر بزن فی بویا شکر خوری (۱۲)

بہ تحقیق مآختم کردن و با سخام رساندن زندگی
چنانکہ از مصرع دوم کلام شیخ عطار۔ بالا گدشت
(ارو ۹) (۱) زندگی بے کرنا۔ بقول آصفیہ ہم
کاٹنا۔ عمر گذارنا۔ دن بہرنا۔ (۲) فاکرنا۔ عیشیم کرنا
برون روزہ پروژہ مصدر اصطلاحی

بقول موارد (بذیل معنی سی و دوم برون) بمعنی
فائدہ بر ناکشیدن (شفائی ۵) از غایت انصاف
بری روزہ بروژہ ہا کہ کو فائدہ نہ بود ہر سرخان دیوئی
مؤلف عرض کنند متصل و پیانی داشتن روزہ
باشد (ارو ۹) پی و پی روزہ رکھنا۔

برون روتق

مصدر اصطلاحی بقول موارد

<p>برون سجده مصدر اصطلاحی - بقول موارد (بذیل معنی نهم برون) بعضی زائل کردن رونق (طوری ۵) این سرده بدشنام کشته جان چه عجب که کیش رونق اعجاز سیما بر دژ مؤلف عرض کند که معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) رونق زائل کرنا - مٹانا -</p>	<p>برون رهن مصدر اصطلاحی - بقول مؤلف غارتیدن - بذیل معنی شانزدهم برون) (خواجہ غفر ۵) رهن و هر خفت ست مشو این از و اگر امر و نیر دست که فرو ابر و مؤلف عرض کند که بخیاں ما متعلق بعضی ششم ست که بجایش گذشت (ارو) چرانا -</p>
<p>برون سرما گوش را مصدر اصطلاحی - تباہ کردن سرما گوش را (محمد سعید اشرف ۵) ای که زاده بر دوازده خنک هوش ترا و با خبر باش که سرما بر دوازده مؤلف عرض کند که زائل کردن سماعت ست و این گنا یہ باشد - مخفی مباد که صاحبان موارد و نوادار زمین مند</p>	<p>برون زنگ مصدر اصطلاحی - بقول مؤلف (بذیل معنی نهم برون) زائل کردن زنگ (حافظ شیراز ۵) مشو فریفته زنگ و بوق در کش و که زنگ غم ز دلت خبر می مخان نبرد مؤلف عرض کند از دودن از بر زنگ بهتر از زائل کردن ست - معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) از زنگ مٹانا</p>

<p>(بذیل معنی دهم بردن) یعنی گمان کردن (میهن خوری) قبول بود و همه ملوک من بآول کار بکثرت معاند دیدم بر آنچه بر دم طن بؤ مؤلف عرض کند که معاین عجم بر زبان دارند (ارو) گمان کرنا بقول اصفیه احتمال کرنا - شبیه کرنا -</p>	<p>ن بردن سر را چیزی را قائم کرده اند و ما این تعلیم را نکینیم (ارو) سماعت کو زائل کرنا - بر آیدانا - برون سنی مصدر اصطلاحی - بقول موارد (بذیل معنی دهم بردن) معنی سنی و کوشش کردن - (طهروری) تا نقل حاجتی کشاید کلبه سنی تو بسنی در شکستن دندان برده ایم بؤ مؤلف عرض کند که معاین عجم بر زبان دارند (ارو) سنی کرنا بقول اصفیه زور مارنا - کوشش کرنا - محنت جانفشانی کرنا - یگ و پو کرنا (معنی) آیکه آکے مری سنی نه کی تا نکل سے پو کیا کوئی دوست مرا گبر و مستلک برون شادمانی مصدر اصطلاحی بقول موارد (بذیل معنی دهم بردن) یعنی شادمانی کردن (گلستان سعدی) غمی که پیش شادمانی بری بؤ این شادمانی که پیش غم خوری بؤ مؤلف گوید متعلق معنی دوم است صاحب موارد غور نه کرد و معاین عجم بر زبان دارند (ارو) خوشی حاصل کرنا -</p>
<p>برون عزت مصدر اصطلاحی بقول موارد (بذیل معنی عجم بردن) یعنی تباہ کردن عزت (ملکوتی) (ع) تزیین عزت خود گو سبر که بر در عشق بؤ عریض کوہ کنی نیست هر که پرویز است بؤ مؤلف عرض کند که من و چه متعلق یعنی عجم هم نازل کردن عزت هم تباہ کردن آن است (ارو) عزت لینا بقول اصفیه عزت انارنا - عزت بگاڑنا -</p>	<p>برون عیب مصدر اصطلاحی بقول موارد (بذیل معنی سوم بردن) اظهار کردن عیب (شیخ شیلز) هر که عیب دیگران پیش تو آورد و شمر بیگان عیب تو پیش دران خواهد برد بؤ مؤلف عرض کند که معاصرین عجم هم بر زبان دارند -</p>
<p>برون غم مصدر اصطلاحی بقول موارد (بذیل معنی دهم بردن) یعنی غم بردن (طهروری) تا نقل حاجتی کشاید کلبه سنی تو بسنی در شکستن دندان برده ایم بؤ مؤلف عرض کند که معاین عجم بر زبان دارند (ارو) سنی کرنا بقول اصفیه زور مارنا - کوشش کرنا - محنت جانفشانی کرنا - یگ و پو کرنا (معنی) آیکه آکے مری سنی نه کی تا نکل سے پو کیا کوئی دوست مرا گبر و مستلک برون شادمانی مصدر اصطلاحی بقول موارد (بذیل معنی دهم بردن) یعنی شادمانی کردن (گلستان سعدی) غمی که پیش شادمانی بری بؤ این شادمانی که پیش غم خوری بؤ مؤلف گوید متعلق معنی دوم است صاحب موارد غور نه کرد و معاین عجم بر زبان دارند (ارو) خوشی حاصل کرنا -</p>	<p>برون غم مصدر اصطلاحی بقول موارد (بذیل معنی دهم بردن) یعنی غم بردن (طهروری) تا نقل حاجتی کشاید کلبه سنی تو بسنی در شکستن دندان برده ایم بؤ مؤلف عرض کند که معاین عجم بر زبان دارند (ارو) سنی کرنا بقول اصفیه زور مارنا - کوشش کرنا - محنت جانفشانی کرنا - یگ و پو کرنا (معنی) آیکه آکے مری سنی نه کی تا نکل سے پو کیا کوئی دوست مرا گبر و مستلک برون شادمانی مصدر اصطلاحی بقول موارد (بذیل معنی دهم بردن) یعنی شادمانی کردن (گلستان سعدی) غمی که پیش شادمانی بری بؤ این شادمانی که پیش غم خوری بؤ مؤلف گوید متعلق معنی دوم است صاحب موارد غور نه کرد و معاین عجم بر زبان دارند (ارو) خوشی حاصل کرنا -</p>

<p>سینر برده ایم ما؛ مؤلف عرض کند که معاصیرین</p>	<p>(ارو) عیب ظاهر کرنا۔</p>
<p>عجم بر زبان دارند (ارو) قدر و منزلت کم</p>	<p>برون غیرت مصدر اصطلاحی بقول</p>
<p>کرنا۔ زائل کرنا۔ مثلاً (رتبه گھٹانا۔ نظرون</p>	<p>موارد) بذیل معنی دہم برون) بمعنی غیرت کردن</p>
<p>سینر کرنا۔</p>	<p>(صائب) با خیال یا صحبت داشتن خوش دوست</p>
<p>برون قلاب مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>می برم غیرت بر آن عاشق که تنہا می شود؛ مؤلف</p>
<p>موارد) بذیل معنی دوازدهم برون) بمعنی قلاب</p>	<p>عرض کند که معاصیرین عجم بر زبان دارند (ارو)</p>
<p>سافقن (ظہوری) عشق ہر دل را کہ سو</p>	<p>غیرت کرنا۔ بقول آصفیہ شرم کرنا۔ چاکرنا۔ لاج کرنا</p>
<p>خود کشید یا از غم گیسوی او قلاب برد؛ مؤلف</p>	<p>برون فرمان مصدر اصطلاحی۔ بقول</p>
<p>عرض کند کہ قلاب بقول غیاث بالغنم تشدید لام</p>	<p>موارد) بذیل معنی سینر دہم برون) بمعنی بجا آوردن</p>
<p>خدا آہنی خمیدہ حلقہ مانند می کہ چیرنی بدان توان</p>	<p>فرمان (صائب) دل محال ست و من عشوہ</p>
<p>آویخت (ارو) قلاب بنانا۔ حلقہ بنانا۔</p>	<p>دنیا برد؛ یوسف آن نیست کہ فرمان زینجا برد؛</p>
<p>برون گنگ بقول برہان و جامع دانش بر</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ معاصیرین عجم بر زبان دارند</p>
<p>غروب گنگ کوہ کو چک و پشتہ خرو کہ در میان صحرا</p>	<p>(ارو) فرمان برداری کرنا۔ بقول آصفیہ اطاعت</p>
<p>واقع باشند۔ خان آرزو در سراج بند کہ معنی بالا اگر</p>	<p>کرنا۔ حکم ماننا۔</p>
<p>برون قد مصدر اصطلاحی بقول موارد) بذیل معنی</p>	<p>ہم برون) زائل کردن قدر (ابو نصر ہراتی بدخشان)</p>
<p>کہ اکثر استعمال آن ہمہ ست عوض یا مؤلف</p>	<p>و ادیم صندہ را نیز کس نمی خورد؛ از نخست تیرہ قد</p>
<p>عرض کند کہ باعتبار قول جامع کہ از اہل زبان است</p>	

<p>یا نا بهی انین معنون مین ہے۔</p>	<p>معنی اول الذکر را اسم جاد فارسی زبان دانیم</p>
<p>بمردون لطف مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>نسبت معنی آخر الذکر عرض می شود که مردنگ</p>
<p>مورد (بذیل معنی سی ام بردن) بمعنی صرف کردن</p>	<p>بیمیم اول مکتوب بقول صاحب ساطع لفت سسکت</p>
<p>لطف در کار کسی (وحشی ۵) دیگر مبر در کار دل</p>	<p>ست - نام سازی که طبله را ماند - و بقول آصفیه</p>
<p>این لطف بیش از پیش را بوز بسکه ضائع می کنی بز</p>	<p>در بهندی فانوس شیشه را نامند که بشکل سازنیسا</p>
<p>من حقایق خویش را بگوئگفت عرض می کنند</p>	<p>نمی دانیم که خان آرزو این را به موهده از کجا پیدا کرد</p>
<p>که متعلق معنی دهم ست (ارو ۵) لطف کرنا -</p>	<p>و چو از فارسی زبان این را بذیل (برزدنگ) جاداد</p>
<p>مهربانی کرنا -</p>	<p>جزین نیست که ایجا دهنده باشد اگر چه گنده (ارو)</p>
<p>بردون مست مصدر اصطلاحی بقول مؤلف</p>	<p>طیلا بقول آصفیه - بهندی - اسم مذکر - توده -</p>
<p>(بذیل معنی یازدهم بردن) بمعنی برداشتن مست</p>	<p>(دکن مین اسی کو تیکری کتتین) چوٹی پہاڑی</p>
<p>(گلستان سعدی ع) مست حاتم طائی نبرد پو</p>	<p>بردون لذت مصدر اصطلاحی بقول مؤلف</p>
<p>مؤلف عرض کند که معاصیرین عجم بر زبان دارند</p>	<p>(بذیل معنی دوم بردن) بمعنی حاصل کردن لذت</p>
<p>(ارو ۵) مست اٹھانا - بقول آصفیه احسان</p>	<p>(خرین ۵) یک جلوہ خیال در اندیشه ماکر دچل</p>
<p>ممنون ہونا (دیا شکر نسیم ۵) مست دلا کسی کی</p>	<p>لذت دیدار جدا دیدہ جدا برو بگوئگفت عرض</p>
<p>نه اصلا اٹھائیے و مر جائیے نہ ناسیجا اٹھائیے</p>	<p>کند که من وجه متعلق بمعنی بست و یکم هم باشند -</p>
<p>بردون مہتاب مصدر اصطلاحی بمعنی</p>	<p>(ارو ۵) لذت اٹھانا - بقول آصفیه مزہ لینا -</p>
<p>تباہ کردن و کنا یہ از بے نور کردن و نہفتن مست</p>	<p>لطف حاصل کرنا - خط اٹھانا - ذائقہ لینا - اور لذت</p>

سند این از کلام ظہوری بر (بردن تاب) گذشت	بردن ہم و ما بعضی ہشتم این صراحت کردہ ایم کہ
متعلق ست بمعنی پنجم بردن (ارو) چاند کو چپا	الفاظ (بر زبان) از اول این مصدر حذف شدہ
بے نور کرنا۔ معدوم کرنا۔	(ارو) نام لینا۔ بقول آصفیہ نام زبان پرانا
برون مہربانی مصدر اصطلاحی بقول	جیسے عجم بردن کا نام لینے ہو (طفرہ) تاہم
موارد (بذیل معنی پنجم بردن) زائل کردن مہربانی۔	یا طاقت پر واز تہی کسے ہو اسی عشق تیرا نام طفرہ
(ظہوری ۵) در زمان ما ظہوری روزگار مہربانی	لے کے اڑ گیا ہو۔
از دل اجاب بردہ مؤلف عرض کند کہ معین	برون نفع مصدر اصطلاحی بقول موارد
بحکم بر زبان دارند (ارو) مہربانی۔ محبت۔	بذیل معنی بست و یکم بردن) بمعنی نفع یافتن۔
دور کرنا۔ زائل کرنا۔ مٹانا۔	(طفرہ ۵) زالماس او بسکہ دل نفع بردہ کو تو
برون نام مصدر اصطلاحی بقول موارد	سودہ اش را چو یاقوت خود ہو مؤلف عرض
(بذیل معنی ہشتم بردن) بمعنی گفتن نام (خواجہ نظام)	کند کہ متعلق بعضی دوم بردن ست (ارو)
۵) کو صریح خوش و سمرست کہ پیش کرش ہو	نفع پانا۔ نفع حاصل کرنا۔
عاشق سوختہ دل نام تباہ بردہ (عرفی ۵)	برون نقب مصدر اصطلاحی بقول
منہم آن سحر بیان کردہ و طبع سلیم ہو نہ بردن اطقہ نام	موارد (بذیل معنی چارہم بردن) بمعنی کنایہ
سخنم بے تعظیم ہو (صائب ۵) بن اختیار نام خدا	نقب (کلیم ۵) خانہ صبر و خرد و رفتی و رفت
می برزند خلق ہو ہر جا کہ یار نام خدا رقص می کند۔	کہ باز ہو شرہ ات نقب بگنجینہ دلہا بردہ ہو
مؤلف عرض کند کہ من وچہ تعلق دارد با معنی پنجم	عرض کند کہ جادار د کہ این را بمعنی دہم بردن یہیم

(واله سروی ۵) نه می شود زوده و شهر پر خزینه
آز بچه حکمت سست خدای سپهر گردان را بگو
بشرق بر و بعد ازین شب نقی بگو که در خانه نه
عجم بر زبان دارند (ار و و) نقش مٹانا -

مهر مهر تابان را بگو (ار و و) نقب دنیا نقب
لگانا - بقول آصفیه دیوار میں گنہا پہوڑنا سیٹھ
(فردوسی ۵) چو بشنید پیران گردن فزان بگو پیاده
لگانا -

برون نقد | مصدر اصطلاحی بقول بوا
(بذیل معنی چارم برون) یعنی برون نقد (خواجہ)
حافظ ۵) اگر چه دیدہ بود پاسبان نوابی گل بُو
بهوش باش که نقد تو پاسبان برون بُو مؤلف
عرض کند که این متعلق بمعنی ششم است که بجایش
گشت یعنی دزدیدن نقد (ار و و) نقدی کی
چوری کرنا - نقدی اڑا لیجانا -

برون نقش | مصدر اصطلاحی بقول
موارد (بذیل معنی نهم برون) زائل کردن نقش
(ظہوری ۵) لوح خاطر ز خالت نہ نگار ستا کی
که اجل نقش ترا از نظر ما برو بگو (شیخ شیرازی ۵)
مجدد کرنا -

بازت نہ انجم از سر بیان کہ می برو بگو باز از نگین
نقش و فاکہ برو بگو مؤلف عرض کند کہ صحن
عجم بر زبان دارند (ار و و) نقش مٹانا -

برون نماز | مصدر اصطلاحی بقول بوا
(بذیل معنی بست و سوم برون) گذاردن نماز -
(فردوسی ۵) چو بشنید پیران گردن فزان بگو پیاده

شد از اسپ و بردش نماز بُو مؤلف عرض کند
کہ ما بمعنی بست و سوم صراحت کہ دہ ایم کہ منہک
و مشغول رفتن نماز است یعنی نماز نمازی را
منہک ساخت در خود و مشغول خود ساخت -
پس سخیال ما (برون نماز کسی را) (۱) مشغول
آنست در نماز (۲) کنا یہ باشد از خیدن سجدہ
کردن بعاجزی - شاعر گوید کہ (پیران - کہ نام
پهلوان نیست) پیش مقابل خود از اسپ فرو آورد
سجدہ کرد بعاجزی - (ار و و) (۱) نماز پڑھنا
بقول آصفیہ معلوۃ ادا کرنا (۲) جھکنا عاجزی
مجدد کرنا -

<p>بقول دارسنده و بحر و بہار رغبت بلواط نمودن چہ دینہ بمعنی سرین آمدہ (اشرف) زندہ پرک بردنہ دندان خویش کو بشانہ حیا پاک سازد زرش بہار گوید کہ دینہ بمعنی سرین و دندان بمعنی خواہش آمدہ مؤلف عرض کند کہ دینہ مرکب است از دین و بای نسبت بمعنی لفظی این۔ بای کہ بادین و مسوب است و کنایہ از سرین بر پھیل جان و بزی را ہم نامند کہ دم کلفتی دارد دندان زدن کنایہ از چسپیدن و گزیدن می آید پس معنی لفظی بردنہ دندان چسپیدن بر کون و کنایہ از اغلام کردن نہ رغبت آن و از سند اشرف ہم معنی رغبت پیدا نہ می شود و ضرورت ندارد کہ دندان را بمعنی خواہش گیریم و (دندان زدن) بمعنی خواہش کردن نیادہ ہمین قدر سست حقیقت این مصدر اصطلاحی۔ قائل (ارو) لوٹ کی رغبت کرنا۔ اور بلحاظ ہمارے تحقیق کے اغلام کرنا۔ دیکھو (ازراہ کون زرقن)</p>	<p>برون ہر دو خانہ کمان مصدر اصطلاحی بقول ہوارد (بذیل معنی ہفتم برون) کم و زیادہ شدن ہر دو خانہ کمان (ظاہر و حید) جزین کہ براہ تو گزشتہ دو عالم با ہرگز نبرد از دو طرف خانہ کمانی و جفا نوادر پسند ظاہر و حید مصدر (خانہ برون) تا کم کرد و بذیل آن گوید کہ خانہ برون کمان کم و زیادہ شدن ہر دو خانہ کمان است مؤلف عرض کند کہ بمعنی شجر خور نہ کرد شاعر گوید کہ غیر من کسی از دو طرف کمان خانہ حاصل نہ کرد یعنی چنان سخت جانم کہ از دو جانب کمان یا خانہ حاصل کردہ ام معنی میاد کہ چون در کمان تیر قائم کنند و در کمان تنہا نہ گیرند و دو خانہ دران پیدا می شود ہمین را فارسیان خانہ کمان گویند۔ و برون درین اصطلاح متعلق بمعنی دوم دوست۔ نمیدانیم کہ ہر دو تحقیق بالا کجا معنی کم و زیادہ شدن ہر دو خانہ کمان پیدا کردہ (ارو) دو خانہ کمان کا کم و زیادہ شدن بروند دندان زدن مصدر اصطلاحی۔ کرنا۔ دیکھو (ازراہ کون زرقن)</p>
---	---

بروندہ | بقول شمس لغت فارسی است بالفتح سَلَّه قماش اسی سپید بقیچہ جامہ و فرایہ کہ بابای فارسی ہم آیدہ مؤلف عرض کند کہ ویکہ کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و معاصرین عجم ہم ہر زبان ندارند و در بایں فارسی ہم یا نہ معنی شود محققین ترکی ہم ازین ساکت بدون سند استحال اعتبار را نشانید و لیکن ہمین لغت بہ و او سوم عوض دال پہلہ ہمین معنی بجای خودش می آید و بایں فارسی ہم پس جزین نیست کہ صاحب شمس پی تحقیق نیرو دال پہلہ را عوض و او بنشانند و سلسلہ بر پیش گوید کہ تصرف کاتب نیست بل تسامح محقق است و بس (ارو) بقیچہ بقول آصفیہ ترکی۔ اہم مذکر جاپیچ۔ بوغندہ۔ بخیچہ۔ کپڑے رکھنے کی کٹہری (دیکھو بروندہ)۔

برودوام | اصطلاح۔ بقول انند بھو الہ فرنگی فرنگ بالفتح بمعنی ہمیشہ علی الدوام مؤلف عرض کند کہ ترجمہ علی الدوام است کہ ترجمہ علی و دوام بمعنی خودش (انوری) نہ آنکہ برین بچہ روزی دائم دینی سابقہ است و خود باشد اینچنین انعام و آنکہ برودوام (ارو) علی الدوام بقول آصفیہ ہمیشہ۔ ہمیشہ کے لئے۔

برودوچیان زن | مقولہ۔ بقول شمس یعنی برہنہ جہان غالب آئے۔ مؤلف عرض کند کہ محققین و معاصرین ازین معنی ساکت چشم ماندید و گوش مانخورد

<p>تا سندی بدست نیاید اعتبار را نشاید که بپای تحقیق صفا شمس المهرین الشمس (ارو) دو جهان پر غالب آ- بردوشن بقول موارد (۱) بعضی بسنن چون</p>	<p>اندراج و هفت ظلم ای مطیع احمد باش صاحب کتبه سجالات اوقات ذکر این کرده بر لفظ احمد (علیه السلام) زیاده کرد صاحب شمس گوید که بعضی متابعت مؤلف عرض</p>
<p>(بردوشن دیده) (شیخ سعدی) ز دیدنت نتوانم که دیده بردوزم یا اگر مقابله کنیم که تیری آید (دوره) خر و مندار دیده بردوشی بویکی حرف از وی نیاموختی ب- مؤلف عرض کند که معنی حقیقی این (۱) دوختن است (انوری) بر کشیدم جامه شادی زن بوز بلا گفتی</p>	<p>کنند که (دست بردوش داشتن) مصدر است مرکب که بعضی روم و مطیع بدون بجایش می آید پس اگر این مقوله را تسلیم کنیم متعلق از جهان مصدر است - معاصر عجم بر زبان ندارند (ارو) مطیع و فرمانبردار مونا - دیکهو (دست بردوش داشتن)</p>
<p>کنون بردوشتم بپس معنی اول مجاز معنی حقیقی است که دوختن دیده بند کردن آنست چنانکه طيور شکامی را دیده می دوزند (ارو) (۱) بند کرنا (۲) سینا - بردوشن اصطلاح بقول بهار و انشد نخل باره</p>	<p>بردوشن برون مصدر اصطلاحی بقول سجاست و مدحوش کردن (شاعر ع) نسیم لطیفه بردوش می بردار با مؤلف عرض کند که موافق قیاس و کنایه باشد که دست و مدحوشان را بردوش می برند از آنکه طاقت رفتار ندارند (ارو) دست</p>
<p>(خواجہ نظامی) بسیار که درختم که بردوشتم بپراگم گرچه در پوشتم مؤلف گوید که اسم فاعل ترکیبی است یعنی دوست دارنده بر کنایه از باز آرد (ارو) باز درخت - مذکر یعنی ده درخت چه پهلایا -</p>	<p>مدحوش کرنا - بردوش گرفتن مصدر اصطلاحی معنی یعنی بار یا چیز دیگر را بردوش برداشتن (صائب) ز خواری آن بختیم دامن صوحای اسکان را بگو که گر خاکم</p>
<p>بردوشن اصطلاح بقول صفا</p>	<p></p>

<p>کر دہ ایم۔ صاحب منتخب بہین لغت را بدل مہجہ عوض وال مہجہ بعضی ستور و نوعی از اسپان آوردہ ما صحت</p>	<p>سبوگر و نسی گیرند بر دوشم (ار و و) کند ہے پراٹھا (الف) پروش نو مسلم شیخ بودن</p>
<p>کافی ہمد آبی کر دہ ایم و درینجا بہین قدر کافی است کہ فارسیان بہ تبدیل ذال منقوط بدل مہجہ مفرس</p>	<p>(ب) پروش نو مسلم شیخ داشتن (ج) پروش نو مسلم شیخ گذاشتن</p>
<p>کر دہ باشند بہ تقریر و معنی ہم (ار و و) تیز زو ۱۵۹۰ بقول سروری و ماضی و جامع برون</p>	<p>(مصادر اصطلاحی) بقول اند و بہار چون کاری نقل نہیب کند شیخ بر سیاہ و شاد آگذاشته تبلیغ احکام</p>
<p>پردہ (۱) بمعنی اسیر۔ صاحب بر لان گوید کہ دختر باشد یا میرزا خان آرزو در سراج سجوالہ بر لان فریاد</p>	<p>کنند داین برای تخریر بود تا رند او کند (آقا شاپور) ہرست ختم کہن گداو بود و شمشیر آواز ان قبیل کہ پروش</p>
<p>کہ ازین قید طفل معلوم می شود۔ صاحب نوادر گوید کہ ظاہر ابدال (ورود۔ محضف آوردہ) باشد و بعضی</p>	<p>نومسلمان شیخ صاحب پروش و کرب و ج کرد و وارستہ بر ان (قانع مؤلف عرض کند کہ این ہر سہ مصداق</p>
<p>ماخوذ۔ مجاز۔ صاحب غیاث فرماید کہ این لغت ترکی ست (خاتانی) کہ بانوسی بود چون اینجا</p>	<p>رسم کہن را ظاہر کند و گریح (ار و و) عجمین جب کئی کا فر اسلام قبول کرتا ہے تو اسکر کند ہے اور سر پر تلوار</p>
<p>بر دہ شدہ باز یوسف آسا پر مؤلف عرض کند کہ صاحب کنز کہ محقق ترکی زبان ست این را بہ معنی</p>	<p>رکبتہ بہین اور یہ ایک قسم کی تحویف ہے اس بات کے اظہار کے لئے کہ اگر وہ مرتد ہو جائیگا تو اسکی نافرقتی ہے</p>
<p>لغت فارسی گفتہ۔ و صاحب لغات ترکی این را نیاوردہ پس الغیاث از تحقیق غیاث و انجو خان آرزو</p>	<p>پروون بقول بران دانند برون فرعون اسب ز جلد و تند را گویند و بقول بعض صراحت گفتہ کہ</p>
<p>صاحب بران را طفل کتب قرار می دہد مقصودش</p>	<p>لغت نہیب ست۔ اشارہ این بر محضف این (برون) است</p>

جز این نیست که بچاره بریان بجای ازن و مرد	و در محاوره بالفتح مستعمل شد و یکدیگر - صاحب
(پسر و دختر) و استعمال کرد حرف گیری او	خدائی که از معاصین عجم بودی فرمای که آنچه از مرد
صنعت تخفیف دارد ولیکن طرز بیانش چنانکه عا	دشمن بهنگام جنگ بدست آید و گرفتار شده باشد
اوست گرانی را به پله طنزی بسیار دانیجاست	مؤلف عرض کند که تخصیص مردان و نزل
که ما تصفیة این کنیم کسب یا بان جنگ در زمانه	خدائی قابل نظر است و تعمیم اولی است که بالا آمد
سلف برگ فتاری جوانان و پیران غالب نمی آید	شد مخفی مباد که فارسیان در محاوره خود عظاما
از نیکه آنان برگ فتاری خود مرگ را نفوق میداد	را هم برده گفته اند که بوسیله شان باز آمد (برو)
و دست از شمشیر باز نمی داشتند تا می کشند کشته	فروشی) در بلا و عرب و عجم الی الآن گرم است و
می شدند و آخر الامر بچکان شان دختر باشند یا	برده فروشان اطفال را از نواحی شهر با بخیله با
به بزدلی گرفتار می شدند حیث است از خان آفر	گرفتار می کنند یا از والدین و اقربای مفکد که شای
که دم تحقیق می زند چرا از ما خد این ذکر می نه کرد	خرید کرده در بازار می فروشد و نفع حاصل کنند
حقیقت این است که بدون بر معنی شان زده است	گویند که این قسم برده با ایشان را در گرجستان
بمعنی غارتیدن گذشته و این ماضی مطلق است	بسیار گیر می آید و همین شهر را در فارسی زبان برده
بزیادت لای هنوز در آخرش که افاده مخفی مفعولی	نام است چنانکه بر معنی سوم مذکور شود و آنچه بها
کند بمعنی غارتیده و (برده) در بند (هم) از همین	این را سبدل و رده و رده را محفف آورده
مصدر (بدون) است پس فارسیان اسیران	خلاف قیاس نیست - اگر و رده مرادف این منظر
جنگ را برده یا بطلد خواه زن (برده) نام نهاده	آید متبذیان گفت که سبدل برده باشد چنانکه آو

<p>تضمین مضمون یک بیت او گفته (۵) بشنو این پند از حکیم برده پسر ہما بخانہ کہ بادہ خودہ مؤلف عرض کند کہ اینہم متعلق بمعنی اول مصدر بردن کہ بجایش گذشت یعنی (بسوی خدا بردہ) ولیکن در محاورہ فرس مجرد (بردہ) بمعنی مجذوب باقی ماند بمعنی عاشق ہم مجاز داخل این ست (ارو) مجذوب بقول آصفیہ عربی کہینچا گیا۔ جذب کیا گیا (محبت خدا میں پاؤ آہی میں غرق۔ صاحب جذبہ۔ مست۔ بیہوش۔</p>	<p>مبدل آب ست و ماخذ بیان کردہ بہار را من و جہ بہتر از ماخذ اول الذکر دانیہم کہ فتح اولین صورت توجہی منی خواہد (ارو) بردہ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر وہ لڑکے اور لڑکیاں جو لڑائی میں ہاتھ آئیں۔ اسیر۔ قیدی۔ غلام و اس حلقہ بگوش۔ اور آپ ہی نے (بردہ فروشی) پر غلام کی تجارت اور غلام فروشی کا ذکر کیا ہے پس اس وقت تک بلاد عرب و عجم میں جو (بردہ فروشی) ہوتی ہے اسکو اسیران جنگ متخصیص</p>
<p>(۴) بردہ۔ بقول ناصری بوالہ قاموس نام شہریت در آذربائجان و در وجہ تشبیر آنکشت اسیر و بردہ بسیار از ملکی دیگر آورده برای شہری ساختہ (بردہ دان) نامش نہاد و شہر</p>	<p>ہنہیں ہے بلکہ (بردہ فروش) مختلف ممالک سے کم سن اطفال کو مختلف جیلون سے حاصل کر کے انکی تجارت کرتے ہیں۔</p>
<p>(۲) بردہ۔ بقول ناصری بروزن مردہ محرو و فرمایکہ مصدر آن بردن و (بردہ دل) بمعنی عاشق و پارسی لفظ مجذوب چنانکہ (رفقہ) پارسی ساک ست و گوید کہ چون حکیم سنائی را اول حالت کشتی و جذبہ براہ معرفت آورده مولو</p>	<p>(۲) بردہ۔ بقول ناصری بروزن مردہ محرو و فرمایکہ مصدر آن بردن و (بردہ دل) بمعنی عاشق و پارسی لفظ مجذوب چنانکہ (رفقہ) پارسی ساک ست و گوید کہ چون حکیم سنائی را اول حالت کشتی و جذبہ براہ معرفت آورده مولو</p>

<p>شاه قاجار مقابل باخته یعنی بازی برده -</p>	<p>بر (برج) گذشت (ار و و) دیکو برده -</p>
<p>مؤلف عرض کند که موافق قیاس است</p>	<p>(۳) برده - بقول بهار یعنی دایه - و قایله (ملا عبد الله)</p>
<p>و متعلق به معنی سی و پنجم برده که بجایش گذشت</p>	<p>لا تفتی (ع) ز جان مادر و هر شد برده اش بوز شیر</p>
<p>(ار و و) بازی جیتا هوا -</p>	<p>خرد کرده پرورده اش بـ مؤلف عرض کند</p>
<p>برده و پرو اصطلاح - بقول جامع مراد</p>	<p>که برده در اینجا بمعنی خدمتی است بر سبیل مجاز و با</p>
<p>(بر و بر و) (بر و بر و) مؤلف عرض کند</p>	<p>دارد که از خدمتی طفل دایه بیشتر هم مراد گیریم لکن</p>
<p>که ما حقیقت این همدار آنجا بیان کرده ایم و با اعتبار</p>	<p>قایله را هیچ تعلق ازین نیست زیرا که قایله در مجاز</p>
<p>صاحب جامع که اذ اهل زبان است تبدیل لغتها</p>	<p>فارسیان دایه را گویند که بوقت تولد تدبیر و فقه</p>
<p>الصاق و اتصال (بر و بر و) بالاس میزدیم</p>	<p>بچه و زچیه کند و پروردن مولود بوسیده شیر</p>
<p>چنانکه یاسا و یاسه (ار و و) دیکو بر و بر و</p>	<p>متعلق با مادر است یا دایه شیر نه قایله و حق آن</p>
<p>بر و و بر و مصدر اصطلاحی - بقول</p>	<p>که برده در معنی اول بمعنی اول اوست و بر</p>
<p>انند بجوانه فرنگ فرنگ بالفتح بمعنی اسیر کردن</p>	<p>تبدیل مجاز بمعنی دوش یعنی شاعر گوید که مادر</p>
<p>مؤلف عرض کند که متعلق بمعنی اول برده</p>	<p>و هر سجان و دل اسیر و عاشقش شد و از شیر خود</p>
<p>و موافق قیاس است که بر و بر و بمعنی دوش بمعنی</p>	<p>پرورش او نمود پس ضرورت ندارد که بوسیده</p>
<p>کردن آمده پس معنی لفظی این اسیر کردن کسی را</p>	<p>مجرد این شعر برده را بمعنی دایه قائم کنیم -</p>
<p>بمیدان کارزار - و خصوصیت با اسیران جنگ</p>	<p>(ار و و) دایه - دیکو (اد و کلنی)</p>
<p>دار و ده عام (ار و و) اسیر کردن - بقول امیر</p>	<p>(۹) برده - بقول رهنما بجوانه سفر نامه ناظر الی</p>

(۲۹۱۲)

قید کرنا۔ اور ہمارے اسے کے لحاظ سے بردہ
بنامہ یعنی میدان جنگ میں کسی کو اسیر کرنا۔

برودہ خریدن | استعمال یا بیع یعنی

خریدن غلامی از بازار و (برودہ فروشی)

الی الاآن چارہست و درین اصطلاح بردہ مجاز

معنی اول دوست کہ ذکرش ہمارا آنجا کردہ ایم

و خصوصیت ہا کارزار و اسیران جنگ نیست

بل (برودہ فروشان) بچیدہ یا اطفال را اسیر یا

از والدین و اقربای مفلوک خرید می کنند و بچہ

بدان کنند (افوری ۵) ہمہ در آن لحظہ بفرمود

یکی را کہ برو پو بخزاین بردہ بیا در پستان گوی سنا

(ارو ۵) بردہ خریدنا۔ غلام خریدنا۔ حسب

آصفیہ غلام پر فرمایا ہے (زر خرید چو کر)

اور اسی کی تائید (باندی) او (لونڈی) کر

برودہ فروش | اصطلاح بقول اند بخور

فرہنگ رنگ کثیر فروش را گویند مؤلف

عرض کنند کہ این بہان بردہ فروشی ست کہ

ذکرش بر معنی اول بردہ کردہ ایم و تخصیص کثیر

درست نیست بلکہ شامل ست بر غلام ہمہ صہین

عجم (برودہ فروش) و (برودہ فروشی) ہر دورا

بمعنی خودش بر زبان دارند (ارو ۵) بردہ

فروش اس سوداگر کو کہتے ہیں جو لونڈیوں او

غلاموں کی تجارت کرے۔ صاحب آصفیہ

برودہ فروشی کا ذکر فرمایا ہے۔

برودہ زن | مصدر اصطلاحی بقول

ہیار و انند مرادف (درودہ زن) و (در

دہن زن) را بجای خودش قائم نہ کردہ اند

تا معلوم می شد کہ مقصود ہر دو محققین از ذکر

این ہر دو مصدا در چیست و معنی ہر دو چہ باشد

و استناد ہر دو محققین از کلام طہوری ست۔

(۵) زخم گر چہ خمیازہ را بر دہن پو بدست

تو باشد بہان چشم من پو مؤلف عرض کند

کہ ظاہرا ہمین قدر معلوم می شود کہ این مصدا

خاص ست متعلق بہ مصدر عام (برچیز زن)

که بقول بهار یعنی پیوستن بهیزی گذشته و صراحت بعضی مصداق مخصوص آن هم بدیل تعیم مذکور شد. ولیکن از کلام ظهوری پیداست که (بر دهن کسی زدن) (۱) کنایه باشد از ساکت کردن کسی را و (۲) معنی حقیقی این یعنی بر دهن کسی ضرب رسانیدن و سیلی زدن حققی مباد که عادت است که چون خمیازه واقع شود و دهن کشاده گردد دست بر دهن کنند و این بات بنی بر حرکت است که صراحت آن (بخیازه) کنیم. و خمیازه در حالت انتظار و اشتیاق هم می آید. پس شاعر گوید که اگر چه من دست بر دهن خمیازه اشتیاق می نهیم و او را تشکین می دهیم ولیکن بر آیدن آرزو و امید من دست اختیار است. (ار و و) (۱) خاموش کرنا زبان بند کرنا. منہ پر لانه رکنا. (۲) منہ پر مارنا.	
--	--

برومی | بقول چهار نگیزی در شنیدی و جامع با اول مفتوح بهای زده (۱) معنی نوعی از
خرامی لطیف و آنرا سنگ اشکنک نیز گویند. صاحب ناصری این را خرامی نیکو گوید **مؤلف**
عرض کند که از اسم دوم این قسم خرامی کشاید که خرامی سخت است نه لطیف پس تعریف صاحب
ناصری بهتر از دیگران باشد و این مرگب باشد از برد که معنی سنگ بجایش گذشته و بای نسبت
در آخرش مخفی لفظی این منسوب به سنگ و کنایه از خرامی خاص که سخت و نیکوست و قیاس با
که خرامی خشک است که صفت سختی بحالت خشکی پیدا شود و آن علامت کثرت شکر در دست و شکسته
منی شود و اگر از سنگ یا مبالغه در سختی او است که سنگ را می شکند بعضی محققین فارسی این را (سنگ
اشکن) گویند عجب است که (فلاحه النخل) که از تالیف ماست بر لفظ برومی ذکر معنی سوم است و در
اساسی خرامی مرکب صاحب منتخب گوید که بالفهم لغت عرب است نوعی از خرامی نیکو. اندرین صورت

ضرورت ندارد که در وجه تسمیه از منی سوم برد فارسی کار گیریم - (ارو) بردی که جوهری یک عده

قسم کا نام هست - مذکر

(۲) بردی بقول جهانگیری در شیدی و بر بلن و جامع ظروف سنگی را گویند مؤلف عرض کند

که بای نسبت بر لفظ برد که بمعنی سوشش بمعنی سنگ گذشت زیاده کرده اند و اشاره این هم صریحا

مذکور و اسم جامد فارسی زبان باشد بنید اینم محققین بالاختصاص این با جمع چرا کرده اند که یک ظرف

سنگی را هم (بردی) توان گفت (ارو) پتھر سے بنا ہوا ظرف یا ظروف سنگی سنگی برتن نیز کہے

(۳) بردی بقول بر بلن و جامع - نام گیاهی و آن بیشتر در مصر می باشد و از آن کاغذ می سازند و

بحرانی حقار گویند - صاحب ناصری صرح می کند که در اصفهان این گیاه را (پیریز) بکسر باقی

وضع نام بای نوشت گویند و آن نباتی است که ساقش غلیظ و زیاده برزری و دودور و نرم و آن با

بریزه کرده در بسمان تزیین دهند - و بحواله تحفه گوید که فرطاس مصری از آن است که آنرا یا (بشین)

که نوعی از نیل و فرست نما و گرده سازند گویند عربی است و چنین است صاحب سوار السبیل این

لغت قدیمی مصر گوید - صاحب مؤید بحواله طب حقائق الانشیا بر ذکر این بدیل لغات فارسی کرده

فرماید که گیاه هیست معروف که سیخ او خورده می شود و فرماید که نیز گیاهی که در آب روید که

بهندی آن را بتر نامند - مادر تالیف خود (فلاحة النخل) بردی را در اسمای خرمایا فتم و

بحواله قول صفحہ ۱۳ که طلاحی در عرب بود نوشته ایم که چون تخم خما کاشته شود سایه بردی

بسحق او مفید است - و بردی نوعی از گیاه است که در فارسی نخ نام دارد که موافق طبع خرمایا

صاحب منتخب فرماید که لغت عرب است بالفتح نام گیاهی که از شاخ و برگ آن بویا بافند و بفارسی

تجہ خوانند۔ صاحب محیط گوید کہ اسم عربی حفا و حفاہم عربی ست و معروف بہ لوح و ہر یونانی و سریانی با فورس و فافرن و فافروس و فافیر و فافیسورس و بفارسی پیرز و بلغت اہل مصر فافیر و بلغتی خاص جہت مشابہت برگ آن ہر گ خرما و بہندی گوندل و پیپرا و آن نہائی ست در حوالی نیایع و زمین ہائیکہ در آن آب ایستادہ باشد می روید و برگ آن ہزارہ از ان کاغذ می سازند و در پیمان۔ سر و در دوم و خشک با عتدال۔ محرق آن قاطع خون زنف و نفث و منافع بیشمار دارد۔ (ارو) پٹیل۔ بقول احمدیہ مہندی۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کی پٹھے دار کہانس جس سے بوریئے بنے جاتے ہیں۔

(۴) بردی۔ بقول ناصرہ در حوالی شیراز باغستانی ست معروف آن باغستان را (مسجد بردی) گویند و فرمایند کہ یہاں پیش از آبادی در آنجا از سنگ مسجدی بود مؤلف عرض کند کہ اشارہ (مسجد بردی) بر معنی پنجم بردگد نشئت و جادارد بلکہ ظن غالب ست کہ باغستان را بوجہ کثرت درخت ہای خرمای بردی بدین اسم موسوم کردہ باشند و جادارد کہ پیش از درستی این باغستان مسجدی را کہ موسوم بدین اسم بود در وجہ تسمیہ آن ہم درخت خرمای بردی را دخلی باشد یا عمارت سنگی آن این مسجد را بہ بردی موسوم کرد و اللہ اعلم بحقیقۃ الحال (ارو) حوالی شیراز میں ایک باغستان کا نام بردی ہے اور (مسجد بردی) کا مخفف یہی بردی ہے۔

(۵) بردی۔ بقول بہار۔ نام کی از افراد جلالان (میر یحیی شیرازی) مردشان در کمال نامردی دستہ ما کو سنان شان بردی پڑ مؤلف عرض کند کہ کسی از محققین فارسی زبان این را بمعنی افرانہ جولاہگان منوشت۔ سند بالا البتہ مفید معنی بیان کردہ تہا درست محضی مباد کہ دستہ بقول ہرمان قہنہ

کار و شمشیر و تیشہ دما کو بقول غیاث کی از افزا جولا بان کہ بہندش نال گویند و ستان بقول منتخب
سرنیزہ و مقصود شاعر این ست کہ جولا بنگان ناصر و اند و جنین دارند و بعوض دستہ ماگورا بدست گیرند
و بجای ستان۔ بردی را (ار و و) جولا ہون کے ایک اکہ کا نام بردی ہے جس کا اردو ترجمہ معلوم نہ ہو سکا۔

برو یا فتن

استعمال۔ بقول رانندہ جوالہ کہند کہ اسم مصدر این بہان برد کہ بمعنی چارمش اشترا
فرنگ فزنگ بالضم بازی بردن مؤلف خاص کند
کہ طالب سند استعمال باشیم کہ استعمال برد با مصدر
یا فتن از فطر ما گذشت معاصرین بجم بزبان ندارند
بر دستکدن بمعنی بازی برابر شدن و برد کردن بمعنی
بازی برابر کردن مستعمل است (ار و و) بازی لیجا
دیکھو بردن بازی۔

برویدن

بقول سروری و موارد و نادر
برای دو دال مہلہ بوزن ازیدن بمعنی ازراہ دور شدن
و بقول بحر بطرفی شدن ازراہ کامل التصریف است
یون نہ کتر اگر ہمارے جایئے و

برویدہ جلا رنجین

مضارع این بردہ۔ صاحب موارد و دیگر بمعنی یا لا گوید
کہ بردہ حاصل بالمصدر و امر حاضر این ست کہ (گذشت)
صاحبان انند و جامع و ہفت قلم و مویہ و اخان
آردہ در سراج ہم ذکر این کردہ اند مؤلف
برویدہ جلا رنجین مصدر اصطلاحی۔
روشن شدن چشم باشد (ظہوری ۷) از شب بھر
ظہوری سحر وصل و مید پو رخت برویدہ جلا روز
تماشا من ست (ار و و) آنہون مین روشنی

آجانا - بقول امیر آنکھوں میں نورانا (فقہہ پر)	عتاب شدن - بجای خودش می آید و چون
مکتو و مکتی ہی آنکھوں میں روشنی آگئی۔	(دویدن اسب بر چیزی) اگر نیم معنی دوم پیدا
بر ویدہ و ویدین	می شود و سبب بالا برای معنی اول است که از آن
مصدر اصطلاحی -	
بقول وارسته (اگر عتاب شدن (طفراف)	(دویدن اشک بر ویدہ) مصدر خاص است
اشکم ز یک نگاه تو بر ویدہ می دود و این خون	داخل تعجیم (دویدن کسی بر چیزی یا بر کسی)
گرفته باید بر خود رقیب شد و بقول بحر (۲) گرم	حیف است که محققین بالا بر لفظ و معنی سبب خود
عنان شدن و شوخی کردن به بهار بجوایه جاکیر	نکرده اند و مصدری که از آن اخذ کرده اند لفظاً
و کرم معنی اول کند و بجوایه حجت ساطع (۳) گرم گزید	ناقص فاعل (ارو و) غصه بنویسند و بنشینم
در گفتگو و شوخی کردن - و سبب بالا را مال حسن	شدن - گرم بنویسند و اگر بنامی این معنی است
رفیع قرار می دهد و صاحب اند نقل نگارش و	مستعمل است - (۲) گزیده کا گرانا (۳)
عرض کند که (دویدن کسی بر چیزی یا بر کسی) گرم	گفتگو و شوخی کرنا -

بر ویر لوس | بقول صاحب برمان - بفتح اول و سکون ثانی و ثالث بتخانی کشیده و بهر
 قرشت زده و لام بر او رسیده و بسین بی نقطه زده و بلخت یونانی مرغیست که از آجکا و ک خوانند
 و عبری ابو الملیح صاحب مؤید همین لغت را به معده ششم عوض لام (بر ویر لوس) نوشته و ثانی
 محیط بر چکا و ک گوید که اسم قنبره و بر قنبره فرماید که جمع این قنبر و کنیت این (ابو الملیح) و بفا
 چکا و ک و (حجوز و ک) و یونانی (بر ویر لوس) و (بر بید لوس) و بلاطینی (کلونی) نامند و آن
 مرغیست بمجله کینجک و آن اندک بزرگتر و خوش منظر و خوش آواز - و بر سر آن کامل و تاج

مانند طاروس و ہند۔ مزاج آن گرم و خشک۔ و شور بای آن ملین طبع۔ و گوشت آن قابض و کرم
و دوا و مت کباب آن غذای نیک۔ و در بول جہت صاحبان قویج و در دمانہ نافع (و منافع بسیار)
مؤلف عرض کند شاید اینم کہ فارسیان یا وجود اسم زبان خود چہ این لغت یونانی را جاداند
معلوم میشود کہ استعمال این لغت در روزمرہ شان بیشتر از لغت فارسی است۔ (ارو) چند قول
بقول آصفیہ اسم مذکر ایک خوش آواز چڑیا سے بڑے تاجدار پرند کا نام جس کو عربی میں قہرہ اور فارسی
مین چکا و کہ کہتے ہیں۔

ہم رویت استعمال بقول رہنا۔ بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار و پس کسی مؤلف
عرض کند کہ رویت بقول منتخب لغت عرب است یعنی آنکہ پس سوار نشیند و کلمہ مستقل کہ بعد از فیہ
آرند (الخ) پس فارسیان زیادت بای مصاحبت در اولش استعمال این کردہ اند چنانکہ یہ رویت
بیان یعنی بر نقش قدیم من بیا (ارو) پیچھے پیچھے بقول آصفیہ سادہ سادہ۔

ہم رویت بقول اند بحوالہ نرسنگہ فرنگ لغت فارسی است بالفتح و کسر وال بمعنی نادان و بختبر
مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نہ کرد و وضع لغت متقاضی آن است کہ
ترکی باشد و لیکن محققین ترکی زبان ازین ساکت صاحب کسر برونق را بمعنی ابریق و کوزہ آور وہ
جادار کہ فارسیان بانانہ الف با تجمانی میفرس و بمعنی خاص استعمال کردہ باشند اگر سند استعمال
پیش شود تو انیم گفت کہ اسم جامد است (ارو) نادان بے خبر۔

ہم رویت استعمال بقول ضمیمہ برمان قسمی است از پارچہ خط دار کہ درین پیدا شود و بقول
بحرف نوی از جامہ مخطوط کہ از ملک میں آرنده صاحب اند بحوالہ غیاث فرماید کہ بعض اول وضع چارم و کسر

نون و تخفیف یای تحتانی نوعی از جابه‌جایی از ملک بین و الف در لفظ یامانی عوض کنی از یک
مشدّد مؤلف عوض کند که بر دو بالضم بقول منتخب لغت عرب است بمعنی جابه‌جایی و تین نام
شهری و تحتانی آخره مشدّد در سببی برای نسبت الف زائد میان میم و نون آورده چنانکه هجاء
و ماله را - چاک و چاک و به تخفیف تحتانی آخره خوانند مرکب توصیفی است - (ار و و) بر دو
ایک و باری دار کپڑے کا نام ہے جو ملک بین میں تیار ہوتا ہے - مذکر -

بر دین | بقول انند بھوالہ فرہنگ فرنگ بالفتح و کسر وال لغت فارسی است بمعنی در و فضله
و سفل چیزیں مؤلف عوض کند کہ معاصرین عجم بر زبان ندارند و محققین زبان ازین ساکن اگر
سند استعمال پیش نشود توانیم عوض کرد کہ اسم جادہ است (ار و و) انضد و یکھو انگندگی -

(الف) بر راه	استعمال - بقول جہانگیر	کہ مصدر
جامع شمس بمعنی براہ (شیخ نظامی) از شیر	(ب) بر راہ کشیدن	بمعنی آراستہ کردن
گوزن و گرگ و روباه و لشکر گاہی کشید بر راہ	و جمع کردن متعلق بمعنی دوم (الف) است چنانکہ	
مؤلف عوض کند کہ (۱) حقیقت این بمعنی	از سند نظامی پیداست (ار و و) (الف)	
چارم (براہ) مذکور (۲) بعض محققین بر (بر)	(۱) راستہ پر (۲) دیکھو براہ کے چہ تھو سنے	
کرمی آید این را بمعنی آراستہ و آراستگی مراد	(ب) آراستہ کرنا - جمع کرنا -	

معنی اول (براہ) گویند و ماخذ (براہ) ہندو آج	بر سرخ	اصطلاح - بقول دارستہ و سحراف
نکر کردہ ایم پس اندرین صورت زیادتی یک نامی	چہرہ - مراد (بر و) کہ می آید و بہار گوید	
موافق تپاس است چنانکہ شتا و شتا و شتا و شتا	معنی یک سمت رو دکنایہ از خسار بود -	

مؤلف عرض کند که قول محقق آخر الذکر بهتر بقول وارسته مراد است (بر دیده و دیدن)
 از وارسته و بحرست و موافق قیاس (بخیی کاشی)
 (۵) گلهای بر رخش تواند بر آمدن بگویم که پامال در عشق شد آخر دل ریفیع بچون اشک
 خادای جهان تیز کرده است بگو (ار و و) گوچه بر رخ مژگان دیده بود بگو صاحب بحر گوید
 رخسار و دیکو آینه می گون - که همان گرم عنان شدن و ششونی کردن مؤلف

بر رخ انگشت سیاهی کشیدن | مصد

اصطلاحی بقول وارسته و بهار یعنی رسوا نمود
 (شاپور ۵) از لوح سینه ششم پاک تر نشوینگی
 را گوید دست خود کشیدیم بر رخ انگشت سیاهی را
 صاحب بحر گوید که معنی رسوا شدن است مؤلف
 عرض کند که تسلیح صاحب بحرست که معنی لازم
 نوشت اگر چه اصل معنی این لازم است و لیکن
 انفاذ لغت متقاضی آن است که معنی متعدی
 را ذکر کنیم (ار و و) رسوا کرنا بقول آصفیه
 بدنام کرنا - فضیحت کرنا - ذلیل و خوار کرنا -
 زبون کرنا -

بمخاطبتند بالامصدر

(ب) بر رخ و دیدن اشک | قائم شود
 و معنی آن عزت یافتن اشک است یعنی شاد
 گوید که اگر چه دل ریفیع مانند اشک بر رخ و مژگان
 دیده بود و عزتی داشت و لیکن آخر الامر

(الف) بر رخ و دیدن | مصد اصطلاحی

پامال در عشق شد (ارو) (الف) دیکھو
 (برویدہ دویدن) اور بلحاظ ہمارے معنوں کے
 عزت پانا۔ معزز ہونا۔ (ب) آنسو خسار پورنا
 بر سر رخ کشیدن | مصدر اصطلاحی بقول
 بہار و اند حریف و روکش کردن (دریش
 والہ ہروسی) دل از غلامی غم خواست تارید
 والہ کو کشید بر رخ از داغیا گواہان را بوجہ
 بحر گوید کہ کسی را حریف کسی ساختن و مقابل
 مؤلف عرض کند کہ معنی عام پیش کردن
 چنانکہ گویند شہود خود را بر رخ قاضی کشیدم
 یعنی براجللاس قاضی پیش کردیم و بہین معنی
 استعمال این در کلام والہ ہروست (ارو)
 حریف بنانا۔ اور بلحاظ ہمارے معنوں کے پیش کرنا
 بر سر | اصطلاح۔ بقول سرورسی در شنید
 یعنی (ا) پیرس (ناصر خسرو) بر سر کہ چہ
 بود نیک ازان اسما؛ منگہ بد روغ حاتمہ و غوغا؛
 (ادیب صابر) گر نیست مر تر از دل و صہر
 خبر بر سر ز چشم تنگ و میان نزار خویش
 (حکیم سنائی) از بگذازد کہ با آرز بجکت ز سر
 گر بیان بایدت از حال سنائی بر سر کو کمال
 اسمعیل) از حال دل سوختہ خرمن بر سر
 حال دل زار خواہی ازین بر سر بگو کہ در دل
 منت زمن باور نیست بوی دوست روا بود
 ز دشمن بر سر بوی صاحب جہانگیری بند کہ معنی
 اول فرماید کہ (۲) امر از بر رسیدن (حکیم سنائی)
 (۳) شاہی کہ ماہ را بت منصورا و بقدر بوی
 از ماہ برگذشت و بخور شنید بر رسید بوی صاحب
 بر بیان فرماید کہ بار اسی قوشت بروزن الخلس
 امر (بروار رسیدن) و پرسیدن یعنی وارس
 پیرس۔ صاحب جامع گوید کہ امر از پرسیدن
 و امر از رسیدن مؤلف عرض کند کہ خبر تو
 نداشت کہ محققین بالامشتقی را بزرگ اسم
 جامد جادہند و در عرض معنی ہم تسامح کردہ
 نہ امر پرسیدن ست و نہ رسیدن (چنانکہ صفا

جامع آورده) بلکه امر حاضر (بر رسیدن) کہ
می آید شامل بر ہمہ معانی و در اینجا ہمین قد
کافی است (ارو) و دیگر (بر رسیدن)
یہ اس کا امر حاضر ہے۔

بر رستہ | اصطلاح - بقول سروری بڑا
نظم و سبب (۱) گیاه بی سان چنانکہ (ع) بستر
دگر باشد و بر رستہ دگر بڑ و بقول صاحب نگری
نباتات صاحب بر بان بزرگ معنی اول گوید کہ
بضم ثالث بر وزن سر رستہ باشد و (۳) کتا

از مردم بی ادب صاحب ناصری بزرگ معنی اول
فرماید کہ (۳) بمعنی رستہ یعنی روییدہ و از
کلام خود سند دہد (ع) بہ پیش تکت رستہ بزرگ
سروری بڑ کہ بر ہر شاخ آن زبید تدری بڑ
صاحب جامع ذکر معنی اول و دوم کردہ خان
ارزو و در سراج اکتفا بر معنی اول فرمودہ و
عرض کند کہ ماضی مطلق مصدر (بر رستن)
ست کہ بضم سوم باشد و (بر رستن) نیز بطلیہ

(رستن) بزیادت کلمہ بر بر آن و ہای ہوز آخر
منفید معنی مفعولی - پس معنی سوم حقیقی ست
و معنی اول مجاز آن و برای معنی دوم براعتاد
قول صاحب جامع کہ از اہل لسان ست مشتاق

سند استعمال با شیم و این را ہم مجاز دانیم -
معاصرین عجم معنی دوم بر زبان ندارند (ارو)
(۱) نباتات بقول آصفیہ عربی اسم مؤنث
نبات کی جمع - پودے - سبزی - ترکاریان -
(۲) بے ادب شخص (۳) آگاہوا -

بر رسولان بلاغ باشند و پس | مقولہ
صاحبان خریدہ و امثال فارسی ذکر این کردہ
و از معنی و محل استعمال ساکت مؤنث عرض
کند کہ فارسیان چون کسی را نصیحتی کنند و از حسن
تجہیزی آگاہ کنند و مخاطب را عامل بر آن بینند
این مقولہ را استعمال کنند مقصود آن ست کہ گاہ
ما بلاغ صواب ست و بس و عمل بر آن ارضیت
تست و دیگر بیج (ارو) و دکن میں اسی فارسی

<p>مقوله کا استعمال اس موقع پر ہوتا ہے جب کسی نصیحت پر کوئی شخص عمل نہ کرے۔ نیز کہتے ہیں ہم نے تو کہہ دیا تم کرو یا نہ کرو، ہمارا کام صرف کہنے کا تھا۔</p>	<p>طرز بیان محققین نامرغوب کہ مشتقی را بہ شکل اسم جامدی بیان می کنند (ارو) و دیگر رسیدن یہ اسکا ماضی مطلق اور جمع امر حاضر پھر رسیدن بقول بحر و موارد و نو</p>
<p>بر رسید استعمال۔ بقول سروری یعنی (۱) رسید (مولوی معنوی) چون دروآ مستی شدید پدید آید یک مرید اور از آن دم بر سر و فرما پیک (۲) بعضی سوال کنند پیر رسید (سراج الدین راجی) قفل ہر شکل کہ خواہد کلید بوز خمیر روشن او بر رسید جو صاحبان گوید کہ (۳) بعضی رسید و آمد کہ ماضی رسیدن و آمدن است و بعضی سوال کرد و پیر رسید ہم سوال کردن و پیر رسیدن باشد صاحب نامری بر معنی اول قانع مؤلف عرض کند کہ مشتق رسید (پیر رسیدن) کہ می آید شامل ہم معانی پیش و بعضی اول ماضی مطلق است و بعضی روم بہ تختانی مجہول جمع امر حاضر و گویا</p>	<p>و سراج (۱) ان شخص و تجسس کردن (۲) سوال کردن و رسیدن و (۳) رسیدن و آمدن حتما بحر فرماید کہ (کامل التصریف) است و مضارع این بر رسید مؤلف عرض کند کہ مزید علیہ رسیدن بزیادت کلمہ بر در اولش۔ سند این (بر رس) و (بر رسید) گذشت (ارو) (۱) تفحص و تجسس کرنا (۲) سوال کرنا۔ پوچھنا۔ (۳) پہنچنا۔ آنا۔</p>
<p>پھر رشتہ اصطلاح۔ بقول شمس و بظہم را گیاه تن دای چنانکہ (ع) بر رشتہ دگر باشد و بر رشتہ دگر پو مؤلف عرض کند کہ محققین تحقیق سیدن ہلہ چارم باہن ہل نہ کہ وہ فضولی می کنند و از تحقیق خبردار و غلطی</p>	<p>اصطلاح۔ بقول شمس و بظہم را گیاه تن دای چنانکہ (ع) بر رشتہ دگر باشد و بر رشتہ دگر پو مؤلف عرض کند کہ محققین تحقیق سیدن ہلہ چارم باہن ہل نہ کہ وہ فضولی می کنند و از تحقیق خبردار و غلطی</p>

<p>معنی (۳) بالارفتن نوشته (بوستان سعدی) (۷) نه باران می آید از آسمان بونه برمی رود دو دفریاد خوان بؤ مؤلف عرض کند که معنی دوم حقیقی است که بر معنی بالا گذشت و معنی اول هیچ سیند نامی خبر و هم متعلق معنی دوم است -</p>	<p>کاتبش نیست که لغت (بر رسته) پسین بهم نوشته است و معنی را که پسند خود نقل غلط کرد همان است که بر (بر رسته) نکرده شد لفظ و معنی او غلط است و پس (ار و و) یکدیگر بر رسته بر رستارفتن مصدر اصطلاحی بقول</p>
<p>(ار و و) (۱) سبقت لیحاناً (۲) بلند مونا - بر رکاب محمدرعنان در ار مقوله - بقول هفت و شمس - ای منابع محمد علیه السلام باش مؤلف عرض کند که اگر سند استعمال پیش شود توانیم عرض کرد که (بر رکاب کس عنان آوردن) مصدر نیست اصطلاحی معنی متابعت و پیروی کردن معاصرین عجم بر زبان ندارند (ار و و) متابعت کرنا</p>	<p>انند بحواله غوامض سخن - موافق رضا کار کردن (تظیری ۷) غمگین مباش زود نظیری فراوانند چون بنده مطیع همه بر رضا رود بؤ مؤلف عرض کند که موافق قیاس است در رفتن درین مرکب معنی عمل کردن است و پس (ار و و) رضا جوئی کرنا که میسکتند بین - خواهش کے مطابق عمل کرنا -</p>
<p>حکیم ماننا - پیروی کرنا - بر و اصطلاح - بقول وارسته و بحر و بها مراد بر رخ که گذشت مؤلف عرض کند که ماهر را نجا صراحت کامل کرده ایم (ابوطالب کلیم گذشت ازان بر و زلف تا خطش سرزد و</p>	<p>مصدر اصطلاحی - بقول انند بحواله غوامض گفتار پیش رفتن و پیشی گرفتن هم اویز (بر رفته) گوید که معنی بلند و بالا شده (ناصر خسرو ۷) اسی گردد که گنبد بر رفته خانه مرفا به است جفا رفته بؤ صاحب ارداین</p>

کتون نهاده ز هر حلقه چشم بر گرش (صائب ه) و (خان آرزو در چراغ) گوید که حریف شدن
 در خوش تماشای از بر و دست برده ایم و با یک است (تاثیر ه) تا چو سطر می نمایم هر کارا و
 شو مشاهده کن تار و پود را و در آن محمد جان قدسی سخن و تا بدست آورده بر روی من استاد
 (ه) نشاط رفت و پنجم گل از بر روی و گد است و مؤلف عرض کند که مراد است (بر و آمدن) است که گذشت و موافق
 عمر و ندیدم لال ابروی (صائب ه) چون صفی قیاس است (ار دو) و بگو بر و آمدن
 سطر زده آند به نظر با از سیلی پیر جمی اخوان بر ردیم و (ار دو) و بگو بر رخ -

(۲۹۱۵)

بر و آمدن | مصدر اصطلاحی - بقول کنایه از مزاحمت کردن و (بر روی بگر پنجه
 بحر طرف شدن مؤلف عرض کند که طرف کشیدن) کار بیکار و بی نتیجه کردن باشد -
 شدن یعنی مقابل و حریف شدن است (صائب ه) بر سینه کشاده ما دست رقر
 موافق قیاس باشد - معا صیرین عجم بر زبان خلق و بر روی بگر پنجه خونین کشیدن است
 دارند (ار دو) مقابل هونا - حریف هونا دارند (ار دو) رو کن اور و لحاظ مصدر آخر اند
 بر و آوردن | مصدر اصطلاحی - یعنی فضول اور بر نتیجه کام گرنا -

ظاهر کردن است سند این از مرزا عبد اللهی بر و و میدن | مصدر اصطلاحی -
 قبول بر دیروی کسی چیزی کردن می آید متذکر بقول شمس - گرم عتاب شدن مؤلف
 مصدر گذشته باشد (ار دو) ظاهر کرنا - عرض کند که همین نیست که دست تصرین
 بر و استادن | مصدر اصطلاحی - صاحب کاتبین دراز شد یا بی تحقیقی صاحب شمس

<p>خونین بشتب انداخته کج عاقت آن نیست که بر روز نیفتد رازش کج (اردو) راز کاغذ هونا - راز افشا هونا - بر رو کشیدن مصدر اصطلاحی - خان آرزو</p>	<p>این مصدر اصطلاحی را پیدا کرد (بر رو دویدن) به همین معنی می آید سند استعمال معاصرین عجم ساکت - خلافت قیاس و غلط (اردو) دیکچو بر رو دویدن -</p>
<p>در چراغ گوید که کسی را حریف کسی ساختن چنانکه گویند "فلانی روکش فلانی است" (سلیم) نو بهار است و جنونم سوی بانو می کشد کج شور و سوانی مرا بر روی مجنون می کشد کج صاحب بحر همزبانش مؤلف عرض کند که از سند بالا مصدر مرکب (بر روی کسی کشیدن کسی را) قائم می شود و این کنایه باشد (اردو) کسی کو کسی کا حریف بنانا -</p>	<p>بر رو دویدن مصدر اصطلاحی بقول بحر و وارسته و غیاث مراد (بر دیده دویدن) که بجایش گذشت سند استعمال پیش نه شد مؤلف غرض کند که ما بعد از انجانیال خود ظاهر کرده ایم (بر روی دویدن) هم می آید و تکمیل رای خود را انجانیال کنیم (اردو) دیکچو بر دیده دویدن و (بر روی دویدن) - بر روز افتادن راز مصدر اصطلاحی</p>
<p>بر رو نشستن گرد (مصدر اصطلاحی) گرد آلود شدن چهره باشد (صائب) رو بدیوار آورد هر کس بن آورد روی کج بسکه گرد کلفت دوران مرا بر روشت کج (اردو) چهره کا گرد آلود هونا - گردنه پر</p>	<p>بقول بهار کنایه از بسیار ظاهر و آشکارا شدن صاحب بحر بر ظاهر شدن راز قانع و لفظ بسیار را ترک کرد - صاحب انده زبان بهار مؤلف غرض کند که با صاحب بحر اتفاق داریم (فیضی) گرچه این گریه</p>

چسان دل دادہ خط کا پینین استادہ پریش (شفیع اثر ۵) اثر این شیوہ دار در گنگا	بیٹھنا۔ صاحب آصفیہ نے (منہ پر خاک اٹھا) پر فرمایا ہے چہرے کا بے رونق ہونا۔
عافیت سوزش و زبیدادش سخا ہدایت رنگ پریش و (میر صیدی ۵) در مہر کہ ہست مہتیا سی جنگ ماست و بر ما کھیکہ نہ استاد رنگ ماست و مؤلف عرض کند کہ همان (بر و استادان) کہ گذشت تحتانی پنجم زائد است و کلام اثر تہمتانی در ایستادن ہم زائد۔ عیبی ندارد کہ متعلق بہ ہمین مصدر است (ار و) دیکھو بر و استاد	بر روی آب آمدن مصدر اصطلاحی بقول ضمیمہ برہان و بحر و بہار کنایہ از ظاہر شدن۔ صاحب ہفت ذکر ماضی مطلق این بہ ہمین سنی کردہ۔ مؤلف عرض کند کہ (بر آب آمدن) ہم بہ ہمین معنی گذشت۔ مفتی قیاس است۔ مشتاق سند با شیم (ار و) دیکھو (بر آب آمدن) کے پہلے معنی۔
بر روی بزرگی نیاوردن مصدر اصطلاحی بقول و ارستہ و بہار و بحر از روی بزرگی ادامی خارج کسی بر و نیاوردن (مرزا طالع وحید ۵) کنند از دسمہ پیرانی کہ ریش خویش را رنگین و نمی آرند بر روی بزرگی عیب پیری را و مؤلف عرض کند کہ از سند وحید (بر روی آوردن عیب) پیدا است و این	بر روی آمدن مصدر اصطلاحی بقول بہار۔ طرف شدن مؤلف عرض کند کہ همان کہ بدون تحتانی گذشت (ار و) دیکھو بر و آمدن۔
بر روی استادان مصدر اصطلاحی بقول بہار و اندر حریف و روکش شدن و قدم فشردن با حریف در جنگ و صاب (۵) ز جولان نظر مجروح می شد روی بیکو	بر روی استادان مصدر اصطلاحی بقول بہار و اندر حریف و روکش شدن و قدم فشردن با حریف در جنگ و صاب (۵) ز جولان نظر مجروح می شد روی بیکو

متعلق بہ مصدر (بررو آوردن) است کہ بجایش گذشت۔ شاعر گوید کہ پیرانی کہ از وسرہ خطاب کنند عیب پیری را فریاد بزرگی ظاہر نمی کنند یعنی مخفی کنند۔ حیث است آن محققین بالا کہ بی ضرورت مصدری در نقی قائم کرده اند با ستاد ہین یک شعر نقل (اردو) دیکھو بررو آوردن۔

برروی در افگندن | مصدر اصطلاحی بقول بحر ظاہر ساختن مؤلف عرض کند کہ اگرچہ موافق قیاس و کنایہ است لیکن طالب استعمال می باشیم۔ معاصرین عجم بر زبان ندارند و استعمال این از نظر مانگد و بگویش ما بخورد (اردو) ظاہر کرنا۔

برروی دریا پل بستن | مصدر اصطلاحی بقول بہار و سحر و اندکنایہ از امر محال کردہ چہ دریا ترجمہ سحر است و بستن پل بران متعذر بلکہ محال مگر بتصرف و اعجاز (خواجہ نظامی)

(۵) تنای شہ انگہ آید بدست کو کہ بر روی دریا توان پل یہ بست مؤلف عرض کند کہ مادرین کنایہ امر محال را پسند نہ کنیم بلکہ کار مشکل تر را سرانجام دادن است کہ پل بر روی بستن کار بسیار مشکل است نہ محال۔ (اردو) نہایت سخت اور دشوار اور مشکل کا کام۔

برروی دست بردن | مصدر اصطلاحی

بقول بحر و اندکنایہ با عزاز و احترام بردن مؤلف عرض کند کہ معاصرین عجم استعمال (دست بدست بردن) می کنند کہ بجای خودش بہ ہین معنی می آید۔ حیث است کہ استعمال پیش نہ شد (اردو) ہاتھوں ہاتھ لیا بقول آصفیہ نہایت قدر و منزلت سے لیجانا۔ زمین پر پاؤں نہ رکھنے دینا۔ دست بدست لیجانا (بشیر) پیک قصانے لے ہی لیا بڑھکے ہاتھوں ہاتھ کو چہ ہین اس کے بھول کے جو آجکل گیاؤ۔

<p>بدون سند استعمال تسلیم نکیم که محققین اهل زبان یعنی سروری و ناصری و جامع ازین ساکت و ناصریین عجم بر زبان ندارند (ار و و) (الف) گنگو بین گرم هونا - غصه سے گنگو کرنا (ب) چهره کا غبار آلود ہونا (الف) بروی روز افتادن راز</p>	<p>الف) بروی دویدن مصدر مطلق بقول برهان کنایہ اگر م عنان شدن و گنگو وارسته (بر و و ویدن) را ذکر کرده مراد (بر رخ و دیده دویدن) نوشت که بجایش مذکور شد - چهار این را مراد (بر و دیده دویدن) می داند (صائب ۵) دہان تنگ</p>
<p>اصطلاحی - خان آرزو در چراغ گوید که شدن راز است و فرماید که بر روز افتادن - ہم - صاحب بحر ہم زبانش ز ظہوری ۵ چنان از شتر شعله انجم فروز تا کہ راز شب افتاد و بروی روز تا کہ بر دارش بہا بستند و ہمین شعر گوید کہ کنایہ از بسیار ظاہر آشکارا شدن است مولف عرض کند کہ از سند بالا مصدر .....</p>	<p>تو بر روزگار تنگ گرفت و غبار خط تو بر روی آفتاب و وید تا مولف عرض کند کہ ما بر مصادر (بر و دیده دویدن) و (بر رخ و ویدن) خیال خود را ظاہر کرده ایم و در اینجا ہمین قدر کافی است کہ اگر اضافت این بسوی چیزی شود معنی مطلقا آن مخصوص باشد چنانکہ از سند صائب کہ بالا مذکور شد .....</p>
<p>ب) بروی روز افتادن راز شب باشد از روز شدن شب یعنی شب چنان شد کہ روز نمایان شد و اگر مجر و افشای راز</p>	<p>ب) بروی دویدن غبار کنایہ باشد از غبار آلود شدن چهرہ - صاحب برهان معنی کہ بر (الف) بیان کرده است</p>

<p>گیریم از برای آن بایم مصدر ز بر روی افغان راند) با ستنداد همین شهر کافی است با بکار و را درین مصدر داخل کردن و در شنبه (الف) را دلیل آنست که خان آرزو در چراغ هدایت معنی شعر روشن نه کرد و آنچه بهار بسیار می را در معنی این داخل کرده است کمی توجه است قتال (ارو) (الف) را از کاف افشا بگوید (ج) رات کا دن هو جانا - بر روی روز افگندن مصدر مطلق بپول غیاث یعنی ظاهر ساختن - و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که معلومی شود که محقق با نام و نشان از اصطلاح گذشته که لازم بود مستعدی قائم کرده است و بر نزاکتی که مادر اسباب بر روی افکنده ایم غور نکرد و ازینجا است که روز را داخل مصدر کرد قتال (ارو) ظاهر گزنا - بر روی زمین منت می نهد مقوله بقول روشن - واضح - کھلا هوا - هویدا -</p>	<p>اندر و بهار ای بکبر و غم و بر عونت و اعتقاد با بخود دارد و در واقع چنان نیست مؤلف عرض کند که دیگر کسی از محققین فارسی زبان با او نیست و معاصرین هم ازین مقوله ساکت و قیاس می خواهند که (بر روی منت نهادن) یا (بر کسی منت نهادن) آنرا منسوخ کردن است معنی بیان کرده بهار و اندرا بدون سند استعمال تسلیم نه کنیم (ارو) غور و بکبر بپنه آکو کوئی چیز سمجھا - کسی به منت رگھنا -</p>
<p>بر روی کار اصطلاح - بقول مؤلف و هفت اسی ظاهر - صاحب شمس گوید که معنی ظهور است مؤلف عرض کند که با صاحب مؤید اتفاق داریم طرز بیانش بهتر از صاحب شمس است و استعمال این باب بهما در فارسی زبان در محقات می آید (ارو) ظاهر - بقول آصفیه - عربی - آشکار - صریح - عیان روشن - واضح - کھلا هوا - هویدا -</p>	<p>بر روی زمین منت می نهد مقوله بقول روشن - واضح - کھلا هوا - هویدا -</p>

<p>دزدیدہ را برام میداند هنوز در مسیر اجداد</p>	<p>الف) بر روی کار آمدن <small>مصادر صلاحي</small></p>
<p>قبول ۵) ز صبط گر چشم من توقع بیش</p>	<p>ب) بر روی کار آوردن <small>الف</small></p>
<p>ازین داری بڑ کہ خون شد دل زر شمار تو</p>	<p>بقول بحر وانند ظاہر شدن و ب) بقول</p>
<p>دبر رونی آرم بڑ موکلف عرض کند کہ</p>	<p>انند ظاہر ساختن موکلف عرض کند کہ مراد</p>
<p>دبر روی) در پنجا یعنی دو بدو ظاہر است</p>	<p>دبر روی کار آمدن و آوردن) کہ می آید و</p>
<p>وازنند صاحب مصدر دبر روی کسی گفتن)</p>	<p>موافق قیاس است (اردو) الف</p>
<p>پیدا است - سند ثانی متعلق بمصدر (دبر و</p>	<p>ظاہر ہونا ب) ظاہر کرنا -</p>
<p>آوردن) است کہ گذشت - محققین بالا</p>	<p>پیر روی کسی جام کشیدن <small>مصادر صلاحي</small></p>
<p>در لفظ بمعنی این مصدر تسامح کرده اند کہ</p>	<p>بقول انند - بیا و کسی شراب خوردن موکلف</p>
<p>از هر دو سند بالا مصدر کردن حاصل نمی شود</p>	<p>عرض کند کہ طالب سند استعمال باشیم مجربین</p>
<p>و معنی مصدری از تعریف شان پیدا نمیت</p>	<p>محقق بالا کافی نیست معاصرین عجم بربان</p>
<p>درو) کسی کی یاد او کسی کے مواجہ ہیں -</p>	<p>نارند و معنی لفظی این مقابل کسی شراب خورد</p>
<p>بر روی کسی شراب خوردن <small>مصادر</small></p>	<p>باشند (اردو) کسی کی یاد میں شراب پینا -</p>
<p>اصطلاحی - بقول انند مراد بر روی کسی</p>	<p>بر روی کسی چیزی کردن <small>مصادر</small></p>
<p>جام کشیدن موکلف عرض کند کہ ما خیال</p>	<p>اصطلاحی - بقول انند و بہار ای بیا و کسی</p>
<p>خود ہمد را بنجا ظاہر کردہ ایم (اردو) دیکھو</p>	<p>یعنی ہوا جہ وی صاحب ۵) کیست خن</p>
<p>دبر روی کسی جام کشیدن) -</p>	<p>بوسہ بر رویش تواند فاش گفت بودیدن</p>

<p>بر روی کسی کالازدن</p>	<p>مصدر</p>	<p>بر روی کشیدن</p>	<p>مصدر اصطلاحی -</p>
<p>بر روی کسی نماززدن</p>	<p>اصطلاحی -</p>	<p>بقول بهار و اشند حریف و روکش کردن</p>	<p>سندی از سلیم بر (بر روی کشیدن) مذکور شد</p>
<p>بهار مذکر هر دو گوید که کنایه از زد کردن و بازگردانیدن آنرا از خواجه جمال الدین سلیمان (ع) را کن جنس مستی را و ترک خود فروشی کن بوی که در بازار دین خواهند بر رویت زد این کالا را (صائب ع) زان دست پیش رو بدعا برده ام بهاد بر روی من زنند ملائک نماز من بوی صاحب بحر این را مخصوص با کالا و تمازنی کند مقصودش جز دین نباشد که بعضی این هر دو لفظ را چیز را قائم کنیم که عام است و کالا و تماز داخل چیزی باشد مؤلف را با خیال صاحب بحر آلف است - چنانکه گویند بهدیش را بر دیش زدیم و گفتیم که عطای شایسته (اروی) منته پر مارنا - بقول آصفیه کسی بوی چیز کو واپس کرنا - کونانا -</p>	<p>بهار مذکر هر دو گوید که کنایه از زد کردن و بازگردانیدن آنرا از خواجه جمال الدین سلیمان (ع) را کن جنس مستی را و ترک خود فروشی کن بوی که در بازار دین خواهند بر رویت زد این کالا را (صائب ع) زان دست پیش رو بدعا برده ام بهاد بر روی من زنند ملائک نماز من بوی صاحب بحر این را مخصوص با کالا و تمازنی کند مقصودش جز دین نباشد که بعضی این هر دو لفظ را چیز را قائم کنیم که عام است و کالا و تماز داخل چیزی باشد مؤلف را با خیال صاحب بحر آلف است - چنانکه گویند بهدیش را بر دیش زدیم و گفتیم که عطای شایسته (اروی) منته پر مارنا - بقول آصفیه کسی بوی چیز کو واپس کرنا - کونانا -</p>	<p>بر روی مایه داغ دارد جام جم ما کاسه دانو مایه مؤلف عرض کند که مراد (بر روی کشیدن) است جزین نیست که ستمانی زانده بر رو آورده اند (ارو) و بگو بر روی کشیدن</p>	<p>میرزا صائب (ع) می کشد هر لحظه بزم تازه بر روی مایه داغ دارد جام جم ما کاسه دانو مایه مؤلف عرض کند که مراد (بر روی کشیدن) است جزین نیست که ستمانی زانده بر رو آورده اند (ارو) و بگو بر روی کشیدن</p>
<p>(الف) بر روی هم افتادن</p>	<p>مصادر</p>	<p>(الف) بر روی هم افتادن</p>	<p>مصادر</p>
<p>(ج) بر روی هم شکستن چیزی</p>	<p>اصطلاحی -</p>	<p>(ج) بر روی هم شکستن چیزی</p>	<p>اصطلاحی -</p>
<p>بهار بر معروف قانع و نقل نگارش (اشند) گوید مشهور است (صائب ع) هر طرف لاله رخی هست نظری باید بوی داغ بر روی هم افتادن جگر می باید بوی (عرفی ع) بسان رنگ لیا و زلف پر شکنش بوی بروی هم شکند شیده های طراری بوی مؤلف عرض کند که (بر روی هم) و (بر روی هم) هر دو یکی است بمعنی بالای یکدیگر</p>	<p>بهار بر معروف قانع و نقل نگارش (اشند) گوید مشهور است (صائب ع) هر طرف لاله رخی هست نظری باید بوی داغ بر روی هم افتادن جگر می باید بوی (عرفی ع) بسان رنگ لیا و زلف پر شکنش بوی بروی هم شکند شیده های طراری بوی مؤلف عرض کند که (بر روی هم) و (بر روی هم) هر دو یکی است بمعنی بالای یکدیگر</p>	<p>بهار بر معروف قانع و نقل نگارش (اشند) گوید مشهور است (صائب ع) هر طرف لاله رخی هست نظری باید بوی داغ بر روی هم افتادن جگر می باید بوی (عرفی ع) بسان رنگ لیا و زلف پر شکنش بوی بروی هم شکند شیده های طراری بوی مؤلف عرض کند که (بر روی هم) و (بر روی هم) هر دو یکی است بمعنی بالای یکدیگر</p>	<p>بهار بر معروف قانع و نقل نگارش (اشند) گوید مشهور است (صائب ع) هر طرف لاله رخی هست نظری باید بوی داغ بر روی هم افتادن جگر می باید بوی (عرفی ع) بسان رنگ لیا و زلف پر شکنش بوی بروی هم شکند شیده های طراری بوی مؤلف عرض کند که (بر روی هم) و (بر روی هم) هر دو یکی است بمعنی بالای یکدیگر</p>

ورالف) بمعنی موجود بودن بالای یکدیگر	زیاده کرده اند چنانکه شتا و شتار و الف را
یعنی بکثرت و درج) ظاهر شدن یکی بعد دیگر	حذف که دند (ار دو) آراسته - خوب
پیاپی (ار و و) الف) تبه تبه اور بکثرت	آراستگی - خوبی - موث -
موجود و در هتا درج) پیاپی ظاهر هونا -	(۱) بر ریش کسی تیز دادن (مصدر اصطلاحی)
بر روی هم افتادن چیزی	(۲) بر ریش کسی تیزیدن بقول بهار و نه
همان در روی هم افتادن) است که بجایش	(۳) بر ریش کسی گوز دادن مراد یکدیگر
گذشت و در اینجا (فتادن) بحذف الف	(۴) بر ریش کسی گوزدن است می فرمایند
اول است (ظهوری) بر روی هم افتادن	(۵) بر ریش کسی گوز رفتن که این کلمات
هر سه هز اگر گفتن و دادی اگر جوابت راه	(۶) بر ریش کسی گوزیدن در مواقع دشنام
سوال مردم و (ار و و) دیکو بر روی هم	استخفاف گویند موگفت عرض کنند که
پمره بقول برهان بر وزن در که	کسی را خفیف و ذلیل کردن و این زبان
آراسته و خوب و آراستگی و خوبی - صاحب	زدان و سوتیان بجم است بجای کلمه بر
جامع گوید که مراد (براه) و (برراه)	از مجز و موحده هم کار گیرند که بمعنی بر باشد و
است - کما تر - صاحب ناصری هز نیش	همه اسناد ذیل مشتاق (بریش) است نه
موگفت عرض کنند که صراحت یاخذ	(بر ریش) (ملا فوقی یزدی) دلی چید
بر معنی اول (براه) گذشت و در اینجا	اذان رند شکر ریزو که میدادی بریش
کافی است که فارسیان یک رای مهله درین	طبع خود تیز و دوله (س) ز پر وانه بشمع

آورد سلامی از بریش هر دودہ گوزپایمی (۱۰۰) فرستادم بریش اعتباری (۱۰۰) (۱۰۰)
 (۱۰۰) زخم هر که شوم مست تحمل از بریش کا خوش آن کواز غم دنیا شد آزاد کو بریش
 ز گوز تافل (۱۰۰) هر دودہ (۱۰۰) نه فلک گوزید و جان داد (۱۰۰) (۱۰۰) نصف
 بر باد برت جاہ خویش کو کانیست گوزی اور ذلیل کرنا۔

برتر بقول سروری بقسم بادا، بلندی مردم و چهار پا (ابوشکور) منش باید از مرد چون
 سرور است یا اگر برز و بالاندار در و است و صاحب جهانگیری فرماید که بمعنی قد و قاسم
 (۱۰۰) پس و پیش هر سویمی کو فت گز کو دو تا کردی بار بالا و برز (۱۰۰) (۱۰۰)
 برمی برد آن گز را کو می باد کرد آن بر و برز را و بقول برهان نو خاستگی و قد و قاسم
 آدمی و بلندی بالای مردم و چار و بقول جامع بالفتح و بالتضم خصوصاً بلندی مردم
 و هم او گوید که بقسم قد و قاسم و صاحب ناصری همزانش بالتضم و گوید که خاصه قاسم
 بلند موقوف عرض کند که کلمه بر بمعنی بلندی بر بمعنی ستوش گذشت و جزین نیست که
 فارسیان بزیادت زای ہووز در آخرش چنانکه ترتب و ترتیب اسم جاد قرار دادند برای معنی
 ششم که می آید و مجازاً بمعنی قد و قاسم مردم و چهار پا استعمال کردند و دیگر هیچ پس
 بلحاظ ماخذ فتح اول صحیح باشد و استعمال شعری عجم بالتضم تصرف محاوره بیش نیست۔
 قتال (۱۰۰) قاسم بقول اصفیه۔ عربی۔ اسم مذکر۔ قد۔ بالا۔ (۱۰۰) (۱۰۰) ترتیب
 جوشه کے ہاتھوں پہ قاسم سرگ گیا پڑ ٹوپی گری زمین پہ منکا ڈھلک گیا کو موقوف
 عرض کرتا ہے کہ چار پا یون کے لئے قد کا استعمال ہے۔ مذکر۔

(۲) برز - بقول جهانگیری و برهان و ناصری و جامع و فدائی و (سروری بحواله نسخه نیا) بالفتح کثا و رزی و زراعت و صاحب سروری بحواله فرهنگ گوید که بدین معنی (دورن) هم گویند (خواجوه) نه بنید کس در پنجا گشته و برز را نه کس مانند است ازین مردم در مرز و صاحب جهانگیری فرماید که (برزگیر) از همین است (حکیم انوری) کار خالده جز به جعفر کی شود هرگز تمام برزان یکی جولانگی آید و گر برزگیری را خان آرزو در سراج گوید که برزه بر وزن لرزه هم بهین معنی آمده صاحب منتخب فرماید که برز بالفتح و به زای مجمره دوم و زای مهله سوم نعت عرب است بمعنی شخی که از وتره و توایل حاصل شود و ابتزار و ابازیر جمع آن مؤلفت عرض کند که ما اشاره این برد (بزرگر) - بذال مجمره دوم، هم کرده ایم و در پنجا همین قدر کافی است که فارسیان (برز) عربی را که به زای هوز دوم، است به قلب بعض (برز) کرده اسم جامد قرار داده اند و آن مفسر باشد (ار دو) زراعت بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث کثرت - کبیتی با باری - (۳) برز - بقول (سروری بحواله نسخه شرف نامه) بالقلم بمعنی تنه درخت - صاحب برهان همز بان مؤلفت عرض کند که مجاز معنی ششم است بطوایط بلندی و اشاره این همد را اینجا گذشت (ار دو) تنه بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - درخت کاوه حصه جهان تک شاخ نه نکل هو - سنده لا - درخت کاوه طر -

(۴) برز - بقول سروری بحواله شرف نامه بالقلم بمعنی زیبا کنی و بحواله لسان المشتعل گوید که بالفتح باشد و بقول صاحب جهانگیری و ناصری بالفتح صاحب برهان فرماید که

بمعنی زیبائی و معنوی و بلندی و بالائی مردم صاحب جامع گوید کہ بالفتح زیبائی و بر از ندگی
مؤلف عرض کند کہ حقیقت است کہ سند استعمال پیش نہ شد و بہ اعتماد قول محققین اہل زبان
گوئیم کہ مجاز است از معنی اہل کہ بالائی قدر بمعنی زیبائی استعمال کردہ اند (ارو) زیبائی
اسم مؤنث - و کچھ اور وند

(۵) برز - بقول (سروری بجا کہ شہر فنامہ) بالضم مالہ کہ بدان اندوہ کنند و بجا کہ لسان
گوید کہ بالفتح باشد و بقول صاحب برہان مالہ بتایان کہ بدان کاه گل و کچھ بردیوار مالند -
صاحبان جامع و جہانگیری و ناصری و سراج ہم بالفتح گفتہ اند مؤلف عرض کند کہ مجاز
اول است نظر بشکل این آکہ (ارو) دکن میں اس لکڑی کو زمین کہتے ہیں جس سے
گلابے اور چوٹے کو دیوار پر تھوپنے کے بعد صفائی کے لئے اس پر پھیرتے ہیں جس آکہ سے دیوار
پر گل آہ یا چونا تھوپا جاتا ہے اس کا نام تھاپی ہے - جسکو فارسی میں اندا وہ کہتے ہیں - تھاپی
راے اور تحقیق میں برز کا صحیح ترجمہ زمین ہی ہے -

(۶) برز - بقول (سروری بجا کہ لسان الشعرا) و برہان بالضم بمعنی بلندی و برز (حکیم فردوسی)
(۷) چو خورشید برز و سہ از برز کوہ نر میا نہا بہ بستند توران کہ وہ نر و فرماید کہ ہمیں معنی ظاہر
می شود اگر باضافت نخوانیم مؤلف عرض کند کہ مقصود صاحب سروری ہمیں قدر است
کہ بمعنی بلند ہم آمدہ (ولہ) برش چون بر شیر و پالاش برز نر ترکان ندیدیم چنین د
و گرز نر حکیم اسدی (۸) نہادند در یکدگر تیغ و گرز نر چو سنگ گران کا پیداز کوہ برز نر مؤلف
عرض کند کہ ہمیں معنی آخر آئندہ کہ اصل است - چنانکہ اشارہ ماخذ این بر معنی اول کردہ ایم و

ضرورت ندارد که بمعنی بلندی گیریم و آنکه از کلام اول الذکر فردوسی (برزکوه) را مرکب اضافی گرفته اند. خیال نکرده اند که اگر قلب اضافه است (کوه برز) خوانیم که مرکب توصیفی است ضرورت معنی مصدری نمی باشد و اگر بالفرض سندی و آنچه ترازین بدست آید تو انیم عرض کردیم که معنی بلندی مجاز بند است (حکیم علی فرقدی در صفت اسپ) چنانکه از تک او کوه برز شد یا مون بر چنانکه از عرش سنگ صلب گشت غلاب بر صاحب جامع این را بافتح گوید و باقم هم (ارو) بلند. (دیکو) (اوج ساس) اور بلندی. (دیکو) (باشجر).

(۵۶) برز. بقول سروری و ناصری و فدائی بالقلم بمعنی شکوه (فردوسی) زدنش بر افتاد ز زینه گرز باز تو گفتی برفش همه فز و برز باز و بقول برهان شکوه و عظمت و بقول جامع فرو شکوه و بقول فدائی زور و نیرو و توان و توانائی مولا کف عرض کند که مقصود از بزرگی و بلند یابی باشد مجاز معنی چهارم است و پس (ارو) بزرگی. بقول آصفیه فارسی. اسم مؤنث. برتری. عزت. شان.

(۵۷) برز. بقول فدائی بالقلم گشته های نیم پیچیده دست و بازو و سینه که جای بودن زو است مولا کف عرض کند که کلمه بر بمعنی. بغل و سینه و تن بجایش گذشت. پس فارسی بزیادت زای هوز در آخرش (چنانکه بر معنی اول این مذکور شد) اسم جامد ساخته اند و بمعنی اعصاب دست و بازو و سینه استعمال کردند. قول فدائی که از معاصرین عجم بود اعتبار را شاید و ضمه اول تصرف محاوره باشد و جاد دارد که نظریه بلندی اعصاب دست و بازو و سینه این را بعدل بر ج گیریم که حیم فارسی به زای هوز بدل شود چنانکه

<p>چوچہ وچوڑہ اندرین صورت ضمتہ اول ہم درست می شود (اردو) بچھلیان - صاحب آصفیہ نے بچھلی پر لکھا ہے یا عضلہ بازو - گوشت بازو - ڈولا -</p>	
<p>برزبانوشستن مصدر اصطلاحی بطور کیا نئی باشد خطا کو پر حذر باش از کما ہمار کیہ برزبانو زانو بر زمین کردہ نشستن نشانہ بازان تاثیر تفتیش نشست و (اردو) نشانہ بازی کے لئے زانو نشانہ خطا کند (صائب) تیر آہ خاکساران پر بیٹھنا گھٹنوں کے بل نشانہ لگانا -</p>	
<p>برزبان اصطلاح - بقول شمس معینی سخنگو موقوف عرض کند کہ بدون سند استعمال اعتبار را نشانید کہ استعمال این از نظر مانگداشت و معاصرین عجم برزبان ندارند و معنی این سخنی است کہ برزبان باشند یعنی بالای زبان کنایہ از حوت و سخن - (ظہوری ۵) بہن حرف تو تکلیف بر ظہوری نیست کہ جز این و گرچہ توان گفت برزبان نیست و استعمال این و بحقائق می آید (اردو) بات - بقول آصفیہ - ہندی - اسم کوٹ - شبہ - لفظ - بول کلمہ - بول چال - گفتار - مکالمہ - کلام -</p>	
<p>برزبان آمدن مصدر اصطلاحی - بقول صمدیہ برہان و جبر و بہار کنایہ از گفتن صاحب رعایت بذکر معنی مطلق این (برزبان آمد) گوچہ بہر خدای راست بگوئی تو کہ تا حدیث منت یعنی گفتہ شد موقوف عرض کند کہ معنی گفتہ ایچ برزبان آمد تو (عرفی ۵) چہ عجز دم دزد شدن و لازم (برزبان آوردن) کہ می آید - اندیشہ لب گزید و گفت تو کہ راز سینہ اندیشہ مستقی بیان کردہ محققین بالا برای متدی این برزبان آمد تو (اردو) زبان پر آنا - صاحب آصفیہ</p>	

<p>نے (زبان پر آسکنا) کا ذکر کیا ہے۔ بیان ہو سکتا ظاہر ہو سکتا۔ اور اسی سے (زبان پر آنا) ثابت</p>	<p>یہ دوستان زبان زد کو بر زبان افگندن مصدر اصطلاحی بقول</p>
<p>بر زبان آوردن مصدر اصطلاحی متعدی مصدر گذشتہ کنایہ گفتن (صائب ۷) بر زبان</p>	<p>بہار (۱) کنایہ از زبان زد کردن و (۲) رسوا نہودن (روالہ ہروی ۷) بی زبانی بر زبان</p>
<p>حرف طلب ہرگز نمی آرم مائز میہان بی طلب را دوست میداریم مائز (ارو) زبان سے نکالنا</p>	<p>مردم افگندہ است مائز ہستم از فیض خوشنہا نفس مائز (میرزا صائب ۷) ترسم آخر اختلا</p>
<p>بقول آصفیہ۔ زبان پر لانا۔ بیان کرنا۔ کہنا۔ بر زبان افقاون مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>ذکر خیر این گروہ مائز بر زبانہا افگندہ عمل سنگینی ترا مائز (رہنی دانش ۷) گلنداری بشور</p>
<p>بہار شہرت یافتن اعم از انکہ بخوبی باشد یا بجز و فرماید کہ از اہل زبان تحقیق پیوسہ دعلی</p>	<p>شوخی در جہان افگندہ است مائز ہچو بیل سیکار بر زبان افگندہ است مائز مؤلف عرض کند</p>
<p>خراسانی ۷) زبں از خلق رو پوشتی نشانی ہست و حنت مائز فتادہ بر زبانہا قیامت</p>	<p>کہ موافق قیاس است و متعدی مصدر گذشتہ (ارو) (۱) زبان زد کرنا شہر کرنا (۲) رسوا کرنا</p>
<p>نام دیدارت مائز مؤلف عرض کند کہ کنایہ باشد (ارو) (زبان زد ہونا) بقول صافی</p>	<p>بر زبان و آشتن مصدر اصطلاحی بقول بہار و بحد (۱) در نظرین گرفتن دزکی ہمدنی</p>
<p>مشہور و معروف ہونا۔ مشہور خلافت ہونا۔ ہر ایک کی زبان پر ہونا (میر ۷) ہے عشق کا</p>	<p>دگر آزادی با کا کنا تم سرگران دارو جنونم از شکایت عالمی را بر زبان دلم و مؤلف</p>
<p>فسانہ میرانہ یان زبان زد ہر شہرین ہوئی ہے</p>	<p>عرض کند کہ (۲) بہنی حقیقی است (ظہوری ۷)</p>

<p>حدیث بوسه که خواهم بخاک پای تو گفت بر بصد کانه ترجمه -</p>	<p>هزار عرض پیش بر زبان دارم تو (ارو) (۱)</p>
<p>بر زبان گذشتن مصدر اصطلاحی - بقول بهار مراد بر زبان دویدن مؤلف مع</p>	<p>برائی سیه یاد کرنا (۲) زبان پر رکنا -</p>
<p>بر زبان دویدن مصدر اصطلاحی - بقول بهار مراد بر زبان گذشتن مؤلف مع</p>	<p>بر زبان آمدن (۳) است که بجای خودش گذشت</p>
<p>بر زبان گذشتن مصدر اصطلاحی - بقول بهار مراد بر زبان آمدن (۴) و بگوید بر زبان آمدن</p>	<p>و خیال ما بخت و سرعت رسیدن واقع بر زبان</p>
<p>بهار مراد (۵) دشمن ز کینه جوئی من صرفه نبرد تو</p>	<p>اندر (ارو) زبان پر و روانه کن بین مستحق</p>
<p>چون شمع سوخت هر که مرا بر زبان گرفت تو</p>	<p>کسی واقعه کا جلد تر مشهور بهونا -</p>
<p>مؤلف عرض کند که موافق قیاس است</p>	<p>بر زبان رفتن مصدر اصطلاحی - بقول</p>
<p>و معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) و بگوید</p>	<p>بهار مراد بر زبان دویدن مؤلف عرض</p>
<p>بهر زبان افکندن</p>	<p>کند که مراد بر زبان آمدن است چنانکه</p>
<p>معاصرین عجم گویند که ذکر او بر زبان رفت</p>	<p>معاصرین عجم گویند که ذکر او بر زبان رفت</p>
<p>یعنی بر زبان آمد (کمال خجسته) چندانی عا</p>	<p>جان تو گویم که لال کو بیخو است بر زبان تو</p>
<p>و ششام می رود تو (ارو) و بگوید (بر زبان آمدن)</p>	<p>و ششام می رود تو (ارو) و بگوید (بر زبان آمدن)</p>

آوردن حرف است (خواجہ عین سانی ۵) که منزل او برزده است و قند که مجلس او
حرفی که از جنای تو دل بر زبان نهاد و جز دل نگه طعنه زده باغ ارم را (حکیم فرخی ۵) از غایب
که گوش تواند بران نهاد و (ارزو) و کچھ بر زبان عیبی ندارد فتنه هنوز بر زبان بنا گوش که با سیم زدنش
آوردن حرف - بر صاحب ناصری فرماید که همسری و برابری و دو

بر زهر چشم ابر و گفتن | مصدر اصطلاحی - بایکدیکدیگر چه بر بختی سینه است و برابر شدن و زدن

بقول بهار مراد (بالای چشم ابر و گفتن) که شدن و مقابل شدن و پہلو بہ یکدیگر زدن و حکیم
گذشت (حکیم زلالی ۵) با که توان گفت که غصہ می ۵) بر زنی که از واند کی بیفر و زندگی
آه بود و بر زهر چشم تو ابر و بود و مؤلف بنور با فلک مادر زدن بر زن و صاحب بحر فرما

عرض کند که ما صراحت کافی به در اینجا کرده ایم عرض که کمال اشریف است و مضارع امن بر زدن
اعاده آن نیست (ارزو) و کچھ (بالای چشم ابر و گفتن) مؤلف عرض کند که معنی حقیقی این زدن سینه

بر زهر رسیدن | مصدر اصطلاحی - کنایه از بلند باشد و معنی برابری و همسری و مقابل کنایه باشد

مرتبه شدن است معاصرین عجز بر زبان ندارند - (ارزو ۵) برابری کرنا همسری کرنا - مقابل ہونا

(انوری ۵) من انہم نداغم و داغم کہ چون تو نیست (۲) بر زدن - بقول (جہانگیری در ضمیمہ) و رشیدی

در زهر چشم کس ز سید است بر زهر (ارزو ۵) و بحر و اورد و کس انگشتان از دو طرف پیش

بر زدن | بقول سروری (در مصنفات) و جہانگیری آوردن و حساب برد و باختی کردن - صاحب

و رشیدی و برہان و جامع و مراجع و نوادر و نوادر و تاصری با اتفاق معنی بالا گوید کہ در فارسی با بنی

(را) کنایه از برای می و همسری کردن (ابوالفتح رازی) بضم بار شمال می شود - صاحب برہان گوید کہ

دو کس یا بیشتر از دوسه - طرث انگشتان خود را - با هم هار جیت کا حساب کرنا -

پیش آوردند و حساب بر دو باختی کنند صاحب (۳) برزدن - بقول برهان و ناصری و بحر و لوا

جامع نماید که حساب که زن چند نفر قمار را باشت و موارد یعنی بهم بر آوردن و بقول جامع بهم آوردن

خان آرزو در صراح گوید که این اصطلاح متعارف مؤلف عرض کند که مقصودشان جزین نیست

است مؤلف عرض کند اگر این با لضم گیریم که برهم و منتقض که دن باشد و صاحب موارد در

چنانکه قول ناصری است مخفف (برزدن) بخند ترجمه اردو هم همین معنی نوشته است که (بهم بران)

وال هله باشد معنی حقیقی آن برود کردن بازی بقول بحر یعنی در غضب شدن می آید و این

و کنایه از معنی بالا ولیکن تردید ختم حرف اول مستعدی آنست و عجیب نیست که کاتب جامع در

از کلام فلهوری می شود که اکثر محققین برای این معنی بیان معنی کلمه بر را به هو ترک کرده باشد و اگر

استنادش کرده اند (رباعی) یک روز بهرم کتابش را درست دانیم (بهم آوردن) بمعنی

عشرتی سر نه زدیم و چون حلقه زدیم و حلقه بر در غضب آوردن نیست پس برای معنی بیان

نه زدیم و اینک سر زد من از و بوس و کنار و کرده محققین بالا که بدون سند استمال پیش کرد

و دلهر خویش هرگز این بر نه زدیم و اگر چه ما معنی اند مض قول ناصری سندی را مانند که از اهل زبانت

بالا را با عتما و جامع و ناصری که هر دو از اهل زبانت و بحر و زدن بهم بمعنی برهم کردن و در غضب

تسلیم می کنیم ولیکن این سند را متعلق باین نه آوردن نیامده که این را بزیادت کلمه بر مزید

کنیم بلکه متعلق بمعنی اول است که برابری کردن آن دانیم پس ماخذ این جزین نباشد که در

باشد قائل (ار دو) قمار بازون کا اینی انگلیان از دن غضب خشم بمعنی حقیقی بلند کردن خشم و

<p>(۵) برزدن - بقول برهان و جامع و بحر و نواد و موارد رسیدن کشتی بکنار دریا و بقول صاحب ناصری رسیدن برب دریا مولف عرض کند که از (برزدن کشتی) اینم پییدای می شود به از مجرود (برزدن) اینجا که گویند کشتی برزدیم یعنی رسیدیم بساحل پس مجرود (برزدن) در بمعنی رسیدن باشد موافق قیاس است که معنی حقیقی بالا زدن کنا چه پییدای کند از فاکر</p>	<p>و کنا به از برهم کردن باشد - طرز بیان محققین بالا حقیقت را ظاهر کند و اندر صورت (برزدن) را بدین معنی محقق آن گیریم که خشم و غضب را حذف کرده بدین معنی استعمال کرده اند بای حال مشتاق سند استعمال می باشیم تا به پیغم که استعمال این چگونه می آید - معاصرین عجم بر زبان ندارند (ارو) بحر کانا - بقول آصفیه غصه دلانا - بر افروخته کنا -</p>
<p>شدن بساحل و رسیدن بمنزل مقصود طرز بیان محققین بالا بنطای اندازد (ارو) به پییدای (۶) برزدن - بقول بحر بمعنی ظهور کردن و بقول نوادر و موارد ظاهر و آشکارا شدن (برزدن) بسی می کرد ز نیسان نا امید می بود که ناگه از افق برزد و سپیدی و مولف عرض کند که موافق قیاس است که بر بمعنی بلند گذشت و بلند شدن چیزی - ظاهر و آشکارا شدن آن و اینم تقییم ندارد بلکه باضافت مخصوص بمعنی</p>	<p>(۳) برزدن - بقول برهان و جامع و ناصری و بحر و نوادر و موارد بمعنی از هم جدا کردن مولف عرض کند که معاصرین عجم استعمال (برزدن) بمعنی پریشان کردن صحبت می کنند و (برزدن) چنین هم شنیده ایم - پس معنی بالا موافق قیاس است ولیکن تقییم ندارد برای هر یک اصناف بلکه مخصوص است برای چیزی که محاوره آن باشد (ارو) پریشان کنا - ایک دوسر سے جدا کنا - دیوار هم جدا کردن و چیز یاد کس -</p>

نوادر کنایہ از ساخته شدن برای کاری مؤکلف	پیدای شود (ار و و) ظاہر ہونا۔
(۶) برزدن۔ بقول بحر و موار د یعنی برداشتن	(۶) برزدن۔ بقول بحر و موار د یعنی برداشتن
عرض کند کہ (۱) بمعنی آستین چیدن است متعلق	چنانکہ بزودن پرده و برقعہ (ناطق ۵) برزدی
معنی ہشتم (برزدن) کہ گذشت (۲) مستند	برقع و خوارہ آتش گر دیدہ از فروغ رخ تو
شدن برای کاری چنانکہ بر آستین برزدن	دو دوش خانہ ماؤ مؤکلف عرض کند کہ درختی
در ممد وودہ گذشت و از کلام ملا عبد اللہ تہی	ہم کلمہ بر بمعنی بالاست (ار و و) اٹھانا۔ تانا
سندی ہم در اینجا مذکور۔ طرز بیان صاحب نوادر	(۷) برزدن۔ بقول موار د بمعنی بالازدن چون
خبری دہد ازین کہ قوت بیان ندارد (ار و و)	آستین و دامن برزدن مؤکلف عرض کند
(۱) دیکھو آستین چیدن (۲) آستین چڑھانا	کہ موافق قیاس است کہ بر بمعنی بالا آمدہ
(ناسخ ۵) قیامت کیون نہوجس دم چڑھا	ومن وجہ قریب بمعنی ہفتم (ار و و) چڑھانا
آستین قائل و صفائے ساعد سہمین بیاض صبح	اٹھانا۔ جیسے آستین چڑھانا۔ دامن اٹھانا۔
برزدن برقع مصدر اصطلاحی۔ بمعنی	(۹) برزدن۔ بہ تحقیق نامزد علیہ زدن باشد
برداشتن برقع یعنی دور کردن برقع متعلق بمعنی	شامل بر جملہ معانیش کہ بجایش می آید بزیادت
ہفتم (برزدن) و سند امین از کلام ناطق ہنگام	کلمہ بر۔ بر دامن و ہمہ معانی خاص کہ بالا گذشت
مذکور (ار و و) برقع اٹھانا۔	من وجہ داخل ہین تہیم است (ار و و) دیکھو
برزدن دامن مصدر اصطلاحی۔ بقول نوادر	زدن کے تمام معنی۔
کنایہ از ساخته شدن برای کاری مؤکلف	برزدن آستین مصدر اصطلاحی۔ بقول
عرض کند کہ طرز بیانش غیر مرغوب متعلق است	

<p>بمعنی ششم برزون (۱) بمعنی بلند کردن و بالا بردن (برزون) که بجایش گذشت (ظهوری که معنی حقیقی است و (۲) مستعد و آماده شدن (برزون) ناله سر از لب مای که نشاء چنانکه بر (برزون آستین) گذشت معاینه شعله از لطف پ مای (اردو) ناله لب عجم بر زبان دارند (عرفی) (۳) ابر برز و س بلند کرنا - ناله لب س نکلنا ظاهر مونا و اسن بلار ا پ خود رسم چین بود شمار را پ برز و ه بقول ضمیمه برهان (۱) شاخ</p>	<p>(ارو) (۱) داسن آٹھانا (۲) آماده و رخت و (۲) هر چیز ساخته و د (۳) بلند شده و بالیده را گویند صاحب بهت برزون سپیدی از افق مصدر و اتند بر معنی سوم قانع و صاحب نو اور</p>
<p>اصطلاحی) بقول نو اور بذیل برزون بکر معنی دوم و سوم فرماید که (۴) برجیده بمعنی ظاهر و آشکار شدن سپیدی از (۵) بر بالیده صاحب نو اور و دیگر معنی افق است مؤلف عرض کند که متعلق اول و دوم ذکر معنی چهارم هم که لطف است بمعنی ششم برزون و سند این از عرض کند که معنی پنجم تصحیف کاتبین است کلام میخسر و ممد را بنجا مذکور (ارو) که همان بالیده را که موحده اول بود - سپیدی افق س ظاهر مونا -</p>	<p>برزون ناله سر از لب مصدر اصطلاحی و اخل مصدر (زون) و در برزون (۲۹۲۱)</p>
<p>بمعنی بلند کردن ناله سر از لب کنایه از است طرز بیان محققین این را بصورت ظاهر شدن ناله از لب متعلق بمعنی ششم اسم جامد قائم کرده است و حقیقت این</p>	<p></p>

است که فارسیان بر ماضی مطلق (بر زدن) رشیدی هم این را آورده مؤلف می گوید
 هاست هنوز زیاده کرده اند که افاده معنی قبول که از زبان معاصرین عجم هر دو شنیده ایم آنچه
 کند (ارو) (۱) شاخ بقول آصفیه ^{نشد} یکاف عربی است مرکب است از برز و کار
 - والی شعبه (۲) یک سبائی هوئی چیز مؤنث اسم فاعل ترکیبی یعنی کار برز دارنده و آنچه
 (۳) بلند و بالیده چیز مؤنث (همی گانی) ^{نشد} یکاف فارسی است مرکب از برز و کار
 اور جدا کی هوئی چیز مؤنث (۵) ^{نشد} همی گانی کار بقول برهان افاده معنی فاعلیت کند
 چیز مؤنث -
 برز کار اصطلاح - بقول سروری و رشیدی مقرر شد که صراحتش بر لفظ برز کرده ایم
 و برهان و جامع و ناصری و بحر بفتح با و سکون (ارو) کاشت کار - و کیهو باز دار -
 را و از برز بگردد باشد (ناصر خسرو) ^{نشد} یکاف اصطلاح - بقول بحر و سروری
 بدرود خوشه برز کار ^{نشد} یکاف رشیدی و جامع و جهانگیر و برهان و هفت
 شاهی باغبانت ^{نشد} یکاف مؤلف عرض میکند که مرادف برز کار مؤلف عرض کند که مرکب
 صاحب هفت صراحت می کند که به کاف است از لفظ برز که بجایش گذاشت و گر
 عربی است و دیگر محققین هم مرکز دوم بقول برهان یعنی سازنده که افاده معنی
 را که علامت کاف فارسی است گذاشته فاعلیت کند وقتی که با کلمه دیگر ترکیب
 ولیکن صاحب جامع در طرز کتابت خود شود همچو کاریگر و در و در و امثال آن
 صراحت کاف فارسی کرده و صاحب (فخر گزگانی) عقل بود برز کار و تخم روج

<p>موسوم گردند که برکنار این رودخانه واقع است که آن را آمونام است و آمودر</p>	<p>آبش خضر و سیاه و نوح (۱) (ارو) و کیهو بزرگ کار -</p>
<p>مردوده بجای خودش گذشت (ارو) اگر شمه بقول آصفیه فارسی اسم نکر</p>	<p>پر زگری اصطلاح بقول هفت معنی کاشتکاری مؤلف عرض کند که بای مصداق</p>
<p>آنکه کا اشاره بهون کا اشاره جهانوی خمره - عشوہ - ناز - خمره (ارند) نین</p>	<p>در آخر پر زگری زیادہ کردہ اند و گیر سیچ (ارو) زراعت کاشتکاری - مؤث -</p>
<p>سگر گوشیان غیرون سے اشارے دیکھے آج آنکھوں سے کشتی ترے سارے کشتی</p>	<p>پر زرم بقول سروری و رشیدی و فاضلی بہ رازی ہجلمہ و معجمہ بوزن مہم (۱) یعنی کشتی</p>
<p>(۲) بر زرم ایک قلعہ کا نام ہے جو دریا آمو کے کنارے واقع ہے - مذکر -</p>	<p>(۲) بہت بر زرم کوشمہ بالا اسپ پڑوہ ہزار است بیور اینجا</p>
<p>بر زمین افتادون مصدر اصطلاحی بر زمین افکندن (۲) نام قلعہ است برکنار آب آمو مہم</p>	<p>اسپ پڑ صاحب برہان مذکر معنی اقل فرنا او بر لغت زرم گوید کہ نام رودخانه است</p>
<p>می تواند خواند از صاحب جامع در ہر دو معنی ہزار باش ہو</p>	<p>کہ (۲) نام قلعہ است برکنار آب آمو مہم صاحب جامع در ہر دو معنی ہزار باش ہو</p>
<p>بر زمین افتادہ است و مؤلف عرض کند کہ وارستہ و بہار انہ زمین مصدر عام</p>	<p>عرض کند کہ معنی اول اسم جامد فارسی قدیم باشد و معنی دوم مرکب از کلمہ بر و زرم کہ</p>
<p>بر زمین افتادن تکلیف و صرف رافضی</p>	<p>نام رودخانه است پس قلعہ را بدین اسم</p>

گردانده می گوئیم که احتیاط نشان مبنی بر (اسیر) گفتگوی بی عرض آخر بجای بی سر
سند باشد که در آن اضافت بسوی ^{یک حرف طوطی بر زمین افتاده سنبل سرشد}
حرف است جا دارد که این را مضارع (طغراف) و میدره زبس سیره و یاسمین
کنیم بسوی (کس) هم بامی حال معنی عام ^{و نیفتاده حرف کسی بر زمین} مؤلف عرض
این - خوار و بی اعتبار شدن است کند که مرادف (بر خاک افتادن حرف) که
مرادف (بر خاک افتادن) که بجایش بجایش گذشت و متعلق با مصدر عام (بر
گذشت (ارو) و یکپو بر خاک افتادن زمین افتادن) که بالانده کور شد (ارو)
بر زمین افتادن تکلیف مصدر اصطلاحی و یکپو بر خاک افتادن حرف -

بقول وارسته و بحر کنایه از قبول نداشتن ^{بر زمین افکندن} مصدر اصطلاحی -
آن حیفا است که سند استعمال نشد بقول بهار و اند (کنایه از خوار و بی
مؤلف عرض کند که مرادف (بر خاک افتادن) که بجایش گذشت و متعلق با مصدر عام (بر
افتادن تکلیف) است که بجایش گذشت قیاس باشد حیفا است که سند استعمال نشد
متعلق به تعمیم مصدر گذشته (ارو) نشد صاحب بحر (بر زمین افکندن تکلیف
و یکپو بر خاک افتادن تکلیف -

بر زمین افتادن حرف مصدر اصطلاحی آن نوشت معنی عام را خاص کرد و ما تخصیص
بقول وارسته و بحر قبول نداشتن حرف باشد صاحب
سند فرماید که کنایه از خوار و بی اعتبار شدن است تبدیل می شود چنانکه (بر زمین افکندن سایه

<p>که بمعنی حقیقی است (انوری ۵) سایه حلم بر زمین افکند پز گوهر خاک از و قار گرفت پس مجروح (بر زمین افکندن) (۲) بمعنی حقیقی و (۳) بمعنی مغلوب کردن هم که کشتی گیران مغلوب خود</p>	<p>بر زمین می افکند (ارو) (۱) خوار و بے اعتنا کرنا (۲) زمین پر طوفان آفتاب یا سایه زمین پر طوفان آفتاب (۳) زمین گیر یا مغلوب کرنا</p>
<p>بر زمین حرف نهان (۱) مصدر اصطلاحی بر زمین حرف نهان (۱) مصدر اصطلاحی</p>	<p>بر زمین انداختن تکلیف بر زمین انداختن حرف</p>
<p>مرادف (بر زمین افکندن و حرف) که گذشت مؤلف عرض کند که مرادف (بر خاک انداختن) که بجایش مذکور شد است</p>	<p>بر زمین انداختن بی حسیت بر زمین انداختن بی حسیت</p>
<p>مرادف (بر زمین افکندن و حرف) که گذشت مؤلف عرض کند که مرادف (بر خاک انداختن) که بجایش مذکور شد است</p>	<p>بر زمین انداختن بی حسیت بر زمین انداختن بی حسیت</p>
<p>مرادف (بر زمین افکندن و حرف) که گذشت مؤلف عرض کند که مرادف (بر خاک انداختن) که بجایش مذکور شد است</p>	<p>بر زمین انداختن بی حسیت بر زمین انداختن بی حسیت</p>
<p>مرادف (بر زمین افکندن و حرف) که گذشت مؤلف عرض کند که مرادف (بر خاک انداختن) که بجایش مذکور شد است</p>	<p>بر زمین انداختن بی حسیت بر زمین انداختن بی حسیت</p>
<p>مرادف (بر زمین افکندن و حرف) که گذشت مؤلف عرض کند که مرادف (بر خاک انداختن) که بجایش مذکور شد است</p>	<p>بر زمین انداختن بی حسیت بر زمین انداختن بی حسیت</p>
<p>مرادف (بر زمین افکندن و حرف) که گذشت مؤلف عرض کند که مرادف (بر خاک انداختن) که بجایش مذکور شد است</p>	<p>بر زمین انداختن بی حسیت بر زمین انداختن بی حسیت</p>

<p>چون دل من بر زمین زد و کفون از دست آپ کو کچھ خبر سمجھتا ہے -</p>	<p>ولداری بیفتاد و (صائب) بر زمین بر زمین نشین</p>
<p>چند آنکه ز غور شید تا بان خویش را پو آسمان سنگدل از خاک را پیش برداشت پادشاه دیکھو بر زمین آفتند -</p>	<p>بر زمین منت می نهاد بقولہ بقول ہما و بحر و اندازے تکبر و زعم و رعوت و عتقا باطل بخود و اردو در واقع چنان نیست مؤلف عرض کند کہ تا آنکہ سند استعمال پیش نشود این بقولہ را تایید کنیم کہ معاصرین عجم بر زبان ندارند و گوشت ما بخورد و معاصرین اہل زبان ازین ساکت و سیر محققین بالا ہند تراواند (اردو) تکبر اور غور کرے تا ہے اور خلاف واقع اپنے زمین آفتند</p>
<p>بر زمین نشین</p>	<p>بر زمین نشین</p>
<p>بر زمین نشین</p>	<p>بر زمین نشین</p>
<p>بر زمین نشین</p>	<p>بر زمین نشین</p>

که زون بمعنی بستن و ساختن بجای خودش می آید پس مراد ازین سقف بالاے کوچه
و در استعمال کوچه سقف و از راهم گویند و بجای زحجر و کوچه را نیز و در محاوره فرس
از (بام و برزن) بام و سقف کوچه مراد است و آن (کوچه و برزن) کوچه مقصود بر
سبیل تکرار و از (خانه و برزن) خانه و مقامی مراد است که بالاے آن سقف است
و (بازی برزن) بازی را گویند که کوکان و زسیایه برزن می بازی و تا از آفتاب
و باران محفوظ مانند (منوچهری) و یا اندر تنوژی می بسیار و در چار و شش بر بام
و برزن (از ناصری ع) همه شراره نار است خانه و برزن (حکیم انوری ع)
ای ترک می بسیار که عید است و بهمن است و غائب شونده نوبت بازی برزن است و
محققینی که در تعمیم تخصیص و نزاکت معنی و استعمال فرق نگردانند به ماخذ خبر و
معاصرین عجم هر کوچه و محلت همان کوچه سقف را گویند (اردو) سقف کوچه بسقف
کوچه کوچه مذکر (دیکو باره) کوچه سقف کوکن مین پی پی گلی بھی کہتے ہیں ۔

(۲) برزن - بقول سروری و جامع و بهمان بجا که ادات الفضل و رساله النصر یعنی
صحر (حکیم قطران ع) اے قلعه شهر و آفتاب برزن و در روی تو خیره مانده هر دوزن
و خان آرزو در سراج گوید که این معنی این معنی اول ظاهر البقیاس نوشته اند که کوی و
برزن در شعر استادان دیده غلط کرده اند مؤلف عرض کند که از مضمون کلام حکیم قطران
مراد از شهر و برزن همان معنی اول که ذکر شد میباشد که شت یعنی مطلق کوچه چنانکه خان آرزو
خیال کرده است ولیکن باعتبار صاحب جامع که از اهل زبان است معنی صحر را هم تسلیم

کنیم و برای این معنی مرکب و انیم از کلمه بر بمعنی بستمش که گذشت یعنی زمین خشک
و زن امر حاضر از مصدر زدن و معنی لفظی این زمین خشک دارند (اسم فاعل
ترکیبی) کنایه از صحرای (اردو) صحرا بقول آصفیه یعربی - اسم مذکر - میدان جنگ
- سیابان -

(۳۳) بر زن - بالکسر بقول رشیدی و جامع و ناصری و سراج و بهرمان چخیری مانند
تابه که از گل سازند و بران نان پزند و این را برترین نیز گویند (فریدالدین هراس)
بر سفره سخای تو خورشید و مه و نان و در مطبخ نوال تو افلاک بر زن است -
مؤلف عرض کند که برگسر اول و تشدید را به ممله بقول منتخب در عربی زبان معنی
نیکی آمده و بالضم بمعنی گندم پس بطحا اینکه محاوره فارسیان بالکسر است تو ای گندم
که مفرس باشد به تحقیق رای ممله بمعنی نیکی کننده و کنایه از تابه که نان مخلوق را درست
می کند و پنجه می سازد و با مخلوق نیکی می کند و جادوار و که مخفف برترین گیریم بخذف
تختانی و (برین) لغتی باشد زیادت نون نسبت به برخط برین بمعنی چیزی که نان
بر و رنجته می شود و جادوار و که تختانی (برین) را زانند گیریم - مخفی مباد که تشخیص با گل
درست نیست که تابه آهنی هم می باشد (اردو) تو بقول آصفیه یعربی - اسم مذکر
تابه - لوبه کاوه گول طرف جبر و طی پکائی پن مؤلف عرض کرتا ہے کہ لوبہ کی تحقیق برین
(۳۴) بر زن - بالفتح بقول جامع و بهرمان امر (بر زن) مؤلف عرض کند که ضرورت
نداشت که مشتقات را ذکر کنند و اگر این قسم تعریف اختیار کنیم (بر زن) بمعنی حقیقی بالانیم

(ار دو) دیکھو برزون یہ اس کا امر حاضر ہے۔

برزنی بقول ہفت بالفتح یعنی (۱) طفل کہ از
کوچہ آورند و پرورش نمایند و (۲) ہمہ را کہ
وامر (زون) ہم ویای خطاب است مؤلف
مصدر (برزون) نہ (زون) (ار دو) (۱) وہ را
عرض کند کہ در معنی اول یای نسبت است یعنی
منسوب بہ برزن و اگر سند استعمال پیش شود
توانیم گفت کہ کنایہ باشد معاصرین عجم
و احد حاضر۔

برزون بقول انسجوا کہ فرنگ لغت فارسی است بالفتح و ضم ثانی اسب
ترکی را گویند مؤلف عرض کند کہ محققین ترک ازین ساکت و در فارسی زبان یافته
نمی شود و اما بقول منتخب بہ ذال مجھے عوض زائے ہونہ با کسر و فتح ذال بتصور نوعی انہ اسپان
و اسپانی کہ ماور و پدرش عربی نہا شد یا یکی از ان عربی نبود (الخ) پس عجیبی نیست کہ فارسیان
بہ تصرف خفیف و لفظ و معنی یعنی خاص استعمال کردہ باشند اندر فیضی و تفسیر و
و مشتاق سند استعمال ہائیم و معاصرین عجم بر زبان ندارند (ار دو) ترکی گھوڑا۔ مذکر۔
برزو یا بقول سہروری و برہان بضم اول نام مبارزی تورانی کہ سر لشکر ایران سیاب
بود مؤلف عرض کند کہ چون تعریف فرید را نہ پسندیدند ترک این بر بیان لغت
داشت (ار دو) برزو یا ایک تورانی پہلوان کا نام ہے۔ مذکر۔

برزو بقول سہروری و برہان و جامع و ہری بروزن ہرنہ (۱) زراعت و (۲)

شاخ درخت (شاعر) بر زه گاوی گفت فارسی گاوی که جفت کرده زراعت کنند
 با گاوی دیگر پان زمین سخت آسان می کنیم صاحب جهانگیری گوید که بکاف عجمی گاویت
 (نزاری) کن بیش جلد و وزن آتشی که جفت نموده بآن قلیه براند (مختاری
 که در بر زه تر نخواهد گرفت و مؤلف عرض در مذمت فلک) بر زه گاویت کو خور
 کند بمعنی اول لغتی است از بر زه که یمن ناچار و برنجی که خود کند شیار و صاحب
 معنی گذشت و های پوز در آخرش ز اندر شیدی همزانش صاحب بحر کتابت کاف
 است و بمعنی دوم مخفف (بر زه) که بمعنی عجمی عربی بر گاوی زراعت قانع و صاحب برهان
 گذشت (ار دو) (۱) و یکو بر زه (۲) و یکو که پانصد صحت کاف فارسی است این را
 بر زه - بکتابت کاف عربی نوشته می فرماید که گاویت
 بر زه کار اصطلاح بقول رشیدی و که زمین را بدان شیار کنند مؤلف عرض کند
 برهان و بحر و جامع و اندر ادف همان بزرگا که مقصود برهان از گاوی آله گاوی درین است
 که بجایش گذشت حقیقت بر زه بجایش که زمین را بدان آله می گاوند مقصود تحقیقین
 مذکور و حقیقت کار بر (بر زه کار) بمعنی تحقیقین بالا از (گاوی کاف فارسی) ثور که قلبه بدان
 این را بکاف عربی و بعضی شان بکاف فارسی را اندر هر دو موافق قیاس و یکسان سند فخری
 نوشته اند و حقیقت این هم بر (بر زه کار) بیان ثور راست و این مرکب قلب اصناف
 شد (ار دو) و یکو (بر زه کار)
 بر زه گاوی استعمال بقول جامع به کاف
 است بمعنی حقیقی (ار دو) و بهیل جس
 بهیل چلاوین یا و آله جس به زمین کجود

<p>اصل زبان امر حاضر همین مصدر را بشکل اسم برزه گرا اصطلاح بقول سروری و جهاکیر جا بد بیان کرده و ورزی که بوا و عوض موقد ورشیدی و بحر و برهان و جامع مراد و بزرگ می آید مبدلش و چهارم جزین نباشد که بای که بدون های موز گذشت و حقیقت با س نسبت بر برز زیاد شده که برز یعنی زراعت موز بر (برزه) مذکور اگر چه سزا استحال بجای خودش گذشت مخفی مباد که (ه) برزی پیش نشد ولیکن قول سروری و جامع که از بیای زائد و آخرش یعنی زراعت هم و اصل زبان سندی را ماند (ارو) و کچو بزرگ (برز بگری) از همین است که می آید (ارو و) برزی بقول سروری (۱) بمعنی حاصل (۱) و (۲) و (۳) برزیدن کا امر حاضر (۴) کنی و (۲) پای کار ی کنی (عطارد) (و کچو بزرگ) (ه) کھیتی زراعت مؤنث اگر مهر فلک عمری برزی بوز و تاندوز برزیدن بقول سروری (۱) حاصل کرد پیچ ورزی بوز و فرماید که (۳) بمعنی کشت و (۲) پای کار ی کردن و (۳) کشت وزر ج کنی نیز و ورزی نیز باین معنی است زرع کردن نیز و فرماید که (ورزیدن) هم صاحب اند بجا ال فرنگ فرنگ گوید که (۴) به همین معنی آمده صاحب سوار و بر شق کردن معنی و بهتان و کاشت تمار مؤلف عرض کند و اختیار کردن قانع که متعلق بمعنی اول و که (برزیدن) مبدل (ورزیدن) بمعنی طوبت دوم است صاحب بجز بزرگ معنی سوم معنی و مداومت کردن در کاری و کشت و زراعت دوم را مداومت کردن گوید و فرماید که کامل شودن و حاصل کردن می آید پس محقق التصریف و مضایع این برزو و صاحب نوادر</p>	<p>صاف و پاک کریں - مذکر - برزه گرا اصطلاح بقول سروری و جهاکیر جا بد بیان کرده و ورزی که بوا و عوض موقد ورشیدی و بحر و برهان و جامع مراد و بزرگ می آید مبدلش و چهارم جزین نباشد که بای که بدون های موز گذشت و حقیقت با س نسبت بر برز زیاد شده که برز یعنی زراعت موز بر (برزه) مذکور اگر چه سزا استحال بجای خودش گذشت مخفی مباد که (ه) برزی پیش نشد ولیکن قول سروری و جامع که از بیای زائد و آخرش یعنی زراعت هم و اصل زبان سندی را ماند (ارو) و کچو بزرگ (برز بگری) از همین است که می آید (ارو و) برزی بقول سروری (۱) بمعنی حاصل (۱) و (۲) و (۳) برزیدن کا امر حاضر (۴) کنی و (۲) پای کار ی کنی (عطارد) (و کچو بزرگ) (ه) کھیتی زراعت مؤنث اگر مهر فلک عمری برزی بوز و تاندوز برزیدن بقول سروری (۱) حاصل کرد پیچ ورزی بوز و فرماید که (۳) بمعنی کشت و (۲) پای کار ی کردن و (۳) کشت وزر ج کنی نیز و ورزی نیز باین معنی است زرع کردن نیز و فرماید که (ورزیدن) هم صاحب اند بجا ال فرنگ فرنگ گوید که (۴) به همین معنی آمده صاحب سوار و بر شق کردن معنی و بهتان و کاشت تمار مؤلف عرض کند و اختیار کردن قانع که متعلق بمعنی اول و که (برزیدن) مبدل (ورزیدن) بمعنی طوبت دوم است صاحب بجز بزرگ معنی سوم معنی و مداومت کردن در کاری و کشت و زراعت دوم را مداومت کردن گوید و فرماید که کامل شودن و حاصل کردن می آید پس محقق التصریف و مضایع این برزو و صاحب نوادر</p>
---	---

گوید کہ مبتدل (وزریدن) است و بس و کرنا (۳) زراعت کرنا۔

صاحبان جامع و ناصری و برہان برہمی دوم برزیدہ بقول سروری بمعنی (۱) حاصل

قناعت کردند۔ خان آرزو ہم این را مبتدل کرده و (۲) پیایے کاری کرده و (۳)

(وزریدن) گوید بمعنی دوم و از دیگر معانی زرع و کشت کرده مؤلف عرض کند کہ

ساکت مؤلف عرض کند کہ (وزر) اسم محقق اہل زبان این را اسم جامد و ثابت

جامد فارسی زبان است بمعنی حاصل و کشت و بر مصدر (برزیدن) کہ خود او بیان

وزراعت و پیایے پس بر زر را ہم شامل بر کرده است غور و بر قواعد زبان خود

ہمہ معانی بالا و مبتدل این دانیم کہ واو بہ اعتنا نکردن نیست کہ این اسم مفعول

موحدہ بدل شود چنانکہ او آب پس این (برزیدن) است ضرورت نداشت کہ اشتقاق

مصدریست کہ مرکب شد از اسم جامد برزیدہ و مصدر را پنجو اسم جامد بیان کند (ارو)

تحتانی و علامت مصدر دان و باصول مشتق و یکجو برزیدن یہ اس کا اسم مفعول ہے۔

فرس مصدر جعلی و باصول ہا کہ بر (اسم مصدر) (۱) برزیدہ (۲) اصطلاح (۱) بقول سروری

گذشت مصدر اصلی است کہ اسم مصدر (۲) برزیدہ و جہانگیری و رشیدی و

مال فارسی زبان است و حق آنست کہ معنی برہان و بحر و جامع مرادف (برزگر) کہ گذشت

سوم برہیل مجاز حاصل شدہ باشد از معنی اول و (۲) بقول رشیدی (بذیل برزگیر) و بقول

کہ زراعت ہم حاصل است (ارو) ہفت بمعنی کشا و رزی۔ مرادف برزگری

(۱) حاصل کرنا (۲) کسی کام میں ملاومت مؤلف عرض کند کہ برز و برزی ہر دو

بمعنی زراعت بجای خودش گذشت و تحقیق در آخر (۱) زیادہ کردہ اند و گیر میج
 ماخذ (برزگر) بجایش مذکور پس ترکیب این (ارو) (۱)، و کمیو برزگر (۲)، و کمیو
 ہم همچنان است و در (۲) پایے مصدر برزگر سی -

برزین بقول سروری (۱) بالضم نام کی از ائمہ دین ابراہیم زردشت کہ تشکدہ
 ساخت صاحبان جہانگیری و رشیدی و وارستہ و بہار و کر این بالفتح کردہ اند و خان
 در سراج گوید کہ اغلب کہ بلحاظ معنی سوم تینا و تبرگان نام کردہ باشند مؤلف عرض کند
 کہ ماخذ این بر معنی سوم می آید و آنچه خان آرزو نسبت این علم خیال می کند قرین بقیاس
 است (افوری ع) گفتی تشکدہ برزین است پ (ارو) برزین مذکر - دین
 ابراہیم زردشت کے ایک امام کا نام -

(۲) برزین - بقول سروری بالضم نام تشکدہ کہ قائم کردہ برزین بود و موسوم
 بہ نام بانی (لاسی جرجانی) میرالامر استید سادات فرامرز پادشایان ہترچہ بر
 آذر پادشایان و مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی اول بلحاظ بنا کہ سسی را بنام بانی خوانند
 یا مجاز معنی سوم کہ عام را خاص کردند (ارو) و کمیو آذر برزین -

(۳) برزین - بقول جہانگیری و رشیدی و بہار معنی آتش (نظامی) برزین
 و ہقان و افسون زند پیر آورده و دودی پرخ بلند پادشای رشیدی فرماید کہ وجہ
 تسمیہ این پیر (آذر برزین) گذشت مؤلف عرض کند کہ برتر معنی بلندی و شکوہ و
 عظمت بجای خودش گذشت پس فارسیان بزیادت یا و نون نسبت و آخرش آتش را

بدین نام منسوب گرد و این کنایه باشد (ارو) و کیهو آتش -

(۴) برزین - بقول برهان و ناصری یعنی برزن بهم آمده - خان آرزو در سراج گوید که از تصنیفات جیده برهان است مؤلف عرض کند که اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که تحتانی زائد و لغت برزن باشد چنانکه هست و نیست - از آنکه قول صاحب ناصری بخواله مجر و برهان است شتاق سند استعمال می باشیم - موافق قیاس است (ارو) و کیهو برزن -

(۵) برزین - بقول برهان و ناصری نام مبارزی بهم که ایرانی بود - خان آرزو در سراج گوید که قول برهان غلط است مؤلف عرض کند که چنانکه معنی اول علم است (تمینا و تبرکا) چه عجیب است اگر این را بهم از ان قبیل و انیم و قول دو محققین را و جی نیست که غلط خوانیم محقق سند ترا و با قلت معلومات خودش اشاره غلط را بهتر از تحقیق و انداختن میباید که معنی لفظی (برزین) بهم برای لقب مبارزی موافق قیاس می نماید و الله اعلم (ارو) ایک ایرانی پهلوان سپاهی کا نام برزین تھا - مذکر -

(۶) برزین - بقول سواد البتیل و فارسی زبان زبیل و کوزده پوست باشد مؤلف عرض کند که کوزده چرمی یعنی مشک خور در اطراف برین اسپ آویزند از اینجا است که (برزین) نامش گردند - سکوت محققین و معاصرین عجم - تقاضای سند استعمال می کند - با وجود آنکه موافق قیاس است قول صاحب سواد البتیل را کافی ندانیم (ارو) چنانکه بقول اصغریه - فارسی - اسم مؤنث - شکیزه - چوئی سی شک (نامخ) - نخل زبان خشک بر اک خار

کی پرنیجی جو آبلون کی مین چھاگل بہرے ہوئے پڑ

برزین کروں اصطلاح۔ بقول برہان خان آرزو در سراج گوید کہ معلوم نیست
بضم کاف و رائے قرشت و سکون و اووین کہ (برزین) بانی آشکدہ بود یا غیر آن
سحفص نام کی از مؤبدان است و مؤبد و صاحب نامری اشارہ کند کہ یہاں باشد
حکیم و دانشمند و عالم و بزرگ آتش پرستان مؤلف عرض کند کہ کروں مبدل
باشد صاحب نامری ذکر این کردہ و صاحب خروں است کہ خای مہجہ بدل شد بہ
چھاگیری (برزین کریں) بہ تہمتانی ششم عرض کاف چنانکہ خان و تھان پس مہاں برزین
واو آوردہ مگر سندش ہم از کلام از قرشت را کہ بہ معنی اولش گذشت۔ فارسیان
بہرام است کہ تصحیف کتابش را ظاہر نظر بہ واقعہ کہ ذکرش در کلام بہرام
می کند (و ہوندا بہرام) مرآن پیر نام است (برزین کروں) خواندہ باشند
برزین کروں پڑ باید ہنگام بانگ خروں بار دو) دیکھو برزین کے پیلے معنے۔

برزین بقول اندر جوازہ فرنگ فرنگ بفتح اول و سکون ثانی و زای فارسی در آخر
لغت فارسی است (۱) بمعنی کامل و تمام و بلند و اعلیٰ و (۲) قدرت و توانائی و شہادت
و شکوہ و (۳) بمعنی گرداب مؤلف عرض کند کہ برزین برائے عربی بر معنی ششم و ہفتم
بلند و قدرت و توانائی و شکوہ گذشت و معنی کامل و تمام را مجاز بلند گیریم پس بمعنی
اول و دوم این مبدل آن یا آن مبدل این است زائے ہوز برائے فارسی بدل
شود و بالعکس آن ہم چنانکہ آزیرو آزیرو و ژند و ژند و بمعنی سوم اسم جامد فارسی

وہنیم (ارو) (۱) دیکھو برز کے چٹے معنی (۲) دیکھو برز کے ساتوین معنی دس گروہ
 بقول آصفیہ فارسی اسم مذکر بہ نور و رطہ گھمن گھیری۔ وہ جگہ جہاں پانی گڑھا
 ہونے کے سبب چکر کھاتے۔ پانی کا چکر (ظفر) ترے کیا ہجرین روئے کہ ہم
 اب آپ حیران ہیں پڑیہ دور آستین یارب ہے یا گرداب پانی کا بچو

برس بقول سروری بضم باو سکون راے مہلہ (۱) سر و کوہی است و (ورس) نیز
 گویند صاحب برہان گوید کہ میوہ و بار سر و کوہی باشد و صاحبان جامع و انس و معنی
 ہمز بانث مؤلف غرض کند کہ صاحب محیط کہ محقق مفردات طلب است بر اہل ذکر ابرس
 و اورس کردہ گوید کہ لغت فارسی است ثمر سر و کوہی باشد و بر سوسن میفرماید کہ اہل قر
 ین را ابریس گویند چنانکہ اشارہ این بر ابرس و ابرسا گذشت و ذکر برس نکرد و برورس
 تعریفی کہ می کند و راے برس است و تحقیق ماورین اختلافات لفظی ہیں قدر است کہ برس
 اسم جامد فارسی زبان و ورس بہ واو مبدل آن کہ موحده ہوا و بدل شود چنانکہ آب و
 آو و برس همان اہل است کہ تعریفش بجایے خودش گذشت (ارو) دیکھو اہل۔

(۲) برس۔ بقول مؤید بدیل لغات فرس بالکسر بمعنی پتہ کہ عبری قطن خوانند و بدیل
 لغات عرب ہم برس را ذکر کردہ و صاحب برہان ہم ذکر این کردہ۔ صاحب محیط
 بر پتہ گوید کہ عبری قطن و ہترکی ماموق و ہندی روئی و بفارسی پتہ و میچ ذکر برس
 نکرد و فرماید کہ گرم و خشک و ردوم و بعضی تر دانستہ اند و گویند قریب باعتبار
 مقوی و مسکن و مختلف بدن و صلب آن و موافق صاحبان امراض و ماغیہ و عصیان

مانند ریشه و استرخا و فالج و لقوه و کناز و امثال آن و منافع بسیار دارد و مؤلف عرض
کند که برس بقول منتخب یا کس لغت عرب است بمعنی پنبه فارسیان استعمال این کرده اند
و دیگر پنج (اردو) روئی - بقول آصفیه هندی اسم مؤنث - پنبه قطن - قول میثا
کی هوئی کپاس -

(۳۳) برس - بقول برهان بفتح اول و سکون ثانی چوبی باشد که برپای شتر کنند و رسیان را
بدان بندند - چهار شتر مؤلف عرض کند که همین معنی بر ورس به وادعوض موقده هم
که مبتدل این است و جزین نیست که اسم جامد فارسی قدیم است و بس و جادار و که مفسر
گیریم که همین لغت بقول محیط محیط بالفتح بمعنی سختی که در آن است و چهار شتر هم چیزی که بدستی
آن شتر محکوم کند (اردو) بهار بقول آصفیه - فارسی اسم مؤنث - اونٹ کی
کھیل - و ده لکڑی است اونٹ کی ناک میں ڈال کر رستی پانده دیتے ہیں -

(۳۴) برس - بقول برهان و جامع بالفتح بمعنی همین مؤلف عرض کند که بر اعتماد صاحب
جامع که از اهل زبان است عرض می شود که مجاز معنی سوم است و بس و جادار و که معنی
سوم را مجاز این گیریم (اردو) مہینہ و کھیواسپ انگیز -

برسات بقول بهار بالفتح لغت هند است و در کلام عجم تحریک مستقل که موسم بارش
باشد (در ویش و اله هروی) در دهر کرم گرنو و نیست عجب کان پڑنے معدنی و نے
جیوانی نہ نبات است پڑ در لفظ کرم برور فی مینی مرقوم پڑ اندر ہمہ مند بغایت
برسات است پڑ صاحب اند گوید که برسات و برشکال هر دو لغت هندی است

بعضی موسم بارش و فارسیان برسات بتحرک استعمال نمایند مؤلف عرض کند که قبول
 برسات و برشکال هر دو لغت سنسکرت است بمعنی باران و موسم بارش - فارسیان برسات
 را مقترس کرده اند بتصرف در اعراب تکمیل بحث برشکال بجایش کنیم (ارو) برسات
 بقول آصفیه اسم مؤنث - چو داسا - بارش کا موسم -

<p>برساتن مصدر اصطلاحی - فرید علیہ برسال خورده اصطلاح - بقول شمس (۱) ساختن بمعنی موافقت کردن است زیرا که پی فریوت (۲) شراب کهنه مؤلف عرض کلمه تبریران (ظهوری ۵) ای در نفس کند که فارسیان پی فریوت را (سالخورده) سوخته بر ساز زمانی که از ناله پرشنگ که در آن گویند و شراب کهنه را می سالخورده (توان گله دار و دو) (ارو) موافقت کرنا - گفت ولیکن (بر سالخورده) بدین دو معنی</p>	<p>بر ساز رقصیدن مصدر اصطلاحی - بگوش مانخور و چشم ماندید معاصرین عجم بر ساز کردن بر آواز ساز (ظهوری ۵) ناله بر ساز اندازند و تحقیقین فرس ساکت بدون استعمال خویش می رقصند و در دیر تارگ زداین اختیار را شاید (ارو) (۱) سالخورده - مضراب (۲) (ارو) ساز پر رقص کرنا - بقول آصفیه - بوڑھا - بڈھا - زمانہ دیدہ (۲) آواز ساز کی موافقت سے ناچنا - پرانی شراب - مؤنث -</p>
--	---

برسام قبول برهان و ناصری و اندیروزن سرسام نام علقی است و آن ورمی باشد
 حار که در سینه مردم بهم می رسد چه بمعنی سینه و سام بمعنی ورم است صاحب سوازیل
 فرماید که ورمی که در حجاب مابین جگر و معده پدید آید و صاحب کبیر اعظم گوید که برسام

تزد اکثر و رمی جار است در حجابی که مابین معده و کبد حاصل است و بقول بعضی در حجابی
 که میان آلات غذا و آلات تنفس فاصل است و بجهت آنکه راضی گوید که ذات البجنب را
 برسام گویند و علامت برسام زوال عقل است و صراحت کافی در (الکبیر اعظم مؤلف)
 عرض کند که سام هم لغت فارسی زبان است و تعریف آن بجای خودش می آید (ارو)
 برسام فارسی مین ایک مرض کا نام ہے جسکو عربی مین ذات البجنب کہتے ہیں۔ مذکر۔
 برسان بقول سروری پیراوسین جہلتین بوزن افسان (۱) دوشاب خوشبو
 اعلی صاحب جہانگیری گوید کہ نوعی از دوشاب خوشبو کہ رنگ آن بسیا ہی زندہ صاحب
 ناصری و برهان و جامع و سرچ و رشیدی ہم ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ باعتبار
 صاحب جامع کہ محقق اہل زبان است این را اسم جامد فارسی زبان دانیم مخفی مباد کہ دوشاب
 بقول غیاث شیرہ انگور و خرماس است و بقول بعض شیرہ انگور کہ یکدور روز بخا ہارند
 تا ترش شود و صراحت کافی بجای خودش کنیم و در اینجا ہمین قدر کافی است کہ معنی لفظی
 برسان (چیزی کہ بر خوبی) است یعنی خونی پیدا کردہ است چنانکہ دوشاب کہ چون
 شب بر شیرہ انگور گذرد و در خواص و طبعش خوبی پیدا شود کہ سآن بقول برهان یعنی بپاش
 بخوبی گذہ و جا دار کہ (برسان) را بمعنی آلہ جراحی گیریم کہ فسانش کردہ باشند و تیر شود و فارسیان
 شیرہ را (برسان) نام نہادند کہ بگذشتن یک شب بر و تند ی و تیزی پیدا کردہ باشند تا
 شیرہ فسان نہ دہ و امثال آن واللہ اعلم بحقیقہ الحال (ارو) دوشاب وہ شیرہ انگور
 یا خرماس پر ایک شب گزری ہو۔ مذکر۔

(۲۷) برسان - بقول سروری یعنی اژدهاست و فرماید که باین معنی (بروسان) زیادت
 و او هم آمده صاحب برهان هم ذکر این کرده - صاحب ناصری گوید که بدین معنی دیده نشده
 الا در برهان و خان آرزو در سراج تذکر قول محققین گوید که غلط کرده اند و آنچه معنی اژدها
 است (برغمان) است بغین و میم مؤلف عرض کند که قول سروری که صاحب برهان است
 معتبر تر از خان آرزو است برای لغات فارسی - هرگاه صاحب سروری این لغت را
 بدین معنی آورده - خان آرزو را نمی رسد که بی دلیل و حجت برخلاف آن رود اگر (برغمان)
 به همین معنی می آید - لازم نمی آید که (برسان) مرادف آن نباشد خیال ما ناخذ این هم همان است
 که بر معنی اولش ذکرده ایم یعنی معنی فعلی این آلت جراحی که بر فاش زده باشد و اژدها وجه دیگری
 که دارد همچو (تیغ تیز و امثال آن) مهلک انسان است و این استعاره باشد (اردو) و
 اژدها که پہلے معنی -

(۲۸) برسان - بقول جهانگیری امت را گویند و فرماید که باشندین معجمه زیادت و او هم
 آمده صاحبان ناصری و جامع هم ذکر این کرده اند و صاحب برهان می فرماید که گروه او
 و امت بر پیغمبر خان آرزو در سراج تذکر قول محققین گوید که غلط است و فرماید که آنچه
 امت است (بربروسان) که گذشت مؤلف عرض کند که (بربروشان) به معنی معجمه
 امت پیغمبران بجای خودش گذشت و ما از ماخذش همدراختاجت کافی کرده ایم و (برو)
 را که می آید اصل قرار داده ایم پس عیب نیست که (برسان) را مخفف (بروسان) گیریم و جاؤ
 که (برسان) را مفرس گوئیم و مرگپ از (برس) باشد که لغت عرب و بقول منتخب بافتح

محکم بودن بر عزم خود - فارسیان الف و نون جمع در آخرش زیاده کرده یعنی آنت پیچید
استعمال کردند بر سبیل کنایه - اندر بی صورت (بر و سان) را که بهین معنی می آید مفید علییه آن
و انیم زیادت و او چنانکه متعل و متعل (اردو) آنت - بقول امیر گرو و جو کسی پیچید کاپیر و
و تابع بود (وزیر) نظریاتین شفاعت کا عمل تعل لے میں پوچھے یہ عبارت کے ترازو و قیاس

بر سبب کسی تیزیدن | مصدر اصطلاحی بقول بر سبیل اصطلاح یعنی لفظی بر طریق و بر راه

بهار و اندر معنی بر بر و تکیه تیزیدن (تکلیف) است - فارسیان این را بمعنی بر وضع و بر

شغالی (پور جو لاه شغله لا پور) که به تیزم آئین استعمال کنند صاحبان رنما و لول حال

بسیل کرش و مؤلف عرض کند که بسیل بگو آنکه سفر نامه ناصر الدین شاه قاجار گویند که (بر سبیل

لغت غرب است بقول منتخب لغتین یعنی بر و استمرار بمعنی بر طریق استمرار - است مؤلف عرض

فارسیان بافتح خوانده اند و هم دوره را دراز کنند که حاصل معنی این را با و مدام (اردو)

نوشته (اردو) و کیو (بر و تکیه تیزیدن) طریق پر - و مینگ پر - وضع پر -

بر شا و بقول سروری بفتح با و راء مهاد و سکون سین مهاد بمعنی وظیفه باشد (شیخ عطار)

روان می گفت شعری فرستاد و پنهان بود خود را این بر شا و با و گوید که (ور شا و) با و

هم آمده مؤلف عرض کند که بقول متعین (ور شا و و و شا و) یعنی روزمره و وظیفه بجای

خودش می آید شیخ عطار (ر شا و) مخفف (استاد) را با کلمه بر که زائد است در مصرع ثانی

استعمال کرده است بمعنی طرز و عادت و آئین مخفی مباد که معنی حقیقی استاد و مقام است

که اسم مصدر استادن باشد و بر استاد اسم مصدر (بر استادان) و معنی طرز و روش و آئین

مجاہز ان شاعر گوید کہ شعر را روان یعنی فی البیدیه و فوراً می گفت و پیش مدوح خود می فرستاد و همین آئین در روش خود نموده بود یعنی همین عادت می داشت با بجلہ (ورستاد بزمین مہملہ) و (ورستاد - بشین معجم) کچایے خودش می آید بمبدل همین (برستاد) است کہ موحده بہ ولو و سین مہملہ بشین معجمہ بدل می شود چنانکہ آب و آو - کستی و کشتی - پس ماخذی کہ ذکرش بالا گذشت متقاضی آنست کہ رائے مہملہ را کسور خوانیم آنانکہ مفتوح بیان کردہ اند از ماخذش خبر ندارند (ار دو) دیکھو آئین -

بر سخنش زن	مستقلہ بقول مؤید و بحر و مفت مصدر کا امر حاضر ہے -
یعنی بر سخن او در آویز مؤلف عرض کند کہ	بر سر اصطلاح بہار گوید کہ بر سر و بر سر
بگوش ماخوردہ معاصرین عجم بر زبان ندارند	علاوہ و آن عبارت است ازہ بار قلیلی کہ
و از منظر ما گذشت محققین فارسی زبان است	بر بار کثیر بر سر گذارند و آن را سر باری نیز
اگر سدا استعمال پیش شود تو انیم قیاس کرد کہ	گویند و ارستہ گوید کہ ترجمہ علاوہ باشد حصہ
مصدر (بر سخن کسی زدن) کنایہ باشد از	بحر نقل ہر دو برداشتہ مؤلف عرض کند کہ (۱)
در آویختن بر کلام کسی یعنی حملہ کردن بر کلام	بعضی حقیقی است یعنی بالائے سر مجموعہ باری و تبار
کسی و مسلسل اظہار ناخوشی خود بر کلام کسی کرد	و (۲) مجازاً بمعنی بالائی آن و علاوہ و استعمال
و از وقیع منظر نکردن و این امر حاضر همین	بعد عرض واقعہ می شود (۳) کنایہ از بار
است (ار دو) دکن میں کہتے ہیں (کسی کی)	(مولانا سانی لکھ) از تو آزر دہ ولی دارم و
بات کو جو چوڑنا کسی کے کلام پر حملہ کرنا یہ اسی	صد غم پر تیرا جان باب سرزنش مردم عالم بہتر

(اسیری لاجی ۵) بہ بیجا ترک چشم مست از ما <u>بر سر آمدن</u> مصدر اصطلاحی - بقول سروری	
دل و دین می برد جان نیز بر سر <u>چو (جلال)</u> و ملحقات (۱) کنایہ از غلبہ و افرونی باشد	
آزوری ۵) اگر بر سر پیش قدمی نہی صاحب جہانگیری بذکر معنی یا لا گوید کہ ہی ہم	
بیا لین <u>پا</u> سر خود کشم بپای تو و صد نیاز بر سر داخل چہین معنی و بقول صاحب رشیدی و خان <u>ز</u>	
<u>چو (میرغزی ۵)</u> بخشش و مروتی و دین و در سر <u>چو (جلال)</u> غلبہ و افرونی نمودن است و بقول	
و او باید شاہ را <u>پا</u> ہر چار شہت و تائید بر ہان و بحر کنایہ از غلبہ و افرونی و زیادتی	
القی بر سر <u>چو (باقراکشی ۵)</u> نیاز بر کن کردن و بقول بہار کنایہ از غالب و افرونی	
طرہ پریشان را <u>پا</u> بیابگیر کہ جان بر سر است آمدن مؤلف عرض کند معنی سوم این حقیقی	
ایمان را <u>پا (ارو ۱)</u> سر <u>پا (۲)</u> علاوہ است و دیگر معانی مجاز آن (انوری ۵)	
در پای تو ہر کہ گشتہ گردد <u>پا</u> از کل زمانہ بر سر	(۳) پارہ بوجہ - مذکور -
بر سر آسیا گردیدن مصدر اصطلاحی آید <u>چو (کمال اسمعیل ۵)</u> زانکہ باریک چو ہونی	
بی خواب داشتن و خلل انداز راحت است معانی رہی <u>پا</u> آمد از شعر مہ اہل خراسان	
شدن کہ از آواز گردیدن آسیا خواب بر سر <u>پا (قدسی ۵)</u> جہان دیدہ از تاجداران	
نمی آید (انوری ۵) ہیچ شب نیست تا ز <u>چو (ارو ۱)</u> ہیچ از تو بر سر نیاید کسی <u>پا (ارو ۱)</u>	
جگر <u>پا</u> بر سر آسیا نمی گردد <u>پا (ارو ۱)</u> و کن مین کہتہ ہن - سر مائی حاصل کرنا - سر <u>پا</u>	
سر مانے چکی چلنا - خواب راحت مین ہونا - یعنی غالب ہونا - اور سر <u>پا</u> آنا یعنی چرخ <u>پا</u>	
خلل انداز ہونا - و کن مین مستعمل ہے) کرنا - زیادتی کرنا -	

(۲۹۶)

<p>(۲) بر سر آمدن - بقول بهار و بحر کنایه از شیر زبان پر شو (۵) بر سر آمدن - کنایه از بیکار شدن و بی اثر (سعد اشرف) بر سر آمدن - مرگ و کشت و دیوانه شدن (علاق المعانی) بر سر آمدن بتانی هنوز، وقت طفلی رفت و در سیرگشتی هنوز که (ارو) آخر بونا ختم بونا - هنوز پیکان آید بر سر که (ارو) بے کار بونا</p>	<p>(۳) بر سر آمدن - برای عیادت بیماری بر بالین آن رسیدن (میر خسرو) ده کین چه عیش باشد نه مرده رانه زنده پانے بر سر م تو آئی نه عمر بر سر آید که (ارو) عیا کے لئے آنا -</p>
<p>بقول وارسته و بحر برای آن - این از دست دادنی - بهار همین را با تندی و هر دو سوز که بدلی می آید (بر سر این و آن نهادن) قائم کرده -</p>	<p>(۴) بر سر آمدن - کنایه از واقع شدن چیزی و صیبتی و بلایی (ظهوری) اندام تو به را بر سر چه آمد که باقی در مقام انتقام است که (رسل معروف) هر چه آید بر سر فرزند او هم بگذرد و (ارو) آن پڑنا بقول اصفیة گفت (سلیم رباعی) لے سر تا پائین تو چون آئینه سر بر آجانا سوز و دل (چپ رہتے رہتے صاف پڑ چون تیغ قره بر آمدی خوش ز غلات آن پیری ایسی جان پر تو بھی نہ لائے ہم ترا شکو پڑ رفتی بضمیافت حرفیان آخر پڑ کون را بشکر</p>

(۲۹۸۸)

(۲۹۸۹)

<p>نهادی چون ناف پرخیاں مالنین برود و مصد بر سر افتادون مصدر اصطلاحی بقول بکر (۱) بمعنی از حد تجاوز بودن (تاثیر) لفظاً مطابق دعوی نیست و هر چه ظاهر می شود یک سر سوی تو کوتاهی ندارد و در فریب (چیزی را بر سر چیزی نهادن) است بمعنی چسبیدن و مصدر خاص که از کلام سلیم پیدای شود (۲) یا مؤلف عرض کند که (۲) یعنی حقیقی این را بر سر شکم نهادن) و آن کنایه ایت از کون (اردو) (۱) حدیثی برهنه تجاوز موهنام دادن و ارستندی بمنقرض نبرده و صاحبان (۲) سر بر پیرنا</p>	<p>بهر و بهار باغها و ارسته سکندری خورده که نقش برواشته اند و بر لفظ و معنی اسناد توجه نگاشته (اردو) اسکے لئے یہ ہاتھ سے دنیا کر دن و شہرت دادن (ظہوری ۵) را از بر سر آوردن مصدر اصطلاحی غالباً (۱) یعنی اولش مذکور دیوانہ ما یا مؤلف عرض کند کہ در محاورہ شد (ظہوری ۵) نزدیک شد ز طوق جنون فارسیان بخند کلمہ برہم آمدہ (اردو) سر بر آورم پو خود را بعقل از ہمہ کس بر سر زیادہ شہرت دنیا مشہور کرنا</p>
<p>آورم پو (ولہ ۵) ز افتادگان جهان خوش را بافتادگی بر سر آورده ام پو (اردو) و انند باختر رسانیدن مؤلف عرض کن کہ مرادف (بر سر بردن) کہ بجایش می آید</p>	<p>مصدر اصطلاحی بقول بہار (۱) بمعنی از حد تجاوز بودن (تاثیر) لفظاً مطابق دعوی نیست و هر چه ظاهر می شود یک سر سوی تو کوتاهی ندارد و در فریب (چیزی را بر سر چیزی نهادن) است بمعنی چسبیدن و مصدر خاص که از کلام سلیم پیدای شود (۲) یا مؤلف عرض کند کہ (۲) یعنی حقیقی این را بر سر شکم نهادن) و آن کنایه ایت از کون (اردو) (۱) حدیثی برهنه تجاوز موهنام دادن و ارستندی بمنقرض نبرده و صاحبان (۲) سر بر پیرنا</p>

(۱۸۶۱)

(محسن تاثیر) گرفته آشنائی بعد از نیم با تو و روان شدن چنانکه از کلام قدسی ظاهر است
 در گیر و ده که بر سر می برد ایام طاقت آزمائی و این موافق قیاس است و معنی اول بسیار
 را (ار دو) آخر کرد و بنا بقول امیر ختم محققین مجاز آن که خلاف قیاس نیست و لیکن
 کرنا (فقره) تم نه تو با تون بی با تون من سند شان بکار عامی خور و طالب سند دیگر ششم
 رات آخر کردی و آنچه بهار (بر سر پا آمده) را اصطلاح لوطیان
 بر سر پا آمدن | مصدر اصطلاحی - بقول گوید خیرین نباشد که ماضی مطلق است از
 وارسته (۱) ظهور کردن و پیدا شدن و فرقا همین مصدر زیادت با سه هوز و ر آخرش
 که اصطلاح لوطیان است (میر خجاست ۵) که افاده معنی معنوی کند (ار دو) (۱) ظاهر
 سر و بالا صنی آمده خوش بر سر پا از سر حدی هونا - پیدای هونا - ۲) اکثر هونا - و کمیو پاشند
 گوئیم همه نام خدا (قدسی ۵) یا دگار بخشی (۳) چلنا -
 چند بر اوراق نوشت که هر که آمد و رسته بر سر پا آورون | مصدر اصطلاحی - بقول
 روزی چو قلم بر سر پا بهار گوید که معنی ظهور بهار و انشد (۱) بظهور آورون گویند که
 آمدن است و فرماید که (بر سر پا آمده) اصطلاح (بر سر پا آورده) اصطلاح لوطیان است
 لوطیان باشد صاحب بحر بالمعنی بیان کرده مؤلف عرض کند که معنوی همین مصدر
 وارسته متفق و ذکر اصطلاح لوطیان نگردد افاده معنوی کرده شده اگر این معنی را باقی
 مؤلف عرض کند که (۲) اینادون چنانکه از محققین بلا تسلیم کنیم معنی مصدری این صا
 سند میر خجاست پیداست و (۳) برقرار آمدن (۲) (افاده معنوی کردن کسی را) باشد باقی

<p>طالب سند استعمال باشیم و بجا معنی تحقیقی (۳) غمت بر آتش سوزان نشسته است و محققین ایستاده کردن و (۴) حجاز ابرقار آوردن بالابرمهنی سوم قناعت کرده اند طالب سند متعدی (بر سر پا آمدن) که گزشت (ارو) استعمال باشیم و از هر دو اسنادشان سخن او را (۱) ظاهر کرنا (۲) کسی مفعول کو آماده ولایت و دوم پیدا کرده ایم بهار و رینجا (حاطب اللیل) کرنا (۳) کهر اگر ناله چلانا.</p>	<p>طالب سند استعمال باشیم و بجا معنی تحقیقی (۳) غمت بر آتش سوزان نشسته است و محققین ایستاده کردن و (۴) حجاز ابرقار آوردن بالابرمهنی سوم قناعت کرده اند طالب سند متعدی (بر سر پا آمدن) که گزشت (ارو) استعمال باشیم و از هر دو اسنادشان سخن او را (۱) ظاهر کرنا (۲) کسی مفعول کو آماده ولایت و دوم پیدا کرده ایم بهار و رینجا (حاطب اللیل) کرنا (۳) کهر اگر ناله چلانا.</p>
<p>الف) بر سر پا استاون مصاد اصطلاحی آنرا ظاهر کرده ایم (ارو) (۱) تعظیم ب) بر سر پا استاون الف) بقول بهار لے اٹھنا کهر اہونا (۲) جانے کے لئے آمادہ واندگنایہ از آمادہ و همیا بودن برای کاری ہونا (۳) مطلق کسی کام کے لئے آمادہ ہونا و صاحب بحر رب) ہمزانش مؤلف عرض الف) بر سر پا بودن مصاد اصطلاحی قبول</p>	<p>الف) بر سر پا استاون مصاد اصطلاحی آنرا ظاهر کرده ایم (ارو) (۱) تعظیم ب) بر سر پا استاون الف) بقول بهار لے اٹھنا کهر اہونا (۲) جانے کے لئے آمادہ واندگنایہ از آمادہ و همیا بودن برای کاری ہونا (۳) مطلق کسی کام کے لئے آمادہ ہونا و صاحب بحر رب) ہمزانش مؤلف عرض الف) بر سر پا بودن مصاد اصطلاحی قبول</p>
<p>کند کہ ب) مزید علیہ الف) است زیادت و ارستہ و بحر و بہار استادہ و قائم بودن - تحتانی چنانکہ بست و بلیت و معنی لفظی این (سیر نبات ۷) دار منصور فلک در ہمہ جا (۱) استاون برائے تعظیم و (۲) کنایہ از آمادہ بر سر پا بست با چیم عجیب گر سخن حق ز کسی سر شدن برفتن و (۳) مطلق آمادہ بودن بر کار زندہ و بہ تحقیق ما</p>	<p>کند کہ ب) مزید علیہ الف) است زیادت و ارستہ و بحر و بہار استادہ و قائم بودن - تحتانی چنانکہ بست و بلیت و معنی لفظی این (سیر نبات ۷) دار منصور فلک در ہمہ جا (۱) استاون برائے تعظیم و (۲) کنایہ از آمادہ بر سر پا بست با چیم عجیب گر سخن حق ز کسی سر شدن برفتن و (۳) مطلق آمادہ بودن بر کار زندہ و بہ تحقیق ما</p>
<p>کاری کہ حجاز مجاز است (صائب ۷) استلاب) بر سر پا بودن در خواب کنایہ از غفلت اند بر سر پا شعلہ ہا تمام ہوا مشب کلام خستہ و اوانیدن بحالت قیام (شاہ پور ہی ۷) مہمان آتش است ہر مجہز ہگر (۷) جان خستہ چون غنچہ گل زندہ و لان بیدار زندہ بی رخ تو بر سر پا ایستادہ است ہر دل در ہر چو گر گس تو چہر بر سر پائی در خواب ہزار و</p>	<p>کاری کہ حجاز مجاز است (صائب ۷) استلاب) بر سر پا بودن در خواب کنایہ از غفلت اند بر سر پا شعلہ ہا تمام ہوا مشب کلام خستہ و اوانیدن بحالت قیام (شاہ پور ہی ۷) مہمان آتش است ہر مجہز ہگر (۷) جان خستہ چون غنچہ گل زندہ و لان بیدار زندہ بی رخ تو بر سر پا ایستادہ است ہر دل در ہر چو گر گس تو چہر بر سر پائی در خواب ہزار و</p>

(۱۸۵۶)

(۱۸۵۶)

(الف) قائم ہونا۔ استاد ہونا۔ کھڑا رہنا۔ (برخست زاون) نیست بلکہ بمعنی تحقیق است
 و (۲) آمادہ شدن براسے ز ایڈن و سندن
 کھڑے ہونے اور کھڑا ہونا۔

ببرسر یا ماندن | مصدر اصطلاحی۔ استادہ شانی تکلوا استعمال ہین و معنی را خا ہر کند (محر
 ماندن با انتظار کاری و آمادہ بودن (ظہوری) فنی سلیم (۵) تیر ہوا ایم کہ زبس بی تعلقی و ہر چہ
 بہ تفتائی خدمت قدرش پادیر در نشستہ ام ببر یا نشستہ ام و (۳) بمعنی بیان کر
 خلد ببرسر یا ماندن (۲) (ار دو) کھڑے ہونے بہا کہ آمادہ و مہیا بودن است مطلقاً (انوری
 انتظار کرنا آمادہ رہنا۔

ببرسر یا نشستن | مصدر اصطلاحی۔ بقول ہمار مرادف (ببرسر یا ستادن) و بقول بحر
 ہمار (برخست زاون) کہ گذشت (شانی) بیٹہا کہ کھٹنے پیٹ سے اور پیڈ لیان زاون سے
 (۵) در تولد گاہ محبت مریم آبتن است و صل رہین (۲) جتنے کے لئے آمادہ ہونا (۳)
 یا نشیند ببرسر یا کنگ عیسی زای ہن (۲) آمادہ ہونا۔ و کھینو (ببر یا ستادن) کے تیسرے معنی
 (۴) عرض کند کہ (۱) بمعنی تحقیق است ببرسر یا نہادن | مصدر اصطلاحی۔ کنایہ از
 ببرسر یا نشستن کہ سرین بر زمین چہ چہ ذلیل گردن (ظہوری ۵) چیت سامان کہ
 و ہین نشست زمان بار دار است وقت بدل رخت کشد از رویش پو پاسبند ببرسر یا کنگ
 (۱) و این رسم عجم باشد و گویند سہولت کہ ببرسر یا و از و (۲) (ار دو) سریر یا پون کھنا
 و در وضع محل پس اصلا مرادف۔ ذلیل کرنا۔

برسر پامی کسی زون | مصدر اصطلاحی - خان آرزو از معنی مشہور بہان چچیدن و دشا
 بقول وارستہ و بحر بہار بر پائے کسی افتادون | بر باشد کہ معنی نہادون از و پیدا کردہ است
 از راہ نیاز (طہر در تعریف فقیرے) و بخیاں ما از سندش ہم معنی مشہور پیدا است
 شدہ زہرہ قربان بالائے او بازوہ شتری | و این متعلق بہ (برسر چچیدن) است کہ بجائش
 برسر پائے او پامو کف عرض کند کہ (خود می آید و مصدر مرکب (برسر یا برسر چچیدن)
 را) و برین مخدوف است و معاصرین عجم | بمعنی تحقیقش بہتر از نہادون برسر است -
 بر زبان دارند (ارو) پاؤن پرگنا (ارو) | سر پر باند نہا جیسے دستار سر
 بقول آصفیہ - قدمون پرگنا نہایت | پر باند نہا - سر پر رکھا -
 عجبر کرنا - سر سجود ہونا - پیرون یلین سروینا | (۲) برسر چچیدن - بقول بہار سماجت کردن
 قدم لینا - (شوق) فعلیابن ہے یہ | و تنہ کردن - وارستہ بر (برسر کسی چچیدن)
 بھی اور کیا ہے پامو پاؤن پرگنا خوب سیکھا | کہ می آید فرماید کہ (تنہ کردن امر در) و سبھا
 برسر چچیدن | مصدر اصطلاحی - بقول خان | بھر گوید کہ راضی کردن امر در او ہم او برسر
 در چراغ (۱) مشہور کنایہ از نہادون (برسر چچیدن) فرماید کہ با اصطلاح لوطیان فعل بد
 (۲) پر بھر شدہ دستار زری پامو | کردن موکف عرض کند کہ (تنہ شدن) بمعنی
 باشد برش می چچم پامو صاحب بحر این را | قبول کردن بجائے خودش می آید پس (تنہ کردن)
 مرادف (برسر چچیدن) گوید کہ بقولش بمعنی | کہ در تعریف این مذکور شد بمعنی راضی کردن
 نہادون می آید موکف عرض کند کہ مقصود | است چنانکہ صاحب بحر نوشتہ و این کنایہ شہر

با صطلح لوطیان از لواطت کردن که بر سر بهار و اندام یعنی بر تخت نشاندن (بر سر خسرو
 مغولی پچیدن اشاره همان است چنانکه (۵) گرچه پدر بر سر تختش نشید و پشت و
 پائے گرفتن اشاره جماع با زن (میرنجات ۵) فرود آمد و پیش دوید و مؤلف عرض کند
 بهتر است از همه برگردست گردید و بدست که کنایه باشد (اردو) تخت پریشانان
 برداشتن از پاسبان پچیدن (اردو) اعلام بر تخت نشاندن -
 (۳۵) بر سر پچیدن - بقول بهار نام فنی از کشتی بر سر تیر آمدن پنجه بر مصدر اصطلاحی - بهار
 و میرنجات ۵) کمتر از کامل خود نیستی است گوید که قراولان پنجه را بر ور رام می کنند
 شوخ و لیر و بر سرش پیچ حریفانه و پایش که اگر تیرکان یا تیر بندوق بران بیاید رم
 پس گیر و مؤلف عرض کند که (بر سر کسی پچیدن) خورد و صاحبان اند و بحر نقل نگارش (نیر)
 و بر سر کسی پچیدن) حمله گشتی گیر است بر سر که رنخی دانش ۵) شوق فرگانت بدست
 می خواهد حرف خود را مغلوب کند بطریقی که از کو و پنجه آورد و با گردش چشم تو آمو بر سر تیر
 حمله بر سر کند و بر سر پچیدن مقابل برداشتن یا آورد و مؤلف عرض کند که این مصدر مرکب
 اوست طرز بیان بهار درست نیست که معنی قائم کرده بهار است و از سندش (بر سر تیر
 مصدری را در خفای اندازد پس معنی چینی آوردن آمو) یعنی بر نشانه آوردنش پیدا
 این حمله بر سر کردن است (اردو) رقیب و دیگر هیچ و هیچ تن یعنی بیان کرده بهار ندارد
 کو سر که بجل گرانا - سر پست جانا -
 بر سر تخت کشیدن | مصدر اصطلاحی بقول تعلقی ندارد (اردو) آمو کونش نه پر لانا -

بر سر چنگ آمدن | مصدر اصطلاحی بقول (میرزا صائب) در طریق ماکه نعل و ازگون
 بهار و اند (۱) کنایه از کمال قرب (۲) یاد و خضره است و بیشتر خون بر سر تیغ متغافل
 قبض و متصرف خود آمدن - صاحب بحر گوید می شود (۳) ملا محمد باقر شیرازی (۴) چون خرامان
 که قریب بقبض و متصرف آمدن - مؤلف عرض در همین آن سر و سوزون می شود و در میان
 کند که تا آنکه سزا استعمال پیش نه شود و تصفیه معنی لاله و گل بر سرش خون می شود (۵) علی خراسانی
 و شوار است - و قیاس معنی دوم را پس کند (۶) تارک افغان بلبل مانع گل چیده است
 و بس که با معنی حقیقی مطابق است معاصر بر سر گلهایستان عاقبت خون می شود و
 عجم بر زبان نذرند و محققین فارسی زبان مؤلف عرض کند که این است مصدر آفرینی
 و کر این ترک کرده اند (ارو) (۷) قرب هر دو محققین بالا و شان تحقیق که کلام قدما را
 حاصل کردند، قبض و متصرف بین آنها - بحضور حقیقت جویان می کشند و فیصله معنی
 بر سر چیری بودن | مصدر اصطلاحی - قائم بدست ناظرین می گذارد مخفی بها و که (خون و شکر)
 بودن بر چیزی است که لفظ سر در اینجا می معنی یعنی واقع شدن هلاکت و مجازاً جنگ شدن
 نزارو (انوری) اگر لکد کوب صد جفا پاشی بجایش می آید و (بر سر چیری) یعنی بوجه آن
 و همچنان بر سر و فابودن (۸) (ارو) قائم چیر (ارو) کسی چیزی و وجهه خون مونا لاری
 رهناء (کسی بات پر) مونا - جنگ مونا - صاحب آصفیه نے خون مونا
 بر سر چیری خون شدن | مصدر اصطلاحی پفرمایا ہے قتل مونا - تلوار سے مارا جانا چیری
 صاحبان بهار عجم و اند نیز که این از معنی کت مونا - مجروح مونا -

بر سر چیزی لرزیدن (مصدر اصطلاحی) که در بعضی نسخ (بر سر فکر) است صاحب اند	بر سر چیزی لرزیدن (مصدر اصطلاحی) که در بعضی نسخ (بر سر فکر) است صاحب اند
بقول بهار و بحر و اندر پاک داشتن از نقل نگارش مؤلف عرض کند که ذوق سخن به	بقول بهار و بحر و اندر پاک داشتن از نقل نگارش مؤلف عرض کند که ذوق سخن به
چیزی و (۲) کنایه از رحم آوردن بر چیزی نسخه را هیچ میداند که در مصرع اول (بر سر فکر)	چیزی و (۲) کنایه از رحم آوردن بر چیزی نسخه را هیچ میداند که در مصرع اول (بر سر فکر)
و مراد (چیزی لرزیدن) که بجایش گذشت دارد که مضمون بسنن کار فکر است نه کار حرف	و مراد (چیزی لرزیدن) که بجایش گذشت دارد که مضمون بسنن کار فکر است نه کار حرف
(خواجہ شیراز) چو سید بر سر انیان خوش بای حال این مصدر اصطلاحی بدون سند هم	(خواجہ شیراز) چو سید بر سر انیان خوش بای حال این مصدر اصطلاحی بدون سند هم
می لرزم که دل بدست بجان ابرو نیست درست و قرین قیاس است معاصرین هم	می لرزم که دل بدست بجان ابرو نیست درست و قرین قیاس است معاصرین هم
کافر کیش با مؤلف عرض کند که معنی اول بر زبان دارند صاحب بحر و فکر	کافر کیش با مؤلف عرض کند که معنی اول بر زبان دارند صاحب بحر و فکر
حقیقی است و معنی دوم مجاز آن که رحم بر (۲) بر سر حرف آوردن) بهم کرده مقتدی	حقیقی است و معنی دوم مجاز آن که رحم بر (۲) بر سر حرف آوردن) بهم کرده مقتدی
حال کسی بهمان وقت پیدای شود که از زبانی این است بمعنی گفتار آوردن (ار دو) (۱)	حال کسی بهمان وقت پیدای شود که از زبانی این است بمعنی گفتار آوردن (ار دو) (۱)
حالتش دل خوفناک شود (ار دو) خوف کرنا بات کرنا بقول آصفیه فعل لازم - بولنا گفتگو	حالتش دل خوفناک شود (ار دو) خوف کرنا بات کرنا بقول آصفیه فعل لازم - بولنا گفتگو
بقول آصفیه (۱) درنا - اندیشه کرنا (۲) کرنا - اورا سی کا مقتدی (۳) کهلهوا - بقول	بقول آصفیه (۱) درنا - اندیشه کرنا (۲) کرنا - اورا سی کا مقتدی (۳) کهلهوا - بقول
رحم کھانا - ترس کھانا - آصفیه کسی عبارت کا منہ سے نکھو انا	رحم کھانا - ترس کھانا - آصفیه کسی عبارت کا منہ سے نکھو انا
(۱) بر سر حرف آمدن مصدر اصطلاحی - بر سر حرف برون مصدر اصطلاحی بقول	(۱) بر سر حرف آمدن مصدر اصطلاحی - بر سر حرف برون مصدر اصطلاحی بقول
بقول بهار و سخن آمدن و فرماید که این لفظ وارسته و بحر و بهار بر گشتن از گفته خود (۲)	بقول بهار و سخن آمدن و فرماید که این لفظ وارسته و بحر و بهار بر گشتن از گفته خود (۲)
از اہل زبان به تحقیق پیوسته (ملاطاف غنی) - ریاعی (۳) ما عاشق زار جو بحر حرف خودیم	از اہل زبان به تحقیق پیوسته (ملاطاف غنی) - ریاعی (۳) ما عاشق زار جو بحر حرف خودیم
(۳) جلوه حسن تو آورده مرا بر سر حرف (۴) شیرازہ ربط و فقر حرف خودیم با آن نیت که	(۳) جلوه حسن تو آورده مرا بر سر حرف (۴) شیرازہ ربط و فقر حرف خودیم با آن نیت که
تو حنا بستنی و من معنی رنگین بستیم (۵) ہم او فرمایا از گفته خود بر گریهیم (۶) چون نقطه چشمی بر حرف	تو حنا بستنی و من معنی رنگین بستیم (۵) ہم او فرمایا از گفته خود بر گریهیم (۶) چون نقطه چشمی بر حرف

(از دو) اپنی بات یا قول پر قائم رہند۔ کن (برف) را (برفت) نگاشت مؤلف عرض کند
 میں مستقل ہے۔ اسی کو ہم نے محاورہ وانان کہ (زوارستہ) موجد این معنی بامتنا و ہمیں یک
 ہند سے بھی سنا ہے۔ صاحب آصفیہ اور امیر نے شعر است و بہار و اند پیر و انش و نقل شعر
 و رفہ رنگ اندراج موافق اصل است یعنی
 اسکو ترک فرمایا ہے۔

بر سر خوان کسی جہان شدن استعمال میں
 کسی شدن است بمعنی حقیقی (صائب) و در کتب دیگر دبا و بر سر خود آسمان برفت و شاعر گوید
 خاک صحرائی قناعت تلخ بود و بر سر خوان سلیمان
 مور تا جہان نشد و (از دو) کسی کے دست خوان شدہ کہ (بوسیدہ) گر دبا و بر سر خود رفته است یعنی
 پر جہان ہونا۔ کسی کا جہان ہونا۔
 باوجودیکہ گردش در ذات خود می داشت چرا

بر سر خود اصطلاح یہ قول و ارستہ بمعنی خود بر سر خود (گر دبا و) را قائم گرد پس (بر
 و خود رانی و یا تمہید خود) (اشرف) کافی نبود (سر خود رفتن) مصدریت مرکب کنایہ از
 بارش گردن گشتہ است و ہر گر دبا و بر سر خود سر شدن و ازین مصدر مجرور و بر سر خود
 خود آسمان پرف دبا و بہار و در نسخہ قدیم گوید (بر بمعنی خود سر) اسلانی توان گرفت چنانکہ
 کہ کنایہ از خود سر خود رانی و در مصرع دوم و ارستہ خیال کرد و آنانکہ در کلام اشرف
 اشرف بجای (برفت) نوشتہ و در نسخہ قدیم گوید (بر بمعنی خود سر) اسلانی توان گرفت چنانکہ
 متعجب و ارستہ و صاحب انہ و در مصرع اول و (اتفاق شان در معنی اصطلاحی با و ارستہ)
 (پیش) را (از پیش) نوشت و در مصرع دیگر از انست کہ او شائق ایجاد است و اینانکہ

(۱۰۳۹)

<p>پایند اعتماد و اعتماد قائل (ار دو) و یکجو بر سر خوشیش پیش خود بر پا ازین شعر مصدر</p>	<p>بر سر خود رفتن -</p>
<p>بر سر خود بودن مصدر اصطلاحی - بقول بهر خود و سر خود رای بودن مؤلف عرض کند و در چرخ این را بمعنی خود و سر خود رای بودن که (بر سر خوشیش بودن) بهین معنی می آید و اقی نوشته گوید که (پیش خود بر پا) مرادف اینست قیاس است اگر سدی پیش نکرده یعنی نیست که و از همین شهر استناد و این را منسوب به وحید معاصرین عجم بزبان دارند (ار دو) خود کند و صاحب بحر هم ذکر (ب) کرده مؤلف عرض کند که تسامح تحقیقین است که مجزو (الف) غیر هونا خود سری کرنا -</p>	<p>بر سر خود بودن مصدر اصطلاحی - بقول بهر خود و سر خود رای بودن مؤلف عرض کند و در چرخ این را بمعنی خود و سر خود رای بودن که (بر سر خوشیش بودن) بهین معنی می آید و اقی نوشته گوید که (پیش خود بر پا) مرادف اینست قیاس است اگر سدی پیش نکرده یعنی نیست که و از همین شهر استناد و این را منسوب به وحید معاصرین عجم بزبان دارند (ار دو) خود کند و صاحب بحر هم ذکر (ب) کرده مؤلف عرض کند که تسامح تحقیقین است که مجزو (الف) غیر هونا خود سری کرنا -</p>
<p>بر سر خود رفتن مصدر اصطلاحی - کنایه از خود سر شدن - ندانین با صراحت کافی بر (بر سر) که (پیش خود بر پا) مرادف (ب) شمار و تحقیقت خود نقل کرده ایم (ار دو) خود سر هونا خود اینست که (پیش خود بر پا بودن) مرادف (ب) باشد سری کرنا - صاحب آصفیه نے (خود سر) یعنی (ار دو) (الف) و یکجو (بر سر خود) (ب) خود هونا خود رای خود پسند یگما ہے اور (خود سری) خود را سے هونا خود سری خود رانی کرنا -</p>	<p>بر سر خود رفتن مصدر اصطلاحی - کنایه از خود سر شدن - ندانین با صراحت کافی بر (بر سر) که (پیش خود بر پا) مرادف (ب) شمار و تحقیقت خود نقل کرده ایم (ار دو) خود سر هونا خود اینست که (پیش خود بر پا بودن) مرادف (ب) باشد سری کرنا - صاحب آصفیه نے (خود سر) یعنی (ار دو) (الف) و یکجو (بر سر خود) (ب) خود هونا خود رای خود پسند یگما ہے اور (خود سری) خود را سے هونا خود سری خود رانی کرنا -</p>
<p>معنی خود رانی خود پسندی - سرکشی - (الف) بر سر خوشیش اصطلاح بقول وارسته رنگین شدن اوراق گل چه اول موسم خوب و بهار و اند مرادف (بر سر خود) که گذشت رنگین نمی باشد بعد یک چندی بایده و رنگین (اشرف س) اینقدر هم نمی توان بودن و می گرد و صاحبان بحر و اند نقل نگارش مؤلف</p>	<p>معنی خود رانی خود پسندی - سرکشی - (الف) بر سر خوشیش اصطلاح بقول وارسته رنگین شدن اوراق گل چه اول موسم خوب و بهار و اند مرادف (بر سر خود) که گذشت رنگین نمی باشد بعد یک چندی بایده و رنگین (اشرف س) اینقدر هم نمی توان بودن و می گرد و صاحبان بحر و اند نقل نگارش مؤلف</p>

عرض کند که تجربه ما اینست که رنگینی گل بوسم بهار
مخصوص است و این مصدر کنایه است از موهوم مصدر نیست با مجله (۱) (بر سر دست آمدن
بهار رسیدن ریزش و انشای بهار می) (چیزی) (بمعنی بدست آمدن چیزی) است
در دست و از مرغ چمن دستان خوشست (۲) و دیگر هیچ (۳) (بر سر دست آمدن کسی) (تفتان
گل چو بر سرخی زنده وقت سیه دستان خوشست) کردن باشد با کسی (ارو) (۱) یا تخته آناه
(ارو) بهار آناه (۲) مقابله کرنا -

بر سر دست آمدن | مصدر اصطلاحی بهار | الف بر سر دندان فشن | مصدر اصطلاحی
گوید که بمعنی بر سر چنگ آمدن است (لا اله الا الله) یقول بهار کنایه مؤلف عریض کند که باید
منیره رباعی) هر دل که بزم وصل مست آمده است | معلوم آتش از سحر است کنایه پاره داشت
باز بر یاد لب تویی پرست آمده است یو ماشا و این مرادف -

سر زلف تو آورده بدست | بپنداشت که شب | ب بر سر دندان شدن | است کنایه از
بر سر دست آمده است (۱) و گوید که ازین (۱) (آمدن بعضی ناخوشی کسی) و مجاز (۲)
عبارت که در مناظره از زبان شب بار آورده بمعنی خود سری کردن و شتر بی چهار شدن
آورده که (چون بر سر دست می آیم خیز از چنانکه دندان که از حسن و قبح چیزی ظاهر دارد
آفتاب می رباییم) بمعنی کمال قوت و غلبه است (چنین که چیزی که در میان آید او را بجا و در حکم
می شود صاحب بجز گوید که مرادف (بر سر چنگ شرف الدین شغائی الف) یا وجود آید
آمدن) است که بجایش گذشت مؤلف سرگیری از اجلاف خورد و بر سر دندان شدن

آن نامقدی رود که (انوری ب) ازین بمعنی تحقیقی است (ظهوری ب) یا بنحیران از
 دندان یکشتم چو تو که بود که ترا بر سر دندان شوم هوس نکبت موئی که پنهان از صبا بر سر راه
 کو (ارو) و الف و ب را معروض ناخوشی خبر آید که و از همین قبیل است
 بین آنها (۲) خود سوزنا خود سوزی کرنا (ب) بر سر راه نشستن بمعنی نشستن با انتظار
 قاپو به با هر هونا و کن مین گفته پهن شتر کسی (وله ب) یکدی چون نگاه تیرینان
 بی چهار هونا یعنی کسی که قاپوین در سنا خوانم و نشستن بر سر راه صبا از من می آید که
 بر سر ویدن | مصدر اصطلاحی | بقول ازین (ارو) (الف) سرگ بر آنا (ب) راه و کینا
 و خرو همار مرادف بر و ورخ و دیده و بوقول آصفیه انتظار کرنا چشم بر راه هونا
 که گذشت مؤلف عرض کند که دوستان کسی بر سر رفتن چیزی | مصدر اصطلاحی | بقول
 بر سر کسی پنجم و غضب (حسن رفیع ب) بهار معروف و بقول صاحب آند مرادف
 یا مال در عشق شد آخر دل رفیع و چون بر سر گذشتن چیزی است مؤلف عرض کند
 اشک اگر چه بر سر ترکان و دیده بود که واقع شدن چیزی بر سر انسان مرادف (بر سر
 و طغراف) اگر از خوان گردون لب نان یکم آمدن که گذشت (حافظ شیراز ب) سر اوت
 که و دو بر سر هم بهر توان گرفتن (ارو) یا آستان حضرت دوست که هر چه بر سر ما می
 کسی پر غصه و وژنا
 و الف بر سر راه آمدن | استعمال بهر غایت بر سر دشمن | استعمال بمعنی آفت زدن چیزی
 چیزی یا برای فراغت کسی بر سر راه بر سر (صائب ب) ازین معنی (و) درین و سب

<p>گوهر چون جباب در بر سر من خانه را آخر موهای خا ریخت و (ار دو) سر پر گرانه مؤلف عرض کند که کسی که در اندیشه غرق شود بر سر زبان داشتند (۱) مصدر اصطلاحی - (۱)</p>	<p>در اندیشه شدن و بقول بهار در اندیشه فرو رفتن مؤلف عرض کند که کسی که در اندیشه غرق شود بر سر زبان داشتند (۱) مصدر اصطلاحی - (۱)</p>
<p>باید داشتن و حافظ آن بودن و (۲) مجازاً اوقف بودن از ان (انوری ۱۷) بر سرم هر چه عشق بنوشته است بیک بیک بر سر زبان دارم و (۲)</p>	<p>باید داشتن و حافظ آن بودن و (۲) مجازاً اوقف بودن از ان (انوری ۱۷) بر سرم هر چه عشق بنوشته است بیک بیک بر سر زبان دارم و (۲)</p>
<p>(ار دو) (۱) نوک زبان رکنا صاحب اصفیه نوک زبان کرنا اور نوک زبان (۲) و جامع (ار دو) غور و فکر کرنا - سوچنا - (۳) بر سر زدن - بقول ضمیمه به زبان طاهرست</p>	<p>(ار دو) (۱) نوک زبان رکنا صاحب اصفیه نوک زبان کرنا اور نوک زبان (۲) و جامع (ار دو) غور و فکر کرنا - سوچنا - (۳) بر سر زدن - بقول ضمیمه به زبان طاهرست</p>
<p>بر سر زدن (۱) مصدر اصطلاحی - بقول ضمیمه بر بان و بهار و بحر و مؤید را به خود شدن عرض کند که کسی که بی خود و بی عقل می شود البته بر سر خود می زند در عالم بخود می و دیوانگی و سر پر مارنا -</p>	<p>بر سر زدن (۱) مصدر اصطلاحی - بقول ضمیمه بر بان و بهار و بحر و مؤید را به خود شدن عرض کند که کسی که بی خود و بی عقل می شود البته بر سر خود می زند در عالم بخود می و دیوانگی و سر پر مارنا -</p>
<p>بحالت غم و اندوه هم دست بر سر می زند و (۴) بر سر زدن - بقول بهار و بهر استوار کردن استعمال این در ملحقات بر (بر سر زدن دست) چیری را بر سر چون گل و گلده شده و شاخ چهل و پنجاه می آید (ار دو) آیه بین زبان و دیگر بخود نمودن و افسر و پیر و سوادک و مانند آن (علی قلی بیگ</p>	<p>بحالت غم و اندوه هم دست بر سر می زند و (۴) بر سر زدن - بقول بهار و بهر استوار کردن استعمال این در ملحقات بر (بر سر زدن دست) چیری را بر سر چون گل و گلده شده و شاخ چهل و پنجاه می آید (ار دو) آیه بین زبان و دیگر بخود نمودن و افسر و پیر و سوادک و مانند آن (علی قلی بیگ</p>
<p>(۵) بر سر زدن - بقول ضمیمه به بان و بحر و مؤید (۶) بر سر زدن - بقول ضمیمه به بان و بحر و مؤید</p>	<p>(۵) بر سر زدن - بقول ضمیمه به بان و بحر و مؤید (۶) بر سر زدن - بقول ضمیمه به بان و بحر و مؤید</p>

<p>و میزند فاخته را بر سر و چو گل بر سر خویش می مویافت که گذشت (صائب) آنکه گل بر سر زنده نه عرض کند که این معنی متعلق است به ترکیب چنانکه هنگام زدن پا دست را با شاخ گل یکجا را فضا بر تارک زدن (بجایش گشت و همه بر سر می زند) (ارو) (الف) می بیند تا قبول کرکبات این بجای خودش می آید و لیکن در تخریف اصفیه ماتم کرنا غم کرنا نوحه کرنا (نصیر) این (قائم کردن بر سر) بهتر از (استوار کردن) خیال زلف میسر است نصیر پندیا که پا بخیل که بر سر است - فاعل و مقصود از بر سر نهادن سانسپ گیا ہے لکیر پندیا که پا رب اچھول سر پر لگا و قائم کردن و پوشیدن است (ارو) سر بر سر سنگ را ندن مصدر اصطلاحی بقول رکھنا پہننا لگانا - قائم کرنا -</p>	<p>و میزند فاخته را بر سر و چو گل بر سر خویش می مویافت که گذشت (صائب) آنکه گل بر سر زنده نه عرض کند که این معنی متعلق است به ترکیب چنانکه هنگام زدن پا دست را با شاخ گل یکجا را فضا بر تارک زدن (بجایش گشت و همه بر سر می زند) (ارو) (الف) می بیند تا قبول کرکبات این بجای خودش می آید و لیکن در تخریف اصفیه ماتم کرنا غم کرنا نوحه کرنا (نصیر) این (قائم کردن بر سر) بهتر از (استوار کردن) خیال زلف میسر است نصیر پندیا که پا بخیل که بر سر است - فاعل و مقصود از بر سر نهادن سانسپ گیا ہے لکیر پندیا که پا رب اچھول سر پر لگا و قائم کردن و پوشیدن است (ارو) سر بر سر سنگ را ندن مصدر اصطلاحی بقول رکھنا پہننا لگانا - قائم کرنا -</p>
<p>رالف (بر سر زدن دست یا چوبی) صادر (بر فسان خوردن و نشستن) مویافت عرض کند اصطلاحی که باید که این مصدر مرکب را مضاف کیم می تیغ و امثال آن و نصیر اضافت معنی بیان کرد محقق درست نمی شود حیف است که سند است پیش نکر دو معاصرین عجم و تحقیقین فرس از این مصدر اصطلاحی ساکت (ارو) پتھر چٹانا بقول اصفیه پتھری لگانا - واز تیر کرنا - پتھا لیتے ہمیں خنجر کو پتھر آف بر سر زدن (ب) اگل بر سر قائم کردن یعنی بر رکھنا (خنجر) پتھا لیتے ہمیں خنجر کو پتھر آف بر سر زدن (ب) اگل بر سر قائم کردن یعنی بر رکھنا (خنجر) پتھا لیتے ہمیں خنجر کو پتھر آف</p>	<p>رالف (بر سر زدن دست یا چوبی) صادر (بر فسان خوردن و نشستن) مویافت عرض کند اصطلاحی که باید که این مصدر مرکب را مضاف کیم می تیغ و امثال آن و نصیر اضافت معنی بیان کرد محقق درست نمی شود حیف است که سند است پیش نکر دو معاصرین عجم و تحقیقین فرس از این مصدر اصطلاحی ساکت (ارو) پتھر چٹانا بقول اصفیه پتھری لگانا - واز تیر کرنا - پتھا لیتے ہمیں خنجر کو پتھر آف بر سر زدن (ب) اگل بر سر قائم کردن یعنی بر رکھنا (خنجر) پتھا لیتے ہمیں خنجر کو پتھر آف بر سر زدن (ب) اگل بر سر قائم کردن یعنی بر رکھنا (خنجر) پتھا لیتے ہمیں خنجر کو پتھر آف</p>

(الف) (بر سر زدن دست یا چوبی) صادر

اصطلاح	(الف) بر سر سنگ نشان دادن	پتھر فوج کرتے ہیں
(الف) بقول	(ب) بر سر سنگ نشستن	بر سر سنگ زدن (اصطلاحی)
(ب)	بقول بہار و اند (ا) کنایہ از خامہ کردن بہار کنایہ از خوار و بی اعتبار کردن و (ب)	
(ب)	و گفتن و (۲) بمعنی حقیقی شکستن چیزی سنگ کنایہ از خوار و بی اعتبار شدن (ب) میگوید کاشی	
(ب)	چون بصرہ و شیشہ و مانند آن و (۳) بمعنی تیز (۴) بت سنگین دلی ہر سو بہ نیزنگ ہوا نشان دہ	
(ب)	کردن تیغ و خنجر و امثال آن و (۵) بمعنی حیار عاشقان را بر سر سنگ ہوا (حسن تاثیر) بر	
(ب)	گرفتن مؤلف عرض کند کہ سندیک معنی ہم نیاورد و م بہر ت نام چون نقش نگین ہوا چرخ	
(ب)	پیش نشد و معنی اول را بدون سند استعمال کہ جو قاریجا بر سر سنگ نشاند ہوا (د) زان	
(ب)	تسلیم کنیم کہ موافق قیاس نیست البتہ غالی تشبہ سنگ ہوا اورنگ ہوا ہشتہ زمانہ بر سر	
(ب)	دوم و سوم و چهارم موافق قیاس است و سنگ ہوا خان آرزو و چرخ ذکر (ب) کرد	
(ب)	مخصوص است باضافت خاص یعنی اضافت گوید کہ کنایہ از زبون گشتن و معذب شدن	
(ب)	بسوی شیشہ و امثال آن برای معنی دوم است صاحب بحر بربد متفق با خان آرزو	
(ب)	و اضافت تیغ و امثال آن برای معنی سوم و بذیل آن ذکر (الف) ہم کردہ مؤلف عرض	
(ب)	و اضافت زرد و مرقہ و امثال آن برای معنی کند کہ آئین عجم است (الف) ہم و مجرم را تعذیب	
(ب)	چهارم صراحت کامل و اسناد معانی این بر سر سنگ نشان دہ و او در گرمی آفتاب عذاب	
(ب)	(بر سنگ زدن) می آید کہ مرادف این است می کشد (۲) ر خلاق ہوا ہم پس (الف) و (ب)	
(ب)	منتقدی و لازم از ہمین رسم است (ار و و)	(ار و و) دیکھو بر سنگ زدن -

و الف (سزا دینا) سو اکرناربا ہنر پانا ہوا ہوتا
 بر سر شدن مصدر اصطلاحی بقول بحر معنی استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسیان
 آخر شدن صاحب اندگوید کہ مرادف (بر سر چون کسی را قبلای مصیبتی بنید بختی او این مثل
 آمدن عمر) است کہ گذشت (بر خسرو) زنت (ارو) یہی فارسی مثل اردو میں مثل
 عمر بر سر شد بر سوائی مرادف این ہوس نہیں جان ہے صاحب محاورات ہند نے اس کا ذکر کیا
 بی حاصل زنت پڑ مؤلف عرض کند کہ ہے اور فرمایا ہے کہ بی آدم پر نیک و بد جو آتا
 موافق قیاس است و معاصرین عجم انتقاد ہے سب گزر جاتا ہے۔ دکن میں کہتے ہیں
 (بر سر شدن) می کنند کہ می آید (ارو) آخر جو کچھ پر آئے (اچھا ہو یا بُرا) گزری جائے
 ہونا۔ دیکھو آخر آمدن۔ (الف) بر سر قدم است متولہ وارستہ ذکر
 بر سر صحرانگدن راز مصدر اصطلاحی۔ (ب) بر سر قدم بودن (ب) گوید کہ در بیت انخلا
 بقول اند افشای راز کردن و فرماید کہ مرادف بودن یا شد و فرماید کہ چون کسی بہ بیت انخلا
 (بر سر ہزار ہا دن) است مؤلف عرض برو گویند (بر سر قدم است) (رقی نزدی
 کند کہ بدون سند استعمال این را تسلیم نہ کنیم) مگر آن زلف چھپی وارو کہ شب و روز
 کہ کنایہ لطیف نیست معاصرین عجم ہر زبان پر بر سر قدم است پڑ مؤلف عرض کہ گذشت
 و محققین فرس ازین ساکت (ارو) راز بیت انخلا برای رفیع حاجت بر سر قدم است
 فاش کرنا بقول آصفیہ عبید کھونا۔ ن از چین حادثہ این معبر بر سر گپ متولہ قائم
 بر سر فرزند آدم ہر چہ آید بگذر و اشل چھا شد (ارو) راز پانچائے پس ہے (ب)

<p>بیت اخلاص ہونا (قدح پر ہونا) کہہ سکتے ہیں۔ استعمال (الف) باصا و فارسی در لطافتی آیہ بقول آصفیہ کھڈی کا پایہ پینہ کے اندر کا چوڑا (ار دو) (الف) برسر کار۔ بے کار کا مقابل۔ یا وہ پایہ جس پر پاؤں رکھ کر بیٹھتے ہیں۔ کام پر مامور۔ باکار (ب) کام کے لئے آنا۔</p>	<p>(الف) برسر کار اصطلاح۔ صاحب بہانجی برسر کار آنا جیسے: آپ تو برسر کار آئے</p>
<p>(ب) برسر کار آمدن نسبت (ب) گوید کہ سرگرم ہیں۔ بے کار نہیں ہیں چمبر برسر کار ہونا۔</p>	<p>(ب) برسر کار آمدن نسبت (ب) گوید کہ سرگرم ہیں۔ بے کار نہیں ہیں چمبر برسر کار ہونا۔</p>
<p>مردن در کاری و فرماید کہ از اہل زبان برسر کار آوردن مصدر اصطلاحی۔ آمادہ بہ تحقیق پیوستہ۔ صاحب اندر نقل نگارش مؤلف کاری و مشغول بکاری کردن (ظہوری) زمانہ عرض کند کہ (الف) باضافہ سرور و محاورہ برسر کار آنجہان آوردہ حرف تو با اگر خواندہ نتوان فارسی معنی مشغول کار است چنانکہ (ظہوری) خبر بخرش ساخت خاموشم (و) (عشق تو) (ع) برسر کار اندستان لطف شامی بفرید (و) برسر کارم (و) کر و در ملک در دسہارم (و) (ارغی) ہفتہ مار اخمار جمعہ تعطیل نیست (و) انوری کسی کام پر آمادہ کرنا کسی کام میں مشغول کرنا۔ (ع) دست در کار عافیت نشو (و) ہر کج عشق (الف) برسر کار رفتن مصدر اصطلاحی۔</p>	<p>مردن در کاری و فرماید کہ از اہل زبان برسر کار آوردن مصدر اصطلاحی۔ آمادہ بہ تحقیق پیوستہ۔ صاحب اندر نقل نگارش مؤلف کاری و مشغول بکاری کردن (ظہوری) زمانہ عرض کند کہ (الف) باضافہ سرور و محاورہ برسر کار آنجہان آوردہ حرف تو با اگر خواندہ نتوان فارسی معنی مشغول کار است چنانکہ (ظہوری) خبر بخرش ساخت خاموشم (و) (عشق تو) (ع) برسر کار اندستان لطف شامی بفرید (و) برسر کارم (و) کر و در ملک در دسہارم (و) (ارغی) ہفتہ مار اخمار جمعہ تعطیل نیست (و) انوری کسی کام پر آمادہ کرنا کسی کام میں مشغول کرنا۔ (ع) دست در کار عافیت نشو (و) ہر کج عشق (الف) برسر کار رفتن مصدر اصطلاحی۔</p>
<p>برسر کار است کہ پس معنی حقیقی (ب) (ر) (آ) (ب) برسر کار نشستن بقول بہار و بحر و اند کاری آمدن) و مشغول بکار آمدن و مشغول بکار ہر دو معنی مشغول شدن بکاری مؤلف عرض کند بودن و شدن است۔ شروع کاری کردن کہ موافق قیاس است۔ معاصرین عجم بزرگان و اند</p>	<p>برسر کار است کہ پس معنی حقیقی (ب) (ر) (آ) (ب) برسر کار نشستن بقول بہار و بحر و اند کاری آمدن) و مشغول بکار آمدن و مشغول بکار ہر دو معنی مشغول شدن بکاری مؤلف عرض کند بودن و شدن است۔ شروع کاری کردن کہ موافق قیاس است۔ معاصرین عجم بزرگان و اند</p>

و معتدی است و این فرق از معنی حقیقی دودین (که ذاتی البحر) و سندان از انوری بر (بر سندان)
و دوانیدن پیدا است پس هر دو را بیک معنی داشتند (گذشت (اردو) تقدیر بین گفتن
آوردن قابل خیال است و اندر هر دو سنان به معنی بهاری تقدیر یون هی کما هو گای
یا لای هر چه ظاهر می شود همین قدر است که (الف) بر سر کشیدن (اصدا در اصطلاحی -
یعنی شورانیدن و پریشان کردن است (ب) بر سر کشیدن یا چاک (الف) بقول (خان)
و هر چه از کلام و آله هر وی حاصل می شود آرزو و زچرخ) بکیده و تمام و از جرحه در
(بر سر و اندیدن کسی و کسی را) است و عا و کشیدن (سلیم) چون تنک طرفان کجاست
است که چون کسی را بشوراند و پریشان می زساغری کشم (همچو غواض کهر چون شیشه
کنند می دو و بر کسی بر کسی همچون دیوانه و بر سر می کشم و فرماید که حقیقت شیشه بر سر
بعضی لازم یعنی (بر کسی دودین) کنایه از حمله کشیدن آنست که غواصان برای حفظ صورت
کردن بر کسی است خواه بشرارت باشد یا از تندی و تلخی آب شور و دیدن طرفی از شیشه
بعد اوست و همین معنی بر سر و دیدن گذشت ساخته بر روی گیرند یعنی سر را و زان و اخیل
(اردو) (الف) کسی کو غصه و لانا پریشان می کنند بعد از آن غوطه در دریای زنده صاحب
کرنا - (ب) حمله کرنا -
بر سر کسی نوشتن (اصدا در اصطلاحی - کنایه
از (به تقدیر کسی نوشتن) که هر نوشتن کنایه
از تقدیر و حکم ازل و خط پیشانی است - کشیدن) یعنی کباب خورده و شراب تمامه چنانچه

از وی چیزی نماند (ابر اسیم ادم) و بجائی که شیشه یعنی مطلق آئینه گیریم پوشیدن
 اگر تیغ بارد و تو ساغر بکش و قدح را بر سر ساهمان طرف آئینه بر سر روی که خواصان
 بر سر بکش (صائب) بکش در زنگی خواصی استعلاش کنند تا چشم شان و باشد
 مردانه جام نیستی بر سر بکش که باشد در بلا و دهن و بینی از اثر آب محفوظ و نفس شان
 به از بیم بلا و دهن و بینی از اثر آب محفوظ و نفس شان
 به معنی حقیقی است یعنی گرفتن بر سر شامل بر سطح آب می رسد (ار دو) (الف) سر پر
 همه معانی کشیدن و بجالت اصناف بسوی کینچیا پنهان رکنا (پ) ساغر یا جام یا قوری
 چیزی معنی خاص پیدا می شود که متعلق به معنی گاه یا شیشه کی تمام شراب کو ایک وقت دین بی لیا
 و از وینا گیر بر کشیدن (تاچ) یعنی پوشیدن او روه آئینه کا علف سر او چهره بر چهره لیا
 و در بر کشیدن تیغ (ار او) قتل کردن جو در یا مین غوطه لکانه کے وقت استعلا کشیدن
 و در بر کشیدن جام و پیاله و قدح و امثال بر سر گذشتن چیزی مصدر اصطلاحی بقول
 آن (پنی) (پ) کنایه باشد از خوردن شرابی اندر او (بر سر رفتن) که گذشت بهار بر
 که در آن است تمامه که نتیجه آوردن معروف قانع مؤلف عرض کند که معاصرین
 جام و غیره بر سر همین است که قطره در آن حجم بر زبان دارند و علامه و در گذشت
 بقی ماندن می ماند که (بر سر کشیدن شیشه) متعلق به همین است (پنی) بر سر رفتن
 بجائی که شیشه را به معنی نیای شراب گیریم بر سر مگرگان در پند اشک است در اصطلاح
 از قبیل (بر سر کشیدن جام و قدح) باشد کنایه باشد از جاری شدن اشک بنشین

<p>از کلام حسن رفیع بر (بر سر و دیدن) مذکور شد صاحب بحر (۳) و (۴) را مرادف (بر ووش) مرادف اشک و دیدن که بجایش گذشت (ار و و) نو مسلم تیغ داشتن (گوید و وارسته نسبت آنسو چیلند و یکو اشک و دیدن - (۴) هم برایش مؤلف عرض کند که ما هانجا</p>	<p>بر سر من اصطلاح بقول وارسته و بهار و خیال خود را اظهار کرده ایم و در اینجا همین قدر بحر یعنی بذت من و عهد من مؤلف عرض کند کافی است که بوسیله همین یک سند طفر محققین که معاصرین عجم بر زبان دارند و عوض من با نام و نشان این سر چهار مصدر را قائم کرده اند استقل ما کنند (عالی) عجب حریفی که برده و هر آنچه از کلام طفر استنبط می شود علی که بانو و لم از تو پا و گر و لم تو بر ساخته است بر سرنا مسلمانان عجم مرسوم و لفظاً هر چه بدست می آید (ار و و) میرے سر میرے ذمہ -</p>
<p>بر سر نو مسلمان تیغ بودن (۱) مصادره لفظی بر سر نو مسلمان تیغ داشتن (۲) بقول بهار بر سر نو مسلم تیغ داشتن (۳) مرادف (بر ووش) بر سر نو مسلم تیغ گذشتن (۴) نو مسلمان</p>	<p>نی کنند که از مصادره اصطلاحی موضوع نشان تیغ بودن (۱) و (۲) بقولش مرادف (بر ووش) نو چه باشد (ار و و) و یکو (بر ووش) نو مسلمان مسلمان تیغ داشتن (که گذشت (طفر ۱) تیغ بودن و داشتن) چون شود کافر مسلمان بر سرش دارند تیغ بر سر و برگ آورون مصدر اصطلاحی -</p>
<p>نیست غم مندوی چشت گزته ابر و بودا بساز و سامان مهیا کردن (ظهوری ۵)</p>	<p>(۳۷۵)</p>

فروچیدیم بکام خوشن اسباب ناکامی پڑ سنا نہ غلط نہ ہو گر بر سر یکدگر نہ نیتند (اردو) ایک
 ویرگ خود را بر سر و برگ مرا و آرم (اردو) پر ایک گرنا بقول آصفیہ۔ او پتے گرنا کشت
 سناڑ و سامان کے ساتھ ہتیا کرنا۔ سے متوجہ ہونا۔

بر سر ہم اصطلاح بقول صاحب روزنامہ بر سر غنچہ اصطلاح بقول برہان بضم اول
 سحر الہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار بامنت وغینہ نقطہ دار تخم سر و کوچی و آن سیاہ رنگ
 سر (۱) بمعنی ہمہ و تحقیق ماوریکلام قد (۲) و فریب می شود و سفوف آن کرم محدہ راجی کشد
 بر سر یکدگر و بر یکدگر (ظہوری ۵) از نگاه و آن را بعرہ (جوز الاہل) و (ثمرۃ العرعر) خوا
 تیز ہر جا ترک چست تیر ریخت پڑا زول و صاحب بحر ہم ذکر این کردہ۔ صاحب انند
 بر سر ہم کیچان نچیر ریخت پڑا (اردو) را تا فرماید کہ لغت فارسی است۔ صاحب محیط
 ذکر این نگار دو بر (ثمرۃ العرعر) و (جوز الاہل)
 (۲) ایک دوسرے پر۔

بر سر ہم اصطلاح بقول بہار و بحر و اندر فرمود کہ ابہل است مؤلف عرض کند کہ ما
 (بر سر) کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ چانجا اشارہ این بر (اورس) کردہ ایم و چنی برہنی
 صراحت کافی کردہ ایم (اردو) دیکھو بر سر سوم آرس ہم و لیکن بحث کامل این بر ابہل گذشت
 بر سر یکدگر افتاد و اصطلاحی افتاد و ورس بہمین معنی بجای خودش می آید پس چنان
 بر یکدگر محض اظہار کثرت است کہ چون نباشد کہ (برس) بہ موحده مبدل (اورس) باشد
 جای ننگ و مردمان بسیار باشند بر سر یکدگر چنانکہ آو و آب و ترکیب این باغخیز خربینیت
 می افتند (ظہوری ۵) بر راحت زخم دل کہ در فارسی زبان غنچہ بمعنی گل ہم آمدہ و غنچہ

۱۵۹۱

بمعنی گل برس مرکب اضافی است و بر پیمیل مجاہد بقول بہار و انند مسکوک گردانیدن۔	تخم برس را غنچہ برس گفتند کہ تخم در گل می باشد (والہ ہروی سے) از چرخ بہیم است
و برس غنچہ قلب اضافت است و برس تسلی دل و آلہ ہا برسکہ رسانیم ز تخت ترقی ہا	(ارو) و کیجو اہل۔
برسکہ رساندن مصدر اصطلاحی (ارو) مسکوک کرنا۔	ہو مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است

برسم بقول سروری بجوالہ مؤید بہ راوسین مہلہ بوزن مرہم کتابیکہ آتش پرستان در چین پرستش آتش و خزان بدست گیرند۔ صاحبان سراج و برہان و محققین دیگر ہم ذکر این جوالہ سروری کردہ اند صاحب مؤید این را بذیل لغات فارسی جادادہ مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی دوم است کہ حقیقت آن ہمد را بخاند کور شود بعض فارسیان بنا و آفنی از ماخذ کتاب آتش پرستان را برسم نام کردند و در اصل برسم کتابی نیست بلکہ همان است کہ بر معنی دوم می آید (ارو) برسم آتش پرستون کی ایک کتاب کا نام ہے جو پرستش کے وقت پڑھتے ہیں۔ نوشت۔

(۲) برسم بقول جہانگیری شاخہای باریک بی گمہ بدرازی یک وجہ باشد کہ آن ہوہم یا کتہ یا انار بزند بکاروی کہ دستہ آن از آہن باشد و نامش (برسم چین) و در غرضی مدور مانند قلمدان از طلا یا نقرہ یا مس کہ (برسم دان) نام دار و گذارند و در چین نسکی از نیک ہای زندی عبادت گردن یا طعام خوردن چند عدد برسم بہت گیرند و شرط برسم بہت گرفتار شدن بدن شستن و جامہ پاک پوشیدن است چنانچہ مجاہد

خواندن (نسک و ندید او همی و پنج برسم بدست گیرند و چون یکبار (نسک و ندید او) خوانده
 شود آن برسم باطل گردد و بجهت خواندن نسک پشت بست و چهار برسم بدست گیرند
 و هنگام خوردن خوردنی پنج برسم (حکیم فردوسی) پرستنده آذر زرد و پشت پای
 رفت با باز برسم پشت پرچو از دور جای پرستش بیدید شد از آب دیده خش ناپدید
 و فرود آمد از اسپ برسم بدست و بزهرم همی گفت و لب را بست و فرماید که شرح
 این لغت را از مجوسی که در دین خود و لغات فاضل بود و از دشیر نام داشت و او را
 مجوسیان موبدی و السند و حضرت آشیانی محض بجهت تحقیق لغات فارس مبلغان به شیراز فرستاد
 از کرمان طلبیده بودند تحقیق نموده نوشته (انتهی) صاحبان برهان و رشیدی و ناصری
 و کرم این کرده اند صاحب جامع گوید که فرق برسم بدست گو یا منیر له و ضوی مسلمانان باشد
 خان آرزو در سراج گوید که بقول بعض گیسوی و این بی تحقیق است و صحیح همان است که
 مشر و جادو بر جهانگیری نوشته مؤلف عرض کند که برسم نام درختی است که گذشت فارسیان
 قدیم بربادت میم تخصیص در آخرش شاخهای این درخت را نام کرده اند که بعبادت مخصوص است
 یکی از معاصرین زردشت با ما گفت که اگر شاخهای درخت برسم بدست نیاید بر رجه دوم
 از شاخهای درخت هوم یا گز یا آنا کار می گیرند (الخ) پس چنان معلوم شود که محققین
 بالابنا و اقصیت از ماخذ لغت (برسم) را به درخت هوم یا گز یا آنا مخصوص کرده و اصل
 درخت را گذاشته اند که در وجه تسمیه این داخل است باجماع این لغت نزد و پانزده باشد
 (ار دو) برسم اون شاخون کا نام ہے جنگو آتش پرست لوگ درخت برسم یا هوم یا گز

یا آثار سے حاصل کر کے اپنی عبادت کے وقت استعمال کرتے ہیں۔ مؤثرت۔

برسم حسین اصطلاح۔ بقول برہان باجم فارسی و آتشدان کہ مرکب است از برسم و دان
بر وزن فروردین کار دی بود کہ و سہ انہم از و دان بقول برہان لغتی است کہ چون در
آہن بود و فارسیان بدان برسم از درخت آخر کلمہ آید معنی ظرفیت بخشد۔ مامی گوئیم
بیرند۔ صاحبان بحر و مویذ و سراج و اندھیم ذکر کہ دان متبدل و آہ است کہ امر حاضر یا
این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ حقیقت برسم راسی مہلہ بدل شد بہ نون چنانکہ تار و
بر معنی دو مش مذکور شد و این اسم فاعل بجای تان پس این لغت مرکب اسم فاعل ترکیبی
است بمعنی حقیقی و ذکر این بر معنی دوم برسم است و بس و خیال ما نسبت بہ این قسم
گذشت (ار و و) برسم پین۔ فارسی بین مرکبات ہمین است چنانکہ قلمدان و قہر دان
اوس چہری کا نام ہے جس سے شاخ ہائے و امثال آن و تصفیہ و آن بجائش کنیم (ار و و)
درخت برس کاٹی جاتی ہیں جن کا نام برسم برسم دان اوس طرف کا نام ہے جس میں برسم
ہے۔ مؤثرت۔ رکھے جاتے ہیں۔ مذکر۔

برسم دان اصطلاح۔ بقول اندھو الہ فرنگ
فرنگ ظرفی مدور و دراز مانند قلمدانی کہ اندھو
از برسم کہ چیدہ اند بند تر باشد و برسم را با موقدہ صاحب روزنامہ بحوالہ سفر نامہ
درون آن نہند مؤلف عرض کند کہ ذکر شاہ قاجار این را یعنی (بطریق پدیہ) نوشتہ
این بر معنی دوم برسم گذشت از قبیل قلمدان مؤلف عرض کند کہ برسم بمعنی آہن و طریق

است و این مرکب یعنی حقیقی است (ارو) بدیه کے طور پر ۔

برسن بقول اند بخواله فرنگ فرنگ و فرنگ و صاف یستم اول و ثالث و سکون ثون
مقت فارسی است یعنی (۱) حلقہ چوبین یا از موکہ در یعنی شتر کنند و رسیمان مہار را بد ان
بند مؤلف عرض کند کہ چوبین نباشد کہ ثون زائد بر لغت (برس) زیادہ کردہ اند کہ چوبین
معنی گذشت چنانکہ گذارش و گذارشن اختلاف اعراب تصرف محاورہ پیش نیست (ارو)
و کیو برس کے تیسرے معنی ۔

(۲) برسن بقول اند یستم اول و ثالث یعنی زیور یعنی کہ بجا کہ شترقی زبان استعمال کنند
مؤلف عرض کند کہ ثون نسبت بر لغت برس زیادہ کردہ چنانکہ خوش و خوشن بلاق را نام
کردہ کہ زیور یعنی است و معنی لفظی این منسوب بہ مہار شتر و گناہ از زیور یعنی کہ مہار شتر
است (ارو) بلاق بقول آصفیہ ترکی اسم مذکر ۔ ایک زیور کا نام ہے جو دیواری میں لٹکتا
ہوگا برسن بقول اند یستم اول و ثالث یعنی عروس مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از مختص فارسی
زبان ذکر این نکرد اگر سناستقال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ مجاز معنی دوم است کہ زیور
یعنی کہ بلاق است در بعض بلاد و اقوام مخصوص عروسان است و جاوار کہ عجیبان اسم این
را مخصوص عروسان کنند کہ مجاز آعروس را چم بہ چمن نام خوانند یہ معاصرین عجم ازین
سکت مخفی سہاد کہ عروس در محاورہ عجم زنی را نام است کہ عروسی اوشدہ و بقرب زمان
عروسی عروس نام دار دہمار عروس را یعنی دختر و پسر نو کہ خدا گفتہ و لیکن بلحاظ ماخذ
متذکرہ بالادریخا از دختر نو کہ خدام او است (ارو) عروس بقول آصفیہ عربی ۔

اسم موقوفہ - دلہن - ہنسی -

(۴) برسن - بقول اندر بضم اول و ثالث یعنی یوغ و یوغ بقول برہان بضم اول و سکون ثانی جھول و عین نقطہ دار چوبی باشد کہ برگردان کا و تر راحت و گا و گردن گذارندہ مؤلف عرض کند کہ این ہم از قبیل چهار شتر است بجاز (اردو) جوا - بقول آصفیہ ہندی - اسم مذکر - وہ لکڑی جو گاڑی یا پل کے بیلوں کے کندھے پر رکھی جاتی ہے - لبادہ جیغ (دھن) اسی کو دکن میں کانڈی کہتے ہیں جو غالباً کانڈی کا بگڑا ہوا لفظ ہے -

(۵) برسن - بقول اندر بکسر اول و صتم ثالث یعنی پنبہ مؤلف عرض کند کہ خبریں نباشد کہ فرید علیہ برسن و انیم کہ نون در آخرش زیادہ کر دہ اند چنانکہ گذارش و گذارش و برسن بہین معنی بجایش گذشت (اردو) دیکھو برسن کے دوسرے معنے -

برسنگ اصطلاح - بقول اندر بجاوہ فرسنگ اسم مذکر - وہ وزن جو ترازو کی دنگی بڑا	برسنگ اصطلاح - بقول اندر بجاوہ فرسنگ اسم مذکر - وہ وزن جو ترازو کی دنگی بڑا
فرنگ بفتح اول و ثالث (۱) یعنی پانسنگ کرنے کے واسطے دس میں بانڈہ دیتے ہیں دنگی	فرنگ بفتح اول و ثالث (۱) یعنی پانسنگ کرنے کے واسطے دس میں بانڈہ دیتے ہیں دنگی
است کہ آواز بارسنگ ہم گویند مؤلف برسنگ آمدن یا مصدر اصطلاحی بہار	است کہ آواز بارسنگ ہم گویند مؤلف برسنگ آمدن یا مصدر اصطلاحی بہار
عرض کند کہ از مطہات این کہ می آید تصبیح و اند ذکر این کر دہ از معنی ساکت مؤلف	عرض کند کہ از مطہات این کہ می آید تصبیح و اند ذکر این کر دہ از معنی ساکت مؤلف
این نمی شود اگر سداستعمال میش شود تو ہم عرض کند کہ موافق قیاس استدلال یعنی	این نمی شود اگر سداستعمال میش شود تو ہم عرض کند کہ موافق قیاس استدلال یعنی
عرض کہ د کہ سجد الف حقیقت بارسنگ سکندری خوردن - گویند کہ پاپیم در	عرض کہ د کہ سجد الف حقیقت بارسنگ سکندری خوردن - گویند کہ پاپیم در
است و بظاہر (۲) یعنی حقیقی بالایی سنگ شب تاریک برسنگ آمد یعنی سنگ	است و بظاہر (۲) یعنی حقیقی بالایی سنگ شب تاریک برسنگ آمد یعنی سنگ
باشد (اردو) (۱) پانسنگ بقول آصفیہ پاپیم خورد - صاحب بحر (پاپی برسنگ آمد)	باشد (اردو) (۱) پانسنگ بقول آصفیہ پاپیم خورد - صاحب بحر (پاپی برسنگ آمد)

را اور ردیف بای فارسی ذکر کرده و بهار بهار و آنند ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
 هم ممد را بنجا گوید که (۲) کنایه از بلا و کثرت عارض کند که صاحب بحر و بهار (ناخن لنگ
 پیش آمدن) (میرزا صائب ۵) اگر سیل سبک آمدن) را اور ردیف نون بمعنی امر ناملاطم
 رفتار در دنیا من باشد و همان از خواب پیش آمدن نوشته و سندش هم ممد را بنجا می
 سنگین پای من بر سنگ می آید و نامی گوئیم که عیبی نیست که در اینجا موصوفه بمعنی کلمه بر ستم
 ازین سند صائب معنی اول هم حاصل می شود شد هر دو یکی است (ار دو) ناگوار بات پیش
 غنی میاد که (آمدن پابنگ) در محدوده هم بر سنگ خوردن پیکان | مصدر اصطلاحی
 بهمین دو معنی گذشت (ار دو) (محمود کرگنار) از قبیل (بر سنگ آمدن تیر) است که گذشت
 و کیهو بر آمدن پابنگ - (۲) صدیه پنجاه و پنجم یعنی بی نتیجه و لا حاصل شدن کاری و این
 بر سنگ آمدن تیر | مصدر اصطلاحی - بهار کنایه باشد (ظهوری ۵) گرم خوبی بدین که
 و آنند ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف پیکان خدنگش هر کجا خورد و بر سنگ از
 عرض کند که در محدوده (آمدن تیر بر سنگ) گذشت شورش نیره بالا آتش است و (ار دو) و کیهو
 و صراحت معنی ممد را بنجا (الوطالب کلیم ۵) بر سنگ آمدن تیر -
 صبر از دهننت حوصله تنگ آمده است بر سنگ خوردن سر | مصدر اصطلاحی - بهار
 و کنایه بار از دولت تیر بر سنگ آمده است و آنند ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
 (ار دو) و کیهو (آمدن تیر بر سنگ) عرض کند که (۱) بمعنی حقیقی است که افتادن
 بر سنگ آمدن ناخن | مصدر اصطلاحی بر سنگ باشد و (۲) بتلای تکلیف و درد

چنانکه (حسن بیک رفیع ۵) اگر نیم ز شیشه نیست که دروغ باشد و جادو که سخن راست
 چیر بر سنگ می زند کج می داند این قدر که یار از باشد و آنچه ز قیاس نیست عدوی خود
 بر آهنگ می زند و مخفی مباد که از کلمه چه پیش یار ظاهر می کند تهمت نما راست بود
 و بر صرع اول چه سخن و چه راز مراد است نه واقعه اصل پس و ارسته بر نزاکت معنی
 با بجهت محققین بالا بر نزاکت استعمال غلط نموده اند شمر غور نکرد و ذوق سخن نداشت که بر فغان
 فتاقل (ارو) کسی بات یاد نموی یا آرزو و اعتراض ملیح کرد و مخفی مباد که در اینجا
 راز و غیبه که دلیری کے ساتھ کہنا او ظاہر کرنا ہم اصناف (بر سنگ زدن) بسوی سخن
 (۲) بر سنگ زدن بقول فغان آرزو در و راز و امثال آن است و اشارہ (بر چرخ)
 چرخ (معنی تهمت بستن و دروغ گفتن) بسوی همان یعنی بر سخن - (ارو) تهمت
 (و حید ۵) همچو نقش سنگ از آئینه آن کرنا - جھوٹ کہنا -
 دل ز رفت کج مزاج بر مار قیاس سنگدل بر (۳) بر سنگ زدن بقول بہا بمعنی شکستن
 سنگ زد کج و ارسته بر سنگ می زند کہ بعض چیزیں بر سنگ حقیقت است چون بر صیغہ و شیشه
 اخره کہ بمعنی تهمت کردن نوشته اند محض و مانند آن (عرفی ۵) رو بر صیغہ را بر سنگ زدن
 تهمت است و سند بالا را متعلق بمعنی ای ہر بہشت کج بر شاخ سدا بہا کہن آئینہ
 کردہ است مؤلف عرض کند کہ ما ہنسی یا خواہ کج مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است
 خان آرزو و اتفاق داریم زیرا کہ چیزی کہ اشارہ این بمعنی اول ہم کردہ ایم و مراد
 آن را کسی دلیرانہ ظاہر کند و می گوید لہذا ازین معنی حقیقی شکستن است و پس (ارو)

پتھر پر مارنا توڑنا - پھوڑنا -

کھوٹا کھرا پر کھنا - چاشنی دیکھنا -

(۴) برسنگ زدن - بقول بہار معنی عیار (۵) برسنگ زدن - بقول بہار معنی تیر کر دینا
گرفتن (میر خسرو) برسنگ زن عیار تیغ و خنجر و امثال آن (دارا دختان واضح) ہم
زری را گلی است زرد و چون در ترازو برسنگ محک زد نگہش تیغ تغافل و اس
خروش بر کشیدہ ایم (۶) اندری (۷) خاک غرم ز دل فزودہ رسان اہل و فوارا (۸) پتھر
پایش را ز خیرت آسمان برسنگ زد (۹) عزت (۱۰) صدائی بر بنی خیر دوم بسبب پتھر
چرخ موزون نامعدومی رود (۱۱) گفت صراحت (۱۲) مگر زد آن شکار انگن بسنگ ستر شیش
قضا ای شیخ اگر نماندیم (۱۳) در دیار ما بصر (۱۴) خواجہ سلمان (۱۵) چون ز ند برسنگ تیغ
فرق فرقد میرود (۱۶) مؤلف عرض کند کہ آن شوخ خوش می آیدم (۱۷) آب چون غلطہ
برای این معنی ہم اضافت برسنگ زدن (۱۸) بروی سنگ گرد و خوشگوار (۱۹) (میر خسرو) ہم
بسوی چیزی لازم است چنانکہ (برسنگ) حصار تیر چنان بر آسمان برد (۲۰) کہ زو
زدن عیار و غیر ذلک (۲۱) و ظاہر است کہ خورشید تیغ خویش برسنگ (۲۲) مؤلف عرض
برای دریافت عیار زرد و نقرہ و امثال کند کہ برای این معنی ہم اضافت (برسنگ)
آن را برسنگ محک می زنند (اردو) کسوتی (۲۳) برسنگ تیغ و خنجر و امثال آن لازم
پر کھنا کھنا - لگانا - بقول آصفیہ عیار کر دینا است و از محرو (برسنگ زدن) این معنی
کا ترجمہ - ہمک پر گھسکر سونے چاندی کا اصلا پیدا نمی شود (اردو) پتھر چٹانا کھو
کس دیکھنا - سنگ ز رکش کے وسیلہ سے برسنگ راندن -

<p>برسنگ فسان خوردن مصدر اصطلاحی و ہمہ اسنادش متعلق بہ (برسنگ نشاندن) نوشتن تیغ و مانند آن بقول بجز تیز شد کہ بجایش گذشت۔ موافق قیاس است شمشیر و مانند آن مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس و صراحت کافی ہمدراخا کردہ ایم (اردو) است معاصرین عجم بزبان دارند (اردو) و یکھو برسنگ نشاندن۔</p>	<p>برسنگ نشاندن مصدر اصطلاحی بقول</p>
<p>برسنگ نشاندن مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>لکوار یا اسکے ماثل اسلحہ کا تیز ہونا۔ برسنگ کشیدن خنجر و مانند آن مصدر بجز (۱) زبون کشتن و (۲) معذب شدن اصطلاحی۔ بقول بجز تیز کردن آن مؤلف عرض کند کہ لازم مصدر گذشتہ عرض کند کہ (ببگ کشیدن خنجر و مانند آن) و مرادف (برسنگ نشاندن) کہ بجایش ہم ہمین معنی می آید و سندش ہم ہمدراخا کردہ گذشت موافق قیاس است (اردو) شود مجرور موقوفہ در اخا بمعنی کلمہ بر است و یکھو (برسنگ نشاندن)</p>
<p>موافق قیاس باشد (اردو) سان چرمانا برسوا استعمال بقول سروری بہ نواسین ہلنتین لگانا۔ بقول آصفیہ سان کے ذریعہ سے تیز بوزن بنجو بمعنی بالاد (ابو شعیب صالح سرور) کرنا یہ تہ چرمانا (ذوق ۷) قتل کو کس کے (۷) از فرو سو گنج و از سر سو ہشت (۷) سو گنج چرمانی تیغ تو نے سان پر پڑا ترے ہاتھ لگن سیچین میان ہر دو حد ہر مؤلف عرض کند میں زخون کے مرے خون دیکھ کر پڑا کہ مقابل (فرسوز) و قلب اصناف سویا برسنگ نشاندن مصدر اصطلاحی کہ بمعنی طرف بالاست یعنی بال (اردو) اوپر</p>	<p>بقول اسد گنا یہ از خوار و بی اعتبار کردہ برسوائی کشیدن کار مصدر اصطلاحی بقول</p>

برسوائی آمدن و رسوا شدن (نہوری) کار و گر پو (ارو) رسوائی کی نوبت آنا۔
مجنونان برسوائی کشید پو عشوہ و بہانہ می آید رسوا ہونا۔

برسولہ بقول سروری و جہانگیری و بہانہ و نوری و سراج بسین مہلہ و لام بوزن مرغولہ
قرصی مرکب از جوز و بز باز و بنگ و دیگر ادویہ حارہ (نزاری) روح ہار اعصابی صفا
است پو نہ ساجین و بنگ و برسولہ پو صاحب جامع این را معجونئی گفتہ مؤلف عرض
کنند کہ اسم جامد فارسی زبان است یکی از مخاصرین عجم یا با گفت کہ برسول در فارسی نیم
نام معجونئی است کہ از تریاک ساختہ می شود و ہای نسبت در آخرش زیادہ کردہ این
معجون خاص را نام کردہ نامی گوئیم کہ قولش قرین قیاس است و جادوار کہ مرکب از
برس باشد بقول ساطع زبان سنسکرت نام معجونئی است مسکر کہ از افیون می سازند و حیا
کثر بر برس فرماید کہ معجون البرش است نوعی افیون و کہ در فارسی زبان بہ لام مفتوح یا ہای ہوز
شراب انگوری و درخت صنوبر و (ول) بہ و او مفتوح و لام بمعنی شکوفہ و شکوفہ انگور خصوصاً
پس جادوار کہ این معجون مرکب باشد با نوع افیون و شکوفہ انگور و ہای ہوز در آخرش
زائد یا ہای نسبت باقی حال این معجون مرکب را با تریاک و انگور تعلقی می نمایند آنکہ صراحت
اجزای این کردہ اند غالباً از حقیقت این خبر نداشتند چنانکہ از ماخذ ظاہری شود و اللہ اعلم
بہتمنہ احوال (ارو) ایک معجون مرکب کا نام فارسی مین برسولہ ہے جو جوز اور بنگ
و غیرہ ادویہ حارہ سے بنائی جاتی ہے یا افیون اور انگور سے یہ مؤث۔

(۱) برسوا بقول ناصری و اند بخواند تحفہ نام گیاهی کہ نسبت آن بلاد بابل و کوفہ می باشد

و بی شکوفه و گل تخم کند و در اقل تو زمی رسد و عرق آن بوی قرقش می دهد و در خواص
 مثل (باد نیچویه) مؤلف عرض کند که بخمال ماسه و تحقیقن بالا (برسیان) و (برسیانا)
 را (برسیا) نوشته باشند یا (برسیا) مخفف (برسیان) است بای حال

(۲) برسیان نام نباتیت - صاحب برهان ذکر (۳) که ده گوید که رستنی باشد که تخم آن

(۳) برسیانا مانند کرفس است علت جرب را نافع و صاحب اند همین را به های توری عود

الف (برسیان) نوشته و صاحب محیط بر (برسیان) فرماید که در آخر این پانهاقه الفیه نیز آمده

و این اسم فارسی زبان است و گویند اسم یونانی بقبله طیبیه یا بجمله نباتیت بی شکوفه و گل و

تخم آن در عظم شبیه به بلاور - در اقل تو زمی رسد و بر زمین بابل که حوالی کوفه است بسیار

می روید معتدل در حرارت و رطوبت - گویند گرم و خشک - بوئیدین و آشامیدن آن

مطبیب نفس و مقوی دماغ و روح نفسانی و نیز کننده بصر و مختل ریاح و سهیل اخلاط

و مقوی جگر و نافع بسیار دارد از او و به غیر مشهوره (ار دو) برسیان - ایک پودے کا

نام ہے جس کا مشہور نام دوسری زبان میں معلوم ہے موسکا اور بقول بعض بقبله طیبیه اس

کا عربی ترجمہ ہے -

برسیج زون - مصدر اصطلاحی - بقول بحر و کہ گشت پنچیر را برای بریان کہ دیش برسیج

بہار و اند یعنی برسیج کشیدن (شیخ شیراز) ہمدون و مرادف برسیج کشیدن (ار دو) سیج پر

(۳) بہ نیم بیضہ کہ سلطان ستم روا در دہانہ گمانا بقول آصفیہ کہ با لگانہ کباب بھوننا -

لشکر پانٹ ہزار مرغ برسیج و مؤلف عرض کند برسیج کشیدن - مصدر اصطلاحی - بقول بہار

(۲۹۵۵)

مرادف برسیخ زون (صائب ۵) دل می پید (برسیخه دست نهادن) مصدر اصطلاحی -
 بخون ز قنای خویش تن بک برسیخ می کشد زک (۱) بمحاوره معاصرین عجم بحالت غم می کشد
 حامی کباب را (۲) (میر می شیرازی ۵) چون (۳) بجای دیگری برای تسکینش (صائب ۵)
 بیا و کباب آه کشد بگوشت برسیخ از نگاه کشد بحران پیچه مر جان نه پذیرد آرام بچند بینه
 (۴) (میرزا معرفطرت ۵) در همان گرمی کشد بر نهی دست پی تسکینم (۵) (ارو ۱) سینه بر
 سیخ ناخن را بگوشت راست صاف او (۶) تهنه و پیرنا بقول آصفیه کسی صدریه پر دل
 تاز و کرده است (۷) (ارو ۱) و کمیو برسیخ زون (۸) تهنه و پیرنا بقول آصفیه کسی صدریه پر دل
 برسیخه چسپیدن داغ (۹) مصدر اصطلاحی - روکن (منون ۵) پاتحه سینه به مین و پیر
 برسیخه قائم شدن داغ است (نهوری ۵) و پیر که بهت می شه گیا (۱۰) راه مین تیری
 گور داغ غش برسیخه چسپیدن (۱۱) چه شادوم مهر گنجینه کیا دل نهی بهر گام قلق (۱۲) دوسر
 چسپیدن (۱۳) (ارو ۱) سینه پر داغ قائم مونا - کس سینه پر پاتحه رکعتا تسکین دینا -

(۲۹۵۶)

برش بقول بهار (۱) بوزن خورش و نیز به تشدید دوم یعنی بریدن و بقول صبا
 بحر بذلی بریدن حاصل بالمصدرش و خان آرزو در چراغ این را آورده
 مؤلف عرض کند که اسم مصدر هم یعنی قطع و تراش و آنچه حاصل مصدر باشد
 مرادف برزندگی مقصود بهار از بریدن هم همین است فارسیان مصدر بریدن
 را از همین اسم مصدر بخذف ثنین محو و بزایدت تحتانی مرکب کردند با علامت
 مصدر زدن و استعمال این به تشدید رای جمله تصرف محاوره باشد و بس (خاقانی

(۱) چون میخ رسیدی آتش آیین بک باغش گوش و برش تیغ بوز ابوطالب کلیم (۱)
شمشیر اقیانوس جهان را برش نماید بیک جوهری در و خوف از هم جدا ساخت (۲) (ارو)
برش و کیمو بر اش -

(۲) برش - بقول (خان آرزو در چراغ) و بقول ضمیمه برهان تراشه و قاش و نقول
بهار بعضی قاش خرنه و خزان مجاز است (میرزا طاهر وحید در تعریف قاش فروش (۳)
مراغیت غیر از غم او خورش بوز دنیا مریس بود یک برش بوز صاحب بحر بدیل بریدن
و ذکر این کرده مؤلف عرض کند که مطلقاً بعضی قاش مجاز یعنی اول است و تخصیص قاش
خرنه مجاز مجاز و لیکن برای معنی مخصوص سند استعمال پیش نشد و مشتاق آن باشیم
(ارو) قاش - بقول آصفیه - ترکی - اسم مؤنث پچانگ پچل کالولانی تراشا هوانگرا
آم یا خرنه و غیره کی پچانگ اور بلحاظ معنی خاص خرنه کی قاش -

(۳) برش - بقول تحقیق الاصطلاحات بضم اول و کسر رای مهمله جای چله در گوشه مکان
و آن را در عربی فرض به فا و ضا و محمه گویند چنانچه آملی در شرح قانون شیخ رئیس و بحث
تشریح آورده (خالص اسفهان) و شمشیر کجا قامت خم گشته کجا بوز برش اینست که
باشت مکان است اینجا بوز مؤلف عرض کند که فرض بقول منتخب یعنی سوراخ یعنی سوراخ
گوشه مکان و سپر آمده پس بنیال ماورین شهر برش یعنی اولش بهترین نماید و معنی فرض
خوش نمی نماید باقی حال برای این معنی طالب سند دیگری باشیم (ارو) گوشه مکان کا
سوراخ - صاحب آصفیه سوراخ پر فرمایید که فارسی - اسم مذکر - پیر کاوه سوراخ

پاشکاف جو تیر کے گزین جس طرف سے کمان میں رکھتے ہیں اُس جانب ہوتا اور اسے چلاتے وقت چلہ میں رکھ کر چھوڑتے ہیں۔ وہاں تیر تیر کی چٹکی (ذوق سے) ہے گا نڈا تری تیر قرہ تشہ خون پچمنہ کہلا رہتا ہے اس واسطے سو فارون کا پچ

(۴) برش۔ بقول فدائی کہ از معاصرین عجم بود آنچه بازی جزر نام دارد و آن دور شد آب دریاست از لب دریا رو بہ قوی دریا چنانکہ باز بسوی لب دریا برمی گردد و آن را کشش می گویند (برش و کشش) جزر و مد باشد مؤلف عرض کند کہ قول فدائی اعتبار را شاید و بیچ ضرورت سند ندارد (اردو) جزر۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر بہمانا سمندر کے پانی کا اتار۔ بخلاف مد یا جوار۔

(۵) برش۔ بہ کسر اول بہ تحقیق ما اسم مصدر برشتن کہ کیسرتین بمعنی بریان کردن و بریان کردن دیدن بر آتش می آید و معنی لفظی این کباب کہ ترجمہ آن در عربی شوی باشد حیف است محققین فارسی زبان این را ترک کردہ اند و معاصرین عجم بر زبان دارند و حاصل بالمصدر (برشتن) ہم (اردو) کباب۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ کوئلون پر بہنا ہوا گوشت۔ دکن میں بہناوٹ۔ حاصل بالمصدر ہے (بہنا) کا اور صاحب آصفیہ نے اسکو ترک فرمایا ہے اردو کے محاورہ میں بہناوٹ کو بھٹا ہی کہتے ہیں۔

برشاخ اہوا اصطلاح۔ بقول سروری کہ معدوم را موجود نمودن بہ دروغ و

ملحقات یعنی وعدہ دروغ و نیز معدوم را خبر ہای بی بنیاد و وعدہ دروغ است

موجود نمودن صاحب مؤید بجا آہ اوات گوید و فرماید کہ این ضرب مثل است جاسکے

<p>مقصود ممکن نیست و وصول بر او متعذر است برشت بقول مؤید کجواله قنیه کسبر تین زیر که شاخ آمو خالی از برگ و بار است بمعنی بریان که در روغن بریان کنند حصا و حاصل از آن خار خار (الخ) چنانکه (ع) هفت هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند برات عاشقان بر شاخ آمو پادشاه اند که محققین بالا بر اصل حقیقت و ماخذ این عوز نکرده نقل بخارش مؤلف عرض کند که ماحر است اندک احتمال این بدون ترکیب نیاید چنانکه کافی برین مثل کرده ایم که گذشت و مجرد (تیم برشت) و امثال آن و این مخفف برشته (بر شاخ آمو) را بغیر ترکیب فرید اصطلاح است بخذف های تپوز بمعنی مفعولی از مصدر نیم محققین بالا عوز نکرده اند (ار دو) (برشتن کسبر اول و دوم) و دیگر هیچ تحقیق ما از معاصرین عجم خصوصیت روغن ندارد</p>	<p>مقصود ممکن نیست و وصول بر او متعذر است زیر که شاخ آمو خالی از برگ و بار است بمعنی بریان که در روغن بریان کنند حصا و حاصل از آن خار خار (الخ) چنانکه (ع) هفت هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند برات عاشقان بر شاخ آمو پادشاه اند که محققین بالا بر اصل حقیقت و ماخذ این عوز نکرده نقل بخارش مؤلف عرض کند که ماحر است اندک احتمال این بدون ترکیب نیاید چنانکه کافی برین مثل کرده ایم که گذشت و مجرد (تیم برشت) و امثال آن و این مخفف برشته (بر شاخ آمو) را بغیر ترکیب فرید اصطلاح است بخذف های تپوز بمعنی مفعولی از مصدر نیم محققین بالا عوز نکرده اند (ار دو) (برشتن کسبر اول و دوم) و دیگر هیچ تحقیق ما از معاصرین عجم خصوصیت روغن ندارد</p>
<p>برشان بقول برهان جهانگیری و جامع برهان مخفی مباد که ماضی مطلق هم از مصدر نکرده افشان بمعنی امت مطلقاً از پر پیغمبر که باشد است (ار دو) گهی مین تلا هوا به پنهان هوا مؤلف عرض کند که ماحر است ماخذ (الف) برشتن شستن مصدر اصطلاحی - این بر معنی سوم برسان کرده ایم که بدین بقول ضمیمه برهان و بحر کنایه از آشکارا مهمه گذشت و خبرین نیست که این مبدل آن شدن چیزی که انهای آن مقصود باشد خان باشد که بدین مهمه بدل شد بشین معجمه آرزو در سراج گوید که ----- چنانکه کستی و کشتی (ار دو) و دیگر برسان (ب) برشتن شستن و بمعنی کار آشکارا که تیسرے معنی -</p>	<p>برشان بقول برهان جهانگیری و جامع برهان مخفی مباد که ماضی مطلق هم از مصدر نکرده افشان بمعنی امت مطلقاً از پر پیغمبر که باشد است (ار دو) گهی مین تلا هوا به پنهان هوا مؤلف عرض کند که ماحر است ماخذ (الف) برشتن شستن مصدر اصطلاحی - این بر معنی سوم برسان کرده ایم که بدین بقول ضمیمه برهان و بحر کنایه از آشکارا مهمه گذشت و خبرین نیست که این مبدل آن شدن چیزی که انهای آن مقصود باشد خان باشد که بدین مهمه بدل شد بشین معجمه آرزو در سراج گوید که ----- چنانکه کستی و کشتی (ار دو) و دیگر برسان (ب) برشتن شستن و بمعنی کار آشکارا که تیسرے معنی -</p>

جهاگیری در ملحقات هم ذکر مصدری کرده پیدانی شود تا آنکه با مصدر دیگر مرکب نهیم
 است که موافق خیال خان آرزو است (برشته نشستن و سرفرو کردن) صاحب
 و از کلام مولوی محفوی استناد کرده که رشیدی هم ذکر ب کرده از کلام مولوی معنوی
 با بر مصدر مرکب (برشته سرفرو کردن) استناد می فرماید حیف است از محققین
 نوشته ایم و خیال خود را هم مبدرا بخاطر بالا که غور بر لفظ و معنی نکرده اند دار و
 کرده ایم و این بمعنی حقیقی خودش باشد و بگوید برشته نشستن و سرفرو کردن
 مرادف (برشته نشستن) و معنی اصطلاحی جوگندراست -

برشته نشستن (قبول بحر بکسرتین ۱) بریان کردن و بریان گردیدن بر آتش و فرماید که کامل
 و مضارع این برید و گوید که (برشته بریان و سرحه مرغوب و محبوب باشد) از همین مصدر
 صاحبان نوادر و موارد و بهار و اند بر معنی متعدی قانع مؤلف عرض کند که برتن
 که بمعنی پنجه کش گزشت اسم مصدر این فارسیان بریادت علامت مصدر تن و آتش
 مصدری ساخته اند و بقاعده فارسی مضارع این برشته و لیکن در استعمال فارسیان
 برید یا کسر و فتح تحتانی مضارع است و این دلیل آنست که بریدن بکسرتین هم همین
 معنی آمده و لیکن استعمالش متروک و یادگارش در مضارع باقی ماند و همین قدر کار
 قیاس است و تقنین فارسی که از مصدر برشته برید را مضارع گرفته اند نسبت
 آن گویند که ثنا و است (کذا فی تحقیق القوانین) و حقیقت این همین قدر معلوم می شود که
 بریدن بکسرتین مصدری بود بمعنی (برشته نشستن) که استعمالش ترک شد و از مضارع

این بریدنش باقی ماند و حقیقت این مصدر را بر بریدن بیان کنیم که می آید (صائب)
 (۵) زد و دوداغ محبت سرشته اند مرا و در آفتاب محبت برشته اند مرا و (ار و و) بھونا
 بقول آصفیه بر بیان کرنا بھنا بقوله بر بیان بھونا۔

(۲) برشتن۔ بقول نوادر و موارد و کبیرین بودا و ن مؤلف عرض کند که اگر سند استعمال این
 پیش شود تو انیم عرض کرد که اسم مصدر این هم همانست که بر معنی اول ذکرش کرده ایم که
 کباب هم بومی دهد و این معنی بر سبیل مجاز باشد از معنی اول (ار و و) بودینا۔

(۳) برشتن۔ شامل بر همه معانی مصدری برشته که اسم مفعول همین مصدر می آید پس بیل
 مجاز در لغات همین مصدر (ار و و) و کیو برشته چکے تمام مجازی معنون کا یہ مصدر ہے

(۲۹۵۷)

برشته بقول سروری کبیرا و را (۱) بر بیان برشته و مخفی مباد که (خوان برشته) مراد
 کرده و بقول بهار و سراج بر بیان کرده شده از خوانی است که شامل بر اغذیه برشته باشد
 و بقول سراج بوداده صاحب ضمیمه بر بیان و خوانی که بوی از و آید متعلق بمعنی اول و
 گوید که بر بیان کرده و بر بیان کرده مؤلف دوم برشتن۔ (وله ۵) بر سفره لخت جگر
 عرض کند که اسم مفعول مصدر (برشتن) که و خوان دل ریش و باداغ دور وید همه
 گذشت بمعنی حقیقی اولش (حکیم زلالی ۵) همان برشته و مخفی مباد که همان برشته کباب
 و گیر من و آن شعله که بر خوان برشته و تسبیح انصافی است نه تو یعنی (ار و و) بھونا
 کندش همه مرغان برشته و در جوش و قلند و بھونا۔ بھونا۔ بودار۔

و اگر مطلع حنش و صحرای غزل را و غزالان (۲) برشته۔ بقول بهار۔ بر چرخ که بغایت مرغ

و محبوب باشد و اسنادیکه از کلام حکیم زلالی (یار برشته) مؤلف عرض کند که مرادش
پیش کرده است طوفان بی تمیزی را مانند که از دلسوز است متعلق بمعنی حقیقی اول که
بیج اعتنا بر ادعای خود نکند و حاطب التیمی فارسیان بر سبیل مجاز (برشته) را برای غیر
را بخار آورد و از اسنادش (دیوان برشته) خدا هم بدین معنی استعمال کرده اند و صفت
و آن برشته) و (خوبان برشته) را برای این معنی (کسی) آورده اند (واله هروی) و خود را
اخذ کرده ایم و این معنی مجاز معنی اول است جگر سوز که یاریست برشته و در کس نتوان
که کباب برشته مرغوب طبع می باشد پس بست دل امروز که یاریست (دارد و)
فارسیان بر سبیل مجاز لفظ (برشته) را همین دلسوز بقول آصفیه در مند بهمدرو
مرغوب و محبوب برای غیر خدا هم استعمال خیر خواه غم خوار -
کرده اند - (حکیم زلالی) توحید خداست (۳۷) برشته بمعنی سوز دارنده چنانکه (افغان
که گل دارد و خواند و در خون دل مرغان برشته) (حکیم زلالی) گل کرد و ماخ همه
همه - دیوان برشته (وله) در کار از شعله و آتش و غازی بوی و دم افغان
شکر خنده عاشق همه کردیم و حسنی که به مجلس برشته و در آتش و آیم من گریان برشته و بر
بود از آن برشته و از گرد ریش و از تغییر شاخه و دروش گل خندان برشته و خاموشی
نشانی و رنگی که برشته است بخوبان برشته و از چنگ جگر سوز شد آهنگ و قانون نوار
(دارد و) نهایت مرغوب (محبوب) و یکو کدش) رگ نالان برشته و مؤلف عرض کند که
(۳۸) برشته بقول بهار در دمنده چنانکه و شاعر اول (افغان برشته) مرکب توصیفی است

یعنی فغان و ناله که سوز دارد و در شعر دوم - بسبیل مجاز (برشته) را بدین معنی برای غیر غذا
 (شخص برشته) کنایه از عاشق که سوز عشق بهم استعمال کرده اند صاحب تحقیق الاسطلاحات
 دارد و در مصرع دوش (گل برشته) تحقیق فرماید که چهره برشته چهره که حسن شوخ دارد -
 به معنی نخیم است که می آید و در شعر سوم (رگ) (صائب) سمن بران بلب آید از چون
 برشته) هم یعنی رگ و تازی که در آوازش گهراند و بچهره از جگر عاشقان برشته نراند
 سوز و درد باشد - و این معنی هم متعلق به (وله) اگر چه لاله سی هست نوبهاران
 معنی حقیقی اول است بسبیل مجاز که فارسی را بوز چهره تو ندارد برشته تر لاله بوز (حکیم
 (برشته) را برای غیر غذا هم استعمال کرده اند زلالی (ه) هرگاه که در ضمن و گلزار خرامد
 (ظهوری) خام سوزی شد است پروانه بوز غرش است برایش رخ خوبان برشته بوز
 بوز از ظهوری برشته تر ماییم بوز (اردو) صفا فروخت ز خاکی سخن مطلع دیگر همچون مشعل
 سوز و گداز جس کا دل جلا اور بهنا هو - برق فروزان برشته بوز داد و ز گهر آب
 (ه) برشته - یعنی روشن و سرخ و گلگون بناب سخا نم بوز آن حقه یا قوت بخشان برشته
 چنانکه چهره برشته) و (رخ برشته) و امثال بوز خان آرد و در سراج فرماید که معنی حسن
 آن - بهار گوید که (چهره برشته) کنایه از چهره شیرین گلگون است و آن رات برشته هم گویند
 آتشین است مؤلف عرض کند که مرادش مای گویم که تعریفش بر (برشته) می آید و بهر
 و این هم مجاز معنی اول است که چینی که مجر و معنی (برشته) ذکرش بیکار است (اردو)
 پریان شود سرخ گردد و از همین عمل فارسیان بر روشن - لال - گلگون -

(۲۹۵۹)

(۶) برشته - بمعنی سوخته چنانکه (جگر برشته) و وصاف باشد آنرا فارسیان بر سبیل مجاز
(دل برشته) و (جان برشته) سز جگر برشته از (میدان برشته) گفته اند و این هم متعلق
صائب بر معنی پنجم گذشت (سراج الدین راجی به معنی اول است) (حکیم زلالی ۷) بیکش
۷) تنی باشیره صحت سرشته بودی و آتش دلم دامن میدان برشته بود بر خیزد و دافکن
فرقت برشته بود (حکیم زلالی ۷) نو نوزده ام ترکان برشته بود (ار ۷۰) صاحب و پاک
شاخ سمن بر سر توحید بود از جسم کهن ساخته و شهرانه زوائد بالائی سے خالی -

(۲۹۶۱)

جان برشته بود در هر چنی تجربه دافش کردم بود (۸) برشته - بمعنی تاب داده شد بر آتش
دیدم ز شقائق سر و دامن برشته بود مؤلف چنانکه (ترکان برشته) و سند این از زلالی
عرض کند که این هم مجاز معنی اول است بر معنی هفتم مذکور شد (وله ۷) از تیر و شش
که از برشتن سونشگی پیدای شود (ار ۷۰) که جگر سوختگانند بر زحمت نهان غمره
جلا هوا - جیسے جلا هوا دل اور جگر یا جلا ترکان برشته بود مؤلف عرض کند که ایلحه
آهنین را بر آتش تاب داون هم گویا برشتن هوا سامان -

(۲۹۶۰)

(۷) برشته - بمعنی صاف و پاک و خالی از آنست فارسیان بر سبیل مجاز برشته را
زوائد بالائی چنانکه (میدان برشته) مؤلف بدین معنی استعمال کرده اند که مجاز معنی اول
عرض کند که چیزی که برشته باشد از زوائد است (ار ۷۰) آتش پرتا و دیاموا -
بالائی صاف و پاک و خالص می شود و همین (۹) برشته - بمعنی چست و درست همچون
سید انیکه از خس و خاشاک و درختان پاک (سپاهان برشته) (حکیم زلالی ۷) بر در گیه

(۲۹۶۲)

شکرش سخنانند شکر زار که پر شور و ننگ که بجات برشتش در روغن و (عثمان برشته)
 خورده سپایان برشته که مؤلف عرض کند که نایه از بحر جوشده همچو روغن جوشده بجات
 که کباب بعد از آنکه برشته بشود چیت و در برشتن چیزی دیگر هیچ (ار و و) تهرکتها
 می شود - فارسیان بر بیل مجاز سپایان چیت جیسے چھلی پانی میں تهرکتی ہے یا پھر گتا ہوا
 و درست را بصفت برشته استعمال کرده جیسے چھلی پھرکتی ہے اور جوش مار تا ہوا
 و این ہم مجاز معنی اول است (ار و و) - سوج زن - جیسے جوش مار تا ہوا اور جوش
 چیت اور درست - (۱۱) برشته - یعنی چاک زده و چاک شدہ -

(۲۹۶۴۵)

(۱۰) برشته - یعنی حرکت کننده و جوش زده (حکیم زلالی) دامن شقائق همین از و
 و جوشده چنانکه (ماہی برشته) و (عثمان شتی) خبر داد که از چاک دل لاله گریبان برشته و صحنی
 (حکیم زلالی) خواب نقش کرده بخارین سبا و که گوشت و غیر ذلک در عالم برشتن
 کف و کلک کم کمالیہ بہم ماہی و عثمان برشته پارہ پارہ می شود و شقوق ہم پیدا می کند
 و مؤلف عرض کند کہ چون گوشت و غیر ذلک پس فارسیان از همین واقعہ برشته را بر
 را در روغن بر آتش برشته کنند و روغن از سبیل مجاز یعنی چاک زده و چاک شدہ
 گرمی آتش جوش می زند و چیزی کہ در روغن بصفت گریبان استعمال کرده اند (ار و و)
 همچون ماہی در آب حرکت می کند پس فارسیان چاک زده - پشاموا -
 ماہی و عثمان ہر دو را بصفت برشته استعمال برشته تہ اصطلاح - بقول بہار و اندر چیز
 و زند کہ سیر ماہی در آب ہم ہچنان است کہ (۱۱) تہ او برشته شدہ باشد - خان آرزو

(۲۹۶۴۵)

در سراج بذیل برشته گوید که (حسن ته برشته) لاله زار با ساقی سنان اش نرگس تکبیه عصا
 یعنی حسن سبزه گلگون است مؤلف عرض (جام برشته ته) بمعنی ساغری است که در
 کند که فارسیان بصفت جام شراب و حسن ته آن جوش پیا شده و اگر سندانستمال
 (برشته ته) را استعمال کردند که چون شراب (حسن برشته ته) بدست آید چنانکه خان اندو
 در جام اندازند و ته جام جوش می زند چنانکه نوشته توانیم عرض کرد که کنایه از حسنی است که از ته
 در برشتن گوشت و امثال آن روغن برآتش آن سرخی حاصل نمایان شود (ار و و) و ده تلخ
 در ته خود جوش زند پس (۲) (برشته ته) بولی یا پهنی بولی چیز چک پیچ کاحقه سرخ هوا بود
 چیزی است که در ته او جوش پیدا می شود - ثبوت (۲) ته مین جوش مار نه والی چیز جدید است مین
 این هم مجاز معنی اول برشته باشد که گذشت جوش مایه و لاله و ریایا گرم دو و یا گرم کمی یا گشت
 (حکیم نه لالی) جام برشته تهش داغ دل هوا پانی و غیره و غیره -

الف) برشتیا اصطلاح - صاحب جامع تذکر الف و ب گوید که بر وزن کربلا و کاشان
 نام موضعی است میان ایران و توران و فرماید که بجای جیم - خای خیمه
 نیز آمده میان جهان رشیدی و جهانگیری هم ذکر الف و ب کرده اند صاحب
 برهان و ناصری تذکر (ج و د) گویند که به جیم عربی جوف خای مجسمه هم آمده
 خان آرزو در سراج (ج) را آورده و بذیل آن ذکر (الف و د) هم کرده می فرماید که
 که یکی از پیش تصحیف است و صاحب سروری بر (د) قانع مؤلف عرض کند که خان
 که در مسکنی که در تحقیق لغات اختیار کرد و پیا آسان است مابعدی که تحقیق کرده ایم

(برشخان به شین و خای مجره و نون در آخر) اصل است مرکب از برش که بمعنی چیم گذشت و
خان بمعنی خانه می آید پس فارسیان (برشخان) بمعنی خانه کیاب یعنی سیخ یوسفی را نام کردند
که باعتبار آب و هوا بسیار گرم است نون آخر تخفیف شده (ج) باقی ماند و (الف و ب)
مبدلش که خای مجره به چیم بدل شود چنانکه (اسفناخ) و (اسفناج) (ارو) (برشیا و
برشجان - برشخا - برشخان - ایک موضع کا نام ہے جو ایران اور توران کے درمیان واقع ہے
برشدن بقول موارد (۱) نشستن و (۲) بالا رفتن (سکنہ نامہ نظامی ص ۱۷) شد از هر

فرزند فیروز تخت بود در گنج کبشا و و بر شد به تخت بود و فرماید که مضارع این (برشود)
(فردوسی ص ۱۷) فرو شد بهای و بر شد بهای و بر شد بهای و بر شد بهای و بر شد بهای و بر شد بهای و
قانع مؤلف عرض کند که مصدر مرکب است با کلمه بر بمعنی علی و شدن بمعنی تحقیق آن و
معنی این بالا شدن و بلند شدن و به بلندی رفتن و معنی اول بیان کرده موارد حاصل است
که (برشدن به تخت) نشستن بر تخت است (ارو) (۱۱) بنشینا (۲) بلند ہونا بلند ہونا

<p>برشدن بخود مصدر اصطلاحی - خود بخود بالا شدن و بلند شدن - متعلق بمعنی اول عمان شاہی بدست گرفتن - بدین از کلام بر شدن است (النوری ص ۱۷) چہ یمن بری کہ نظامی بر (بر شدن) گذشت (ارو) تخت بخود بر شد آسمان بلند ہو گئی زگر دوش اور بر بنشینا - بقول آصفیہ تخت نشین ہونا حکوت و گاہ غسق بود (ارو) خود بخود بلند ہونا - بر شدن بگردون مصدر اصطلاحی بلند</p>	<p>برشدن به تخت مصدر اصطلاحی - بمعنی رفتن بالای تخت و کبابہ از بر تخت نشستن و پادشاه بنیاد</p>
---	--

شدن بفلک و بالارفتن (التوری) (۵) همچو دهمان بلند و پائینجا -

قانون در زمین پنهان کنی بدخواه را برشدن سپهر مصداق اصطلاحی بر بلند شدن

گر که درون بر شود و چون دعای مستجاب اثر شدن فلک آسمان بیدار شود از انوار

(از درو) آسمان پر چرخ منهای بهشت بلند نمونا بر (بر شده) می آید (نخوری) فلک از

و شهنشاهی خاک نهان بر شد بزم نندید دست

پیشین پیام مصدر اصطلاحی مرادف به برخاستن افتاده مام (ار دو) آسمان

(بر بستن به آسمان) سند این از فرووی بلند هونا۔

بر (بر شدن) گذشت (ارو) و کیو بر پر شده | قبول سروری بالا رفته و بلند شد

پہ آسمان ۔ (النوری) سپہ بر شدہ را را می او بخت

پیشترن و اصرار مصدر اصطلاحی گسترده خواند که میان به نسبت به جزا چونندگان

شدن و اطمینان بالایی زمین (ظهوری) و زلزله و اطمینان مؤلف عرض کند که های مؤثر که ها

متر و اعم طره بر شده است بگو اگر از خیال و یا معنی منفعلی کند بر ماضی مطلق بر شدن زیاده

بوده است (ارزو) و ام زمین پر گیاهان را کرده اند حیف است از سروری که این را

پیشندان و دو سید اصطلاحی بدین نشان بصورت اسم جامع نوشت (ار و و) بدین

روسیہ میں دودا است (ظہوری) ظہوری پرگی ہوا۔

مثالاً پاسوریت ندارد و آنچنان مغری، به مغری برش وید اصطلاح بقول اندونامری

رو در بشد داغ بوی استخوان دارد و در رگ (بجاء فرنگ و سائیر) ترجمه قلع نظرات

<p>ساحب سفرنگ در شرح چارمی فقره (نامشیت) درست نیست مخفی مباد کہ معاصرین عجم حالاً اتمول ساسان نخست) گوید کہ نصیحت بای ایچد و کسر این نمی کنند و قطع نظر را بر زبان دارند رای مہملہ و سکون شین و کسر وال ایچد و (ار و و) قطع نظر (۱) بنجیل و درگز رکر کے تحتانی معروف و وال ایچد و گیر معنی قطع نظر باز آ کے - جیسے - میں نے اس کے حرکات سے است (و مہنڈا) زیر کہ اگر نگہ در روان قطع نظر کر کے اس سے طاقت کی یہ (۲) بول نہرا فتنہ او کردہ بیرش دید از خرو از لاد اصفیہ علاوہ یہوایچو رکر جیسے اس کے شائش نیستی نداشتہ باشد بالیثہ ہستی است اخلاق سے قطع نظر قابلیت بھی اچھی نہیں ہے یہ مؤلف عرض کند کہ برش یعنی قطع بچاش برشت پاشستن مصدر اصطلاحی بقول گزشت و دید معنی شاہد می آید پس این کلمہ وارستہ و بحر و بہار و اندام ہمبای جماع شریک اضافی است بمعنی تحقیقش و استعمال این در چہ در انحال برشت پاشتند (شاعرے) فارسی زبان (۱) بمعنی تحقیقی است چنانکہ برش دید اگر نہ شد کہ باتو دوزانو فر و کنم پڑ برشت یا از و کر دم یعنی قطع نظر از و کر دم و گنداشتم نشیم و تا خایہ تو کنم پڑ مؤلف عرض کند کہ مؤلف اور او ندیدم بسوی او و باز آمدم از و و (۲) تیس است - معاصرین عجم پر زبان دارند - معنی مجازی سوا و غیر او علاوہ - باشد چنانکہ (۲) بمعنی جھتی (ار و و) (۱) جماع پرانہ اور گویند برش دید از افلاش قابلیت او ہم درست مین مرد کی نشست (۲) پاؤن کے پنچون نیت یعنی ورامی افلاس او قابلیت او ہم پریشینا -</p>	<p>برشبک بقول اندکوالہ فرنگ فرنگ بفتح اول و ثالث لغت فارسی است (۱) بمعنی</p>
---	--

شکنجه و معصر و (۲۱) تسمه و تنگ. زین بند مؤلف عرض کند که اگر سند استعمال پیش شود
توانیم قیاس کرد که اسم جاند فارسی زبان است مجرد قول محققین بالا که هند را از اکتها
را نشاید که معاصرین عجم بر زبان نذر اند (ار دو) را شکنجه و یکجو با یک (۲) تنگ
بقول آصفیه مذکور گھوڑے کی پیٹی. وکن مین زیر بند بھی کہتے ہیں۔

برشکال اصطلاح بقول بهار فصل باران مثل گیتی خداوند است فارسیان سین مہلہ را
و فرماید کہ این لغت ہندیت مثل برسات بمعجم خواندند صاحب غیاث فرماید کہ مفرس
و در فارسی زبان مستعمل (باقر کاشی ۵) فرو برشکال مؤلف عرض کند کہ پیشین بمعجم تعلیم
نہیکہ باقر اگر حریف می بود رسید خم بہ و برشکال ساطع لغت سنسکرت مرکب از برشکا کہ بمعنی باران
می گذرد و (ابوطالب کلیم ۵) می شاد و نا است و کال بمعنی اجل و وقت و نہیکام ہا از
بزم طرب و فراوان تر از آب در برشکال تفریس این اتفاق داریم و ضرورت تبدیل
(طاب آملی ۵) گہی ابر تر و گاہی ترشح گون سین مہلہ باشند بمعجم باقی نماند (ار دو) برشکا
گہی باران ہایا و چشم من بگریم و ای برشکالی بقول آصفیہ سنسکرت اسم مؤنث برسنے
(۵) شیش کاشی ۵) تنگی و ہا اگر باشد چنین کارمانہ برسات۔

در برشکال قطره حاشا کہ از دست سحاب برشکازون مصدر اصطلاحی جمع کردن
آید بر زبان اصحاب تحقیق الاصطلاحات گوید برشکر و خود را افکندن برشکر و ہمہ تن شتاق
کہ اصل این در ہندی بہ سین مہلہ است یعنی شکر بودن (نہوری ۵) پروانہ ام شبعہ
برس بمعنی بارش و کال بمعنی موسم و ترکیب آن نہوری نمای راہ و آن نیستیم کہ همچو گیس بر

شکر زخم و اگر چه بخیاں مؤلف خصوصیت بر شکرش برگس رنجته	مقولہ بقول ضمیمہ
شکر نباشد و بلحاظ مصدر مخصوص قلم شد و همین معنی عام از (بر چیزی زدن) هم پیدا است ولیکن مصداق خاص فرق نازک در محاوره دارد چنانکه بر (بر چیزی زدن) بیان کرده ایم (ار دو) شکر بر ٹوٹ پڑنا چھک پڑنا گر پڑنا چھک کر ناپل پڑنا نہایت خواہش ظاہر کرنا۔ (ار دو) عاشق اور معشوق کا ملجائنا۔	برہان و بحر و ہفت یعنی عاشق و معشوق ہم آمیختہ و بہم پیوستہ مؤلف غرض کند کہ بر شکر برگس رنجتن (مصدیست بیان مصدر بہتر است ازین مقولہ حیث است سند استعمال پیش نشد ولیکن خلاف قیاس نیست کہ گس عاشق شکر است (ار دو) عاشق اور معشوق کا ملجائنا۔

بر شکستن بقول جهانگیری و جامع و برہان و رشیدی و سراج و سروری و ضمیمہ) گفتا
از اعراض کردن و روافق بہار بذر معنی اول الذکر سند حاصل بالصدر پیش کردہ
(خبر و) از وی خوشست بر شکستہ بگاہ نازک و زخرو شکستہ فغانہای زار خوش بگاہ
بحر فرماید کہ رنجیدہ شدن ہم کہ مجاز و روافق است (کمال التصریف) و مضارع این بر شکستہ و قبول
صاحب موارد کنایہ از اعراض نمودن و بیدار شدن مؤلف عرض کند کہ ضرر علیہ
شکستن نہیادت کلمہ بر بران و معنی تحقیقی این بر نشان ہفتم می آید (ار دو) منہ پیمیر لینا
(دیکھو بر تافتن رو) و (اعراض)

(۲) بر شکستن بقول ناصری مراوف (آستین بر زدن) کہ گذشت یعنی مستعد و آمادہ شدن
مؤلف گوید کہ (بر شکستن بانگستان و بیستہ) کنایہ است از رنجہ کردن پس معنی لغوی

آن آماده شدن باگشتن است کنایه از قبضه و از همین مصدر اصطلاحی که می آید این معنی پیدا شد (اردو) آماده هونا -

(۳۳) برگشتن - بقول موارد برهم خوردن چون (برگشتن مجلس) که در ملحقات می آید مؤلف عرض کند که فریدعلیه شکستن است چنانکه بر معنی اول ذکر کرده ایم (اردو) برهم هونا - بقول آصفیه پریشان هونا - گدڑ هونا - ترتر هونا -

(۳۴) برگشتن - بقول موارد یعنی از هم و اگر دهن هوا چنانکه (برگشتن زلف و کاکل) که در ملحقات می آید - مؤلف عرض کند که متعدی معنی سوم است یعنی پریشان کردن - فریدعلیه همان شکستن که ذکرش بر معنی اول گذشت (اردو) کھولنا - پریشان کرنا - (۳۵) برگشتن - بقول موارد یعنی شکست دادن چنانکه (برگشتن غنیمت) که در ملحقات می آید - مؤلف عرض کند که فریدعلیه همان شکستن که به همین معنی بجای خودش می آید (اردو) شکست دینا - بقول آصفیه - ہرانا - پیا کرنا - مغلوب کرنا -

(۳۶) برگشتن - بقول موارد و بجز ترک دادن و واگذاشتن و برگشتن مؤلف عرض کند که قطع تعلق کردن هم داخل همین معنی (سعدی ۵) پیام من که رساند بیار مهر گل پژ که برگشتی و ما را هنوز پیوند است (اردو) ترک کرنا - چھوڑ دینا - پھر جانا - قطع تعلق کرنا -

(۳۷) برگشتن - یعنی حقیقی شکستن بزیادت کلمه بربران که فریدعلیه آنست چنانکه (برگشتن شاخ) که در ملحقات می آید مخفی مباد که این هم فریدعلیه شکستن است بزیادت کلمه بر

بران (ارو) توژنا -

(۲۹۶۵) **برشکستن از طرف** مصدر اصطلاحی یعنی از قبضه کردن متعلق یعنی دوم و صراحت کامل ترک دادن و واکذاشتن و دوری اختیار این همه را بنا کرده ایم مخفی مباد که بیست و هجتم کردن از طرف متعلق یعنی ششم (برشکستن) انگشتان بجای خودش می آید (اسدی ۵۵) به (سعدی ۷) یکی فتنه دید از طرف برشکست و بیست و بیای چینی برشکست و به ما موره سپهر (ارو) جانب او طرف سے دوری اختیار کرنا گرفت شست و (ارو) قبضه کرنا -

(۲۹۶۶) **برشکستن از کسی** مصدر اصطلاحی یعنی برشکستن بکسی مصدر اصطلاحی - مراد اف اعراض کردن از متعلق یعنی اول برشکستن (برشکستن از کسی) که گذشت (حکیم انوری ۵) (امیر خسرو ۵) ازین شوخی و زین در ششم مهر من آرم جوی بکه بود در گریخت و خوشی و ازین زاری و ازوی برشکستن و در سحر و تو بیکانه و از بیکه من برشکست و مؤلف رشید ۵) بقول دشمن بدگوی برشکست از عرض کند که متعلق است یعنی اول و ششم برشکستن من و چه شد چه کرده ام و بهر چه چرا گشت (ارو) و یکو برشکستن از کسی -

برشکستن زلف و کاکل مصدر اصطلاحی بقول اندازیم و اگر در زلف و کاکل واکذاشتن (کنیم) (ارو) کسی سے منہ پھیر لینا اعراض کرنا دوری اختیار کرنا پلٹ جانا قطع تعلق کرنا -

(۲۹۶۷) **برشکستن به بیست و** مصدر اصطلاحی کن افتاش با بهر شکسته که پیوست زنده شد چنان

<p>بر شکستن غنیم را مصدر اصطلاحی است که گناه کامل باشد (ار دو) زلف و کامل کوکب پریشان کرنا -</p>	<p>مؤلف عرض کند که پریشان کردن زلف و کامل باشد (ار دو) زلف و کامل کوکب پریشان کرنا -</p>
<p>بر شکستن سلام مصدر اصطلاحی - بقول معارف و بدیل (بر شکستن) کنایه از روزیافتن چنانکه نسجیان مادر شاه بجزریان می گفتند که سلام بر شکست بخانه های خود بروید بهار</p>	<p>بر شکستن سلام مصدر اصطلاحی - بقول معارف و بدیل (بر شکستن) کنایه از روزیافتن چنانکه نسجیان مادر شاه بجزریان می گفتند که سلام بر شکست بخانه های خود بروید بهار</p>
<p>بر شکستن مجلس مصدر اصطلاحی - بقول وسراج پاشیدن صحبت و بقول بجزر پاشیدن یاران بعد به خاستن از مجلس صاحب موارو</p>	<p>بدیل (بر شکستن مجلس) ذکر این کرده مؤلف عرض کند که این هم متعلق است به معنی سوم بر شکستن - (ار دو) سلام کا موقع نهونا -</p>
<p>بر شکستن شاخ مصدر اصطلاحی - بقول و شدن شاخ متعلق به معنی شکستن که بر شاخ هفتم گذشت (النوری) جزم توارس درنگ پنج خط پاک سوخت به جزم توارس</p>	<p>بر شکستن شاخ مصدر اصطلاحی - بقول و شدن شاخ متعلق به معنی شکستن که بر شاخ هفتم گذشت (النوری) جزم توارس درنگ پنج خط پاک سوخت به جزم توارس</p>
<p>بر شکستن شاخ مصدر اصطلاحی - بقول و شدن شاخ متعلق به معنی شکستن که بر شاخ هفتم گذشت (النوری) جزم توارس درنگ پنج خط پاک سوخت به جزم توارس</p>	<p>بر شکستن شاخ مصدر اصطلاحی - بقول و شدن شاخ متعلق به معنی شکستن که بر شاخ هفتم گذشت (النوری) جزم توارس درنگ پنج خط پاک سوخت به جزم توارس</p>
<p>بر شکستن شاخ مصدر اصطلاحی - بقول و شدن شاخ متعلق به معنی شکستن که بر شاخ هفتم گذشت (النوری) جزم توارس درنگ پنج خط پاک سوخت به جزم توارس</p>	<p>بر شکستن شاخ مصدر اصطلاحی - بقول و شدن شاخ متعلق به معنی شکستن که بر شاخ هفتم گذشت (النوری) جزم توارس درنگ پنج خط پاک سوخت به جزم توارس</p>

(۲۹۶۵)

(۲۹۶۵)

<p>فتح و غلبه حاصل کردن - متعلق به معنی پنجم بر شکستن (خان زمان امانی) همچو میانه نمی از خون (ظهوری) بر کج کلان معرکه داری بر سر دلم مالا مال که بر شما باد مرا بر سر گفتن بر سر پس معرکه با بر شکند طرف کلاهش با مؤلف و مؤلف عرض کند که هیچ تخصیص از مراعات عرض کند که چون معرکه پریشان شود و بر هم و حفظ نیست معنی این همین قدر است که خورد و نتیجه آن فتح یکی است (ارود) فتح (بر دونه شماست) مثلاً کسی گفته که (۵)</p>	<p>حاصل کرنا - هونا - بر شک گفتن - فرید علیّه تر گفتن است بزیاد کلمه تر بران (ظهوری) بر کند عیدی سر حال که پیش شده است که عاشقی بعضی هلاکت است از هر قطره خون که بر شکافی گردل قربانیان همان این بزم شماست و پس (ارود) آپ که حقیقی سباد که (بر شک گفتن دل) و (شک گفتن دل) دونه به - آپ دونه دارین -</p>
<p>بمعنی حقیقی چاک زدن به دل باشد (ارود) بر شمعون فرید علیّه شمعون است بزیادت کلمه بر بر شما باد - بقول و ارسته و بحر و بهار بران (نوری) بر تیره شی که ره به روزی نبود یعنی لازم باد بر شما مراعات و حفظ این امر که در دو مجرای معنی بر شمعون (ارود) گتا - حساب کرنا -</p>	<p>بر شن - بقول اندر بخواه فرنگ بفتح اول و ثالث و سکون نون لغت فارسی است بمعنی مشق پیچیده مؤلف عرض کند که مراحت کامل این بر (ارنج) گذشت صاحب محیط هیچ ذکر این نکرد و اگر نه استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که اسم جامه فارسی زبان است و فخر این غیر ازین نباشد که بر معنی بالاست که گذشت و شن در فارسی زبان ناز و کرشمه را</p>

(۱۷۵۸)

(۳۹۸۲)

گویند پس بابتیکہ بالادخت ناز و کرشمہ کند شقی بیچ است و بس (ارو) دیکھو ارغ۔

برشورید قبول شمس در غضب کرد و جو شید پس این ماضی مطلق آن موافق قیاس است	مؤلف عرض کند کہ (برشوریدن) فرید علیہ شتاق سند استعمال باشیم و تحقیق کمال (برشوریدن) است کہ بجای خودش می آید۔ می آید (ارو) دیکھو شوریدن۔
---	---

برشوم قبول برہان و اندوہفت بروزن موسوم بلغت اہل نجد نوعی از خرمای خشک
مؤلف عرض کند کہ وجہ تسمیہ این خرمین نباشد کہ بر معنی بار گذشت و شوم لغت عربی
کہ فارسیان بمعنی نخوس استعمال کنند کذا فی الغیث پس مراد از (بار نخوس) خرمای
خشک باشد (ارو) سوکھی کجور۔ مؤث۔

برشہی قبول اند سجالہ فرہنگ فرنگ بالفتح و فتح شین معجمہ و کسر لغت فارسی است

(۱) بمعنی موی نرم و ملائم کہ بر جناح مرغان باشد و فرماید کہ (۲) بمعنی جناح مرغ نیز آید
مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال این پیش شود تو انیم قیاس کرد کہ اصل این (برشہی)
بہ بای فارسی باشد از قبیل شہپر کہ اولین ہال جانوران پرندہ است کہ بجایش می آید
و بای فارسی بدل شد بوحدہ چنانکہ پت و تب و جادار و کہ شہپر جناح را بدین نام موسوم
کرده باشند و معنی دوم مجاز آن۔ معاصرین تخم بر زبان ندارند و محققین بالا غیر از
اہل زبان پس طالب سند استعمال باشیم (ارو) (۱) پرندون کے پکے کے نرم اور
طائیم پر۔ (۲) پکے بغول آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مذکر۔ پنگہ۔ بازو۔ پر۔ یکیش۔

برشہی قبول شمس بمعنی برشجان کہ بجایش گذشت و فرماید کہ لغت فارسی است تحقیق

<p>دیگر و معاصرین عجم ازین ساکت مؤلف گویند و عربی (عصا الراعی) صاحب قیاس کند که بر شجاء بدون نون هم به معنی محیط ذکر این کرده بر (عضا الراعی) حواله بر شجاء است که حقیقت آن همدراختار کند و با بحث کامل این بر (شجاءات) گردان پس محقق غیر محتاط (بر شجاء) را بدون نقطه و نسبت وجه تمییز این جزین مستحق نمی شود جیم عربی (بر شجی) خوانده باشد که بشابهت که بر شجیان مبدل بر شجاءان است که نام لفظی دار و بای حال طالب سدر بشیم مقامی است جیم عربی بدل شد بر شجانی (ار و و) و یکو بر شجاء چنانکه کالجوش و کالیوش و جیمی نیست بر شجیان و ارو اصطلاح بقول بر بان و که این نبات در بر شجاءان به دار و مستعمل می شود اند و هفت کبر ثلث و تحتانی بالف کشیده نسبت این هم همان مقام باشد - قلب انفتاد و به نون زده دار و نسبت که آن را از سرخ است و بر (ار و و) و یکو شجیات -</p>	<p>بر شجیان اقبال شمش بافتح تخصیص و تخمین کردن مؤلف عرض کند که همین مصدر نیای فارسی بجای خودش می آید یعنی بر باد دادن و صراحت ماخذش همدراختار کنیم و در اینجا نیز قدر کافی است که محقق بی تحقیق مصدری دیگر را به تحجیف نوشته است معاصرین عجم بر باد برادر و محققین معاصرین ساکت بدون سند استعمال اعتبار را نشاید که هیچ ماخذ هم بدست نمی آید (ار و و) تخصیص کرنا تخمین کرنا -</p>
<p>بر شجیان اقبال شمش بافتح تخصیص و تخمین کردن مؤلف عرض کند که همین مصدر نیای فارسی بجای خودش می آید یعنی بر باد دادن و صراحت ماخذش همدراختار کنیم و در اینجا نیز قدر کافی است که محقق بی تحقیق مصدری دیگر را به تحجیف نوشته است معاصرین عجم بر باد برادر و محققین معاصرین ساکت بدون سند استعمال اعتبار را نشاید که هیچ ماخذ هم بدست نمی آید (ار و و) تخصیص کرنا تخمین کرنا -</p>	<p>بر شجیان اقبال شمش بافتح تخصیص و تخمین کردن مؤلف عرض کند که همین مصدر نیای فارسی بجای خودش می آید یعنی بر باد دادن و صراحت ماخذش همدراختار کنیم و در اینجا نیز قدر کافی است که محقق بی تحقیق مصدری دیگر را به تحجیف نوشته است معاصرین عجم بر باد برادر و محققین معاصرین ساکت بدون سند استعمال اعتبار را نشاید که هیچ ماخذ هم بدست نمی آید (ار و و) تخصیص کرنا تخمین کرنا -</p>

<p>سید هارسته منزل پهنچائے تیرھی روش گر بے بین گرائے۔</p>	<p>جی بنجہ زنجیری خورم پک ساغر بطاقی ابرو شمشیر می خورم پک و خان آرزو در چرخ (بطاقی ابرو)</p>
<p>بر صفحه صفحہ گشتن مصدر اصطلاحی بقول بہا کسی می خوردن (یعنی بیا کسی شراب خوردن) و بحر و اندک نایہ از مطالعہ کردن کتاب بہار</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ تحقیق بالازر مطالعت لفظ گوید کہ مرادف (ورق ورق گشتن) و ہم او و معنی کاگر فتنہ اند و حوالہ ہای غلط دادہ اند۔</p>
<p>بر (ورق ورق گشتن) گوید کہ مطالعہ خوب نمودن مؤلف عرض کند کہ این را ہم بہان</p>	<p>ما این مصدر اصطلاحی را با کلمہ بر نمی پسندیم کہ مجاورہ فارسیان نیست و از زبان معاصرین معنی گیریم کہ موافق قیاس است و مشتاق سند</p>
<p>استعمال با شیم کہ معاصرین عجم در استعمال خود کلمہ برابر حذف کنند و گویند: صفحہ صفحہ شقیم و این مضمون را بنیافتیم: (ارو) خوب مطالعہ</p>	<p>استعمال ابروی کسی کاری کردن (بیا و کسی کاری کردن) البتہ درست باشد کہ بجایش جی آید و نظر برین مصدر عام (بطاقی ابروی کسی می خوردن)</p>
<p>بر طاقی ابروی کسی می خوردن مصدر اصطلاحی بقول اند و غیاث بیا و کسی شراب خوردن صاحب اند حوالہ بہار و دہد و صاحب غیاث</p>	<p>موافق قیاس باشد ولیکن ازین مصدر عام صابر خاص پیدا کردن غیر از سند استعمال درست باشد (ارو) کسی کی یاد بین شراب پینا۔</p>
<p>حوالہ چراغ ہدایت بہار (بطاقی ابروے) کسی کار کردن) را بیا و کسی کاری کردن گفتہ از محمد قلی سلیم سندی پیش می کند (۵) آنہم کہ</p>	<p>(الف) بر طاقی بلند گداشتن مصدر اصطلاحی (ب) بر طاقی بلند نہادون ہر دو بقول بحر (۱) مشہور گردانیدن و (۲) ترک کاری نمودن</p>

<p>بهار بذر که (ب) فرماید که (۳) بدو و داشتن و این طالب سند استحال می باشیم و نسبت به (۴) فراموش کردن (نظام دست غیب) پنجم گوئیم که کنایه ایست مستند از کلام نظام زکیوان جهان و دید رسم گزند با ستم را نهاد دست غیب اگر چه در آن بای موحده و معنا بطاق بلند که صاحب غیاث نسبت معنی اول بر مستعمل یعنی نادر (ارو) (۱) شهر گوید که چیزی را کمال نمایش دادن و بذر که معنی کرنا (۲) ترک کرنا (۳) دور رکنا (۴) بھونا دوم و سوم فرماید که (۵) بر تبه اعلی رسالت فراموش کرنا (۵) مرتبه اعلی پرینچا نا (۶) و (۷) بر جای بلند نهادن که دست بآن بر طاق مین رکنا - حقیقی معنوی مین بلند بجز کرنا</p>	<p>خان آرزو و چراغ برای معنی اول سند بالا بر طاق گذاشتن مصدر اصطلاحی بقول پیش می کند و برای معنی دوم از (طاهر خنی) (۵) بحر (۱) بر تبه اعلی رسانیدن و (۲) ترک بیزم می چو آئی سر کشی بر طاق نه زاهد که دادن و (۳) فراموش کردن مؤلف عرض می ریزدستان بی حجاب خون مینار او مؤلف کند که (۴) بمعنی حقیقی - نهادن چیزی بر طاق عرض کند که سب معنی اول پیش کرده خان آرزو معنی دوم و سوم مجاز آن بر سبیل کنایه و متعلق (بر طاق بلند نهادن) است و سند برای معنی اول طالب سند باشیم که خلاف معنی دوم متعلق (بر طاق نهادن) که می آید محاوره و انیم معاصرین عجم بر زبان ندارند و درینجا همین قدر کافی است بمعنی ششم بیان (ارو) (۱) اعلی مرتبه پرینچا نا (۲) ترک کرده غیاث حقیقی است و معنی اول و دوم کرنا - بھونا - فراموش کرنا (۴) محراب مین و سوم و چهارم مجاز آن بر سبیل کنایه و برای رکنا - طاق مین رکنا -</p>
--	---

۱۰۰

<p>بر طاق نیان نهادن جامع ترک و ادون صاحب ناصری و ضمیمه فراموش کردن است (صائب ۵) طاعت فرماید که کنایه از ترک کردن و موقوف داشتن صد ساله را بر طاق نیان نه که هست پیش بهار گوید که بدو داشتن است مؤلف عرض رحمت از تنی دستی متدعی ناب تر بود (اردو) کند که کنایه ایست لطیف یعنی چیزی را که بطاق طاق نیان پر رکنا بقول آصفیه بجلادینا نهند دور و ترک می شود (شهاب الدین غزنوی) یاد نرکنا (جروت ۵) سمجسته هم جو نیلے معنی (۵) بر طاق نه هوای جهان را که در هوا پا نقطه جدائی کو پا تو رکته طاق نیان پرکتا قوس قزح ز الوان صد طاق می کشد پا (انور آشنائی کو پا) -</p>	<p>بر طاق نیان نهادن مصدر اصطلاحی بقول بحر و برهان و جامع (۱) بر تبه اعلی رساندن بقول آصفیه الگا کرنا منقطع کرنا - باز آنا - مؤلف عرض کند که باعتبار صاحب جامع کلام نه رکنا -</p>
<p>که از اهل زبان است تسلیم کنیم که چیزی (۳۵) بر طاق نهادن - بقول برهان و بحر و جامع که بر طاق نهادن می شود به بلندی می رسد و بهار فراموش کردن مؤلف عرض کند که خبری و همین معنی بر (بر طاق بلند نهادن) گذشت که بر طاق می نهند عادت است که آنرا فراموشی و آن بوجه صفت بلندی واضح تر است کنند زیرا که پیش نظر نمی ماند - این هم کنایه است از احوال بركات ضمیمه (۵) هر که ماند به بند قصرو ازین (اردو) مرتبه بلند کرنا -</p>	<p>۳۵) بر طاق نهادن - بقول بحر و برهان و رواقی کو ذوق آزادگی نهند بر طاق پا</p>

(ار دو) طاق پر رکھنا۔ بقول آصفیہ بھلانا
 (دوق) طاق سے توانا رے شیشہ طاق
 پر رکھ کتاب اندیشہ کو
 یہاں کیوں پڑی ہے۔ طاق پر کیوں نہیں
 رکھ دیتے۔

برطانیقی بقول برہان کبیر لون و سکون یای حقی وقف بہ تختائی رسیدہ بلغت یونانی نگلی است
 کہ آن را بستان افروز گویند و بقول بعض تخم بستان افروز۔ صاحب سواد السبیل گوید کہ محرب
 و در اصل لغت یونانی بڑنکی است کہ بستان افروز باشد۔ صاحب محیط فرماید کہ یونانی است
 و این را برومی قسطنق و ہندی سروالی گویند معروف بتاج خروس و تاجم و بستان افروز
 و بقول بعض این نباتیت ربیعی و غیر بستان افروز۔ سرد و خشک در اول و بقول مرگب
 باقوت قابضہ و تر و معیضی گرم و خشک در اول و دوم و بقول شیخ برگ آن قابض و
 (منافع بسیار دارد) مؤلف عرض کند کہ اطباء فارس با وجود نام این در فارسی زبان
 کہ گل یوسف است استعمال این لغت یونانی کردہ اند ازینجا است کہ محققین فارسی زبان
 جاوہر اند (ار دو) سروالی۔ بقول آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مؤنث۔ ایک قسم کی نہایت
 چکنے اور چکدار سیاہ تخم کا نام جو اکثر دوا کے کام میں آتے ہیں اور نیز جہان دشمنوں
 کو رپانا منظور ہوتا ہے وہاں بھی ڈال دیتے ہیں (الخ) لیکن صاحب محیط نے سروالی
 اسکے درخت کو کہا ہے۔ صاحب جامع الادویہ نے سروالی پر لکھا ہے برطانیقی ایک درخت
 بقدر گز بھر کے جسکی شاخیں اور پھول سرخ اور پتے برابر اور شاخہ پاک کے۔

برطایل بقول سروری و برہان بفتح باو سکون رای مہلہ و کسر بای حقی نام جزیرہ است
 در ہند کہ آنجا از درختی بانگ عظیم آید (اسدی) جزیرہ ہمہ جای شادی و کام و کہ خوا
 بر خاں اور بانام با و فرماید کہ در یکی از نسخ معتبرہ منظر رسیدہ کہ کوہیت در ان جزیرہ
 و از ان کوہ شہا بانگ طبل و دف و سنج می آید صاحب انہذا ذکر این کردہ گوید کہ لغت
 فارسی است مؤلف عرض کند کہ در فارسی بودن این محل منظر و حیف است کہ از جزیرہ
 حال نام این معلوم نمی شود تا بوجہ تشبیہ چہ رسد (اردو) برطایل بقول فارسیان ہندوستان
 بین ایک جزیرہ کا نام ہے جسکے ایک درخت سے ڈراونی آواز نکلتی ہے اور بقول ہم
 ایک پہاڑ سے راگ و رنگ کی آواز آتی ہے نگر افسوس کہ اس کا نام جزیرہ فیہ حال سے معلوم نہ ہو سکا۔

برطیع خوردن	اصطلاحی بقول خان	نوشہ ایم (اردو) دیکھو بر دل خوردن۔
آرزو و پیراغ	بیدماغ نمودن و گیری مراد	برطبق اصطلاح بقول اندکجوالہ فرمینگ
بر دماغ خوردن و بر دل خوردن	کہ گشت	فرنگ بالفتح بمعنی مطابق و بر وفق مؤلف عرض
(سلیم) بی لب او بادہ بر طبع	یا غم خوردن	کند کہ طبق کبیر اول و سکون با بمعنی طریق و دستہ
یا نکبت گل میرزا و بر دماغ می خورد و صاحب	(کدانی الغیث)	و زبان عربی بقول منتخب البکر
بہر گوید کہ ناخوش و ناپسند آمدن و غم افرا شدن	ہر چیز کہ کسید و بقول محیط المحیط بمعنی موافق و برابر	
و ریختن و بیدماغ نمودن صاحبان غیث	پس فارسیان با کلمہ بر کہ بمعنی علی است	تعلی
و انہم ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند	این کردہ اند بمعنی بر وفق و مطابق و بموجب (اردو)	
کہ کنایہ باشد و ما حقیقت این بر (بر دل خوردن)	مطابق بقول آصفیہ عربی موافق بہر جب جب	

(29647) (29648)

744

بہر طرف اصطلاح - (۱) معنی حقیقی این کیسے

ایک جانب علیحدہ۔ جدا (۲) بے کار و مفید

و کثیر علیحدہ و جدا و (۲) کنایہ از یکبارہ

یعنی تم کو نہ چاہئے۔ (موا کرے) یعنی تم کو اس کی پروا

بی ضرورت معنی مارا اور کار نیست و مارا هیچ

اور خوف نہیں ہے (۳) غیر از سوائے۔

پروا و پاک نیست چنانکہ ظہوری و درغلی این

برطرف افتاده اصطلاح بقول بحر خورامی

را روایف کرده و در (۳۰) غیر از چنانکه یکی از مصنفین

و خود پسند - دیگر کسی از محققین فرس و گزین

پہچم کوید۔ (ع) مضمونی برطرف حسن تو دارو

مکرو مشتاق سزا استعمال یا شمیم معاصرین عجم

وصف کتباتی بر یعنی غیر از فضولی و مبالغه می گویند

زبان نذر اند (اردو) خود را می خواند

که حسن کو بی بدیل است و پلایا - (پهروی ۵)

برطرف شدن | مصدر اصطلاحی - بقول مجرب

مستمع و ارسیم اب یوان بر حرف پورده در

وہاں سے آکر دہلی پہنچا اور وہاں سے دہلی کے قلعہ میں داخل ہوا۔

و در این بزم پر از پادشاه و سلاطین و

[illegible][illegible]

مؤلف عبد الرحمن بن محمد بن عبد الوہاب

میر کوئی تو از ما تھا و ہم سب کو گشت ہوا

ما یزید بن زین العابدین است بمعنی او را معنی

طرف پانچم عشرت نورنگہ زو پانچم سر و

و مصطفی است که سوگوار افتاد و داخل

و با ای سامان بر طرف پز و ظهوری نقب

نست و دیگر همه معانی بر سبیل مجاز که است

(۲۹۸۶) برطرف شدن آمد و شد | مصدر اصطلاحی نه شد پک (ارو) بیماری دور مهونا دفع مهونا
از دو اطبیب و بیماری شریف چو ابر طرف (۲۹۸۷)

(۲۹۸۷) برطرف شدن آمد و شد | مصدر اصطلاحی نه شد پک (ارو) بیماری دور مهونا دفع مهونا
ببند و موقوف شدن آمد و رفت متعلق بمعنی سوم برطرف شدن در و | مصدر اصطلاحی نه شد (۲۹۸۸)

(۲۹۸۸) برطرف شدن (که بجایش گذشت) ملا شریف (برطرف شدن بیماری) که بالا گذشت و سب
(۳) می خواست با خیال تو دل ووش خلوتی این بر (برطرف شدن بلا) گذشت (ارو)
پک آمد شد نسیم و صبا برطرف نشد پک (ارو) در و دفع مهونا -

بند مهونا - موقوف مهونا - برطرف شدن رسم | مصدر اصطلاحی بمعنی (۲۹۸۹)

(۲۹۹۰) برطرف شدن بلا | مصدر اصطلاحی دور بند و موقوف شدن رسم متعلق بمعنی سوم
شدن و دفع شدن بلا متعلق بمعنی اول - (برطرف شدن) که بجایش گذشت (ملا شریف)

(برطرف شدن) که بجایش گذشت (ملا شریف) (۳) زارم به میکشی چه شد آئین جور را
(۳) در و که در و من بدو ابر طرف نشد این نیز هم چو رسم و فاب برطرف نشد پک (ارو)
از جاعلم این بلا بدعا برطرف نشد پک (ارو) رسم بند مهونا - موقوف مهونا -

بلا دفع مهونا - برطرف شدن سیر | مصدر اصطلاحی موقوف (۲۹۹۱)

برطرف شدن بیماری | مصدر اصطلاحی - شدن سیر متعلق بمعنی سوم (برطرف شدن)
معنی دور شدن و دفع شدن مرض متعلق که بجایش گذشت (ظهوری) برطرف شد

به معنی اول (برطرف شدن) که بجایش گذشت سیر باغ و بوستان پک باغ و بوستان را بنزد
(ملا شریف) (۳) یک موفرو گذشت نکرو کرده ایم پک (ارو) سیر موقوف مهونا -

برطرف شدن کسی | صدر اصطلاحی یعنی ۱۱ | کرنا بقول آصفیه موقوف کرنا برخواست کرنا

موقوف شدن کسی از سلسله ملازمت چنانکه جواب فریاد توکری سے چرانا نام کاٹنا۔

معاصرین عجم گویند کہ ۱۲ | از عہدہ خویش | برطرف گردیدن صحبت | (صدر اصطلاحی)

ملازمت خود برطرف شد ۱۳ | و (۲) مردن | برہم شدن صحبت است (بہر ناسلیم)

(ملا شریف ۵) | جان رفت و پیمان بہ بلا | صحبت ما تو ای طوفان مگر دور برطرف شد

بتلاست دل ۱۴ | ما برطرف شدیم و بلا برطرف | خدا کو تا حریف ساحلم بنید مراد (۲) از دور

نشد ۱۵ | (ارو) ۱۱ | برطرف ہونا بقول آصفیه | صحبت برہم ہونا صاحبہ بنید صحبت

موقوف ہونا برخواست ہونا (۲) مرنا۔ | برخواست ہونا | صحبت بگرتنا | کا ذکر فرمایند

برطرف کردن | استعمال یعنی موقوف و غرو | برطرف ہونا | (صدر اصطلاحی) بقول

کردن از عہدہ و ملازمت متعدی معنی اول | بجائے فرسنگا فرنگا یعنی بر کنار ہونا و

(برطرف شدن کسی) چنانکہ معاصرین عجم گویند | دور نمودن مؤلف عرض کنند کہ موافق قیاس

۱۶ | ما برطرف کر دیم این پدر سوخته را کہ در کار است و معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو)

خود خیلی تساہل می کرد ۱۷ | (ارو) برطرف دور کرنا ہٹانا۔

برطیسقون | بقول برہان | بفتح اول و سکون ثانی و ثالث | بہ تسمانی رسیدہ و بسین فی نقطہ

زودہ و ضم قاف و واو و نون ساکن بغت یونانی گل سرخ را گویند و بعربی طین الاحمر

خوانند بہتر پس وی آن بود کہ از مصر آوردن قائم مقام گل مختوم است | حسب

محیط ذکر این نکرد و برطیسقون گویند کہ (طین احمر) بقرا باشد و بہتر فرماید کہ طین احمر

پیونانی میلوس و برومی (فلا حافری) و بهندی گیر و گویند و بقول گیلانی فرماید که در بعض بلاد (گل ارمنی) نام دارد. خاکی است سرخ تیره مائل به زردی گویند از روم آورند و در هندوستان به نواح گوالیار و راج محل و بنگالہ کثیر الوجود و سرد و در آبل و خشک در دوام و بقول بعض سرد و در دوام نیز مغزی و قابض و محفط و حابس و آشایک آن نافع اوجاع جگر و منافع بی شمار دارد (الخ) مؤلف عرض کند که فارسیان با وجود اسم این در فارسی زبان استعمال همین لغت می کنند از اینجاست که محققین لغات این را جاودانه اند (اردو) گیر و بقول آصفیه هندی اسم بزرگ. ایک قسم کی لال مٹی جس سے اکثر جوگی یا سپیرے وغیرہ اپنے کپڑے رنگتے ہیں گل ارمنی منہ - اور آپ ہی بے گل ارمنی کو مستقل طور پر لکھا ہے۔

<p>بر عالم عرفان زون</p> <p>وارد شده و بهار و انداز حجاب و شرم (اردو) و کیمو (بر و عرفان زون)</p> <p>بنام (میلنی) و او میلی به خون و امن</p> <p>ناموس ز دست بازده بر عالم عرفان و فرغانه</p> <p>داده و مؤلف عرض کند که مراد (برور) ویده دیدن ندارد و صرف کوران</p> <p>عرفان زون) است که بجایش گذشت و ما</p> <p>خیال خود را مہر انجناطہ بر کردہ ایم و درینچہ (اردو) عذر لنگ سے احتراز کرنا چہ</p> <p>ہم کہ معنی بیان کردہ محققین بلاواسطہ برعکس اصطلاح بقول اند بجا کہ فرنگیان</p>	<p>بر عالم عرفان زون</p> <p>وارد شده و بهار و انداز حجاب و شرم (اردو) و کیمو (بر و عرفان زون)</p> <p>بنام (میلنی) و او میلی به خون و امن</p> <p>ناموس ز دست بازده بر عالم عرفان و فرغانه</p> <p>داده و مؤلف عرض کند که مراد (برور) ویده دیدن ندارد و صرف کوران</p> <p>عرفان زون) است که بجایش گذشت و ما</p> <p>خیال خود را مہر انجناطہ بر کردہ ایم و درینچہ (اردو) عذر لنگ سے احتراز کرنا چہ</p> <p>ہم کہ معنی بیان کردہ محققین بلاواسطہ برعکس اصطلاح بقول اند بجا کہ فرنگیان</p>
---	---

<p>بمعنی برخلاف مؤلف عرض کند کہ موافق (اردو) ڈرین لومری سے نام ولیر خان ۱۱</p> <p>قیاس است (انوری ۱۱) یہ حقیقت بہشتی پڑھے نہ لکھے نام محمد فاضل ۱۱</p>	<p>نہ جہانی کہ جہان پد عمر کاہست و تو بر عکس بر عینان چچیدن مصدر اصطلاحی رکنیہ</p>
<p>جہان عمر فرای پد مخفی مباد کہ ترجمہ علی الرحمہ از عینان گیر شدن و ساکن کردن از سیر</p>	<p>یاشد و مرکب از کلمہ بر کہ بمعنی علی است (نہوری ۱۱) آہ انچنان و مید کہ چچید بہ</p>
<p>و عکس عربی (اردو) بر عکس بقول آصفیہ عینان پد اشک آنقدر و وید کہ گرد رکاب</p>	<p>خلاف - الٹا - متضاد - شست پد (اردو) لگام کو لپٹ جانا رکن</p>
<p>بر عکس ہند نام رنگی کافر ایش صاحب بر عینان اینکار اصطلاح بقول شمس بمعنی حیلہ و تہ</p>	<p>فرنیہ و اشال فارسی و محبوب الاشال ذکر این مؤلف عرض کند کہ محققین فارسی زبان و معرین</p>
<p>کہ وہ از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف بحج ازین اصطلاح ساکت و بخیاں مامحض اصطلاح</p>	<p>عرض کند کہ فارسیان چون واقعہ برخلاف آفرینی است بدون غور و نظر بمعنی تا کہ نہ نشین</p>
<p>حقیقت و بر عکس آن بنیند این مثل رازند شمس شود اعتبار از اشد (اردو) حیلہ - مگر تہ پیر</p>	<p>برسغ بقول سروری بفتح با و سکون رای جملہ (۱) کوئی بزرگ کہ در ان آب جمع باشد و بند</p>
<p>نیز گویند و (سر برسغ) جانی کہ آب از جوی یا از چشمہ و برسغ رود صاحب جہانگیری گوید</p>	<p>کہ (۲) ہندی کہ از چوب و خس و گل و پریش آب بندند و آنرا ورغ نیز خوانند و فرماید کہ</p>
<p>با اول مفتوح و ثانی مکسور نیز درست است (شیخ عطار ۱۱) چو شمع از عشق ہر دم با خند</p>	<p>پیش چشم برخی باز بندم پد (و کہ ۱۱) زمین از خون خصمان لالہ زاری پد ہوا از تیر بار</p>

شاله بارای که جهان را بود برغ آب جسته پزگشته پیش برغی باز بسته که صاحبان رشیدی و
 جامع و ناصری و کمر این کرده اند و خان آرزو و در سراج فرماید که آنچه برهان به زبانی مستطوره
 نیز آورده غلط است که آن بمعنی غوک است مؤلف عرض کند که باغ بقول کنز و لغات ترکی
 بمعنی بند آمده فارسیان الف را به زبانی مجسمه بدل کرده مغرس کرده اند چنانکه آروغ و زرنگ
 پس آنچه برای هنوز عوض راجی آید اصل است و این مبتدیش و جاوید که تبدیل الف بارای
 مهله گیریم و برای این هر دو همین مثال است این است تحقیق خان آرزو که خود غلط می کند و غلط
 می داند بابتی حال معنی اول را مشتاق سند استعمال می باشیم که به زبانی مجسمه می آید (ار دو) (۱)
 که با جسین پانی جمع میوه مذکر (۲) بند بقول آصفیه فارسی اسم مذکر روک پشته پلینڈ

بر غاب بقول سروری بخوانه شرح السامی	معنی بند آب و آنچه سروری بصراحت معنی
بارای مهله و غین مجسمه بوزن هتتاب بمعنی بند	بند کوی آب را ذکر کرده و مهمل است و آنچه برای
آب یعنی کوی که آب در آن جمع شود و بخوانه	مجسمه می آید مرکب است از زبغ که اشاره آن
نسخه خطی فرماید که برای مجسمه آمده و رای	بر ابرغ بر رای مهله گذشته (ار دو) و کج
خود طاهری کند که اول امع است و بقول	برغ کے دوسرے معنی -

ناصری و برهان جانی که پیش آب را به بندند تا	بر غالیدن بقول شمس بمعنی انگیختن و فرماید که
آب در آنجا جمع شود و مؤلف عرض کند که برغ	در لغت آغالیدن گذشته مؤلف عرض کند
بجای خودش بمعنی بند گذشته و در اینجا مرکب	که اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که
شده است بالقطر آب و لنگان اضمافست	محقق (بر آغالیدن) است بخلف الف و

بر آغالیدن) بجایش مذکور شد فرید علییه	یافت کنیم که اسم مصدر آن همان آغال
در آغالیدن) که در محدوده گذشت و از آنکه	است که ذکرش رفت (اردو)
در اینجا ذکر ماخذش نکرده ایم تلاش	دیکو آغالیدن -

بر غشت | بر وزن سرت - بقول سروری بخواه تحفه و معیار جالی به راوسین مهستین (۱)

گیاهی است که چهار پایان دهند و بیشتر خوش خور بود و گل زرد دارد و گویند و عراق
 حبه و توجیه گویند (شمس فخری ۵) برای دشمنان گاو طبعش باز تخم خنظل آرد و غشت
 و بخواه نسخه و فانی گوید که (تره بهاری) که طعم آن تیز بود و آنرا پزند و خورند و چون خشک
 شود بگاود دهند - صاحب جهانگیری گوید که معنی اول آنکه گیاهی باشد سبز خود رو که مانند
 اسبناج داخل آتش ساخته نیز بخلاف اسبناج که آن را در باغات بکارند و حبه و بیشتر
 خوانند و بیشتر در میان زراعت گندم و دیگر غلات و کناره های جوی آب روید (حکیم سوزنی
 ۵) برین قوافی که سوزنی نه شاعر بخدای داند تا چند خایدی بر غشت با صاحب رشیدی
 بزرگ معنی اول آنکه فرماید که معنی مروج خراسان (بلغشت) هم گویند صاحبان جامع و ناصری
 و سرلج و برهان ذکر این کرده اند - صاحب محیط این را بنامی شسته عوض سبب جمله آورده
 گوید که اسم خراسانی قنابری است و بر قنابری فرماید که لغت عربی است و گویند لغت
 سبطی که عبری عکول و قملول و غمیه و شجرة البهق و بیونانی قنیه یون و به رومی
 (قناب و سوس) و خراسانی بر غشت و بخاری بزند و بخند و بشیرانی سبزه و سوده و به
 اصفهانی سوجه نامند نباتی است که با قول ربیع می روید گرم در اول و خشک در آخر

آن گویند معتدل و حرارت لطیف و جلا و تقطع و از او یہ نافعہ برای سر و مزاجان
و منافع بسیار دارد (الخ) مؤلف عرض کند کہ فارسیان بہ مجاز این را بر عشت نام
کردند و ماخذ این بر معنی دوم بیان کنیم و ازینکہ این نبات بر کنار آب ہامی روید
این را ہم بر عشت گفتند و جا دارد کہ اصل این (بلک است) باشد یعنی تحفہ (است) کہ
بلک کبر اول و فتح ثانی یعنی تحفہ می آید و است چار پایہ خاص کہ در ہند آن را چتر نامند
لام بدل شد بہ رای مہلہ چنانکہ آوند و آروند و کاف بدل شد بہ غین چنانکہ کشت و کشتکا
و الف حذف شد و اللہ اعلم بحقیقہ الحال باجماع فارسیان یعنی مطلق خوراک چار پایہ ہم شہل
کنند چنانکہ از کلام شمس فخری پیدا است کہ بالا گذشت (ارو) (ا) ایک خود رو گھاس
کا نام جو کنار آب پر پیدا ہوتی ہے جسکو مثل بجاجی ترکاری کے استعمال کرتے ہیں اور
سو کھتے پر چار پا یوں کو کہلاتے ہیں۔ افسوس ہے کہ اس کا اردو یا شہر نام معلوم نہ ہو گا
اور بقول محیط قبا بری ہے اور صاحب جامع الادویہ نے (قنب بری) پر لکھا ہے کہ ایک
گھاس ہے تیز و جو بنگ کی قسم کی ہے۔ لیکن ہمارے خیال میں یہ وہ موٹی گھاس ہے
جو پانی میں اگتی ہے جسکو دکن میں تنکا کہتے ہیں خجرون اور ہاتھوں کو اور دیہاتی خود
بھی پکا کر کھاتے ہیں واللہ اعلم۔ چار پا یوں کی خوراک میو ثقت۔

(۲) بر عشت۔ بقول سروری سبزی روی آب۔ صاحب ناصر می این را سبزو نام نہادہ کہ
بر روی آب ہائید و بایستد و ترغ بر ان نعل کند صاحب جامع این را اجل و ترغ
گوید کہ بر روی آب باشد صاحب برہان ہم فکر این کردہ خان آرزو در سراج کواثر گوئی

و برہان فرماید کہ بمعنی (جامہ شوک) و آن سبزیت کہ بر روی آب پیدایں شود صاحب
 برہان (جامہ شوک) را ذکر کرده است و گوید کہ چیزی باشد سبز شبیہ بہ ابریشم کہ بر روی
 آب بہم رسد و صاحب محیط ذکر (جل و نغ) کرده حوالہ کند بر طحاب و طحاب فرماید
 کہ اسم عربی است و نیز لہری (خمر الصفار) و (عراض) و (نور الماء) و بہ سریانی
 طحاب و سینیانی اولیون و برومی بر و نیا و فارسی کشش جوی و خجرا بہ و جام خواب یک
 و (پشم و زغ) و شیرازی (جلک) و بہ اسفہانی (جل و زغ) و ہندی سوار و کانی نام
 و آن سبزیت کہ بالای آب پدید آید پیدایں شود بہترین آن است کہ در آب شیرین پیدا
 می شود و تر و در دوم - قالین - جابس نرف الدم و منافع بسیار دارد و مؤلف عرض کند
 کہ ترجمہ بمعنی گوآب بمعنی اولش گذشت و است امر حاضر استادن و معنی لفظی این استادن
 بر گوآب و بجز روئیدہ بر آب اسم مفعول ترکیبی - فارسیان (جامہ شوک) را بدین نام
 موسوم کردند و نگہ میچ (ار و و) کانی - بقول جامع الادویہ - طحاب ایک قسم کی سبزی
 جو پانی میں پیدا ہوتی ہے - صاحب آمفیہ نے کانی پر فرمایا ہے - اسم مؤنث - و سبزی
 جو اکثر سبز پانی کے اوپر یا برسات میں چرنے کی دیواروں وغیرہ پر جم جاتی ہے - جامہ
 شوک - ایک قسم کی پھونڈ - پانی کا چالا - (گہرا سیاہی مائل سبز رنگ)۔

(۳۱) بر غشت - بقول چانگیری و رشیدی و ناصری و جامع و سراج جوی آب کہ بر زرگران
 از مینج بجانب زراعت خود سیرند (خسروانی) و اگرش آب بنودی و حاجتی بودی
 بوزنوک ہر شرف بر راندی و صدر بر غشت و مؤلف عرض کند کہ نالہ آب را فارسیان بر

سبیل مجاز (برغت) گفتند و حقیقت آنست کہ برغت در نالہ ہامی روید (اردو)
نالہ۔ بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر نہر۔

برغت آب اصطلاح۔ همان برغت است این از کلام سوزنی بر معنی اول (برغت)

کہ بمعنی سوش گذشت فارسیان تیرکب گذشت (ودج) کنایہ از آب تالاب و
آن بالقطر آب استعمال کرده اند قلب غیر ذلک بہ کشت بدون متعلق بہ معنی سوم
اضافت است یعنی آب برغت (عطار) و سند این از کلام خسروانی ہما

۵) ہمہ خلق جہان را خواب برودہ پترا گذشت (اردو) (الف) برغت لانا

گوئی کہ برغت آب برودہ پرا (اردو) نالہ (ب) گھاس کاٹنا۔ بقول آصفیہ۔ بے

بندر۔ دیکھو برغت کے تیرے معنی۔ سلیٹنگی سے کام کرنا۔ بیکار سے ٹالنا۔ بے

۶) (الف) برغت آوردن مصداق اصطلاح مزہ شعر کہنا (معروف ۵) کہے ہے شعر جو

(ب) برغت خائیدن (الف) بمعنی معروف اتنی جلد دستی سے ہٹا لکھے ہے شعر

(ج) برغت راژدن حقیقی آوردن یا گھاس تولے یا کٹے ہے (ودج) نالہ چلانا

۷) ویش کردن و ہیا کردن برغت کہ معنی برغتوا بقول برہان باو او بالف کشیدہ

اولش گذشت و سند این از کلام شمس لطامی و آشی کہ آثر از برغت پیرد جہا

فخری ہما نجا مذکور شد و (ب) کنایہ باشد ناصری فرماید کہ باو و آ بمعنی آتش است

۸) از کار نکردن بہ نزاکت) و کار بہ بد سلیٹنگی مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی آتش برغت

کردن) و (شعری لطف گفتن) سند قلب اضافت (وامی برغت) صاحبان تہا

(۲۹۹۹)

(۱۰۰۰۰) (۱۰۰۰۰) (۱۰۰۰۰)

وہبت ہم ذکر این کردہ اند (اردو) بتوا سے پکائی جاتی ہے۔ نوٹش۔ اس کے لئے	فارسی میں اس آتش کا نام ہے جو غریب
--	------------------------------------

برغلانیدن | بقول بحر بوزن خرچہ ایندن بمعنی براگینختن و تقریبیں کردن شخص بہ کاری و فعلی و چیزی فرماید کہ کامل التصریف است و مضارع این برغلاند صاحب برہان شفق با بحر و بقول صاحب جہانگیری و موار و جامع معروف (برآغلانیدن) است کہ بجاییش گذشت مؤلف عرض کند کہ (برغلانیدن) و برغلانیدن بمعنی براگینختن و اغواست و از ہمین است مصدر ہندی (دورغلانیدن) کہ مرادف برغلانیدن است فارسیان واو (دورغلانیدن) را بہ موقدہ بدل کردند چنانکہ آب و آو و پس از ان علامت مصدر دتن بر و زیادہ کردہ مصدری ساختند و بمعنی (برآغلانیدن) استعمال کردند کہ بہ اصول مامصدر جعلی است و بعضی برانند کہ (برغلانیدن) محقق و منقلب و فرید علیہ (برآغلانیدن) کہ ماخذش آغال باشد و کلمہ بر زائد بران کہ مجزؤ (آغلانیدن) ہم ہمین معنی گذشت اندرین صورت (الف) اول را حذف چنانکہ آہنگ و ہنگ و الف دوم را کہ بعد غین مجملہ واقع است بعد لام بہ سبیل بدل بعض چنانکہ استخر و استرخ و نون اول را زائد گیریم چنانکہ گذارش و گذارش و لیکن ماخذ اول قوی تر است از ثانی و بصورت ثانی مصدر اصلی باشد کہ اسم مصدر ہم مال فارسی زبان است (اردو) و کیو برغلانیدن۔

برغلانیدن فرید علیہ غلطیدن کہ بمعنی گردیدن (ظہوری) سروکار این تنہا را کہ در زخم	ازین سو بان سو و از ان سو باین سو می آید۔ تو بر غلطم بخوانان را اگر چیلگی صبا و می گردم
---	---

(نہ)

(ارو) لوٹا بقول آصفیہ سلطان جو نام (۱) ایلی کے شوق وصل میں مجنون کو دیکھنا
 ٹھکن۔ ٹرکین کھانا زمین پر لوٹا (ذوق) کیا کیا ہے راہ ناقہ محل میں لوٹا
 برغم بقول شمس لغت فارسی است بمعنی شکوفہ درخت مؤلف عرض کند کہ محققین
 فرس ازین لغت سکت و معاصرین عجم بر زبان ندارند و در لغات ترک و عرب یافته
 نمی شود و مجرد قول صاحب شمس اعتبار را شاید اگر استعمال این بنظر آید تو انیم قیاس کرد
 کہ اسم جاد فارسی قدیم است (ارو) شکوفہ اسم مذکر دیکھو اشکفته
 (الف) برخان بقول سروری و برهان و جامع بهرامی مہملہ وغین معجمہ ویم بوزن ارسطو
 مار بزرگ (مولوی معنوی) آدمی را بجز فقر آدا مان بجز از بلائی حرص و تنفس برخان
 و بقول صاحب جہانگیری از دہا صاحب رشیدی بجوالہ سروری فرماید کہ بتقدیم معجم (برخان)
 ہم آمدہ خان آرزو فرماید کہ آنچہ در سروری بتقدیم معجم گفته غلط است کہ مخالف جمیع قریب
 معتبر است صاحب ناصری فرماید کہ بہ اضافت -----
 (ب) برخان روئین کنایہ از توپ است (ملک الشعرا می کاشانی) بہار خرمی نیکو
 بردرگہ دارا بجز روئین برخانیش برق و از روئینہ خم تندر بجا مؤلف عرض کند کہ مادر
 سروری ذکر (برخان) نیاقدیم و اگر در نسخہ کہ پیش ہر دو محققین بالا باشد مذکور باشد غلط
 متوانیم گفت کہ بدل بعض در فارسی زبان بسیار آمدہ چنانکہ اسطر و اسطرخ و افراز و افرازہ
 و اغلغہ و الخدہ و اباقون و انباقون و باتون و باتون مخفی مباد کہ سخ با کسر مختلف میست
 و بخاری را گویند کہ تیرہ و ملاصق زمین باشد (کذا فی البرهان) و بالف و لون و فرید علیہ آن

(۱) لفظہ

که با کلمه بر مرکب شد یعنی لغتی این بخار بلند که بر معنی بلند آمده و کنایه از مار بزرگ و جا
دارد که اصل این (برقمان) بقاف عوض غین معجمه یعنی مثل برق و کنایه از اثر و پا که زبانش
می درخشد مثل برق و جادارد که اصل این (برخمان) باشد معنی بر بلندی خم دارنده و کنایه
از اثر و پا خای معجمه بدل شد به غین معجمه چنانکه تارخ و تارغ و (ب) کنایه باشد نظر بر سیاهی و طبعی
و درازی و مضرت اثر و پا و الله اعلم بای حال اسم جاند فارسی قدیم است (ارو) (الشیخ)
و کیو اثر و پا (ب) توپ - مؤث و کیو باولیج -

<p>بر غممه بقول شمس لغت فارسی است با فتح اسم جاند فارسی زبان و طی بهر لغت ترکی معنی شگوفه با غلاف برون آوردن و رخت می نماید و لیکن محققین ترکی هم ازین سکت مؤلف عرض کنند که محاصرین عجم بر زبان و مجروح و بر غم را مانند که بقول همین محقق نذارند و محققین فارسی زبان ازین سکت تحقیق گذشت بای حال اعتبار برانشاید و وضع لغت مقاضی معنی مصدری در فارسی که مایه تحقیق صاحب شمس ابین من الاساس زبان نیست اگر سنده استعمال فارسیان بدست (ارو) و شگوفه جو غلاف کے ساتھ آید تو انیم گفت که شگوفه با غلاف باشد و ہو - مذکر -</p>	<p>بر غنچه اصطلاح - بقول محیط ابهل است و ما بحث ابهل بجایش کرده ایم محققین فارسی زبان ذکر این نکرده اند و ما بر اعتبار صاحب محیط که محقق مفردات طب است این را نوشته ایم او هم نه نوشت که این لغت فارسی زبان است ولیکن از الفاظ لغت معلوم می شود که لغت فارسی است و مرکب یافته می شود از کلمه بر معنی ثمر و غنچه معنی می شود</p>
---	---

بر غنچه اصطلاح - بقول محیط ابهل است و ما بحث ابهل بجایش کرده ایم محققین فارسی
زبان ذکر این نکرده اند و ما بر اعتبار صاحب محیط که محقق مفردات طب است این
را نوشته ایم او هم نه نوشت که این لغت فارسی زبان است ولیکن از الفاظ لغت
معلوم می شود که لغت فارسی است و مرکب یافته می شود از کلمه بر معنی ثمر و غنچه معنی می شود

پس معنی نفلی این شکر شکوفه باشد۔ فارسیان تخم سر و کوی را بدین اسم موسوم کرده اند بر سبیل
کلیه (ارو) و کیمو اہل۔

برخندان بقول جہانگیری و رشیدی و برہان و جامع و ناصری باوّل مفتوح بثنائی زود
وغین مفتوح بانون زودہ جشن و نشاطی را گویند کہ در ماہ شعبان بسبب نزدیک آمدن رمضان
گفتند و بسیر گاہ ہاروند (حکیم نزاری) رمضان می رسد ایک و ہم شعبان است ہا
می ہارید و ہوشید کہ برخندان است ہا (ولہ) تو چو در آخر ماہ شعبان ہا زودہ
یک ہفتہ طبل برخندان ہا صاحب برہان صراحت فرمید کند کہ بقول بعضی آخر ماہ شعبان
است و بجای حرف ثالث قاف ہم آمدہ و صاحب مؤید گوید کہ درین جشن شراب خواران
بکثرت شراب نوشند و تغریط روا ندارند۔ خان آرزو در سراج بدکر معنی بالا فرماید کہ ہمین
لغت کہ بقاف آمدہ بسبب اختلاف عرب و عجم و ترکی و فارسی است مؤلف عرض کند
کہ وضع لغت ترکی را ماند و لیکن محققین ترک ازین ساکت و ہمہ محققین بالا این را لغت
فارسی زبان گفتہ اند و آنچہ بقاف آید سبیل این کہ غین بمعجمہ بہ قاف بدل شود چنانکہ آریغ
و آروق و ماخذ این جزین نباشد کہ اصل این (برخندان) بود بمعنی خندہ گفتہ و سرور
اسم حال از مصدر (برخندیدن) کہ فرید علیہ (خندیدن) است خای بمعجمہ بدل میشود و غین
بمعجمہ وقاف ہر دو چنانکہ تاخ و تاغ و چاق و چقاق (ارو) فارسیون نے ایک خاص
جشن کا نام (برخندان) رکھا ہے جو ماہ شعبان میں منائے ہیں اور شراب خوار کثرت سے
شراب پی لیتے ہیں اس لئے کہ رمضان میں می خوار می نصیب نہوگی۔ مذکر۔

بر غول بقول سروری و جهانگیری و برهان و جامع و سراج برون پر گویشم باو غین معجزه (۱)
 شاخ میان هتی که چون نفیر نوازند (شیخ آذری) آه سحر از نایزه صبح بر آمد و پیمان
 بهو چون نفس از لوله بر غول (دوله) از آن طرف چون کند بر غول سار بر نشنود و برین طرف
 کسی آواز (شیخ مطهر) ز بانگ طبل و وسم نای و ناله بر غول پاهمی درید دل کوه و سین
 گرد و نای و فرماید که بر قوبه قاف هم آمده صاحب رشیدی بفتح اقل آورده بهار و و است
 بذر معنی اول گویند که از طفر نامه شرف الدین علی نرودی (۲) یعنی منادی معلوم می شود
 و از کلام خواسته شیراز هم (۳) عاشق از قاضی تترس می بیاید بلکه از بر غول سلطان
 نیز هم بر مؤلف عرض کند که معنی لغوی این بلند صدا و بلند آواز که بر معنی بلند یا بشیر
 گذشت و غول بفتح معنی صدا و آواز بسیار بلند پس زیاده ای کلمه بر بر لفظ خواسته میانه کنند
 در بلند آوازی پس معنی اول بفتح غین معجزه صبح باشد و معنی دوم مجاز آن یعنی نفیر سلطان
 را هم گفته اند که برای (اطلاع عام از واقعه ای نوازند که در انگلیسی زبان بیوگل نام دارد
 مخفی مباد که آنچه بقاف عوض غین معجزه می آید مبدل این است چنانکه آواز و آه و قاف
 (اردو) (۱) ایک قسم کی نفیری یعنی تری جو سینگا که سفر کو خالی که که بنامه پهن و خوش
 (۲) شهری بیوگل یا تری جیکه ذریعه سے حکم شاخی کی منادی کرتے ہیں یہ مؤثرت
 بر غولی بقول برهان پاشای مشقت برون سرگوشی تخمیت که آند الباری استغیوش
 عبری بر قتلونا و بشیرازی بنگو و بیو نای فلیون خوانند صاحب اندازین را لغت
 گوید و بابت این بر استغیوش و استغولی کرده ایم ضرورت نداشت که صاحب

این را در لغات فرس جاوید (ار و و) دیگر استغول -

بر غول بقول سنوری بجوالة نسخه وفائی به رای مهله و غین محجه بوزن اسلوب (۱) آشیکه
از گندم و جو نیم کوفته پزند (شمس فخری ۵) مطلب مال و جاده قانع شود و بدو نان و کائ
بر غول با و فرماید که این را بلغور نیز گویند و (۲) جو و گندم نیم کوفته و (بر غوی) نیز خوانند
(حکاک ۵) آسیای صبوریم که و را با که بر غول و که سبره کشم با و بجوالة نسخه میرزا فرماید که (۳)
حلو نیست که از آرد سازند و آن را آفرشته هم گویند و گوید که به بای فارسی هم آمده و
بقول جهانگیری آتش جو که با گندم و لیده پزند صاحب برهان گوید که با و او مجهول بر وزن
م غول بهر سه معنی بالا آمده و بمعنی اول و دوم بالضم هم و معنی دوم را عام کند یعنی بهر چیزی که
آن را در هم کوفته باشند بر غول نام دارد و صاحب رشیدی بر معنی اول قانع و صاحبان
نامری و جامع شفق با برهان - خان آرزو در سراج گوید که تحقیق آنست که بضم اول و او
معروف بعضی گندم نیم کوفته و آشی که از آن پزند و بلغور قلب بعضی آن و آن نیز بالضم و بافتح
حلو ای مذکور مؤلف عرض کند که مفرس است که بقول کتر (بلغور به لام دوم و رای مهله و آخر)
تستید را گویند که نان سفید است و بقول لغات ترکی (بلغرضم اول و سوم آتش گندم) و
بقوله (بلغور به بالضم و بالفتح با و او معروف) طعام کچی و دیگر مخصوص و ظاهر است که
رای مهله به لام و بالعکس آن تبدیل می شود چنانکه چنار و چنار و الوذ و آروذ و و اوها
نسته هم می آید پس فارسیان این لغت را ساختند از لغات بالا و غیر از معنی اول باقی معانی
بر سبیل مجاز است آنچه خان آرزو و معنی سوم را با لغت مفتوح مخصوص کند بی دلیل است

اردو) (۱) نیم کوفتہ جو یا گہون کی آتش - موٹ (۲) نیم کوفتہ گہون اور جو - مذکر گویا
بولی سرخیز - موٹ (۳) ایک حلوہ جو آٹے سے پکایا جائے - مذکر -

برف بقول سروری بفتح با - آنچہ در شدت سرما بارو کہ بعربی تلج گویند (خلایق المعانی

۵) ہرگز کسی ندویدین سان نشان برف پاگوئی کہ بقمہ ایست زمین در دہان برف

مار گوید معروف و فرماید کہ سیم از تشبیہات اوست و بالفاظ باریدن و وسیدن و خوردن

دلہ اختن و نامدن مستقل (البوطاب کلیم ۵) بی قدری سیم برف را بین پا در چشم بخیل

نیز خوار است (۶) حکیم رودکی (۵) بفضل اندر کردہ چنین وزی کہ ز برف پا زمین چورف

شدہ بود و آب چون سندان پا صاحب فدائی گوید کہ آنچہ در زمستان مانند ریزہ ہائی

بجای باران می بارو و بقول محیط لغت فارسی زبان است و بعربی تلج و بہترین آنست

کہ بر زمین سنگریزہ و سخت افتد و ردی آنست کہ برخنداق افتد و آب گداختہ آن ردی

است - سرد و رسوم و خشک در دوم و گویند گرم و تر در ان و گفته اند سرد و بالطبع

و خشک بالعرض و خشکی آن در فراج انسان اثر نمی کند بلکہ باطل می شود چون بر تارک

سر نہند رعاف را قطع نماید و خوردن آن اخراج ز لوی تشبث در حلق کند و مضمضہ

آب آن مسکن در دندان ہا راست و آن مختدر و محرک سرفہ و تشنگی و گاہ تشنگی ساکن

کند و برای شایخ و سرد مزاجان و صاحبان معدہ و جگر بار و وضعیف و اورام باطنی سود

و گرم مزاجان و صاحبان معدہ و جگر گرم و کسانیر کہ بر ایشان خون با صفر غالب باشد

موافق بود و مضر عصب و مقبض معدہ و مضر آن و مصلح آن قرنفل و عسل مؤلف و غیر گند

اسم جدید فارسی زبان است و بس معاصرین عجم هم بر زبان دارند (اردو) برف فارسی
اسم نوشت - پالا - وہ کہر جو روئی کی شکل میں برستی ہے۔

برف آب اصطلاح بقول بجز (۱) آب سرد و بہا لغہ ضرور است یعنی آب سرد تر و آب حشر
(۲) کنایہ از آب دہان کہ در وقت خورون را ازین وجہ برفاب نام نہادند کہ سرد تر و برفاب
شخصی چیزی را بسبب میل و خواہش طبیعت (اردو) بہت ٹہنڈا اور سرد پانی مذکر۔
در دہن دیگری می گرد و صاحب ناصری فرماید (۲) و گویو آب حشر (۳) برف مین لگا یا ہوا
(۴) آب برف و ذکر معنی دوم ہم کردہ کہ ٹہنڈا یا برف ڈالا ہوا پانی۔ مذکر۔

بر (برفاب داون) می آید صاحب برہان مذکر برفاب و اوان مصدر اصطلاحی بقول (۱) برف
بہر معنی نسبت معنی دوم صراحت فرید کند و ناصری و رطحات و رشیدی و بحر و سراج و
کہ گاہ باشد کہ از دہن بیرون آید ولی اختیار برہان (۱) کنایہ از دل سرد کردن و نا امید
بریز و صاحب جامع ہم ذکر بہر معنی کردہ ساختن (حکیم سنائی ۵) برف آب ہی دی
مؤلف عرض کند کہ مرکب است از برف تو مارا پکا ما از توقع ہی کشائیم (۲) نظامی (۵)
و آب قلب اضافت (آب برف) و معنی سوم منش چون کوہ برفین تاب می داد پوز حشر ثا
تثقیل است و مقصود از آب برف نہ آبی کہ را برفاب می داد پکا مخفی میا کہ قطع لغت عرب
از برف جمع شدہ باشد بلکہ آبی کہ برف دران است بمعنی در کشیدگی دست و پایی از سردی
اندازند تا سرد تر شود و معنی اول ہم کنایہ بہار مذکر معنی بالا و سب سنائی گوید کہ فقیر را
کہ آب سرد را برفاب گفتند ولیکن دران در معنی این بیت کلام است۔ مؤلف گوید

(اردو) (۱) بزرگوں کے بال۔ نڈگر۔ (۲) شور سپاہ کے مؤلف عرض کنندہ (برق فادون) یوستین بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم نڈگر۔ فرید علیہ افتادون است بزیادت کلمہ بربرہا ایک قسم کی کمال کی پوشش جو بالوں کے کہ بجائیش گذشت و (برق فادون) بحذف الف باعث نہایت گرم ہوتی ہے۔ بال دار محقق آن و این متعلق است بمعنی بست و دوم چمڑے کا کوٹ۔

برف باریدن استعمال۔ صاحب آصفی ہونا۔ شور بلند ہونا۔

ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض بر فتح اصطلاح۔ بقول انند مرادف (برخنج) کہ کند کہ بمعنی حقیقی است و سند این بر مصدر بجائیش گذشت مؤلف عرض کند کہ صراحت ما آئندہ می آید (اردو) برف برسد۔ ہمد را بجا کرده ایم اگر سند استعمال پیش شود

برف باریدن بر تیز راغ مصدر اصطلاحی تو انیم عرض کرو کہ قلب بعض است چنانکہ آخر کنایہ باشد از ہنگام پیری رسیدن و پیر شدن و استرخ (اردو) و کیو (برخنج)

(طاحی) مر برف بارید بر تیز راغ گذشت برف و میدان مصدر اصطلاحی۔ صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کنند کہ پیدا شدن برف است و پس۔ چوبلبل تماشای باغ (اردو) بال سپید ہونا۔ بقول آصفیہ بٹھاپا آنا۔

برق فادون شور استعمال۔ فرید علیہ افتادون (اردو کی) ہمیں و میدی بر چشم برف چو شور و بلند شدن و برپا شدن آن (انوری) الناس کے بھی وزیدی بر چہرہ باد چون سحران (اردو) برف پنا۔

<p>برفرا اصطلاح - بقول برهان و ناصری و جاح و مؤید و آند و موارد بروزن صرصر (۱) یعنی گذر - شان و شوکت (۲) با شان و شوکت - بارفرو شان و شوکت و علو و قدر و منزلت مؤلف برفراختن رایت استعمال - بلند کردن رایت</p>	<p>عرض کند که صاحب سفرنگ در شرح فقره شان و شوکت (نامۀ شت و خورشید و کیمیا و را در شکوی زرین چارزن برفرو وند (۳) می فرماید که (۲) برفر یعنی با شان و شوکت است پس اسم فاعل ترکیبی باشند نیم که همه محققین بالابچه وجه سکندری خورده اند خصوصاً قول صاحبان ناصری و جامع که از اهل زبانند بسیار تعجب خیر است که از معنی لغوی هیچ کار نگرفته اند و معنی اول خلاف قیاس را بیان کرده اند اگر سند استعمال سفرنگ پیش مانی بود (۲) مزید علییه (افروختن) که بجایش می آید نیز کلمه بر را در معنی اول را از خیال می گردیم کلمه بر بران (اردو) (۱) و کیمیا برفروختن تا آنکه سند دیگر برای معنی اول بر افعای</p>
<p>عظم است و مصدر (برفراختن) مخفف مما (برفراختن) که گذشت تخفیف الف (لهو) می خیل آید و نیم خور و شوکت (۳) رایت فتح برفراخته ایم (۲) (نوری) (۳) چه برفرازد هر باید و رایت صبح (۲) که بر کشاید هر شب بزند صبح شفق (۲) (اردو) چندان که اگر نا - و کیمیا انگیختن رایت -</p>	<p>برفروختن چرخ استعمال - روشن کردن چرخ باشد مرادف (برفروختن شمع) که بجایش گذشت</p>
<p>برفروختن استعمال - روشن کردن چرخ باشد مرادف (برفروختن شمع) که بجایش گذشت</p>	<p>برفروختن چرخ استعمال - روشن کردن چرخ باشد مرادف (برفروختن شمع) که بجایش گذشت</p>

<p>(ظهوری) آسان بدان چراغ و فایر و روشن و هفت و اند بر وزن پرده پوشان یعنی برپوشان باید که کار فرزند استخوان کس (اردو) است که است پیغمبر باشد مؤلف عرض کند که صراحت کامل ممد را بنجا کرده ایم و در اینجا</p>	<p>و کیو بر افروختن شمع - بر فروختن رخساره مصدر اصطلاحی - ۱۱</p>
<p>کنایه از روشن شدن رخسار باشد چنانکه فابدل شود چنانکه زبان و زبان (اردو) بر افروختن رخ (که بجایش گذشت و ۲) کنایه و کیو بر بروشان -</p>	<p>از می خورون هم که از آن رخساره سرخ و بر فرما اصطلاح بقول برهان و جامع و هفت روشن می شود (ظهوری) رخساره بر فروخته و موارد و اند بر وزن شده تره یعنی بر فروخته باغ از گل قدح و باغندلیب باش که است گذشت مؤلف عرض کند که حقیقت این بر ترخم است (اردو) و کیو بر افروختن (بر فرما) بیان کرده ایم و این خبرین نباشد که رخ (۲) شراب پینا -</p>
<p>بر فروختن شعله استعمال بر روشن و شعله کرده اند (اردو) و کیو بر فر - کردن شعله چنانکه (بر افروختن شمع) بجایش</p>	<p>گذشت (ظهوری) از او غنای سینه توانی گویند این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض شعله بر فروختن و فول بروغای لاله خورده کند که (۱) بارانیدن برف باشد و (۲) انداختن گذشتیم (اردو) شعله روشن کرنا -</p>
<p>بر فروشتان اصطلاح بقول برهان و نویسد سرخچه تیز که چو ابر بهار آسمان تابناک میزد</p>	<p>استعمال بر روشن و شعله استعمال صاحب آصفی</p>

مؤلف عرض کند که ماین سندر استعقل با- (دب) برف ریزیدن کفیم که ریختن و ریزیدن پڑنا برف بر سنا حقیقی معنوں میں -	مؤلف عرض کند کہ ماین سندر استعقل با- (دب) برف ریزیدن کفیم کہ ریختن و ریزیدن پڑنا برف بر سنا حقیقی معنوں میں -
ہر دو مراد یکدیگر است کہ تعریف آن بحالیش (دب) برف پڑنا بمعنی حاصل بالمصدر جیسے کفیم و سندر معنی دوم الف از ر و ز قرہ شان	ہر دو مراد یکدیگر است کہ تعریف آن بحالیش (دب) برف پڑنا بمعنی حاصل بالمصدر جیسے کفیم و سندر معنی دوم الف از ر و ز قرہ شان
پرست می آید گویند کہ برف در آب بریزو بیارے (ار دو) (الف برف بر سنا (دب) برف ز و گی سے نقصان اٹھایا ہے اور برف زدہ	پرست می آید گویند کہ برف در آب بریزو بیارے (ار دو) (الف برف بر سنا (دب) برف ز و گی سے نقصان اٹھایا ہے اور برف زدہ
اصطلاح (دب) برف زون (دب) برف زوی اند جو الہ فرنگ فزنگ بافتح و فتح زای بجمہ و کسر وال مہلہ تجانی	اصطلاح (دب) برف زون (دب) برف زوی اند جو الہ فرنگ فزنگ بافتح و فتح زای بجمہ و کسر وال مہلہ تجانی
بمعنی ضرر و نقصانی کہ از برف بزراعت میر (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون	بمعنی ضرر و نقصانی کہ از برف بزراعت میر (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون
فارسیان زراعتی را کہ از اثر الہ نقصان خورد (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون	فارسیان زراعتی را کہ از اثر الہ نقصان خورد (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون
گویند کہ این کشت را اثر الہ زودہ است (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون	گویند کہ این کشت را اثر الہ زودہ است (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون
پس عیب نیست کہ ہمین مصدر (زون) را (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون	پس عیب نیست کہ ہمین مصدر (زون) را (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون
بافرف استعمال کنیم و گوئیم کہ (الف) بمعنی (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون	بافرف استعمال کنیم و گوئیم کہ (الف) بمعنی (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون
افراد و باریان برف باشند معنی حقیقی (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون	افراد و باریان برف باشند معنی حقیقی (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون
از ہمین مصدر حاصل بالمصدرش (دب) برف (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون	از ہمین مصدر حاصل بالمصدرش (دب) برف (دب) برف زون (دب) برف زون (دب) برف زون

<p>سان و پرنا - و کچو (پر سنگ کشیدن) خور برفشان بقول بحر نشان کردن (ظهوری است) بسبیل زما بوسه یا برفشان پاکه آورده اند زلف ساقی نشان پاکه فرماید که کامل الشیرین است و مضارع این برفشانده خان آتزو در سراج فرماید که رقص کردن و افروختن آتش و فرماید که تحقیق این گذشت و ظاهر این معنی حقیقت است نه مجازیه بر معنی بالاجل و در افروختن بی تکلف است می آید و لهذا آتش مشتعل را گویند بلند شد و بعضی معنی مشتعل نیز گفته اند و بحث این گذشت (انتی) اصحاب این فرماید که معنی حرکت دادن دست را تا هر چه در دست باشد بپیچند و از اینجا معنی نشان کردن اند کرده اند مؤلف عرض کند که تحقیقین بالا از نزاکت و حقیقت کار نگرفته اند حقیقت اینست که معنی چهارم اصل است که معنی مشتعل است و لیکن دست را در معنی پیچ و تاب دادن</p>	<p>سپهر بکشد باد او خنجر صبح پاکه اگر شب نزد مهت تو برفش پاکه (خواجہ سلمان و و سیدم غمزه تو بر دل من تیز تر است راست مانده یعنی که زنی برفنی پاکه صاحب اند همزبانیش - صاحب بحر آلف و ه را یعنی لازم و ب و ج و ذ را بعضی متعذری آورده و اضافت هر یک به صدر بسوی شیخ و خنجر و امثال آن کرده - و اضافت را پسند کنیم مخفی میباید که در سداج استعمال اینها است نه (بر فسان) عیبی ندارد که سوخته و کلمه پیرو و بدین معنی مراد فکد گیر است و فسن ضعیف فسان باشد همه معاد و فتن قیاس دارد و (الف و ه) سان بر چرخها یعنی آصفیه پیری بر پیرونا - فسان بگفتا (ه) انگهون کی گردشون سے یہ جوہر عریان پیوسته یا تیغ نگاه یا بر بچی چپختی ہے سان پر (د) (و - و) سان چرخها یا کھنایا گنا است و لیکن دست را در معنی پیچ و تاب دادن</p>
---	---

دست باشد یا زلف یا دامن از برای همه که آب گردن و شدن برف (سعدی) بوی
 (برفتادن) بمعنی حرکت دادن مستعمل می شود چنین برآید و برف چمن که اخت و گسل باشد
 پس معنی چهارم - مجرد حرکت دادن است آمد و بلبل به بوستان پیاورد (دو) برف کو
 و بس - محقق (برافتادن) و در معنی دوم گلهانا - یانی کرنا - برف کا گلهنا - پانی هونا -
 بر بعضی بدن است و بمعنی سوم بیان کرده برفلان چکیدن مصدر اصطلاحی - بقول بحر
 خان آرزو مرادف (آتش افشاندن) و طحقات بریان و بهار بر فلان افتادن و (۳)
 که در محدوده گذشت حاصل انبست که همه برفلان گان بردن و (۳) برفلان ثابت شدند
 معانی مصدر (افتادن) که گذشت در - صاحبان مؤید و هفت و شمس ذکر نامی طلق
 (برافتادن) باشد و محاوره فارسیان بجا این کرده اند مؤلف عرض کند که شتاق سند
 اضافت در طحقات آن گذشت و (برفتادن) استعمال می باشیم (اردو) (۱) کسی می پڑنا
 محقق (برافتادن) باشد که بجایش نکرده (۲) کسی بیگانه کرنا - (۳) کسی پر ثابت هونا
 شد و همه طحقات (افتادن) و (برافتادن) بر فلان قلم نیست مقوله - بقول بهار و (اند)
 از برای این هم پس بعض معانی را ذکر کرد و نقل نجار ای محاسبه و باز پرس نیست
 و بعض را گذاشتن درست نباشد (اردو) معاف و مفرغ القلم است و حسایی و کتابی
 و بگوید (افتادن و برافتادن) و طحقات - دارد و فرماید که آنچه صاحب برهان تنها
 برف که اختن استعمال - صاحب آصف (قلم نیست) را بدین معنی آورده صحیح نباشد
 ذکر این کرده از معنی سکت مؤلف خویش (صاحب) گنج است اگر هست بعد از آن

تیغ است اگر بر سر محزون قلمی نیست پیکر اوله ۵ شدن زور بر فلک یعنی لازم (با فلک زور آرائی)
 هر که شد دیوانه ایجا در حساب مردم است کرون ۵ (انوری ۵) زور تو در کشاکش اگر بر فلک
 در دیار ما قلم بر مردم آگاه نیست (مولانا کا خور و پیکر ز اسب او گسته شود تا در کارگاه ۵)
 ۵) بجز خط ازادی خود و کاتبی از عشق ۵ آسمان معرض تقابل بین آنا آسمان پر زور و پیکر
 دیگر قلمی نیست برین بنده و رگانه پیکر (با باغی) بر فلک ۵ اصطلاح بقول اندکجاء فرنگی
 ۵) مار در خراباتی و معشوق پرستیم پیکر قلمی از عالم غم کن و غضبناک مؤلف عرض کند که لفظ
 نیست که دیوانه و مستقیم پیکر مؤلف عرض کند (برف) را مرکب کرده اند با کلمه (ناک) و ناک
 که صاحبان برهان و بحر ترک صله نوشته اند البته بقول برهان لفظی که بجهت بیان انصاف موصوف
 انهار صله بهتر از ترک است بهترین طرز بیان بصفی و آثار کلمات می آورند که ولالت می کند
 (قلم نیست بر کسی) یعنی اولاً حق محاسبه و مواخذة برداشتن چیزی همچون طربناک و معنی آورده و نوشته
 نیست (اردو) و مرفوع القلم ہے۔ وہ قلم ۵ (الخ) پس این قسم استعمال بدون سند یا قول
 گرفت نہیں ہے وہ معذور ہے (درو) صاحب زبان اعتبار را نشاید و از معاصیر
 مشابه کوئی ان آنگون سے کم ہے پیکر گس ہے عجم نہ سفیدیم کہ گفته باشند ۵ این آب بر فلک
 مرفوع القلم ہے۔ است ۵ یعنی برف در و شامل است قابل
 بر فلک خورون زور مصدر اصطلاحی واقع ۵ (اردو) برف ڈالا ہوا۔ برف لگایا ہوا۔

(۱۰۱)

بر فوج اصطلاح بقول اندکجاء فرنگی بفتح اول و ثالث و سکون نون و جیم
 مشتق از سی است یعنی (۱) سخت و درشت و (۲) نامھواری راسی و نامسا زگاری کاری

و (۳۱) بمعنی نو نو ناد و (۳۲) میوه نورس مؤلف گوید که قنچ بمعنی قول می آید که اسم جامه فارسی زیارت و این فرید علیّه آن زیارت کلمه تبریران و معنی دوم مجاز آن و معنی سوم البته خلاف قیاس است طالب شد باشیم و معنی چهارم مجاز سوم (اردو) (۱) سخت (۲) راسته کی نامواری - کام کی خرابی سوت (۳) نیا - نادر (۴) تازه میوه - مذکر -

برفنجک اصطلاح - بقول سروری و برهان و ناصری و جامع کابوس را گویند صاحب جهانگیر فرماید که با اول مفتوح بانی زوده و فای مفتوح همان (برفنج) که گذشت و (برفنجک) هم گویند و بتاری کابوس و بسپاری فرخچون - صاحب رشیدی تبدیل (برفنج) ذکر این کرده و عرض کند که ما خداین خبرین نباشد که به لغت (برفنج) بمعنی اولش - کاف تخفیر زیاده که ده بکار مرضی خاص مخصوص که دند و یکم پیچ (اردو) و یکم برفنج -

برفند اصطلاح - بقول اندر بخوانه فرنگ بفتح اول و ثالث لغت فارسی است بمعنی (۱) مکر و حیل و فریب و (۲) گفتار ناشایسته و (۳) طرف و (۴) جای عمیق و خندق و (۵) عمارت محراب دار و (۶) بمعنی لشکر و فوج - و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که قند بمعنی مکر و حیل و فریب و شید و زرق بجایش می آید و این فرید علیّه آن زیارت کلمه تبریران و معنی دوم را مجاز آن توان گرفت و اگر برای معنی سوم و چهارم و پنجم و ششم استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که اسم جامه فارسی قدیم است مجرّد قول فرنگ را برای این معنی کافی ندانیم که معاصرین هم بزبان ندارند و محققین اهل زبان است (اردو) (۱) مکر و حیل و فریب - مذکر (۲) ناشایسته گفتگو - مؤنث (۳) طرف - مذکر (۴) عمیق

نذکر (خندق و کیمبار گین) (ده) محراب دار عمارت - مؤنث (۶) لشکر - مذکر -

بر فذرا اصطلاح - بقول اند بخواه فرنگ بقوله عقلمند - سمجھدار - زیرک (۴) عالم بقوله
فرنگ بالفتح لغت فارسی است یعنی (۱) مغتر - عربی - صاحب علم (۵) مطرب بقوله - عربی - گویا
(۲) مدرس و (۳) دانشمند و (۴) عالم که - گانے والا - معنی -

مسائل شرعیہ را حل نماید و (۵) مطرب و سرودگر - بقول اند و غیاث و مؤید
مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بالفتح و فتح فاعل سکون و او و رای مہملہ زودہ
یعنی فن دارندہ و صاحب فن و کلمہ برزاند یعنی جلد و شباب و فی الفور مؤلف عرض کند
یا آن را یعنی بلند گیریم کہ بجایش گذشت یعنی آن کہ معاصرین عجم بر زبان دارند و گویند کہ
دارندہ و بلند مرتبہ در فن پس معنی چارہم حقیر بر فور حکمتش تقمیلش کردیم پس خبرین نیست
ہست کہ عالم - دانشمند و صاحب علم و فن باشد کہ کلمہ بر بر لغت فور عربی زیادہ کردہ اند و دیگر
و باقی مہملہ معانی حجاز آن و برای آن طالبند پیچ (ار دو) فی الفور بقول اصغیہ عربی - فوراً
باشیم کہ صاحب فرنگ صاحب زبان - جلد - معاً -

نیت معاصرین عجم بر زبان ندارند (ار دو) (الف) جر فخر بازای سقہ و مین جملہ در آخر
(۱) مغتر بقول اصغیہ عربی تفسیر کرنے والا (ب) بر فوس بقول بر بان و جامع بر وزن
- معنی بیان کرنے والا - شارح (۲) مدرس بقول سرود و افسوس اطراف و پیرامون وہاں و
عربی - درس دینے والا - پڑھنے والا - ملائے مرادق پر پوز - صاحب ناصری فرماید کہ یہ مین
کتبی - پندت - معکم - استاد طلبا (۳) دانشمند - معنی بکا بوز و بکا بوس و بکا فوز و کا فوس

<p>هم می آید (مولوی معنوی ۵) چنان باشد (الف) که زای هوز بیان نور ناطق باشد لب باشد نه آواز و نه بر فوز بر مؤلف عرض کند که اصل این است که بقوتانی دوم و بای فارسی سوم بجایش گذشت و صراحت ماخذش همدراختا کرده ایم و (الف) سبذل (بدلوز) که به همین معنی گذشت - دال همله دوم بدل شد به ر همه چنانکه با و دان و بار دان و بای فارسی سوم بدل شد به ق چنانکه سفید و سفید و یک برفی</p>	<p>بای موعده بارای باید شد به سین همله چنانکه ایاز و ایاز و سندی که صاحب ناصری از مولوی معنوی آورده همان است که بر بدین گذشت حیث است از حقیقتین که کلامی را بسند خود و بر جای می آورند به تبدیلی خدا می دانند که مولوی درین شعر استعمال بدینوز کرده یا بدینوز (اردو) و یکدیگر بتیوز -</p>
<p>برفی بقول آصفی بواله فرنگ بافتح و کسر فاعلت فارسی است نوعی از حلاوا مؤلف عرض کند که محاصرین عجم بر زبان دارند و گویند که از شیر و شکر ساخته می شود و سفید رنگ است همچون برف پس تحتانی آخوه برای نسبت باشد و بس (اردو) برفی - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - یک قسم کی سفید و وریشی و وکی شمانی برق (۱) بقول سروری بروزن و معنی برغ است که گذشت و نیز گویند (شیخ آذری ۵) بکتابندشی ز مغرب برق بای کند شرق و غرب را همه شرق و با و فرماید که (۲) بتازی معروف به بار نسبت معنی دوم گویند که درخشان برق و روشنی که از ابر بجهد و آنرا بفارسی درخش گویند و جمع آن بروقی و آتش است و بی آسمان و بی مرتب</p>	<p>برفی بقول آصفی بواله فرنگ بافتح و کسر فاعلت فارسی است نوعی از حلاوا مؤلف عرض کند که محاصرین عجم بر زبان دارند و گویند که از شیر و شکر ساخته می شود و سفید رنگ است همچون برف پس تحتانی آخوه برای نسبت باشد و بس (اردو) برفی - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - یک قسم کی سفید و وریشی و وکی شمانی برق (۱) بقول سروری بروزن و معنی برغ است که گذشت و نیز گویند (شیخ آذری ۵) بکتابندشی ز مغرب برق بای کند شرق و غرب را همه شرق و با و فرماید که (۲) بتازی معروف به بار نسبت معنی دوم گویند که درخشان برق و روشنی که از ابر بجهد و آنرا بفارسی درخش گویند و جمع آن بروقی و آتش است و بی آسمان و بی مرتب</p>

موقدہ سوز و سبک سپر و عالم سوز از صفات است و تیغ و جوی و چراغ و تصرع از تشبیهات
او و بالفاظ افادہ و چیدن و درختیدن و بختیدن مستقل۔ (ملاطفراس) ز رنگینی مصرع
تند برق با جهان گشت در آتش لعل غرق با مؤلف عرض کند کہ نسبت معنی اول حقیقت
برخ بجایش گذشت و این مبتدل آنست چنانکہ آروغ و آروق و این بعضی دوم لغت
عرب است فارسیان استعمالش (۳۰) یعنی سوزندہ ہم کرده اند کہ بر برق حاصل می آید
و بر (برق مذرب) ہم کہ بہین معنی مستقل (اردو) (۱) ویکہو برغ (۲) برق۔
موتث ویکہو از خوش (۳) جلا نیوالا۔

برق آفت استعمال۔ فارسیان برق را بہ شوق و خواہد برق کہی نامیادہ کہ (اردو)
تشبیہ آفت استعمال کردند۔ اصناف تشبیہی وہ آہ جوشل برق کے ہے۔ موتث۔
است یعنی آفتی کہ مثل برق است (صائب) برق آہنگ استعمال بہار ذکر این کرد
(۱) یکی صد شد ز گلچین برگ عشرت گلشن بر معروف قانع مؤلف عرض کند کہ بدو
مارا با حمایت کرو و مور از برق آفت خوش اصناف اسم فاعل ترکیبی است یعنی کسی کہ
مارا مکر (اردو) وہ آفت جوشل برق کے آہنگ او مثل برق است و کیا باشد از
ہے۔ موتث۔ تیر و چالاک و ہوشیار۔ اگرچہ سزا استعمال

برق آہ استعمال۔ از قبیل (برق آفت) پیش نشد ولیکن خلاف قیاس نیست۔
است کہ فارسیان آہ را بہ برق تشبیہ دادند (اردو) براق۔ بقول اصفیہ عربی چالا
(ظہیر می) جولان لغت گرچہ دیدار خوش ہوشیار۔ زہرک۔

<p>برق ابر گردش اصطلاح مرکب توصیفی یادش مر بجان افتاد و فروغ ماه در اینه است - کنایه از اسپ بند استعمال این از کتان افتاد و (اردو) بجلی پنهان بقول میر معری بر (ابر گردش) گذشت و اشاره اصفیه (۱) بجلی گرنا - بجلی کا شعله گرنا - (۲) این همد را بنجا کرده ایم (اردو) براق بول آفت آنا - صدره پنخنا - اصفیه - باور قمار بیتر گام سبک رفتار گویا برق افکندن استعمال - مراد برق افکندن</p>	<p>برق ابر گردش اصطلاح مرکب توصیفی یادش مر بجان افتاد و فروغ ماه در اینه است - کنایه از اسپ بند استعمال این از کتان افتاد و (اردو) بجلی پنهان بقول میر معری بر (ابر گردش) گذشت و اشاره اصفیه (۱) بجلی گرنا - بجلی کا شعله گرنا - (۲) این همد را بنجا کرده ایم (اردو) براق بول آفت آنا - صدره پنخنا - اصفیه - باور قمار بیتر گام سبک رفتار گویا برق افکندن استعمال - مراد برق افکندن</p>
<p>کی صفت مین اس کا استعمال ہے - برق اشک استعمال - اصناف تشبیهی یعنی بحر من افکند است (اردو) شمعون اشکی که مثل برق می تابد و می سوزد (طوری) افکند است (اردو) و کیهو برق افکندن (۳) از برق اشک میوز و سرای خواب ایل بر قالب نیون مصدر اصطلاحی - بقیل و آتش</p>	<p>کی صفت مین اس کا استعمال ہے - برق اشک استعمال - اصناف تشبیهی یعنی بحر من افکند است (اردو) شمعون اشکی که مثل برق می تابد و می سوزد (طوری) افکند است (اردو) و کیهو برق افکندن (۳) از برق اشک میوز و سرای خواب ایل بر قالب نیون مصدر اصطلاحی - بقیل و آتش</p>
<p>پچراغ مجلس افسانه نور طور کن (اردو) (۱) چپا کردن و سرانجام دادن (زالالی) وه اشک جو مثل برق ہے (اشک آتش) خاک (۲) اشک آتشین</p>	<p>پچراغ مجلس افسانه نور طور کن (اردو) (۱) چپا کردن و سرانجام دادن (زالالی) وه اشک جو مثل برق ہے (اشک آتش) خاک (۲) اشک آتشین</p>

<p>برای معنی دوم سند محسن تاثیر آورده (۵) در فارسی زبان بمعنی درخشدن نیامده که خنده یا دارنده روزن خانه بر معنایت این را اسم حال گیریم پس این را لغت بگویم بر قالب زنده بهر تو قالب کاریت فارسی بگیریم مجر و قول شمس اعتبار را نشاید مؤلف عرض کند که (۶) بمعنی تحقیق میزد که سند استعمال پیش نشد و معاصرین هم بر زبان به پیما نه زدن باشد که بجایش گذشت بمعنی ندارند (ار و و) چکنه.</p>	<p>برای معنی سوم است و معنی اول و دوم کند که متعدی (برق افتادن) است بهر دو بیان کرده محققین بالا از اسنادشان (معنی اش) (شانی شهدی) و مادوم شعله نمی بر آید شتاق سند دیگر باشیم و سند محسن گشت ترمی شود سوز دل و رسم بگو که برق غیرتی</p>
<p>بمعنی (۴) بروی کار آوردن است و در ضمن گردون بنیاز و (ار و و) نتیجه پیدا کردن فغانی (ار و و) (۱) همی بجای گرانا آفت و هانا دیکو (برق افتادن) گرنا سر انجام دینا (۲) فصول باتین کرنا یہ و ونون معنون عین اس کا متعدی ہے۔</p>	<p>برق یا باریدن مصدر اصطلاحی صاحب نتیجه پیدا کرنا (۳) دیکو پیما نه زدن (۴) برق یا باریدن مصدر اصطلاحی صاحب نتیجه پیدا کرنا۔</p>
<p>برق فغان بقول شمس لغت فارسی و عربی است عرض کند که بمعنی تحقیقی لازم و متعدی هر دو بمعنی درخشدن مؤلف عرض کند که برق آده یعنی برق افتادن و برق انداختن و</p>	<p>برق فغان بقول شمس لغت فارسی و عربی است عرض کند که بمعنی تحقیقی لازم و متعدی هر دو بمعنی درخشدن مؤلف عرض کند که برق آده یعنی برق افتادن و برق انداختن و</p>

<p>دبرق بار کہ اسم فاعل ترکیبی بند مغربی نیشاپوری بز (ابر گردش) بصفت اسپ گذشت از همین است (ار دو) بجلی گرنا کہ درخیدن برق باشد (ملک قتی) (کنون) بجلی گرنا۔</p>	<p>برق چشمن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ تیر فلک سینہ کرد سینہ پدزد و بچرت برق بجلی گرنا۔</p>
<p>برق برخاستن مصدر اصطلاحی آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ ظاہر شدن و سر بر آوردن و درخیدن برق است (اثر خبکتی)۔ اسم فاعل ترکیبی (صائب) (پوش چشم) برخاستہ ز جہت غر او گوش تیز برق کرد و دو سیکر الماس شد عیان پ (ار دو) بجلی ظاہر مہتاب بجلی چکنا۔</p>	<p>برق برخاستن استعمال۔ بقول بہار معروف عرض کند کہ ظاہر شدن و سر بر آوردن و درخیدن برق است (اثر خبکتی)۔ اسم فاعل ترکیبی (صائب) (پوش چشم) برخاستہ ز جہت غر او گوش تیز برق کرد و دو سیکر الماس شد عیان پ (ار دو) بجلی ظاہر مہتاب بجلی چکنا۔</p>
<p>برق تاز اصطلاح بقول بہار معروف (ناصر علی) برق تازان جهان تاگردل بستند چون شرر بر نفس سوخته محل بستند مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است معنون میں کیا ہے۔</p>	<p>برق تاز اصطلاح بقول بہار معروف (ناصر علی) برق تازان جهان تاگردل بستند چون شرر بر نفس سوخته محل بستند مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است معنون میں کیا ہے۔</p>
<p>برق تیز رو و چالاک (ار دو) تیز رفتار بقول آصفی۔ جلد چینی والا۔ چالاک۔</p>	<p>برق تیز رو و چالاک (ار دو) تیز رفتار بقول آصفی۔ جلد چینی والا۔ چالاک۔</p>

<p>کہ مرادف (برق جستن) است کہ بجائش گذشت کہ درینجا برق بمعنی سوزندہ خرمن است کہ حاصل دیکیم ہندانی (۵) از ہر کنار برق بلا جہد کشت همان خرمن باشد و از ہجر و حاصل است ہا بدیکیم سخت سید را بجای گذشت کہ درینجا حاصل کشت مراد است از قبل (برق مذہب) کہ می آید با بجمہ۔۔۔۔۔</p>	<p>برق چنگال (اصطلاح بقول بہار صوفی) (مساب ۵) زوہامی ضعیفان انتہات چو چو درانی ہا کہ شیر برق چنگال از یستکان می شود و پیدا ہا مولف عرض کند کہ بصفت کہ ذکرش بر (الف) گذشت (اردو) ورندہ مشعل مراد از ورنہی کہ چنگال می زند (الف) غارتگر تاراج کرنے والا بہ تیرہمی و تیرہنوری اسم فاعل ترکیبی است اور ہما سے متھون کے لحاظ سے (اردو) تیرہنورن والا پنچہ مارنے والا ورندہ جس کا پنچہ مثل بجلی کے تیرہنور ہوتا ہوتا۔</p>
<p>برق حشرت (اصطلاح بقول بہار صوفی) (مساب ۵) زوہامی ضعیفان انتہات چو چو درانی ہا کہ شیر برق چنگال از یستکان می شود و پیدا ہا مولف عرض کند کہ بصفت کہ ذکرش بر (الف) گذشت (اردو) ورندہ مشعل مراد از ورنہی کہ چنگال می زند (الف) غارتگر تاراج کرنے والا بہ تیرہمی و تیرہنوری اسم فاعل ترکیبی است اور ہما سے متھون کے لحاظ سے (اردو) تیرہنورن والا پنچہ مارنے والا ورندہ جس کا پنچہ مثل بجلی کے تیرہنور ہوتا ہوتا۔</p>	<p>برق حشرت (اصطلاح بقول بہار صوفی) (مساب ۵) زوہامی ضعیفان انتہات چو چو درانی ہا کہ شیر برق چنگال از یستکان می شود و پیدا ہا مولف عرض کند کہ بصفت کہ ذکرش بر (الف) گذشت (اردو) ورندہ مشعل مراد از ورنہی کہ چنگال می زند (الف) غارتگر تاراج کرنے والا بہ تیرہمی و تیرہنوری اسم فاعل ترکیبی است اور ہما سے متھون کے لحاظ سے (اردو) تیرہنورن والا پنچہ مارنے والا ورندہ جس کا پنچہ مثل بجلی کے تیرہنور ہوتا ہوتا۔</p>
<p>برق حشرت (اصطلاح بقول بہار صوفی) (مساب ۵) زوہامی ضعیفان انتہات چو چو درانی ہا کہ شیر برق چنگال از یستکان می شود و پیدا ہا مولف عرض کند کہ بصفت کہ ذکرش بر (الف) گذشت (اردو) ورندہ مشعل مراد از ورنہی کہ چنگال می زند (الف) غارتگر تاراج کرنے والا بہ تیرہمی و تیرہنوری اسم فاعل ترکیبی است اور ہما سے متھون کے لحاظ سے (اردو) تیرہنورن والا پنچہ مارنے والا ورندہ جس کا پنچہ مثل بجلی کے تیرہنور ہوتا ہوتا۔</p>	<p>برق حشرت (اصطلاح بقول بہار صوفی) (مساب ۵) زوہامی ضعیفان انتہات چو چو درانی ہا کہ شیر برق چنگال از یستکان می شود و پیدا ہا مولف عرض کند کہ بصفت کہ ذکرش بر (الف) گذشت (اردو) ورندہ مشعل مراد از ورنہی کہ چنگال می زند (الف) غارتگر تاراج کرنے والا بہ تیرہمی و تیرہنوری اسم فاعل ترکیبی است اور ہما سے متھون کے لحاظ سے (اردو) تیرہنورن والا پنچہ مارنے والا ورندہ جس کا پنچہ مثل بجلی کے تیرہنور ہوتا ہوتا۔</p>

یعنی برق حسرت حسرت است و برق حوادث که خاطر را به برق تشبیه داند و در (ب) حوادث (ظهوری) از برق حسرت و حوادث خانه سوز صفت برق است که بر لفظ برق تدریجاً هرگز باشد انبار آرزوی خام اشاره آن گذشت - مرکب توصیفی (الف) تاکی از اثر جوشم (صائب) دانه من (ب) اثر خورشید شعله یار و اگر (ب) بر جبهه صائب از برق حوادث سوخته است (ب) خاطرش پیغام (ب) (صائب) این برق تخمی خوش که دارد نوپهاری و در نظر (ب) سوز بهیای جبق است (ب) ای خون گریه شیش حسرت کی بجلی حوادث کی بجلی - مؤتث - من ناتوان گیر (ب) (اردو) (الف) طبیعت برق خاستن | مصدر اصطلاحی - حساب جوشش برق که تیز (ب) فارسی ترکیب برق آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف خاطر (ب) گفته همین (ب) گهر خدایه والی عارض کند که معنی بلند شدن برق و کنایه از (ب) خانه سوز (ب) ترکیب فارسی اردو و پیش از تیز شدن برق در رفتار و سیرج التیز شدن برق خرمین شان | مصدر اصطلاحی سیرج (واصف بخاری) پیدا است که خبر برق خرمین را (ظهوری) شد آن کرشمه متاز گردون سیرت (ب) برقی نتوان دید که خیز و نه برق خرمین صبرم (ب) بد بگیا آن که است شمع تخم زمین (ب) (اردو) بجلی کاتیر مونا به بند مونا نذر (ب) (اردو) خرمین که جلایا تیز سیرج التیز مونا - بر بجلی گرانا خرمین کے حق میں بجلی مونا -

(الف) برق خاطر استعمال (الف) برق خرمین استعمال - فارسیان خرمین (ب) برق خانه سوز مرکب اضافی تشبیهی (ب) برق تشبیه داده اند مرکب اضافی

(مساب) برنیمی می تواند خضر راه او عرض کند که بمعنی حقیقی مراد برق جستن شدن (در هر که چون برق خزان آلوده فرق و چیدن (حافظ شیرازی) برقی از منظر شود (دارود) خزان کی بجای برق خزان ایلی بد زخشد سحر که ده که با خرمن مجنون دل همی که می تپن -
برق هم استعمال مرکب اضافی است که برق جستن -

فارسین خوی را به برق تشبیه داده اند (جمهوری) عجب دارم از کشته بوالهوس تیز رفتار بودن (جمهوری) ز شوق گرم که بخورن رسد برق خوی تو هست (دارو) طبیعت کی بجای طبیعت کی تیزی - و طبیعت و برق در عنان دارم (دارود) تیز رفتاری جو مثل بجای گه -
برق و زبان اصطلاح - بقول اندر حواله

نیز قدر جاسه و وضعت (مصدر اصطلاحی) - نهر العجائب بمعنی برق در خنده مؤلف موافق و صله کار (جمهوری) در عرض کند که (و میدان برق) بمعنی (در خشد) تماخرنا ایضا که دی کار خویش (برق) از نظر مگذشت و معاصرین عجم بربا بانه عشق بلندی و خوشی (دارود) و صله که نداشتن این محققین فارسی زبان ساکت بدان مطابق کام کرنا -

برق و خشدین (مصدر اصطلاحی) - اگر سب بدست آید تو انیم عرض کرد که مرکب اصنی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف توصیفی است که زبان را صفت برق قرار

<p>داده اند و ایدین آفتاب آمده کنایه از راور آستین دارد و (اردو) بجای شش طلوع شدنش (اردو) چکنه والی بجای بوشن رکنا ترجمه ہے اور سوز مخفی کنیا بر قدم خاک زد و مقوله بقول مؤید بحواله اس کا مقصود۔</p>	<p>فتیہ (۱) خدمت بسر کنانید و (۲) خوار برقرار استعمال بقول انند بحواله فرنگ گردانید صاحب انند نسبت معنی دوم فرنگ بفتح اول و ثالث یعنی (۱) ثابت و گوید که (خوار کرد) و صاحب شمس فرماید که (۲) بحال مؤلف عرض کند که قرار لغت (خوار شد) مؤلف عرض کند که بدون عرب است بقول فتیح بفتح معنی آرام۔ سند استعمال تسلیم نکنیم اگر چه قول هر دو فارسیان با کلمه بر مرکب کرده معنی بالاتر محققین بالا موافق قیاس است و قول کرده اند بر بیل مجاز و معاصرین عجم بزرگان شمس نسبت معنی دوم خلاف قیاس معاصر دارند و گویند عهد مہمنت ہمد او قائم عجم بزرگان ندارند (اردو) خدمت او و برقرار باد یا مخفی مباد کہ بر حال خود و باقی داخل معنی دوم است (انوری) ضم</p>
<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>	<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>
<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>	<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>
<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>	<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>
<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>	<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>
<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>	<p>برق راور آستین داشتن مصدر در ہجڑ و ردیہ قرارم پکان در و ہنوز اصطلاحی شعلہ را مخفی داشتن و سوز مخفی داشتن و ہنوز نہان داشتن۔ و این کنایہ است و کچھ بر جا۔</p>

(۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰)

<p>برق رنجیتن مصدر اصطلاحی - صاحب (ب) اضطراب من بر آرد آفت تسکین زنی (اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف خوشنظم در بی قراری برقرار انداخته ام) عرض کند که مرادف (برق انداختن) که گذشت و (ب) قائم و دائم بودن بنده این از معنی (صائب) فروغ روی تو برقی بخیزن گل عجم بر معنی اول برقرار گذشت و (ج) باقی ریخت که جای نغمه شرار از زبان طبل سخت ماندن و بجا خود بودن (صائب) چون (ار دو) و کچو برق انداختن -</p>	<p>برق آرام ماندن و آرام یافتن (ظهوری) برق رنجیتن مصدر اصطلاحی - صاحب (ب) اضطراب من بر آرد آفت تسکین زنی (اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف خوشنظم در بی قراری برقرار انداخته ام) عرض کند که مرادف (برق انداختن) که گذشت و (ب) قائم و دائم بودن بنده این از معنی (صائب) فروغ روی تو برقی بخیزن گل عجم بر معنی اول برقرار گذشت و (ج) باقی ریخت که جای نغمه شرار از زبان طبل سخت ماندن و بجا خود بودن (صائب) چون (ار دو) و کچو برق انداختن -</p>
<p>برق زدن مصدر اصطلاحی - صاحب (ب) اضطراب من بر آرد آفت تسکین زنی (اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و صاحب آرام یابا - (ب) برقرار رہنا - قائم و دائم رہنا - سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار می گوید که (۱۱) روشن شدن و درخشان شدن برق روانی اصطلاح - بقول شمس کنه - برق می زند (بدر چاچی) راه بر از ستاره شد خنجر او چو برق زد و خود قمر و پادشاه شد هم چو در گمان گرفت و بوی تحقیق (۲۲) مرادف برق انداختن (ظهوری) کردند آرزو گو برق هم بر خرمن خود زن که جان شعله پرورش سپند دانه خالی (ار دو) روشن مونا چکنا (۲) و کچو برق انداختن -</p>	<p>برق زدن مصدر اصطلاحی - صاحب (ب) اضطراب من بر آرد آفت تسکین زنی (اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و صاحب آرام یابا - (ب) برقرار رہنا - قائم و دائم رہنا - سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار می گوید که (۱۱) روشن شدن و درخشان شدن برق روانی اصطلاح - بقول شمس کنه - برق می زند (بدر چاچی) راه بر از ستاره شد خنجر او چو برق زد و خود قمر و پادشاه شد هم چو در گمان گرفت و بوی تحقیق (۲۲) مرادف برق انداختن (ظهوری) کردند آرزو گو برق هم بر خرمن خود زن که جان شعله پرورش سپند دانه خالی (ار دو) روشن مونا چکنا (۲) و کچو برق انداختن -</p>

برق زوده را کافورچه سودا مثل صاحبان	در و خشنیدن (الوری س) از پس گرد سپید
خرزیه و امثال فارسی و محبوب الا مثال ذکر	برق سان آبدار به همچنان باشد که اندر پیر
این کرده از معنی و محمل استعمال ساکت	شب اختصری زوده اب کسی که مثل برق
عرض کند که فارسیان این مثل را بجائی زنند	بسیار تیز و یار اسپ تیز و تند سوار باشد
که بمقابلة آفت و مصیبت تدبیری حاصل باشد	با برق سواران چه کند سعی
(اردو) آگ لکنے پر کنوان کھو دیتے ہیں	غبار هم بخود مانند گئی هست اگر پیش بر آرد
وکن مین کہتے ہیں بجلی کی آگ پانی سے نہیں	کو ورج کسی که بسیار زود و تیز و باشد
(الف) برق سان اصطلاح بقول بهاء	(صائب س) از عمر برق سپید و چرخ
(ب) برق سوار هر کدام معروف	من بوا باشد بقدر سرعت رفتار چنین در شب
(ج) برق سیر عرض کند که هر سه بدو	(اردو) (الف) (ا) و شخص جسکی سانس
اضافت اسم فاعل ترکیبی است یعنی الف	مثل برق کے چمکتی ہو۔ دیگر (۲) و سان بوشا
۱، بدون اضافت کسی که سان او مثل برق	بجلی کے چمکتی ہو بوشا (ب) ورج و شخص بوشا
می در خند و جگر سوز است و ۲، باضافت	پرسوار بوشی نهایت تیز و صاحب آصفیه زلفی
مرکب اضافی یعنی سانی که مثل برق است	اور برق تار کا کو فرمایا یعنی تیز رفتار زود و
برقش بقول ضمیمه برهان بروزن و زرش یعنی رنگ بسانگ شدن مؤلف عرض کند که	بکبر اقول و ثالث بزبان عرب مرغی است خور و سیر رنگ مانند عصفور و بزبان اهل
شورشور صاحب محیط این را ترک کرد و بر شورشور فرماید که مرغ کو چک تیره رنگ با	

سرخ و گویند کہ اقس است مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال بدست آید تو انیم عرض
کرد کہ مفسر باشد کہ فارسیان همان لغت عرب را بہ تصرف و اعراب و معنی بمعنی
تکثر رنگی و رنگ برنگی استعمال کرده باشند دیگر ہیج محققین فارسی زبان ساکت و معاینہ
عجم بر زبان ندارند (اردو) رنگ برنگی اور رنگارنگی دکن میں کہتے ہیں۔ رنگ برنگ
ہونے کا حاصل بالمصدر۔

برق شتاب اصطلاح بقول بہار میرو
مؤلف گوید کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی
تیز تر روندہ۔ فارسیان بصفت اسب استعمال
کنندہ چون باد پا (سبز اسب فطرت سے)
از بسکہ سمند تو پر برق شتاب است
صید از نفس سوخته بر سبک کباب است
(اردو) بجلی کا سائیز و برق رفتار۔ اور لحاظ قول محققین فارسی (جلد چہارم)
برقی سیر۔
(دو ٹرنا)

برق شتاب مصدر اصطلاحی۔ بقول (الف) برقص آمدن استعمال۔ الف
نحسات بریان بحر و بہار و اند (اکتساب) برقص افتاد و ب لازم است
از شتاب رفتن و دویدن صاحبان
ہفت و اند و کرمانی مطلق این کردہ
شدن و رقصیدن و (ج) متعدی آن

<p>یعنی رقصا بنیدن و کنایہ از تکلیف و ادا (النوری ج ۵) صبر کہ ساکن ترین عالم (نہوری الف ۵) چونغمہ طلب از بنیم و عشق است کہ زلف تو ہر ساعتش برقص برخیزد و برقص آئی بر آہنگ احترازی و آرد و (اردو) (الف و پ) آمادہ کہ (ولہ ۵) اندازم گرچہ برگ و ساز آغوش رقص ہونا۔ ناچنا۔ (ج) ناچنا۔ بقول آصف کہ برقص افتادہ ام بر ساز آغوش ہو۔ رقص کرنا۔ ستانا۔ دق کرنا۔ ناگ بین و کم کرنا</p>	<p>برقع بقول بہار بالقلم رو بند زنان عرب و فارسیان مطلق بمعنی رو بند و بالفاظ رنج بر افکندن و بر انداختن و برداشتن و (از روی و کشیدن) و (برخ افکندن و بستن) و دریدن و زدن و شکافتن و فرو بستن استعمال کنند مؤلف عرض کند کہ بقول منتخب لغت عربست بمعنی اول الذکر و استعمال فارسیان در تلخفات می آید و تعمیم استعمال نشان بمصرف محاورہ فرس پیش نیست تقریباً (اردو) برقع بقول آصفیہ عربی۔ اسہم نڈگر۔ رو پوش۔ نقاب۔ وہ سلا ہو اکبر اچھو تین سر سے پاؤں تک اوڑھ کر باہر نکلتے ہیں اور اس میں آنکھوں کے موقع پر جالی لگی ہوتی ہے۔</p>
<p>برقع از جمال افتاد (اصطلاحاً) جدا ہونا۔ دور ہونا۔ دور شدن برقع باشد از روی (تظیری) برقع از جمال بر افکندن استعمال فرمود نیشا پوری ۵ شہی بیکدہ اش برقع از (برقع از رخ بر افکندن) است کہ می آید جمال افتاد کہ قرابہ آب نشان جام و رخسار یعنی دور کردن برقع از رخسار تیمانی است منور بہ (اردو) برقع چہرے سے (برقع از جمال خود بر افکندن) کہ تا شک</p>	<p>برقع از جمال افتاد (اصطلاحاً) جدا ہونا۔ دور ہونا۔ دور شدن برقع باشد از روی (تظیری) برقع از جمال بر افکندن استعمال فرمود نیشا پوری ۵ شہی بیکدہ اش برقع از (برقع از رخ بر افکندن) است کہ می آید جمال افتاد کہ قرابہ آب نشان جام و رخسار یعنی دور کردن برقع از رخسار تیمانی است منور بہ (اردو) برقع چہرے سے (برقع از جمال خود بر افکندن) کہ تا شک</p>

آرد و بخت اقرار بر مؤلف عرض کند که گذشت (طالب آملی) بدست حسن جو
عیلی نذار که عوض کلمه از مخففتش ازای برقع برخ براندازی پازمانه بر سر خوشید
هوز را گیریم (اردو) و کیو برقع از چادر اندازد و مؤلف عرض کند که عی
چهره کشودن) نیست که عوض کلمه از زای هوز استعمال

برقع از چهره کشودن استعمال دور کرد و کتیم که مخففت آنست (اردو) و کیو برقع
برقع از رخ (شغالی اصفهانی) برغم از چهره کشودن -

منکر رویت ز چهره برقع ناز و چنان کشود برقع از رخ برداشتن استعمال بقول
که هم کافرو مسلمان دیدند (اردو) نقا اصفی دور کردن برقع (ظهوری)

اوٹھانا۔ اللہ بقول اصفیہ گھوٹ اٹھانا کہ برداشت برقع از رخ را زرا پانگشت
بر لب ز و آواز را و مؤلف عرض کند که

برقع از رخ بر انگندن استعمال بقول سند بالا بکارش می خورد و بهم از این معنی
اصفی دور کردن برقع مؤلف عرض کند (برقع از رخ برداشتن را زرا) بمعنی افشا

که اگر چه سند استعمال پیش نشد و لیکن خلاف را ز کردن هم پیدا می شود که بجای خودش
تجایس نیست معاصره بن عجم بر زبان دارند می آید مخفی مباد که عوض کلمه از مخروزای

(اردو) و کیو برقع از چهره کشودن - هوز هم درست است که مخففت اوست
برقع از رخ برداشتن استعمال - (اردو) و کیو برقع از چهره کشودن -

بقول اصفی - مرادف و برقع از رخ بر انگندن برقع از رخ برداشتن را زرا مصدر

اصطلاحی - کنایه از افشای راز کردن است - چهره کشودن -	
سند این از ظهوری بر (برقع از رخ برداشتن) برقع از روی برداشتن استعمال قبول گذشت (ار دو) راز افشا کرنا -	
صاحب آصفی دور کردن برقع مؤلف عن	برقع از رخ فلکندن استعمال - مراد آنکه اگر چه سند استعمال پیش نه شد ولیکن
(برقع از رخ بر افکندن) است (ظهوری معاصرین عجم بزرگان دارند موافق قیاس	بخلوت آمد و برقع ز رخ فلکند آنجا است (ار دو) و کیو برقع از چهره کشودن
رساند خوش بدی عشق چشم بند آنجا مؤلف	برقع از روی در کشیدن استعمال قبول
عرض کند که کلمه از و مخفقتش مجرور از ای هوز	آصفی دور کردن برقع (سلمان ساوجی
و افکندن و فلکندن همه یکسان است عیبی	بدان نسیم عنایت که در کشد ناگه و
ندارد (ار دو) و کیو برقع از چهره کشودن	از روی شاید مقصود برقع حرمان و مؤلف
برقع از رخ گرفتن مصدر اصطلاحی و عرض کند که عیبی ندارد که عوض کلمه از را	کردن برقع از رو باشد (خان آرزو) هوز را استعمال کنیم که مخفقت آن است
در آن محفل که ای نور نظر برقع ز رخ گیری (ار دو) و کیو برقع از چهره کشودن -	
بجواب باده می گرد و گل چشم ایغ من و	برقع از روی دریدن استعمال قبول
مؤلف عرض کند که مجرور از ای هوز مراد آصفی دور کردن برقع - مؤلف عرض کند	
کلمه از باشد عیبی ندارد و معاصرین بر که بمعنی حقیقی که چاک کردن نقاب و برقع	
زبان دارند (ار دو) و کیو برقع از	باشد و سند این بر دبرقع کسی و چهری درین

<p>بر کسی می آید و معنی بیان کرده آصفی نتیجه برقع از روی کشودن استعمال بقول آنست و بس و در اینجا ضرورت (از روی) آصفی دور کردن برقع مؤلف عرض کند نباشد که از سندان کور هم پدید آید (از روی) که اگر چند این پیش نشد و لیکن بر زبان ظاهر عجم است و مصدر (برقع از چهره کشودن) برقع از روی شگافتن استعمال بقول آصفی دور کردن برقع مؤلف عرض کند و کیمو برقع از چهره کشودن -</p>	<p>بر کسی می آید و معنی بیان کرده آصفی نتیجه برقع از روی کشودن استعمال بقول آنست و بس و در اینجا ضرورت (از روی) آصفی دور کردن برقع مؤلف عرض کند نباشد که از سندان کور هم پدید آید (از روی) که اگر چند این پیش نشد و لیکن بر زبان ظاهر عجم است و مصدر (برقع از چهره کشودن) برقع از روی شگافتن استعمال بقول آصفی دور کردن برقع مؤلف عرض کند و کیمو برقع از چهره کشودن -</p>
<p>که سندان بر (برقع شگافتن) می آید و همان استعمال بر کتب آصفی است که (عالم سوز) را که اسم فاعل می است بصفت برق آورده اند و اشاره در صفات برق گذشت (صائب) از جلالت برق عالم سوز در هر ضربی با نور بجا آفتابی فرش در هر خانه بود (ار دو) عالم که جلالت والی بجای برق عالم سوز می کشد برقع برخ افکندن استعمال بقول بعضی برقع بشتن (صیدی طهرانی) برت برخ افکنده بر دوازده باغش پخته است پخته آید باغش پخته برقع عرض کند که</p>	<p>که سندان بر (برقع شگافتن) می آید و همان استعمال بر کتب آصفی است که (عالم سوز) را که اسم فاعل می است بصفت برق آورده اند و اشاره در صفات برق گذشت (صائب) از جلالت برق عالم سوز در هر ضربی با نور بجا آفتابی فرش در هر خانه بود (ار دو) عالم که جلالت والی بجای برق عالم سوز می کشد برقع برخ افکندن استعمال بقول بعضی برقع بشتن (صیدی طهرانی) برت برخ افکنده بر دوازده باغش پخته است پخته آید باغش پخته برقع عرض کند که</p>
<p>برقع از روی کشودن استعمال بقول آصفی دور کردن برقع (ناظم سراتی) سرم بر دوازده بستی پخته برقم از روی بدستی پخته مؤلف عرض کند که رو و فرید علیه آن روی هر دو یکی است - (ار دو) و کیمو برقع از چهره کشودن -</p>	<p>برقع از روی کشودن استعمال بقول آصفی دور کردن برقع (ناظم سراتی) سرم بر دوازده بستی پخته برقم از روی بدستی پخته مؤلف عرض کند که رو و فرید علیه آن روی هر دو یکی است - (ار دو) و کیمو برقع از چهره کشودن -</p>

<p>که بجای خودش می آید (عرفی) حسن عباد مؤلف عرض کند که (مشتن و لمیدن) را برقع نیان زدن با زشتی اعمال را اوج برقع یکدیگر است و فرید علییه آن (فروشتن) و قلم داشتن (ار دو) و یکو برقع برج بخت و فرو لمیدن پس و هیچ نباشد که این سند را برقع شکافتن استعمال در بعضی حقیقی متعلق به فرو لمیدن نه کنیم ازینجاست که با (ار دو) و در کردن برقع بر بیدیل مجاز عرفی را قائم کرده ایم (ار دو) (الف و ب) و (گ) مگر دعای توجوشد زدن که حسن قبول برقع برخ افکندن -</p>	<p>شکافت برقع و تاسر حد زبان آمد - برقع کحلی اصطلاح - بقول بحر و شمس (۱) (ار دو) برقع پھاژنا (۲) و یکو برقع از چهره کشودن -</p>
<p>هفت بر معنی اول قانع مؤلف عرض کند</p>	<p>الف) برقع فروشتن استعمال - حساب که کحل در عربی زبان بقول تلخ بایضم</p>
<p>برقع فرو لمیدن</p>	<p>معنی ذکر الف) برقع فرو لمیدن</p>
<p>برقع فرو لمیدن</p>	<p>معنی انداختن برقع بر روی باشد (ایمای) استعمال کرد و آسمان هم</p>
<p>برقع فرو لمیدن</p>	<p>برقع فرو لمیدن</p>

(موقده بارای موقده)

(۱) (۲)

<p>مین پرده شبرنگ - پرده نیلگون کا ذکر فرمایا برقع کسی و چیزی دریدن بر کسی اصطلاحی - ظاہر کردن حقیقت چیزی و کسی بر کسی (فیضی اکبر آبادی ۵) آئینہ طلعتش نظر سوز پاپر چرخ در پرده برقع روز پاپر - (اردو) حقیقت کو ظاہر کرنا - حقیقت پر اس سے پرده اٹھانا - (الف) برقع کشا اصطلاح - استعمال می باشیم (اردو) الف - برقع بہار ذکر اٹھانے والا (ب) (۱) برقع اٹھانا (۲) (ج) برقع کشا ہر شکل الف کردہ ظاہر اور افشا کرنا (ج) ہر شکل کو اصل کرنا از معنی ساکت (عرفی ۵) ہر کجا خواست آسان کرنے والا - شادی بطلب و شوق برقع کشا و برقع کشودن بہ صاحب آصفی ذکر (برقع از روی کشا) (برقع از روی کشودن) را بمعنی دور کرده گوید کہ بمعنی دور کردن برقع کہ پیش کردن برقع نوشته و سندش بر (برقع از گذشت و سند این ہم ہند را بنما مذکور و چہرہ کشودن) گذشت و این مرادف - صاحب اند (ج) را بجو الہ فرہنگ ونگ (برقع کشا و) است و بس (اردو) آورده فرماید کہ ای کشائیدہ و حلال ہر و یکو برقع کشا و -</p>	<p>(۱) برقع (۲) برقع کشا (۳) برقع کشا ہر شکل (۴) برقع کشا ہر شکل (۵) برقع کشا ہر شکل (۶) برقع کشا ہر شکل (۷) برقع کشا ہر شکل (۸) برقع کشا ہر شکل (۹) برقع کشا ہر شکل (۱۰) برقع کشا ہر شکل (۱۱) برقع کشا ہر شکل (۱۲) برقع کشا ہر شکل (۱۳) برقع کشا ہر شکل (۱۴) برقع کشا ہر شکل (۱۵) برقع کشا ہر شکل (۱۶) برقع کشا ہر شکل (۱۷) برقع کشا ہر شکل (۱۸) برقع کشا ہر شکل (۱۹) برقع کشا ہر شکل (۲۰) برقع کشا ہر شکل (۲۱) برقع کشا ہر شکل (۲۲) برقع کشا ہر شکل (۲۳) برقع کشا ہر شکل (۲۴) برقع کشا ہر شکل (۲۵) برقع کشا ہر شکل (۲۶) برقع کشا ہر شکل (۲۷) برقع کشا ہر شکل (۲۸) برقع کشا ہر شکل (۲۹) برقع کشا ہر شکل (۳۰) برقع کشا ہر شکل (۳۱) برقع کشا ہر شکل (۳۲) برقع کشا ہر شکل (۳۳) برقع کشا ہر شکل (۳۴) برقع کشا ہر شکل (۳۵) برقع کشا ہر شکل (۳۶) برقع کشا ہر شکل (۳۷) برقع کشا ہر شکل (۳۸) برقع کشا ہر شکل (۳۹) برقع کشا ہر شکل (۴۰) برقع کشا ہر شکل (۴۱) برقع کشا ہر شکل (۴۲) برقع کشا ہر شکل (۴۳) برقع کشا ہر شکل (۴۴) برقع کشا ہر شکل (۴۵) برقع کشا ہر شکل (۴۶) برقع کشا ہر شکل (۴۷) برقع کشا ہر شکل (۴۸) برقع کشا ہر شکل (۴۹) برقع کشا ہر شکل (۵۰) برقع کشا ہر شکل (۵۱) برقع کشا ہر شکل (۵۲) برقع کشا ہر شکل (۵۳) برقع کشا ہر شکل (۵۴) برقع کشا ہر شکل (۵۵) برقع کشا ہر شکل (۵۶) برقع کشا ہر شکل (۵۷) برقع کشا ہر شکل (۵۸) برقع کشا ہر شکل (۵۹) برقع کشا ہر شکل (۶۰) برقع کشا ہر شکل (۶۱) برقع کشا ہر شکل (۶۲) برقع کشا ہر شکل (۶۳) برقع کشا ہر شکل (۶۴) برقع کشا ہر شکل (۶۵) برقع کشا ہر شکل (۶۶) برقع کشا ہر شکل (۶۷) برقع کشا ہر شکل (۶۸) برقع کشا ہر شکل (۶۹) برقع کشا ہر شکل (۷۰) برقع کشا ہر شکل (۷۱) برقع کشا ہر شکل (۷۲) برقع کشا ہر شکل (۷۳) برقع کشا ہر شکل (۷۴) برقع کشا ہر شکل (۷۵) برقع کشا ہر شکل (۷۶) برقع کشا ہر شکل (۷۷) برقع کشا ہر شکل (۷۸) برقع کشا ہر شکل (۷۹) برقع کشا ہر شکل (۸۰) برقع کشا ہر شکل (۸۱) برقع کشا ہر شکل (۸۲) برقع کشا ہر شکل (۸۳) برقع کشا ہر شکل (۸۴) برقع کشا ہر شکل (۸۵) برقع کشا ہر شکل (۸۶) برقع کشا ہر شکل (۸۷) برقع کشا ہر شکل (۸۸) برقع کشا ہر شکل (۸۹) برقع کشا ہر شکل (۹۰) برقع کشا ہر شکل (۹۱) برقع کشا ہر شکل (۹۲) برقع کشا ہر شکل (۹۳) برقع کشا ہر شکل (۹۴) برقع کشا ہر شکل (۹۵) برقع کشا ہر شکل (۹۶) برقع کشا ہر شکل (۹۷) برقع کشا ہر شکل (۹۸) برقع کشا ہر شکل (۹۹) برقع کشا ہر شکل (۱۰۰) برقع کشا ہر شکل</p>
--	--

برقع کشیدن استعمال صاحب آصفی (الف) برق عمان اصطلاح بقول آنده	
(برقع بروی کشیدن) را بمعنی برقع بسبق و بهار معروف مؤلف عرض کند که اسم فعل نوشته که بجایش گذشت و سندش از نظام ترکیبی است بدون اضافت بمعنی تیز و تند و شیرازی مضارع را ظاهر کند که از برای زود تر و زنده فارسیان این را بصفت	
کشادن و کشودن و کشیدن هر سه آمده اسپ و غیر آن استعمال کنند و مصدر	
(پس درینجا همین قدر کافی است که این (ب) برق عمان کردن هم آمده بمعنی تیز	
مصدر مرکب بصله از وزای تیز بمعنی و تند کردن در رفتار (صائب ۵) خار	
و در کردن برقع باشد و بصله بر و موصوفه صحای علامت پروبال است مراد از تیز دنیا	
بعضی پوشیدن و آویختن برقع (ار ۱۰) دل برق عیانم کردند (طالب آملی ۵)	
برقع اتماننا برقع ڈالنا	
برقع گرفتن استعمال صاحب آصفی (۲) توسن منطقه را برق عمان خواهم کرد و (۲)	
این را ذکر کرده از معنی ساکت و ما (برقع) (ار ۱۰) (الف) تیز و تیز رفتار (ب)	
از رخ گرفتن را بجایش ذکر کرده ایم تیز رفتار کرنا	
و سندش هم ممد را بنجا ذکر پس درینجا همین برقع فسیان زدن مصدر اصطلاحی	
قدر کافی است که با صله از و بر اختلاف کنایه باشد از فراموش کردن سند این ال	
در معنی پیدا شود چنانکه ذکرش بر (برقع) عربی بر (برقع زدن) گذشت (ار ۱۰)	
کشیدن کرده ایم (ار ۱۰) و کمی برقع کشیدن بجهولنا فراموش کرنا	

برق غم اصطلاح مرکب اضافی است تصور من است یعنی بشاوا قنیت و ناخرمی و ناخرمی و ناخرمی
 باضافت تیشہی کہ برق غم غم باشد یعنی غم کہ آئینہ عکس عکس خود را در آئینہ دلش نمی بینم
 مانند برق قلب و جگر را می سوزد و ظہوری (اردو) منعکس ہونا آئینہ میں نظر آنا
 (۵) دروش کش چون کاروان و رسیدہ ام برق فتادون استعمال مخفف همان
 آید فرو بہر جا جہد برق غم ش جان و دل (برق افتادون) کہ بجایش گذشت بہ تخفیف
 من خرمست (اردو) وہ غم جو مثل کجی الف (ظہوری) در پشہ شکیب و تھل
 کہ ہے برق غم بہ ترکیب فارسی کہہ سکتے ہیں فتادہ برقی بہ در پامی شعلہ زلف ہر شرر
 برق فانی آئینہ نشستن استعمال کنایہ باشد چکیہ (اردو) دیکھو برق افتادون
 از منعکس شدن چون آئینہ را پیش رخ گیرند برق فنا استعمال مرکب اضافی است
 عکس آن در قفای آئینہ ظاہر شود و پیش آئینہ کہ فنا را برق قرار دا یعنی فانی کہ چہو برق
 (ظہوری) بعکس آئینہ دل آنچنان مجسم است باضافت تیشہی (صائب) از رخ
 کہ کہ روبروی نشینیم برق فانی نشست بہ مقصود اسید را آب تنگ برق فناست بہ عیش را
 شاعر خربین باشد کہ ہر چہ کہ من مقابل نشستی ناقص کند جامی کہ مالامال نیست (ولہ ۵)
 آن آئینہ رودارم ولیکن بوجہ اینکہ مجسم عجب کہ برق فنا گرد من تواند یافت و چنین
 او نبودہ ام عکس من در پس آئینہ روی او کہ جلوہ او می برد مرا از ہوش (اردو)
 نمی نشیند یعنی عکس من بر آئینہ دل او ظاہر برق فانی فارسی ترکیب کے ساتھ کہہ سکتے
 نمی شود و آنچه برخلاف عادت بوقوع می آید یعنی وہ فنا جو مثل برق کہ ہے یوتھ

(۳۰۵)

(۳۰۶)

(۳۰۵)

(۳۰۶)

برقک | بقول برهان و مواز و باقاف بر وزن زردک (۱) طلق و (۲) زرد ورق را گویند و بقول صاحبان هفت و اند طلق و صاحب منتخب بر طلق فرماید که بالفتح لغت عرب است یعنی سنگ سفید براق که ابرک نام دارد و عرب تلک با بجه فارسیان کاف تصغیر یا نسبت بر برق زیاده کرده طلق را بدین نام موسوم کردند و نیز ورق زرد را که سرد و مثل برق می تابد بکثرت طلق بر (ابرک) گذشت و ورق زرد به نسبت که زرد را گرفته همچو کاغذ باریک گفتند (ار دو) (۱) و یکبارک (۲) ورق بقول اصفیه اسم مذکر چاندی یا سونے کا باریک کیا ہوا ٹکڑا۔

برق لشکر | اصطلاح بقول بحر و بہار و اشعار نو بہار مشرب با پو مؤلف عرض کند کہ از شمیر مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی است قبیل (برق حاصل) کہ بجایش مذکور شد و کنایہ از چیزی کہ در لشکر می تابد مانند برق (ار دو) مذہب کا جلائے والا۔ مذہب کو یہاں شمیر باشد (عظیم زلالی) ایاز از بر باد کرنے والا۔

برق لشکر | تناغری شدہ جو جو شش شعلہ فرو افروشد برقندان | بقول سروری و برهان بحوالہ نسخہ میرزا روز آخر شعبان مؤلف عرض

برق مذہب | اصطلاح مرکب اضافی کند کہ مبدل همان بر خندان کہ گذشت است بمعنی سوزندہ مذہب و برق و رینجا و اشارہ این ہمد را نجا کردہ ایم و صراحت بمعنی توش کہ گذشت (صائب) زمی ما خدیم ہما نجا گذشت حیف است از بعضی بغیرہ جانسوز برق مذہب با پو بجنہ شکن تحقیق کہ سوزی قہستانی را کہ بر خندان

گذشت درینجا هم نقل کرده اند و نقل برینند و لیکن بدون سند استعمال تسلیم نمیکنیم اینک را درینجا به ثاف بر تقدان نقل کرده اند - معاصرین عجم بر زبان نذارند و محقق بالار و در پایه اعتبار بقولش برق تور است	دارد و) و بکھو بر خندان -
برق نگاه اصطلاح بقول بهار و اند (ار دو) صبح کاذب اسم مؤنث - بکھو معروف مؤلف عرض کند که اسم فاعل اول قنوت -	برق نگاه اصطلاح بقول بهار و اند (ار دو) صبح کاذب اسم مؤنث - بکھو معروف مؤلف عرض کند که اسم فاعل اول قنوت -
ترکیبی است بمعنی نگاه همچو برق تیز دارند برق وجود سوز استعمال - فارسیان (دو) که مقابل را بسوزد کنایه از معشوق باشد سوز را به صفت برق استعمال کرده اند -	ترکیبی است بمعنی نگاه همچو برق تیز دارند برق وجود سوز استعمال - فارسیان (دو) که مقابل را بسوزد کنایه از معشوق باشد سوز را به صفت برق استعمال کرده اند -
(صائب) فریاد ازین برق نگهان (طهوری) هستی مانعاب شد آن رخ که نکر دند به رحمی به گل کاغذی حوصله جان فروز را با کاش برونه انگذ برق	(صائب) فریاد ازین برق نگهان (طهوری) هستی مانعاب شد آن رخ که نکر دند به رحمی به گل کاغذی حوصله جان فروز را با کاش برونه انگذ برق
(ار دو) و ده شخص جس کی نگاه مثل برق وجود سوز را (ار دو) و بکلی جو وجود شکی کو جلا دیتی ہے - مؤنث - (برق وجود مؤنث) بقاعده فارسی کھه سکتے ہیں -	(ار دو) و ده شخص جس کی نگاه مثل برق وجود سوز را (ار دو) و بکلی جو وجود شکی کو جلا دیتی ہے - مؤنث - (برق وجود مؤنث) بقاعده فارسی کھه سکتے ہیں -
برق نور اصطلاح بقول شمس بهج کاذب برق و زرق اصطلاح بقول بحر و اند و عمود الصبح و بیکر کسی از محققین فرس ذکر و غیاث (۱) روشنی و ساختگی صاحب بنی	برق نور اصطلاح بقول شمس بهج کاذب برق و زرق اصطلاح بقول بحر و اند و عمود الصبح و بیکر کسی از محققین فرس ذکر و غیاث (۱) روشنی و ساختگی صاحب بنی
این نکر و مؤلف عرض کند که مرکب اضافی بحواله سفرنامه ناصر الدین شاه قاجار گوید که است و کنایه از نور صبح کاذب که همچو برق (۲) بمعنی آب و تاب و روشنی صاحب بحرین	این نکر و مؤلف عرض کند که مرکب اضافی بحواله سفرنامه ناصر الدین شاه قاجار گوید که است و کنایه از نور صبح کاذب که همچو برق (۲) بمعنی آب و تاب و روشنی صاحب بحرین
در خند و گم شود خلاف قیاس نیست اصطلاح را بتقدیم و تاخیر الفاظ (از برق و نور)	در خند و گم شود خلاف قیاس نیست اصطلاح را بتقدیم و تاخیر الفاظ (از برق و نور)

نوشته (۳) فرماید که طمطراق و کوفه باشد بر داخل است بای حال ماضی و دوم رکنیم
 مؤلف عرض کند که برق بمعنی دوم است کینیم و معنی سوم را حجاز آن و انیم و معنی اول
 و زرق بقول برهان بمعنی مکر و دروغ و طالب سند استعمال باشیم (ار و و) (۱)
 نفاق آمده شک نیست که بلحاظ ماضی بنا و ثانی آب و تاب (۲) (زرق برق) یا
 اول درست می نماید ولیکن ما استعمال (زرق و برق) بقول آصفیه آب و تاب که
 این را از زبان معاصرین تخم بمعنی دوم و آراسته و پیرایه بچک و مک کایه بچکر کایه پیرایه
 سوم شنیده ایم و معنی سوم مجاز و دوم پس دار (۳) زرق برق بقوله کوفه و طمطراق
 معنی اول را طالب سند باشیم که هر سه تحقیق (الف) برق بیان اصطلاح (الف) بقول
 اول الذکر بند تراواند و معنی سوم بیان (ب) برق بیالی اند و غیاث و مؤید
 خود صاحب بحر هم فرقی دارد با معنی اولش و هفت برقی که از طرف مین آید و اکثر برقی
 که در آن ساختگی را هیچ دخل نیست یعنی طمطراق از انطرف جهت دلیل بر باران بود و آب
 و کوفه و مجاز آب و تاب می نماید نه روشنی بقول اند شمشیری و بقول شمشیری که در
 و ساختگی و جا دارد که زرق مبدل زرک مین سازند و در طمطرات برهان آب بمعنی
 باشد که بقول برهان بفتح اول و ثانی زرق و الف هم آمده مؤلف عرض کند که (الف)
 را نام است و آن چیزی است که زمان هم مرکب اضافی است مخفی میاد که مین مکی است
 بر روی پاشند و داخل هفت باشد فارسیان کاف برقی و عرب که چون کعبه را پشت گیرند و بپای
 بتفاوت بدل از و چنانکه گفته و گفته و درین معنی ساختگی درست راست و اوقع پس برق بیانی بلحاظ

<p>ہند برقی است کہ جانب جنوب می درخشد (اردو) (الف) وہ بجلی جو مین کی جانب و (ب) مرکب توصیفی و استعارہ باشد یہ تشبیہ سے چلتی ہے۔ مؤنث یعنی جنوبی برقی مؤنث شمشیر با برقی و تختانی آخرہ در (ب) برائیست (ب) مین کی بجلی ہوئی تلوار۔ مؤنث۔</p>	<p>برک با کاف عربی۔ بقول سروری و برہان و ناصری و سراج (۱۱) بروزن نمک</p>
<p>زود خانہ ایت (خرودی) چون نمک خود تہہ شود چہ علاج پچا چارہ چہ خرقة راز رود برک پچا خان آرزو در سراج فرماید کہ قطب جنوبی از زمین جانودہ می شود۔ مؤلف عرض کند کہ صاحب اند صراحت کند کہ لغت فارسی زبان است و صاحب برہان این را در ردیف بای فارسی ہم آورده و جزین نباشد کہ ازین ہر دو کی اسم جامد و علم است و دیگری سیدش کہ بای عربی بفارسی بدل شود و بالعکس این ہم چنانکہ تب و تب۔ و پیغارہ و پیغارہ حیف است کہ وجہ تسمیہ معلوم نشد معاصرین ہم ہم از ان ناواقف و نمی دانند کہ این رود خانہ کجا واقع است و آنچه خان آرزو منتظر قطب جنوبی قرار می دہد برخلاف دیگر محققین است چنانکہ بر بعضی تخم می آید۔ (اردو) برک۔ فارسی مین ایک نڈی کا نام ہے جسکی تعریف فرید معلوم نہوسکی۔ کہ کس مقام پر واقع ہے۔ مؤنث۔</p>	<p>(۲) برک۔ بقول سروری و برہان و جامع و ناصری و سراج بروزن نمک بمعنی سہیل (تادعمیدہ) طابک بہ شکستہ شد در سرو پای ہر می بارہ یہ محیط البتہ شد گرد تارہ برک پچا و فرماید کہ جامع شرف نامہ بدین معنی بہ بای فارسی آورده و فرمودہ (۳) بتابد</p>

اگر چند در شب پرک پڑ بر چهره ایش بود شپشک پد مؤلف عرض کند که صاحب برهان
 این را در ردیف بای فارسی هم آورده و بخیاں ماخرین نباشد که فارسیان کلمه برهان
 که بعضی بالا گذاشت با کاف تصغیر مرکب کرده برای ستاره سهیل نام نهادند چنانکه
 لغت عربی سهیل هم مصغر است واللہ اعلم و ما پرک را که بای فارسی می آید مبتدل
 این دانیم چنانکه تب و تب (ار دو) سهیل که بقول آصفیه اسم مذکر و کچو گشت
 (۳) برک بروزن فلک بقول سروری قسمی از کلیم و نقل قول جهانگیری هم کند
 (شاعر) برکی بسته بود بر سر خویش پد بر زمین می کشید ریشه آن پد و بقول جهانگیری
 و برهان در شیدی و جامع و ناصری و سراج و مؤید به فتح اول و دوم یافته از پیشیم شتر
 که از ان درویشان قبا و دستار سازند (شیخ سعدی) حاجت بکلاه برکی داشت
 نیست پد در ویش صفت باش و کلاه تتری دارد پد صاحب رشیدی فرماید که آنچه از این
 جامه سازند برکی نام دارد و صاحب ناصری صراحت فرماید که این پیشینه اکنون در
 ایران چنان تمبیلی یافته که ملوک و امر از ان قبا و جبه سازند و صاحب جامع بذیل
 برک (فرماید که برکی کلاه دراز را بدان است و خان آرزو در سراج فرماید که این
 کلاه را برکی گفتن صحیح نیست آنرا کلاه کاهی) گویند مؤلف عرض کند که ما لفظ بر را
 که معنی بدن است با کاف نسبت مرکب دانیم معنی منسوب به بر و این را اسم جامه فارسی
 و برهان خوانیم برای این قسم پارچه و برکی بیای نسبت در آخر منسوب به برک چنانکه
 کلاه برکی و کلام شیخ شیراز مذکور که بجای خودش می آید و قول صاحب جامع که از ان

زبانست برای کلاه مخصوص متبرخیال می کنیم و تروید خان آرزو رابی دلیل و داخل عادت
 او دایم اگر (کاه کاہی) نام این کلاه باشد لازم نمی آید که نامی دیگر برای او نباشد حیف است
 که او برخلاف قیاس و برخلاف اہل زبان در اصطلاحات زبان شان می رود (اردو)
 برک - بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - ایک اون کی پٹری کا نام جو اونٹ کی پشت سے بنایا جاتا
 (۴) برک - بروزن فلک بقول سروری و جہانگیری و برہان و رشیدی و جامع و ناصری
 و مؤید و سراج جامہ کوتاہ کہ اکثر اہل دارالمرز پوشند صاحب ناصری صراحت فرمید کنند
 کہ تا بکر باشد (کمال غیاث ۵) تو سبز پوش و روی سپیدی لبان خضر بوز سبز است
 عامہ و زاست بقوت برک و گوید کہ ازین بلیت معنی اول نیز می توان فہمید مؤلف
 گوید کہ حاشا و اگر چنان می فہمید معنی شعر را نہ فہمیدہ باشد کہ استبرق نام پارچہ است
 نہ لباسی مقاتل - صاحب رشیدی فرماید کہ این را عجائبی ہم گویند و صاحب ناصری
 گوید کہ مردم تبرستان از ان پوشش کنند و آن را لشک خوانند مؤلف عرض کند کہ
 درین جا ہم کاف نسبت مرکب است بالفظ بر کہ بمعنی آغوش بجایش گذشت و معنی لفظی
 این منسوب بخصۃ جسم بالائی و نام طبوسی خاص کہ تا بکر سازند (اردو) فارسی مین
 برک ایک خاص لباس کا نام ہے جو کمز تک ہوتا ہے جبکو دکن مین کچھ اور محاورہ
 اردو مین سیرزائی کہتے ہیں - صاحب آصفیہ نے فرمایا ہے - سیرزائی - فارسی - نیم جامہ
 کمز - جو مرزا لوگون کا ایجاد ہے - مؤث -

(۵) برک - بقول برہان و جامع بروزن فلک نام ولایتیت کہ قطب

جنوبی آنجا نموده می شود صاحب مؤید این معنی را بحوالہ زفا گویا نوشته مؤلف عرض کند کہ غیر از نیکہ اسم جامد و انیم بہ ترکیب کاف تعظیم یا نسبت با کلمہ بر چارہ نیت و جادو کہ این مقام بر بندہ باشد و حیف است کہ از تحقیق فرید قاصرم (ارو) برک فارسی مین ایک ولایت کا نام ہے جہاں سے قطب جنوبی نظر آتا ہے۔ نوشت۔

(۶) برک بروزن فلک۔ بقول برہان و جامع و سراج نام مکانیت خوفناک در راہ فارس کہ احوال بہ اسن آباد شہار دارد و مؤلف عرض کند کہ احوال بیان محققین و بی خبری معاصرین عجم از تحقیق فرید قاصد داشت اسم جامد فارسی زبان و انیم و بس (ارو) برک ایک خوفناک مکان کا نام ہے جو فارس مین واقع اور اسوقت اس کا نام اسن آباد ہے۔ نذر۔

(۷) برک۔ بقول صاحب روزنامہ بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار زرہ اسپ و برگستان۔ مؤلف عرض کند کہ این زبان معاصرین عجم است و بخیاں ما با کاف فارسی مخفف برگستان باشد کہ بجای خودش می آید۔ صاحب روزنامہ صراحت کاف فارسی نکرد و معاصرین عجم کاف فارسی استعمال کنند (ارو) و دیکھو برگستان۔

(۸) برک۔ بقول مؤید بحوالہ شرفنامہ لغتچین۔ گلخن مؤلف عرض کند کہ بدون سند استعمال تسلیم نہ کنیم کہ محققین فارسی زبان ذکر این نکرده اند و معاصرین عجم ساکت۔ (ارو) گلخن بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم نذر۔ آتش گاہ۔ بھٹی چولہا۔ تنور۔ آتش دان۔ بھار۔ کوڑا پھینکنے کی جگہ۔

(الف) برکاپوز بقول برهان و جهانگیری که اصل آن (پتوز) گذشت این را تعلیقه	
(ب) برکاپوس و ناصری و جامع بابای فغانی نباید ولیکن باعتبار صاحب جامع مافکر	
پنجم (۱) پیرامون و اطراف دیان باشد و همین معنی اول هم کرده ایم حیفا است که سندر	
هر دو لغت با فاعوض بای فارسی هم می آید استعمال پیش نشد که بوسیله آن دریافت	
مراد فستوز که گذشت صاحب نامی حقیقت می کردیم معاصرین عجم از معنی اول	
بحواله مصحح برهان گوید که در فرهنگ شعور ساکت و بمعنی دوم کابوس را بر زبان اند	
(برکاپوز و غیر آن را) تنها (۲) بمعنی کابوس که لغت عربست (اردو) (الف) و (ب)	
نوشته که فرنگک باشد خان آرزو در سراج (۱) و یکپو پتوز (۲) و یکپو استنبه که تیسر معنی	
بذیل الف - ب را هم نوشت و معنی متحقق بر کار اصطلاح بقول و ارسته باضافت	
باجتفتین اول الذکر - مؤلف عرض کند - برآمدگی سینه و پستان نورسیده و فرماید که	
که هر چه صاحب ناصری بحواله مصحح برهان لوطیان گویند این زن خوش برکاری	
گوید موافق قیاس است که کلمه بر بلفظ دارد یعنی سینه و پستان خوشی دارد و	
کابوس زائد و تبدیل بعض حروف و بعض فرماید که (در کار) هم به همین معنی می آید فغان	
مراد فاش قرین بقیاس یعنی تبدیل بای غریب آرزو در چراغ گوید که (۱) سینه برآمده جوانان	
با فارسی و زای هوز با سین و بای فارسی و (۲) پستان (سیرنجات ۵) سینه باز توای	
با فادر فارسی آمده چنانکه تب و تب و آیار سیمبر خوش بر کار و در گلزار بود و اشده	
و آیس و سید و سقید و باخذ معنی اول بر روی بهار و صاحب بحر نقل هر دو محققین	

کرده بهار گوید که (۳) روی کار است و مجاز معنی اول گیریم که بلندی کفل هم همچو پستان
 به مجاز (۴) سر و ذکر معنی اول هم کند و فرمایند است و کون را در آن دخل نیست که کون
 که (۵) کنایه از کون و کفل و به نقل مقوله اول و رای کفل باشد و معنی ششم را بر حجر و قول
 الله که صراحت کند که معنی کون و کفل چاقی غیاث بدون سند استعمال تسلیم نکنیم بهار بر دو
 دارد (میر غیاث) باد و در هر که فتح و ظفر اسناد میر غیاث را غالباً متعلق بمعنی پنجم کرده
 حقیق یار بر آن بر کار که بر دست و لم است که فارسیان را اشتاق سینه و پستان
 را از کار و صاحب غیاث فرماید که (۶) معنی نمی داند معاصرین عجم هم بهار را اتفاق دانسته
 معشوق و بهر آنکه (شرح گل شستی) گوید که برگرد (ار و و) (۱) ابره ابره سینه سینه کا ابره
 و بالیدگی سینه و پستان باشد مؤلف عرض مذکر (۲) چها تیون کا ابره را بقول اصفیه
 کند که معنی سوم حقیقی است چنانکه گویند "منوی پستان" مذکر (۳) کام پر (۴) سر بزرگ
 او بر کار خود است "و معنی اول مرکب از (۵) چوثر - و کیو است (۶) معشوق - مذکر
 بر که معنی سینه گذشت و کار معنی صنعت - بر کار بستن کسی را | مصدر اصطلاحی بقول
 پس معنی لغوی این سینه صنعت و کنایه از سینه بهار و بحر و اند مقرر کردن کسی را بر کاری
 تفرشی و بلندی دارد و معنی دوم هم مجاز (صائب) موم گرم و دوشنگ خار ادرش
 آن که پستان نور سیده زنان هم بلند و خوش چون کوکین بر روی گرم کار فرمای هر که بر
 باشد و معنی چهارم ایجاد بهار است و غلطی کار بست بر مؤلف عرض کند که موافق
 اوست و معنی پنجم را اگر سند استعمال است قیاس و کنایه باشد (ار و و) کسی کو کسی

و نه استعجال این با مصداق صاحبان اندو	کام پی بقر کرنا
مصداق (ج) را بمعنی عام بلا تخصیص خود	(الف) بر کار خود سوار بودن
اصطلاحی قائم کرده اند اندکی پی بحقیقت برده اند	(ب) بر کار سوار است
و بوضع مصدر سکندری خورده - نهان آرزو	(ج) بر کار سوار بودن
در چراغ (د) را قائم کرده بر جدت تار	(د) بر کار سوار شدن
خود نماند است که مصدر بودن را نشانه	بزرگ و پیشه خود غالب بودن و کار را
نوشت و از همان سند بالا کار گرفت که نه	مغلوب کردن (و حیدر) سوار است
بودن دارنده شدن و محاوره فارسیان	سراج بر کار خویش بود که از خوب رویان قضا
بمعنی غلبه است که ما بر (ب) قائم کرده ایم	پیش و فرمایند که (سوار بودن) بمعنی غالب
و اسناد و سیدگار عامی خورد (و حیدر)	بودن مخصوص کار نیست چنانکه زغم غریبان
سوار است خونریز گرم تنگاری که بر کار خود	است بلکه عموم دارد مؤلف عرض کند
است و اتم سوار بر خفی مباد که این کنایه است	که (بر چیزی سوار بودن) بجایش گذشت
که سوار بودن بر چیزی گویا بقبضه و قابوی	و در اینجا کار ما از مرکبات (بر کار) بیان
خود آوردن آنچه زیارت و ما که بودن را در	کردن است که داخل همان مصدر عام
این مقوله نوشته ایم نتوانیم که در محاوره	باشد تسامح و ارسته باشد که خود را در تحریف (الف)
و نمی توانیم که در محاوره قیاس	شامل کرد و سدا و بر (خویش) و حق آنست
را داخل دهیم (ار و و) (الف) اپنے کام پی	که از خود و خویش درین اصطلاح کاریست

<p>مطلقاً و ہر دو معنی بالا مجازاً آن (اردو) (۱)</p> <p>ترتیب کی قاش تراشنا (۲) گریبان اور پیرین</p> <p>پھاڑنا۔ (۳) کاٹنا۔ تراشنا۔</p>	<p>غالب آنا د ب کام پر غالب ہے حاوی ہے</p> <p>(ج و د) کام پر غالب آنا۔ حاوی رہنا۔ غالب</p> <p>ہونا۔ قادر ہونا۔</p>
<p>برکاریدین بقول انند بھوآ فرنگ</p> <p>(الف) برکاشت (الف) بقول سروری</p> <p>(ب) برکاشت (ب) بر وزن برداشت</p>	<p>یعنی (۱) تراشیدن قاش از ترتیب و (۲) قطع</p> <p>نمودن گریبان پیرین و مانند آن مؤلف</p> <p>عرض کند کہ تحقیق مصادرا این را ترک</p>
<p>یعنی برگردانید (فردوسی ۵) عنان را</p> <p>بہ سچید و برکاشت اسپ و باید بگردار</p> <p>آؤر گشت پ و صاحب ناصری ہر چہ می آید</p>	<p>کرده اند و کاریدین) را ہم بحیال مابین</p> <p>خرید علیہ (کاریدین) است بزیادت کلمہ</p> <p>تربران و ماخذ این کارو باشد کہ معنی نکیت</p>
<p>حاصل آن ہمین است کہ صدر این معنی (۱)</p> <p>برگردانیدن و (۲) و برگردانیدن است</p> <p>صاحب مؤید بھوآ شرف نامہ ذکر این</p>	<p>است کہ بجایش می آید فارسیاً خصوصاً</p> <p>بکذف دال مہملہ بزیادت تحتانی معروف</p> <p>و طاعت صدر (دن) مصادری ساختند با ناصری مؤلف عرض کند کہ (کاشتین) بمعنی</p>
<p>کردہ برحق اول قانع و صاحب ہفت تنفق</p> <p>یا و مصدر (کارودن) از دو دال مجتہدہ برگشتن و برگردانیدن و تنہا گذارشدہ رفتن</p>	<p>اول را بہ تحتانی بدل کردہ چنانکہ لا دو کا</p> <p>باقی حال غالب بند استعمال باشیم بمعنی با</p> <p>کہ معنی حقیقی این (۳) بریدن و تراشیدن باشد</p>
<p>از روی مکر و فریب بجای خودش می آید و</p> <p>(ب) برگشتن (ب) بزیادت کلمہ</p> <p>شامل برہمہ بخش</p>	<p>بریدن و تراشیدن</p>

والف ماضی مطلق و ماخذ (کاشتق) بپالیش **برکافوس** و نامصری و جامع و برہان ذکر
 مذکور شود (اردو) (الف) پھیراموڑا رب این کردہ اند و ببحث این بر (برکاپوز و برکافوس)
 پھیراموڑا کاشتق کے تمام معنوں پر شامل گزروہ ایم و این میڈل آنت و بس (اردو)
برکافوز اصطلاح۔ صاحبان جہانگیری دیکھو برکاپوز اور برکافوس۔

برکالون بقول شمس بالکسر نام گاوی کہ فریدونی از شیرآن پرورش یافت و فرمایہ
 کہ لغت فارسی است دیگر محققین ازین لغت ساکت و نذاستعمال پیش نشد اگر بہست آید
 تو انیم قیس کرد کہ این گا و را در جای گرم داشتند یا شیرش بخصوصیت فراجا بسیار گرم
 بود کہ کاتون بمعنی آشدان آمدہ ازین سبب این را بدین نام موسوم کردہ باشند
 یعنی چیزی کہ بر آشدان است و نیز عادت است کہ شیر گاوی کہ با طفل خوراندند
 و اما بر آشدان می دارند تا حارت خفیفی دایا و ران باشد پس عجیب نیست کہ حکما
 شامی بہین قسم تدبیری برای خوبی شیرش باگا و کردہ باشند کہ شامل در وجہ تسمیہ شد
 و اختلاف اعراب چیزی نیست کہ نتیجہ محاورہ زبان باشد و اللہ اعلم (اردو) **برکالون**
 اُس گائے کا نام تھا جس کے دودھ سے فریدون کی پرورش ہوئی۔ نوٹ۔

برکاکوس بقول شمس باؤل مفتوح و ثانی زوہ لغت فارسی است بمعنی بریدن و پیران
 شاہا کہ زیادتی باشد از تاک و دیگر درختان مؤلف عرض کند کہ بہ محققین فرس و
 معاصرین نجم ازین ساکت ولیکن (پرکاوش) بابای فارسی و شین معجم بہین معنی می آید
 کہ حاصل بالمصنہ است یعنی پیراشکی شاخہای زائد از درختان اگر سداستگاری پیش شود

توانیم عرض کرد که این تبدل آنت که بای فارسی موصوفه و شین مجمله به جمله بدل شود چنانکه
 یب و تب و کشتی و کستی و چادار و که محقق بی تحقیق یا کاتبش تصرف و نقطه های جری
 کرده باشد و لیکن سلسله روایت کاتب را بری کند (ار دو) شاخون کی کانت چنانکه
 برکت بقول و ارسته بفتح هج معروف و بکون نیز آمده (هاتفی در معراج) چو افتاد
 بر آفتابش عبور پاشد از برکتش چشمه دریای نور و بهار گوید که بالتحرک بالیدن و
 افزودن که فارسیان بکون استعمال می نمایند صاحب غیاث گوید که آنچه در عوام به تشدید
 مستعمل است محض غلط (قدسی) چنان باوشمیر دستی قنند که در خرمن عمر برکت
 نمائند و مؤلف عرض کند که لغت عربست که فارسیان بتصرف در اعراب مفرسش
 کرده اند (ار دو) برکت بقول آصفیه عربی اسم مؤنث افزایش افزونی
 نصفت بالیدگی درازی.

<p>برکت شدن مصدر اصطلاحی خان آرا هم استعمال کرده اند و در اینجا مفرس نباشد و در اینجا گوید که معنی تمام شدن و مردن و استعمال این ترکیب فارسی آمده و با معنی (سیرتجات) مطربخانه ات آباد شود متعلق کنیم که تن انسان بعد از مرگ هم می باشد چشمه بان پاک که بیک ناله دیگر برکت خواهم (ار دو) تمام بهونا مرنا شد که بهار گوید که گنایه ایست صاحب بحر برکت ابر چادر آسا اصطلاح بقول هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که این مؤید و هفت ای بالای ابر آفتاب و روشنی استعمال می نماید که فارسیان به تحریک دوم آفتاب مؤلف عرض کند که جیف است که</p>	<p>برکت شدن مصدر اصطلاحی خان آرا هم استعمال کرده اند و در اینجا مفرس نباشد و در اینجا گوید که معنی تمام شدن و مردن و استعمال این ترکیب فارسی آمده و با معنی (سیرتجات) مطربخانه ات آباد شود متعلق کنیم که تن انسان بعد از مرگ هم می باشد چشمه بان پاک که بیک ناله دیگر برکت خواهم (ار دو) تمام بهونا مرنا شد که بهار گوید که گنایه ایست صاحب بحر برکت ابر چادر آسا اصطلاح بقول هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که این مؤید و هفت ای بالای ابر آفتاب و روشنی استعمال می نماید که فارسیان به تحریک دوم آفتاب مؤلف عرض کند که جیف است که</p>
---	---

عرض کند که سندان بر (برگردن آتش) معنی را تسلیم کنیم معاصرین عجم بر زبان می آید - کلمه برورین مصدر بمعنی بلند شد (آردو) و یکم از برگردن -	معنی را تسلیم کنیم معاصرین عجم بر زبان می آید - کلمه برورین مصدر بمعنی بلند شد (آردو) و یکم از برگردن -
پس بلند گردن آتش افروختن آنست که (۳) برگردن - بقول رشیدی و ناصری و بهار شعله بلند شود - مخفی مباد که مجرور معنی این مصدر و موارد بمعنی روشن کردن شمع و چراغ - افروختن است و پس که استعمالش برای آتش می شود (آردو) و یکم افروختن -	پس بلند گردن آتش افروختن آنست که (۳) برگردن - بقول رشیدی و ناصری و بهار شعله بلند شود - مخفی مباد که مجرور معنی این مصدر و موارد بمعنی روشن کردن شمع و چراغ - افروختن است و پس که استعمالش برای آتش می شود (آردو) و یکم افروختن -
(۳) برگردن - بقول سروری و رطحات و بقول برهان و ناصری بمعنی حفظ کردن و نگاه داشتن چنانکه (از برگردن شعروانش) مستقل (آردو) سلگانه - روشن کرنا -	(۳) برگردن - بقول سروری و رطحات و بقول برهان و ناصری بمعنی حفظ کردن و نگاه داشتن چنانکه (از برگردن شعروانش) مستقل (آردو) سلگانه - روشن کرنا -
آن (حافظ شیرازی) جمع دم از عرش می آمد فروشی عقل گفت با قدسیان گویا که شعر حافظ از بر می کنند با صاحب موارد نام مؤلف عرض کند که ورین مصدر گوید که این مخفف (از برگردن) است - اصطلاحی هم کلمه بر بمعنی بلند است و پس مؤلف عرض کند که (از برگردن) بجای (آردو) بلند کرنا -	آن (حافظ شیرازی) جمع دم از عرش می آمد فروشی عقل گفت با قدسیان گویا که شعر حافظ از بر می کنند با صاحب موارد نام مؤلف عرض کند که ورین مصدر گوید که این مخفف (از برگردن) است - اصطلاحی هم کلمه بر بمعنی بلند است و پس مؤلف عرض کند که (از برگردن) بجای (آردو) بلند کرنا -
خروش گذشت و سندان بر (برگردن) (۵) برگردن - بقول بهار بر آوردن و بر آوردن (از سندان در وقت) می آید - و نیز با اعتماد (از سندان از چیزی) - سندان بر (برگردن) چرخ (از جایی) و (برگردن سر از عرقه) می آید -	خروش گذشت و سندان بر (برگردن) (۵) برگردن - بقول بهار بر آوردن و بر آوردن (از سندان در وقت) می آید - و نیز با اعتماد (از سندان از چیزی) - سندان بر (برگردن) چرخ (از جایی) و (برگردن سر از عرقه) می آید -

مؤلف عرض کند که کلمه بر درینجا بمعنی (۸) بر کردن - بقول موار و نصب کردن بیرون است که بر معنی سیر و همیش گذشت (بر کردن خیمه) و سوز (ار دو) نکالنا - باهر کرنا - دور کرنا - این هانجامی آید مؤلف عرض کند که کلمه (۹) بر کردن - بر تحقیق ماکنایه از پیدا کردن بر درینجا بمعنی بلند است و من وجه متعلق و ظاهر کردن چنانکه بر (بر کردن رنگ) بمعنی چهارم که گذشت (ار دو) نصب می آید و سوز این هم هانجامد که شود و درین کرنا که کرنا - اصطلاح هم بر بمعنی بلند است که بلندی (۹) بر کردن - بقول موار و بمعنی کشادن چنانکه چیزها آنرا ظاهر کند و بمعنی لازم هم می آید (بر کردن دیده) و سوز این همدرا انجامی آید ظاهر و پیدا شدن و سوزش بر (بر کردن سوز) مؤلف عرض کند که درینجا هم کلمه بر بمعنی می آید و این متعلق باشد بمعنی سوم کلمه بر بلند است که در کشادن دیده حصه بالانجا که بلندی است و بلندی کردن ظاهر شدن خلاف چشم بلند شود (ار دو) کھولنا - است (ار دو) پیدا کرنا ظاهر مونا - (۱۰) بر کردن - بر تحقیق بمعنی آوختن - سوز این چنانکه بر معنی سوم (بر کردن رنگ) می آید بر (بر کردن بدار) می آید مخفی مباد که برای مؤلف عرض کند که این مجاز معنی پنجم است آوختن بدار هم مجرم را از جایش بلندی که من وجه تبدیل هم دران داخل است پس کلمه بر درینجا هم بمعنی بلند است - (ار دو) بدلنا - (ار دو) لکانا - بر کردن آتش | مصدر اصطلاحی - بمعنی

(۱۰-۹)

(۱۰-۸)

افر و ختن آتش متعلق یعنی اول بر گردان
 اگر تو در دل شب با چراغ بر کنی با دیر خیر و
 (حکیم نزاری) تا چند ز جان و تن یتن
 ز آتش دل شمع خرد بر گنم با بیت به
 مین و جان می کن با در خرس هستی زن
 بیش همه انور گنم با مؤلف عرض کند که
 این آتش بر کرده با مؤلف عرض کند
 متعلق است یعنی سوم بر گردن (ار دو)
 که (آتش بر گردن) بهایش گذشت
 چراغ روشن کرنا شمع روشن کرنا
 (ار دو) آگ سلگنا و کیهو آتش بر گردن
 بر گردن چهارمین از جانی | مصدر اصطلاحی
 دور کردن و بیرون انداختن آن چیز از جای
 آورختن بدار بسند این از نظامی بر (بر دار
 متعلق یعنی پنجم بر گردن - بهار بذیل (بر گردن)
 گردن) گذشت متعلق به معنی هفتم بر گردن
 ذکر این کرده (انوری) این که بر گرد
 است (ار دو) و کیهو بر دار گردن
 مرغ و ماهی را با شغب از خوابگاه و خوابگاه
 بر گردن چراغ و شمع | مصدر اصطلاحی
 (ار دو) دور کرنا - باهر کرنا
 بقول موار و بذیل (بر گردن) روشن کردن
 بر گردن ششم | مصدر اصطلاحی بقول موار
 چراغ و شمع (حافظ شیرازی) ستاره شب
 (بذیل یعنی هشتم بر گردن) نصب و بر گردن
 هجران نمی فشانند نور با بیام قصر بر او چراغ
 نیمه (میر خسرو) در سوادی تازی نو
 به بر کن با (و که) دیگر باره ز آتشی
 بهار با نیمه بر گردن کاروان سالار با مؤلف
 می زند با ندامت چراغ که بر می کند با صاحب
 عرض کند که حقیقت این بر معنی هشتم بر گردن
 (بر و شنائی دل راز نه فلک خوانی با
 ظاهر کرده ایم (ار دو) نیمه کهر کرنا

برگردون ویدہ مصدر اصطلاحی بقول آہستہ آہستہ پو بخیاں ما این کنایہ باشد از تمجید	موارد و تبدیل معنی نہم برگردون کشادن بخش شدن و رونق گرفتن و (۲) بقول ہوام
چشم (سلمان ۷) من خبر تقدح بزکمت دیدہ	چشم (سلمان ۷) من خبر تقدح بزکمت دیدہ
چون ز گس پوزد اکہ ز خاک لحدم باز نشاندہ	چون ز گس پوزد اکہ ز خاک لحدم باز نشاندہ
پا موافق عرض کند کہ ما ہمد را سنج حقیقت	پا موافق عرض کند کہ ما ہمد را سنج حقیقت
این را ظاہر کردہ بیم (اردو) آنکہ کھونا	این را ظاہر کردہ بیم (اردو) آنکہ کھونا
برگردون رسوائی مصدر اصطلاحی بظاہر جلوه اورا کہ بہر ساعت چہا بر می کند آن	برگردون رسوائی مصدر اصطلاحی بظاہر جلوه اورا کہ بہر ساعت چہا بر می کند آن
شدن و سر کشیدن رسوائی متعلق بمعنی ششم	شدن و سر کشیدن رسوائی متعلق بمعنی ششم
برگردون (ظہوری ۷) برگرد و رسوائی	برگردون (ظہوری ۷) برگرد و رسوائی
مگر از پردہ ہای ساز ما پچنگ ملامت	مگر از پردہ ہای ساز ما پچنگ ملامت
ساز شد از طالع ما ساز ما پ (اردو)	ساز شد از طالع ما ساز ما پ (اردو)
ظاہر ہونا	ظاہر ہونا
برگردون رنگ مصدر اصطلاحی بقول رنگ اور ہما سے خیال کی رو سے نتیجہ بخش	برگردون رنگ مصدر اصطلاحی بقول رنگ اور ہما سے خیال کی رو سے نتیجہ بخش
بہر و خان آرزو در چراغ (۱۱) بمعنی پیدا	بہر و خان آرزو در چراغ (۱۱) بمعنی پیدا
گردون رنگ متعلق بمعنی ششم برگردون	گردون رنگ متعلق بمعنی ششم برگردون
(ضائب ۷) مکن تعجیل تا از عشق رنگی بر کند	(ضائب ۷) مکن تعجیل تا از عشق رنگی بر کند
کارت پوز کہ ساز و سنگ را اعلی آفتاب	کارت پوز کہ ساز و سنگ را اعلی آفتاب

زور و آبی و شبتان مانور کن بچ میان بزم نام مؤلف عرض کند که حیف است که
 حرفیان چو شمع سر بر کن بچ مؤلف عرض کند سند استعمال پیش نشد و بدون سند تسلیم
 که سر بر کردن شمع (همانطور که سر بر کردن شمع می شود) که کینیم معاصرین عجم بر زبان ندارند و محققین
 که بجای خودش یعنی روشن شدن شمع می آید فرس ساکت (ار دو) نام کتابی که بهر آورده
 و (۲۱) یعنی بر آوردن سر و گنایه از لیا شمرده اصطلاح بقول سروری بفتح با و
 (مهوری) بر کند عیدی سر از هر قطره کاف یعنی روشن کرده و فروخته (لطای
 خون بچ بزرگانی گردل قربانیان بچ بزرگانی) خود را نور روشن بر کرده بچ چراغ
 این معنی را بر معنی ششم بر کردن بیان کرده بچ هدایت تو بر کرده بچ و فرماید که معنی حفظ
 (ار دو) (۱۱) سر بلند کرنا (۲) ظاهر مونا کرده نیز آمده مؤلف عرض کند که می بینم
 بر کردن مهر از شرف مصدر اصطلاحی بقول ازو که فارسی زبان مادری تست آمانی
 بحر دغان آرزو و بر چرخ یعنی بر آوردن (بر کردن) مصدری شامل برده تا پیش
 از دریچه (طغراف) گل از دختر زبچین گذشت و خود تو ذکرش کرده و میدانی
 ای سر پاکه بر کرده از غرقه جام سر بچ مؤلف این مفعول و شتی از وست باز چرا
 عرض کند که متعلق است به معنی پنجم بر کردن همچون اسم جامد با چند معانی مخصوصش نمی
 (ار دو) و ریچه سر نکالنا و سند بالا هم بکارش نمی خور و که متعلق به
 بر کردن نام مصدر اصطلاحی بقول ماضی قریب است و معنی مفعولی در نیت
 بچ بزرگانی معنی چهارم بر کردن یعنی بلند کرنا چنانکه (چراغ بر کرده) (ار دو) روشن

<p>کیا ہوا۔ سلگایا ہوا۔ حفظ کیا ہوا۔ دیکھو کر دو۔ یہ اس کا اسم مفعول ہے اور تمام معنوں پر شامل۔ صرف ان تین معنوں کے لئے مخصوص نہیں ہے۔ نظام و سامان و ادون صاحب برہان</p>	<p>برکری شرف اصطلاح۔ بقول مؤید و شمس یعنی آفتاب بر نقطہ محل صاحب بعثت گوید کہ کنایہ از آفتاب است بر نقطہ محل مؤلف عرض کند کہ حاشا کہ این اصطلاح باشد خبرین کہ بمعنی حقیقی است۔ بنی و انیم کہ ہر سہ تحقیقین بچہ حجت و برہان این را در مصطلحات جادوہ اند۔ فاعل (اردو) آفتاب برج محل میں۔</p>
<p>برکری شرف اصطلاح۔ بقول مؤید و شمس یعنی آفتاب بر نقطہ محل صاحب بعثت گوید کہ کنایہ از آفتاب است بر نقطہ محل مؤلف عرض کند کہ حاشا کہ این اصطلاح باشد خبرین کہ بمعنی حقیقی است۔ بنی و انیم کہ ہر سہ تحقیقین بچہ حجت و برہان این را در مصطلحات جادوہ اند۔ فاعل (اردو) آفتاب برج محل میں۔</p>	<p>برکری شرف اصطلاح۔ بقول مؤید و شمس یعنی آفتاب بر نقطہ محل صاحب بعثت گوید کہ کنایہ از آفتاب است بر نقطہ محل مؤلف عرض کند کہ حاشا کہ این اصطلاح باشد خبرین کہ بمعنی حقیقی است۔ بنی و انیم کہ ہر سہ تحقیقین بچہ حجت و برہان این را در مصطلحات جادوہ اند۔ فاعل (اردو) آفتاب برج محل میں۔</p>
<p>برکری شرف اصطلاح۔ بقول مؤید و شمس یعنی آفتاب بر نقطہ محل صاحب بعثت گوید کہ کنایہ از آفتاب است بر نقطہ محل مؤلف عرض کند کہ حاشا کہ این اصطلاح باشد خبرین کہ بمعنی حقیقی است۔ بنی و انیم کہ ہر سہ تحقیقین بچہ حجت و برہان این را در مصطلحات جادوہ اند۔ فاعل (اردو) آفتاب برج محل میں۔</p>	<p>برکری شرف اصطلاح۔ بقول مؤید و شمس یعنی آفتاب بر نقطہ محل صاحب بعثت گوید کہ کنایہ از آفتاب است بر نقطہ محل مؤلف عرض کند کہ حاشا کہ این اصطلاح باشد خبرین کہ بمعنی حقیقی است۔ بنی و انیم کہ ہر سہ تحقیقین بچہ حجت و برہان این را در مصطلحات جادوہ اند۔ فاعل (اردو) آفتاب برج محل میں۔</p>

<p>عہدہ دعویٰ خود برآمدن و حرف خود را راست ساختن (ظہوری ۵۱) یک سخن نشان دہر کرسی بسیجی چو گرچہ واعظ منبر حدیث و فرمایند کہ لازم و متعدی ہر دو اکثر نہیہ داشت ہا ہمین یک سند است کہ با حرف و سخن و دعویٰ مستقل صاحبان ہما این مصدر اصطلاحی می خورد و اکثر استعمال ہنجم و انند بذیل (بر کرسی نشستن حرف و جزآن فارسی بوقصدہ است - یعنی بر آید و سداؤ گویند کہ راست شدن حرف (مرزا اسد علی با مصدر نشانیدن توفیق دارد (اردو) (تخلص ۵۳) نظر بر پایہ عرش خموشی می توان (۱) کرسی پریشنا - (۲) کرسی نشین کرنا (۳) گفتن چو سخن ہر چاکہ بر کرسی نشیند بر زمین صاحب آصفیہ نے اسی مصدر کے لازم افتد چو مؤلف عرض کند کہ معنی اول حقیقی (کرسی نشین ہونا) کا ذکر کیا ہے جو مصدر است و دیگر معانی بر بیل مجاز و کنایہ - آئندہ سے متعلق ہے پس اسی کا متعدی کرنا نشین کرنا ہے یعنی (کسی بات یا انتظام کا کرسی نشین کرنا) سے مراد اچھی طریقہ سے ادا کرنا اور عہدہ طریقہ سے انتظام کرنا (قوہ سے فعل میں لانا - ادا کرنا) بر کرسی نشستن مصدر اصطلاحی - (۱) و (۲) لازم مصدر گذشتہ بمعنی اول و دوم کردن و این کنایہ باشد (ظہوری ۵۱)</p>	<p>یعنی جایافتن بر کرسی و کرسی نشین شدن و (۳) بقول بحر از قوہ بفعل آمدن و یک با نشان دہر کرسی بسیجی چو گرچہ واعظ منبر حدیث و فرمایند کہ لازم و متعدی ہر دو اکثر نہیہ داشت ہا ہمین یک سند است کہ با حرف و سخن و دعویٰ مستقل صاحبان ہما این مصدر اصطلاحی می خورد و اکثر استعمال ہنجم و انند بذیل (بر کرسی نشستن حرف و جزآن فارسی بوقصدہ است - یعنی بر آید و سداؤ گویند کہ راست شدن حرف (مرزا اسد علی با مصدر نشانیدن توفیق دارد (اردو) (تخلص ۵۳) نظر بر پایہ عرش خموشی می توان (۱) کرسی پریشنا - (۲) کرسی نشین کرنا (۳) گفتن چو سخن ہر چاکہ بر کرسی نشیند بر زمین صاحب آصفیہ نے اسی مصدر کے لازم افتد چو مؤلف عرض کند کہ معنی اول حقیقی (کرسی نشین ہونا) کا ذکر کیا ہے جو مصدر است و دیگر معانی بر بیل مجاز و کنایہ - آئندہ سے متعلق ہے پس اسی کا متعدی کرنا نشین کرنا ہے یعنی (کسی بات یا انتظام کا کرسی نشین کرنا) سے مراد اچھی طریقہ سے ادا کرنا اور عہدہ طریقہ سے انتظام کرنا (قوہ سے فعل میں لانا - ادا کرنا) بر کرسی نشستن مصدر اصطلاحی - (۱) و (۲) لازم مصدر گذشتہ بمعنی اول و دوم کردن و این کنایہ باشد (ظہوری ۵۱)</p>
---	--

جواب صدنگہ از یک نظر فرویزد و چو کرشمہ ز نذر گس سخن گویت (ارو) کرشمہ کرنا۔

(الف) برکس اصطلاح۔ صاحب سرورزی بذکر ہر دو گوید کہ بروزن ہرکس و برکت

(ب) برکت بمعنی (۱) نعوذ باللہ و (۲) سہاد (ارو) کی (الف) اگرچہ نامرتب

آن ناکس و بشود سیر از و دلم برکس و (شمس فخری بے) کسی چون او بود

ملک ہیہات پاشہی چون او بود بر تخت برکت و (حکیم قطران) بہمت چون

فلک عالی بصورت ہجومہ رخشا کہ فلک چون او بود برکت و نہ چون او بود حاشا و

مؤلف عرض کند کہ (برک) لغت ترکی است بمعنی خیس (کذا فی الکتر) فارسیان

قدیم این را با کلمہ (است) مرکب کر و ذ معنی لغتی این (خیس است) و بد معنی استعمل

کردن بجائی کہ (۱) اظہار ناگواری و (۲) تروید چیزی مقصود باشد چنانکہ حاشا و (الف)

مخفف آن بحدف فوقانی و در سداول و سوم بعضی حاشا مستعمل است و در سداوم

بمعنی نعوذ باللہ و سہاد (ارو) (الف و ب) (۱) نعوذ باللہ بقول آصفیہ پناہ

ناگتہ بین ہم خدا سے۔ خدا کی پناہ۔ خدا بچاے۔ خدا محفوظ رکھے (۲) سہاد بقول آصفیہ

خدا نکرے۔ خدا نخواستہ۔ دور پارا ایسا نہ (حاشا و کلا) بقول آصفیہ حرف تروید۔

پہلی بات کی رو کرنے کے لئے بولتے ہیں۔ ہر گز نہیں۔

(۷۸۰) برکسی بخشود (مصدر اصطلاحی۔ رحم) (۱) صاحب (۲) سو ختم تا گرم شد نہ گامہ

کردن برکسی (انوری) دل گفت مر و ہمار سن کو بر جہان بخشودم و بخود بخشیدم

کہ بر تو باید بخشودم و در عشق صبور اگر بن جوئی چو شمع (ارو) کسی پر رحم کرنا۔

بر کسی جانگ گردیدن | مصدر اسدجی | بر کسی روزگار تنگ آوردن | مصدر

(۱) بمعنی حقیقی و (۲) کنایہ از پیش آمدن وقت و واقع شدن تکلیف (صائب) از کثرت گردن کسی را (انوری) خوی تنگش نیست بر خاطر غباری سینہ صافان را پوزش بر روزگار آخر دم بر دم روزگار تنگ آوردن عکس بر آئینہ کی جانگ می گردد و پاتلاش (ارو) کسی کو زندگی سے بیزار کرنا۔

صدر در بیرون در بگذارد و خوش نشینان بر کسی قلم راندن | مصدر اصطلاحی | حکم کہ بر بالانشینان بشیر جانگ می گردد و (ارو) (۱) جگہ تنگ ہو ناد (۲) وقت پیش آنا

بر کسی خندیدن | استعلا بمعنی خندہ زدن | رانی نے (ارو) کسی کے حق میں قلم بر حال کسی است کہ می آید و این بمعنی دلیل کرنا

آزاست و عادت است کہ چون کسی را کتبہ تقدیر نے یون ہی قلم چلایا ہے

حقوقی و غفلتی بنید مردمان بر او می خندند | بر کسی گرفتار شدن | مصدر اصطلاحی | الزام (ظہوری) | آلتقدیر قدرند ارحم کہ بر ما

خندند و جز گل گریہ ناکس ز رخ نگفت از حدیث بوسہ برستان گیر و ساغر بہای (انوری) | بخند و خود بر کسی کو غفلت میگون می کشد (ارو) کسی پر الزام

و بہ دلیل چنین سخن و دستان فرستد (ارو) لگانا بقول امیر تصور عائد کرنا مجرم نہرنا کسی کی حماقت اور غفلت پر تہقیر مارنا میندا | بر کسی لشکر کشیدن | مصدر اصطلاحی

تاخت آورون بر کسی (انوری) حسن تو چو که بر کشاید هر شب بصد صبح شفق (انوری)
 بر ماه لشکر می کشد عشق تو بر عقل خجری کشد (انوری) از عرض حال بچارم چه عقده ها افتاد
 (انوری) کسی پر حمله کرنا - و با و اگر ناچیز (انوری) به بر کشادن آن بسبق زبان نذر است
 کرنا - یورش کرنا - (انوری) آفتابی گر بخوابد بر کشاید نور
 بر کسی نرم شدن دل (اصدر اصطلاحی) او چو چاودان از نیمه روز اندر شبی گیتی گذر
 رحم کردن بر حال کسی (انوری) دل (انوری) و کیهو کشادن -
 بر تو ز ناله ات کجا گرد و نرم پا آزا که هزار دیو (بر کشیدن) بقول سوار و نوادر و بگرد (انوری)
 باشد بی شرم (انوری) کسی پر رحم کرنا - (بر کشیدن) یعنی بالا بردن چنانکه (بر کشیدن) سرفراک
 (بر کشادن) مزید علیه کشادن است زیرا (بر کشیدن) که بجایش می آید بهار
 کلمه بر بران شامل بر همه معانی لازم و متعلق بر معروف قانع - صاحب بحر گوید که کامل الفصحی
 هر دو که بجایش می آید حیف است که محققین است و مضارع این بر کشد مؤلف عرض
 مصداق این را ترک کرده اند و محققین فارسی کنند که در اینجا همین قدر کافی است که این
 زبان ازین سبک چنانکه (بر کشادن شفق) مزید علیه کشیدن است زیادت کلمه بر بران
 بمعنی ظاهر کردن و پیدا کردن شفق و (بر کشادن) و معنی هفتم که می آید حقیقی است و باقی همه
 عقده (معنی عقده و گره کشادن و (بر کشادن) معانی مجاز آن مخفی مباد که کش و رفرسی زبان
 نور) بمعنی ظاهر شدن و ظاهر کردن نور - بالفتح بمعنی جذب آمده و بجای بمعنی جرمه معانی
 (انوری) که بر فراز دهر بامداد رایت صبح عجم بر زبان دارند و گویند: و کوشی از ساعز

کشیدیم و بی موصوفه شدیم و برای قلیان هم (۴) برکشیدن - بقول موار و نواد یعنی
 کش را استعمال کنند و گویند یک کش قلیان نواختن و پروردن مؤلف عرض کند
 حواس را درست کرد و همین است که (پروردن) را ازین معنی هیچ تعلق
 حاصل بالمصدر کشیدن که بجایش می آید نیست و نواختن پس است که در حقیقت
 عجب است که محققین فارسی زبان این مقبول بارگاه کردن و از خاصان و برگزیدگان
 معنی را از لغت کش ترک کرده اند و صاحب قرار دادن - برکشیدن است و سندان
 ناصری اینقدر نوشت که کش کشیده را گویند بر (برکشیدن کسی و کسی را) می آید نمی مباد
 و مقصودش از همان جذب است که ذکرش که این هم مجاز معنی حقیقی است که ذکرش
 بالا گذشت طریقی بیا نش و انفع نیست پس بر معنی هفتم می آید و من وجه جذب را هم
 کش اسم مصدر کشیدن است و کشش حاصل با این تعلق است و کلمه بر را بمعنی بلند
 بالمصدر آملی با جمله معنی اول مجاز معنی هفتم با هم توان گرفت که خاصان بارگاه و نواختن
 که حقیقی است و نیز معنی ستم این حقیقی باشد که رتبه بلند حاصل می شود - و معنی دهم که
 معنی هفتم کشیدن بدست است و معنی ستم می آید داخل همین معنی است (ار و و)
 کشیدن لب و جا دارد بلکه بهتر است که مقبول بارگاه بنامنا -
 کلمه بر را در اینجا بمعنی بلند گیریم که بالا کشیدن (۵) برکشیدن - تحقیق با معنی گسترده
 و سندان از انوری بر معنی اول برکشیدن
 بمعنی بالا بردن قرین درست بقیا است -
 (ار و و) بلند کرنا -
 و اسن) می آید و این هم مجاز معنی حقیقی

<p>است که ذکرش بر معنی هفتم می آید که در کسر (۶) بر کشیدن بقول موار و وارسته و بحر کشیدن داخل است (ار دو) بچمانا - نو نو از بر معنی وزن کردن و سنجیدن چنانکه -</p> <p>(۴) بر کشیدن بقول موار و معنی بلند کردن (بر کشیدن چیزی یا چیزی و کسی یا کسی) که بجای چنانکه (بر کشیدن علم) که بجای خودش می آید می آید مؤلف عرض کند که مقصود از مقابل مؤلف عرض کند که بر پا کردن است که کردن است اعم از اینکه بذریعه وزن باشد و ران بلندی هم داخل و فرق نازک است یا کیلن یا محکم یا آله دیگر و اینهم مجاز معنی حقیقی میان این و معنی اول که اینجا در بلندی قیام است که ذکرش بر معنی هفتم می آید (ار دو) داخل است - این هم مجاز معنی حقیقی باشد وزن کرنا بقول آصفیه - تون - انداز کرنا که ذکرش بر معنی هفتم می آید و جادار که در مقابل کرنا -</p> <p>هم کلمه تبرا بر معنی بلند گیریم چنانکه در معنی اول (ار دو) که کرنا - و کیو استاد و اون - چنانکه (بر کشیدن خور) که بجای خودش می آید</p> <p>(۵) بر کشیدن بقول موار و معنی دور کردن و بقول بحر بر آوردن چیزی از چیزی چون و برداشتن چنانکه (بر کشیدن نقاب از رتخ از غلاف) و (دست از بغل و جیب) چهره و روی) که بجای خودش می آید مؤلف عرض کند که (آه بر کشیدن) هم عرض کند که این هم مجاز معنی حقیقی است که در محدوده گذشت متعلق از همین است که ذکرش بر معنی هفتم می آید (ار دو) دور کرنا و همین است معنی حقیقی این مصدر - مزید علیه بهمانا - اتمانا -</p>	<p>است که ذکرش بر معنی هفتم می آید که در کسر (۶) بر کشیدن بقول موار و وارسته و بحر کشیدن داخل است (ار دو) بچمانا - نو نو از بر معنی وزن کردن و سنجیدن چنانکه -</p> <p>(۴) بر کشیدن بقول موار و معنی بلند کردن (بر کشیدن چیزی یا چیزی و کسی یا کسی) که بجای چنانکه (بر کشیدن علم) که بجای خودش می آید می آید مؤلف عرض کند که مقصود از مقابل مؤلف عرض کند که بر پا کردن است که کردن است اعم از اینکه بذریعه وزن باشد و ران بلندی هم داخل و فرق نازک است یا کیلن یا محکم یا آله دیگر و اینهم مجاز معنی حقیقی میان این و معنی اول که اینجا در بلندی قیام است که ذکرش بر معنی هفتم می آید (ار دو) داخل است - این هم مجاز معنی حقیقی باشد وزن کرنا بقول آصفیه - تون - انداز کرنا که ذکرش بر معنی هفتم می آید و جادار که در مقابل کرنا -</p> <p>هم کلمه تبرا بر معنی بلند گیریم چنانکه در معنی اول (ار دو) که کرنا - و کیو استاد و اون - چنانکه (بر کشیدن خور) که بجای خودش می آید</p> <p>(۵) بر کشیدن بقول موار و معنی دور کردن و بقول بحر بر آوردن چیزی از چیزی چون و برداشتن چنانکه (بر کشیدن نقاب از رتخ از غلاف) و (دست از بغل و جیب) چهره و روی) که بجای خودش می آید مؤلف عرض کند که (آه بر کشیدن) هم عرض کند که این هم مجاز معنی حقیقی است که در محدوده گذشت متعلق از همین است که ذکرش بر معنی هفتم می آید (ار دو) دور کرنا و همین است معنی حقیقی این مصدر - مزید علیه بهمانا - اتمانا -</p>
--	--

داخل است و حقیقت این بصراحت ماضی و بحر معنی وزن و ترقی دادن کسی را و بر تبه
 بر معنی اول بیان کرده ایم (ار و و) کینچا او افزون چنانکه (بر کشیدن کسی را) که
 بقول آصفیه - اینچا - باهرانا - نالانا - بجایش می آید مؤلف عرض کند که در اینجا
 (۸) بر کشیدن بقول موارد و معنی حاصل کرد کلمه بر معنی بلند باشد و زائد نیست پس
 چنانکه (بر کشیدن خرمن) که بجای خودش می آید و در صورت فرید علیه کشیدن نباشد و حتی
 مؤلف عرض کند که مجاز معنی تحقیقی است آنست که این را داخل معنی دوم دانیم که نوا
 که بر معنی نشان گذشت که در معنی اخیر کسی رتبه او افزون است (ار و و) ترقی
 بهم کشیدن داخل است (ار و و) حاصل وینا - مرتبه برهانا -
 (۹) بر کشیدن بقول موارد و معنی بر کشیدن (۱۱) بر کشیدن بقول موارد و معنی نهادن و
 چنانکه (بر کشیدن سمار) که بجایش می آید قاعده کردن و درست کردن چنانکه (بر کشیدن
 مؤلف عرض کند که سمار معنی تیغ آهنی اساس) که بجای خودش می آید - و (بر کشیدن
 تخت عربست پس قریب معنی هتتم است خرمن) معنی دوش هم تعلق به همین است
 به فرق نازک که در بیرون آوردن آسانی مؤلف عرض کند که مجاز معنی تحقیقی است
 است و در بر کشیدن زحمت و دشواری که ذکرش بر نشان هتتم گذشت (ار و و)
 (ار و و) اکهارنا - اکهیرنا بقول اسیر رکھنا - قاعده کرنا -
 کارنا کا ضد جیے کیل اکھاڑنا کھنڈی اکھاڑنا (۱۲) بر کشیدن بقول موارد و معنی پوشانیدن
 (۱۰) بر کشیدن - بقول موارد و بهار و واکه چنانکه (بر کشیدن چادر) که بجای خودش

می آید مؤلف عرض کند کہ بر جسم کردن و مؤلف عرض کند کہ مقصودش غیر از کشیدن است تخصیص پوشانیدن را ازین معنی سوم نباشد کہ طرز بیانش صورت پسند کنیم کہ پوشانیدن چادر و محاوره عجم نیست ببلکہ پوشانیدن لباس مستعمل است و چادر بر جسم کشیدن و بر کشیدن هر دو بر زبان بر کشیدن کے تیسرے معنی۔

معاصرین عجم است مخفی مباد کہ این ہم مجاز (۱۵) بر کشیدن۔ بتحقیق ما بمعنی بازداشتن معنی حقیقی است کہ ذکرش بر معنی ہفتم گذشت چنانکہ (بر کشیدن کسی را از کاری) کہ بجا (ارو) اڑنا جاییے (چادر اڑنا) و می آید و چادر کہ این متعلق بمعنی نخستیم بر کشیدن چادر۔ اسی کا لازم چادر اڑنا بھی مستقل ہے۔

(۱۳۸) بر کشیدن۔ بقول موارد بمعنی گذاشتن (۱۶) بر کشیدن۔ بتحقیق ما بمعنی حرکت دادن و نهادن و زدن چنانکہ (بر کشیدن داغ) چنانکہ (بر کشیدن دامن) بمعنی دوش می کہ بجای خودش می آید مؤلف عرض کند کہ و این ہم مجاز معنی حقیقی است کہ ذکر آن بر این ہم مجاز معنی حقیقی است کہ ذکرش بمعنی ہفتم گذشت (ارو) حرکت دینا یا ہفتم گذشت (ارو) دینا۔ لگانا جیے (۱۷) بر کشیدن۔ بتحقیق ما بمعنی پیدا کردن (داغ دینا) و دیکھو (بر کشیدن داغ) و ظاہر کردن۔ سنا این بر (بر کشیدن آہن)

(۱۴۰) بر کشیدن۔ بقول بحر بمعنی دراز کردن (بر کشیدن پرتو) می آید کہ بجای

(۳۰۷۷)

(۳۰۷۸)

(۳۰۷۹)

خودش مذکور شود - این هم مجاز معنی حقیقی **بر کشیدن آه** مصدر اصطلاحی - همان است که ذکرش بر معنی هفتم کرده ایم (ار دو) آه کشیدن که بجایش در مدوده گذشت - و این متعلق است به معنی هفتم بر کشیدن که آه پیدا کرنا -

(۱۸) بر کشیدن - به تحقیق با معنی جدا کردن را از اندرون سینه بیرون می آرند - چنانکه (بر کشیدن تار) که بجایش می آید و این (ار دو) و بکھو آه بر کشیدن -

هم مجاز معنی حقیقی است که ذکر آن بر معنی **بر کشیدن آهن** از موم مصدر اصطلاحی - بر آوردن و پیدا کردن آهن از موم و هفتم گذشت (ار دو) جدا کرنا -

(۱۹) بر کشیدن - به تحقیق با معنی داخل کردن کنایه از کار عجیب و غریب کردن و این چنانکه (بر کشیدن مس به کسیر) که بجایش می آید من وجه متعلق به معنی هفتم باشد و بطاهر

و این متعلق به معنی حقیقی است که بر نشاندن متعلق با معنی هفتم بر کشیدن - و همین مصدر هفتم گذشت (ار دو) داخل کرنا بر (آهن از موم بر کشیدن) در مدوده گذشت

طمانا - (ار دو) و بکھو (آهن از موم بر کشیدن)

(۲۰) بر کشیدن - به تحقیق با معنی خوردن **بر کشیدن از ساغر** مصدر اصطلاحی -

و آشامیدن چنانکه (بر کشیدن از ساغر) (۱) گرفتن و حاصل کردن از ساغر متعلق که بجای خودش می آید و این معنی حقیقی است به معنی هشتم بر کشیدن (ظهوری ۵) ساقی

بجای خود که اشاره این بر معنی اول کرده ایم که شاخ ارغوان از عکس خویش بر کشید از ساغر و برگوشته دستار زد و بر کشید (ار دو) پینا -

شاعر از بیان حسن ساقی است و سرخی رخسار کرده مؤلف عرض کند که موافق قیاس
 که عکس او همچو شاخ ارغوان بر ساغری افتد است و معاصرین عجم بر زبان دارند و
 و باز از ساغر برگوشه دستارش مانند شاخ بجای اساس بنا و بنیاد و مماثل آن را
 ارغوان قائم می شود و (۲) معاصرین هم توانیم استعمال کرد و (اساس بر کشیدن)
 عجم این را بمعنی می خوردن هم استعمال در متفصو له گذشت و سند این هم جدید
 کنند که چیزی که در ساغر است همان می باشد (ار دو) و دیگر اساس بر کشیدن -
 که آن را از لب می کشند و این متعلق به شد بر کشیدن باز و مصدر اصطلاحی بمعنی
 بمعنی بستم بر کشیدن (ار دو) (۱) ساغر
 سے لینا حاصل کرنا (۲) شراب پینا -
 بر کشیدن از عیش مصدر اصطلاحی - زبان از کام می آید (ار دو) باز و
 باز داشتن از عیش باشد متعلق بمعنی پانزدهم توڑنا - اکھیرنا -
 بر کشیدن (ظہوری ۵) دل را که ریش بود بر کشیدن پر تو مصدر اصطلاحی بمعنی
 بر ہم نهادہ ایم و از عیش بر کشیدم و بر عجم
 نهادہ ایم کہ (ار دو) عیش سے باز کرنا بر کشیدن (ظہوری ۵) آفتاب از بام و
 بر کشیدن اساس مصدر اصطلاحی بمعنی گر گذرد و مقدور نیست کہ پر تو خود را اگر
 قائم گردون و نهادن اساس است - چہاں خواهد زد و زن بر کشد کہ (ار دو) پر تو دنا
 موار و ذکر این بذیل معنی یازدهم بر کشیدن بر کشیدن پینا از گوش مصدر اصطلاحی

کنایہ باشد از خبر دار شدن و از غفلت باز آمدن و بر کشیدن و ریختن بمعنی پنجم اوست و من وجہ بمعنی ہفتم (ظہوری ۵) بوعظ	جان از شوق گردن بر کشید بخون برقص افتاد و از ہر قطرہ شیون بر کشید (ارو)
پیر خرد ساعتی نشستم ووش دل سخن نشنود	بر کشیدن چادر مصدر اصطلاحی بمعنی پوشانیدن چادر است (ظہوری ۵)
بر کشید پنبہ ز گوش (ارو) غفلت سے	سایہ بید او بچہ رُ روز بولی سبب بر کشید
یا ز آنا خبر دار ہونا۔ وکن مین (کان سے)	چادر قاز ب صاحب موار و بذیل معنی
روئی کالنا انھین معنوں مین متعل ہے	بر کشیدن تار مصدر اصطلاحی۔ جدا
کردن تار متعلق بمعنی چہم بر کشیدن و	عرض کند کہ معنی این کشیدن بر تن باشد (ارو)
من وجہ بمعنی ششم ہم تعلق دارد (ظہوری ۵)	چادر اٹھانا۔ امیر نے اٹھانا کا ذکر فرمایا ہے
(۵) می برد عشقم بدیر و تحفہ می بایدم ب تار (نسیم ۵) آبشار اشک کے کام آتے ہیں	عربانی مین بکڑہ ایتھین اکثر صحیفے چاڑھتھا
و لقم ہرز تار بر بمن بر کشید (ارو)	بر کشیدن چاک گرد بیان مصدر اصطلاحی
تار کھینچنا۔ تار کو پود سے جدا کرنا۔	بر کشیدن تیغ مصدر اصطلاحی۔ بیرون
آوردن تیغ از غلاف متعلق بمعنی ہفتم	معنی ششم بر کشیدن (ظہوری ۵) بیدلی
بر کشیدن۔ صاحب بحر بذیل بر کشیدن ذکر	اگر شود پاک گریبان ضرور ب رخصت
این کردہ (ظہوری ۵) بر کشیدی تیغ و	است از سینہ صد پارہ من بر کشید (ارو)

بر کشیدن

(۵) چاڑھتھا

چاک کریبان حاصل کرنا۔ ساتھ کسی کو کسی کے ساتھ وزن کرنا مقابلہ

برکشیدن چیزی از چیزی ^{مصدر اصطلاحی} کرنا۔ اندازہ کرنا۔ تولنا۔

بیرون آوردن چیزی از چیزی متعلق یعنی برکشیدن چیزی و کسی چیزی کسی

ہنتم برکشیدن و برکشیدن تیغ و خنجر و اشال ^{اصطلاحی}۔ یعنی مقابل کردن چیزی چیزی

آن متعلق از زمین مصدر عام (انوری) و کسی بہ کسی متعلق یعنی ششم برکشیدن۔

ہفتہ را ز قدر برکشید بحدب ضمیر و درونہ (طہووزی) باد و امانش ز خار خوش

زنگ ثواب آید و نہ بوی خطای (اردو) گل و سنبل دماند و نہ بہار گلشن مارا گلشن

ایک چیز سے دوسری چیز نکالنا۔ باہر لانا کھینچنا برکشید (اردو) دیکھو برکشیدن چیزی

برکشیدن چیزی با چیزی ^{مصدر اصطلاحی} و کسی با کسی۔

و کسی با کسی ^{بمعنی وزن} برکشیدن خار از پای ^{مصدر اصطلاحی}

کردن چیزی و کسی با چیزی و کسی (سیر خیر) بیرون آوردن از پای و دور کردنش

(یکشبه رنج تو کہ مادر کشید) یا دو جہا از آن متعلق بہ معنی خیم و ہنتم برکشیدن (طہووزی)

نتوان برکشید کہ صاحب ہوار و بذیل معنی (تیزی) مرگان خلد تا شتر در شتم ترش

ششم برکشیدن ذکر این کردہ مؤلف ^خ خار از پای سگش ہر کس بسوزن برکشید

کند کہ مراد از مقابلہ ہر دو کردن است (ولہ) در دیدہ ام چو سوزن مرگان

کہ این نتیجہ وزن کردن در ترازو ہم نشستہ باد و گر خار رگزار تو از پای برکشید

پیدای شود (اردو) کسی چیز کو کسی چیز (اردو) کاٹنا یا ون سے نکالنا۔

<p>بر کشیدن خرمن (ار دو) خنجر کشینی - (۳۰۵) بر کشیدن خود را (مصدر اصطلاحی) - صاحب مرتبه بلند داشتن خود را (فصل مهر و وفا حاصلش بنگر که از هر گوشه کاشی) عیب است عظیم بر کشیدن خود خرمن بر کشد که صاحب موار و بذیل معنی را که وز جمله خلق برگزیدن خود را (مورد هر شده هم بر کشیدن ذکر این کرده و دیده باید آموخت که دیدن آن پس را به تحقیق ما با معنی یاز و پیش هم تعلق دارد و ندیدن خود را که صاحب موار و بذیل یعنی درست کردن و قائم کردن خرمن هم معنی دهم بر کشیدن ذکر این کرده و تعلق (وله) جمله ملک حسن ملک اوست اربابا عرض کند که موافق قیاس است (رو) نماید که خوشه چین تا بد بهر و ماه خرمن کشد این آب کو بلند مرتبه بهیمن - (ار دو) (۱) خرمن حاصل کرنا (۲) بر کشیدن داغ (مصدر اصطلاحی) معنی خرمن بنام خرمن لگانا - بر کشیدن خنجر (مصدر اصطلاحی) معنی (نظامی) بفرمود تا داغ شان بر کشند بیرون آوردن آن از نیام (ظهوری) جش زین سبب داغ بر سر کشند که صاحب الفرار ای عقل سلطان جنون لشکر کشید موار و ذکر این بذیل معنی سیزدهم بر کشیدن الوداع ای سر غر و حسن خنجر بر کشید که صاحب کرده موافق قیاس است و اصل این موار و بذیل معنی هفتم بر کشیدن ذکر این کرد (بداع کشیدن) بود موقده اول و محاذ</p>	<p>بر کشیدن خرمن (مصدر اصطلاحی) - (۱) معنی حاصل کردن خرمن (ظهوری) (۲) تخم الفت کاشت دل و در فرغ مهر و وفا حاصلش بنگر که از هر گوشه کاشی خرمن بر کشد که صاحب موار و بذیل معنی هر شده هم بر کشیدن ذکر این کرده و دیده به تحقیق ما با معنی یاز و پیش هم تعلق دارد یعنی درست کردن و قائم کردن خرمن هم (وله) جمله ملک حسن ملک اوست اربابا نماید که خوشه چین تا بد بهر و ماه خرمن (ار دو) (۱) خرمن حاصل کرنا (۲) بر کشیدن خرمن بنام خرمن لگانا - بر کشیدن خنجر (مصدر اصطلاحی) معنی بیرون آوردن آن از نیام (ظهوری) الفرار ای عقل سلطان جنون لشکر کشید الوداع ای سر غر و حسن خنجر بر کشید موار و بذیل معنی هفتم بر کشیدن ذکر این کرد</p>
---	--

(نند)

حذف شد (ار دو) داغ دینا و کیمو	از بسط هوا پو شب سیاه فروشت خمیرا
افکندن داغ -	داسن پو (ار دو) داسن بچمانا حقیقی
برکشیدن داسن مصدر اصطلاحی -	معنون مین (۲) داسن پلانا (موا دینا) که
(۱) کنایه باشد از پنهانی و ادون و گسترش	(۳) داسن چترانا - بقول آصفیه -
داسن متعلق به معنی سوم برکشیدن (انوری)	پچی چترانا - گریز کرنا دکن مین (داسن
(۴) داسن سایه بر کشیده اوست که	کشیخ لینا) بھی انھین معنون مین مستقل
از روز راز روز متور است پو صاحب	کنارہ کرنا (داسن جھٹک لینا) بقول
موارد این را متعلق به معنی دوم کرده	آصفیه - الگ ہونا - انکار کرنا -
گوید کہ بر کشیده درین شعر بمعنی فواختہ	برکشیدن روز مصدر اصطلاحی بمعنی
و پرورده مؤلف عرض کند کہ غور و	پیدا کردن روز باشد متعلق به معنی مقدم
معنی شعر نکرده (۲) حرکت و ادون	برکشیدن (ظہوری ۴) صبح و شام می
را برای رساندن ہوا متعلق بمعنی شانزہم	پریشان را فروغ دیگر است پو از شب
برکشیدن (ظہوری ۴) در نہاد و بیچ	تا روم سپہا این روز روشن بر کشید (ار دو)
کس نہ نہاد و عشق از تاب و قفا پو برق	دن پیدا کرنا -
بر من بگذر داز شعلہ داسن بر کشد پو (۳) (الف)	برکشیدن ریشہ از خیزی
کنارہ کردن و این متعلق باشد به معنی پنجم	دب) برکشیدن ریشہ جان دل از تن
برکشیدن (انوری ۴) چو بر کشد شفق دنا	دج) برکشیدن ریشہ مہرا ز دل

(۲) (ج)

(۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲)

مصادر اصطلاحی۔ (الف) صاف خالص کرنا (۳) محبت کو خالص بنانا اور بھلا کر
 کر دینا (۴) با جان و دل مخلص بنیال احباب (الف) کسی چیز کو بے کار کرنا
 برون و محبت خالص کر دینا (۵) محبت دے (۶) تن کو بچان کرنا۔ بے کار کرنا (۷) محبت
 را خالص کر دینا (ظہوری ۵) ریشہ بھر دل سے دور کرنا۔

بت از دل چون بر زمین بر کشد ریشہ ہا پر کشیدن زبان از کام مصدر اصطلاحی
 جان و دل صد بار از تن می کشد کہ در بند۔ سنار است کہ مجربین عجم راعی دہند کہ زبان
 دیگر از ظہوری بر (۱) ہر دو اشتق بچری (۲) مذکور از کام می کشد و نتیجہ آن موت است مروض
 شد و بعضی از معاصرین ماگویند کہ (الف) (۳) زبان از قضا کشیدن کہ بجایش می آید و
 بی کار کر دینا آن چیز را (دب) بمعنی بچان (زبان از کام پر کشیدن) ہم (ظہوری ۵)
 کر دینا تن را (۷) دور کر دینا مہر از دل اگر زابرا ہم عا دل شدہ گوید در چین کا پنجم
 و دل را بی مہر کر دینا است مخفی مباد کہ یاز و گل زبان از کام سوسن پر کشد کہ مخفی
 این ہر سہ مصدر از زمین یک سند ظہوری مباد کہ (پر کشیدن) در اینجا بمعنی ہفتم اوست
 می بر آید خدای دانند کہ مقصود شاعر یہ بود (ارو ۷) گدی سے زبان کھینچنا۔ نکالنا۔
 و ما بعد ذوق خود بمعنی این شعر را بیان کرد بقول آصفیہ پشت گردن کو چیر کر اس رستم
 ایم و نقل خیال مجبان ہم (ارو ۷) (الف) سے زبان نکال لینا تا کہ مجرم کو نہایت تکلیف
 کسی چیز کو صاف اور خالص کرنا (ب) جان (ج) ہو۔ سخت سزا دینا فرمایا ہے کہ بیرحمی کے
 و دل کے ساتھ مخلص ہونا اور محبت خالص زمانہ میں پادشاہوں اور راجاؤں کی طرف سے

<p>یہ سزا دیجاتی تھی (نکبت ۵) اگر آگے ترے نرم میں مالہ و فغان پیدا ہونا۔</p>	<p>تقریر نکلے پانگہ سے زبان شمع کی گلی کا کبر کشیدن علم مصدر اصطلاحی۔ بمعنی</p>
<p>بر کشیدن سرفلاک مصدر اصطلاحی بروا بلند کردن علم و رایت و امثال آن (نکبت ۵)</p>	<p>و بلند کردن سر باشد از کبر و تفاخر (ظہوری ۵) علم برکش ای آفتاب بلند پادشاهان</p>
<p>۵) حاشا کہ سر کشی زمین آید بزیر تیغ پادشاهی ابر مشکین پرند کہ صاحب موار و</p>	<p>گر سر کشم ز فخر با فلاک بر کشم کہ صاحب ذکر این بذیل معنی چہارم بر کشیدن کردہ</p>
<p>موار و نقل این سند بذیل معنی اول بر کشیدن مؤلف عرض کند کہ بر پا کردن علم است</p>	<p>کرده مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس (اردو) جھنڈا کھڑا کرنا جھنڈا کھڑا کرنا۔</p>
<p>است و معاصرین عجم ہر زبان دارند و یکھو انگیختن رایت۔</p>	<p>تحقیق این معنی بر معنی اول (بر کشیدن) (الف) بر کشیدن کسوت مصدر اصطلاحی</p>
<p>بیان کردہ ایم (اردو) سر بلند کرنا۔ و در کردن لباس باشد متعلق بمعنی خیم بر کشیدن</p>	<p>(غور و اور تفاخر سے) (ظہوری ۵) بر کشیدن زور یا زومی سختی</p>
<p>بر کشیدن شیون مصدر اصطلاحی بمعنی کسوت صورت از ہنہا و جنین پانچویں سہا</p>	<p>پیدا کردن شیون متعلق بمعنی ہفتم بر کشیدن (ب) بر کشیدن کسوت صورت از ہنہا و جنین</p>
<p>و سند این از ظہوری بر (بر کشیدن تیغ) سبک کردن صورت است و این کنایہ باشد</p>	<p>گذشتہ جنفی مباد کہ شیون بمعنی مالہ و فغان (اردو) دالف، لباس اتارنا (ب) سبک</p>
<p>است (اردو) شیون نکلنا۔ پیدا ہونا کرنا۔ صاحب آصفیہ نے اس کے لازم</p>	<p></p>

<p>بر فرمایند (سخ موهانا) صورت بکزننا - تراپستان از چاه بیشن بر کشید (اردو)</p> <p>(۱) باولی سے نکالنا (۲) قعر گنمی سے</p> <p>چهرہ لیٹ جانا -</p> <p>(الف) بر کشیدن کسی مصدر اصطلاحی نکالنا - مشهور کرنا -</p> <p>(ب) بر کشیدن کسی را افروختن و مرتبه</p> <p>بر کشیدن کسی را از کاری مصدر</p>	<p>افروختن و از خاصان خود کردن و این متعلق است یعنی</p> <p>دوم و دهم بر کشیدن که گذشت (فرقی بی)</p> <p>خدا یگان جهان را به بر کشیدن او به معنی</p> <p>است که آن را پدید نیست کناره (انوی)</p> <p>(۳) گر تر ایزدان و سلطان بر کشید به معنی</p> <p>تا جهات شد غلام (اردو) افروختن</p> <p>کسی کو نوازا نا - مرتبه بزرگان - مقبول بارگاه</p> <p>بنانا -</p>
<p>بند کردن گردن و گردن افروختن (صاحب)</p> <p>بر کشیدن کسی را از جهان مصدر اصطلاحی</p> <p>(۱) یعنی بر آوردن از چاه و (۲) کنایه</p> <p>از قعر گنمی بر آوردن به معنی</p> <p>هفتم بر کشیدن (ظهوری) داستان از</p> <p>رستم داستان مرتب کرده شد به رستم</p> <p>اول بر کشیدن است (اردو) بند کردن</p>	<p>بیم از مرون ندارد و شعله بی باک ما</p> <p>پاشمع ما گردن با تید صبا بر می کشد</p> <p>صاحب موار و ذکر این بذیل معنی چهارم</p> <p>(بر کشیدن) کرده و بخیاں با متعلق معنی</p> <p>اول بر کشیدن است (اردو) بند کردن</p>

(۱۰۱۳)

(۱۰۱۳)

گردن بلند کرنا -

برکشیدن نفس از سینه مصدر اصطلاحی

برکشیدن مس به اکسیر مصدر اصطلاحی - (۱) حرکت دادن نفس را و نفس کشیدن
بمعنی اکسیر پس گذاخته اند و نفس و داخل کردن یعنی مس دوم زدن و (۲) کنایه از سخن بر آوردن

را طلاع کردن و این متعلق به معنی نوزدهم است از زبان و زبان کشادن متعلق به معنی

(ظهوری) از طلاع جان ظهوری گشت شانزدهم برکشیدن (ظهوری) بهره

صاحب و نگاه به تا به اکسیر غم عشقت مس از آخرین هرگز ظهوری را مباد و اگر نفس

تن بر کشید (از دو) اکسیر کو گلایه بودی از سینه در نضرب دشمن بر کشید (از دو)

تا بنی مین و الن - تا بنی کو سونا باندینا - (۱) دم لینا (۲) زبان کھولنا - بات کرنا -

برکشیدن سمار مصدر اصطلاحی - معنی

بر کشیدن سمار است (انوری) سمار اصطلاحی - دور کردن و برداشتن نقاب

سه ملک بر کشیدیم و جایکه دو دم با تیاگم است از چهره و روی (حافظ شیرازی)

و صاحب موارد ذکر این بذیل معنی نهم بر حافظا غم مخور که ساد سخت و عاقبت

کشیدن کرده گوید که در بعض نسخ انوری بر کشد ز چهره نقاب (انوری)

بجای (بر کشیدیم) (بر کشدیم) نوشته - یکا مه از هجر خدمت صاحب و برکش از

مؤلف عرض کند که (بر کشیدن) میخ آهنی روی اضطراب نقاب و صاحب موارد

یا چوپین) بر زبان محاصرین عجم است - ذکر این بر معنی نهم بر کشیدن کرده مؤلف

(ار دو) میخ اکھاڑنا - اکھیرا کیل کھیٹ عرض کند که خصوصیت نقاب و روی نند

<p>بلکه پرده و برق و رخ و چهره و امثال آن هم درین داخل است (ار و و) نقاب اشنانا - النما - دیکھو از رخ نقاب کشیدن بر کشیده اصطلاح - بقول بہار نوخته بر کف کسی داو (اصدا ر اصطلاحی)</p>	<p>آورد که ہر یک معنی جدا گانہ دارد و این ہر معنی داخل معانی بر کشیدن است (ار و و) دیکھو بر کشیدن - یہ اس کا اسم مفعول ہے - بر کف کسی داو (اصدا ر اصطلاحی)</p>
<p>و پرورده - صاحب بحر ہم بذیل بر کشیدن ذکر این کرده (خواجہ جمال الدین سلمان) (میر خسرو) سیاست بر کف بہرام دادہ میر تاب خور و غرضش آتش جھیم عرض کند کہ کلمہ بردینجا یعنی در باشد چنانکہ بر معنی بست و دوش گذشت موافق</p>	<p>بر کشیدن بر کشیدن بر کشیدن بر کشیدن بر کشیدن بر کشیدن</p>
<p>کیا گرچہ باصل خویشین بست باصل گوہری (انوری) و امن سایہ بر کشیدہ است یکہ از روز از روزستور است پک مؤلف عرض کند کہ اسم مفعول مصدر بر کشیدن است و ماضی قریش ہم زیادت ہای ہنوز در آخر - و شامل باشد بر ہمہ معانی (بر کشیدن) کہ بجایش گذشت نمیدانیم کہ بہار معنی بالار نوشتہ چراسہ تا اشعار</p>	<p>کیا گرچہ باصل خویشین بست باصل گوہری (انوری) و امن سایہ بر کشیدہ است یکہ از روز از روزستور است پک مؤلف عرض کند کہ اسم مفعول مصدر بر کشیدن است و ماضی قریش ہم زیادت ہای ہنوز در آخر - و شامل باشد بر ہمہ معانی (بر کشیدن) کہ بجایش گذشت نمیدانیم کہ بہار معنی بالار نوشتہ چراسہ تا اشعار</p>

زمین سر مرصعائی گرفته ایم (۱) (میر مخفی) وار دو کنایه از آسمان که فارسیان آنرا
 از بهر ترا توبه و سوگند شکستیم و بر کف قدح به لاجورد و منوب کرده اند و با و در که
 با ده نهادیم و گر بار (۲) (اردو) (الف و ب) برگ با کسر لغت عرب را که بمعنی حوض آمده
 با تخته بین لینا - مصاف کرد و بسوی لاجورد و دیگر محققین
 برگ لاجورد اصطلاح - بقول چو گویا فارسی زبان ازین ساکت - معاصرین
 در ملحقات کنایه از آسمان - مؤلف ضربا بر زبان ندارند شتاق سداستعمال با شیم
 کند که جبرین نباشد که برگ را که بخاف عربی (۳) (اردو) و کیو آسمان - امیر آسمان
 بر معنی پنجم یا ششم گذشت مصاف کردند تشبیهات بین - سقف لاجوردی - طاق لاجورد
 بسوی لاجورد و این مرکب تو صیغی است قدح لاجوردی - مهره لاجورد و در
 و معنی لفظی این مکانی یا جبریم که رنگ لاجورد - لکهاست -

برکم اقول سروری بر وزن پرچم (۱) بمعنی بازداشتن (شمس فخری) که شود
 گزند عدل او باشد و خیل یا جوج ظلم را برکم (۲) (مسعود سعد) اندرین کو سپا
 چون گوهری اگر امروز ماند برکم (۳) و فرماید که ازین بیت معنی (۴) باز داشته
 بهتر ظاهر شود - صاحب مؤید بذکر معنی اول فرماید که (۵) منع را گویند و (۶)
 باز دارنده و منع گفته و (۷) امر بین معنی نیز یعنی منع کن و باز دار - صاحب
 برهان به کاف فارسی ذکر معنی اول و سوم و چهارم و پنجم کرده فرماید که بجای
 حرف ثانی زای فارسی هم آمده مؤلف عرض کند که کلمه برورین لغت زائد است

و از بیان محققین بالا معلوم می شود که کسیدن و فرید علیّه آن بر کسیدن مصدر است
از هم و فرید علیّه آن بر کم که اسم چهارم است به ترکیب فارسی با علامت
مصدر و آن زیادت تحتانی معروف و معنی لفظی اسم چهارم منع باشد و پس پس معنی
این مصدر منع کردن است و حاصلش بازداشتن - اندرین صورت معنی اول
و دوم برای بر کم غلط و معنی سوم حقیقی است و معنی چهارم به حالت ترکیب یا اسمی
(ترکیبی) و معنی پنجم امر حاضرش یعنی مباد که صاحب بیان هم کم را اسم چهارم
معنی ترکیبی نوشته و از این تأیید تحقیق می شود و آنچه به زای فارسی عوض رای جمله
می آید سبب آن اینست اگر چه خلاف قیاس است و باید ولیکن از بزرگان معاصرین هم
شنیده ایم که فارسیان قدیم در همه لغات فارسی زای متوز را برای فارسی می خواندند
و تبدیل رای جمله به زای متوز هم آمده چنانکه تنبغ و بزغ پس کلمه تر را در فارسی
قدیم به زای فارسی بنگر فتن غلط نباشد حیف است که سرمایه لغات نرند و پازند و لغات
فرس محفوظ نیست تا از آن تحقیق قد است کلمه بر می کریم بای حال نظر بر قوت ناخذ این
لغت تا که به رای جمله گذشته (بر کم) را که به زای فارسی آید اصل ندانیم و خبر نیست
که مبدل همین بر کم است و مصدر کسیدن و بر کسیدن حالا از استعمال متروک -
و یادگارش از صیغه امر و اسم فاعل ترکیبی آن بنی ماند که بر معنی چهارم و پنجم ذکرش
گذشت با جمله معنی اول و دوم هیچ است و حقیقت معنی سوم و چهارم و پنجم همان که بالا
مذکور شد و از همین است صادر (بر کم باشند) معنی مانع بودن چنانکه از شنیدن

فخری بر الف گذشت و بر کم ماندن بعضی مخفی ماندن که معنی خفا مجاز معنی سوم باشد و آنچه صاحب سروری این را بمعنی دوم (باز داشته) نوشت بر قواعد فارسی زبان غور نکرد و بر معنی شعر معهود توجه بنگاشت. فائز (ارو) (۱) باز رکنا (۲) باز رکها (۳) (۳) منع (۴) باز رکنه والا منع کرنے والا (۵) باز رکھ منع کر۔

بر کمر آمدن شیشه | مصدر اصطلاحی بهار از بر آید که شیشه او یعنی کوش خود تراست ازین که
واندیش نقل کار گوید که ظاهر و درینا کنایه بر بندگی کفل است و هر شیشه که بر بندگی کوه
از سنگ است یا کنایه از کمر کوه و حاصل آید بشکند یا بسیار خرد می نماید بوجه بعد
هر دو یکی است مؤلف عرض کند که سبحانه از نگاه پس (بر کمر آمدن چیزی) بمعنی حقیقی
چه خوش تعریف بمعنی مصداقیت و به خیال ما کوه آمدن آنخیز و کنایه از خرد و نظر آمدن است یا
شکستن یا خورد و نظر آمدن است که بقول شکستن این است حقیقت مصدر و تحقیق
بر همان بمعنی کمر کوه و بلند آمده پس شیشه که بر هر دو محققین و انشور (ارو) شیشه کا
کمر کوه می آید خورد می نماید یا بشکند (ص) از چو ناظر آنا - لوط جانا۔

کمرش کام دل چگونه بر آید که خرد شود شیشه | (الف) بر کمر بستن استعمال - بقول بهار
که بر کمر آید که نمی دانیم که هر دو محققین بالا و اند بر (شیشه و امثال) معروف - مؤلف
معنی شعر را چه فهمیدند که این مصدر اصطلاحی عرض کند که (۱) بمعنی حقیقی است یعنی بستن
را کنایه از سنگ و کمر کوه گرفته شاعر گوید چیزی بر کمر اعم از نیکه شمشیر باشد یا کمر بند و
از کمر یا کام دل ما بر آمدن دشوار است امثال آن و (۲) آماده شدن برای کاری

و از همین مصدر عام است مصدر خاص - مؤلف گوید که حادث سپاهان است که	
(ب) بر کمر بستن توشه یعنی آماده سفر شدن چون کسی را خواهند که قتل کنند جمله برگردان	
(ج) بر کمر بستن دامن آماده شد بکاری کنند و چون خواهند که تخریری رسانند	
(د) بر کمر بستن شمشیر آماده پیکار شدن	
(ه) ز خواب سیر و ز منزل توبه بر پشت و کمر زدن پس مقصود ازین مقوله	
ز آنها بستن سبک سیری که جای توشه همین قدر است که آگاه باش حل می گنم	
و دامن بر کمر بندد و ...	
(و) بر کمر بستن شمشیر آماده پیکار شدن	
(ار و و) (الف) (۱) کمر باندن (۲) بر کمر کوه اصطلاح بقول شمس (۱) بیان	
آماده هونا (ب) کمر بر توشه باندن آماده کوه و بلندی او و (۲) بر آسمان چهارم	
سفر هونا (ج) کمر برداشتن باندن کسی صاحب مؤید فرماید که با و او فارسی بر	
کام کے لئے آماده هونا (د) کمر بین توار میان کوه و بلندی کوه و قیل تا آسمان	
باندن هونا (ه) کمر بر توشه باندن	
بر کمر می زخم مقوله صاحب تحقیق معنی اول حقیقی است و معنی دوم را اگر	
الاصطلاحات گوید که فارسیان این را	
در مقام ترسانیدن می گویند (اشرف)	
ما زدن رانی (و) نیز خیم بر کمرت واقف آسمان ها است و با کلمه بر موافق قیاس	
باش و دلم از دست تو چون بهیله بر آفتاب نیست باقی حال طالب سند استعجال باشیم	

<p>(۱) ایل زبانه - محقق میباید که هر دو این را اسم مؤنث - بهار کابچ کا حصه - میان کوه (۲) چوتھے آسمان تک - بر کمیدن همان مصدری که ذکر ماخذش بر لغت بر کم گذشت بمعنی منع کردن و باز و آشتن - استعمال این تروک است و محققین مصادر ذکر این نکرده اند (اردو) که به جای خودش می آید و اصلا درین منع کرنا - باز رکھنا - بر کن بقول سروری در ملحقات کنایه از ترکیب معنی فاعلی دارد و محقق اول الذکر بالا کردن مطلقا چنانچه آستین بالا کردن - (حکیم خاقانی) بهر شریانه خوشه عنب است را از محجرو (بر کردن) پیدا کرد و در حالیکه بدست بر کن ز خوشه می بشارد و فرماید از مندرش مصدر بر کردن دست پیدا است ازین معنی دست بالا کردن نیز می توان فهمید و نمیدانیم که مقصودش از تکلف چیست باندگی تکلفی - صاحب ناصری فرماید که بر جزین نیست که اهل زبان بر آنگای زبان وزن مرهم بازو آشتن و منع را گویند و ماوری از قواعد زبان خود کار نگیرند و باز دارند و رانیز و امر بدین معنی هم مؤلف همچنین خاصه فرمائی کنند و محقق آخر الذکر عرض کند که این است طرز تحقیق هر دو تحقیق هم پیرواوست و نظر بر اعتبار ثانی اگر این</p>	<p>(اردو) (۱) مکر کوه - بقول آصفیه فارسی اسم مؤنث - بهار کابچ کا حصه - میان کوه (۲) چوتھے آسمان تک - بر کمیدن همان مصدری که ذکر ماخذش بر لغت بر کم گذشت بمعنی منع کردن و باز و آشتن - استعمال این تروک است و محققین مصادر ذکر این نکرده اند (اردو) که به جای خودش می آید و اصلا درین منع کرنا - باز رکھنا - بر کن بقول سروری در ملحقات کنایه از ترکیب معنی فاعلی دارد و محقق اول الذکر بالا کردن مطلقا چنانچه آستین بالا کردن - (حکیم خاقانی) بهر شریانه خوشه عنب است را از محجرو (بر کردن) پیدا کرد و در حالیکه بدست بر کن ز خوشه می بشارد و فرماید از مندرش مصدر بر کردن دست پیدا است ازین معنی دست بالا کردن نیز می توان فهمید و نمیدانیم که مقصودش از تکلف چیست باندگی تکلفی - صاحب ناصری فرماید که بر جزین نیست که اهل زبان بر آنگای زبان وزن مرهم بازو آشتن و منع را گویند و ماوری از قواعد زبان خود کار نگیرند و باز دارند و رانیز و امر بدین معنی هم مؤلف همچنین خاصه فرمائی کنند و محقق آخر الذکر عرض کند که این است طرز تحقیق هر دو تحقیق هم پیرواوست و نظر بر اعتبار ثانی اگر این</p>
--	--

بمعنی منع اسم جامد گیریم مبدل (برکم) باشد (۱) می توان از آب تیغ آید سلامت برکنار
 که گذشت میم به نون بدل شد چنانکه کجیم بود و ای بر آنکس که بر دلهای پرخون می خورد
 کجین (اردو) دیکھو برکم - اور برکردن (اردو) (۱) کنارے پرپنچا (۲) ایک
 اور برکردن یہ ان دونوں مصادر کا امر طرف ہو جانا - (۳) محفوظ اور کامیاب ہونا
 حاضر ہے - تمام معنوں پر شامل -
 برکنار افتادن استعمال - (۱) بساحل پر

(۳۱۱)

(۳۱۱)

برکنار استعمال - (۱) بمعنی حقیقی است (۲) بطرفی افتادن محفوظ و کامیاب شدن
 یعنی بر ساحل و (۲) کنایہ از طرفی و (۳) (صائب) حال زخم من جدا از تیغ او
 محفوظ و کامیاب (النوری) برکنارم کہ حیثیت پر ہو جو از بہر رحمت برکنار افتاده
 ریا را اگر نہ مرا کہ ہمہ مقصود برکنارستی است (ظہوری) دیدہ بودی در میان
 این با مصادر و لغات فارسی و ملحقات بہر بلای صحبتم کہ خرقم بین کنہمہ چون بر
 می آید (ظہوری) آرزو درکنار می کنار افتاده ام (اردو) (۱) کنارے
 خواہند کہ آرزو برکنار می باید (اردو) پنچا - (۲) ایک طرف ہونا - (۳) محفوظ ہونا
 (۱) کنارے پر - ساحل پر (۲) ایک طرف کامیاب ہونا -

(۳۱۱)

(۳۱۱)

برکنار بودن استعمال - (۱) بر ساحل
 برکنار آمدن استعمال - (۱) واصل بودن و (۲) بسوی بودن و (۳) محفوظ
 شدن بساحل و (۲) کنایہ از کمیوشدن و کامیاب بودن (النوری) آن روز
 و (۳) کامیاب و محفوظ شدن (صائب) کہ مرا یار یار بود کہ من برکنار از غم و

(۱۱۷)

در کنار بود (ار دو) را کن رے پر بر کنار بودون استعمال - مراد بر کنار
 هونا ساحل پر هونا - کنارے لگنا قبول بودن است که گذشت و تحقیق کنار و
 آصفیه ساحل پر پہنچنا - دریا پار هونا - کنارہ بجای خودش می آید (الوری ۵)
 (۲) ایک طرف هونا کنارے ہو جانا قبول بودیم بر کنار روزگار و روزگار پناہ داشت
 ایک طرف کوہٹ جانا (۳) محفوظ هونا کامیاب روزگار قرار و کنار ما (ار دو) و کھو
 بر کنار رفتن استعمال - (۱) بر ساحل بر کنار بودن -

(۱۱۸)

رفتن و (۲) کینوشدن و (۳) کامیاب بر کنار قبول سروری بضم کاف عربی و
 شدن (ظہوری ۵) ہر کہ دم در میان فتح تون (۱) یعنی برافروز و روشن کنند
 نالہ زندہ بود و بر کنار و دم زندہ - و حفظ کند (حافظ ۵) در و نہا تیرہ شد
 (ار دو) (۱) کنارے پر جانا ساحل پر باشد کہ از غیب پناہی بر کند خلوت نشینی
 جانا - (۲) ایک طرف هونا (۳) کامیاب هونا قبول بر مان و جامع و ناصری و نہایت
 بر کنار نشستن استعمال - یعنی در کنار نشستن بر وزن فرزند (۲) امر و تخیم و تنومند
 و در بر نشستن است و کلمہ بر دوریجا یعنی در و (۳) یعنی رشوت و (۴) یعنی پارہ -

(۱۱۹)

باشد چنانکہ بر معنی بست و توش گذشت صاحب مؤید بر معنی دوم و سوم قانع -
 (الوری ۵) نشست بر کنار من و بادہ صاحب اند این را کاف عربی و فارسی
 نوش کرد و آن ماه سر و قامت و آن سر و ہر دو پھین معنی آورده و صاحب سر و
 کش خرام (ار دو) گودین ہینا - و کر معنی سوم بصراحت کاف فارسی کرده

<p>صاحب برهان هیچ صراحت کاف فارسی جامع جاداده ایم که صاحب زبان است و عربی نکرد و سلسله ردیفش در کاف غیر (از و و) (۱) و یکجو برگردون و برگردن مختار است مؤلف عرض کند که وای به اس کا مضارع اور برگردن کا ماضی بر سروری که مصدر (برگردن و برگرد) مطلق ہے۔ تمام معنوں پر شامل (۲) و (۳) را پیش نظر داشت و معنی اول را بصورت دیکجو برگزند بجاف فارسی (۴) پارہ قبول اسم جاد نگاشت که مضارع همان ہر آصفیہ اسم مذکر۔ دیکجو برخ۔ مصدر است و بکون نون ماضی مطلق برگردن صاحب موارد ذکر این کرده از برگردن و شامل برہمہ معانی آن ضرورت معنی ساکت صاحب بحر فرماید کہ (۱) از پنج نداشت کہ این را قائم کند نسبت معنی دوم و بن بر آوردن است (سالم التصرف) و و سوم عرض می شود کہ بجاف فارسی است مضارع این برگزند مؤلف عرض کند کہ کہ بجای خودش می آید و صراحت ماخذش فرید علیہ کنند بربادت کلمہ تبر بران و هم مبد را بنجا کنیم۔ بی اعتنائی بعض محققین صراحت ماخذ بجایش کنیم و در اینجا ہمین قدر است کہ این بجاف عربی آوردند و بعض کافی است کہ از روی قیاس شامل باشد شان صراحت کاف نکرد و ذالبتہ معنی چهار برہمہ معانی کنند و آنچه در محاورہ فارسی را موافق قیاس می دانیم کہ محقق (برگزند) بنظر آمد در طقات می آید و معنی بیان کرده باشد کہ اسم مفعول برگردن است و کنایہ صاحب بحر حقیقی است و جادارد کہ وین اند پارہ رشتاق سند باشیم و باغنا و صاحب معنی کلمہ بر معنی بالا باشد کہ در کندیدن</p>	<p>صاحب برهان هیچ صراحت کاف فارسی جامع جاداده ایم که صاحب زبان است و عربی نکرد و سلسله ردیفش در کاف غیر (از و و) (۱) و یکجو برگردون و برگردن مختار است مؤلف عرض کند که وای به اس کا مضارع اور برگردن کا ماضی بر سروری که مصدر (برگردن و برگرد) مطلق ہے۔ تمام معنوں پر شامل (۲) و (۳) را پیش نظر داشت و معنی اول را بصورت دیکجو برگزند بجاف فارسی (۴) پارہ قبول اسم جاد نگاشت که مضارع همان ہر آصفیہ اسم مذکر۔ دیکجو برخ۔ مصدر است و بکون نون ماضی مطلق برگردن صاحب موارد ذکر این کرده از برگردن و شامل برہمہ معانی آن ضرورت معنی ساکت صاحب بحر فرماید کہ (۱) از پنج نداشت کہ این را قائم کند نسبت معنی دوم و بن بر آوردن است (سالم التصرف) و و سوم عرض می شود کہ بجاف فارسی است مضارع این برگزند مؤلف عرض کند کہ کہ بجای خودش می آید و صراحت ماخذش فرید علیہ کنند بربادت کلمہ تبر بران و هم مبد را بنجا کنیم۔ بی اعتنائی بعض محققین صراحت ماخذ بجایش کنیم و در اینجا ہمین قدر است کہ این بجاف عربی آوردند و بعض کافی است کہ از روی قیاس شامل باشد شان صراحت کاف نکرد و ذالبتہ معنی چهار برہمہ معانی کنند و آنچه در محاورہ فارسی را موافق قیاس می دانیم کہ محقق (برگزند) بنظر آمد در طقات می آید و معنی بیان کرده باشد کہ اسم مفعول برگردن است و کنایہ صاحب بحر حقیقی است و جادارد کہ وین اند پارہ رشتاق سند باشیم و باغنا و صاحب معنی کلمہ بر معنی بالا باشد کہ در کندیدن</p>
---	---

<p>چیزی از زمین و کشیدن آن به بالا۔ کلمہ سب (برکندن امید) می آید (ار دو) قطع هم معنی خوبی دارد و این لطف معنی از مجرّد کرنا۔ و یکھو (برکندن امید) کندن حاصل نمی شود و قاتل۔ معاصرین (۴) برکندن۔ بقول موار و یعنی بریدن عجم گویند کہ "برکن این درخت را کہ بی چنانکہ (برکندن سر) و (برکندن پای) پار است" یعنی برکش از زمین و بیرون مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی اول است کن (ار دو) اکھیرنا۔ و یکھو برکشیدن و سند این در طحّات برہر دو مصداق بال کے نوین معنی۔ می آید (ار دو) کاٹنا۔</p>	<p>چیزی از زمین و کشیدن آن به بالا۔ کلمہ سب (برکندن امید) می آید (ار دو) قطع هم معنی خوبی دارد و این لطف معنی از مجرّد کرنا۔ و یکھو (برکندن امید) کندن حاصل نمی شود و قاتل۔ معاصرین (۴) برکندن۔ بقول موار و یعنی بریدن عجم گویند کہ "برکن این درخت را کہ بی چنانکہ (برکندن سر) و (برکندن پای) پار است" یعنی برکش از زمین و بیرون مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی اول است کن (ار دو) اکھیرنا۔ و یکھو برکشیدن و سند این در طحّات برہر دو مصداق بال کے نوین معنی۔ می آید (ار دو) کاٹنا۔</p>
<p>(۲) برکندن۔ بقول موار و بجوالہ نفاس (۵) برکندن۔ بقول موار و یعنی گزیدن چو گرفتق بجز بر دوستی چنانکہ (برکندن از دست) (برکندن پشت) صاحب بھرچین معنی را مؤلف عرض کند کہ این مجاز معنی اول است ریش کردن نوشته مؤلف عرض کند کہ سند این بر (برکندن از دست) می آید سند این ہمد را انجامی آید و این ہم مجاز معنی ولیکن این معنی غیر از ترکیب حاصل نمی شود اول است (ار دو) کاٹنا۔ بقول اصفیہ (ار دو) چھین لینا (زبردستی سے) چھینا کرنا۔ و یکھو (برکندن دست) و کن میں کھڑنا اصفیہ نے چھیننا پر فرمایا ہے۔ زبردستی سے لینا مستقل ہے جیسے غصہ سے ہاتھ کھڑنا۔</p>	<p>(۲) برکندن۔ بقول موار و بجوالہ نفاس (۵) برکندن۔ بقول موار و یعنی گزیدن چو گرفتق بجز بر دوستی چنانکہ (برکندن از دست) (برکندن پشت) صاحب بھرچین معنی را مؤلف عرض کند کہ این مجاز معنی اول است ریش کردن نوشته مؤلف عرض کند کہ سند این بر (برکندن از دست) می آید سند این ہمد را انجامی آید و این ہم مجاز معنی ولیکن این معنی غیر از ترکیب حاصل نمی شود اول است (ار دو) کاٹنا۔ بقول اصفیہ (ار دو) چھین لینا (زبردستی سے) چھینا کرنا۔ و یکھو (برکندن دست) و کن میں کھڑنا اصفیہ نے چھیننا پر فرمایا ہے۔ زبردستی سے لینا مستقل ہے جیسے غصہ سے ہاتھ کھڑنا۔</p>
<p>(۳) برکندن۔ بقول موار و قطع کردن چو (۶) برکندن۔ بقول موار و یعنی برداشتن (برکندن امید) مؤلف عرض کند کہ این چنانکہ (برکندن دست از چیزی) یعنی برگ ہم مجاز معنی اول است و سند این بر کر دن آن و (برکندن دل از چیزی) مو</p>	<p>(۳) برکندن۔ بقول موار و قطع کردن چو (۶) برکندن۔ بقول موار و یعنی برداشتن (برکندن امید) مؤلف عرض کند کہ این چنانکہ (برکندن دست از چیزی) یعنی برگ ہم مجاز معنی اول است و سند این بر کر دن آن و (برکندن دل از چیزی) مو</p>

<p>عرض کند کہ مجاز معنی اول است و سندان (۹) برکندن - بتحقیق بمعنی دور کردن بر مصداق مذکور می آید (ارو) اٹھانا و دفع کردن چنانکہ (برکندن لحنی) کہ می آید جیسے ہاتھ اٹھانا (دل اٹھانا) و کچھ کرکندن و سندان ہم ہمدرا بخاند کو رخصتی سہا و کہ این دست و دل) و زراکت معنی و رای معنی ہضم باشد و</p>	<p>(۱۰) برکندن - بقول موار و جدا کردن - مجاز معنی اول است (ارو) دور کرنا چون (برکندن عمل) مؤلف عرض کند دفع کرنا -</p>
<p>کہ مقصودش غیر از سلب کردن - نباشد برکندن از دست مصدر اصطلاحی و این ہم متعلق بمعنی اول برکندن است بمعنی گرفتن و قبضہ کردن چیزی از دست بر سبیل مجاز (ارو) جدا کرنا - مثلاً کسی بحیر و زبردستی متعلق بہ معنی دوم برکندن - سلب کرنا -</p>	<p>(۱۱) برکندن - بقول موار و - خراب و ہدم (لوستان سعدی) چو برکندی از دست کردن چون (برکندن بنیاد) مؤلف عرض و دشمن و یار پور رعیت بسامان ترازوے کند کہ مجاز معنی اول است و سندان بریدار پو (ارو) چھین لینا - بقول آصفیہ مصدر اصطلاحی مذکور می آید (ارو) - جھپٹ لینا - پس (ہاتھ سے چھین لینا) اس اکھاڑنا - اکھیرنا - بقول امیر ڈھانا (ناخ) کا ترجمہ ہے -</p>
<p>قلعہ ہستی اکھاڑا دم مین خیر کی طرح پکڑا برکندن امید مصدر اصطلاحی - قطع کردن ہی زور آورے پیچھے خفیہ جو خود ار کا ہو امید باشد متعلق بمعنی نوم (برکندن) جاب</p>	<p></p>

موارد و اشارہ این ہمد را بنا کردہ (شمن تیر بن مجال و ہذا اضطراب را پینیا و برگندول و
 ۵) شمن گفت بر سکین کہ عیش نیست جان خراب را (ظہوری ۵) گاہ را گویم
 عمر من پادریں وعدہ من سکین امید از کہ بر کن کوہ را پادنا توانی لاف نیروی زند
 عمر برگندم پو مؤلف عرض کند کہ مراد از (اردو) بنیاد کھڑنا (دیکھو برگندن کے
 نا امید شدن است بحالت اضناقت بسوی آٹھوین معنی جس پر قطعہ اکھاڑنا کی سند ہے
 خود و نا امید کردن است بصورت اضناقت برگندن پای | مصدر اصطلاحی بمعنی پنا
 بسوی دیگری (اردو) امید قطع کرنا۔ پای۔ صاحب موارد ذکر این بمعنی چارم
 بقول امیر توقع نہ رکھنا (ظفر ۵) امید برگندن کردہ (کمال اسمعیل ۵) اگر برادر
 ز مدگانی اپنی آخر قطع کر بیٹھے پو ظفر عشق و چو کرد و باتو بد سگال پاتبع قضای برگندش
 محبت کی ہی ہم انتہا سمجھے پو نا امید ہونا چون چار پای پو مؤلف عرض کند کہ متعلق
 اور اسی کا متعدی نا امید کرنا۔ است با معنی چارم برگندن (اردو)

برگندن بنیاد | مصدر اصطلاحی بقول پاؤن کاٹنا۔

موارد کہ بذیل معنی ہشتم برگندن آوردہ معنی برگندن پشت دست | مصدر اصطلاحی
 خراب و ہدم کردن بنیاد است مؤلف بمعنی گزیدن پشت دست بحالت تاسف و
 عرض کند کہ خصوصیت یا بنیاد ندارد و برای ہشتم صاحب موارد ذکر این بذیل معنی ہشتم
 ہر مکانی استعمال توان کرد چنانکہ برگندن برگندن کردہ (نزاری ہستانی ۵) بلبل
 قطعہ و مکان و کوہ (محدثی میلی ۵) گیزخو یا از غصہ پشت دست برگندن پو گریبان چا

<p>زوار سر بگیند، مؤلف عرض کند کہ متعلق بہ معنی ششم برکندن (ظہوری ہے) مجاز است۔ معاصرین عجم بر زبان دارند روزی شود گر کام دل زان لب شکر چان (ارو) ہاتھ کاٹنا۔ بقول آصفیہ افسوس برکنم ہا در بوسہ آن سیب ذوقن از زخم کرنا۔ تاسف کرنا۔ نہایت غصہ کی علامت و دندان برکنم ہا (ارو) دیکھو برکندن دل ظاہر کرنا (جبروت در باہمی) گر رو برو اسکے برکندن چشم مصدر اصطلاحی قسمی است</p>	<p>مکملہ جاؤن مین ہا اور آنکھوں میں آتش سرخ از تضریر کہ شاہان سلف دیدہ را از حلقہ بھر لاؤن مین ہا تو سوخ کے دلمین اور چشم انسان بیرون می گردند تا کور می شد کچھ کاٹ کے ہاتھ ہا جہنجلہ کے کہے سے (انوری ہے) آسمان چشم حواش برکند اب تجھے کھاؤن مین ہا دکن مین ہاتھ کترنا ہا گر کند در سایہ حیرت نگاہ ہا (ارو) آنکھ نکالنا۔ بقول امیر الکھمون کے ڈمیلو کہتے ہیں۔</p>
<p>برکندن لٹینی مصدر اصطلاحی۔ یعنی کا حدقے سے باہر نکالنا (نسیم ہے) قاتل دور و دفع کردن آنست متعلق بمعنی نہم نے بعد ذبح کے آنکھیں نکال لیں ہا کھین برکندن (ظہوری ہے) زہر فراق خورد کے شکل راحت خواب فرار کیا ہا (ذوق شہد وصال بایدیم ہا کز رگ و ریشہ برکنم ہا) باوام ہو ہو بھیجے مین بوسے مین ڈاکٹر ہا تلخی جان گزای را ہا (ارو) دور کرنا</p>	<p>برکندن لٹینی مصدر اصطلاحی۔ یعنی کا حدقے سے باہر نکالنا (نسیم ہے) قاتل دور و دفع کردن آنست متعلق بمعنی نہم نے بعد ذبح کے آنکھیں نکال لیں ہا کھین برکندن (ظہوری ہے) زہر فراق خورد کے شکل راحت خواب فرار کیا ہا (ذوق شہد وصال بایدیم ہا کز رگ و ریشہ برکنم ہا) باوام ہو ہو بھیجے مین بوسے مین ڈاکٹر ہا تلخی جان گزای را ہا (ارو) دور کرنا</p>
<p>برکندن جان از چہری مصدر اصطلاحی۔ برکندن و اماں مصدر اصطلاحی۔ از قبیل (برکندن دل) است کہ می آید</p>	<p>برکندن لٹینی مصدر اصطلاحی۔ یعنی کا حدقے سے باہر نکالنا (نسیم ہے) قاتل دور و دفع کردن آنست متعلق بمعنی نہم نے بعد ذبح کے آنکھیں نکال لیں ہا کھین برکندن (ظہوری ہے) زہر فراق خورد کے شکل راحت خواب فرار کیا ہا (ذوق شہد وصال بایدیم ہا کز رگ و ریشہ برکنم ہا) باوام ہو ہو بھیجے مین بوسے مین ڈاکٹر ہا تلخی جان گزای را ہا (ارو) دور کرنا</p>

سوم بر کردن است (ظهوری) آوردن روز و دل از هستی خود برکندم یا کورخ
 اینم نکستی گوشتیل موخته کن یا و بر رنگ خویش در آئینه تماشا می کرد یا مؤلف
 و او هم گریه از لاله دامن برکنم یا (ارو) عرض کند که مجاز است (ارو) دل آشتی
 و اهن جهشک لینا - و کیهو افشاندن و اهن - و کیهو برداشتن دل -

بر کردن دست از چیزی | مصدر اصطلاحی | بر کردن و بان از بوسه | مصدر اصطلاحی

یعنی برداشتن دست از چیزی و کاری - گزیدن و بان باشد از بوسه متعلق به معنی
 صاحب موارد و بذیل معنی ششم بر کردن ذکر پنجم بر کردن و حاصل این بوسه گرفتن و
 این کرده (لسانی) کم کم از داغ بتان کمیدن (ظهوری) خالی شده بهای کن
 برکنده ام دست نیاز یا اندک اندک نقد از لابه که شاید در کنج لبی برکنم از بوسه
 بیاری بدست آورده ام یا مؤلف عرض و بانی یا (ارو) منم چو منای بوسه لینا -
 کند که مجاز است (ارو) دست بردار بر کردن | مصدر اصطلاحی | یعنی
 بونا - بقول آصفیه - هاتمه اٹھانا - باز آنا - بریدن سر صاحب موارد و ذکر این بر
 ترک کرنا - معنی چهارم بر کردن کرده (نظامی)

بر کردن دل از چیزی | مصدر اصطلاحی | بزخم و گریه سرنگنده شد یا چنین تا سرچند

یعنی بقول موارد و بذیل معنی ششم بر کردن - برداشتن
 دل باشد از چیزی - صاحب بحر فرماید که بیزار (ارو) سرکا ثنا -

و نفور شدن از آن (میر خسرو) من بیا بر کردن سیب | مصدر اصطلاحی |

(۱۳۱۳)

(۱۳۱۴)

جد کردن پاره از سب برای خوردن | دلها پیکر کند نهال کامکاری پیکر (اردو)
 متعلق به معنی هفتم بر کردن سندان اند | درخت اکثرا -

نورسی بر (بر کردن جان) گذشت (اردو) | بر کرده شدن | استعمال - بقول فدائی
 سب کو کترنا - قطع وقوع شدن است مؤلف عرض کند

بر کردن حمل | مصدر اصطلاحی - بقول که بقاعده فارسی مصدر مجهول بر کردن

موارد که بذیل معنی هفتم بر کردن نوشته | باشد و هر چه بالا گذشت مجاز است -

جد کردن عمل است مؤلف عرض | ضرورت سندان رو که فدائی از معاصرین

کند که این مجاز باشد معنی سلب کردن | عجم بود (اردو) اکثرا جاننا قطع وقوع نماید

اختیار (سعدی) و او نیز درخت | بر کرده قدر اصطلاح - بقول بحر مؤید و

با خاطرش پیکر شرف عمل بر کن و ناظرش | مفت وانند (۱) است مرتبه و (۲) جمل و خوارگز

پیکر (اردو) حکومت مثلاً - اختیار سب | مؤلف عرض کند که موافق قیاس است و اسم

بر کردن نهال | استعمال - بر آوردن | فاعل ترکیبی مشتاق سندان استعمال می باشد

نهال از زمین متعلق معنی اول بر کردن | که هر چهار تحقیق بالا از اهل زبان آیند و معاصرین

که حقیقی است و برای درخت و مرادفات | عجم بر زبان ندارند (اردو) کم رتبه

آن مستعمل (انوری) فقر غم تو زیباغ - (۲) جمل - خوار -

بر کردن بقول برهان و ناصری و جامع بفتح اول و ثالث و نون و سکون ثانی (۱)،

در هم کوفته شده هر چیز و به تخصیص عطریات و فرمایند که بکسر هم آمده صاحب مؤلف

(۵۹۶۸)

ذکر این کرده گوید که قیل باکاف فارسی و ایضاً بابای فارسی نیز و این اصح است
 کذا فی الشرفنامه و بحواله لسان الشعر گوید که بزوزن سلسله (۲) بمعنی دائره و حسب
 هفت هم زبان برهان بهر دو کاف هم آورده مؤلف عرض کند که صاحب بیان
 همین لغت را بابا و کاف فارسی آورده گوید که از عطریات و بوی خوش که در ^{شمال} هندو
 ارگجه و در عربی و زیره خوانند (الخ) پس عجیبی نیست که اصل همین باشد و موحده
 و کاف عربی مبتدل آن چنانکه اسپ و است و کند و کند پس برگنه به با و کاف
 فارسی مختلف پراگنده و مصدر پراگندیدن از همین پراگنده می آید بای حال ^{پس}
 الف و وال جمله را حذف کردند و اسم جامدی ساختند برای عطریات که بوش
 پراگنده و منتشر می شود و آنانکه با کسر می خوانند حقیقت ماخذ نمی دانند که متقاضی
 فتح اول است و آنچه بعض محققین تعمیمی در معنی اول بیان کرده اند مجاز باشد
 که عطریات هم با هم کوفته درست می کنند شاق سند استعمال می باشیم و معنی دوم
 بیان کرده (مؤید بحواله لسان الشعر) دلالت کند برین که بابای نسبت است بمعنی
 حقیقی منسوب به ستاره سهیل که یک نام ستاره سهیل است چنانکه بر معنی ووش
 گذشت پس اختلاف حرکت اول غیر از تصرف محاوره نباشد و از برای این معنی
 هم طالب سند باشیم که محققین اهل زبان ازین ساکت و معاصرین همجه هم بزبان
 ندارند (اردو) (۱) هر کوئی بوی چیز بویشت او عطره مذکره امیر فی (ارگجا) پر
 فرمایا ہے۔ مذکر۔ ایک مرکب عطر کا نام (میر حسن ۵) اور اس پر ارگجے کا عطر ملتا

سلیقے سے لگاتا تھے پس مندل (۲) دائرہ بقول اصفیہ اسم مذکرہ حلقہ کڈل
 جگرہ دور محیط اقلیدس میں وہ گول مستوی سطح جو ایک گول خط سے جس کے
 بیچوں بیچ ایک مرکز ہو محدود ہوا اور اس مرکز سے جو خط محیط تک کھینچے جائیں وہ سب
 آپس میں برابر ہوں ۔

برکوه اصطلاح بقول سروری برک	اشہار وارو صاحبان نامری ورشیدی
مہملہ وکاف تازی بوزن انبوه نام نہایت	وبرہان و سراج ہم ذکر این کردہ اندواین
کہ مقرب آن (ابرکوه) است و بقول چنگیزی	مہمان است کہ ماہر (ابرکوه) صراحتش
در عراق عجم واقع کہ (ابرکوه) اورکوه	کردہ ایم و (اورکوه) ہم بجایش گذشت
ورکوه) ہم خوانند و فرماید کہ بالفعل تہریر	(ارو) دیکھو ابرکوه ۔

برکہ بقول برہان (در طحقات این لفظ برک و نوا) بلا صراحت کاف بکسر اول بوزن
 سرکہ (۱) آب گیر کوچک صاحب مؤید ہم بذکر این صراحت کاف نکر و صاحب شمس گوئی
 کہ بالکسر حوض آب و صاحب ہفت ہم بدون صراحت کاف متفق بالطحقات برہان چنان
 غیثت این را بکاف عربی نوشتہ فرماید کہ بالکسر حوض آب لغت عرب است و صاحب
 اندر ہزبانش مؤلف عرض کند کہ آنا کہ بصراحت کاف فارسی نوشتہ اند ذکرش بجای
 خودش می آید و در اینجا ہمین قدر کافی است کہ صاحب منتخب بکاف عربی و تائے
 مدورہ بالکسر یعنی مطلق حوض آب نوشتہ ہیں متحقق شد کہ لغت عرب است اگر برک
 معنی بیان کردہ محققین اول الذکر کہ در آن تخصیص آبگیر کوچک است نہ استعمال

بدست آید توانیم گفت که بمصرف فارسیان مقرر شد که تائی مدوره را هم تقاعده
خود بهایسوز بدل کردند و در معنی هم مخصوص کردند با بگیر کوچک (ار دو) و دیگر
آبگیر کے پہلے معنی - مخصوص بصفت کوچک یعنی چھوٹا آبگیر۔

(۲) برکہ - بقول ضمیمہ برہان و ہفت بلا صراحت کاف بضم اول مرغابی - صاحب
مؤید ہم بذکر این صراحت کاف نکرد و صاحب شمس بدون صراحت کاف فرماید کہ ہاشم
مرغان آب سپید و بزرگ کہ در ترکی آن را (فو) گویند بہ فای اول - مؤلف عرض
کند کہ صاحب منتخب این را ہم تائی مدوره لغت عرب گفته و بمعنی مرغان آبی سپید
و بزرگ آورده گوید کہ ترجمہ این در ترکی (تو) بہ فوقانی اول است و محققین ترکی
از تو و توہر دو ساکت و صاحب خزائنہ اللغات مرغابی را در ترکی قاز نوشتہ ہیں
متحقق شد کہ محققین بالاسکندری خوردہ اند کہ این را لغت فارسی دانستہ اند و
اگر سزا استعمال بہ تعمیم بیان کردہ شان بدست آید توانیم گفت کہ بمقرر شد است
(ار دو) مرغابی - اسم مؤنث - و یکھواروک۔

(۳) برکہ - بقول شمس بالکسر سینیہ یا بیرون سینیہ - مؤلف عرض کند کہ صراحت نکرد
کہ لغت عربی است و از لفظ بردانستہ باشد کہ مرکب فارسی است و بر کسر اول غور
نمود و بقول منتخب متحقق شد کہ لغت عربی است بہ همین معنی (ار دو) سینیہ یا سینیہ
کا باہر کا حصہ - و یکھوا سیا۔

(۴) برکہ - بقول شمس بالکسر - برکہ - مؤلف عرض کند کہ بدین وجہ کہ لغت برگ

در فارسی زبان گذشت و در شمس التلغات هم نوبت آن رسید بطرز بیان شما
آن است که برگه مرادف برگ است و در حقیقت به چنان باشد بلکه صاحب منتخب
بذیل (برگه) که بمعنی سینه و برون سینه باشد ذکر برگ کرده گوید که بالفتح بمعنی درون
سینه آمده و صاحب شمس نقل این عبارت کرده - ازین جاست که حقیقت طلبان
را در غلط انداخته است (ارو) و بگوید برگ -

(۵) برگه - بقول شمس بالفتح و درون سینه مؤلف عرض کند که این معنی لغت برگ
در عربی زبان است و و او عطف صاحب شمس حقیقت جوین را در غلط انداخته است
(ارو) سینه کا داخل حصه - مذکر -

(۶) برگه - بقول شمس بفتح نالیدن و افرون شدن مؤلف عرض کند که صاحب
منتخب بذیل برگه نوشت که بمعنی نالیدن و افرون شدن آمده و صاحب شمس
سکندر ری خور و و بعد از آن نالیدن را مبدل بنالیدن کرده و معنی برگ عربی را
به برگ فارسی گماشت و ای برین تحقیق که ستم است بر حقیقت طلبان (ارو)
رونا - زیاده هونا -

(۷) برگه - بقول شمس بفتح نالیدن سرپوش مؤلف عرض کند که معاصرین عجم و چین
فرس هر دو ازین ساکت اگر سزا استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که کاف تصغیر و
های نسبت را بر کلمه بر زیاده کرده اند که بمعنی بالا و بلندی گذشت (ارو) سپر
بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - دکن - دهن - چینی -

(۸) برکہ۔ بقول شمس لہجہ کلام بدان مؤلف عرض کند کہ منی دانیم کہ کلام
نیکان چرا خارج شد ازین۔ جزئی نیست کہ لفظ تاج را برای نیکان گذاشت معنی
عجم و محققین فرس ازین ساکت و اگر نہ استعمال بدست آید تو انیم عرض کرد
کہ بلا تخصیص نیک و بد باشد و ماخذ این ہم همان کہ بر معنی ہشتم مذکور شد (اردو)
ٹوپہ۔ بقول آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مؤنث۔ کلام۔ تاج۔

(۹) برکہ۔ بقول شمس لہجہ کلام بدان مؤلف عرض کند کہ بافتح بقول صاحب
لغات ترکی۔ لغت ترک است بہین معنی (اردو) کبک۔ بقول آصفیہ فارسی۔
مذکر۔ چکور۔ ایک قسم کا تیرہ جکی چونچ اوپر نیچے سرخ ہوتی ہے اور آگ کھا جاتی
ہے۔ مرغ آتش خوار۔ عربی میں حمانہ یا حجل کہتے ہیں اور آپ ہی نے پیر فرمایا
ایک کوئے سے چھوٹا پرند (آتش سے) چل نہیں سکے گا۔ گز تیری اکھیلی کی چال
کامیابوں میں سوچ آئیگی کبک ایسی ٹھوکر کھائیگا کہ مؤلف عرض کرتا ہوں کہ نہ میں جس
کبک کا ذکر ہے وہ تو چکور معلوم ہوتا ہے۔ اور صاحب برہان نے ردیف کاف عربی
میں کبک پر فرمایا ہے کہ کاف فارسی۔ ایک مشہور پرندہ ہے جس کا معرب عربی میں
قبح ہے۔ ہم اسکی کامل تحقیق ردیف کاف میں کبک پر کرینگے لیکن یہاں اسقدر
بیان کر دینا ضروری خیال کرتے ہیں کہ چکور ایک خاص پرندہ ہے کبک کے سوا جس کا
ذکر صاحب آصفیہ نے ردیف جیم فارسی میں کیا ہے اور فرمایا ہے کہ مرغ آتشخوار
کبک (تحتانی دوم) اور کبک دری (پر آپ نے پہاڑی چکور لکھا ہے بہر حال

اس موقع پر برکہ کا ترجمہ چکوری ہے جسکو اردو میں کبک بھی کہتے ہیں۔

برکہ اردو شیر اصطلاح۔ بقول سروکار و کنایہ ایست از فلک کہ فارسیان نام شہری و بقول برہان و ناصر و مؤلف فلک لاجور و ہم گویند (اردو) و کیوں و اند و ہفت شہری از فارس مؤلف آسمان۔ اسیر نے تشبیہات آسمان میں عرض کند کہ قول معاصرین موافق ترکیب است آختم لاجور و خمیمہ لاجور و طاق لاجور و کہ یانی این اردو شیر باشد و برکہ بمعنی دوش قدح لاجور و ی۔ مہرہ لاجور و ی۔ ورق۔ جادار و کہ اندرین شہر برکہ باشد کہ اردو شیر لاجور و کا ذکر فرمایا ہے۔

آن را درست کہ اولین شہر را بنام برکہ برکہی بقول اند و غیاث بالفتح و ضم کا موسوم کردہ باشند (اردو) برکہ اردو شیر و کسر ہا در فارسی زبان قسم کہوتر را گویند۔ فارس میں ایک شہر کا نام ہے جسکو اردو شیر مؤلف عرض کند کہ اصل این (برکہی) نے آباد کیا تھا۔ مذکر۔

برکہ لاجور و اصطلاح۔ بقول برہان مصدریت و اوحذف شدہ برکہی باقی ماند و بحر و رشیدی و سراج کنایہ از آسمان کہ گہ بالضم مخفف کوہ آمدہ معاصرین عجم و مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی و تخیلی تحقیقین فرس ازین ساکت طاب سند توصیفی ہم کہ معاصرین عجم لاجور و بمعنی استعمال می باشیم و بخیال ما تخصیص کہوتر رنگ لاجور و وارندہ استعمال کنند از کوہی بہتر است (اردو) کہوتر کی ایک قبیل (پارچہ سبزا یعنی حوضی کہ رنگ لاجور و قسم جنگلی کہوتر۔ مذکر۔

برگی بقول بہمان و ناصری بفتح اول و تختانی نسبت و کفر برگ کہ بمعنی پنجم گذشت
ثانی و کاف تازی تختانی رسیدہ (۱) اکلاہ نام قومی شد کہ سکونت در ملک برگ
و رازی کہ زایدان بر سر گذارند و عبری دارند۔ مخفی مباد کہ صاحب ساطع این
(برنس) خوانند و فرماید کہ باین معنی با کاف بجاف فارسی آورده گوید کہ در سنسکرت
فارسی ہم آمدہ و (۲) بکسر ثانی۔ طائفہ باشد نام قوم مرتہ (ارو) (۱) ایک لانی ٹوپی
(سعدی ع) حاجت بکلاہ برگ و داشتنت کو فارسیوں نے برگ کی کہا ہے۔ جس کو
نسبت مؤلف عرض کند کہ حقیقت این بھی پر سیزگار لوگ استعمال کرتے ہیں۔ نوشت
اول بر معنی سوم برگ گذشت و نسبت مخفی (۲) ایک قوم کا نام فارسی مین برگ
دوم عرض می شود کہ جاوار دکہ بنیادتی ہے۔ نوشت۔

برگ بقول سروری (۱) معروف و بقول بہمان بذیل (برگ) یکاف عربی بفتح
اول و سکون ثانی و کاف فارسی برگ درخت کہ عبری و رقی گویند۔ صاحب فدائی
فرماید کہ آنچه بخیر میوه و گل از شاخہای درختان برمی آید و پھن و سبز است کہ با سبزه
آن را (برگ و بار) می نامند (سعدی ع) برگ درختان سبز و نظر موشیار بہ ہر وقت
و قریت معرفت کردگار بہ مؤلف عرض کند کہ جاوار دکہ فارسیان بر کلمہ برگ کاف
فارسی زایدہ کردند چنانکہ (مردہ ری) و (مردہ ریگ) و کلمہ بر راورینجا بمعنی بالا
گرفتند کہ برگ ہم بالای درخت باشد و جاوار دکہ اسم جامد و انیم و عجبی نیست کہ فارسیان
برگ را کہ بقول ساطع و سنسکرت بجاف عربی بمعنی مجموعہ اشیای متشابہ آمدہ مقرر کرد

به کاف فارسی برگ که رند و برای ورق درختان نام نهادند که تبعل کاف عربی
با فارسی در فارسی آمده چنانکه کند و کند و الله اعلم بحقیقه الحال (ارو) برگ تبعل
آصفیه - فارسی - اسم مذکر - پتا - ورق - پات -

(۲) برگ - بقول سروری ساز جهانی و اسباب و سامان مطلقاً (سعدی ۵)
به بیگل قوی چون تناور درخت به و لیکن فرو مانده به برگ سخت به (خلّاق المعانی
۵) دست از طلب مدار گرت برگ آن رهست به کانه که توشه نه ز فقر است
بی نواست به صاحب رشیدی گوید که بافتح - سامان و سرانجام - صاحب برهان
نذیل (برگ) فرماید که معنی اسباب و جمعیت و دستگاه و سرانجام عموماً و سامان
و سرانجام جهانی خصوصاً - و بقول فدائی سامان زندگانی و آسایش و توشه راه
و هر چه اندوخته باشند و بقول بهار کنایه از ساز و سامان چنانکه گویند برگ و نوا
و ساز و برگ (میرزا رضی دانش ۵) چمن شد و گلش برگ سفر بیرون فرستادم
به بیای سر و پیش از خود می لگگون فرستادم به خان آه زود در سراج گوید که معنی ساز
و سرانجام - صاحب مؤید بحواله شرفنامه آورده که بابای فارسی هم - و بقول
رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار تمام اسباب اسپ غیر از زین -
مؤلف عرض کند که معنی ساز و سامان مطلقاً - عام است و خصوصیت اکثر سامان
اسب و سامان جهانی و سامان سفر خاص و این را مجاز معنی اول و انیم که ورق
درختان هم سامان درخت است و بس (ارو) برگ - بقول آصفیه فارسی

اسم مذکر - توشه - سامان - (سامان جهانی) (سامان سفر) (توشه سفر) مذکر -

(۳۳) برگ - بقول برهان (بذیل برگ) بالفتح بمعنی قصد و غم خان آرزو و دیرسرا گوید که بعضی بمعنی غم و التفات نیز آورده اند (حکیم سنائی) برگ بی برگی نداشتی لاف در ویشی فرن پرخ چو عیاران میاراجان چو نامردان مکن پد صاحب اند کلام خلاق المعانی را که بر معنی دوم گذشت بال کمال اسمعیل گفته برای این معنی نداشت آورده من وجه درست باشد ولیکن بخیاں ما برای معنی دوم موزون تر است مخفی مباد که اسم خاند فارسی زبان است (اردو) قصد بقول آصفیه - عربی اسم مذکر - اراده - آهنگ - غم - غمیت -

(۳۴) برگ - بالفتح بقول برهان (بذیل برگ) بمعنی التفات و پروا مؤلف عرض کند که محققین فارسی زبان ازین ساکت مجاز معنی سوم است و بس (انوری) هر چه بان کنی روا باشد پد برگ آزار تو گرا باشد پد جا دار و که برگ را ورین شعر متعلق پیشی سوم و می تواند که بمعنی پروا گیریم و حق آنست که بمعنی یا را و مجال است فوق شعر تصفیه این کند (اردو) (التفات) مذکر - و کمیو التفات - (پروا) بقول آصفیه - فارسی اسم مؤنث - خواهش - رغبت - حاجت - ضرورت - توجه (مجال) بقول آصفیه - عربی اسم مؤنث - قدرت - طاقت - حوصله (ظفر) هر یک معنی بدن پر مرده زبان گویا پد مجال موجود تره آگه گفتگو کی مجھے پد

(۵۱) برگ - بالفتح بقول برهان (بذیل برگ) بمعنی کسوت قلندران - بهار گوید که

ورق و پوششی که قلندر آن را مانند لنگ بر کمربند و ازین جهت قلندر آن را لنگ
 بند گویند (شاعر ع) نهالان برگ بند از رشک سرش به خان آرزو در سراج
 بخواجه برهان ذکر این معنی کرده گوید که غلط است چرا که بدین معنی بفتح تین و کاف است
 مؤلف عرض کند که آنچه بکاف عربی گذشته است باید خیال خان آرزو کند و اگر
 در سند بالاتصال بکاف فارسی است تا باید قول برهان و بهار می شود اکنون تصفیه
 حرکت یا سکون رای مهله کنیم و این اتفاق وقت است که سند بالاتر تا باید هر دو معنی
 یعنی اگر بحر شعرا (فعولن فعولن فعولن) گیریم رای مهله را با بفتح خوانیم و اگر
 از بحر (مفاعیلین مفاعیلین فعولن) کار گیریم رای مهله ساکن می شود و حیف است که
 مصرع دوم مذکور نشد تا فیصله بحر می گذرد بابتی حال مصنون مصرع و لفظ نهالان
 (برگ بند) را به کاف فارسی می خواهد که ذوق محققانهای آن می کند و آنچه خان
 آرزو تر وید محققین می کند شاید ندارد پس ثبوت محققین غالب است بر تردید
 و بیته شان بختی مدعیان کسوت است و عادت خان آرزو قولش را واقع نمی کند
 (ارو) قلندر و ن کاته بند مذکر -

(۶) برگ - بقول فدائی بر نیک لای کاغذ چنانکه در عربی زبان (اوراق الاشجار
 و ورقه القراطین) آمده مؤلف عرض کند که مقصودش خبرین نباشد که برگ
 را مطلقاً بمعنی ورق گیریم که ورق شمس برگ باشد موحده بدل شد به واو
 و کاف فارسی به قاف - نظر بر رتبه فدائی که از علمای اهل زبان فارس است

قولش را مستقبداً ایم (ار دو) ورق بقول آصفیہ عربی۔ اسم مذکر کاغذ کا ٹکڑا
پتھر جو کا آٹھواں حصہ ۔

(۷) برگ۔ بقول اند یعنی نغمہ و آہنگ (مولوی معنوی) جملہ مرغان برگ
کر دہ جبیک جبیک پو با سلیمان گشتہ افصح من اثیک پو صاحب برہان بذیل برگ
گوید کہ بمعنی ساز و نوا خان آرزو در سراج فرماید کہ بمعنی ساز و نوا دیدہ نشہ مؤلف
عرض کند کہ ثنوی مولوی معنوی حاضر است تا ملاحظہ فرماید بدین معنی ہم اسم جامد
فارسی زبان باشد کہ آواز ہم بلند می شود و حقیقت ماخذ یہاں باشد کہ اشارہ
آن بر معنی اول گذشت و (برگ و نوا) کہ بجا پیش می آید شامل است بر دو معنی بط
معنی اول و ہشتم برگ۔ صراحت کا پیش بجا ہی خودش کنیم (ار دو) و یکھو۔ آہنگ۔

برگ آتش اصطلاح بقول وارثہ و (آتش رشتہ) بیان کردہ ایم (ار دو)	بہار مرادف (برگ یا لودہ) کہ می آید یعنی و یکھو آتش رشتہ کے دوسرے معنی ۔
لخت آتش (طفرے) طبعش چو فیکر برگ (الف) برگار و بقول اند جو آلہ ناصری	آتش افتادہ پو سر سبز خود برگ آتش افتادہ و خواص سخن بالفتح مضارع برگاشت
پو خوانش کہ بان پیچ مطبق نرسد پو با خوان	یعنی برگر داند (فردوسی) پس آنگہ
خلیل ہم قماش افتادہ پو مؤلف عرض	سنو چہ از ان یاد کرد پو کہ برگاشت سلم
کند کہ یہاں (آتش برگ) است کہ در مدد روی از نبرد پو فرماید کہ (برگاشت)	گذشت و حقیقت آن را بر معنی دوم۔ بروزن پروا شد یعنی برگر دانیدہ باشد

که ماضی برگردانیدن است عموماً و بمعنی (برگاشت) چگونه نوشت که برگاشت است
 روگردانیدن باشد خصوصاً مؤلف و غیره مصدری نیست (ارود) (الف) پھیرا
 کند که شک نیست که محقق حقیقت جو را پھیرے (ب) پھیرا - دیکھو برتابیدن -
 از کلام فردوسی لغت جدید بدست آمد (الف) برگاشت | بقول برهان (الف)
 ولیکن در تفریقش بر باد گردانست (ب) برگاشتن | با کاف فارسی برودن
 که (برگاشتن) مصدریت که عنقریب برداشت بمعنی برگردانیدن که ماضی برگردان
 می آید و آن فرید علیہ (گاشتن) است است عموماً و بمعنی روی برگردانیدن باشد
 زیادت کلمه بربران و هر دو (سالم التظہیر) خصوصاً و (ب) بقول موارد (ا) متعدي
 نه (کامل التصریف) پس مضارعش نمی آید برگردیدن چنانکه (برگاشتن اسپ) و
 محققین مصادر (گارون و برگارون) (برگاشتن روی) و سند این بر همین مصدر
 را گذاشته اند ولیکن وجودش از همین مرکب می آید - ہم او فرماید که مضارع همین
 سند فردوسی یافته می شود که ----- برگار و - صاحب بحر این را سالم التظہیر
 اب امر گارون | مصدریت متروک گفته که غیر ماضی و مستقبل و اسم فاعول
 (کامل التصریف) یعنی برگردانیدن (الف) نیاید و فرماید که روگردانیدن را خصوص
 بسکون رای جمله پنجم ماضی مطلق آن نیست است و بمعنی گردانیدن عموماً - صاحب
 رای جمله پنجم مضارعش - نییدانیم که محقق نوادر گوید که متعدي برگاشتن باشد و است
 تا واقف از قواعد فرس (الف) را مضارع فرماید که در جمیع کتب بعضی اعراض گردان

و روگردانیدن بنظر آمده و از واکه هروی (۲) برگاشتند - بقول موارد - برگشته کردن
 سندی آرد که بر (برگاشتن رومی) می آید چون (برگاشتن دهم شمشیر) مؤلف عرض
 و بهار و نقل عبارتش عوض روگردانیدن کند که بدون سندا استعمال این معنی را
 به مجرد گردانیدن نوشته مؤلف عرض کند تسلیم نکشیم و اگر پیش شود یا بنظر آید تو انهم
 که وارسه غور نمی کنند که در سندی کرده قیاس کرد که مجاز معنی اول است (ارو)
 (برگاشتن رومی) باشد نه مجرد برگاشتن - برگشته کرنا - موثرنا -

پس معنی روی را درین مصدر چطور داخل (۳) برگاشتند - بقول موارد مخفف شود
 کرد و اعراض را از مجرد برگاشتن چگونه برآورند چنانکه (برگاشتن کسی از کاری) مؤلف
 قائل - مخفی مباد که شک نیست که زیادت عرض کند که مجاز معنی اول است - حیف
 الف بر (برگاشتن) متعدی آنست و معنی است که سندا استعمال پیش نه شد شتاق
 برگردانیدن حقیقی است و مضارع این آن می باشیم (ارو) بنحرف کرنا -
 برگار و اصلانیت چنانکه صاحب موارد (۴) برگاشتند - بقول موارد و دور کردن
 نوشت بلکه برگار و را با مصدر (برگارو) چنانکه (برگاشتن زنگار از آئینه) مؤلف
 تعلق است چنانکه بجایش گذشت و بقول عرض کند که بدون سندا استعمال تسلیم نکشیم
 صاحب بحر چون این را سالم التصریف که دیگر محققین مصداقین ساکت -
 خوانیم - ضرورت مضارع ندانیم (ارو) اگر پیش شود یا بنظر آید - مجاز معنی اول خیال
 (الف) پھیرا (ب) پھیرنا -
 کنیم که خلاف قیاس نیست (ارو) دور کرنا -

<p>(۵) برگاشتن - بقول موار و معنی استغراق کردن فرمودن مؤلف عرض کند که سبب استعمال این استعمال یعنی برگردان استعمال باید و بدون سند اعتبار را نشاید و اگر پیش شود کنایه گیریم که قی کنیدن هم برگردانیدن غذاست و این معنی از (از برگاشتن غذا) پیدا شود نه از مجرد برگاشتن - قاتل محقق بنده ترا و غور کنزد (اردو) قتی کرنا - پیمیر دنیا - لوٹانا -</p>	<p>(۵) برگاشتن - بقول موار و معنی استغراق کردن فرمودن مؤلف عرض کند که سبب استعمال این استعمال یعنی برگردان استعمال باید و بدون سند اعتبار را نشاید و اگر پیش شود کنایه گیریم که قی کنیدن هم برگردانیدن غذاست و این معنی از (از برگاشتن غذا) پیدا شود نه از مجرد برگاشتن - قاتل محقق بنده ترا و غور کنزد (اردو) قتی کرنا - پیمیر دنیا - لوٹانا -</p>
<p>(۶) برگاشتن - بقول موار و خراب وضائع کردن مؤلف عرض کند که خلاف قیاس و بدون سند استعمال اصلا و خور اعتبار نباشد که محقق بنده ترا و از اهل زبان نیست (اردو) خراب اور ضائع کرنا (۷) برگاشتن - بقول موار و معنی واپس گردانیدن مؤلف عرض کند که همان معنی اول است یعنی برگردانیدن نیزیم که محقق بنده ترا و چو این دراجد اگاهانه فاکم کرد است و آری بنده چمن شعر این معنی</p>	<p>(۶) برگاشتن - بقول موار و خراب وضائع کردن مؤلف عرض کند که خلاف قیاس و بدون سند استعمال اصلا و خور اعتبار نباشد که محقق بنده ترا و از اهل زبان نیست (اردو) خراب اور ضائع کرنا (۷) برگاشتن - بقول موار و معنی واپس گردانیدن مؤلف عرض کند که همان معنی اول است یعنی برگردانیدن نیزیم که محقق بنده ترا و چو این دراجد اگاهانه فاکم کرد است و آری بنده چمن شعر این معنی</p>

<p>را بر مجرد (برگاشتن) نگاشت که بر معنی اول (ار دو) منته پشیرنا - بقول آصفیه اعتراض گذشت و ما بعد از اینجا اعتراض کرده ایم - کرنا - کناره کرنا - روگردان مونا -</p>	<p>برگان بقول برهان و جامع و هفت و اندک کاف فارسی بر وزن مرجان نام دخی است و شیراز که معدن سنگ مغنی در اینجا است صاحب مؤید این نام و درختی نوشته خیال ما همین قدر است که غلطی کتابت باشد که دخی را درختی کرد و الله اعلم حیف است که وجه تسمیه این از معاصرین عجم تحقیق نشد و محققین از ان ساکت مخفی میباشند که سنگ مغنی بقول برهان شکی است الوان و بغایت سست میباشد و آنچه سیاه بود بر سرخی زرد و نقطه های سپید بر آن باشد - پیشه گران بکار بر بند و آن را سنگ برگان هم گویند (ار دو) برگان شیرازین یک موضع کا نام است - مذکر جنس مین سنگ مغنی کی گاشتن</p>
<p>برگاو نشاندن مصدر اصطلاحی بقول این تعزیر بر (برخز نشاندن) گذشت و ارسته و بحر و بهار مرادف برخز نشاندن (ار دو) بیل پریشان - تشهیر کرنا - که گذشت (مرزا صادق دست غیب برگاه اصطلاح - بقول شمس با قول مفتوح فقره) تا شحمه عدلش آفتاب عالم تاب و بنانی زده و کاف جمعی (۱) معروف و (۲) را بحر مخانه تحول حل برگاو نشاندیده هم آشیانه را گویند مؤلف عرض کند که ثور چون یوز از سایه خود هراسان است و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که از قبیل باشند و معاصرین عجم بر زبان ندارند و مرادف و موافق قیاس است و تحقیق استعمال پیش نشد ولیکن خلاف قیاس است</p>	<p>برگاو نشاندن مصدر اصطلاحی بقول این تعزیر بر (برخز نشاندن) گذشت و ارسته و بحر و بهار مرادف برخز نشاندن (ار دو) بیل پریشان - تشهیر کرنا - که گذشت (مرزا صادق دست غیب برگاه اصطلاح - بقول شمس با قول مفتوح فقره) تا شحمه عدلش آفتاب عالم تاب و بنانی زده و کاف جمعی (۱) معروف و (۲) را بحر مخانه تحول حل برگاو نشاندیده هم آشیانه را گویند مؤلف عرض کند که ثور چون یوز از سایه خود هراسان است و دیگر کسی از محققین فرس ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که از قبیل باشند و معاصرین عجم بر زبان ندارند و مرادف و موافق قیاس است و تحقیق استعمال پیش نشد ولیکن خلاف قیاس است</p>

اگر سزا استعمال پیش شود توانیم عرض کرد که تحقیقی چیزی نیست بدون مضاف اگر
مقصود صاحب شمس از معروف جای بلند برگ را ترکیب توصیفی با لفظ سبز استعمال
است که بر معنی بلند بجایش گذاشت و گاه کنیم (۱) معنی قول پیدا می شود و اگر مضاف
معنی جای و مقام می آید پس معنی دوم کنیم مسجوی سفر (۲) کنایه باشد از سامان
کنایه باشد که فارسیان آشیانه را چنانهم سفر کردن معاصرین عجم بر زبان دارند
کردند (ار و و) (۱) بلند جگه نوشت (ار و و) (۱) بزرگبانا (۲) سامان سفر
(۲) و کیمو آشیانه -
کرنا - تهنیه سفر کرنا -

برگاہ گردن کسی را مصدر اصطلاحی برگ بفرما اصطلاح بقول وارسته قدس
نشان دادن کسی را بر تخت (انوری ۷) (برگ گل) عبارت است از تنگهای
او بیرون بردن بر فرش و آوردن صورت برگ را که زواله دقیق بین کرده شکل برگ
محمی است و مرا کرد چو شاہی برگاہ (ارو) سازند بہار ند کر معنی بالا گوید کہ بفرما
کسی کو تخت پر بٹھانا۔ طعانی است کہ آن را بورگ ہم گویند۔

برگ بستن مصدر است حاجی - بقول صاحب بحریم ذکر این کرده مؤلف عرض
بهار و بجزو اندیشه پان بستن (ملاحظه کنید که بفراموشی است که ایجا و بغراخان
و در مدت الفوج) تنبوی به بستن برگ پادشاه خوارزم و بقول غیاث مثل لمبوی
سبز به فرونی دست برآورد و مؤلف کاغذی بلکه خور و تر از ان از آرد و نخود و گلو
عرض کند که بجزو (برگ بستن) غیر از معنی ساخته آتش از ان در سنت می سازند

<p>و فرماید که (۱۱) لباس قلندران است از از پیاو که از گوشت و سیده و نخود و غنچه و قند و سرکه و زردک و غیره راست کنند مؤلف عرض کند که از قبیل (آتش برگ) باشد و قسمی از آن (سلیم) برگ بغرا گوید که (الف) ۳۲ قلندر چه برگ پوست لطیف چون شیرین و همه تن گوش از پی است که قلندران مانند لنگی بر میان بندند تحسین و نازک و نرم و دلکش اندامش چنانچه صاحب فرنگ رشیدی در تغییر لفظ که بی سبب برگ گل نشد نامش (ارو) شوره گفته و صاحب رشیدی بر تنوره بغرا کی چکولیون یک چکولیون کی ایک خاص فرماید که پوستی است که قلندران مانند قسم چکولیون کی حقیقت (برگ رشته) پر لنگی بر میان بندند مؤلف عرض کند که بیان سوجکی ہے - (۱۱) اسم مفعول ترکیبی از قبیل (ته بند) باشد (الف) برگ بند اصطلاح (الف) ۳۳ و (۳۴) اسم فاعل ترکیبی و بدین وجه که استعمال (ب) برگ بندی خان آرزو در چراغ - این مخصوص است با پارچه برگ بکاف اصطلاح قلندران ایران است چنانچه عربی گفته باشند و جادارد که بکاف فارسی طاهر نصیر آبادی در حال لطیف نوشته که "گیریم چنانکه ذکرش بر معنی خیم برگ کرده ایم از اوائل حال در لباس قلندران برگ بند صاحب برهان چنانجا اشاره کسوت قلندران بود و بعد از آن شال پوشی اختیار کرده بکاف فارسی کرده و خان آرزو در سراج</p>	<p>و فرماید که (۱۱) لباس قلندران است از از پیاو که از گوشت و سیده و نخود و غنچه و قند و سرکه و زردک و غیره راست کنند مؤلف عرض کند که از قبیل (آتش برگ) باشد و قسمی از آن (سلیم) برگ بغرا گوید که (الف) ۳۲ قلندر چه برگ پوست لطیف چون شیرین و همه تن گوش از پی است که قلندران مانند لنگی بر میان بندند تحسین و نازک و نرم و دلکش اندامش چنانچه صاحب فرنگ رشیدی در تغییر لفظ که بی سبب برگ گل نشد نامش (ارو) شوره گفته و صاحب رشیدی بر تنوره بغرا کی چکولیون یک چکولیون کی ایک خاص فرماید که پوستی است که قلندران مانند قسم چکولیون کی حقیقت (برگ رشته) پر لنگی بر میان بندند مؤلف عرض کند که بیان سوجکی ہے - (۱۱) اسم مفعول ترکیبی از قبیل (ته بند) باشد (الف) برگ بند اصطلاح (الف) ۳۳ و (۳۴) اسم فاعل ترکیبی و بدین وجه که استعمال (ب) برگ بندی خان آرزو در چراغ - این مخصوص است با پارچه برگ بکاف اصطلاح قلندران ایران است چنانچه عربی گفته باشند و جادارد که بکاف فارسی طاهر نصیر آبادی در حال لطیف نوشته که "گیریم چنانکه ذکرش بر معنی خیم برگ کرده ایم از اوائل حال در لباس قلندران برگ بند صاحب برهان چنانجا اشاره کسوت قلندران بود و بعد از آن شال پوشی اختیار کرده بکاف فارسی کرده و خان آرزو در سراج</p>
--	--

بر خلاف برهان به کاف عربی آورده و تصفیه بوستان شیر مردان برگ بید و خنجر است
 خود را به در انجا طاهر کرده ایم بهار با کاف و وارسته گوید که کنایه از شمشیر و خنجر و نوعی
 فارسی بر ذکر (د) قانع و سندش برای الف از پیکان و بهار و بحر نقل نگارش (میرزا
 است) (میرزا احمد اکبر دولت آبادی) (چو همدانی) ساز و بروی صفحه خاکش
 محل هر چند بادمان پاکیزه و حرف برگ بند قلم قلم برگ سایه بر چنار کند برگ بید تو
 بیناکی (اردو) (الف) فارسی بین صاحب برهان فرماید (۲) معروف و
 (۱) ایک خاص تهنید کا نام ہے جسکو قلندر معنی اول ہم کرده بر نوعی از پیکان تیر
 ایران استعمال کرتے ہیں۔ مذکر۔ قلندر و قانع۔ صاحبان رشیدی و ناصری و چانق
 کا تهنید۔ (۲) قلندر و دیکھو ابدال کے دو سر ہم ذکر این کرده اند۔ خان آرزو در
 معنی (ب) و دیکھو الف کے پہلے معنی۔ سراج گوید کہ این حقیقت عرفی است و در
 برگ بید اصطلاح بقول سروری (۱) اصل مجاز مؤلف عرض کند کہ مقصود
 پیکانیت کہ آن را (بید برگ) نیز گویند بخرا این نیست کہ معنی دوم حقیقی است یعنی
 (نظامی) بدی گر خود بدی و بوسیدی مرکب اضافی یعنی برگ و ورق و درخت
 به پیش برگ بیدش برگ بیدی صاحب بید و معنی دوم کنایه باشد نظر بر شبا متش
 جہانگیری فرماید کہ نوعی از پیکان تیر باشد با پیکان۔ پس آنانکہ کنایه از شمشیر و خنجر
 کہ بر ہیئت برگ سازند (امیر خسرو) ہم گرفته اند عجیب نیست کہ از کلام انوری
 گشت رهنایان بود و زیر بید و پای گل کہ می آید بر خورده اند غلبہ قول محققین

<p>بر نوع پیکان است (الفوری ۱) ماچو برگ بید و قوتی از بزرگان در سکون ۲ دائم اندر عشرتی از خورد برگی چون سدا ۳ (اولہ ۱) شکل غنچہ است چوپیکان کہ بود در آتش ۴ برگ بید است چوتیغی کہ بارود ز نگار ۵ (اولہ ۱) پیکان برگ بید تو بر خاک افکند ۶ از شاخ عمر ختم نیاوردہ</p>	<p>متعلق بمعنی دوم برگ کہ گذشت (ظہوری ۱) نہ برگ یقارای عشوہ سازی داد پیغامی ۲ بی رفتن صبر و پش و نبال کشیدنی ۳ (اولہ ۱) در چنین خرم بہاری بلبل نغمہ دل ۴ از کجا آورد برگ بی نوائی اینقدر ۵ (ارو ۱) سامان بے قرارای و مینوائی نہ کرد برگ پالودہ اصطلاح بقول وارستہ</p>
<p>برگ و بار ۷ صاحب محیط بر (پہنی چہدرا فرماید کہ اسم برگ بید) است و ذکر برگ نکر و بر بید) فرماید کہ برگ آن سرد و خشک و در آن اندک حرارت و قبض و تلخی است (الخ) (ارو ۱) پیکان بقول آصفیہ - فارسی - اسم نگر - نیزہ کی نوک - بحال - تیر یا بر چھی کی انی (۲) برگ بید بید کا پتا - پہنی چہدرا - نگر -</p>	<p>و بہار و افغان آرزو در چراغ ہدایت) ۱) تخت پالودہ کہ بکار در بند مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی است و برگ و پینا بمعنی ورق است چون پالودہ را می ترا پارہ آن چو برگگی و ورقی بدست می آید (یحیی کاشی ۱) کاسہ بنید چو شیریت آلود ۲) برگ بید بید ۳) برگ بید بید ۴) برگ بید بید فلودہ کا کٹرا - نگر - صاحب آصفیہ نہ</p>
<p>برگ یقارای استعمال بمعنی سامان برگ بی نوائی بی قرارای و بی نوائی اور جہا ہوا نشاستہ -</p>	<p>۱) برگ بید بید ۲) برگ بید بید ۳) برگ بید بید ۴) برگ بید بید ۵) برگ بید بید ۶) برگ بید بید ۷) برگ بید بید ۸) برگ بید بید ۹) برگ بید بید ۱۰) برگ بید بید ۱۱) برگ بید بید ۱۲) برگ بید بید</p>

برگ پیران اصطلاح بقول شمس برگ	باشاخ پیوندنی کنند فارسیان بجز زہمان
خران را گویند مؤلف عرض کند کہ فتح	شاخ پیوند را برگ پیوند نام کردند کہ در
بای فارسی و تشدید رای مہملہ کنایہ موافق	شاخ پیوند زدہ برگ ہم باشد واسم
قیاس است کہ در خران برگ درختان	فاعل مشغول ترکیبی یعنی پیوند داند و کردہ
(اردو) اڑتے ہوئے پتے موسم	شدہ یعنی پیوندی و از زمین اصطلاح است
خران کے پتے نہ گرنے	(ب) برگ پیوند شدن بمعنی پیوند نہ شدن
(الف) برگ پیوند اصطلاح بقول و اثر شاخ	شاخ لازم و
و بحر لفظ اضافت پیوندی کہ نہال را	(ج) برگ پیوند کردن استعدی آن
کنند بہار گوید کہ از عالم شاخ پیوند و	(دیر صیدی الفاسہ) برگ پیوند اشد و اثر شاخ
نخل پیوند است (سیرزاعبد الغنی قبول)	ایجا نخل شمع پڑی شود و در دم برومند از
بوسہ ام پان خورده و او از لعل خویش	ہوایش لالہ زار پڑ (صائبی ب) در عزم
پڑ برگ پیوند است شفا لوی ما پڑ (رفیع	حسن شمع) کہ بر خیزد خاک پڑ از پر روانہ
واعظ) ز برگ سیلی اساد برگ پیوند	ما برگ پیوندش کنند پڑ (اردو) (الف)
است پڑ کہ می دہد اثر اعتبار نخل ادب پڑ	پیوندی بقول آصفیہ قلم لگایا ہوا پیوند
مؤلف عرض کند کہ (شاخ پیوند) اصل	لگایا ہوا وہ درخت جس میں پیوند لگایا
است کہ پیوند درخت بشاخ کنند و این	گیا ہو جیسے (پیوندی درخت) اور (قلمی)
مجاز است کہ برگ را با برگ یا برگ را	جیسے (قلمی درخت) قلمی آہم صاحب آصفیہ

<p>(قلمی آم) پر فرمایا ہے پیوندی آم (ب) پیوند برگ چشم نام نهند بائی حال طالب سند نام لگایا جاتا (ج) پیوند لگانا بقول آصفیہ ایک (ار دو) مرگان بقول آصفیہ - فارسی درخت کی شاخ کو دوسرے درخت کی شاخ ہم مؤثت - پلکین - قرہ کی جمع - مین پیوست کرنا - برگ چنار اصطلاح - بقول بہار و آند</p>	<p>برگ چھووان اصطلاح - بقول شمس نام درختی کہ کافران بوی بخور کنند و در وقت از رنگہا فرماید کہ از اہل زبان بہ تحقیق نیز اندازند - ہندش اگر گویند مؤلف رسیدہ مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان بعضی حقیقی یعنی (۲) ورق درخت چنار ذکر این نکرد و صاحب محیط ہم ازین سکت و معنی اول را طالب سند ہاشیم کہ معنی و بحث اگر بجایش گذشت (ار دو) و گویا اگر ہم سکت اند و استعمال این از نظر ہاشیم برگ چشم اصطلاح - بقول آند بحوالہ گذشت و موافق قیاس ہم نیست حیث فرنگ فرنگ قرہ چشم کہ بجزی جتن خوانند است از بہار کہ صراحت فرید نہ کہ وہ مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی و اگر چہ قسم رنگ است (ار دو) ایک سند استعمال پیش شود تو انہم عرض کرد کہ قسم کار رنگ جسکی صراحت فرید سے ہم ظاہر کن یہ باشد ولیکن خلاف قیاس کہ برگ چشم خلاف چشم را توان گفت نہ مرگان را بیچ لطافت تبکی ہی فیت کہ خارجیم را</p>
<p>بجیم فارسی ونون و آخر رای مہملہ (۱) نوی برگ چنار اصطلاح - بقول شمس نام درختی کہ کافران بوی بخور کنند و در وقت از رنگہا فرماید کہ از اہل زبان بہ تحقیق نیز اندازند - ہندش اگر گویند مؤلف رسیدہ مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان بعضی حقیقی یعنی (۲) ورق درخت چنار ذکر این نکرد و صاحب محیط ہم ازین سکت و معنی اول را طالب سند ہاشیم کہ معنی و بحث اگر بجایش گذشت (ار دو) و گویا اگر ہم سکت اند و استعمال این از نظر ہاشیم برگ چشم اصطلاح - بقول آند بحوالہ گذشت و موافق قیاس ہم نیست حیث فرنگ فرنگ قرہ چشم کہ بجزی جتن خوانند است از بہار کہ صراحت فرید نہ کہ وہ مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی و اگر چہ قسم رنگ است (ار دو) ایک سند استعمال پیش شود تو انہم عرض کرد کہ قسم کار رنگ جسکی صراحت فرید سے ہم ظاہر کن یہ باشد ولیکن خلاف قیاس کہ برگ چشم خلاف چشم را توان گفت نہ مرگان را بیچ لطافت تبکی ہی فیت کہ خارجیم را</p>	<p>برگ چنار اصطلاح - بقول شمس نام درختی کہ کافران بوی بخور کنند و در وقت از رنگہا فرماید کہ از اہل زبان بہ تحقیق نیز اندازند - ہندش اگر گویند مؤلف رسیدہ مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان بعضی حقیقی یعنی (۲) ورق درخت چنار ذکر این نکرد و صاحب محیط ہم ازین سکت و معنی اول را طالب سند ہاشیم کہ معنی و بحث اگر بجایش گذشت (ار دو) و گویا اگر ہم سکت اند و استعمال این از نظر ہاشیم برگ چشم اصطلاح - بقول آند بحوالہ گذشت و موافق قیاس ہم نیست حیث فرنگ فرنگ قرہ چشم کہ بجزی جتن خوانند است از بہار کہ صراحت فرید نہ کہ وہ مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی و اگر چہ قسم رنگ است (ار دو) ایک سند استعمال پیش شود تو انہم عرض کرد کہ قسم کار رنگ جسکی صراحت فرید سے ہم ظاہر کن یہ باشد ولیکن خلاف قیاس کہ برگ چشم خلاف چشم را توان گفت نہ مرگان را بیچ لطافت تبکی ہی فیت کہ خارجیم را</p>

(۱) نوی

سوم و چهارم برگ (النوری) گوئی که کروم ستم پوز برای مصلحت گفتیم که این سخن گوی دوم در کش پوز انصاف دیده

که برگ این دارو و سند و یکدیگر معنی سخن برگ گذشتن استعمال - فرید علییه گذشتن باشد

گذشت (ارو) قصد و اراده کرنا - بزیادت کلمه تبریران شامل بر همه معانی طاقت رکنا - مجال هونا - (النوری) گاهی که روی مست پیش برگ

بر گذار اصطلاح - بقول اندکجواله پوز گورستان درون من در گری پوز نیکو فرهنگ فرهنگ بالفتح و ضم ثلث و ذال نبود که از سر بخبری پوز بر روی تیان چشم

معجزه بلف کشیده و رای مهله و آخر معنی ز شاهان نبری پوز (ارو) دیکه گذشتن عطیه و بخشش مؤلف عرض کند که همه برگرو اصطلاح بقول اندکجواله فرهنگ

محققین و معاصرین عجم ازین ساکت و بفتح اول و کاف فارسی معنی گرداگرد و استعمال این از نظر ما هم گذشت - بدون پیرایع (سعدی) سوال کردم و گفتم

سند استعمال تسلیم نکنیم اگر چه من وجه فوق جمال روی ترا پوز چه شد که مورچه برگردان مقیاس است (ارو) عطیه - بقول صفیه جو شید است پوز مؤلف عرض کند که

عربی اسم ندر بخشش - عنایت - الغام فرید علییه گرداگرد - باشد و کلمه تبریران زاده (ارو) اطراف -

بر گذر بودن استعمال - کنایه از روان و الف برگردان (الف) مخفف اب بودن (طهوری) بلوز اختر برگردان بخشش برگردانیدن سبذف تختانی

موارد بر دپ گوید که مرادف (برگاشتق) پلٹنا۔ اونڈا کہ ناچیلے، بوتل الٹ دو
 باشد۔ شامل برہمہ معانی ش صاحب نوادر تو کاک منہ پر آجاتے۔

فرماید کہ متعدی برگردیدن چنانکہ (برگاشتق) (م) برگردانیدن۔ بمعنی نور دیدن
 متعدی برگشتن مؤلف عرض کند کہ (برگردان) کہ مجاز معنی اول است کہ از کشدن

می آید و این شامل برہمہ معانی اوست برگردان آمد پیدا است و از تہ کردن و آید
 سبیل متعدی مخفی مباد کہ معنی حقیقی این چنانکہ (برگردانیدن بیابان) کہ مدح

(۱۱) واپس کردن است چنانکہ (برگردانیدن) می آید (اردو) پلٹنا۔ بقول آصفیہ
 کسی کہ در بطحات می آید (ظہوری) نور دیدن کا ترجمہ۔ طے کرنا (صحیح انوری)

ظہوری شاد ازین شادابی امید خود می زیارد و زمین مستقل ہے و کیو (برگردانیدن)
 کہ کہ ساقی خشک لب مار از کوش برنگردانند۔ بیابان

(اردو) واپس کرنا۔ لوٹانا۔ پھیرنا۔ (م) برگردانیدن۔ بمعنی ضائع کردن۔
 (۲) برگردانیدن۔ بمعنی معکوس کردن و متعدی (برگردانیدن) کہ بقول بھر بمعنی

تہ را بالا کردن چنانکہ (برگردانیدن) ضراب و ضائع شدن می آید چنانکہ (آہ
 و این ہم معنی حقیقی است مثل معنی اول و برگردانیدن) در حمد و دہ گذشت۔

من وجہ مجاز معنی اول ہم توان گرفت (اردو) ضائع کرنا۔
 کہ در (گردانیدن) واپسی و تہ و بالا (گردانیدن) برگردانیدن۔ بمعنی دور کردن چنانکہ

داخل است (اردو) الٹنا۔ بقول امیر معنی اول است چنانکہ (برگردانیدن) (م)

<p>و (برگر و انیدن چاک از گریبان) (ارو) و نیز متعلق به صدر عام (برگر و انیدن کسی دور کرنا -</p>	<p>و (برگر و انیدن چاک از گریبان) (ارو) و نیز متعلق به صدر عام (برگر و انیدن کسی دور کرنا -</p>
<p>که بجایش می آید (نظوری ۵) نگاه آید و (۶) برگر و انیدن یعنی شکستن چنانکه از ناز صد هوس سوزد و اگر بحیرتش از (برگر و انیدن عهد و قرار) که بجایش می برنگرد و انغم (ارو) راسته سے و پس و شکستن عهد هم روگردانیدن از پیمان کرنا - لوٹا دینا -</p>	<p>و (۶) برگر و انیدن یعنی شکستن چنانکه از ناز صد هوس سوزد و اگر بحیرتش از (برگر و انیدن عهد و قرار) که بجایش می برنگرد و انغم (ارو) راسته سے و پس و شکستن عهد هم روگردانیدن از پیمان کرنا - لوٹا دینا -</p>
<p>است مجاز یعنی اول برگر و انیدن برگر و انیدن افسر است استعمال - معکوس (ارو) تو ثابا جیسے عهد توڑنا - کردش برای کجکول گدائی و کنایه از گدائی برگر و انیدن آه اسعد را اصطلاحی کردن متعلق یعنی دوم برگر و انیدن و این</p>	<p>است مجاز یعنی اول برگر و انیدن برگر و انیدن افسر است استعمال - معکوس (ارو) تو ثابا جیسے عهد توڑنا - کردش برای کجکول گدائی و کنایه از گدائی برگر و انیدن آه اسعد را اصطلاحی کردن متعلق یعنی دوم برگر و انیدن و این</p>
<p>و این کردن آه در سینه متعلق یعنی اول همان (افسر برگر و انیدن از سر) است برگر و انیدن و کنایه از ضبط آه و ضائع که در مقصود گذشته و سند این از طهوری کردن آه و این همان (آه برگر و انیدن) سید را بنجا ندکور (ارو) ٹوپی یا تاج است که در حدود گذشته و سند سر سے اٹھ دینا - پلٹ دینا -</p>	<p>و این کردن آه در سینه متعلق یعنی اول همان (افسر برگر و انیدن از سر) است برگر و انیدن و کنایه از ضبط آه و ضائع که در مقصود گذشته و سند این از طهوری کردن آه و این همان (آه برگر و انیدن) سید را بنجا ندکور (ارو) ٹوپی یا تاج است که در حدود گذشته و سند سر سے اٹھ دینا - پلٹ دینا -</p>
<p>این هم سید را بنجا ندکور (ارو) دیکھو برگر و انیدن برات استعمال - و این آه برگر و انیدن - کردن برات و انکار کردن از ادای ز</p>	<p>این هم سید را بنجا ندکور (ارو) دیکھو برگر و انیدن برات استعمال - و این آه برگر و انیدن - کردن برات و انکار کردن از ادای ز</p>
<p>برگر و انیدن از راه استعمال و احوال برات متعلق است یعنی اول برگر و انیدن کردن از راه متعلق یعنی ختمی است و متعدی (برات برگر و انیدن) که بجایش که بر نشان قول برگر و انیدن گذشته گذشته (نظوری ۵) زور و مایه داری</p>	<p>برگر و انیدن از راه استعمال و احوال برات متعلق است یعنی اول برگر و انیدن کردن از راه متعلق یعنی ختمی است و متعدی (برات برگر و انیدن) که بجایش که بر نشان قول برگر و انیدن گذشته گذشته (نظوری ۵) زور و مایه داری</p>

دستگاہی حاصل گردد و چنانکه از لب بابت گذشت (اردو) حرارت کو سینه میں چو
 آہ و افغان بزرگرواخم (اردو) رات کرنا دوبارہ سینه میں حرارت پیدا کرنا
 واپس کرنا پھیر دینا۔ ادای رقم سے نکال کر بزرگرواخن چاک از گریبان
 بزرگرواخن بیابان **اصطلاحی** کنایہ از دور و واپس کردن
 کنایہ از دشت نوردی و سیر بیابان کردن چاک از گریبان یعنی محفوظ کردن گریبان
 متعلق بمعنی سوم بزرگرواخن (ظہوری) را از چاک متعلق بمعنی اول و پنجم بزرگرواخن
 شب من می زند راہ حرم کند دست بخوبی (ظہوری) شود داغ اندرون سینه
 چو کہ در ہر نیم گامش صد بیابان بزرگرواخم و حسرت برون آید چاکم دستی روان چاک
 (اردو) دشت نوردی کرنا صاحب از گریبان بزرگرواخم (اردو) گریبان
 آصفیہ نے (دشت نوردی) پر فرمایا ہے کو چاک سے بچانا۔
 اسم مؤنث۔ صحرانوردی۔ جنگل اور بزرگرواخن چیزیں استعمال یہ مصدر
 بیابان در بیابان پھرنا۔
 بزرگرواخن تفت بسینہ **اصطلاحی** گردش و مصاور خاص کہ ہمدین ہا
 بمعنی واپس کردن حرارت در سینه باشد گذشت و می آید داخل میں تقسیم (اردو)
 متعلق بمعنی اول بزرگرواخن و کنایہ از کسی چیز کو پھیر دینا۔ واپس کرنا۔ الٹانا۔
 باز پیدا کردن تفت در سینه سندان از بزرگرواخن حکایت از لب **اصطلاحی**
 ظہوری در ممد و وہ بر (آہ بزرگرواخن) **اصطلاحی** واپس کردن حکایت از لب

(اصطلاحی)

(اصطلاحی)

(اصطلاحی)

(۱۲۱)

وکنایه از بند کردن زبان و دور کردن
از زبان و خلق متعلق بمعنی اول برگرداندن
(که گهوری) افتاده در دهن عام قسّمه از مخاطب متعلق بمعنی اول برگرداندن
خاصان به حکایت از لب افواه برگردان (ظهوری) کنتم نصیحت ناصح زکوری
(ار دو) زبان بند کرنا - ویکه (از زبان) خطاب کو برگردان از جا به برگردانم (ار دو)
مخاطب سے منہ پھیرنا۔

(۱۲۲)

برگردانیدن خاطر مصدر اصطلاحی برگردانیدن در مصدر اصطلاحی
مرادف (برگردانیدن دل) است که
می آید یعنی دل را از خیالی بازداشتن
که دور کردن خیال باشد از دل یا دور
کردن و واپس کردن دل از خیال متعلق
معنی اول و پنجم برگردانیدن (ظهوری)
(که گدای در بدرم لیک دارم این
اقبال که که خاطر از موس شاه برگردانم در وازه بند کرنا -

(۱۲۳)

برگردانیدن در مان مصدر اصطلاحی
دل (ار دو) دل اثمانا - ویکه برگردانستن
دل (ار دو) دل سے دور کرنا - خاطر سے دور کرنا -
است یعنی پسند نکردن معالجه و دارو -
دل پھیرنا۔

<p>متعلق بمعنی اول برگردانیدن (ظهوری) واپس کردن روکنایه از اعراض کردن (گشتم زخمی شمی که از مردم بنیهمزم) و روگردان شدن متعلق بمعنی اول نذارم ناکه وردی که در مان بزرگروم برگردانیدن (ظهوری) ولی دارم (ارو) علاج سے منہ پھیرنا علاج کہ رو از تیغ ولبر بنگرداند چو بر قمر سے نفرت کرنا در افتد رگ ز نشتر بنگرداند (انوری)</p>	<p>برگردانیدن دل مصدر اصطلاحی (از دوستی تو بزرگروم روی پاک مرادف (برگردانیدن خاطر) که بجایش گذشت (ظهوری) خوش است آن پرولیها دل ز پیکان بزرگروم پا بچنگ برگردانیدن زخم مصدر اصطلاحی خود روم چاک از گریبان بزرگروم واپس کردن زخم کنایه از دور کردن زخم (ارو) دیکو برگردانیدن خاطر و زخم را راه ندادن (ظهوری) که برگردانیدن رگ از نشتر مصدر اصطلاحی دیده است انجین صیاد قدرت آن مرد واپس کردن رگ از نشتر کنایه باشد از این که زخم فریه از نخچیر لاغر بنگرداند احتراز کردن از نشتر سندان از ظهوری (ارو) زخم آئے ندینا بر برگردانیدن رومی آید (ارو) برگردانیدن سیل مصدر اصطلاحی نشتر سے رگ کو بچا نا نشتر سے احتراز کرنا واپس کردن سیل کنایه از راه ندادن برگردانیدن رو مصدر اصطلاحی سیل را متعلق بمعنی اول برگردانیدن</p>
---	---

(لکھنؤ)

(لکھنؤ)

(لکھنؤ)

(لکھنؤ)

(لکھنؤ)

<p>(ظهوری) د وید گریه بتاراج دیده واپس کردن طوفان و فراموشی آن کردن حکم اینست که سیل اشک ز بنگاه بنگاه در راه ندادن از قبیل (برگردانیدن سیل و درود) سیل کو واپس کرنا - آنه ندینا - سیلاب (که گذشت متعلق بمعنی اول برگردانیدن)</p>	<p>برگردانیدن سیلاب (مصدر اصطلاحی) (ظهوری) محیط گریه موج های هائی بر مرادف (برگردانیدن سیل) که گذشت نمی آرد و بشورانم جگر در دیده طوفان بر (ظهوری) بنودم آگه از بهای خنک نگر و انهم پد (ارود) طوفان کو آنه ندینا</p>
<p>و جله و چون پد و گر سیلاب حسرت دیده واپس کرنا - روکنا - (ظهوری) تر برنگر داند پد (ارود) و دیگر برگردانیدن (مصدر اصطلاحی) برگردانیدن عنان</p>	<p>برگردانیدن صرصر (مصدر اصطلاحی) روی اسپ بسوی دیگر گردانیدن و واپس کردن باد را و راه ندادنش از (ظهوری) برگردانیدن طوفان (که می آید) برگردانیدن از راه (ظهوری) چوپای متعلق بمعنی اول برگردانیدن (ظهوری) من بود اندر رکاب خدمت تو پد عنان</p>
<p>(ظهوری) باغ فوس احتیاجی نیست داغ سینه ریختن من چرخ برنگر داند پد (ارود) باگ را که چو مرغی بر بغیر و زم که صرصر برنگر داند پد (ارود) آندهی کو آنه ندینا - واپس کرنا - روکنا -</p>	<p>برگردانیدن عهد و قرار (مصدر اصطلاحی) برگردانیدن عهد و قرار (مصدر اصطلاحی) شکرتی سپایک و خلاف و برتری میکن کردن</p>
<p>برگردانیدن طوفان (مصدر اصطلاحی) برگردانیدن طوفان (مصدر اصطلاحی) برگردانیدن طوفان (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>برگردانیدن طوفان (مصدر اصطلاحی) برگردانیدن طوفان (مصدر اصطلاحی) برگردانیدن طوفان (مصدر اصطلاحی)</p>

(ظهوری)

(ظهوری)

(ظهوری)

(ظهوری)

(ظهوری)

127E
4.2

191503

**MUSLIM UNIVERSITY LIBRARY
ALIGARH**

This book is due on the date last stamped. An over-due charge of one anna will be charged for each day the book is kept over time.

